

UNIwersytet KAZIMIERZA WIELKIEGO
KOLEGIUM IV
WYDZIAŁ NAUK O POLITYCE I ADMINISTRACJI

Adam Kuź
Nr indeksu SD-32

***Soft power* w stosunkach międzynarodowych –
studium przypadku polityki zagranicznej Chin wobec
państw Grupy Wyszehradzkiej
w latach 2012–2022**

Rozprawa doktorska
napisana pod kierunkiem naukowym
dr. hab. Łukasza Jureńczyka, prof. uczelni

BYDGOSZCZ 2024

Streszczenie rozprawy doktorskiej
Soft power w stosunkach międzynarodowych – studium przypadku
polityki zagranicznej Chin wobec państw Grupy Wyszehradzkiej
w latach 2012–2022

Imię i nazwisko autora pracy: Adam Kuź

Imię i nazwisko promotora pracy: dr hab. Łukasz Jureńczyk, prof. uczelni

Słowa kluczowe: Chiny, *soft power*, Grupa Wyszehradzka, Polska, Węgry, Czechy, Słowacja

Celem dysertacji jest zrozumienie i wyjaśnianie motywów, celów, założeń i specyfiki wykorzystywania *soft power* przez Chiny w polityce zagranicznej wobec państw Grupy Wyszehradzkiej tj. Polski, Węgier, Czech i Słowacji w latach 2012–2022, a w szerszym kontekście międzynarodowym polityki mocarstwa wobec regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Praca została podzielona na cztery rozdziały, z których pierwszy dotyczy podstawowych różnic pomiędzy *soft power* w ujęciu amerykańskim i chińskim. Rozdział drugi dotyczy znaczenia państw Grupy Wyszehradzkiej w kontekście strategicznych celów chińskiej polityki zagranicznej. W rozdziale trzecim, aby wyjaśnić jakie chińskie instytucje i decydenci mają kluczowy wpływ na formułowanie chińskiego *soft power*, przeprowadzono próbę analizy skomplikowanej struktury organizacyjnej oraz zasad działania chińskich instytucji partyjnych i państwowych. W rozdziale czwartym dokonano analizy podstawowych metod stosowania chińskiego *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej: dyplomacji gospodarczej oraz polityki naukowej i edukacyjnej, na którą składają się współpraca z instytucjami naukowymi i firmami technologicznymi oraz działalność Instytutów Konfucjusza. Zgodnie z paradygmatem pluralizmu metodologicznego w pracy zastosowano następujące metody badawcze: porównawcza, leksykalna, statystyczna, analizy systemowej, instytucjonalno-prawna oraz różne rodzaje wyjaśniania politologicznego.

**Soft power in international relations-case study of China's foreign policy
towards the Visegrad Group countries 2012–2022**

Summary

Author's first and last name: Adam Kuź

Supervisor's first and last name: dr hab. Łukasz Jureńczyk, prof. uczelni

Key words: China, *soft power*, Visegrad Group, Poland, Hungary, Czech Republic, Slovakia

The purpose of the dissertation is to understand and explain the motives, goals, assumptions and specifics of China's use of *soft power* in its foreign policy towards the Visegrad Group countries, i.e. Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia in 2012–2022, and in the broader international context of the superpower's policy towards the Central and Eastern European region. The work is divided into four chapters, the first of which deals with the basic differences between *soft power* in American and Chinese terms. The second chapter deals with the importance of the Visegrad Group countries in the context of China's strategic foreign policy goals. The third chapter attempts to analyze the complex organizational structure and operating principles of China's party and state institutions in order to clarify which Chinese institutions and decision-makers have a key influence on the formulation of Chinese *soft power*. The fourth chapter analyzes the basic methods of applying Chinese *soft power* in the Visegrad countries: economic diplomacy and scientific and educational policy, which consists of cooperation with scientific institutions and technology companies and the activities of Confucius Institutes. In accordance with the paradigm of methodological pluralism, the following research methods were used in the study: comparative, lexical, statistical, systemic analysis, institutional-legal and various types of political science explanation.

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	8
WSTĘP	12
ROZDZIAŁ I	
<i>SOFT POWER</i> W TEORII STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH	24
1. Definicje potęgi	24
1.1. Definicja „potęgi” Roberta Dahla	24
1.2. Definicja „potęgi” (<i>Macht</i>) Maxa Webera	25
1.3. Interteoretyczna koncepcja „potęgi” (<i>power</i>) Michaela Barnetta i Raymonda Duvalla ...	26
2. Koncepcje potęgi (<i>power</i>) w teorii stosunków międzynarodowych	27
2.1. Realizm klasyczny Edwarda Carra	27
2.2. Realizm klasyczny Hansa Morgentaua	28
2.3. Realizm strukturalny Kennetha Waltza	30
2.4. Realizm strukturalny ofensywny Johna Mersheimera	32
3. <i>Soft power</i> w ujęciu Josepha Nye’a	33
4. Założenia chińskiego modelu <i>soft power</i> Yan Xuetonga	43
4.1. Problematyka potęgi (<i>power</i>) w ujęciu Yan Xuetonga	43
4.2. Pozytywistyczna metodologia Yan Xuetonga	44
4.3. Krytyka linearnej wizji dziejów	45
4.4. Ujęcie relacji międzynarodowych jako zmiennej zależnej	46
4.5. Legitymizacja użycia „potęgi” (<i>power</i>)	48
4.6. Natura ludzka (<i>human nature</i>) jako punkt wyjścia teorii polityki	50
4.7. Koncepcja stosunków międzynarodowych Yan Xuetonga	50
4.8. <i>Soft power</i> w ujęciu Yan Xuetonga	52
5. Analiza porównawcza koncepcji Josepha Nye i chińskiego modelu <i>soft power</i>	54
5.1. Zasoby podstawowe	54
5.2. Zasoby ukształtowane	56
5.3. Strategia działania	57
5.4. Konsensus waszyngtoński	60
5.5. Konsensus pekiński	61
ROZDZIAŁ II	
REGION EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ I GRUPA WYSZEHRADZKA A PERSPEKTYWA CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ	64
1. Geopolityka i potencjał regionu Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej	64
1.1. Położenie geopolityczne Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej	64
1.2. Potencjał Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej	65
1.3. Koncepcje geopolityczne dotyczące regionu Europy Środkowo-Wschodniej	66
2. Grupa Wyszehradzka w latach 1991–2022	69
2.1. Uwarunkowania polityki zagranicznej państw Grupy Wyszehradzkiej	71
2.2. Wpływ położenia geopolitycznego na politykę Polski, Węgier, Czech i Słowacji	72

2.3. Inicjatywa Środkowoeuropejska	72
2.4. Powstanie Grupy Wyszehradzkiej	73
2.5. Wstąpienie państw Grupy Wyszehradzkiej do NATO	75
2.6. Współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu	76
2.7. Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki	78
2.8. Wstąpienie państw Grupy Wyszehradzkiej do Unii Europejskiej	79
2.9. Współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach Unii Europejskiej	81
2.10. Polityka USA wobec państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach Inicjatywy Trójmorza ..	83
3. ChRL w świecie wielu porządków międzynarodowych	87
3.1. Koncepcja „wielu porządków” Trine Flockhart	87
3.2. Relacje pomiędzy „porządkami międzynarodowymi”	88
3.2.1. Porządek euroazjatycki a porządek „Pasa i Szlaku”	90
3.2.2. Porządek „Pasa i Szlaku” a liberalny porządek amerykański	94
3.2.3. Główne cele polityki zagranicznej ChRL w świecie wielu porządków międzynarodowych	96
4. Motywy i cele chińskiej polityki zagranicznej i <i>soft power</i> wobec państw Grupy Wyszehradzkiej	98
4.1. Inicjatywa „Pasa i Szlaku” jako sposób na przezwycięzenie dylematu Malakki	98
4.2. Kluczowa rola państw Grupy Wyszehradzkiej w budowie połączeń Inicjatywy „Pasa i Szlaku” do Europy Zachodniej	99
4.3. Zarys stosunków Chińskiej Republiki Ludowej z państwami Europy Środkowo- Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej w latach 1949–2011	100
4.4. Oferta dla państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach polityki 16+1(17+1)	103
4.4.1. Propozycje Wen Jiabao na forum gospodarczym w Warszawie	104
4.4.2. Efektywność formatu 16+1 (17+1) jako chińskiego instrumentu <i>soft power</i>	113

ROZDZIAŁ III

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I SPECYFIKA DZIAŁANIA CHIŃSKICH INSTYTUCJI WYKORZYSTUJĄCYCH METODY Z ZAKRESU <i>SOFT POWER</i>	115
1. Chiny ery Xi Jinpinga	115
2. Oficjalne instytucje odpowiedzialne za politykę zagraniczną Chin	117
2.1. Stały Komitet Politbiura Komunistycznej Partii Chin	119
2.2. Narodowa Komisja Bezpieczeństwa	121
2.3. Centralna Komisja Spraw Zagranicznych	122
2.4. Centralna Komisja Wojskowa	123
2.5. Ministerstwo Spraw Zagranicznych	124
2.6. Międzynarodowy Departament Komitetu Centralnego KPCh	125
2.7. Komisja Reform i Rozwoju Naukowego	127
2.8. Komisja Nadzoru i Administracji Majątku Państwowego	127
2.9. Ludowy Bank Chin	128
2.10. Ministerstwo Finansów	128
2.11. Państwowa Agencja Oceaniczna (SOA)	129
2.12. Ministerstwo Nauki i Technologii	130
2.13. Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego	131
2.14. Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informatycznych	131

3. Znaczenie Małych Wiodących Grup (LSG) w chińskim systemie władzy	132
4. Zjednoczony Front Pracy	135
4.1. Zjednoczony Front w okresie rządów Mao Zedonga	136
4.2. Zjednoczony Front w czasie „reform i otwarcia” Deng Xiaopinga	140
4.3. Zjednoczony Front za rządów Xi Jinpinga	141
4.4. Funkcja legitymizacyjna Zjednoczonego Frontu	142
4.5. Sieciowy charakter systemu Zjednoczonego Frontu	143
4.6. Zakres działań systemu Zjednoczonego Frontu wobec rządów i społeczeństw państw demokratycznych	144
5. Wang Huning jako główny decydent odpowiedzialny za chińskie działania w sferze <i>soft power</i>	145
5.1. Kariera Wanga	146
5.2. Poglądy Wanga	155
5.3. Wang a <i>soft power</i>	156
6. Najważniejsze chińskie instytucje wykorzystujące instrumenty z zakresu <i>soft power</i>	158
6.1. Instytucje medialne	162
6.2. Instytucje naukowe	165
6.3. Instytucje zajmujące się kulturą komercyjną	166
6.4. Instytucje gospodarcze	171
7. Najważniejsze chińskie projekty z dziedziny <i>soft power</i>	172
7.1. Inicjatywa Pasa i Szlaku jako projekt <i>soft power</i>	173
7.1.1. Lobbing instytucji medialnych	176
7.1.2. Lobbing instytucji naukowych	178
7.1.3. Lobbing instytucji gospodarczych	178
7.2. Instytuty Konfucjusza	180
7.2.1. Globalny sukces Instytutów Konfucjusza	183
7.2.2. Krytyka działalności Instytutów Konfucjusza	187
7.3. Projekt Made in China 2025	199

ROZDZIAŁ IV

SPECYFIKA CHIŃSKIEGO *SOFT POWER* W PAŃSTWACH

GRUPY WYSZEHRADZKIEJ	204
1. Chiński <i>soft power</i> wobec Polski	204
1.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski	204
1.1.1. Relacje polsko-chińskie w latach 1949–1993	204
1.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 1994–2007	205
1.1.3. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 2008–2014	211
1.1.4. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 2015–2016	219
1.1.5. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 2017–2022	230
1.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna w Polsce	241
1.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi.	241
1.2.2. Instytuty Konfucjusza w Polsce	245
2. Chiński <i>soft power</i> wobec Czech	252
2.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech	252

2.1.1. Relacje czesko-chińskie w latach 1949–2001	252
2.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech w latach 2001–2011	253
2.1.3. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech w latach 2012–2016	256
2.1.4. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech w latach 2017–2022	264
2.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna w Czechach	273
2.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi	273
2.2.2. Instytuty Konfucjusza w Czechach	276
3. Chiński <i>soft power</i> wobec Słowacji	279
3.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Słowacji	279
3.1.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Słowacji w latach 2003–2010	279
3.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Słowacji w latach 2013–2022	283
3.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna wobec Słowacji	287
3.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi	287
3.2.2. Instytuty Konfucjusza na Słowacji	289
4. Chiński <i>soft power</i> wobec Węgier	292
4.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Węgier	292
4.1.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Węgier w latach 2002–2009	292
4.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Węgier w latach 2010–2022	297
4.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna na Węgrzech	318
4.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi	318
4.2.2. Instytuty Konfucjusza na Węgrzech	320
5. Analiza porównawcza chińskiego <i>soft power</i> wobec państw Grupy Wyszehradzkiej	324
5.1. Analiza porównawcza chińskiej retoryki stosowanej wobec państw Grupy Wyszehradzkiej	324
5.2. Analiza podstawowych danych dotyczących chińskiego <i>soft power</i> wobec państw Grupy Wyszehradzkiej	329
ZAKOŃCZENIE	336
BIBLIOGRAFIA	341
WYKAZ TABEL I SCHEMATÓW	388
INDEKS NAZWISK	389

WYKAZ SKRÓTÓW

- AAUP** – Amerykańskie Stowarzyszenie Profesorów Uniwersyteckich (*American Association of University Professors*)
- AIIB** – Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (*Asian Infrastructure Investment Bank*)
- ANO** – Akcja Niezadowolonych Obywateli (*Akce nespokojených občanů*)
- BCIM** – korytarz Bangladesz – Chiny – Indie – Mjanma (*Bangladesh–China–India–Myanmar*)
- BFSU** – Pekijski Uniwersytet Studiów Zagranicznych (*Beijing Foreign Studies University*)
- BJUT** – Pekijski Uniwersytet Technologiczny (*Beijing University of Technology*)
- BRGCC** – Główna Izba Gospodarcza Pasa i Szlaku (*Belt and Road General Chamber of Commerce*)
- BRICA** – Porozumienie Przemysłowo-Handlowe Pasa i Szlaku (*The Belt & Road Industrial and Commercial Alliance*)
- BRNA** – Projekt Stowarzyszenia Wiadomości Pasa i Szlaku (*Belt and Road News Alliance*)
- BTC SOL** – studia licencjackie z zakresu nauczania języka chińskiego jako języka obcego (*Bachelor's Degree in Teaching Chinese to Speakers of Other Languages*)
- BUCT** – Pekijski Uniwersytet Technologii Chemicznej (*Beijing University of Chemical Technology*)
- CAUT** – Kanadyjskie Stowarzyszenie Nauczycieli Uniwersyteckich (*Canadian Association of University Teacher*)
- CAUT** – Kanadyjskie Stowarzyszenie Nauczycieli Uniwersyteckich (*Canadian Association of University Teacher*)
- CCCWS** – Chińskie Centrum Studiów nad Współczesnym Światem (*China Center for Contemporary World Studies*)
- CCFAC** – Centralna Komisja Spraw Zagranicznych (*Chinese Communist Party Central Committee Foreign Affairs Commission*)
- CCOIC** – Chińska Izba Handlu Międzynarodowego (*China Chamber of International Commerce*)
- CCPIT** – Chińska Rada ds. Promocji Handlu Międzynarodowego (*China Council for the Promotion of International Trade*)
- CCPPNR** – Chińska Rada ds. Promocji Pokojowego Zjednoczenia Narodowego (*China Council for the Promotion of Peaceful National Reunification*)
- CCTV** – Centralna Telewizja Chińska (*China Central Television*)
- CEFTA** – Środkoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (*Central European Free Trade Agreement*)
- CELAC** – Wspólnota Państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów (*Community of Latin American and Caribbean States*)

CFIE	– Chińska Federacja Gospodarki Przemysłowej (<i>China Federation of Industrial Economics</i>)
CGTN	– Chińska globalna sieć telewizyjna (<i>China Global Television Network</i>)
CIEC	– Korporacja Chińskich Centrów Wystaw Zagranicznych (<i>China International Exhibition Center Group Corporation</i>)
CIEF	– Chińska Fundacja Edukacji Międzynarodowej (<i>Chinese International Education Foundation</i>)
CIETAC	– Chińska Komisja Gospodarki Międzynarodowej i Arbitrażu Handlowego (<i>The China International Economic and Trade Arbitration Commission</i>)
CLEC	– Centrum Edukacji i Współpracy Językowej (<i>Center for Language and Educational Cooperation</i>)
CMAC	– Chińska Komisja Arbitrażu Morskiego (<i>China Maritime Arbitration Commission</i>)
CMC	– Centralna Komisja Wojskowa (<i>Central Military Commission</i>)
CNS	– Chińska Agencja Prasowa (<i>China News Service</i>)
CNS	– Narodowa Komisja Bezpieczeństwa (<i>National Security Commission of the Chinese Communist Party</i>)
COSCO	– Chińskie Przedsiębiorstwo Żeglugi Oceanicznej (<i>China Ocean Shipping Company</i>)
CPAFFC	– Chińskie Ludowe Stowarzyszenie Przyjaźni z Zagranicą (<i>Chinese People's Association for Friendship with Foreign Countries</i>)
CPEC	– korytarza Chiny – Pakistan (<i>China –Pakistan Economic Corridor</i>)
CPPCC	– Chińska Ludowa Polityczna Konferencja Konsultacyjna (<i>Chinese People's Political Consultative Conference</i>)
CRI	– Chińskie Radio Międzynarodowe (<i>China Radio International</i>)
CSIS	– Kanadyjska Służba Wywiadu Bezpieczeństwa (<i>Canadian Security Intelligence Service</i>)
ČSSD	– Czeska Partia Socjaldemokratyczna (<i>Česká strana sociálně demokratická</i>)
CYU	– Chiński Młodzieżowy Uniwersytet Studiów Politycznych (<i>China Youth University of Political Studies</i>)
DTCSOL	– studia doktoranckie z zakresu nauczania języka chińskiego jako języka obcego (<i>Doctor's Degree in Teaching Chinese to Speakers of Other Languages</i>)
DUFE	– Uniwersytet Finansów i Ekonomii Dongbei (<i>Dongbei University of Finance and Economics</i>)
ELTE	– Uniwersytet Loránda Eötvösa (<i>Eötvös Loránd Tudományegyetem</i>)
FAWLSG	– LSG ds. polityki zagranicznej (<i>Foreign Affairs Work Leading Small Group</i>)
Fidesz	– Związek Młodych Demokratów (<i>Fiatal Demokraták Szövetsége</i>)
FOCAC	– Forum Współpracy Chińsko-Afrykańskiej (<i>Forum on China–Africa Cooperation</i>)
ID	– Międzynarodowy Departament KPCh (<i>International Department of the Central Committee of the Chinese Communist Party</i>)

IVF	– Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki (<i>International Visegrad Fund</i>)
KDNP	– Chrześcijańsko-Demokratyczna Partia Ludowa (<i>Kereszténydemokrata Néppárt, KDNP</i>)
KDNP	– Chrześcijańsko-Demokratyczna Partia Ludowa (<i>Kereszténydemokrata Néppárt</i>)
KDU-ČSL	– Unia Chrześcijańska i Demokratyczna – Czechosłowacka Partia Ludowa (<i>Křesťanská a demokratická unie – Československá stranalidová</i>)
LNG	– Skroplony gaz ziemny (<i>liquefied natural gas</i>)
LSG	– Małe Wiodące Grupy (<i>Leading small groups</i>)
LSGCDR	– LSG ds. Kompleksowo pogłębiającej się reformy (<i>LSG on Comprehensively Deepening Reform</i>)
MCF	– Fora współpracy medialnej dotyczące Pasa i Szlaku (<i>Media Cooperation Forums on the Belt and Road</i>)
MF	– Ministerstwo Finansów (<i>Ministry of Finance of the People's Republic of China</i>)
MIIT	– Ministerstwo Przemysłu i Technologii informacyjnych (<i>Ministry of Industry and Information Technology</i>)
MOF	– Ministerstwo Spraw Zagranicznych (<i>Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China</i>)
MOFCOM	– Ministerstwo Handlu (<i>Ministry of Commerce</i>)
MOST	– Ministerstwo Nauki i Technologii (<i>Ministry of Science and Technology</i>)
MPS	– Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (<i>Ministry of Public Security</i>)
MSS	– Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego (<i>Ministry of State Security</i>)
MSZP	– Węgierska Partia Socjalistyczna (<i>Magyar Szocialista Párt</i>)
MTC SOL	– studia magisterskie z zakresu nauczania języka chińskiego jako języka obcego (<i>Master's Degree in Teaching Chinese to Speakers of Other Languages</i>)
NCST	– Północnochiński Uniwersytet Nauki i Technologii (<i>North China University of Science and Technology</i>)
NDRC	– Komisja Reform i Rozwoju Naukowego (<i>National Development and Reform Commission</i>)
NSA	– Narodowe Stowarzyszenie Uczonych (<i>National Association of Scholars</i>)
NSFC	– Narodowa Fundacja Nauk Przyrodniczych w Chinach (<i>National Natural Science Foundation of China</i>)
NSWLSG	– LSG kierująca pracą w zakresie bezpieczeństwa narodowego (<i>National Security Work Leading Small Group</i>)
NÚKIB	– Narodowa Agencja ds. Bezpieczeństwa Cybernetyki i Informacji (<i>Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost</i>)
OCAO	– Biuro ds. Chin Zamorskich Rady Państwa (<i>Overseas Chinese Affairs Office</i>)
ODS	– Obywatelskiej Partii Demokratycznej (<i>Občanská demokratická strana</i>)
PAiiIZ	– Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych
PBOC	– Ludowy Bank Chin (<i>People's Bank of China</i>)

PSC	– Stały Komitet Politbiura Komunistycznej Partii Chin (<i>Standing Committee of the Political Bureau of the Central Committee of the Communist Party of China</i>)
SARFT	– Państwowa Administracja Radia, Filmu i Telewizja (<i>The State Administration of Radio, Film and Television</i>)
SARTA	– Stowarzyszenie Think Tanków Jedwabnego Szlaku (<i>Silk Road Think Tank Association</i>)
SASAC	– Komisja Nadzoru i Administracji Majątku Państwowego (<i>State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council</i>)
SILKS	– Sieć Think Tanków Jedwabnego Szlaku (<i>Silk Road Think Tank Network</i>)
SISU	– Szanghajski Uniwersytet Studiów Międzynarodowych (<i>Shanghai International Studies University</i>)
SMER	– Kierunek – Słowacka Socjalna Demokracja (<i>SMER – slovenská sociálna demokracia</i>)
SOA	– Państwowa Agencja Oceaniczna (<i>State Oceanic Administration</i>)
SOP	– Partia Porozumienia Obywatelskiego (<i>Strana občianskeho porozumenia</i>)
SRCIC	– Izba Handlu Zagranicznego Jedwabnego Szlaku (<i>Silk Road Chamber of International Commerce</i>)
SREDA	– Stowarzyszenie na rzecz rozwoju przedsiębiorstw Jedwabnego Szlaku (<i>Silk Road Enterprise Development Alliance</i>)
SRIDF	– Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Jedwabnego Szlaku (<i>Silk Road International Development Fund</i>)
SRIMA	– Międzynarodowe Stowarzyszenie Muzeów Jedwabnego Szlaku (<i>Silk Road International Museum Alliance</i>)
STAN	– Burmistrzowie i Niezależni (<i>Starostové a nezávislí</i>)
SzDSz	– Związkiem Wolnych Demokratów (<i>Szabad Demokraták Szövetsége</i>)
TALSG	– LSG ds. Spraw Tajwanu (<i>Taiwan Affairs Leading Small Group</i>)
TFSU	– Uniwersytet Studiów Zagranicznych w Tianjin (<i>Tianjin Foreign Studies University</i>)
TOP 09	– Tradycja Odpowiedzialność Dobrobyt 09 (<i>Tradice Odpovědnost Prosperita 09</i>)
TUTE	– Uniwersytet Technologii i Edukacji w Tianjin (<i>Tianjin University of Technology and Education</i>)
VŠFS	– Wyższa Szkoła Finansów i Administracji (<i>Vysoká škola finanční a správní</i>)

WSTĘP

Wybór tematu „*Soft power* w stosunkach międzynarodowych – studium przypadku polityki zagranicznej Chin wobec państw Grupy Wyszehradzkiej w latach 2012–2022” wynika z trzech istotnych przesłanek. Pierwsza z nich jest związana z dynamicznie rosnącą rolą Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) w globalnym, a do pewnego stopnia także w regionalnym układzie międzynarodowym. Druga jest efektem dostrzeżenia przez autora luki badawczej w literaturze przedmiotu, zarówno w piśmiennictwie anglojęzycznym, jak i polskojęzycznym. Trzecia opiera się na przekonaniu autora, że wyniki badań na przykładzie polityki zagranicznej ChRL wobec państw Grupy Wyszehradzkiej będą stanowiły wkład w objaśnianie modelu chińskiej *soft power*.

Istotnym motywem warunkującym wybór tematyki była też nadzieja autora, że wyniki badań będą spełniały funkcje nie tylko naukowe, ale także użyteczne, tj. zostaną wykorzystane przy formułowaniu optymalnej polskiej polityki zagranicznej wobec Chin. Potencjalnie będą mogły z nich skorzystać instytucje rządowe (m.in. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Infrastruktury, Ministerstwo Rozwoju i Technologii, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Polska Agencja Inwestycji i Handlu) oraz inne instytucje i organizacje oświatowe, kulturalne i gospodarcze.

Pozycja Chin w polityce międzynarodowej wynika z potencjału gospodarczego, będącego w znacznej mierze efektem reformatorskich długofalowych działań Deng Xiaopinga. Punktem zwrotnym do ekspansji gospodarki Państwa Środka stało się przystąpienie do Światowej Organizacji Handlu 11 grudnia 2001 r., co dało możliwość eksportu chińskich towarów na niespotykaną wcześniej skalę. Dzięki niskim kosztom wytwarzania, w tym dzięki taniej sile roboczej. Chiny stały się „fabryką świata” odnotowującą szybki przyrost PKB. Prestiż Chin wzrósł zwłaszcza po światowym kryzysie finansowo/gospodarczym z 2008 roku. Zgodnie z założeniami realizmu ofensywnego Państwo Środka, po osiągnięciu pewnego pułapu rozwojowego, przełoży swoją potęgę gospodarczą na militarną i zacznie realizować swoje interesy z wykorzystaniem *hard power*, przede wszystkim w Azji Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej. Obecnie Chiny nie są jeszcze gotowe do wojny ze strategicznym rywalem-Stanami Zjednoczonymi, który ma sojuszników we wszystkich częściach świata i niezmiennie deklaruje gotowość ich obrony. Między innymi z tego powodu Chiny od dekad skupiają się na działaniach z zakresu *soft power*, obejmujących cały wachlarz metod, począwszy od wymiany kulturalnej a na inwestycjach skończywszy. Taka polityka jest możliwa, ponieważ dzięki ogromnej nadwyżce handlowej Chiny stały się największym na świecie eksporterem kapitału. Po rosyjskiej agresji na Ukrainę w 2022 roku rola Chin jeszcze bardziej wzrosła. Z jednej strony Rosja w stosunkach z Chinami stała się „junior

partnerem” uzależnionym od wymiany handlowej z silniejszym kontrahentem. Z drugiej strony dominujący w Unii Europejskiej niemiecki przemysł jest uzależniony od dostaw prefabrykatów z Chin, których przerwanie groziłoby zapaścią gospodarczą Niemiec i masowym bezrobociem. Jeszcze poważniejsze konsekwencje wywołałoby zaostrzenie konfliktu między Chinami i USA, a szczególnie wybuch wojny między tymi mocarstwami Dlatego też z punktu widzenia interesów państw Grupy Wyszehradzkiej działania Chin na arenie międzynarodowej mają istotne znaczenie.

Granice pola badawczego można określić według kryteriów rzeczowych (do których należą kryteria przedmiotowe, podmiotowe i aspektowe) oraz kryteriów temporalnych i przestrzennych¹. Pod względem przedmiotowym niniejsza praca dotyczy chińskiego modelu *soft power* diametralnie różniącego się od swojego amerykańskiego odpowiednika. Według Josepha S. Nye *soft power* dotyczy jedynie działań poprzez szeroko pojętą atrakcyjność natomiast *hard power* to potęga nakazowa, zarówno ekonomiczna, jak i militarna, umożliwiająca wymuszenie pożądanых zachowań². Koncepcja amerykańskiego *soft power* oparta jest na paradygmacie idealistycznym podczas gdy jej chiński odpowiednik stworzony przez Yan Xuetonga opiera się na paradygmacie realistycznym³. W tym ujęciu *soft power* oznacza wszelkie działania niemilitarne a więc zarówno przyciąganie ze względu na atrakcyjność wymiany handlowej, jak i przymus ekonomiczny. Szczegółowe wyjaśnienie różnic amerykańskiego i chińskiego modelu *soft power* zostanie przedstawione w rozdziale pierwszym.

Pod względem podmiotowym niniejsza praca dotyczy instytucji Chińskiej Republiki Ludowej stosujących metody z zakresu *soft power* zarówno o charakterze formalnym, jak i nieformalnym, tworzących oparte na osobistych kontaktach struktury równoległe do oficjalnego aparatu państwowego. W pracy dokonano analizy elementów chińskiego modelu *soft power* które są związane:

- z treścią przekazu (relacje z ideologią Komunistycznej Partii Chin (KPCh), główne wątki, spójność przekazu),
- z procesem powstawania (główni twórcy koncepcji, decydenci odpowiedzialni za formułowanie dokumentów strategicznych),
- z procesem rozpowszechniania (media, wymiana kulturowa i naukowa, lobbying ekonomiczny).

---

¹ Bäcker, R., Winclawska, M., Rak, J., Czechowska, L., Gadomska, G., Gajda, J., ... Wojciechowska, J. (2016). *Metodologia badań politologicznych*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych.

² Nye, J. S. (2023). *Soft power*. In *Soft Power and Great-Power Competition: Shifting Sands in the Balance of Power Between the United States and China* (pp. 3–15). Singapore: Springer Nature Singapore.

³ Xuetong, Y. (2006). The Path for China to Increase its “Soft power”. *China and World Affairs*, 2(1), <http://www.thinkinchina.asia/wp-content/uploads/3-ThePathforChinatoIncreaseitsSoftPower.pdf>

Pod względem przestrzennym badaniu zostały poddane procesy oddziaływania chińskiego *soft power* na państwa należące do Grupy Wyszehradzkiej: Polskę, Węgry, Czechy i Słowację. Państwa te stanowią rdzeń Europy Środkowo-Wschodniej traktowanej jako odrębny obszar geograficzny, kulturowy i gospodarczy. Dlatego też przestrzenny zakres twierdzeń sformułowanych w pracy ma szerszy zakres i odnosi się do państw regionu o podobnych doświadczeniach historycznych w XX wieku:

- uzyskania niepodległości po I wojnie światowej,
- dominacji ZSRR po II wojnie światowej,
- uzyskania suwerenności po rozpadzie bloku wschodniego.

Kryterium temporalne ustalające zakres pola badawczego zjawisk wyjaśnianych w niniejszej pracy zostało określone na lata 2012–2022. Cezurą czasową otwierającą rozważania jest 15 listopada 2012 r., kiedy Xi Jinping został Sekretarzem Generalnym KPCh i rozpoczął tworzenie warunków międzynarodowych do oficjalnego zainicjowania opracowanej pod jego kierownictwem koncepcji „Pasa i Szlaku”. Cezurą zamykającą jest pełnoskalowa agresja Rosji na Ukrainę z 24 lutego 2022 r., która, niezależnie od tego jak się zakończy, już spowodowała daleko idące zmiany w globalnym i regionalnym układzie sił. W jej wyniku Chiny wzmocniły swoją pozycję zacieśniając stosunki z Rosją.

Zrozumienie analizowanych zjawisk i procesów wymaga wychodzenia poza zakreślony zakres w ramach kryterium temporalnego i traktowany jest on w sposób elastyczny. Procesy historyczne mają charakter nie tylko skokowy, ale przede wszystkim ciągły, dlatego też, aby je zrozumieć musimy ustalić ich genezę. Korzenie chińskiej *soft power* opartej na spuściźnie konfucjańskiej sięgają trwającego od 480 do 221 roku p.n.e. okresu „Walczących Królestw”. Z kolei zrozumienie specyfiki wyznaczającej dzisiejsze procesy zachodzące w państwach Grupy Wyszehradzkiej oraz innych państwach Europy Środkowo-Wschodniej wymaga cofnięcia się do roku 1919 roku, w którym podpisano traktat wersalski porządkujący Europę i świat po I wojnie światowej. Przesłanki do zastosowania wyżej wymienionych kryteriów zostały szczegółowo przedstawione w poszczególnych rozdziałach niniejszej pracy.

Istotnym kontekstem badawczym są stosunki międzypaństwowe mające bezpośredni wpływ na strategię Pekinu w Europie Środkowo-Wschodniej. Należą do nich:

- stosunki ChRL z Grupą Wyszehradzką i państwami członkowskimi,
- globalna rywalizacja między ChRL a USA,
- stosunki ChRL z Unią Europejską,
- stosunki ChRL z Niemcami,
- stosunki ChRL z Rosją,
- stosunki między państwami Europy Środkowo-Wschodniej,

- stosunki USA z państwami Europy Środkowo-Wschodniej,
- stosunki Rosji z państwami Europy Środkowo-Wschodniej.

W pracy zastosowano założenia metodologiczne Maxa Webera:

- założenie, że podstawą wyjaśniania zjawisk społecznych, a więc także dotyczących polityki, jest ich uprzednie zrozumienie (*verstehen*) polegające na ustaleniu motywów, celów i wartości działającego podmiotu,
- koncepcję typu idealnego służącą w pracy do stworzenia modelu chińskiego *soft power*,
- rozróżnienie rozumienia i wyjaśniania dlatego też w pracy ważną rolę pełni analiza genezy badanych zjawisk, pomimo, że praca dotyczy lat 2012–2022,
- koncepcję siły (*Macht*),
- założenie o wpływie na politykę zagraniczną państwa zarówno interesów, jak i czynnika kulturowego.

Celem badań jest zrozumienie i wyjaśnianie motywów, celów, założeń i specyfiki wykorzystywania *soft power* przez Chiny w polityce zagranicznej wobec państw Grupy Wyszehradzkiej tj. Polski, Węgier, Czech i Słowacji w latach 2012–2022, a w szerszym kontekście międzynarodowym polityki mocarstwa wobec regionu Europy Środkowo-Wschodniej.

Główny problem badawczy określony jest w pytaniu:

P (G) Jakie są cele i instrumenty oraz osiągnięcia chińskiego *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej?

Główną hipotezą badawczą jest przypuszczenie:

H (G) Celem chińskiego *soft power* wobec państw Grupy Wyszehradzkiej jest pozyskanie partnerów do realizacji globalnego projektu „Pasa i Szlaku”. Głównymi instrumentami w ramach chińskiego *soft power* są dyplomacja, w tym głównie dyplomacja gospodarcza oraz wymiana edukacyjna i naukowa, które cechuje wysoka skuteczność.

Aby odpowiedzieć na pytanie, które zostało przedstawione w ramach głównego problemu badawczego, oraz zweryfikować główną hipotezę badawczą, zostały sformułowane następujące szczegółowe pytania badawcze:

P (1) Na czym polegają podstawowe różnice pomiędzy *soft power* w ujęciu amerykańskim i chińskim?

P (2) Jakie jest znaczenie państw Grupy Wyszehradzkiej dla ChRL?

P (3) Jakie chińskie instytucje i decydenci mają kluczowy wpływ na formułowanie i wdrażanie chińskiego *soft power*?

P (4) Które instrumenty z zakresu chińskiego *soft power* są skuteczne w uzyskiwaniu wpływów w państwach Grupy Wyszehradzkiej?

Hipotezy szczegółowe zakładają:

H (1) Chiński *soft power* funkcjonujący w paradygmacie realistycznym ma znacznie szerszy zakres od swojego amerykańskiego odpowiednika funkcjonującego w paradygmacie idealistycznym, gdyż obok oddziaływania kulturowego i dyplomatycznego obejmuje również wykorzystywanie w celu wywierania wpływu siły politycznej i ekonomicznej.

H (2) Ze względu na położenie geograficzne państwa Grupy Wyszehradzkiej mają kluczowe znaczenie w budowie połączeń Nowego Jedwabnego Szlaku do Europy Zachodniej. Istotny jest również ich wzrastający potencjał gospodarczy.

H (3) Głównym decydem odpowiedzialnym za formułowanie chińskiego *soft power* jest czwarta osoba w państwie, Wang Huning, którego koncepcje wprowadzane są w życie przede wszystkim za pośrednictwem nieformalnych struktur poziomych, Małych Grup Wiodących łączących oficjalne instytucje na różnych szczeblach władzy,

H (4) Instrumenty chińskiego *soft power* skuteczne w uzyskiwaniu wpływów w państwach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2012–2022 to dyplomacja gospodarcza oraz wymiana naukowa i edukacyjna.

Praca została podzielona na cztery rozdziały, które obejmują treści związane z poszczególnymi szczegółowymi pytaniami badawczymi i umożliwiają weryfikację odpowiadających im hipotez szczegółowych. Pierwszy rozdział umożliwia udzielenie odpowiedzi na pytanie: na czym polegają podstawowe różnice pomiędzy *soft power* w ujęciu amerykańskim i chińskim? Przeprowadzono w nim analizę samego pojęcia „potęgi” (*power*) wychodząc od wprowadzonej przez Maxa Webera kategorii *Macht* oraz przedstawiono proces ewolucji myślenia o polityce międzynarodowej w kategorii „potęgi”. Odwołujące się do niej koncepcje politologiczne zostały przeanalizowane z punktu widzenia historii idei. Filozoficzny i światopoglądowy kontekst badanych koncepcji politologicznych jest nie mniej ważny niż sama koncepcja, ponieważ pozwala on zaklasyfikować dany pogląd czy szkołę teoretyczną.

Na kontekst koncepcji poszczególnych autorów składają się: ogólna wizja świata i człowieka, ogólna wizja dziejów oraz ogólna wizja stosunków międzynarodowych. Ogólna wizja świata i człowieka, może zostać przez autora wyrażona *explicite* bądź też możemy ją określić na podstawie różnych rozproszonych wypowiedzi, składać się na nią mogą zdania o charakterze oznajmującym oraz wartościującym. Może być ona wyrażona zdaniami o różnym poziomie ogólności – od generalizacji po szczegółowe stwierdzenia. Jako całość wizja świata i człowieka może mieć charakter spójny i logiczny, ale może też zawierać stwierdzenia wzajemnie sprzeczne. Podobny charakter może mieć ogólna wizja dziejów wynikająca z wizji świata i człowieka. Z kolei

ogólna wizja stosunków międzynarodowych wynika zarówno z ogólnej wizji świata i człowieka, jak i z ogólnej wizji dziejów.

Zakładam, że dopiero w kontekście tych trzech ogólnych wizji można efektywnie analizować koncepcje politologiczne o mniejszym lub większym stopniu teoretyzowania. Jako metodę tej analizy przyjęto koncepcję Imre Lakatos⁴ zakładającego istnienie zespołów teorii tworzących „programy badawcze” i odwołujących się do wspólnego „twardego rdzenia” (*hard core*). Lakatos stworzył swoją koncepcję analizując przykłady z nauk ścisłych – matematyki i fizyki. Natomiast do badań koncepcji politologicznych zastosował ją John Vasquez, analizując neorealistyczny program badawczy⁵.

W tym rozdziale dokonano przeglądu najważniejszych, zdaniem autora koncepcji odwołujących się do kategorii „potęgi” (*power*) takich jak:

- interteoretyczna koncepcja „potęgi” (*power*) Michaela Barnetta i Raymonda Duvalla,
- realizm klasyczny Edwarda Carra i Hansa Morgenthau’a,
- realizm strukturalny Kennetha Waltza,
- realizm strukturalny ofensywny Johna Mersheimera.

W dalszej części rozdziału pierwszego porównuje się dwie najbardziej reprezentatywne koncepcje *soft power*: amerykańską Josepha Nye i chińską Yan Xuetonga. Analiza porównawcza obu tych koncepcji mimo ich pozornych podobieństw wykazuje istotne różnice: – amerykańska koncepcja *soft power* funkcjonuje w paradygmacie idealistycznym podczas gdy jej chiński odpowiednik w paradygmacie realistycznym – chiński *soft power* ma znacznie szerszy zakres od swojego amerykańskiego odpowiednika, gdyż obok kultury obejmuje także działania ekonomiczne i polityczne *sensu stricto*.

Rozdział drugi, który odpowiada na pytanie: „jakie znaczenie mają państwa Grupy Wyszehradzkiej w kontekście strategicznych celów chińskiej polityki zagranicznej” jest podzielony na cztery podrozdziały. W podrozdziale pierwszym „Geopolityka i potencjał regionu Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej” scharakteryzowano geopolityczną i gospodarczą specyfikę regionu Europy Środkowo-Wschodniej, której centralną część stanowią państwa Grupy Wyszehradzkiej. Zaprezentowano także najważniejsze zdaniem autora koncepcje geopolityczne dotyczące regionu Europy Środkowo-Wschodniej:

- niemiecką koncepcję Mitteleuropy,
- brytyjską koncepcję Heartlandu,

---

⁴ Lakatos, I., Worrall, J., Currie, G. (1979). *The methodology of scientific research programmes: philosophical papers*. Cambridge University Press.

⁵ Vasquez, J. A. (1997). The realist paradigm and degenerative versus progressive research programs: An appraisal of neotraditional research on Waltz’s balancing proposition. *American Political Science Review*, 91(4), 899–912.

- francuską koncepcję Małej Ententy,
- amerykańską koncepcję prezydenta Woodrowa Wilsona,
- rosyjskie koncepcje Aleksandra Dugina i Wadima Cymburskiego.

W podrozdziale tym przeprowadzono także analizę uwarunkowań polityki zagranicznej Polski, Węgier, Czech i Słowacji, do których obok położenia geopolitycznego należą wzajemne resentymenty spowodowane historycznymi zaszłościami. Wyjaśnianie motywów polityki zagranicznej państw Grupy Wyszehradzkiej oparto na teorii zysków względnych i absolutnych przy założeniu, że zyskiem absolutnym jest zapewnienie sobie bezpieczeństwa a zyskiem względnym są korzyści ekonomiczne⁶.

W podrozdziale drugim „Grupa Wyszehradzka w latach 1991–2022” przedstawiono najważniejsze fakty dotyczące: powstania V4, wstąpienia do NATO i Unii Europejskiej państw tej grupy oraz ich funkcjonowania w sferze gospodarczej i politycznej. Przeanalizowano także współpracę państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach Unii Europejskiej oraz politykę USA wobec tych państw. Podrozdział trzeci dotyczy głównych celów chińskiej polityki zagranicznej analizowanych z punktu widzenia koncepcji „wielu porządków” Trine Flockhart. Omawiane są w nim zasadnicze relacje pomiędzy porządkiem „Pasa i Szlaku” a porządkami: euroazjatyckim i liberalnym.

W podrozdziale trzecim „Motywy i cele chińskiej polityki zagranicznej i soft power wobec państw Grupy Wyszehradzkiej” wyjaśniono przyczyny szczególnego zainteresowania się tymi państwami przez stronę chińską w kontekście budowy połączeń Nowego Jedwabnego Szlaku z Chin do Europy Zachodniej, w tym przez Europę Środkowo-Wschodnią. Realizacja chińskich planów w tym względzie może doprowadzić do przewyciężenia strategicznego dylematu Malakki. W podrozdziale czwartym przedstawiono zarys stosunków Chińskiej Republiki Ludowej z państwami Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej w latach 1949–2011 oraz ofertę dla tego regionu w ramach polityki 16+1(17+1). Przeanalizowano zarówno propozycje Wen Jiabao przedstawione na forum gospodarczym w Warszawie jak realizację celów inwestycyjnych formatu 16+1 (17+1). Aby wyjaśnić, dlaczego nie spełnił on pokładanych w nim nadziei format przeanalizowano uwarunkowania zarówno sprzyjające, jak i utrudniające wykorzystanie potencjału formatu 16+1 (17+1).

W rozdziale trzecim, aby wyjaśnić, jakie chińskie instytucje i decydenci mają kluczowy wpływ na formułowanie chińskiego *soft power* przeprowadzono próbę analizy skomplikowanej struktury organizacyjnej oraz zasad działania chińskich instytucji partyjnych i państwowych. W podrozdziale pierwszym przedstawiono efekty konsolidacji władzy przez ekipę Xi Jinpinga.

---

⁶ Powell, R. (1991). Absolute and relative gains in international relations theory. *American Political Science Review*, 85(4), 1303–1320.

Jednym z nich jest rosnące od 2012 r. znaczenie nieformalnych powiązań w aparacie partyjnym i państwowym. Zagadnienie to zostało omówione w podrozdziałach: drugim, gdzie przedstawiono najważniejsze oficjalne instytucje odpowiedzialne za politykę zagraniczną Chin oraz trzecim, który został poświęcony przestawieniu roli jaka odgrywają w chińskim systemie władzy nieformalne Małe Wiodące Grupy (LSG).

W podrozdziale czwartym omówiono genezę, historię oraz współczesne zadania Zjednoczonego Frontu Pracy w kontekście chińskiej polityki zagranicznej realizowanej metodami *soft power*. Podrozdział piąty został poświęcony Wang Huningowi, który jako główny ideolog Komunistycznej Partii Chin jest odpowiedzialny za formułowanie zadań chińskiego *soft power*, a z racji swoich funkcji partyjnych i państwowych za kontrolowanie ich wykonania. Zdaniem autora Wang jako formalnie czwarta osoba w państwie pełni kluczową rolę w chińskim aparacie władzy.

Obok chińskich centralnych urzędów państwowych zajmujących się polityką międzynarodową oraz nieformalnych struktur wykorzystujących metody z zakresu *soft power* w Chinach funkcjonują wyspecjalizowane jednostki organizacyjne powołane do konkretnych zadań. W podrozdziale szóstym zostały omówione najważniejsze z nich działające w różnych segmentach gospodarki, nauki i techniki oraz na rynku medialnym i komercyjnym. Kolejny podrozdział dotyczy sztandarowych chińskich projektów z dziedziny *soft power*:

- inicjatywy „Pasa i Szlaku”, w ramach której prowadzony jest intensywny lobbing instytucji medialnych, naukowych i gospodarczych,
- Instytutów Konfucjusza, które z jednej strony odniosły globalny sukces, a z drugiej stały się w wielu państwach obiektem krytyki,
- *Made in China 2025*, który aktualnie znajduje się w fazie likwidacji.

W rozdziale czwartym dokonano analizy działania podstawowych instrumentów chińskiego *soft power* stosowanych w państwach Grupy Wyszehradzkiej: dyplomacji gospodarczej, polityki naukowej i edukacyjnej, na którą składają się współpraca z instytucjami naukowymi i firmami technologicznymi oraz działalność Instytutów Konfucjusza. Działanie tych instrumentów zostało przeanalizowane w podrozdziałach 1–4 na przykładzie Polski, Czech, Słowacji i Węgier. Określenie „dyplomacja gospodarcza” jest często używane zarówno w literaturze naukowej, jak i w publicystyce w wielu kontekstach. Wynika to przede wszystkim z formułowania w myśl zaleceń Xi Jinpinga celów chińskiej polityki zagranicznej w kategoriach ekonomicznych. Martin Hala uważa, że efekt gospodarczy dyplomacji gospodarczej jest drugorzędny natomiast jej pierwszoplanowym celem jest korumpowanie lokalnych elit politycznych⁷. Nie podważając

---

⁷ Hála, M., Lulu, J. (2019). Lost in translation: ‘Economic diplomacy’ with Chinese characteristics. *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/en/lost-in-translation-economic-diplomacy-with-chinese-characteristics>.

słusznych ustaleń Hali autor pracy zakłada, że przechwytywanie elit państw Grupy Wyszehradzkiej nie jest celem samym w sobie, ale środkiem do celu. W niniejszej pracy przez „chińską dyplomację gospodarczą” rozumie się wszelkie działania dyplomatyczne Chin zmierzające do nakłonienia innych państw do przystosowania swoich koncepcji rozwoju do globalnych projektów chińskich takich jak Inicjatywa „Pasa i Szlaku”.

W podrozdziale piątym dokonano analizy chińskiego *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej z punktu widzenia konstruktywistycznej teorii stosunków międzynarodowych w myśl, której zarówno proces koncepcyjny, jak i decyzyjny dotyczący polityki państwa jest efektem intersubiektywnego postrzegania rzeczywistości. Identyfikacja interesów państw wynika z tożsamości decydentów zdeterminowanej przez normy kulturowe⁸. Punktem wyjścia analizy chińskiej retoryki zawartej w oficjalnych komunikatach dyplomatycznych oraz podstawowych danych wskazujących na jej efekty jest interpretatywna perspektywa w badaniach politologicznych koncentrującą się na procesach komunikacji między aktorami społecznymi czy politycznymi. Nartsiss Shukuralieva stwierdza, że „Istotnym pojęciem w ramach przyjętej perspektywy jest kategoria dyskursu pojmowanego jako system językowych reprezentacji rzeczywistości. Dyskurs jest praktyką nie tylko reprezentowania świata, lecz także jego konstruowania. Dyskurs określonych aktorów politycznych nie jest po prostu językowym korelatem obiektywnej rzeczywistości, istniejącej niezależnie od języka, ale aktem konstrukcji”⁹.

Dzięki analizie dyskursu stwierdzono, że Polska, Węgry, Czechy i Słowacja są traktowane przez stronę chińską nie indywidualnie, ale *en bloc*. Wskazują na to podstawowe elementy chińskiego dyskursu w stosunku do poszczególnych państwach Grupy Wyszehradzkiej takie jak słowa–klucze oraz podstawowe frazy. Wykazane w ten sposób duże podobieństwo w warstwie semantycznej, świadczy o bardzo zbliżonej polityce Chin wobec różnych państw Grupy Wyszehradzkiej a tym samym postrzeganiu ich jako jeden region. Następnie w podrozdziale piątym zestawiono podstawowe dane dotyczące efektów działania chińskiego *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej.

Zgodnie z paradygmatem pluralizmu metodologicznego¹⁰ w pracy zastosowano procedurę wyjaśniania poprzez odwołanie się do metod i teorii pochodzących z różnych dziedzin, co wynika

---

⁸ Wendt, A. (1994). Collective identity formation and the international state. *American political science review*, 88(2), 384–396.

⁹ Shukuralieva, N. (2015). Official Memory and Legitimization in Kyrgyzstan. The Revolutionary Past in the Public Statements of President Kurmanbek Bakiyev after 2005. *The Centre For European Studies at Lund University*, 72.

¹⁰ Lowndes, V., Marsh, D., Stoker, G. (Eds.). (2017). *Theory and methods in political science*. Bloomsbury Publishing.

z założenia, że nauki o polityce mają charakter interdyscyplinary. Według Klaus von Beyme'go w badaniu zjawisk dotyczących polityki szczególną rolę odgrywa powszechnie stosowana w naukach społecznych komparatystyka.¹¹ Mattei Dogan i Dominique Pelassy wyróżniają pięć strategii możliwych do zastosowania w badaniach komparatystycznych państw¹², z których dwie znalazły zastosowanie w niniejszej pracy. Autor użył metody porównawczej *sensu stricto* do:

- analizy analogicznych zjawisk politycznych i gospodarczych zachodzących według określenia Dogan i Pelassy w „raczej podobnych państwach”¹³ Grupy Wyszehradzkiej,
- „analizy binarnej”¹⁴ chińskiego i amerykańskiego modelu *soft power*.

Z kolei metoda porównawcza retrogresywna znalazła zastosowanie do interpretacji pierwotnych celów formatu 16+1 (17+1) na podstawie efektów końcowych.

Aby przeprowadzić analizę tekstów źródłowych dotyczących chińskiej dyplomacji gospodarczej w państwach Grupy Wyszehradzkiej zastosowano metodę leksykalną w ramach której przeprowadzono:

- badanie struktury tekstów,
- badanie porównawcze tekstów,
- badanie ilościowe tekstów poprzez określenie ilości występowania w nich kluczowych słów i fraz,
- badanie dyskursu.

Metoda statystyczna zastała zastosowana w celu analizy zasobu kluczowych słów i fraz utworzonego poprzez automatyczną ekstrakcję wyrazów występujących w poszczególnych zbiorach dokumentów przy pomocy aplikacji Word Count.

W pracy zastosowano następujące rodzaje wyjaśniania politologicznego:

- wyjaśnianie przez opis międzynarodowego kontekstu relacji dyplomatycznych Chin z Polską, Węgrami, Czechami i Słowacją,
- wyjaśnianie genetyczne poprzez podanie kolejnych stadiów rozwojowych relacji Chin z państwami Grupy Wyszehradzkiej,
- wyjaśnianie funkcjonalne służące do umiejscowienia relacji Chin z państwami Grupy Wyszehradzkiej w szerszym kontekście chińskiej polityki międzynarodowej,
- wyjaśnianie definicyjne polegające na zdefiniowaniu użytych w pracy pojęć takich jak *hard, sharp i soft power*,

---

¹¹ von Beyme, K. (2007). *Współczesne teorie polityczne*. Wydawnictwo Naukowe” Scholar”, 132.

¹² Dogan, M., Pelassy, D. (1990). *How to compare nations: strategies in comparative politics*. 2nd edition Chatham, NJ: Chatham House.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Ibidem.

- wyjaśnianie przyczynowe, które zostało wielokrotnie wykorzystane w pracy zarówno do wyjaśniania celowych działań decydentów, jak i długofalowych procesów politycznych i gospodarczych. Odwołując się do różnych warunków wyjaśnianie przyczynowe okazały się pomocne w celach wyjaśnienia przyczyn powstania formatu 16+1 (17+1) poprzez podanie warunków sprzyjających, a także przyczyn braku efektywności formatu 16+1 (17+1) poprzez podanie warunków utrudniających.

W pracy zastosowano także procedurę wyjaśniania poprzez odwołanie się do teorii:

- wyjaśnianie motywów polityki zagranicznej państw Grupy Wyszehradzkiej poprzez odwołanie się do teorii zysków względnych i absolutnych Roberta Powella¹⁵,
- wyjaśnianie motywów polityki zagranicznej Chin poprzez odwołanie się do teorii realizmu ofensywnego Johna Mearsheimera¹⁶.

Z kolei metoda porównawcza retrogresywna znalazła zastosowanie do interpretacji pierwotnych celów formatu 16+1 (17+1) na podstawie efektów końcowych.

W pracy szerokie zastosowanie znalazły narzędzia analizy systemowej¹⁷, takie jak:

- analiza makrosystemowa zastosowana przy badaniu chińskiego systemu partyjnego i państwowego jako całości,
- analiza systemowa średniego rzędu dotycząca Małych Grup Wiodących (LSG) jako określonego podsystemu w ramach chińskiego systemu partyjnego i państwowego jako całości,
- analiza mikrosystemowa skupiająca się na projektach *soft power* jako pojedynczych elementach systemu.

Badając oficjalne instytucje i struktury życia politycznego ChRL autor w celu zidentyfikowania celów i funkcji realizowanych przez instytucje stosujące instrumenty *soft power* posłużył się metodą instytucjonalno-prawną.

Ziemowit Jacek Pietraś omawiając proces decydowania politycznego w ujęciu systemowym wyróżnił pięć podstawowych kategorii metody analizy decyzyjnej: sytuację decyzyjną, ośrodek decyzyjny, proces decyzyjny, decyzję polityczną oraz jej polityczną implementację.¹⁸ Wszystkie te kategorie znalazły zastosowanie w niniejszej pracy zgodnie z postulowaną przez Pietrasia szeroką definicją procesu decyzyjnego. Autor analizując różnice pomiędzy amerykańskim a chińskim

---

¹⁵ Powell, R. (1991). Absolute and relative gains in international relations theory. *American Political Science Review*, 85(4), 1303–1320.

¹⁶ Mearsheimer, J. J. (2017). The false promise of international institutions. *International organization* (pp. 237–282). Routledge.

¹⁷ Chodubski, A. (2013). *Wstęp do badań politologicznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

¹⁸ Pietraś, Z. J. (2012). *Decydowanie polityczne*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

modelem *soft power* odwołał się także do postulowanej przez Andrzeja Chodubskiego metody nauki o cywilizacji¹⁹, wyróżniającej linearne i cykliczne wyobrażenie praw rządzących przebiegiem dziejów. Zdaniem autora to pierwsze podejście jest charakterystyczne dla amerykańskiego modelu *soft power* podczas gdy to drugie jest typowe dla jego chińskiego odpowiednika.

Tematyka pracy spowodowała konieczność posługiwania się zróżnicowaną bibliografią, na która składają się:

- materiały pierwotne: dokumenty, oficjalne komunikaty, wypowiedzi oficjeli, artykuły prasowe oraz dane statystyczne,
- materiały wtórne będące efektem pracy ośrodków naukowych oraz organizacji rządowych i pozarządowych²⁰.

W rozdziale pierwszym niniejszej pracy odwołano się do publikacji analizujących zajmujących się problematykę „siły” (*power*) w polityce międzynarodowej, przede wszystkim autorstwa Michaela Barnetta, Edwarda Carra, Roberta Dahla, Raymonda Duvalla, Johna Mersheimera, Hansa Morgenthau’a, Josepha Nye’a, Kennetha Waltza, Maxa Webera, Yan Xuetonga. W trakcie pracy nad rozdziałem drugim i trzecim w największym stopniu zostały wykorzystane prace dotyczące polityki zagranicznej Chin oraz chińskiego *soft power* następujących autorów: Jean-Pierre’a Cabestana, Trine Flockhart, Łukasza Gacka, Bogdana Góralczyka, Gerry’ego Groota, Łukasza Jureńczyka, Ronald C. Keitha, Dominika Mierzejewskiego, Davida Shambaugh, Lymana P. Van Slyke’a, Wang Huninga, Wang Zhou. Do opracowania rozdziału czwartego wykorzystano głównie oficjalne komunikaty dotyczące stosunków Chin z państwami Grupy Wyszehradzkiej wydane przez chiński MSZ oraz dane statystyczne opracowane przez *Pew Research Center* (PEW) i *The Central European Institute of Asian Studies* (CEIAS). Szczegółowe dane bibliograficzne umieszczono na końcu pracy.

Niniejsza praca doktorska została napisana z nadzieją, że przyczyni się do lepszego zrozumienia i pogłębienia wiedzy na temat znaczenia *soft power* w polityce zagranicznej Chin wobec Polski i innych państw Grupy Wyszehradzkiej. Praca ta powstała dzięki pomocy i wsparciu jakiej udzielił autorowi w postaci rozmów i wskazówek promotor prof. Łukasz Jureńczyk. Podziękowania należą się również prof. Nartsiss Shukuraliewej, która przekazała autorowi wiele cennych sugestii.

---

¹⁹ Gołębiowski, B., Chodubski, A., Piskozub, A., Świętochowska, U. (1999). „Cywilizacja w czasie i przestrzeni”, pod red. Andrzeja Chodubskiego, Andrzeja Piskozuba, Urszuli Świętochowskiej, Toruń 1998: [recenzja]. *Kultura i Społeczeństwo*, 43(2).

²⁰ W przypadku polskich ośrodków autor korzystał głównie z materiałów pochodzących z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych oraz Ośrodka Spraw Azjatyckich UŁ a w przypadku zagranicznych z opracowań niemieckiego *think thank* Mercator Institute for China Studies (MERICS) oraz z raportów i artykułów Sinopsis, projektu czeskiej organizacji non-profit AcaMedia z.ú.

Rozdział I

SOFT POWER W TEORII STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

„Chociaż antropolodzy wykazali, że niektóre prymitywne ludy wydają się być wolne od pragnienia władzy, nikt jeszcze nie pokazał, w jaki sposób można odtworzyć ich stan umysłu na skalę światową, aby wyeliminować walkę o władzę ze sceny międzynarodowej... Polityka międzynarodowa, jak każda polityka, jest walką o władzę”.

Hans Morgenthau

„Z biologicznego i ekonomicznego punktu widzenia doktryna harmonii interesów była możliwa do utrzymania tylko wtedy, gdy pominięto interes słabych, którzy muszą zostać przyparci do muru lub wezwani w przyszłym świecie do przywrócenia równowagi w teraźniejszości”.

Edward Carr

1. Definicje potęgi

1.1. Definicja „potęgi” Roberta Dahla

Słowo „potęga” jest najbliższe znaczeniowo niemieckiemu słowu *Macht* oraz angielskiemu *power*, dlatego też w niniejszej pracy określenia te będą używane zamiennie. „Potęga” jest jedną z podstawowych kategorii występujących w refleksji poświęconej społeczeństwu od czasów antycznych. Pojęcie to występuje między innymi u Tukidydesa, Niccolò Machiavellego i Thomasa Hobbesa. Znajduje się ono także w polu zainteresowania współczesnej nauki o polityce, mimo że nie istnieje jego ścisła i zadowalająca badaczy definicja. Na pytanie, czym jest „potęga”, amerykański politolog Robert Dahl stwierdza, że większość ludzi ma intuicyjne wyobrażenie o znaczeniu tego pojęcia, natomiast uczeni nie sformułowali jeszcze jego definicji, która mogłaby być użyteczna w badaniu naukowym²¹. W stosunku do prób sformułowania takiej definicji Dahl wykazuje daleko idący sceptycyzm twierdząc, że można ją sformułować na różne sposoby, które będą przydatne przy rozpatrywaniu konkretnych problemów badawczych jednak będą się one różnić między sobą

---

²¹ Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral science*, 2(3), 201–215.

w istotny sposób. Dlatego też sformułowanie konsekwentnej i spójnej definicji „potęgi” (*power*) jest bardzo mało prawdopodobne²². Definicja „potęgi” (*power*) przedstawiona przez Dahla nie ma charakteru naukowego, ale raczej intuicyjny, i dotyczy sytuacji, w której jedna osoba może zostać nakłoniona do zrobienia czegoś przez inną osobę: „A posiada władzę na B w takim stopniu, że może zmusić B do zrobienia czegoś, czego B w innym przypadku by nie zrobił”²³.

1.2. Definicja „potęgi” (*Macht*) Maxa Webera

Spośród wielu definicji „potęgi” w naukach społecznych najczęściej stosowana jest klasyczna definicja Maxa Webera, który zajmował się tym zagadnieniem w dwóch okresach: od 1910 do 1914 roku analizując fenomen „potęgi” oraz od 1918 do 1920 roku zajmując się kwestią jej legitymizacji. Według Webera „potęga” (*Macht*) to „prawdopodobieństwo, że jeden aktor w relacji społecznej będzie w stanie wykonać własną wolę mimo oporu, bez względu na podstawę, na której to prawdopodobieństwo się opiera”²⁴. Weberowska definicja „potęgi” (*Macht*) ma ścisły związek ze sposobem w jaki definiuje on politykę a mianowicie jako dążenie do wywierania wpływu zarówno w relacjach wewnątrzpaństwowych jak międzypaństwowych.

Weber uważał, że konflikt społeczny jest immamentną cechą każdego społeczeństwa, a wszelkie próby jego przewyciężenia postrzegał jako myślenie utopijne²⁵. Pomimo, że nie stworzył on planowanej przez siebie koncepcji stosunków międzynarodowych to jego pojmowanie konfliktu w polityce pozwala go zaklasyfikować jako politycznego realistę. Weber nadal pozostaje jednym z najbardziej wpływowych myślicieli we współczesnej humanistyce, pomimo falsyfikacji jednych²⁶ jego teorii oraz nienaukowego i propagandowego charakteru

---

²² Ibidem, 202.

²³ Ibidem, 203.

²⁴ Weber, M. (2009). *The theory of social and economic organization*. Simon and Schuster, 37.

²⁵ Swedberg, R., Weber, M. (1999). *Essays in economic sociology*. Princeton: Princeton University Press.

²⁶ Najbardziej znana praca Webera to *Etyka protestancka a duch kapitalizmu*, według której kapitalizm jest uwarunkowany kulturowo a jego genezy należy upatrywać w religii protestanckiej kładącej nacisk na etykę pracy i potępiającej lenistwo jako jeden z grzechów głównych. Takie podejście wynika z wizji zbawienia przez predestynację zakładającej, że Bóg z góry wie kto będzie zbawiony a kto potępiony jeszcze przed przyjściem człowieka na świat. Sukces życiowy byłby w takim razie potwierdzeniem czy jest się zbawionym. Według Webera to połączenie predestynacji z powodzeniem w życiu doczesnym stanowi silny bodziec do ciężkiej pracy i inwestowania zarobionych środków. W swoim eseju Weber wskazuje, że w miarę rozwoju protestantyzmu centrum gospodarcze świata przesuwa się z krajów katolickich takich jak Francja czy Hiszpania w kierunku krajów protestanckich takich jak Holandia i Anglia. Teoria ta w bardzo łatwy sposób poddaje się falsyfikacji. Jeżeli rozwój kapitalizmu jest ściśle związany z terenami gdzie większość stanowili protestanci to jak wyjaśnić, że w XVII i XVIII wieku najbardziej zaawansowane gospodarczo w Europie były Lombardia, Flandria i Katalonia, a więc kraje katolickie.

innych²⁷. Jednak jego niezaprzeczalną zasługą pozostaje metodologiczna koncepcja „typu idealnego” oraz naukowe refleksje na temat „potęgi” (*Macht*), którą w swoich pracach traktuje jako podstawowy czynnik pozwalający zrozumieć i wyjaśnić funkcjonowanie jednostek, grup społecznych oraz państw. Weber zwraca również uwagę na problemy związane z dokładną definicją tego pojęcia. Jak pisze: »Pojęcie „władzy” jest z socjologicznego punktu widzenia amorficzne. Wszystkie możliwe cechy człowieka i wszystkie możliwe konstelacje mogą stawić go w sytuacji, w której może narzucić swoją wolę w danej sytuacji. Socjologiczna koncepcja dominacji musi być zatem bardziej precyzyjna” i może oznaczać jedynie prawdopodobieństwo wykonania polecenia«²⁸.

1.3. Interteoretyczna koncepcja „potęgi” (*power*) Michaela Barnetta i Raymonda Duvalla

W 2005 roku ukazał się artykuł Michaela Barnetta i Raymonda Duvalla *Power in International Politics* w którym autorzy omawiają różne koncepcje „potęgi” (*power*) krytykując badaczy stosunków międzynarodowych posługujących się tylko jedną koncepcją uznawaną za słuszną²⁹. Według Barnetta i Duvalla jest to podejście błędne, gdyż żadna pojedyncza teoria „potęgi” (*power*) nie jest w stanie uchwycić złożoności tego zjawiska. Dlatego też zaproponowali oni skonstruowaną przez siebie taksonomię, dla której punktem wyjścia jest koncepcja Maxa Webera obejmująca różne formy „potęgi” (*Macht*).

Autorzy konstatują niewspółmierność interteoretyczną różnych teorii stosunków międzynarodowych, takich jak na przykład neoliberalizm i realizm i w związku z tym postulują równoczesne stosowanie w procesie badawczym różnych koncepcji „potęgi” (*power*). U podstaw ich rozumowania tkwi przekonanie, że nawet sprzeczne i wykluczające się koncepcje nie są konkurencyjne, ale na pewnym stopniu abstrakcji wzajemnie się uzupełniają. Burnett i Duvall traktują omawiane przez siebie poszczególne koncepcje „potęgi” (*power*) w oderwaniu od ich filozoficznych i światopoglądowych podstaw. Zbliżyła to ich poglądy do zaproponowanej przez Paula Karla

---

²⁷ Weber poświęcił wiele uwagi Polakom, a napisany w tej sprawie w 1890 roku raport stał się głośny i ugruntował jego sławę jako uczonego. Uważał on, że należy powstrzymać migrację polskich robotników jako elementu obcego kulturowo i charakteryzującego się niską wydajnością pracy. W tym ujęciu o ile zatrudnienie Polaków mogła być korzystne dla niemieckich junkrów i przemysłowców o tyle długofalowe skutki tego procesu miałyby być niekorzystne dla społeczeństwa niemieckiego. Z kolei jego rozważania na temat wydajności polskiego i niemieckiego robotnika mają charakter właściwie rasistowski.

²⁸ Weber, M., Lachowska, D. (2002). *Gospodarka i społeczeństwo: zarys socjologii rozumiejącej*. Wydaw. Naukowe PWN, 40.

²⁹ Barnett, M., Duvall, R. (2005). Power in international politics. *International organization*, 59(1), 39–75.

Feyerabenda metodologii typu „*anything goes*”³⁰. Podobnie jak u Feyerabenda ich punktem wyjścia jest konstatacja niewspółmierności interteoretycznej dotychczasowych koncepcji, co prowadzi do wniosku, że wszystkie one są jednakowo równouprawnione z naukowego punktu widzenia.

2. Koncepcje potęgi (*power*) w teorii stosunków międzynarodowych

2.1. Realizm klasyczny Edwarda Carra

W trakcie analizy poglądów uczonych zaliczanych do nurtu klasycznego politycznego realizmu zasadne staje się pytanie czy rzeczywiście niektórzy z nich reprezentują poglądy zgodne z tą szkołą. Wątpliwości dotyczą zwłaszcza Edwarda Carra, który był krytykiem idealistycznego podejścia do problematyki stosunków międzynarodowych, ale zgłaszał także szereg opinii krytycznych wobec realistycznej wizji świata. Dotyczyły one przede wszystkim filozoficznych podstaw koncepcji (sam Carr uważał się za intelektualnego spadkobiercę brytyjskiego historyka i historiozofa Robina George’a Collingwooda) oraz autorów uważanych za prekursorów politycznego realizmu z których za realistę uważał jedynie Niccolo Machiavellego³¹. W wielu kwestiach bardziej szczegółowych poglądy Carra i innych przedstawicieli szkoły realistycznej (głównie Morgenthaua) zasadniczo się różnią.

Z punktu widzenia zastosowanej w niniejszej pracy teorii metodologicznej Imre Lakatosa program badawczy realizmu politycznego odwołuje się do wspólnej idei jaką jest koncepcja „potęgi” (*power*) równocześnie realizując różne hipotezy pomocnicze. Carr jest niewątpliwie politycznym realistą, ponieważ twardy rdzeń (*hard core*) jego poglądów jest identyczny jak u Morgenthaua. Natomiast zasadnicze różnice dotyczą zastosowanych przez obu uczonych hipotez pomocniczych.

Według Carra „podczas gdy polityki nie da się zdefiniować w sposób zadowalający wyłącznie w kategoriach potęgi, można śmiało powiedzieć, że potęga jest zawsze niezbędnym elementem w polityce”³². W tym ujęciu o polityce można mówić jedynie wówczas, gdy dotyczy ona dążenia do potęgi, co uwidacznia się zwłaszcza w przypadku polityki międzynarodowej, w której ważną rolę pełni potencjał ekonomiczny państwa, ale ostatecznym argumentem pozostaje konflikt zbrojny³³.

---

³⁰ Lakatos, I., Feyerabend, P. (2019). *For and against method: including Lakatos's lectures on scientific method and the Lakatos-Feyerabend correspondence*. University of Chicago Press.

³¹ Carr, E. H., Cox, M. (1939). *The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: Reissued with a New Preface from Michael Cox*. London: Palgrave Macmillan.

³² Ibidem, 102.

³³ Ibidem.

Zarówno Morgenthau, jak i Carr upatrywali źródeł dążenia do „potęgi” (*power*) w trwałych cechach natury ludzkiej. Natomiast co do samej struktury tej kategorii ich poglądy diametralnie różnią się. Carr, który nigdy nie zdefiniował jej w sposób jasny uważał, że potęga państwa jest niepodzielna. Możemy jedynie analizować jej emanacje: polityczną, ekonomiczną i militarną wzajemnie się przenikające i rządzące się tymi samymi prawami. Dla Morgenthaua polityka rozpatrywana w kategoriach interesu jest fenomenem autonomicznym wobec innych przejawów życia społecznego, dlatego też zasady rządzące polityką państwa zasadniczo różnią się od reguł rządzących jego gospodarką.

2.2. Realizm klasyczny Hansa Morgentaua

Problematyka „potęgi” (*Macht*) podejmowana przez Maxa Webera oraz stosowana przez niego metodologia wywarły wpływ na dokonania innego badacza z kręgu humanistyki niemieckiej – Hansa Morgenthaua. Obu uczonych łączy fascynacja fenomenem *Macht* oraz szerokie potraktowanie tego pojęcia w pracach naukowych. Definicje „potęgi” Webera i Morgenthaua są niezwykle podobne i w obydwu przypadkach mają relacyjny charakter. Przypomnijmy, że dla Webera „potęga” (*Macht*) przejawia się w prawdopodobieństwie przeprowadzenia przez aktora relacji społecznych swojej woli pomimo napotkanego oporu³⁴. Dla Morgentaua miarą potęgi (*power*) jest możliwość wywołania korzystnej dla sprawującego władzę zmiany³⁵.

W rozważaniach Morgenthaua dotyczących stosunków międzynarodowych kategoria „potęgi” (*power*) ma charakter podstawowy. W swoim opus magnum *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* na samym początku przedstawił „sześć zasad realizmu politycznego” z których pierwsze trzy dotyczą roli „potęgi” (*power*). Zasady te mają charakter weberowskich typów idealnych. Morgenthau stworzył własne kategorie teoretyczne, jednak jego punktem wyjścia była analiza typów przywództwa, do której Weber zastosował pojęcie typu idealnego³⁶.

---

³⁴ Weber, M. (2009). *The theory of social and economic organization*. Simon and Schuster.

³⁵ Hilz, W. (2007). Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, New York 1948. *Schlüsselwerke der Politikwissenschaft*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, 310–314.

³⁶ Typ idealny to abstrakcyjny, teoretyczny model, który w czystej postaci nie występuje w rzeczywistości. Służy on jako narzędzie do porządkowania badanej rzeczywistości i nie ma charakteru wartościującego czy emocjonalnego, nie stanowi także wzorca do którego należy dążyć. Dla Webera: „jest obrazem myślowym, który nie jest ani historyczną rzeczywistością, ani tym bardziej rzeczywistością właściwą i który w żadnym wypadku nie istnieje po to, by służyć nam jako schemat, do którego przyrównuje się rzeczywistość w charakterze egzemplarza. Typ idealny ma znaczenie czystego idealnego pojęcia granicznego, do którego przyrównuje się rzeczywistość, by wyeksponować pewne istotne części składowe jej empirycznej zawartości. Pojęcia takowe są tworem, za pomocą których (i posługując się kategorią obiektywnej możliwości) konstruujemy zależności, które

Pierwsza zasada politycznego realizmu brzmi: „Realizm polityczny uważa, że polityką, podobnie jak społeczeństwem w ogóle rządzą obiektywne prawa zakorzenione w ludzkiej naturze. W celu ulepszenia społeczeństwa trzeba najpierw zrozumieć prawa według których ono żyje. Ponieważ prawa te są niezależne od naszych preferencji kwestionowanie ich kończy się niepowodzeniem”. Morgenthau zakłada, że natura ludzka jest niezmienna we wszystkich epokach historycznych a wszelkie próby jej zmiany mają charakter utopijny. Dlatego też dążenie jednostek i całych społeczeństw do „potęgi” (*power*) jest stałym czynnikiem w dziejach ludzkości a dążenie do niej jest wrodzone: „Człowiek rodzi się niewolnikiem, ale wszędzie chce być mistrzem”³⁷.

Pierwsza zasada politycznego realizmu Morgenthaua określa źródła dążenia do „potęgi” (*power*), natomiast druga wskazuje na możliwość zastosowania tej kategorii w badaniu politologicznym: „Główny drogowskaz, który pomaga realizmowi politycznemu odnaleźć się w krajobrazie polityki międzynarodowej jest pojęciem interesu definiowanym w kategoriach potęgi. Ta koncepcja zapewnia powiązanie między rozumem próbującym zrozumieć politykę międzynarodową i faktami, które należy zrozumieć”. W ujęciu Morgenthaua zastosowanie kategorii „potęgi” (*power*) umożliwia zrozumienie i procesów politycznych, co z kolei umożliwia prowadzenie skutecznej i długofalowej polityki przez decydentów. Realistyczna teoria stosunków międzynarodowych pozwala na wyjaśnianie działań polityków z pominięciem motywacji ideologicznych i osobistych.

Trzecia zasada realizmu politycznego zakłada uniwersalną użyteczność kategorii „potęgi” w zmieniających się okolicznościach historycznych: „Realizm zakłada, że jego kluczowa koncepcja interesu definiowana jako „potęga” jest kategorią obiektywną, która jest powszechnie obowiązująca, ale nie nadaje temu pojęciu znaczenia ustalonego raz na zawsze”. Morgenthau uzasadnia to stwierdzenie cytatami z Tukidydesa, George’a Washingtona, Lorda Salisbury’ego. Zwraca jednak uwagę na fakt, że sposób w jaki definiuje się „interes” jest zależny od kontekstu historycznego i kulturowego cytując Webera, według którego: „Działania ludzkie są bezpośrednio zdominowane przez interesy (materialne i idealne) a nie przez idee. Niemniej, wytwarzane przez te idee „wizerunki świata” bardzo często ukierunkowują dynamizm interesów, który podtrzymuje działanie”³⁸.

Morgenthau wychodząc od stworzonej przez Webera koncepcji „potęgi” (*Macht*) oraz posługując się wypracowaną przez niego metodologią stworzył oryginalne zasady realizmu politycznego. Określają one następujące cechy „potęgi” (*power*):

---

nasza fantazja, zdeterminowana i ukształtowana przez rzeczywistość, oceni jako adekwatne”. Weber, M. (2004). *Racjonalność, władza, odczarowanie*. M. Holona (wybór, wstęp, przekład). Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.

³⁷ Morgenthau, H. J. (1947). *Scientific man vs. power politics*. Latimer House Limited, 145.

³⁸ Weber, M. (1920). *Gesammelte auf sätze zur religions soziologie* (Vol. 1). Mohr.

- jej źródło, jakim jest niezmienna natura ludzka,
- uniwersalność we wszystkich epokach historycznych,
- możliwość zastosowania w celu zrozumienia procesu historycznego i wyjaśniania oraz racjonalizacji działań politycznych decydentów.

2.3. Realizm strukturalny Kennetha Waltza

„Potęga” (*power*) oraz „siła” (*force*) to podstawowe kategorie używane wymiennie przez Kennetha Waltza, który stwierdza, że od czasów Tukidydesa są one podstawą badania polityki międzynarodowej³⁹. Podobnie jak Edward Carr Waltz twierdzi, że „Gospodarcze, militarne i inne możliwości narodów nie mogą być podzielone na sektory i oddzielnie ważone”⁴⁰. Jednak w przeciwieństwie do niego i Hansa Morgenthaua zakłada, że potęga militarna nie jest już podstawowym czynnikiem polityki międzynarodowej. Przyczyny dla których „potęga” (*power*) w sensie militarnym straciła we współczesnym świecie znaczenie wynikają według Waltza z czterech przesłanek:

- wzrostu znaczenia podmiotów niepaństwowych, do których należą na przykład korporacje międzynarodowe, których potencjał jest niekiedy większy od potencjału państwa narodowego, co powoduje brak możliwości ich skutecznej kontroli,
- coraz więcej państw zwiększa swój potencjał w stosunku do supermocarstw,
- coraz więcej problemów takich jak zanieczyszczenie powietrza i mórz, proliferacja broni nuklearnej czy eksplozja demograficzna można rozwiązać jedynie w warunkach współpracy międzynarodowej,
- poszczególne państwa są współzależne ze względu na uzależnienie od zasobów naturalnych leżących poza ich granicami, co skazuje je na ścisłą współpracę⁴¹.

Podobnie jak Morgenthau i Carr, Waltz nie podaje ścisłej definicji kategorii „potęgi” (*power*). Nawiązuje jedynie do stwierdzenia Carra, że jest ona niewidoczna, natomiast widoczne są skutki jej działania⁴². Zwraca jednak uwagę na funkcje i źródła „potęgi” (*power*). Podstawowe funkcje „potęgi” (*power*) według Waltza⁴³ to:

- utrzymanie przez państwo autonomii pomimo nacisku ze strony innych państw,
- zwiększenie możliwości działania państwa,

³⁹ Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press, 186.

⁴⁰ Ibidem, 131.

⁴¹ Ibidem, 139.

⁴² Ibidem, 185.

⁴³ Ibidem.

- zwiększenie marginesu bezpieczeństwa państwa,
- zwiększenie marginesu błędu,
- zwiększenie możliwości zaangażowania w system międzynarodowy.

Twórcy nurtu realistycznego: Hans Morgenthau i Edward Carr źródeł dążenia do „potęgi” (*power*) upatrywali w trwałych cechach natury ludzkiej, takich jak dążenie do dominacji. Waltz wychodząc z założeń analizy systemowej zakłada, że politykę międzynarodową należy analizować na trzech poziomach: jednostki, państwa i tworzonych przez nie systemów. Próby wyjaśnienia zachowania państw na poziomie polityki międzynarodowej przez odwoływanie się do poziomu jednostki Waltz określa jako typową teorię redukcjonistyczną, której przeciwstawia jak sam określa podejście systemowe analizując źródła „potęgi” (*power*) na każdym poziomie:

- na poziomie jednostki są to zarówno cechy trwałe, tak jak zakładali Morgenthau i Carr oraz cechy nabyte,
- na poziomie państwa jest to dążenie państw autorytarnych do maksymalizacji potencjału oraz państw liberalnych do zachowania pokoju,
- na poziomie systemu międzynarodowego anarchiczny i nieuporządkowany system wymusza na państwach dążenie do potęgi w celu zachowania swojego bezpieczeństwa i suwerenności.

Systemowa koncepcja Waltza opiera się wyjaśnieniu dążenia do potęgi z jej rozumienia na poziomie trzecim. Państwa nie muszą same z siebie dążyć do zwiększenia swojego potencjału, ale są do tego niejako zmuszone poprzez anarchiczny system, który stwarza szereg zagrożeń i prowadzi do wzajemnego braku zaufania. Równocześnie nieuporządkowany system międzynarodowy, niezależnie od intencji wchodzących w jego skład państw, dąży do równowagi sił⁴⁴.

Systemowe podejście Waltza prowadzi do próby zdefiniowania „potęgi” (*power*) na innej zasadzie niż robili to twórcy realizmu. Rozumowanie autora *Anarchic Orders and Balances of Power* jest następujące: skoro potencjał państwa nie ma bezpośredniego przełożenia na jego pozycję międzynarodową, gdyż o tym decyduje niezależna od niego struktura systemu, to nie należy utożsamiać „potęgi” (*power*) ze skutkami jej działania. Zwolennikom tradycyjnego rozumienia tej kategorii jako możliwości zmuszenia kogoś, aby zrobił to czego od niego oczekujemy Waltz zarzuca mylenie przyczyny ze skutkiem przytaczając szereg przykładów dotyczących polityki USA⁴⁵.

⁴⁴ Waltz, K. N. (2014). *Anarchic orders and balances of power. Realism Reader*. Routledge. 113–123.

⁴⁵ Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press.

2.4. Realizm strukturalny ofensywny Johna Mearsheimera

We wprowadzeniu do swojej książki *The Tragedy of Great Power Politics* John Mearsheimer omawia teorię realizmu ofensywnego zaznaczając, że tak jak każda inna teoria ma ona swoje ograniczenia polegające na niemożności wyjaśnienia niektórych procesów historycznych określanych przez autora jako „anomalie” (jako przykład opisuje politykę Niemiec w 1905 roku). Według Mearsheimera „nieokreśloność” tej teorii wynika z jej szerokiego zakresu, co stwarza konieczność uzupełnienia jej innymi konstruktami teoretycznymi. Następnie autor stwierdza, że o istocie jego argumentów decyduje skupienie się na pojęciu „potęgi” (*power*), o której podobnie jak Edward Carr pisze w sposób cokolwiek metaforyczny, że jest ona „walutą polityki wielkich mocarstw, a państwa rywalizują o nią między sobą. Czym pieniądze są dla ekonomii, tym władza jest dla stosunków międzynarodowych”⁴⁶.

Mearsheimer we wprowadzeniu do *The Tragedy of Great Power Politics* stwierdza, że narracyjną osią jego książki jest odpowiedź na sześć podstawowych pytań dotyczących „potęgi” (*power*):

- dlaczego wielkie mocarstwa dążą do „potęgi” (*power*) i jaka jest wewnętrzna logika tych dążeń?
- jak duża „potęga” (*power*) jest potrzebna państwu do realizacji jego podstawowego celu, jakim jest przetrwanie w środowisku międzynarodowym?
- jak można zdefiniować kluczowe pojęcie jakim jest „potęga” (*power*) i jak można ją zmierzyć, co pozwoliłoby określić, które z państw są wielkimi mocarstwami i jak wygląda dystrybucja „potęgi” (*power*) w asymetrycznym systemie międzynarodowym?
- jakie strategie stosują państwa chcąc utrzymać bądź też zmienić istniejące *status quo* w stosunkach międzynarodowych?
- jakie są przyczyny wojen?
- kiedy zagrożone konfliktem zbrojnym mocarstwa są skłonne zastosować strategię przerzucaniu konfliktu na inne państwo, a kiedy strategię równoważenia sił?

Dwa pierwsze pytania Mearsheimer uznaje za podstawowe i odpowiada na nie podobnie jak Waltz, że dążenie do hegemonii jest niejako wymuszone przez system międzynarodowy. Odpowiedź na pytanie trzecie jest niezbędna do wyjaśnienia jak wielkie mocarstwa konkurują ze sobą. W odpowiedzi na kolejne pytanie autor *The Tragedy of Great Power Politics* wyróżnia dwie podstawowe strategie: *buckpassing* polegający na przerzucaniu konfliktu na inne państwo oraz *balancing* polegający na równoważeniu sił.

---

⁴⁶ Ibidem, 6.

Podstawą rozważań Mearsheimera jest jego definicja „potęgi” (*power*) w której rozróżnia on „potęgę potencjalną” (*potential power*) oraz „potęgę aktualną” (*actual power*)⁴⁷. Tę pierwszą określa podobnie jak Morgentau jako opartą na potencjale ludnościowym i stanie gospodarki. Stanowi to ewidentne nawiązanie do poglądów twórców realizmu: Carra i Morgentaua i polemikę z poglądami Waltza zakładającego, że we współczesnym świecie potencjał państwa stracił na znaczeniu, gdy w ostatecznym rachunku o „potędze” (*power*) państwa decyduje struktura systemu międzynarodowego, w którym funkcjonuje. W swojej definicji „potęgi” (*power*) Mersheimer stosuje zasadę „brzytwy Ockhama” i wybiera jej najprostszą postać, odcinając się od dyskusji na temat czynników kształtujących możliwości państwa zapoczątkowanych przez systemowe ujęcie Waltza.

Równocześnie podobnie jak Waltz Mearsheimer nie zakłada bezpośredniej zależności pomiędzy potencjałem państwa a jego realnymi możliwościami. Według Waltza o tej zależności decyduje system międzynarodowy, w ramach którego funkcjonuje państwo. Ujęcie tego problemu przez Mearsheimera jest dwustopniowe, przede wszystkim zakłada on, że o potędze państwa decyduje w ogólnym rozrachunku jego siła militarna oparta na potencjale gospodarczym i demograficznym. Nie ma jednak między nimi prostej zależności, ponieważ istnieją państwa, których potencjał gospodarczy jest znacznie większy od militarnego, jak na przykład Wielka Brytania w XIX wieku czy Japonia po drugiej wojnie światowej. Z drugiej strony autor *The Tragedy of Great Power Politics* przytacza przykłady odwrotne jak na przykład Prusy przed zjednoczeniem Niemiec. Samo jednak posiadanie rozbudowanych sił zbrojnych według Mearsheimera nie gwarantuje zwycięstwa o czym przekonali się Francuzi w 1940 roku. W rozdziale czwartym swojej książki analizuje on różne rodzaje sił zbrojnych i dochodzi do wniosku, że ich podstawowym rodzajem są siły lądowe, niezbędne do uzyskania przewagi nad przeciwnikiem. Jednak nawet państwo mające armię silniejszą od przeciwnika nie może być pewne zwycięstwa, gdyż o tym oprócz przewagi fizycznej decydują także czynniki niematerialne, z których najważniejsza jest strategia. Mearsheimer przytacza całą serię przykładów obrazujących tę zależność, jednym z nich jest wynik wojny polsko-bolszewickiej 1920 roku⁴⁸.

3. *Soft power* w ujęciu Josepha Nye’a

Joseph Nye uzyskał stopień doktora na Uniwersytecie Harvarda gdzie w latach 1995–2004 pełnił funkcje dziekana John F. Kennedy School of Government. Nye będący uznanym autorytetem w dziedzinie nauk politycznych jest także czynnym politykiem, a jego opinie mają realny wpływ na

---

⁴⁷ Mearsheimer, J. J., Alterman, G. (2001). *The tragedy of great power politics*. WW Norton & Company.

⁴⁸ Ibidem, 57.

działania administracji amerykańskiej w sferze stosunków międzynarodowych. W latach 1977–1979 był zastępcą podsekretarza stanu w Departamencie Stanu do spraw Nauki i Technologii w administracji prezydenta Cartera. Pełnił także funkcję przedstawiciela USA w Komisji Rozbrojeniowej ONZ. Za prezydentury Billa Clintona w latach 1993–1994 był przewodniczącym Krajowej Rady Wywiadu, a w latach 1994–1995 zastępcą sekretarza obrony do spraw bezpieczeństwa narodowego.

Ukuta przez Josepha Nye koncepcja *soft power* od samego początku budziła liczne kontrowersje ze względu na swoją ogólnikowość i mglistość. Według Anny Wojciuk

to błyskotliwe pojęcie, które zmieniło myślenie o polityce międzynarodowej, pod względem akademickim, jest niezwykle trudne do analizy. *Soft power* ma niejasne granice i wiele znaczeń, sam Nye używa go w bardzo licznych, niekiedy wykluczających się kontekstach. Badając ten termin można odnieść wrażenie, że obejmuje on wszystko, co w danej chwili trzeba wyjaśnić, bez wahania włączając odmienne tradycje, kwestionujące się nawzajem⁴⁹.

Po raz pierwszy koncepcja *soft power* została rozwinięta przez Nye w wydanej w 1990 roku pracy *Bound to Lead*, której głównym celem była polemika z tezą o schyłku amerykańskiej potęgi na świecie⁵⁰. Znacznie więcej refleksji nad fenomenem *soft power* zawiera opublikowana w 2002 roku książka poświęcona „paradoksowi amerykańskiej potęgi”⁵¹ polegającemu na tym, że Stany Zjednoczone z jednej strony nie mają żadnego rywala, a z drugiej muszą współpracować z innymi państwami w zglobalizowanym świecie.

Najważniejsza praca Nye poświęcona znaczeniu *soft power*⁵² została napisana niejako w odpowiedzi na politykę administracji George’a H. W. Busha. Przy czym przedmiotem krytyki nie są zasadnicze cele polityki USA, ale sposób ich realizacji. W swoich publikacjach Nye wielokrotnie podkreśla, że wartości takie jak demokracja liberalna, wolny rynek i prawa człowieka powinny mieć charakter uniwersalny co zapobiegłoby konfliktom na świecie. Krytykując amerykańską interwencję zbrojną w Iraku stwierdza, że: „Neokonserwatyści wierzyli, że amerykańska «potęga» (*power*) może zostać użyta do eksportu demokracji i transformacji bliskowschodniej polityki. Gdyby zakończyło się to sukcesem, wojna zostałaby usprawiedliwiona”⁵³. Według Nye znacznie lepszą metodą jest przekonanie reszty świata do tych wartości poprzez ich umiejętne propagowanie.

---

⁴⁹ Kącka, K. (2012). Anna Wojciuk, Dylemat potęgi. Praktyczna teoria stosunków międzynarodowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010, pp. 2861. *Przegląd Strategiczny*, (2), 194–199.

⁵⁰ Servoise, R. (1992). Joseph Nye. Bound to Lead. The Changing Nature of American Power. *Politique étrangère*, 57(1), 188–189.

⁵¹ Nye Jr, J. (2003). *The paradox of American power: Why the world's only superpower can't go it alone*. Oxford University Press.

⁵² Nye Jr, J. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.

⁵³ Ibidem, 56.

Stosując lakatosiańską terminologię można uznać, że koncepcje neokonserwatystów z otoczenia Busha oraz Nye posiadają wspólny „twardy rdzeń” (*hard core*), jakim jest teza o globalnym zwycięstwie demokracji liberalnej. Różnią je natomiast hipotezy pomocnicze dotyczące sposobu realizacji. Nye z jednej strony dystansuje się wobec koncepcji „końca historii” Francisa Fukuyamy⁵⁴ pisząc, że „próbuję on wtłoczyć cały świat postzimnowojenny w ramy jednego schematu”⁵⁵. Z drugiej jednak strony przyznaje mu rację stwierdzając, że „głoszony przez Fukuyamę triumf liberalnego kapitalizmu i demokratycznego pokoju odpowiada dużej części świata postindustrialnego”.

W swojej książce Nye podobnie jak Carr unika precyzyjnego zdefiniowania pojęcia „potęgi” (*power*) odwołując się raczej do poetyckich metafor pisząc, że „Potęga jest jak pogoda. Każdy jest od niej zależny i każdy o niej mówi, ale niewielu ją rozumie...Potęga jest także podobna do miłości, łatwiej jej doświadczyć niż zdefiniować czy zmierzyć, ale nie jest przez to mniej rzeczywista”⁵⁶. Określając rolę „potęgi” w polityce międzynarodowej autor posługuje się z kolei metaforą szachownicy zaczerpniętą z pracy Zbigniewa Brzezińskiego⁵⁷. W tym ujęciu walka o dominację na świecie przybiera formę trójwymiarowych szachów, w które można wygrać jedynie grając równocześnie horyzontalnie i wertykalnie. Nye wyróżnia trzy płaszczyzny światowej rywalizacji rządzące się innymi zasadami, na każdej z nich Stany Zjednoczone mają inną pozycję i stosują inne rodzaje „potęgi” (*power*).

Tabela 1. Trzy poziomy polityki międzynarodowej wg Nye

Poziomy	Pozycja USA	Kategorie opisowe	Rodzaje „potęgi” (<i>power</i>)
Strategiczny	Hegemoniczna	Jednobiegunowość	Militarna
Ekonomiczny	Uprzywilejowany gracz	Wielobiegunowość	Ekonomiczna
Transnarodowy	Jeden z wielu graczy	Rozproszenie	Potęga „miękką”

Źródło: Nye Jr, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public affairs, s. 31.

Trzeci poziom polityki międzynarodowej jest domeną potęgi, którą w przeciwieństwie do pozostałych Nye określa jako „miękką” (*soft*). Edward Carr rozpatrywał potęgę międzynarodową

⁵⁴ Fukuyama, F. (2006). *The end of history and the last man*. Simon and Schuster.

⁵⁵ Nye, J. S., Welch, D. A. (2014). *Understanding global conflict & cooperation: intro to theory & history*. Pearson Education.

⁵⁶ Nye Jr, J. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs, 32.

⁵⁷ Brzezinski, Z. (2016). *The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives*. Basic books.

w aspekcie militarnym, ekonomicznym i władzy nad opinią⁵⁸. Ta trzecia kategoria jest najbardziej zbliżona do tego co Nye zainspirowany poglądami Carra określa jako *soft power*. Nie podaje on jednak precyzyjnej definicji pisząc, że *soft power* jest „drugą twarzą władzy” a jej podstawą jest „umiejętność kształtowania preferencji u innych”⁵⁹. *Soft power* jest definiowane raczej poprzez to czym nie jest i przez porównanie z *hard power*. Według Nye pojęcie to nie może być on utożsamiane z wpływem, gdyż ten opiera się jedynie na przymusie i chęci zysku, podczas gdy w przypadku działania *soft power* mamy do czynienia raczej z przyciąganiem ze względu na atrakcyjność. Nye krytykuje także pogląd utożsamiający *soft power* z kulturą popularną, tak jak to robi Nial Fergusson⁶⁰, zarzucając mu pomylenie zasobów będących źródłem „potęgi” z jej przejawami.

Nye uważa, że *hard* i *soft power* są ściśle ze sobą powiązane, gdyż w obydwu przypadkach mamy do czynienia z wywieraniem wpływu. Różnica dotyczy jedynie natury zachowań (od przymusu do przyciągania) i wykorzystywanych zasobów. Źródłem *soft power* są następujące rodzaje zasobów:

- kultura szeroko zdefiniowana jako „zestaw wartości i praktyk, które są ważne dla społeczeństwa”⁶¹, jej oddziaływanie jest bardziej skuteczne, gdy dany kraj promuje wartości podzielane przez innych, stając się w ten sposób beneficjentem kultury uniwersalnej,
- wartości polityczne, które „mogą być silnym źródłem przyciągania, ale nie wystarczy ich jedynie wyznawać”⁶²,
- polityka zagraniczna promująca demokrację liberalną, prawa człowieka oraz gospodarkę rynkową.

Przechodząc do bardziej konkretnych rozważań dotyczących źródeł amerykańskiej *soft power* Nye zwraca uwagę na:

- utrzymywanie dóbr publicznych (takich jak np. bezpieczeństwo na drogach morskich), co z jednej strony daje korzyści USA, a z drugiej legitymizuje amerykańską *soft power*,
- konieczność oparcia polityki zagranicznej i wewnętrznej USA na tych samych wartościach, tak aby uniknąć zarzutu hipokryzji,
- wymianę uniwersytecką i naukową, która przyczyniła się do erozji systemu sowieckiego poprzez propagowanie praw człowieka i wartości liberalnych,

---

⁵⁸ Carr, E. H., Cox, M. (1939). *The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: Reissued with a New Preface from Michael Cox*. London: Palgrave Macmillan, 108.

⁵⁹ Nye Jr, J. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs, 34.

⁶⁰ Niall, F. (2003). Think Again: Power. *Foreign Policy*, (134), 18–24.

⁶¹ Nye Jr, J. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs, 41.

⁶² Ibidem, 89.

- kulturę popularną, która propaguje amerykański indywidualizm i pragnienie wolności i której atrakcyjność pomogła USA w realizacji szeregu ważnych celów politycznych w okresie powojennym i w trakcie zimnej wojny⁶³,
- sport, który może propagować amerykańskie wartości wśród wielomilionowej widowni na całym świecie.

Zastosowanie *soft power* w praktyce na poziomie państwowym według Nye zależy w głównej mierze od kształtu dyplomacji publicznej, której nie należy utożsamiać ze zwykłą *public relations* i która występuje w trzech wymiarach:

- codziennej komunikacji, dotyczącej przede wszystkim interpretowaniu decyzji dotyczących polityki wewnętrznej i zagranicznej w celu natychmiastowego wyeliminowania ich błędnej lub zafałszowanej interpretacji,
- komunikacji strategicznej, skoncentrowanej na stałym zestawie podstawowych tematów, których przekaz musi być zgodny z aktualnie realizowaną polityką,
- międzynarodowych relacji o długotrwałym charakterze, dotyczących wymiany naukowej i kulturalnej poprzez rozwijanie wszelkiego rodzaju programów stypendialnych.

Analizując tradycje amerykańskiej polityki zagranicznej pod kątem występowania w niej *hard* i *soft power* Nye w następujący sposób przedstawia ich wady i zalety:

Tabela 2. Tradycje amerykańskiej polityki zagranicznej

Tradycje	Zalety	Wady
Hamiltonianie	Łączenie interesu narodowego i handlu	Brak moralnej siły przyciągania innych krajów
Jacksonianie	Poleganie na sobie	Brak umiejętności pozyskiwania sobie sojuszników
Jeffersonianie	Przykład „pięknego miasta na wzgórzu”	Brak realizacji celów polityki zagranicznej
Wilsonianie	Dążenie do uczynienia świata bezpiecznym i demokratycznym	Nierealistyczne ambicje

Źródło: Nye Jr, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public affairs. s. 180.

Z tego zestawienia Nye wyciąga wnioski dotyczące obecności *soft* i *hard power* w poszczególnych tradycjach: „Zarówno hamiltonianie jak i jeffersonianie przywiązują odpowiedniego znaczenia do

⁶³ Ibidem, 80.

soft power. Z drugiej strony jeffersonianie nie mają wiele *soft power*, lecz także niewystarczająco wiele *hard power*... wilsonianie także są bogaci w '*soft power*' ale czasami ich idealizm prowadzi ich do nierealistycznych ambicji"⁶⁴. Zestawienie to prowadzi do wniosku, że idealną sytuacją byłaby proporcjonalna obecność *hard* i *soft power* polityce zagranicznej USA.

Tę myśl Nye rozwija dalej wprowadzając pojęcie *smart power* będące połączeniem *soft* i *hard power*. W 2006 roku Centrum Studiów Strategicznych i Międzynarodowych powołało komisję do spraw *smart power* na czele której stanął Nye. Komisja ta w 2007 roku opublikowała raport⁶⁵ precyzujący strategię *smart power*, jako połączenie działań *soft* i *hard power* w sposób umożliwiający optymalizację efektów polityki zagranicznej. Nye uważa, że USA dysponując ogromnym potencjałem nie wykorzystują go w sposób umożliwiający jego maksymalizację. Epoką, w której według niego Ameryka optymalnie zastosowała naprzemiennie *hard* i *soft power* był okres zimnej wojny. Dzięki *hard power* uniemożliwiono sowiecką agresję w Europie, a dzięki *soft power* ostatecznie upadł mur berliński⁶⁶.

Pomimo ogólnikowości określeń *hard*, *soft* i *smart power*, Nye w swojej kolejnej książce uznał, że mają one wartość eksplanacyjną nie tylko w sferze stosunków międzynarodowych, ale także w innych relacjach społecznych⁶⁷.

Ukute przez Nye pojęcia *soft* i *smart power* weszły na stałe do amerykańskiego dyskursu naukowego i politycznego szczególną rolę odegrały jednak w czasie prezydentury Baraka Obamy, gdy stały się kluczowymi zwrotami retorycznymi jego administracji. Jak zauważa Ewelina Waśko-Owsiejczuk "za rządów Baracka Obamy doszło do zmiany polityki zagranicznej USA z ofensywnej na defensywną. Głównym narzędziem do jej realizacji stała się koncepcja *soft power*."⁶⁸ Zostało to zapoczątkowane przez sekretarz stanu Hilary Clinton, która 13 stycznia 2009 r. stwierdziła między innymi: „Budowanie architektury globalnej współpracy wymaga od nas opracowania odpowiednich polityk i wykorzystania odpowiednich narzędzi. Często mówię o ‚smart power’, ponieważ ma ona kluczowe znaczenie dla naszego

---

⁶⁴ Ibidem, 81.

⁶⁵ Armitage, R. L., Nye, J. S. (2007). *CSIS Commission on Smart Power: A smarter, more secure America*. CSIS.

⁶⁶ Armitage, R. L., Nye, J. S. (2008). *Implementing Smart Power: Setting an Agenda for National Security Reform. Statement before the Senate Foreign Relations Committee*, 24.

⁶⁷ Nye Jr, J. (2008). *The powers to lead*. Oxford University Press.

⁶⁸ Waśko-Owsiejczuk, E. (2017). *Hard power versus soft power—zmiana polityki zagranicznej USA z ofensywnej na defensywną za rządów Baracka Obamy. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K—Politologia*, 24(2).

myślenia i podejmowania decyzji”⁶⁹. Według Clinton *smart power* oznacza działanie USA w pięciu obszarach:

- współpracy z partnerami,
- szukania dróg porozumienia z przeciwnikami,
- rozwoju amerykańskiej potęgi,
- działań cywilnych i wojskowych na obszarach objętych konfliktami,
- wykorzystania źródeł amerykańskiej potęgi.

Za region, w którym przede wszystkim należy zastosować strategię *smart power* Clinton uznała Bliski Wschód ze względu na sytuację w Iraku, Pakistanie i Afganistanie oraz ze względu na konflikt izraelsko-palestyński. Właśnie ta strategia według sekretarz stanu powinna nakłonić Iran i Syrię do rezygnacji z agresywnej polityki. Oznacza ona także zacieśnienie współpracy z Egiptem, Arabią Saudyjską i Turcją⁷⁰. W swoim przemówieniu Clinton podkreśliła także multilateralny charakter strategii administracji Obamy stwierdzając, że *smart power* wymaga dotarcia zarówno do przyjaciół, jak i przeciwników, aby wzmocnić stare sojusze i nawiązać nowe.

Kariera jaką ukute przez Nye pojęcia *soft* i *smart power* zrobiły w retoryce administracji Obamy wynika przede wszystkim z ich braku precyzyjnego określenia, dzięki czemu możliwe było ich użycie w różnych i zmieniających się okolicznościach. W wydanej w 2011 roku książce *The future of power*⁷¹ ich autor stara się odeprzeć głosy krytyczne precyzując swoje poglądy. Przede wszystkim próbuje przedstawić różne definicje „potęgi” (*power*) nie tworząc jednak takiej, która byłaby spójna. Odwołuje się do poglądu Stefano Guzzini, według którego „nie ma jednego pojęcia potęgi, możliwego do zastosowania we wszystkich typach wyjaśnieniach”⁷². Przytacza także klasyczną definicję „potęgi” (*Macht*) Maxa Webera. Nadal też preferuje określenia metaforyczne, pisząc na przykład, że „z potęgą (*power*) jest jak z kaloriami w diecie – więcej nie zawsze znaczy lepiej” lub przytaczając znane powiedzenie Lorda Actona, że „każda potęga (*power*) korumpuje a potęga absolutna korumpuje absolutnie”⁷³.

---

⁶⁹ Tłumaczenie własne za: Transcript: Hillary Clinton Confirmation Hearing. (2019). *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/documents/transcript_clinton.html

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Nye, J. S. (2011). *The future of power*. Public Affairs, 435.

⁷² Guzzini, S. (1993). Structural power: the limits of neorealist power analysis. *International Organization*, 47(3), 446.

⁷³ Nye, J. S. (2011). *The future of power*. Public Affairs, 367.

Na zarzut, że „*soft power* oznacza teraz wszystko”⁷⁴, Nye stara się określić relacje pomiędzy *hard* i *soft power*, stwierdzając, że ta pierwsza jest domeną przemocy i pieniędzy, podczas gdy druga „często obejmuje takie czynniki jak: idee, wartości, kulturę oraz ewidentną legalność działań politycznych”⁷⁵. Stwierdza on równocześnie, że relacja ta nie jest taka oczywista w kontekście rozróżnienia pomiędzy zasobami potęgi a jej działaniem. „*Hard power* popycha, *soft power* ciągnie” stwierdza Nye definiując ją jako: „zdolność do oddziaływania na innych środkami pozyskiwania – ustanawiania agend, perswazji i zwieszenia atrakcyjności, aby osiągnąć zamierzone rezultaty”⁷⁶. Przytacza też przykłady, gdy *hard power* wytwarza działania typowe dla *soft power* (dzieje się tak w przypadku sojuszy wojskowych) i odwrotnie (np. gdy marynarka wojenna bierze udział w akcjach ratunkowych).

Typowym zabiegiem retorycznym w książce Nye poświęconej przyszłości „potęgi” (*power*) jest twierdzenie, że jego krytycy nie rozumieją ukutych przez niego pojęć bądź też rozumieją je niezgodnie z jego intencjami. Stwierdza między innymi, że mylnie utożsamia się *soft* ze *smart power*, która w przeciwieństwie do tej pierwszej jest „pojęciem zarówno opisowym jak i wartościującym”⁷⁷. Pisząc w 2011 roku o praktycznym zastosowaniu *soft* i *smart power* Nye niemal dosłownie powtarza swoje argumenty z 2004 roku dotyczące roli dyplomacji publicznej⁷⁸ wprowadzając tylko jedno *novum*: stwierdzenie, że we współczesnym świecie wygrywa nie tylko ten kto ma przewagę militarną i ekonomiczną, ale ten, kogo narracja jest bardziej wiarygodna.

Analizując konkretne zastosowania *smart power* w 2011 roku Nye stwierdza, że warunkiem jej użyteczności jest prawidłowa odpowiedź na pięć pytań:⁷⁹

1. Jakie cele i rezultaty chcemy osiągnąć?
2. Jakie zasoby i w jakim kontekście są do naszej dyspozycji?
3. Jakie są stanowiska i preferencje obiektów na które wywieramy wpływ?
4. Jakie działania wynikające z potęgi (*power*) dają największe prawdopodobieństwo sukcesu?
5. Jakie jest prawdopodobieństwo sukcesu?

Pięciu pytaniom odpowiada w ujęciu Nye pięć kroków, których wykonanie umożliwia skonstruowanie skutecznej strategii *soft power*. Pokazuje to poniższa tabela:

---

⁷⁴ Cerami, J. R., Harber, M. (2011). Power Rules: How Common Sense Can Rescue American Foreign Policy. *Parameters*, 41(2), 95–97.

⁷⁵ Nye, J. S. (2011). *The future of power*. Public Affairs, 56.

⁷⁶ Ibidem, 55.

⁷⁷ Ibidem, 59.

⁷⁸ Ibidem, 197.

⁷⁹ Ibidem, 369.

Tabela 3. Strategia smart power wg Josepha Nye

Pytania	Odpowiedzi	Kroki przy projektowaniu strategii <i>smart power</i>
1. Jakie cele lub rezultaty są pożądane?	– określenie priorytetów i granic kompromisów – zrozumienie relacji pomiędzy celami konkretnymi i ogólnymi	1. Jasność co do osiągalnych celów łączących wartości i interesy
2. Jakie zasoby są dostępne i w jakich kontekstach?	– przegląd zasobów – określenie dostępności zasobów	2. Sporządzenie dokładnego inwentarza dostępnych zasobów oraz ich zmienności ze względu na kontekst
3. Jakie są stanowiska i preferencje obiektów na które jest wywierany wpływ?	– określenie czym dysponują przeciwnicy – odtworzenie sposobu myślenia przeciwnika (czy jest skłonny do ustępstw oraz jakie jest prawdopodobieństwo zmiany jego strategii) – określenie stopnia mobilizacji przeciwnika	3. Ocena zasobów i preferencji obiektów na które będzie wywierany wpływ
4. Jakie formy zachowań związanych z potęgą (<i>power</i>) dają największe prawdopodobieństwo sukcesu?	– określenie skuteczności alternatywnego zastosowania hard power i soft oraz smart power	4. Wybór pomiędzy rozwiązaniami <i>soft</i> i <i>hard power</i> , tak by nie dochodziło do ich kolizji
5. Jak jest prawdopodobieństwo sukcesu?	– określenie jak prawdopodobieństwo sukcesu będzie wpływać na rezultaty	5. Ocena prawdopodobieństwa sukcesu zarówno na poziomie strategicznym, jak i taktycznym

Źródło: Nye, J. S. (2011). *The future of power*. Public Affairs.

Analizując przyczyny ludzkiego dążenia do „potęgi” (*power*), Nye z jednej strony odwołuje się do klasycznych realistów zakładających wpływ stałych elementów natury ludzkiej, a z drugiej zakłada istotną rolę czynników strukturalnych, tak jak to postulują realisci strukturalni. Podsumowując swoje rozważania w 2011 roku sam określa się jako „liberalny realista” nie

precyzując jednak dokładnie co miałyby to oznaczać. Natomiast wyszczególnia co miałyby się znaleźć w strategii *soft power* z punktu widzenia „liberalnego realizmu”:

- zrozumienie potencjału USA oraz świadomość jego ograniczeń, ponieważ prymat w skali globalnej nie jest tym samym co hegemonia,
- adekwatne do zmieniającej się sytuacji międzynarodowej spójne połączenia *hard* i *soft power* w *smart power*,
- wspieranie bezpieczeństwa USA i jego sojuszników w aspekcie militarnym, ekonomicznym i ekologicznym.

Tylko taka strategia jest w stanie według Nye zapobiec pięciu wielkim wyzwaniom współczesności:

- terroryzmowi połączonemu z możliwym użyciem broni nuklearnej, który może powstrzymać polityka nieprolifracji materiałów jądrowych,
- terroryzmowi islamskiemu, który według Nye popierany jest przez znikomą mniejszość muzułmanów,
- wzrostowi hegemonicznych tendencji Chin, którym można zapobiec poprzez politykę nawiązywania współpracy z Chinami traktowanymi jako „odpowiedzialny partner”⁸⁰,
- depresji gospodarczej, której można przeciwdziałać odchodząc do priorytetu ropy naftowej w energetyce,
- kryzysowi ekologicznemu spowodowanemu nieprawidłową gospodarką energetyczną a którego powstrzymanie wymagać będzie współpracy przywódców poszczególnych państw w skali globalnej.

W tym ujęciu misją USA, które, jak wierzy Nye, nadal będą najpotężniejszym państwem na świecie, jest utrzymywanie dóbr wspólnych oraz zapobieganie konfliktom, tak aby nie eskalowały w kierunku otwartej konfrontacji zbrojnej. Rozważania zawarte w pracy *Przyszłość potęgi* nie tylko nie przyczyniają się do uściślenia ukutych przez autora pojęć takich jak *soft power* i *smart power*, ale wręcz przeciwnie powodują, że ich znaczenie jest jeszcze bardziej rozmyte i wieloznaczne. Wbrew temu, co twierdzi Nye, nie mają one charakteru akademickiego ze względu na brak ścisłości, lecz raczej ze względu na swoją wieloznaczność świetnie sprawdzają się jako narzędzia marketingu politycznego, co zostało skutecznie wykorzystane przez administrację prezydenta Obamy. Kategorie *soft* i *hard power* mogą stać się użytecznym narzędziem analitycznym jedynie wówczas, gdy zostaną dokładnie i ściśle zdefiniowane. Z kolei kategoria *smart power* może być użyteczna pod względem naukowym tylko wtedy, gdy odrzucimy jej wartościujący charakter oraz ideologiczne konotacje „liberalnego realizmu”.

---

⁸⁰ Ibidem, 410.

4. Założenia chińskiego modelu *soft power* Yan Xuetonga

Ze względu na akcentowanie wartości moralnych koncepcja Yana Xuetonga określana jest jako „realizm moralny” w przeciwieństwie do amerykańskiego realizmu skupionego jedynie na materialnych podstawach „potęgi” (*power*).⁸¹ Określenie to jest jednak mocno mylące, gdyż równie dobrze moglibyśmy je zastosować do teorii Morgenthaua, który także odwołuje się do wartości moralnych tyle tylko, że nie do konfucjańskich, ale do zachodnich. Yan sam określa się jako realista i w swoich pracach nawiązuje do podstawowych wątków realizmu klasycznego, do których należą:

- problematyka „potęgi” (*power*),
- pozytywistyczna metodologia,
- krytyka linearnej wizji dziejów,
- ujęcie relacji międzynarodowych jako zmiennej zależnej,
- legitymizacja użycia „potęgi” (*power*),
- natura ludzka (*human nature*) jako punkt wyjścia dla rozważań o polityce,
- koncepcja stosunków międzynarodowych.

4.1. Problematyka potęgi (*power*) w ujęciu Yan Xuetonga

Yan podobnie jak Carr nie definiuje kategorii „potęgi” (*power*) w sposób jednoznaczny. Podobnie też zakłada, że potęga państwa jest niepodzielna, a jej formy wzajemnie się przenikają i rządzą podobnymi prawami. W jego ujęciu podstawowe znaczenie ma potęga polityczna, a jej militarne i ekonomiczne emanacje są podstawą międzynarodowego przywództwa⁸². Rozumienie kategorii „potęgi” (*power*) ma dla Yana, podobnie jak dla Morgenthaua i Carra, podstawowe znaczenie przy wyjaśnianiu zachowań państw w sferze międzynarodowej. Morgenthau przy pomocy tej kategorii analizował politykę Stanów Zjednoczonych w czasie zimnej wojny⁸³, Carr politykę imperium brytyjskiego w okresie międzywojennym⁸⁴.

Przedmiotem badań Yana są natomiast źródła „potęgi” (*power*) państwa chińskiego, gdyż jak sam stwierdza Chiny jako mocarstwo powinny mieć własną koncepcję w tym względzie analogiczną

---

⁸¹ Zhang, F. (2012). The Tsinghua approach and the inception of Chinese theories of international relations. *Chinese Journal of International Politics*, 5(1), 73–102.

⁸² Yan, X. (2013). *Ancient Chinese thought, modern Chinese power*. Princeton University Press, 215.

⁸³ Morgenthau, H. J. (1951). In Defense of the National Interest: A Critical Examination of American Foreign Policy, 261–284.

⁸⁴ Carr, E. H., Cox, M. (1939). *The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: Reissued with a New Preface from Michael Cox*. London: Palgrave Macmillan.

do koncepcji amerykańskich i brytyjskich⁸⁵. Poszukiwanie podstaw takiej teorii skłoniło go do badań poświęconych starożytnej chińskiej myśli strategicznej⁸⁶. Szukając w starożytności teorii mającej współczesne zastosowanie Yan realizuje wskazówki Morgenthaua, według którego

fakt, że określona teoria polityki została stworzona setki lub nawet tysiące lat temu – tak jak teoria równowagi sił – nie oznacza, że musi być ona przestarzała i przebrzmiała. Teoria polityki musi spełniać podwójny test rozumu i doświadczenia. Zanegowanie teorii, ponieważ rozkwitła w minionych stuleciach, nie zasadza się na racjonalnych argumentach, lecz na modernistycznym uprzedzeniu, które z góry zakłada wyższość teraźniejszości nad przeszłością. Stwierdzenie, iż powrót do takiej teorii jest jedynie „modą” lub „fanaberią”, jest równoznaczne z założeniem, że w kwestiach polityki możemy aspirować do opinii, lecz nie do prawdy⁸⁷.

Badając chińską myśl epok „Wiosny i Jesieni” oraz „Walczących Królestw”, Yan posługuje się metodologią pozytywistyczną będącą dla niego, podobnie jak dla amerykańskich i brytyjskich realistów, jedyną dopuszczalną metodą badania rzeczywistości historycznej⁸⁸.

4.2. Pozytywistyczna metodologia Yan Xuetonga

Yan tak opisuje ewolucję swoich poglądów:

Chińscy uczeni upodobali sobie konstruktywizm, opierając się w dużej mierze na *Spolecznej teorii polityki międzynarodowej* Alexandra Wendta i nie byli zainteresowani rozwijaniem nowych teorii. To ważna książka, ale nie możemy zawsze się na niej opierać. Od 2005 byłem już zmęczony pomysłami Wendta, więc postanowiłem kontynuować nowe studia teoretyczne⁸⁹.

Krytyka konstruktywizmu Wendta jest charakterystyczna dla chińskiego uczonego preferującego pozytywistyczne metody badawcze, takie jak falsyfikacja hipotez oraz analiza

---

⁸⁵ Yan, X. (2013). *Ancient Chinese thought, modern Chinese power*. Princeton University Press, 200.

⁸⁶ Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012), 3.

⁸⁷ Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., Clinton, W. D. (1985). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. *PBworks*, 2.

⁸⁸ W kwestii pozytywistycznej metody Yana: Łoś-Nowak, T. (2015). Edward Haliżak, Jacek Czaputowicz (red.), *Teoria realizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych. Założenia i zastosowanie badawcze*. *Stosunki Międzynarodowe*, 51(1), 241–246.

⁸⁹ Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012), 2.

zależności przyczynowo-skutkowych⁹⁰. Pozytywistyczne podejście Yana przejawia się także w jego podejściu do kwestii teorii, której ostatecznym potwierdzeniem jest zgodność z obiektywną rzeczywistością.

Ostatecznym kryterium trafności teorii naukowej jest dla Yana jej zgodność z rzeczywistością. Krytykuje on poglądy Wendta zarzucając mu, że jego teoria jest niespójna:

Jestem przede wszystkim realistą, więc w teorii Wendta znajduję wiele błędów, w tym dwa główne problemy: po pierwsze, jego teoria nie może jasno wyjaśnić mechanizmu wzajemnych interakcji, który jest podstawową koncepcją jego teorii. Twierdzi, że zmiana norm międzynarodowych opiera się na wzajemnej interakcji między państwami, ale nie potrafi wyjaśnić, co zmienia co. Czy to koncepcje ludzi zmieniają zachowanie, czy zachowanie ludzi zmienia ich koncepcje? Czytelnicy naprawdę nie rozumieją czym w istocie jest wzajemna interakcja. Zgodnie ze standardami naukowymi każdy krok wzajemnej interakcji powinien być jasny: co dzieje się najpierw i do czego prowadzi⁹¹.

4.3. Krytyka linearnej wizji dziejów

Yan krytykuje koncepcje Wendta także z powodu liniowej wizji historii. Stwierdza, że:

problem polega na tym, że jego koncepcja (Wendta) ewolucji norm międzynarodowych jest jednoliniowa. Sądzę, że jest to historycznie nieściśle. Uważa on, że normy międzynarodowe

---

⁹⁰ Poszczególne politologiczne koncepcje badawcze różnią się ze względu na stosunek do podstawowych zagadnień ontologicznych, epistemologicznych i metodologicznych. Różni je przede wszystkim ontologiczny status nadawany rzeczywistości. Naukowy realizm zakłada istnienie niezależnej od badacza obiektywnej rzeczywistości, która jest poznawalna. Realistyczną epistemologię wynikającą z podstaw ontologicznych można zaklasyfikować jako epistemologiczny naturalizm zakładający możliwość poznania rzeczywistości poprzez empiryczną obserwację. Dlatego też realistyczna metodologia opiera się na obserwacji fenomenów poddających się empirycznej weryfikacji. Konstruktivism w ujęciu Wendta zakłada brak wzajemnej relacji badacza i przedmiotu jednak kładzie on większy nacisk na kwestie ontologiczne niż epistemologiczne. Badacze z tego kręgu zarzucają realistom reifikację kategorii „potęgi” (*power*) i państwa. W przeciwieństwie do naukowego realizmu konstruktivism kwestionuje pozytywistyczny dualizm badacz-obiekt zakładając, że to, co poznajemy, to nie obiektywna rzeczywistość, lecz społeczne konstrukty. W tym ujęciu zaciera się rozróżnienie pomiędzy ontologią a epistemologią, ponieważ cały proces badawczy od wyboru przedmiotu badań poprzez wybór teorii i szczegółowych metod badawczych jest interpretacją. Wendt, A. (1991). Bridging the theory/meta-theory gap in international relations. *Review of International Studies*, 17(4), 383–392. Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics. *International organization*, 46(2), 391–425. Lovering, J., Leyshon, A., Johnson, L. C. (1990). Reviews: Planned to Death: The Annihilation of a Place Called Howdendyke, Scientific Realism and Socialist Thought, Labour, Environment and Industrial Change, Accommodating Inequality: Gender and Housing. *Sage Journals*. 241–248.

⁹¹ Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012), 2.

ewoluują od kultury hobbesowskiej do kultury Locke'a, a potem do kultury kantowskiej. W rzeczywistości historia ludzkości nigdy nie rozwijała się w sposób jednoliniowy. Może raczej przypominać drzewo rozgałęziające się we wszystkich kierunkach. Więc mam problem z jego poglądem na historię i to był naprawdę ważny czynnik, który zmotywował mnie do studiowania starożytnej chińskiej myśli⁹².

Jako realista Yan odrzuca tezę Francisa Fukuyamy⁹³ o nieuchronnym zwycięstwie liberalnej demokracji na świecie i tym samym heglowski pogląd o „końcu historii”⁹⁴. Historia według chińskiego uczonego nie rozwija się w jakimś określonym kierunku od *Bellum omnium contra omnes* Thomasa Hobbesa do utopijnego „wieczystego pokoju” Immanuela Kanta⁹⁵, ale raczej ma charakter cykliczny, a jej kierunek nie jest zdeterminowany.

4.4. Ujęcie relacji międzynarodowych jako zmiennej zależnej

Yan traktuje stosunki międzynarodowe jako zmienną zależną⁹⁶, co zbliża go do klasycznego realizmu Carra i Morgenthaua, a różni od realizmu strukturalnego Kennetha Waltza, neoliberalnego

---

⁹² Ibidem, 2.

⁹³ Fukuyama, F. (2015). *The end of history?* (pp. 16–27). Routledge.

⁹⁴ Kołakowski, A. (1996). Wykłady z filozofii dziejów Georga Wilhelma Friedricha Hegla. *Przegląd Filozoficzny-Nowa Seria*, 20(4).

⁹⁵ Immanuel Kant sformułował postulaty będące warunkiem „wiecznego pokoju”:

Artykuły preliminaryjne:

„żaden traktat pokojowy, w którym przez utajone zastrzeżenie zawarte zostało zarzewie przyszłej wojny, nie może być za takowy uznany”

„żadne samoistne państwo (małe czy też duże, to rzecz obojętna) nie może być nabyte przez jakieś inne państwo drogą spadku, zamiany, kupna lub darowizny”

„wojska regularne (milesperpetuus) winny być z czasem zupełnie zniesione”

„w związku z zewnętrznymi zatargami państwa nie powinny być zaciągane żadne długi państwowe”

„żadne państwo nie powinno mieszać się przemocą do ustroju i rządów innego państwa”

„żadne państwo w stanie wojny z innym państwem nie może sobie pozwolić na takie wrogie kroki, które musiałyby uniemożliwić wzajemne zaufanie w przyszłym pokoju, jak: wynajmowanie skrytobójców, trucielei, łamanie warunków kapitulacji, nakłanianie do zdrady w kraju, z którym prowadzi się wojnę”

Artykuły definitywne:

„ustrój obywatelski w każdym państwie powinien być republikański”

„prawo międzynarodowe powinno opierać się na federalizmie wolnych państw”

„ogólnoświatowe prawo obywatelskie, powinno być ograniczone do warunków powszechnej gościnności”

Kant, I. (2001). *Wieczny pokój*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

⁹⁶ Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012), 9.

instytucjonalizmu, konstruktywizmu strukturalnego i Szkoły Angielskiej. W udzielonym wywiadzie⁹⁷ krytykuje poglądy Qin Yaqinga⁹⁸, którego „relacyjna teoria polityki” zakłada, że relacje międzypaństwowe są zmienną niezależną, mimo, że podziela jego zainteresowanie starożytną myślą chińską oraz zastosowanie pozytywistycznej metodologii.

Podobnie jak realiści klasyczni Yan zwraca uwagę na podstawową kwestię, jaką jest legitymizacja użycia „potęgi” (*power*):

W realizmie uważamy moralność za ważny element „potęgi” (*power*); to jest niezbędny element. Kiedy realiści mówią o możliwościach, sile i potędze, uważają moralność za bardzo istotną. Morgenthau jest pod tym względem bardzo typowy: z jego sześciu zasad politycznego realizmu dwie dotyczą moralności! Przedstawiam swoje argumenty na podstawie pism Morgenthaua o moralności. Przede wszystkim moralność może legitymizować użycie siły. Bez moralności używasz siły nielegalnie i podważasz działania twoich sił zbrojnych, a także bardzo utrudniasz osiągnięcie celów politycznych⁹⁹.

Komentując swoją czwartą zasadę realizmu politycznego Morgenthaua¹⁰⁰ Yan stwierdza, że: „Realizm utrzymuje, że uniwersalnych zasad moralnych w ich abstrakcyjnych, ponadczasowych sformułowaniach nie można odnosić do działań państw, bowiem muszą one zostać przefiltrowane przez konkretne okoliczności czasu i miejsca”¹⁰¹. Omawiając kwestie moralności w polityce niemal dosłownie przytacza argumenty Morgenthaua, rozróżniając moralność „stałą” i „konkretną”. Według niego „realiści doskonale zdają sobie z tego sprawę – moralność powinna być zarówno stała, jak i konkretna. Jakiś nieokreślony kodeks moralny daje pretekst do użycia przemocy i pójścia na wojnę unieważniając moralność. W realizmie moralność powinna być konkretem, a nie tylko abstrakcyjnym pojęciem”¹⁰².

---

⁹⁷ Ibidem.

⁹⁸ Jiang, S., Yaqing, Q. (2019). *A Relational Theory of World Politics*. New York: Cambridge University Press.

⁹⁹ Ibidem, 12.

¹⁰⁰ „Realizm polityczny jest świadomy moralnego znaczenia działania politycznego. Jest również świadomy nieuniknionego napięcia pomiędzy nakazami moralnymi a wymogami skutecznego działania politycznego. Nie zamierza tuszować i zacierać owego napięcia, a tym samym przesłaniać istoty kwestii moralnych i politycznych, próbując przedstawiać brutalne fakty polityki jako bardziej zadowalające moralnie niż w rzeczywistości, zaś prawo moralne jako mniej wymagające.” Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., Clinton, W. D. (1985). *Politics among nations: The struggle for power and peace*. *PBworks*, 13.

¹⁰¹ Ibidem, 13.

¹⁰² Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012), 5.

4.5. Legitymizacja użycia „potęgi” (*power*)

Kwestia legitymizacji była podstawowa dla realizacji głównego celu Yana jakim było stworzenie alternatywnego w stosunku do amerykańskiego i brytyjskiego modelu stosunków międzynarodowych. Warunkiem jego powstania było zastosowanie alternatywnego modelu moralnego uzasadnienia (legitymizacji) użycia „potęgi” (*power*). Z oczywistych względów nie mógł to być „socjalizm z chińską specyfiką”¹⁰³. Dlatego też Yan zajął się starożytną myślą epok „Wiosny i Jesieni” oraz „Walczących Królestw” zgodnie z zasadą żyjącego w czasach dynastii Han ojca chińskiej historiografii Sima Qiana¹⁰⁴, że „Jeśli ktoś żyje w obecnych czasach, a pragnie zbadać drogi starożytnych, jest to okazja, by poznać się niczym w zwierciadle”¹⁰⁵. Epistemologiczna filozofia historii Yana jest zbliżona do poglądów brytyjskiego historyka i historiozofa Robina George’a Collingwooda¹⁰⁶, który wywarł decydujący wpływ na poglądy klasyka realizmu Edwarda Carra. Według Collingwooda w przeszłości możemy rozpoznać tylko to co jest podobne do współczesności, dlatego też badając przeszłość w gruncie rzeczy poznajemy teraźniejszość. W myśl tej zasady Yan analizując relacje polityczne pomiędzy władcami w okresie „Walczących Królestw” stwierdza: „istnieje podobieństwo do dzisiejszej sytuacji. Trzy tysiące lat temu zachodnia dynastia Zhou była hegemonem w system jednobiegunowym, tak jak Stany Zjednoczone po zimnej wojnie. Sytuację taką opisuje chiński termin [*wangquan*]”¹⁰⁷. Według Colingwooda głównym celem

---

¹⁰³ Według Yana: „Deng Xiaoping, wielki reformator, ukuł frazę „socjalizm z chińską specyfiką”. Następnie wiele osób próbuje wykorzystać tę „chińską specyfikę” i zastosować ją do opracowania nowej teorii stosunków międzynarodowych. Jednak niemożliwe jest posiadanie jednej zunifikowanej teorii stosunków międzynarodowych z chińską specyfiką, ponieważ Chiny są bogate zarówno pod względem różnorodności populacji, jak i myśli filozoficznej. Dlatego nie jest możliwe, aby jedna szkoła myślenia lub teorii mogła reprezentować całość chińskiego myślenia. To zmotywowało mnie do zapoznania się z różnorodną literaturą starożytnych Chin myśli, aby lepiej zrozumieć różne sposoby myślenia. chcę stworzyć coś uniwersalnego, dotyczy nie tylko Chin, ale i świata.” Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012), 9.

¹⁰⁴ *Zapiski historyka* (Shiji) Sima Quiana dotyczą 2 tysięcy lat chińskiej historii

¹⁰⁵ Sima Qian, Shiji I, 28. *Chinese Text Project*. <http://ctext.org/shiji>.

¹⁰⁶ „O pojęciu historii”: Zakres myśli historycznej. Pytanie i dowód. historia jako rekonstrukcja minionego doświadczenia. Treść historii. Brytania Rzymska i osiedlanie się ludności rzymskiej: Sztuka, przeł. Jerzy Z. Kędzierski [w:] *Współcześni historycy brytyjscy. Wybór z pism*, oprac. i przedmową zaopatrzył Jerzy Z. Kędzierski, słowo wstępne G. P. Gooch, Londyn: B. Świdorski 1963, 129–154.

¹⁰⁷ Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012), 5.

badania historycznego powinno być nie tylko wyjaśnienie zdarzeń z przeszłości, ale przede wszystkim zrozumienie stojących za nimi myśli i idei. Zgodnie z tym założeniem Yan doszedł do wniosku, że:

rysując paralelę między chińską historią a współczesną światową polityką, po Zimnej Wojnie wkroczyliśmy w jednobiegunowy świat, przypominający czasy dynastii Zhou. Gdzie następują zmiany? Wielu ludzi mówi o multipolaryzacji. Multipolaryzacja oznacza przejście z jednobiegunowej konfiguracji w wielobiegunową, podobną do przejścia z dominacji Zachodniego Zhou do epoki Wiosny i Jesieni. Dlatego zwróciłem się do rozważenia tego, co wydarzyło się w tamtym okresie i czego możemy się nauczyć od myślicieli tamtych czasów. Nie robiłem studium historycznego, nie studiowałem faktów, studiowałem tylko myśl: jak ludzie w tamtym czasie myśleli o świecie?¹⁰⁸.

Yan jest świadomy, że studiowanie zarówno faktów jak i myśli z przeszłości obarczone jest sporym marginesem błędu ze względu na brak pewności co do autentyczności tekstów oraz opisanych w nich zdarzeń. Stwierdza jednak, że stosuje procedurę badawczą politologa zainteresowanego praktycznym wykorzystaniem starożytnych idei a nie historyka, który chce dociec jedynie jak było w przeszłości. Stwierdza, że

Badamy współczesne stosunki międzynarodowe. Uczymy się myśli starożytnej w celu dokładniejszego zrozumienia teraźniejszości, a nie przeszłości. Ponieważ nie ma możliwości ustalenia wiarygodności relacjonowanych zdarzeń w pracach mistrzów sprzed dynastii Qin, kiedy je badamy, skupiamy się na ich myśli, a nie samych wydarzeniach. Studiując historię intelektualną często próbuje się zrozumieć teksty w kontekście ich czasu. To jest niezbędne, ale dla studiów stosunków międzynarodowych nie możemy – ani nie chcemy zajmować się prawdziwym znaczeniem tekstów – ponieważ nadal nie ma konsensusu dotyczącego prawdziwego znaczenia prac sprzed dynastii Qin i nie możemy używać różnych znaczeń, jako podstawy do badań i dyskusji. Badania naukowe można podjąć wyłącznie na podstawie wspólnych standardów i wspólnych pomysłów, stąd metoda badań historycznych oparta na dowodach, porównywalna z metodą naukową, nie może zrobić nic innego, jak przyjąć dosłowne znaczenie jako standard, ponieważ większość ludzi nie zgadza się co do dosłownego znaczenia. Zamiast próbować zrozumieć słowa starożytnych autorów na podstawie niepewnych wyobrażeń lub faktów historycznych, których autentyczności nie można zagwarantować, lepiej zrozumieć myśl starożytnych z punktu widzenia abstrakcyjnego społeczeństwa ludzkiego¹⁰⁹.

---

¹⁰⁸ Ibidem, 4.

¹⁰⁹ Yan, X. (2013). *Ancient Chinese thought, modern Chinese power*. PrincetonUniversityPress, 155–6.

4.6. Natura ludzka (*human nature*) jako punkt wyjścia teorii polityki

Epoki „Wiosny i Jesieni” oraz „Walczących Królestw” to dla Yana szczytowy okres rozwoju chińskiej myśli politycznej spowodowany rywalizacją szkół filozoficznych o realny wpływ na kształt władzy w walczących o supremację państwach. Analizując ówczesnych teoretyków polityki: Guanzi, Konfucjusza, Mencjusza i Xunzi zwraca on uwagę szczególnie na dorobek tego ostatniego, ze względu na jego realizm. Xunzi, czyli mistrz Xun¹¹⁰, podobnie jak dwudziestowieczni realiści Morgenthau i Carr głosił, że natura ludzka jest z gruntu zła¹¹¹, w przeciwieństwie do innego wybitnego chińskiego myśliciela swojej epoki Mencjusza, który zakładał, że człowiek rodzi się dobry¹¹². W swoich traktatach twierdził, że pomimo wrodzonego zła ludzie są w stanie funkcjonować w państwie dzięki organizacji społecznej, której spoiwem są rytuały, obrzędy i ceremonie, takie jak małżeństwo czy pogrzeb. Według mistrza Xun samodzielnie tylko prawdziwy mędrzec może wznieść się ponad swoją naturę w myśl zasady „gdy widzisz zło, musisz spojrzeć na siebie”¹¹³. Jako realista *par excellence* odrzuca on konfucjański koncept „mandatu niebios”, wychodząc z założenia, że niebios są moralnie neutralne i decydują o tym jak jest, a nie jak powinno być¹¹⁴.

4.7. Koncepcja stosunków międzynarodowych Yan Xuetonga

Yan uważa, że zrekonstruował poglądy mistrza Xun na politykę zagraniczną, mimo że ten nie zostawił w swoich pismach teorii na ten temat w dzisiejszym tego słowa znaczeniu. Analizując spuściznę mistrza Xun jego współczesny interpretator wyróżnia występujące w jego pismach trzy typy przywództwa politycznego¹¹⁵:

---

¹¹⁰ Mistrz Xun, naprawdę nazywał się Xun Kuang (荀况) lub Xun Qing (荀卿) prawdopodobnie przyszedł na świat kilka lat przed śmiercią Mencjusza w państwie Zhao i dożył zjednoczenia Chin przez cesarza z dynastii Qin w 221 p.n.e. Niektóre źródła podają, że żył w latach ok. 298-238 p.n.e. Jego traktat filozoficzny składający się z 32 rozdziałów został nazwany jego imieniem.

¹¹¹ Cua, A. (2005). *Human Nature, Ritual, and History: Studies in Xunzi and Chinese Philosophy (Studies in Philosophy and the History of Philosophy, Volume 43)* (Vol. 43). CUA Press, 35.

¹¹² Ibidem, 37.

¹¹³ Woryginalne 當你看到邪惡時，你需要審視自己 Xunzi, Xunzi I, 1. *Chinese Text Project*. <http://ctext.org/xunzi>.

¹¹⁴ Xunzi. (2016). *A Translation and Study of the Complete Works*. Vol. I, II, III. Transl. John Knoblock. Stanford: Stanford University Press, 1988, 1990, 1994. Xunzi. Xunzi: The Complete Text. Trans. Eric Hutton. Princeton: Princeton University Press.

¹¹⁵ Yan, X. (2008). Xun Zi's thoughts on international politics and their implications. *Chinese Journal of International Politics*, 2(1), 135–165, 73.

- królewski autorytet oparty na sile przekonywania (*wang* 王)¹¹⁶,
- hegemonię opartą na sile przekonywania w stosunku do sojuszników i przemocy w stosunku do pozostałych (*ba* 霸),
- tyranię opartą na sile (*qiang* 強).

Yan twierdzi, że punktem wspólnym dla rozważań mistrza Xun oraz pozostałych myślicieli okresu „Wiosny i Jesieni” oraz „Walczących Królestw” jest przekonanie o wyższości królewskiego autorytetu nad pozostałymi formami przywództwa politycznego, którego podstawową cechą jest moralność. Według Yana to właśnie ono jest decydującym czynnikiem przetrwania państwa, a nie stan gospodarki czy struktura polityczna¹¹⁷. W tym ujęciu władcy reprezentujący pierwszy typ przywództwa politycznego (*wang*) z reguły w historii Chin byli zwycięzcami, w przeciwieństwie do władców reprezentujących drugi (*ba*) i trzeci (*qiang*) typ, którzy zazwyczaj ponosili klęski. Aby wykazać wyższość władcy kierującego się konfucjańską moralnością nad pozostałymi, Yan porównuje krótkotrwałe rządy króla Qin, który zjednoczył Chiny drogą bezwzględnej tyranii do rządów cesarza Wu z dynastii Han, który rządził ponad 50 lat¹¹⁸. Według kreatywnego interpretatora pism mistrza Xun:

Takie teorie mogą wydawać się odległe od naszych czasów, ale istnieją uderzające paralele. Rzeczywiście, Henry Kissinger powiedział mi kiedyś, że wierzy, iż starożytna chińska myśl miała większe szanse stać się dominującą siłą intelektualną stojącą za chińską polityką zagraniczną, niż jakakolwiek zagraniczna ideologia. Fragmentaryzacja ery przed Qin przypomina globalne podziały naszych czasów, a przepisy podawane przez teoretyków polityki z tamtej epoki są dziś bezpośrednio

---

¹¹⁶ Tłumaczenie tych terminów następuje szereg trudności. Według Linsay Cunningham-Cross i Williama A. Callahana „Chociaż książka luźno tłumaczy *wang* jako „humanitarny autorytet”, będziemy argumentować, że dosłowne tłumaczenie „królewska droga” lepiej odzwierciedla argumenty Yana za nowym porządkiem świata, który jest zdeterminowany przez moralne przywództwo chińskiej elity politycznej... Na przykład istnieje wiele różnic między tłumaczeniami użytymi w studium Yana o Xunzi w rozdziale 2 a wersją tego samego eseju, który został opublikowany w tym czasopiśmie w 2008 roku. Termin „król” został usunięty i zastąpiony terminem „władca”. Podobnie, „królestwo” staje się „humanitarnym autorytetem”. Tytuł eseju Xunziego jest również zmieniony w taki sposób, że „O przepisach króla” (*Wangzhi*) staje się „ludzkim rządem”, a „O królach i władcach-obrońcach” (*Wangba*) staje się „ludzką władzą i hegemonią”. Trzeci typ przywództwa Xunziego (*qiang*), tłumaczony pierwotnie jako „potęga”, został tutaj zrewidowany do „tyranii”, być może po to, by wydawał się jeszcze mniej pożądanym. Chociaż te zmiany językowe są niewielkie, a niektórzy mogą argumentować, że są jedynie semantyczne, ich wpływ jest znaczący, ponieważ wpływają na ton i ogólne wrażenie książki.” Cunningham-Cross, L., Callahan, W. A. (2011). Ancient Chinese power, modern Chinese thought. *Chinese Journal of International Politics*, 4(4), 349–374.

¹¹⁷ Yan, X. (2020). Xunzi’s and Kautilya’s Thoughts on Inter-state Politics. *Strategic Analysis*, 44(4), 299–311.

¹¹⁸ Yan, X. (2011). How China Can Defeat America. *New York Times*, 20.

aktualne – mianowicie, że państwa polegające na potędze militarnej lub ekonomicznej bez troski o moralnie świadome przywództwo są skazane na niepowodzenie¹¹⁹.

W interpretacji Yana zachodzi fundamentalna różnica pomiędzy państwami typu *ba* i *wang*, przykładem tego pierwszego są według niego Stany Zjednoczone, których hegemonistyczna pozycja w dzisiejszym świecie jest wynikiem przewagi militarnej i które są odpowiedzialne za brak harmonii w systemie międzynarodowym. Według Yana może ją zapewnić jedynie państwo kierujące się zasadami *wang*, którego przywódca oraz kadra kierownicza reprezentują wysoki poziom moralny. Państwo takie jest nie tylko dobrodziejstwem dla jego mieszkańców, ale także wpływa na stabilizację systemu międzynarodowego¹²⁰. Dlatego też Yan traktuje przykłady działania moralnych władców z pism mistrza Xun jako precedensy dla przyszłej roli, jaką odgrywać będą Chiny po zwiększeniu potencjału gospodarczego i politycznego¹²¹. Propagując *wang* Yan zakłada hegemonię Chin w skali globalnej i deklaruje jej osiągnięcie w sposób pokojowy:

W ciągu następnej dekady nowi przywódcy Chin będą pochodzić z pokolenia, które doświadczyło trudów rewolucji kulturalnej. Są zdecydowani i najprawdopodobniej cenią zasady polityczne bardziej niż korzyści materialne. Przywódcy ci muszą odgrywać większą rolę na arenie światowej i oferować większą ochronę bezpieczeństwa i wsparcie gospodarcze słabszym krajom. Będzie to oznaczało konkurowanie ze Stanami Zjednoczonymi politycznie, gospodarczo i technologicznie. Taka konkurencja może powodować napięcia dyplomatyczne, ale niebezpieczeństwo starć militarnych jest niewielkie. To dlatego, że przyszła rywalizacja chińsko-amerykańska będzie się różnić od tej między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim podczas zimnej wojny. Ani Chiny, ani Ameryka nie potrzebują wojen zastępczych, aby chronić swoje strategiczne interesy lub uzyskać dostęp do zasobów naturalnych i technologii¹²².

4.8. *Soft power* w ujęciu Yan Xuetonga

W swoich artykułach i wywiadach Yan realistycznie ocenia pozycję Stanów Zjednoczonych, których dzisiaj Chiny nie mogą pokonać ani militarnie, ani gospodarczo. Dlatego też zakłada, że aktualnie jedynym sposobem skutecznej rywalizacji ze USA jest „walka o serca i umysły ludzi”, czyli *soft power*:

---

¹¹⁹ Ibidem.

¹²⁰ Yan, X., Xu, J. (2009). *Thoughts of World Leadership and Implications*. Beijing: World Affairs Press.

¹²¹ Pomysły Yana dotyczące przyszłej roli Chin są modelowym przykładem „retrogresji przewrotowej” opisaną przez polskiego socjologa Kazimierza Kelles-Krauzę polegającej na projekcji w przyszłość wyidealizowanej wizji przeszłości. Kelles-Krauz, K. (2014). *Marksizm a socjologia. Wybór pism*. Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego.

¹²² Yan, X. (2011). How China Can Defeat America. *New York Times*, 20.

W innych krajach Chiny muszą wykazać się humanitarnym autorytetem, aby konkurować ze Stanami Zjednoczonymi, które pozostają czołową hegemoniczną potęgą świata. Siła militarna stanowi podstawę hegemonii i pomaga wyjaśnić, dlaczego Stany Zjednoczone mają tak wielu sojuszników. Prezydent Obama popełnił strategiczne błędy w Afganistanie, Iraku i Libii, ale jego działania pokazują również, że Waszyngton jest zdolny do prowadzenia trzech zagranicznych wojen jednocześnie. Dla kontrastu, armia chińska nie była zaangażowana w żadną wojnę od tej z 1979 roku z Wietnamem, a bardzo niewielu jej wysokich rangą oficerów, nie mówiąc już o żołnierzach, ma jakiegokolwiek doświadczenie na polu bitwy”¹²³.

Według Yan Xuetonga wśród uczonych nie ma zgody co do elementów, z których miałyby się składać *soft power*¹²⁴. W swoim artykule cytuje on Josepha Nye zakładającego, że na *soft power* składają się:

- atrakcyjność kulturowa,
- atrakcyjność ideologiczna,
- atrakcyjność wartości politycznych,
- wpływy w systemie międzynarodowym.

Analizując tę koncepcję Yan stwierdza jej istotne braki, które uzupełnia poprzez dodanie jeszcze jednego czynnika, jakim jest wewnętrzna i zewnętrzna zdolność mobilizacyjna państwa.

W jego ujęciu najważniejsze traktowane osobno elementy *soft power* to:

- międzynarodowa atrakcyjność, rozumiana jako posiadanie systemu politycznego lub modelu kulturowego, których zalety nakłaniają inne państwa do dobrowolnego naśladownictwa,
- międzynarodowa zdolność mobilizacyjna, powodującą dobrowolną akceptację żądań i propozycji przez inne państwa,
- wewnętrzna zdolność mobilizacyjna, oznaczającą dobrowolną akceptację polityki zagranicznej państwa, zarówno przez elity, jak i większość społeczeństwa.

W swoim artykule Yan¹²⁵ zwraca uwagę na szereg czynników zwiększających siłę przekazu *soft power*. Międzynarodowa atrakcyjność systemu politycznego jest większa wśród państw o podobnym modelu kulturowym. Międzynarodowa zdolność mobilizacyjna jest proporcjonalna do ilości państw wchodzących w sojusze i układy. Wewnętrzna zdolność mobilizacyjna jest ściśle zależna od sukcesów i porażek państwa na arenie międzynarodowej. W ujęciu Yana w sferze *soft power* zachodzi ścisła, obustronna zależność przyczynowo-skutkowa pomiędzy sukcesami w polityce międzynarodowej i wewnętrznej państwa. Model polityczny, społeczny i gospodarczy

---

¹²³ Ibidem.

¹²⁴ Yan, X. Jin, X. (2008). Sino-US Comparisons of Soft power. *Contemporary International Relations*, 18(2).

¹²⁵ Ibidem, 6.

państwa, który wykazuje swoją skuteczność i przydatność, staje się pożądanym przez inne podmioty. Z kolei sukcesy na forum międzynarodowym warunkują poparcie dla polityki wewnętrznej państwa ze strony elit i społeczeństwa.

5. Analiza porównawcza koncepcji Josepha Nye i chińskiego modelu *soft power*

Joseph Nye analizując proces konwersji zasobów w *soft power* wyróżnia w nim następujące elementy¹²⁶:

- zasoby podstawowe, do których należą: kultura, wartości, system polityczny, gospodarka oraz siły zbrojne,
- zasoby ukształtowane, dostarczające narzędzi służących do konwersji zasobów podstawowych w *soft power*, należą do nich instytucje rządowe i prywatne, dyplomacja oficjalna i publiczna, wymiana kulturalna i naukowa, programy pomocowe,
- umiejętność konwersji zasobów podstawowych w *soft power* czyli określona strategia działania,
- pozytywna lub negatywna reakcja adresata *soft power*,
- ogólne i szczegółowe rezultaty *soft power*.

5.1. Zasoby podstawowe

Powyższe rozróżnienie może stanowić punkt wyjścia dla badania określonego modelu *soft power* ponieważ ma ono charakter uniwersalny. *Soft power* stosowany przez poszczególne państwa obejmuje całe spektrum możliwości, model amerykański i w pewnym stopniu wzorowany na nim model chiński stanowią przykłady krańcowe. Przede wszystkim różnią się zasobami podstawowymi. Amerykańska *pop culture* przyczyniła się do zwycięstwa USA w zimnej wojnie i zdominowała kulturę masową w zglobalizowanym świecie. Jednak siłą rzeczy spłycony przekaz i rozpowszechnienie powodują, że jej atrakcyjność się zmniejsza. Chińczycy także posługują się instrumentarium kultury masowej, aby jednak ją uatrakcyjnić sięgają do swoich liczących kilka tysięcy lat zasobów kulturowych¹²⁷.

---

¹²⁶ Nye Jr, J. S. (2010). The futures of American power-dominance and decline in perspective. *Foreign Aff.*, 89, 2. 190.

¹²⁷ Typowym przykładem może być światowa kariera chińskiej kinematografii, przede wszystkim filmów osadzonych w historii Chin, co pozwala tamtejszym twórcom na uniknięcie ingerencji cenzury.

Zasadnicze różnice występują w sferze wartości, które w USA mają charakter głównie indywidualistyczny, podczas gdy w Chinach wspólnotowy. Społeczeństwo amerykańskie w przeważającej mierze hołduje takim wartościom jak interes własny i związana z nim samoświadomość i autoekspresja, podczas gdy chińskie kładzie nacisk na interes społeczny. Obok różnic w sferze wartości występują także podobieństwa, a jednym z nich jest etyka pracy, o której Max Weber sądził, że ma ona jedynie charakter protestancki¹²⁸, podczas gdy okazało się, że może mieć także neokonfucjański¹²⁹.

Atrakcyjność amerykańskiego systemu wartości i wynikającego z niego modelu życia jest ograniczona. Absolutyzacja wolności jednostki i wynikająca z niej rewolucja seksualna, feminizm, agenda LGBT w niektórych częściach świata postrzegane są jako wywrotowe i dekadencje, a tym samym zagrażające tradycyjnym wartościom. Jako jego przeciwieństwo postrzegany jest zwłaszcza w społeczeństwach azjatyckich konfucjański system wartości, kładący nacisk na patriarchalizm i podstawową rolę rodziny¹³⁰. Kontrowersyjny jest nie tylko amerykański model życia propagowany przez kulturę masową, ale także postmodernistyczny dyskurs naukowy dominujący na amerykańskich uniwersytetach, podczas gdy na chińskich uczelniach króluje „wielka narracja” neokonfucjanizmu.

Istotnym zasobem podstawowym jest stan gospodarki państwa. Po II wojnie światowej amerykański system ekonomiczny oparty na gospodarce rynkowej stał się wzorem skuteczności dla całego świata. Po okresie zimnej wojny wydawało się, że wygra w skali globalnej, jednak w wyniku kryzysu z 2008 roku amerykański model gospodarczy stracił na atrakcyjności. W Chinach podczas zainicjowanego przez Mao Zedonga „Wielkiego Skoku” dochodziło do

---

¹²⁸ Próbując odpowiedzieć na pytanie, dlaczego gospodarka kapitalistyczna rozwinęła się w Europie a nie w innych kręgach cywilizacyjnych Weber w pracy „Etyka gospodarcza religii światowych: taoizm i konfucjanizm” stawia tezę, że ma to związek z religią i wartościami kulturowymi. W jego ujęciu konfucjanizm panujący w Chinach w przeciwieństwie do europejskiego protestantyzmu odrzuca samą ideę bogacenia się. Z kolei w Indiach hinduizm stanowi skuteczną barierę dla kapitalizmu ze względu na brak zainteresowania materialną stroną życia ludzkiego. Podobna sytuacja według Webera ma miejsce w krajach islamskich w których nie istnieje pojęcie rozwoju gospodarczego. Powyższym tezom do niedawna uchodzące w ekonomii i naukach społecznych za niepodważalny dogmat przeczy współczesny, błyskawiczny rozwój gospodarczy Chin oraz dalekowschodnich tygrysów takich jak Korea Południowa czy Singapur. To co Weber nazywa „racjonalnością kapitalistyczną” w tych krajach wynika nie z etyki protestanckiej, ale konfucjańskiej. Schluchter, W. (2014). ‘How Ideas become Effective in History’ Max Weber on Confucianism and Beyond. *Max Weber Studies*, 14(1), 11–31. Pezzutto, S. (2019). Confucianism and capitalist development: from max Weber and orientalism to Lee Kuan Yew and new confucianism. *Asian Studies Review*, 43(2), 224–238.

¹²⁹ Weber, M., Kalberg. (2013). *The Protestant ethic and the spirit of capitalism*. Routledge.

¹³⁰ Kontrowersyjny jest nie tylko amerykański model życia propagowany przez kulturę masową, ale także postmodernistyczny dyskurs naukowy dominujący na amerykańskich uniwersytetach.

masowych przypadków śmierci głodowej. W wyniku reform Deng Xiaopinga Chiny weszły na ścieżkę dynamicznego rozwoju¹³¹, stając się ze względu na niską cenę siły roboczej fabryką świata. Bezprecedensowy błyskawiczny rozwój gospodarczy Chin stał się istotnym czynnikiem podnoszącym prestiż tego kraju, zwłaszcza po kryzysie 2008 roku.

Armia amerykańska, pomimo serii porażek po drugiej wojnie światowej, takich jak klęska w wojnie wietnamskiej czy źle przygotowane wycofanie się z Afganistanu, nadal uchodzi za najpotężniejszą armię na świecie. Możliwości armii, pomimo jej dynamicznego dozbierania, właściwie nie są znane. Ostatnie działania zbrojne, w których udział brały oddziały chińskie to nieudana karna ekspedycja na Wietnam w odwecie za zajęcie rządzonej przez Czerwonych Khmerów Kambodży w 1979 roku. Prestiż amerykańskiej armii wynika także z szeregu misji humanitarnych, z których najbardziej spektakularna miała miejsce w 2004 roku, gdy US Navy skierowała lotniskowce w celu udzielenia pomocy ofiarom tsunami spowodowanego trzęsieniem ziemi na Oceanie Indyjskim co stanowiło pokaz możliwości współczesnej techniki wojskowej.

5.2. Zasoby ukształtowane

Zasoby ukształtowane USA i Chin różnią się ze sobą w sposób zasadniczy ze względu na system polityczny obydwu państw. Model ustrojowy państwa ma decydujący wpływ na sposób realizacji działań *soft power*. Państwo demokratyczne, takie jak Stany Zjednoczone, będzie realizować swoje cele w sferze *soft power* zarówno poprzez instytucje państwowe, jak i niezależne, w państwie o autokratycznym modelu zarządzania, takim jak Chiny, będą to instytucje albo państwowe, albo znajdujące się pod ścisłą kontrolą rządu. Inny będzie też sposób zarządzania tymi instytucjami: zdecentralizowany w warunkach demokracji i scentralizowany w warunkach autokracji. W systemie demokratycznym możliwa jest sytuacja, w której część przekazu *soft power* będzie sprzeczna z polityką rządu. Typowym przykładem może być postawa amerykańskich mediów i przemysłu rozrywkowego w czasie wojny wietnamskiej i irackiej. W autokratycznych Chinach podobne sytuacje są wykluczone, zarówno przez cenzurę prewencyjną, jak i represyjną.

Ustrój państwa wpływa zarówno na cele przyjętych działań *soft power*, jaki i na sposoby ich realizacji. Pomimo istnienia trwałych wątków amerykańskiej polityki zagranicznej działania w sferze *soft power* ulegają daleko idącym zmianom po każdej kadencji prezydenckiej. W Chinach w warunkach wieloletniej ciągłości władzy ekipy rządzącej plany dotyczące polityki zagranicznej i stosowania *soft power* mają charakter długofalowy i planowane są z wieloletnim wyprzedzeniem.

---

¹³¹ Góralczyk, B. (2018). *Wielki Renesans: chińska transformacja i jej konsekwencje*. Wydawnictwo Akademickie Dialog, 70.

5.3. Strategia działania

Strategia działania państwa wynika z jego kultury strategicznej, którą Jack Snyder określa jako „sumę idei, uwarunkowanych emocjonalnie odpowiedzi i wzorców zwyczajowych zachowań, jakie członkowie narodowej wspólnoty bezpieczeństwa nabyli przez instrukcje lub imitacje i podzielają w odniesieniu do strategii nuklearnej”¹³². Allastair Ian Johnston wyróżnił trzy generacje badań nad kulturą strategiczną, a w trzeciej z nich kultura strategiczna jest niezbędna do zrozumienia stosunków międzynarodowych we współczesnym świecie¹³³.

John Glenn klasyfikując badania nad kulturą strategiczną wyróżnił następujące nurty¹³⁴:

- epifenominalizm, według którego wpływ czynnika kulturowego na działania państwa w sferze międzynarodowej jest niewielki,
- konstruktywizm, traktujący czynniki kulturowe jako bezpośrednią przyczynę określonych działań państwa na arenie międzynarodowej,
- poststrukturalizm, w którym czynniki kulturowe są przedmiotem manipulacji ze strony rządzących,
- interpretatywizm, zakładający podobnie jak konstruktywizm istotną rolę czynników kulturowych, jednak mających wpływ pośredni.

Nurty kultury strategicznej sklasyfikowane przez Glenna to typy idealne. W realnej rzeczywistości występuje całe spektrum wpływu czynników kulturowych na politykę międzynarodową państwa, począwszy od niewielkiego wpływu poprzez pośredni, aż do oddziaływania bezpośredniego. Dlatego też główną tezę artykułu Glenna¹³⁵, że pojęcie kultury strategicznej jest niezgodne z paradygmatem realistycznym, trudno uznać za uzasadnioną. W przypadku USA wpływ czynników kulturowych na politykę zagraniczną w różnych okresach fluktuuje od niewielkiego wpływu do pośredniego, bardzo rzadko oddziałując bezpośrednio. Inaczej dzieje się w przypadku Chin, gdzie czynniki kulturowe mają znacznie większe znaczenie w spektrum od pośredniego do bezpośredniego wpływu. Dzieje się tak głównie z powodu pluralizmu światopoglądowego panującego w Stanach Zjednoczonych w przeciwieństwie do Chin, gdzie niepodzielnie dominuje refleksja neokonfucjańska.

Zgodnie z ujęciem konstruktywistycznym kultura strategiczna jest ściśle powiązana ze sferą wartości oraz z ogólną wizją świata i człowieka. Przez to określenie rozumiem nie spójną

---

¹³² Snyder, J. L. (1977). *The Soviet Strategic Culture. Implications for Limited Nuclear Operations*. RAND CORP SANTA MONICA CALIF. 4–7.

¹³³ Johnston, A. I. (1995). Thinking about strategic culture. *International security*, 19(4), 32–64, 36–43.

¹³⁴ Glenn, J. (2009). Realism versus strategic culture: Competition and collaboration? *International studies review*, 11(3), 523–551.

¹³⁵ Ibidem.

i koherentną teorię naukową, ale zbiór niekiedy bardzo ogólnych twierdzeń o charakterze opisowym i zdań będących odbiciem określonego systemu wartości.

Częścią tak pojmowanej wizji świata i człowieka jest wizja dziejów ściśle związana ze sferą cywilizacyjną. Tam, gdzie kiedyś zaznaczyły się wpływy cywilizacji judeo-chrześcijańskiej występuje linearna wizja procesu dziejowego dla chrześcijan kończąca się Sądem Ostatecznym, a w zsekularyzowanej wersji Hegla lub Fukuyamy końcem historii¹³⁶. Z kolei dla konfucjańskiego kręgu kulturowego typowa jest sinusoidalna wizja przebiegu procesu historycznego, od kolejnego upadku do ponownego odrodzenia. Z tej wizji dziejów wynika ideał stosunków międzynarodowych, realizowany poprzez działania *soft power*.

Ten ideał w wydaniu amerykańskim został opisany przez Fukuyamę¹³⁷ jako świat dobrobytu, gdzie nie ma żadnych konfliktów, gdyż gospodarka rynkowa i demokracja liberalna zwyciężyły w skali globalnej, a amerykańskie rozwiązania ustrojowe stały się powszechne. W takim świecie USA byłyby niekwestionowanym hegemonem jako państwo zapewniające wszystkim innym bezpieczeństwo militarne i ekonomiczne¹³⁸.

Ideał stosunków międzynarodowych stanowi niejako projekcję w przyszłość, która w przypadku Stanów Zjednoczonych oparta jest na rozwiązaniach pochodzących z XIX wieku, które zostały w pełni rozwinięte w XX wieku. Natomiast w Chinach opiera się na mającej swój początek w starożytności tradycji imperialnej, różniącej się od swojego europejskiego odpowiednika. Chińska tradycja imperialna oparta jest na systemie trybutarnym, który już obecnie może stanowić skuteczne narzędzie służące do analizy chińskiej polityki w Azji.

Źródła systemu trybutarnego jako praktyki władzy należy upatrywać w epokach „Wiosny i Jesieni” oraz „Walczących Królestw”. Wtedy też została stworzona ideologiczna legitymizacja tego systemu, który w największym stopniu rozwinął się za dynastii Ming i Qing (XIV–XIX w.). Maciej Michałek w swojej pracy doktorskiej w sposób przekonujący udowadnia, że:

mimo ewolucji porządku międzynarodowego w Azji Wschodniej, elementy stanowiące sedno historycznego systemu trybutarnego wciąż są kluczowe dla chińskiej polityki regionalnej. Sam system trybutarny Chin, ewoluujący na przestrzeni wieków, stanowił jedynie kolejne odsłony

---

¹³⁶ W każdym kręgu cywilizacyjnym możemy znaleźć wyjątki potwierdzające tę regułę, np. wizja dziejów Friedricha Nietzschego jako „wiecznego powrotu” ma niewątpliwie charakter cykliczny, w podobny sposób procesy historyczne ujmował Martin Heidegger.

¹³⁷ Fukuyama, F. (1989). *Have we reached the end of history?*. RAND CORP SANTA MONICA CA. Fukuyama, F. (2006). *The end of history and the last man*. Simon and Schuster.

¹³⁸ Na utopijny charakter koncepcji Fukuyamy zwracało uwagę wielu autorów m.in. John Mearsheimer i Samuel Huntington: Mearsheimer, J. J. (1990). Back to the future: Instability in Europe after the Cold War. *International Security*, 107–158. Huntington, P. (2000). The clash of civilizations? *Culture and politics*. New York: Palgrave Macmillan, 99–118.

formuły spajającej te elementy. Inaczej mówiąc wskazano, że system trybutarny Chin rozumieć można jako zmienną w czasie platformę zawierającą te same, wyodrębnione elementy polityki regionalnej, które w mniej oczywistej i koherentnej formie zawarte zostały również we współczesnej polityce regionalnej ChRL¹³⁹.

Michałek podsumowując swój doktorat zastrzega, że „nie przesądza, ze względu na niedostateczny zakres badania, o tym, że elementy historycznego systemu trybutarnego w czasach współczesnych ograniczone są do polityki regionalnej, a nie wszystkich relacji zagranicznych ChRL”¹⁴⁰. Jednak działania Chin w Ameryce Łacińskiej, Afryce oraz Europie Środkowo-Wschodniej, polegające na przedstawieniu oferty inwestycyjnej w ramach wielostronnych formatów, pozwalają na akceptację tezy, że elementy systemu trybutarnego odgrywają dużą rolę w chińskiej globalnej polityce.

Na chiński system trybutarny, zarówno w jego wersjach historycznych, jak i we współczesnych, składają się te same zasadnicze elementy¹⁴¹:

- trybut, który należy rozumieć zarówno w sensie materialnym, jak i niematerialnym, może nim być na przykład poparcie jakie na arenie międzynarodowej udziela Chinom zadłużone w chińskim banku państwo,
- asymetria wzajemnych relacji, zarówno wynikająca z rzeczywistych zależności, jak i jedynie symboliczna,
- zasada wzajemnej korzyści, będąca warunkiem *sine qua non* nawiązania relacji,
- preferowanie metod dyplomatycznych zamiast siłowych, ze względu na brak opłacalności wojen,
- brak alternatywnego hegemonu (ten warunek dotyczy jedynie historycznych przykładów systemu trybutarnego).

Z ideału stosunków międzynarodowych wynikają konkretne cele polityczne wpływające na dobór metod służących do ich realizacji. Dotyczą one przede wszystkim przekazu, w którym można wyróżnić następujące kategorie:

- rodzaj, obejmujący szerokie spektrum od przekazu ideologicznego do pragmatycznego,
- forma przekazu, która może być w różnym stopniu zróżnicowana lub homogeniczna,
- treść, obejmująca propagowany model rozwojowy i wynikające z niego doraźne komunikaty.

---

¹³⁹ Michałek, M. (2018). *Polityka dobrosąsiedzkich stosunków Chińskiej Republiki Ludowej w latach 1990–2015: analiza w kategoriach systemu trybutarnego* [nieopublikowana rozprawa doktorska]. Uniwersytet Warszawski, 13.

¹⁴⁰ Ibidem, 14.

¹⁴¹ Ibidem, 3.

Rodzaj, forma oraz treść przekazu wynikają z ideału stosunków międzynarodowych. Ideał amerykański zakłada globalizację i ujednoczenie świata, dlatego też ten przekaz ma charakter ideologiczny i homogeniczny. Ponieważ system trybutarny nie zakłada ingerencji hegemonu w ustroj i ideologię innych państw, chiński przekaz, w przeciwieństwie do amerykańskiego, jest zróżnicowany i pragmatyczny. Według Łukasza Jureńczyka „W przeciwieństwie do Zachodu, Chiny są gotowe do współpracy z każdym reżimem politycznym i starają się przekonać swoich partnerów, że nie będą narzucać swoich przekonań”¹⁴².

5.4. Konsensus waszyngtoński

Konsensus waszyngtoński to opracowany w latach 80-tych XX wieku przez Johna Wiliamsona dokument przedstawiający optymalny model gospodarczy, zapewniający zrównoważony rozwój zarówno Stanom Zjednoczonym, jak i całemu światu. Powstał on na potrzeby państw rozwijających się, w pierwszej kolejności Ameryki łacińskiej i stał się oficjalnym dokumentem Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Banku Światowego. Wiliamsen przedstawił swoją receptę na rozwój gospodarczy w 10 punktach:

1. Utrzymanie dyscypliny finansowej.
2. Ukierunkowanie wydatków publicznych na dziedziny, które gwarantują wysoką efektywność poniesionych nakładów i przyczyniają się do poprawy struktury podziału dochodów.
3. Reformy podatkowe ukierunkowane na obniżanie krańcowych stóp podatkowych i poszerzanie bazy podatkowej.
4. Liberalizacja rynków finansowych w celu ujednoczenia stóp procentowych.
5. Utrzymywanie jednolitego kursu walutowego na poziomie gwarantującym konkurencyjność.
6. Liberalizacja handlu.
7. Likwidacja barier dla zagranicznych inwestycji bezpośrednich.
8. Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych.
9. Deregulacja rynków w zakresie wchodzenia na rynek i wspierania konkurencji.
10. Gwarancja praw własności¹⁴³.

---

¹⁴² Jureńczyk, Ł. (2019). The Attitude of the People’s Republic of China towards the Annexation of Crimea by the Russian Federation in the Context of Attachment to the Principles of Foreign Policy. *Humanities and Social Sciences*, 26(1), 30.

¹⁴³ World Bank. (2010). *Washington Consensus*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/848411468156560921/pdf/WPS5316.pdf>

W latach 90-tych XX wieku określenie „konsensus waszyngtoński” zaczęło być stosowane na określenie gospodarki neoliberalnej i monetarystycznej, deprecjonującej redystrybutywną rolę państwa, co wzbudziło protesty samego Wiliamsona. Do spadku popularności konsensusu waszyngtońskiego przyczynił się światowy kryzys finansowy z 2008 roku. Był on jednak krytykowany wcześniej. Według Josepha Stieglitza¹⁴⁴ nadmierna liberalizacja rynków kapitałowych oraz handlu doprowadziła do pogłębienia się obszarów ubóstwa w państwach rozwijających się. Obiektem krytyki było przede wszystkim ograniczanie roli państwa.

5.5. Konsensus pekiński

Podstawą konsensusu waszyngtońskiego był dogmat, że rozwój gospodarki wolnorynkowej jest możliwy jedynie w warunkach ustroju demokratycznego, przy możliwie niewielkiej ingerencji państwa w kwestie gospodarcze. Błyskawiczny rozwój gospodarki wolnorynkowej w autokratycznym i zbiurokratyzowanym państwie, jakim są Chiny, podważa ten dogmat. Mianem „konsensusu pekińskiego” określa się zarówno reformy gospodarcze zapoczątkowane przez Deng Xiaopinga, jak i ich wyidealizowany model, który stał się podstawowym elementem *soft power*, skierowanego głównie pod adresem państw rozwijających się. Sam termin „konsensus pekiński” został wprowadzony na rynek idei w 2004 roku przez Joshuę Coopera Ramo¹⁴⁵, który skrytykował podstawowe założenia konsensusu waszyngtońskiego:

- konsensus waszyngtoński nie bierze pod uwagę znaczenia innowacji,
- dochód PKB na głowę mieszkańca nie może stanowić jedyne miernika rozwoju gospodarczego,
- ignorowanie geopolityki.

Według twórcy konsensusu waszyngtońskiego, Johna Williamsona¹⁴⁶, na konsensus pekiński składają się następujące elementy:

- stopniowy wzrost gospodarczy,
- innowacje i eksperymenty gospodarczo-społeczne,
- eksport jako podstawowy czynnik wzrostu gospodarczego,
- kapitalizm państwowy, będący swoistą hybrydą różniącą się zarówno od centralnie planowanej gospodarki komunistycznej, jak od kapitalizmu wolnorynkowego
- reżim autorytarny, będący przeciwieństwem rządów demokratycznych.

---

¹⁴⁴ Stiglitz, J. E. (2005). More instruments and broader goals: moving toward the post-Washington consensus. In *Wider perspectives on global development* (pp. 16–48). London: Palgrave Macmillan.

¹⁴⁵ Ramo, J. C. (2004). *The beijing consensus* (p. 3). London: Foreign Policy Centre.

¹⁴⁶ Williamson, J. (2012). Is the “Beijing Consensus” now dominant? *Asia Policy*, (13), 1–16.

Zhang Weiwei, dyrektor Instytutu Studiów nad Chinami w Szanghajskiej Akademii Nauk Społecznych, a zarazem czołowy ideolog w Komunistycznej Partii Chin, przedstawił propagandową wizję konsensusu pekińskiego, na którą składają się¹⁴⁷:

- ciągle eksperymentowanie metodą prób i błędów, najpierw na mniejszą skalę, a w przypadku powodzenia na większą,
- stopniowe reformy dotychczas istniejących instytucji, będące przeciwieństwem „terapii szokowej”, która według Zhanga jest nieodłączną cechą neoliberalnych reform ekonomicznych,
- silne i prorozwojowe państwo kierujące zmianami w Chinach, mogące zapewnić stabilność ekonomiczną i społeczną w trakcie przeprowadzania reform,
- selektywne uczenie się zgodnie z chińską tradycją, oznaczające „selektywne zapożyczenie” pewnych elementów amerykańskiego neoliberalnego modelu, takich jak nacisk na przedsiębiorczość, rolę rynku i handlu międzynarodowego,
- sekwencjonowanie reform według schematu: reformy łatwe przed trudnymi, reformy wiejskie przed miejskimi, zmiany w obszarach przybrzeżnych a następnie śródlądowych, najpierw reformy gospodarcze, potem społeczne i polityczne.

Konsensus pekiński stał się obiektem krytyki pomimo szybkiego rozwoju gospodarczego Chin. Jak wykazuje w swoim artykule Scott Kennedy¹⁴⁸ teza o braku „terapii szokowej” w chińskim modelu gospodarczym jest mitem, ze względu na ogromne różnice w dochodach pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz prowincjami wschodnimi i centralno-zachodnimi. Chiny nie uniknęły także takich problemów jak: powszechna korupcja, przeinwestowanie rynku nieruchomości czy zanieczyszczenie środowiska.

Przedstawione powyżej różnice pomiędzy amerykańskim a chińskim modelem *soft power* obrazują tabele 4 i 5:

---

¹⁴⁷ Weiwei, Z. (2006, Listopad 1). The allure of the Chinese model. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2006/11/01/opinion/01iht-edafrica.3357752.html>

¹⁴⁸ Kennedy J. F. (2010). The myth of the Beijing Consensus. *Journal of contemporary China*, 19(65), 461–477.

Tabela 4. Różnice pomiędzy amerykańskim a chińskim modelem *soft power*

Podstawa porównania: zasoby podstawowe	USA	Chiny
Kultura	Postmodernistyczna	Neokonfucjańska
Wartości	Indywidualistyczne	Wspólnotowe
System polityczny	Demokratyczny	Autokratyczny
Gospodarka	Wykazująca objawy stagnacji	Wykazująca rosnącą dynamikę
Siły zbrojne	Wysoki prestiż	Niski prestiż

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5. Różnice pomiędzy amerykańskim a chińskim modelem *soft power*

Podstawa porównania: zasoby ukształtowane	USA	Chiny
Instytucje	Państwowe i niezależne	Państwowe lub znajdujące się pod ścisłą kontrolą państwa
Struktura instytucji	Zdecentralizowana	Scentralizowana
Zakres planowanych działań	Krótko i średnioterminowy	Długoterminowy
Strategia działania		
Kultura strategiczna	Pośredni wpływ czynników kulturowych	Bezpośredni wpływ czynników kulturowych
Wizja procesu historycznego	Linearna	Cykliczna
Ideał stosunków międzynarodowych	System globalistyczny	System trybutarny
Rodzaj przekazu	Ideologiczny	Pragmatyczny
Formy przekazu	Homogeniczna	Zróżnicowana
Treści przekazu: propagowany model rozwojowy	Consensus waszyngtoński	Consensus pekiński

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział II

REGION EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ I GRUPA WYSZEHRADZKA A PERSPEKTYWA CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ

„Czym bowiem jest Europa dla Węgra, Czecha albo Polaka?
Narody te od początku należały do części Europy zakorzenionej
w rzymskim świecie chrześcijańskim.
Uczestniczyły we wszystkich fazach jego historii.
Dla nich słowo *Europa* nie oznacza zjawiska ze sfery geografii,
lecz jest pojęciem duchowym, synonimem słowa Zachód”.

Milan Kundera

„Wspólne interesy Chin i Polski nieustannie się rozwijają.
Treść strategiczna dwustronnych stosunków z dnia na dzień się wzbogaca”.

Wen Jiabao

1. Geopolityka i potencjał regionu Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej

1.1. Położenie geopolityczne Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej

Państwa Grupy Wyszehradzkiej: Polska, Węgry, Czechy i Słowacja należą do Europy Środkowo-Wschodniej stanowiąc ze względu na swoje położenie jej centralną część. EŚW definiowana jest jako całość ze względów ze względów historycznych¹⁴⁹, kulturowych¹⁵⁰ i geograficznych¹⁵¹. W pracy przyjęto definicję Europy Środkowo-Wschodniej wprowadzoną przez Oskara Haleckiego¹⁵² na

---

¹⁴⁹ Magocsi, P. R. (2005). Eastern, East-Central, or Central Europe: Where is it and What is it. *Calendar-Almanac National Slovak Society of the USA*, 113, 128–140.

¹⁵⁰ Kundera, M. (1984). The tragedy of central Europe. *Quadrant*, 28(10), 45–51.

¹⁵¹ Romer, E. (1989). *Pamiętnik paryski, 1918–1919*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

¹⁵² Halecki, O. (1944). The Historical Role of Central-Eastern Europe. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 232(1), 9–18.

określenie obszaru różniącego się geograficznie, historycznie i kulturowo od Europy Zachodniej z jednej strony, a od Rosji z drugiej. W tym ujęciu obejmuje państwa położone na północ od Alp, w dorzeczu Dunaju i na Bałkanach, nie tylko z przewagą etnosu słowiańskiego, ale także Finlandię, Węgry, Rumunię i Grecję. Obszar, na którym leżą państwa z zaproponowanego przez Pekin formatu 16+1 w znacznej mierze pokrywa się z częścią Europy wyróżnioną przez Haleckiego. Świadczy to o definiowaniu CEE przez chińskie kierownictwo na podstawie przesłanek geopolitycznych a nie tylko ze względu na wspólną obecność w bloku wschodnim w latach 50-tych XX wieku. Dlatego też w niniejszej pracy do państw Europy Środkowo-Wschodniej zalicza się Estonię, Łotwę, Litwę, Polskę, Czechy, Słowację, Węgry, Rumunię, Słowenię, Chorwację, Serbię, Bośnię i Hercegowinę, Czarnogórę, Bułgarię, Macedonię i Albanie, Grecję.

W opracowaniach dotyczących chińskich inwestycji w Unii Europejskiej znacznie częściej stosuje się podział wprowadzony przez wpływowego niemieckiego *think tank* MERICS w analizach którego wyróżnia: Europę Wschodnią z Austrią, Bułgarią, Czechami, Węgrami, Polską, Rumunią i Słowacją; Europę Południową z Chorwacją, Cyprzem, Grecją, Włochami, Malcią, Portugalią, Słowenią i Hiszpanią oraz Europę Północną z Estonią, Danią, Finlandią, Irlandią, Łotwą, Litwą i Estonią¹⁵³. Pomimo merytorycznych przesłanek podział taki nie wyjaśnia w pełni meandrów chińskiej polityki inwestycyjnej w Europie.

1.2. Potencjał Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej

Potencjał Europy Środkowo-Wschodniej ze względu na położenie geopolityczne jest znacznie większy niż wynikałoby to z jej powierzchni (27% obszaru Unii Europejskiej), demografii (22% populacji UE) i wielkości gospodarki (10% PKB UE). Głównym programem politycznym i gospodarczym zarówno społeczeństw, jak i głównych elit politycznych regionu jest niwelowanie różnic w poziomie życia między Europą Środkowo-Wschodnią a Europą Zachodnią. Pomimo wzrostu zamożności państw Europy Środkowo-Wschodniej, które przeszły transformację ustrojową i przystąpiły do Unii Europejskiej, przepaść rozwojowa między nimi a krajami zachodnimi nie uległa zmianie. Zjawisko to, określane jako „pułapka średniego rozwoju”, wynika z szeregu barier, z których jedną z najważniejszych jest deficyt rozwoju infrastruktury w EŚW szacowany na ok. 500 mld USD. Uzyskanie podmiotowości gospodarczej jest ściśle związane z uzyskaniem podmiotowości politycznej, rozumianej jako uniemożliwienie Rosji wywierania wpływu na region

---

¹⁵³ Hanemann, T., Huotari, M., Kratz, A. (2019). Chinese FDI in Europe: 2018 trends and impact of new screening policies. *Merics Papers on China*. Berlin: Merics and Rhodium Group. <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2018-trends-and-impact-new-screening-policies>

Europy Środkowo-Wschodniej w porozumieniu z krajami Europy Zachodniej, głównie Francją i Niemcami.

Z punktu widzenia współczesnej geopolityki most bałtycko-czarnomorski jest nadal postrzegany przez największych graczy na arenie międzynarodowej jako jeden z kluczowych elementów globalnego systemu. Dla USA państwa Europy Środkowo-Wschodniej mogą skutecznie równoważyć rosnący potencjał Niemiec, Rosji i Chin, utrudniając ich współpracę. Region jest także rynkiem zbytu dla amerykańskiego skroplonego gazu ziemnego. Chiny postrzegają Europę Środkowo-Wschodnią jako niezwykle ważny element budowy Inicjatywy „Pasa i Szlaku”. Dla Niemiec i krajów „Starej Unii” jest rezerwuarem taniej i wykwalifikowanej siły roboczej oraz rynkiem zbytu, głównie towarów przemysłowych. Rosja postrzega kraje tego regionu jako główną przeszkodę w relacjach z Niemcami, dlatego dąży do pozbawienia ich podmiotowości politycznej.

1.3. Koncepcje geopolityczne dotyczące regionu Europy Środkowo-Wschodniej

Ze względu na swój potencjał oraz położenie geopolityczne region Europy Środkowo-Wschodniej stał się obiektem zainteresowania światowych mocarstw. Świadczy o tym szereg koncepcji geopolitycznych, w których główną rolę odgrywa ten region.

Pojęcie Mitteleuropy zostało ukute przez Josepha Partscha, niemieckiego geografa pracującego w Wrocławiu¹⁵⁴. W jej skład miały wejść oprócz dominujących Niemiec i Austro-Węgier także Belgia, Holandia, Serbia, Rumuni, Bułgaria oraz Królestwo Polskie. Postulat, aby państwa Europy Środkowo-Wschodniej pod przewodnictwem Niemiec stworzyły jeden blok ekonomiczno-polityczny sformułował w 1915 roku pod wpływem zwycięstw wojsk niemieckich na froncie wschodnim Friedrich Naumann¹⁵⁵. W jego ujęciu „Mitteleuropa” miała być rozwiązaniem obustronnie korzystnym:

- dominujące Niemcy zyskałyby zaplecze żywnościowe i surowcowe oraz tanią siłę roboczą i rynki zbytu dla produkcji przemysłowej,
- podporządkowane interesom niemieckim narody Europy Środkowo-Wschodniej zyskałyby szanse na rozwój cywilizacyjny dzięki przewodnictwu Niemiec.

Naumann, który nie był nacjonalistą, lecz liberalnym konserwatystą reprezentował typową mentalność kolonialną zakładającą konieczność prowadzenia misji cywilizacyjnej wśród ludów o rzekomo niższym poziomie kultury. Po podpisaniu aktu 5 listopada 1915 roku zapowiadającego

---

¹⁵⁴ Eberhardt, P. (2005). *Geneza niemieckiej koncepcji „Mitteleuropy”*. Warszawa. Wyd. Naukowe PWN.

¹⁵⁵ Pajewski, J. (1959). „Mitteleuropa”: studia z dziejów imperializmu niemieckiego w dobie pierwszej wojny światowej (nr 27). Instytut Zachodni.

w imieniu cesarzy Niemiec i Austro-Węgier powstanie samodzielnego państwa polskiego Naumann postulował wykorzystanie potencjału Polski do celów wojskowych po stronie państw centralnych. Jego poglądy na kwestie ekonomiczne nie zyskały aprobaty niemieckich władz, które podczas I wojny światowej prowadziły na ziemiach polskich gospodarkę rabunkową. Ostatecznie wizja Mitteleuropy straciła szansę na realizację w wyniku klęski wilhelmińskich Niemiec¹⁵⁶.

Halford Mackinder zaprezentował swoją teorię Heartlandu w napisanym w 1904 roku artykule *Geograficzna oś historii*¹⁵⁷. W wyniku I wojny światowej w Europie Środkowej wytworzyła się próżnia geopolityczna, kiedy na gruzach imperiów Romanowów, Habsburgów i Hohenzollernów powstały niepodległe państwa. Mackinder wyciągnął z tego faktu szereg daleko idących wniosków. W wydanej w 1919 pracy *Idealy demokratyczne i rzeczywistość* sformułował koncepcję państw buforowych oddzielających Niemcy od Rosji. Według Mackindera „Kto panuje we wschodniej Europie – panuje nad sercem Eurazji. Kto panuje nad sercem Eurazji, ten panuje nad wyspą światową. Kto panuje nad wyspą światową, ten panuje nad światem”¹⁵⁸.

Mała Ententa była francuską koncepcją mającą na celu utrzymanie status quo ładu wersalskiego. Powstała w 1921 roku z inicjatywy pierwszego prezydenta Czechosłowacji Tomasza Masaryka, w jej skład wchodziły także Rumunia i Jugosławia. Porozumienie to było spowodowane obawą przed rewizjonizmem ze strony pokonanych Niemiec oraz Węgier, które na konferencji wersalskiej utraciły trzy czwarte swojego terytorium. Sojusz tych trzech krajów znajdował się pod politycznym i wojskowym patronatem Francji.

Wzajemne stosunki między Polską a Małą Ententą układały się źle, ponieważ zarówno Polska, jak i Czechosłowacja aspirowały do roli hegemonu w Europie Środkowo-Wschodniej. Nie bez znaczenia był też konflikt o Zaolzie, zamieszkiwany w 90% przez Polaków. Teren ten został zajęty w styczniu 1919 r. na polecenie prezydenta Masaryka. Po odzyskaniu niepodległości Polska zawarła sojusz wojskowy z Francją i Rumunią. Dzięki takiemu systemowi sojuszy Francja była w stanie politycznie kontrolować Europę Środkową i Wschodnią. Na początku lat 30-tych Francja całkowicie porzuciła politykę sojuszniczą, aby zrównoważyć potencjał Niemiec. W 1930 roku francuski minister spraw zagranicznych Aristides Briand zaproponował utworzenie związku federacyjnego, na którego czele staną Francja, Wielka Brytania i Niemcy. Po dojściu Hitlera do władzy Francja przeszła na politykę obronną. Rezygnacja Francji z roli hegemonu w Europie Środkowo-Wschodniej doprowadziła do ogólnego spadku znaczenia Małej Ententy. Minister

---

¹⁵⁶ W Polsce międzywojennej poglądy inspirowane koncepcjami Partscha i Naumanna reprezentował Władysław Studnicki, który w swojej publicystyce postulował ścisły związek rolniczej Polski z przemysłowymi Niemcami. Studnicki, W. (2019), *O przymierze z Niemcami*. Kraków. Wydawnictwo Universitas.

¹⁵⁷ Mackinder, H. J. (2014). The geographical pivot of history. *Geopolitics: An introductory reader*, 32–36.

¹⁵⁸ Mackinder, H. J. (1962). *Democratic ideals and reality* (nr 184). Diane Publishing.

spraw zagranicznych Rumunii Nicolae Titulescu bezskutecznie próbował temu przeciwdziałać, wzmacniając kontakty w ramach Małej Ententy. W lutym 1934 roku był inicjatorem Układu Bałkańskiego, w skład którego wchodziła Rumunia, Jugosławia, Grecja i Turcja. Nie odegrał jednak większej roli bez wsparcia Francji.

Nie wiemy dokładnie, jak prezydent Woodrow Wilson wyobrażał sobie powojenny porządek w Europie pod amerykańskim protektoratem, ponieważ jego koncepcja została odrzucona przez Kongres USA. Jednak ogólny zarys jego koncepcji dotyczący Europy Środkowo-Wschodniej pokazuje program pokojowy, który przedstawił Kongresowi 8 stycznia 1918 r. Z 14 punktów Wilsona w Polsce najbardziej znany jest punkt 13, ale pozostałe punkty były również bardzo ważne dla regionu EŚW: punkt 10 o narodach Austro-Węgier, punkt 11 o Rumunii, Serbii i Czarnogórze, punkt 12 o narodowościach, które były pod panowaniem tureckim.¹⁵⁹ Celem Wilsona było zrównoważenie potencjału Niemiec, które poniosły klęskę na zachodzie, natomiast wygrały na wschodzie. W wyniku traktatu podpisanego 3 marca 1918 r. w Brześciu z Rosją Sowiecką przejściowo w rękach niemieckich znalazła się Ukraina¹⁶⁰.

Omówione powyżej koncepcje niemiecka, francuska, brytyjska i amerykańska pojawiły się w okresie międzywojennym w warunkach próżni geopolitycznej po I wojnie światowej. Rosyjskie koncepcje Aleksandra Dugina i Wadima Cymburskiego są reakcją na próżnię geopolityczną, która pojawiła się po rozpadzie ZSRR.

Książka Dugina *Podstawy Geopolityki. Geopolityczna przyszłość Rosji* stała się podręcznikiem na uczelniach wojskowych w Rosji¹⁶¹. Zawiera ona koncepcję trzech osi łączących Moskwę z Berlinem, Teheranem i Tokio, która jest kluczowa dla interpretacji długofalowych celów rosyjskiej polityki w wymiarze globalnym. Poglądy Dugina można streścić w następujący sposób:

- Stany Zjednoczone, przedstawiciel atlantyckiej thalaskracji to wróg numer jeden, którego należy wypchnąć z Europy,
- Niemcy to strategiczny sojusznik, który jest niezbędny do wprowadzenia w życie koncepcji euroazjatyckich,
- Ukraina, która w myśl koncepcji euroazjatyckich nie może funkcjonować jako samodzielne państwo,
- Iran związany jest z Rosją ścisłym sojuszem w myśl koncepcji trzech osi geostrategicznych, relacje obydwu państw oparte są wyłącznie na przesłankach geopolitycznych,

---

¹⁵⁹ Wilson, W. (1918, Styczeń 8). Wilson's Fourteen Points. *Woodrow Wilson Presidential Library Retrieved*, 12(05), 2007. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp

¹⁶⁰ Throntveit, T. (2011). The fable of the fourteen points: Woodrow Wilson and national self-determination. *Diplomatic History*, 35(3), 445–481.

¹⁶¹ Dugin, A. (2018). *Foundations of geopolitics*. Book ON DEMAND Limited.

wynikających z istnienia wspólnych wrogów – Stanów Zjednoczonych i sunnickiego ekstremizmu,

- Japonia powinna zawrzeć układ z Rosją w ramach trzeciej osi strategicznej – dla Polski oraz krajów Europy Środkowej nie przewiduje się podmiotowości politycznej na arenie międzynarodowej, gdyż największym ciosem dla Rosji byłoby zacieśnienie współpracy krajów tzw. Międzymorza (Intermarium) pod amerykańskim patronatem¹⁶².

Najbardziej wpływową koncepcją geopolityczną wśród rosyjskich elit politycznych i wojskowych jest teoria „Wielkiego Limitrofu” będącego obszarem przygranicznym Rosji od Bałtyku do Pacyfiku¹⁶³. Ponieważ odbudowa imperium jest możliwa tylko poprzez federalizację Białorusi i podporządkowanie Ukrainy, najważniejszym obszarem dla Rosji jest Europa Środkowo-Wschodnia, w której bez jej dominacji istnienie imperium zawsze będzie zagrożone¹⁶⁴. W wyniku reform ministrów Anatolija Sierdiukowa i Siergieja Szojgu armia rosyjska została zreorganizowana pod kątem działania w *limitrofach* ze szczególnym uwzględnieniem odcinka zachodniego.

2. Grupa Wyszehradzka w latach 1991–2022

Wnioskowanie o trwałości paktów, koalicji czy innych wspólnot narodowych na podstawie bliskości religijnej, etnicznej czy kulturowej może być mylące, zwłaszcza gdy nie bierze się pod uwagę tak ważnego czynnika, jakim jest suwerenność państwa. Bardziej przydatne do określenia trwałości koalicji międzynarodowych jest porównanie tego, co Flockhart nazywa w państwach członkowskich „ustaleniami wewnętrznego zarządzania wewnętrznego”. Termin ten można określić jako kulturę organizacyjną charakterystyczną dla danego narodu. Czynnikiem niewątpliwie sprzyjającym współpracy między państwami jest wspólna tożsamość, przejawiająca się w normach moralnych i społecznych, systemie wartości i zasadach zarządzania na różnych poziomach, opartych na regionalnych ramach instytucjonalnych i kulturowych. Badania w tym kierunku prowadził holenderski socjolog Geert Hofstede¹⁶⁵. Rozwinął koncepcję empirycznie mierzalnych wskaźników modelu kulturowego na podstawie ankiet przeprowadzonych wśród

---

¹⁶² Dugin, A. (2012). *The fourth political theory*. Arktos.

¹⁶³ Tsymburskiy, V. L. (1993). Ostrov Rossiya: Perspektivy rossiyskoy geopolitiki (Island Russia: Perspectives on Russian Geopolitics). *Polis*, 5.

¹⁶⁴ Tsymburskiy, V. L. (1999). Geopolitika dlia evraziiskoi Atlantidy. *Pro et Contra*, 4(4), 151.

¹⁶⁵ Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*, 2nd ed. Thousand Oaks: Sage.

pracowników IBM w różnych krajach. Odkryte przez niego związki między kulturą organizacyjną a kulturą narodową zostały przedstawione w następujących wymiarach¹⁶⁶:

- Power Distance Index (PDI) – pokazuje relacje między społeczeństwem a władzą, dystans ten jest niski w krajach o demokratycznym systemie rządzenia, a wysoki w krajach autorytarnych,
- Indywidualizm (IDV) – pokazuje stopień spójności grup społecznych, według Hofstede, skorelowany z poziomem zamożności społeczeństwa oraz ze wskaźnikiem PDI (Brewer, 2011),
- Męskość (MAS) – kultury z przewagą cech męskich kładą większy nacisk na rywalizację, podczas gdy kultury z przewagą cech kobiecych koncentrują się na harmonijnej współpracy¹⁶⁷,
- Wskaźnik unikania niepewności (UAI) – według Hofstede jest to stopień ryzyka doświadczanego w sytuacjach wymagających podjęcia działań związanych z ryzykiem¹⁶⁸,
- Orientacja długoterminowa (LTO) – wprowadzona przez Michaela Bonda, społeczności reprezentujące orientację długoterminową koncentrują się na przyszłości, podczas gdy społeczności reprezentujące orientację krótkoterminową skupiają się na teraźniejszości i przeszłości¹⁶⁹,
- Wyróżnialność – rozróżnia społeczności, które nie są restrykcyjne i te, które kładą nacisk na tłumienie naturalnych odruchów i popędów¹⁷⁰.

Zastosowanie modelu kulturowego Hofstede do państw Grupy Wyszehradzkiej pokazuje potencjalną spójność i trwałość bliskiej współpracy państw w tym regionie. Poniższa tabela pokazuje, że poszczególne wymiary dla Polski, Czech, Słowacji i Węgier są w większości przypadków zbliżone:

---

¹⁶⁶ Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. (2005). *Cultures and Organizations: Software of the Mind. Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: McGraw Hill.

¹⁶⁷ Hofstede, G. H., Hofstede, G., Arrindell, W. A. (1998). *Masculinity and Femininity: The Taboo Dimension of National Cultures*. Thousand Oaks: Sage.

¹⁶⁸ Venaik, S., Brewer, P. (2010). Avoiding uncertainty in Hofstede and GLOBE. *Journal of International Business Studies*, 41(8), 1294–1315. DOI: <https://doi.org/10.1057/jibs.2009.96>

¹⁶⁹ Hofstede, G., Minkov, M. (2010). Long-versus short-term orientation: new perspectives. *Asia Pacific Business Review*, 16(4), 493–504. DOI: <https://doi.org/10.1080/13602381003637609>

¹⁷⁰ Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 2–26. DOI: <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>

Tabela 6. Wskaźniki państw Grupy Wyszehradzkiej według Hofstede

Państwo	PD	IDV	MAS	UAI	LTO	Wyrozumiałość
Polska	68	60	64	93	38	29
Czechy	57	58	57	74	70	29
Słowacja	100	52	100	51	77	28
Węgry	46	80	88	82	58	31

Tabela oparta na: Hofstede Insights. <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/>.

Zgodnie z modelem kulturowym Hofstede poszczególne wskaźniki państw Grupy Wyszehradzkiej są następujące:

- PD – wysoki poziom dla Czech, Słowacji i Polski, nieco niższy dla Węgier,
- IDV – wysoki poziom dla wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej, najwyższy w przypadku Polski i Węgier ze względu na historyczną dominację szlachty, nieco niższy poziom w przypadku Czech i Słowacji, które straciły swoje elity szlacheckie w XVII wieku,
- MAS – wysoki poziom dla wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej,
- UAI – wysoki poziom dla wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej,
- LTO – wysoki poziom dla Czech i Słowacji, niższy dla Węgier i stosunkowo niski dla Polski, różnica ta prawdopodobnie wynika z różnicy w stratach jakie te państwa poniosły w czasie II wojny światowej (bardzo wysokie w przypadku Polski, mniejsze na Węgrzech i stosunkowo nieduże w Czechach i Słowacji),
- Wyrozumiałość – niski poziom o bardzo zbliżonych wartościach dla wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej co może wynikać z długotrwałych rządów komunistów w tych państwach.

2.1. Uwarunkowania polityki zagranicznej państw Grupy Wyszehradzkiej

Zrozumienie i wyjaśnianie polityki zagranicznej państw Grupy Wyszehradzkiej, oprócz przyczyn ekonomicznych i politycznych, wymaga także odwołania się do dwóch podstawowych czynników:

- położenia geopolitycznego Polski, Węgier, Czech i Słowacji, jako państw Europy Środkowo-Wschodniej i wynikających z niego uwikłań politycznych,
- zaszłości historycznych powodujących istnienie wzajemnych resentymentów mających nadal istotny wpływ na relacje w ramach Grupy Wyszehradzkiej.

Wyjaśnianie przyczyn, dla których Polska, Węgry, Czechy i Słowacja potrafiły ściśle ze sobą współpracować w ramach Grupy Wyszehradzkiej oraz pokrewnych formatów (takich jak: Inicjatywa

Środkowoeuropejska, Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (CEFTA – *Central European Free Trade Agreement*) Inicjatywa Trójmorza, tylko przez określony czas możliwe jest przez odwołania się do wynikającej z realizmu ofensywnego teorii zysków względnych i absolutnych. W ujęciu Johna J. Mearsheimera¹⁷¹ dotyczy ona państw będących globalnymi lub regionalnymi hegemonami i wynika z rozróżnienia „potęgi” (*power*) na absolutną i względną. Stosując tę koncepcję do państw średnich i małych należałoby przyjąć, że ich zyskiem absolutnym jest zapewnienie sobie bezpieczeństwa w anarchicznym środowisku międzynarodowym, natomiast wszelkie korzyści ekonomiczne wynikające z wymiany międzynarodowej mają charakter względny.

2.2. Wpływ położenia geopolitycznego na politykę Polski, Węgier, Czech i Słowacji

Ze względu na położenie geograficzne z punktu widzenia geopolityki na państwa Grupy Wyszehradzkiej decydujący wpływ wywarły następujące wydarzenia:

- wytworzenie się próżni geopolitycznej po I wojnie światowej w wyniku rozpadu Austro-Węgier, rewolucji październikowej w Rosji oraz klęski Niemiec wilhelmińskich,
- II wojna światowa,
- konferencja jałtańska na której Polska, Węgry, Czechy i Słowacja znalazły się w strefie wpływów ZSRR,
- rozpad ZSRR w 1989 roku, po którym po raz kolejny w Europie Środkowo-Wschodniej wytworzyła się próżnia geopolityczna,
- wejście Polski, Węgier, Czech i Słowacji do struktur NATO oraz Unii Europejskiej,
- reset USA z okresu administracji prezydenta Baracka Obamy w stosunkach z Rosją,
- agresja rosyjska na Ukrainę,
- globalny konflikt amerykańsko-chiński,
- wycofywanie się USA z Europy i cedowanie roli regionalnego hegemonu na Niemcy.

2.3. Inicjatywa Środkowoeuropejska

Po rozpadzie Związku Radzieckiego w Europie Środkowo-Wschodniej, podobnie jak po I wojnie światowej, powstała geopolityczna próżnia. Umożliwiło to powstanie Inicjatywy Środkowoeuropejskiej. 11 listopada 1989 r. z inicjatywy Włoch będących członkiem NATO

---

¹⁷¹ Mearsheimer, J. J., Alterman, G. (2001). *The tragedy of great power politics*. WW Norton & Company, 65.

powstało Quadragonale, do których przyłączyła się neutralna Austria, niezaangażowana Jugosławia i należące do Układu Warszawskiego Węgry. W 1990 roku Czechosłowacja przystąpiła do inicjatywy tworzącej Pentagonale, a w 1991 roku Polska tworząc Heksagonale. Rozwój tej formy współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej skomplikował się w wyniku rozpadu Jugosławii zainicjowanego w czerwcu 1991 r. przez Słowenię i Chorwację¹⁷². W dniach 17–18 lipca 1992 r. we Wiedniu odbyło się spotkanie premierów państw Heksagonale podczas którego zmieniono nazwę na Inicjatywę Środkowoeuropejską, do której przyjęto państwa byłej Jugosławii: Chorwację, Słowenię oraz Bośnię i Hercegowinę. 7 października 1995 r. podczas szczytu w Warszawie do Inicjatywy Środkowoeuropejskiej przyjęto także: Białoruś i Ukrainę, Bułgarię, Rumunię oraz Albanie.

Inicjatywa Środkowoeuropejska nie posiada struktur organizacyjnych i ma charakter organizacji o niskim stopniu sformalizowania¹⁷³. Stanowi forum do załatwiania i omawiania doraźnych kwestii ekonomicznych i politycznych. Celowi temu służą następujące działania:

- coroczne szczyty Inicjatywy Środkowoeuropejskiej,
- coroczne konferencje ministrów spraw zagranicznych,
- robocze spotkania urzędników ministerstw spraw zagranicznych,
- spotkania delegacji parlamentarnych.

2.4. Powstanie Grupy Wyszehradzkiej

9 kwietnia 1990 roku w Bratysławie na spotkaniu w prezydentów, szefów rządów i ministrów spraw zagranicznych Polski, Czechosłowacji i Węgier prezydent Vaclav Havel wystąpił z propozycją ściślejszej współpracy tych państw. Bardziej konkretne ustalenia zostały zawarte w „Deklaracji o współpracy Rzeczypospolitej Polskiej, Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej i Republiki Węgierskiej w dążeniu do integracji europejskiej”¹⁷⁴, która została podpisana w Wyszehradzie 15 lutego 1991 roku przez prezydentów: Węgier Jozsefa Antalla, Czechosłowacji Vaclava Havla oraz Polski Lecha Wałęsę. Dokument rozpoczyna się zadaniem: „Bratysławskie spotkanie prezydentów, premierów, ministrów spraw zagranicznych i parlamentarzystów Rzeczypospolitej Polskiej, Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej

---

¹⁷² Szczepaniak, M. (1995). Problemy transformacji wewnętrznej i integracji ekonomicznej państw Grupy Wyszehradzkiej, [w:] *Zeszyty Naukowe AE w Poznaniu*, seria I, z. 232, 130–132.

¹⁷³ Bernatowicz, G. (2000). Inicjatywa Środkowoeuropejska. W: *Europejskie struktury współpracy*, *Informator*, red. Parzymies, Warszawa, 215–232.

¹⁷⁴ Ibidem.

oraz Republiki Węgierskiej zapoczątkowało proces tworzenia podstaw i nowych form współpracy politycznej, gospodarczej i kulturalnej tych państw w zmienionej sytuacji w Europie Środkowej”¹⁷⁵. W deklaracji stwierdzającej „podobieństwo sytuacji ukształtowanej w minionych dziesięcioleciach” wyznaczono następujące cele:

- pełne przywrócenie niezależności państwowej, demokracji i wolności,
- likwidację wszystkich istniejących społecznych, gospodarczych i duchowych przejawów systemu totalitarnego,
- budowę demokracji parlamentarnej, nowoczesnego państwa prawa, poszanowania praw człowieka i jego podstawowych wolności,
- stworzenie nowoczesnej gospodarki rynkowej,
- włączenie się w pełnym zakresie w europejski system polityczny i gospodarczy oraz system bezpieczeństwa i prawodawstwa.

Aby zrealizować te cele, sygnatariusze Deklaracji zobowiązali się, że podejmą następujące działania¹⁷⁶:

- zgodnie z zainteresowaniem poszczególnych państw zharmonizują swe działania na rzecz ukształtowania współpracy i ścisłych kontaktów z instytucjami europejskimi oraz będą prowadziły konsultacje w sprawach dotyczących ich bezpieczeństwa,
- będą dążyły do powstania wolnych od przeszkód kontaktów między obywatelami, instytucjami, kościołami i organizacjami społecznymi,
- w celu wsparcia wolnego przepływu kapitału siły roboczej, będą rozwijały współpracę gospodarczą na zasadach rynkowych oraz wzajemnie korzystny handel towarami i usługami, ponadto będą dążyły do stworzenia korzystnych warunków dla bezpośredniej współpracy przedsiębiorstw i dla inwestycji z kapitałem zagranicznym służących podniesieniu efektywności gospodarczej,
- szczególną uwagę będą zwracały na rozwój infrastruktury w sferze komunikacji – zarówno połączeń między tymi trzema krajami, jak i częściami Europy, głównie na kierunku północ–południe – oraz skoordynują rozwój swoich systemów energetycznych i sieci telekomunikacyjnych,
- rozszerzą współpracę ekologiczną,
- stworzą odpowiednie warunki do swobodnej wymiany informacji, prasy oraz dóbr i wartości kulturalnych,
- wzajemnym wysiłkiem rozwijać będą wielostronną współpracę w celu zapewnienia optymalnych warunków do pełnej realizacji praw mniejszości narodowych żyjących na terytorium ich krajów,
- będą popierać wzajemnie korzystną współpracę zainteresowanych samorządów lokalnych swych krajów oraz nawiązywanie kontaktów subregionalnych.

---

¹⁷⁵ Visegrad Group. (1991, Luty 15). *Deklaracja o współpracy Czeskiej i Słowackiej Republiki Federalnej, Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Węgierskiej w dążeniu do integracji europejskiej, Wyszehrad, 15 lutego 1991 r.* <http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=940> – 26.01.2022.

¹⁷⁶ Ibidem.

6 października 1991 roku w Krakowie odbyło się kolejne spotkanie, którego głównym tematem były kwestie bezpieczeństwa po upadku ZSRR, rozwiązaniu Układu Warszawskiego i rozpadzie Jugosławii. Zawarto także polsko-czechosłowacki „Układ o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy” oraz polsko-węgierski „Układ o dobrosąsiedzkiej i przyjaznej współpracy”¹⁷⁷. Czynnikiem sprzyjającym zacieśnieniu wzajemnych stosunków Polski, Czech i Węgier był rozpad struktur wojskowych Układu Warszawskiego, który oficjalnie został rozwiązany w lipcu 1991 roku oraz rozwiązanie Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej w kwietniu 1991 roku. 6 maja 1992 roku w Pradze doszło do spotkania, na którym nie podjęto konkretnych decyzji, ale potwierdzono kontynuację działań zmierzających do uzyskania członkostwa w NATO oraz akcesji do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej.

W 1993 roku doszło do rozpadu Czechosłowackiej Republiki Federalnej, a w skład Grupy Wyszehradzkiej weszła Słowacja. W latach 1993–1999 nie odbyły się żadne spotkania Grupy na co złożyło się szereg przyczyn¹⁷⁸:

- rozpad Czechosłowacji i związane z tym animozje czesko-słowackie,
- animozje słowacko-węgierskie spowodowane kwestiami narodowościowymi,
- polityka premiera Czech Vaclava Klause, który dążył do samodzielnej integracji z Unią Europejską zakładając, że Grupa Wyszehradzka hamuje ten proces,
- polityka Wspólnoty Europejskiej i NATO wysyłających sprzeczne sygnały w sprawie wejścia nowych państw do ich struktur przez kilka lat po rozpadzie ZSRR.

2.5. Wstąpienie państw Grupy Wyszehradzkiej do NATO

Przyczyną ponownego przystąpienia do współpracy Polski, Czech i Węgier było dążenie do wejścia do NATO. Próbowano się temu przeciwstawić Rosja proponując państwom byłego bloku wschodniego system zbiorowego bezpieczeństwa z gwarancjami ze strony swojej i NATO. Ze strony Paktu odpowiedzią było Partnerstwo dla Pokoju (*Partnership for Peace – PfP*) zakładające współpracę zarówno z Rosją, jak i z państwami byłego Układu Warszawskiego. 10 stycznia 1994 r. państwa te otrzymały propozycję współpracy z NATO w ramach Partnerstwa, między innymi dającego możliwość konsultacji z państwami członkowskimi Paktu w przypadkach zagrożenia. Pomimo zastrzeżeń dotyczących preferowania przez NATO relacji z Rosją oraz

---

¹⁷⁷ Szczepaniak, M. (1996). Współpraca gospodarcza państw Grupy Wyszehradzkiej. Trzy lata funkcjonowania CEFTA, *Przegląd Zachodni*.

¹⁷⁸ Grajewski, A. (1996). Grupa Wyszehradzka – narodziny i zmierzch, *Przegląd Polityczny*, (32).

przesunięcia na drugi plan rzeczywistego wstąpienia do NATO 12 stycznia 1994 r. w Pradze propozycja Partnerstwa została zaakceptowana przez prezydentów państw Grupy Wyszehradzkiej podczas spotkania z prezydentem Billem Clintonem.

Partnerstwo dla Pokoju wskazywałoby na brak na brak jasnego planu działania ze strony USA wobec państw EŚW po rozpadzie ZSRR. Jednak kolejne działania podjęte przez administrację Billa Clintona świadczą o przyjęciu w 1994 roku konsekwentnego planu rozszerzenia NATO na wschód. Punktem przełomowym była akceptacja przez senat USA tzw. pierwszej poprawki Browna dająca prezydentowi możliwość udzielenia pomocy wojskowej państwom Grupy Wyszehradzkiej. Stanowiło to oczywisty dowód, że USA chce włączyć te państwa do NATO oraz czytelny sygnał wobec sojuszników co do kierunku amerykańskiej polityki w Europie.

16 lutego 1995 roku Izba Reprezentantów Kongresu USA przyjęła uchwałę o Odrodzeniu Bezpieczeństwa Narodowego (*National Security Revitalization Act*) przewidującą rozszerzenie NATO o Czechy, Polskę, Słowację i Węgry. 23 lipca 1996 roku Izba Reprezentantów uchwaliła ustawę zezwalającą na udzielenie przez prezydenta USA wsparcia finansowego państwom Grupy Wyszehradzkiej wysokości 60 mln dolarów w celu ujednoczenia standardów ich sił zbrojnych z natowskimi. Finałem tych działań była decyzja o zaproszeniu Polski, Węgier i Czech do rozmów 8 lipca 1997 roku podczas szczytu NATO w Madrycie w sprawie wejścia do struktur Paktu a następnie podpisanie 17 lipca 1997 roku w Brukseli przez ministrów spraw zagranicznych państw NATO Protokołów Akcesyjnych dla Polski, Czech i Węgier.

2.6. Współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu

Polska, Węgry i Czechy podobnie jak inne kraje bloku komunistycznego pod względem gospodarczym były podporządkowane ZSRR w ramach istniejącej od 1949 do 1991 roku Rady Wzajemnej Pomocy Gospodarczej. Przejście z wzajemnych rozliczeń w tzw. rublu transferowym na dolary amerykańskie, za które można kupować więcej i lepszej jakości towary doprowadziło 1 stycznia 1991 roku do zakończenia współpracy w ramach RWPG, która 28 kwietnia została formalnie rozwiązana. Z powodu braku walut nastąpił spadek obrotów handlowych pomiędzy państwami Europy Środkowo-Wschodniej¹⁷⁹. Aby temu przeciwdziałać oraz na skutek nacisków ze strony Unii Europejskiej, 21 grudnia 1992 roku w Krakowie Polska, Węgry, Czechy i Słowacja

---

¹⁷⁹ W 1993 roku eksport Polski do państw CEFTA był mniejszy o 41% w porównaniu z 1988 r., zaś import o 36%. Podobna sytuacja powstała w pozostałych krajach. Szczepaniak, M. (1996). Współpraca gospodarcza państw Grupy Wyszehradzkiej. Trzy lata funkcjonowania CEFTA, *Przegląd Zachodni*.

podpisały Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (CEFTA – *Central European Free Trade Agreement*), którego celem było zniesienie ceł i barier pozataryfowych pomiędzy państwami-sygnatariuszami. Porozumienie weszło w życie 1 marca 1993 roku. Pomimo podpisania 29 kwietnia 1994 roku w Budapeszcie Dodatkowego Protokołu do Umowy CEFTA nie nastąpił znaczący wzrost wzajemnych obrotów handlowych.

Sytuacja uległa zmianie po spotkaniu premierów państw Grupy Wyszehradzkiej 25 listopada 1994 roku w Poznaniu, na którym podjęto decyzję o przyspieszeniu redukcji ceł. 11 września 1995 roku w Brnie premierzy Polski, Węgier, Czech i Słowacji przyjęli Deklarację Berneńską zakładającą ułatwienie wymiany handlowej, w wyniku której zlikwidowano cło na 50% artykułów rolno-spożywczych¹⁸⁰. Do wzrostu wolumenu wymiany handlowej przyczyniło się także utworzenie 1 stycznia 1997 roku na terenie państw Grupy Wyszehradzkiej strefy wolnego handlu artykułami przemysłowymi. Według wyliczeń przedstawionych przez Mariana Szczepaniaka¹⁸¹ „w 1997 r. – w porównaniu z 1992 r. – wartość handlu Polski z pozostałymi partnerami wzrosła z 1,3 mld USD do 4,2 mld USD”. Równocześnie Szczepaniak stwierdza, że

Rezultaty funkcjonowania CEFTA nie są jednak dla Polski jednoznacznie pozytywne. Wysokie jest ujemne saldo polskiego bilansu handlowego z obszarem CEFTA. Szczególnie niekorzystne są relacje w obrotach artykułami rolno-spożywczymi – w 1996 r. wartość ich importu do Polski była prawie trzykrotnie wyższa od wartości polskiego eksportu¹⁸².

Dlatego też na spotkaniu ministrów rolnictwa państw Grupy Wyszehradzkiej 22–23 sierpnia 1997 roku w Lublaniu strona polska odrzuciła wniosek Czech i Słowacji dotyczący całkowitego otwarcia rynków.

Jedynym organem CEFTA jest złożony z ministrów odpowiadających za handel zagraniczny Komitet Współpracy. Raz w roku spotykają się szefowie rządów państw CEFTA. Państwa wstępujące do Unii Europejskiej przestawały być członkami CEFTA.

2.7. Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki

W 2000 roku powstał Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki (International Visegrad Fund – IVF) będący jedyną sformalizowaną formą współpracy państw w ramach Grupy Wyszehradzkiej.

---

¹⁸⁰ Szczepaniak, M. (1996). Współpraca gospodarcza państw Grupy Wyszehradzkiej. Trzy lata funkcjonowania CEFTA, *Przegląd Zachodni*, 60.

¹⁸¹ Ibidem, 61.

¹⁸² Ibidem, 65.

Strukturę Funduszu na mocy statutu podpisanego przez premierów rządów państw będących członkami Grupy tworzą:

- Konferencja Ministrów Spraw Zagranicznych Grupy Wyszehradzkiej w skład której wchodzi ministrowie spraw zagranicznych państw Grupy Wyszehradzkiej, którzy spotykają co roku, aby: ustalić wysokość składek, zatwierdzić regulamin Sekretariatu Funduszu oraz budżet,
- mianowany na trzyletnią kadencję dyrektor wykonawczy oraz jego zastępca, funkcję tę sprawują rotacyjnie osoby pochodzące z poszczególnych krajów Grupy,
- Sekretariat znajdujący się w Bratysławie w ramach którego istnieje stanowisko ds. Public Relations,
- Rada Ambasadorów państw Grupy Wyszehradzkiej składająca się z ambasadorów państw Grupy Wyszehradzkiej akredytowanych przy państwie członkowskim aktualnie przewodniczącym Konferencji Ministrów Spraw Zagranicznych, podczas spotkań Rady odbywających się raz na pół roku zatwierdza się projekty Funduszu.

Celem Funduszu jest „poszukiwanie oryginalnych podejść, które pomogą regionowi rozwijać się w siedmiu głównych obszarach: Kultury, Edukacji, Innowacji, Wartości Demokratycznych, Polityki Publicznej, Środowiska i Turystyki oraz Rozwoju Społecznego”¹⁸³.

Budżet Funduszu w skali rocznej wynosi 10 mln euro i pochodzi ze składek państw członkowskich Grupy Wyszehradzkiej.

Według statutu Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego:

cele Funduszu są realizowane poprzez finansowe wspieranie działań, do których należą następujące obszary:

- promocja i rozwój współpracy kulturalnej;
- promocja i rozwój wymiany naukowej, badań i współpracy w zakresie edukacji między Umawiającymi się Stronami;
- promocja i rozwój wymiany między młodymi ludźmi;
- promocja i rozwój współpracy transgranicznej;
- promocja i rozwój turystyki¹⁸⁴.

Najbardziej perspektywiczną sferą działalności Grupy Wyszehradzkiej realizowana przez Fundusz jest zaangażowanie w relacje z południowymi i wschodnimi sąsiadami Unii Europejskiej. Celem Programu Partnerstwa Wschodniego Grupy Wyszehradzkiej (V4EaP) zainicjowanego

---

¹⁸³ Visegrad Group. (1999, Maj 14). *Statute of the International Visegrad Fund (PDF)*, Bratislava, May 14 1999. https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/visegradfund.org/uploads/2018/12/IVF_statute.pdf

¹⁸⁴ Ibidem.

w 2011 roku jest rozwój współpracy z Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Gruzją, Mołdawią i Ukrainą. Państwa Grupy Wyszehradzkiej dążą także do współpracy regionalnej z państwami Bałkanów Zachodnich: Albanią, Bośnią i Hercegowiną, Kosowem, Czarnogórą, Macedonią Północna i Serbią. Fundusz wspiera szereg projektów oferujących stypendia dla studentów z tego regionu, wizyty studyjne urzędników państwowych oraz transfer know-how.

Działania *soft power* skierowane pod adresem tych państw będą nabierały coraz większego znaczenia nie tylko dla Grupy Wyszehradzkiej, ale dla całej Unii Europejskiej ze względu na następujące czynniki:

- napaść Rosji na Ukrainę,
- politykę dominacji prowadzoną przez Rosję wobec Gruzji, Mołdawii i Białorusi,
- dążenia społeczeństwa Białorusi do demokratyzacji ustroju państwowego,
- konflikt pomiędzy Armenią i Azerbejdżanem cyklicznie przybierający formy działań zbrojnych,
- konflikty na tle narodowościowym na terenie Bałkanów Zachodnich.

2.8. Wstąpienie państw Grupy Wyszehradzkiej do Unii Europejskiej

Po rozpadzie ZSRR dla rządów państw Grupy Wyszehradzkiej jednym ze strategicznych celów było wstąpienie do Unii Europejskiej, gdyż dawało to szansę na wydobycie się z zapaści cywilizacyjnej spowodowanej przymusowym przyjęciem wzorów realnego socjalizmu. W ocenie większości polskiej, czeskiej, węgierskiej i słowackiej opinii publicznej akcesja do Unii Europejskiej traktowana była jako „powrót do Europy”. Wstąpienie do NATO miało zapewnić bezpieczeństwo, a wstąpienie do Unii dobrobyt.

Negocjacje dotyczące wejścia państw Grupy Wyszehradzkiej do Unii Europejskiej zostały poprzedzone rekomendacją Komisji Europejskiej z 15 lipca 1997 r. do rozmów w sprawie członkostwa. 13 grudnia 1997 r. Rada Europejska podjęła decyzję o rozpoczęciu negocjacji dotyczących akcesji. Fakt, że trwały one prawie 6 lat, wynikał z kilku czynników:

- sporów wewnętrznych dotyczących modelu integracji Unii,
- sceptycyzmu części państw Unii (np. Francji) wobec perspektywy przyjęcia nowych członków,
- kryzysu wewnątrz Grupy Wyszehradzkiej spowodowanego przez politykę premiera Czech Vaclava Klause dążącego samodzielnie do unijnej akcesji oraz konflikt węgiersko-słowacki,
- różne wewnętrzne priorytety państw Grupy Wyszehradzkiej.

Unijna procedura ratyfikacyjna odbyła się w kilku etapach:

- 9 kwietnia 2003 r. traktat został zatwierdzony przez Parlament Europejski a 14 kwietnia 2003 r. przez Radę Unii Europejskiej,
- traktat został ratyfikowany przez wszystkie kraje członkowskie,
- 16 kwietnia 2003 r. w Atenach został podpisany traktat akcesyjny na mocy którego państwa Grupy Wyszehradzkiej oraz Estonia, Litwa, Łotwa i Malta 1 maja 2004 stały się członkami Unii Europejskiej.

Po akcesji 12 maja 2004 r. w czeskiej miejscowości Kromeriz na szczycie premierów państw Grupy Wyszehradzkiej przyjęto „Deklarację premierów Republiki Czeskiej, Republiki Węgierskiej, Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej w sprawie współpracy państw Grupy Wyszehradzkiej po ich wstąpieniu do Unii Europejskiej”, w której m.in. stwierdzono:

- premierzy Republiki Czeskiej, Republiki Węgierskiej, Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej... z pełną satysfakcją stwierdzają, że kluczowe cele określone w Deklaracji Wyszehradzkiej z 1991 r. zostały osiągnięte i deklarują ich realizację,
- państwa Grupy Wyszehradzkiej traktują przystąpienie do Unii Europejskiej i NATO jako znaczący krok w kierunku zjednoczenia Europy i historyczny kamień milowy na drodze ich demokratycznej transformacji,
- współpraca krajów Grupy Wyszehradzkiej nadal będzie koncentrować się na działaniach regionalnych i inicjatywach mających na celu wzmocnienie tożsamości regionu środkowoeuropejskiego,
- państwa Grupy Wyszehradzkiej są silnie zdeterminowane, aby wspólnie przyczynić się do realizacji wspólnych celów i zadań Unii Europejskiej oraz pomyślnej kontynuacji integracji europejskiej,
- państwa Grupy Wyszehradzkiej zobowiązują się do ścisłej współpracy z najbliższymi partnerami w regionie środkowoeuropejskim¹⁸⁵.

Razem z Deklaracją podpisane zostały także „Główne kierunki współpracy wyszehradzkiej” ujęte w czterech działach:

- współpracy w obszarze V4 dotyczącej: kultury, nauki, edukacji, współpracy transgranicznej, walki z terroryzmem, przemysłu obronnego,
- współpracy w ramach Unii Europejskiej dotyczącej: spraw bieżących, strategii wobec Bałkanów Zachodnich, strefy Schengen,

---

¹⁸⁵ Visegrad Group. (2004, Maj 12). *Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic On cooperation of the Visegrad Group countries after their accession to the European Union, Kroměříž, 12 May 2004*. <https://www.visegradgroup.eu/2004/declaration-of-prime>.

- współpracy z innymi partnerami dotyczącej: krajów kandydujących do UE i NATO, struktur regionalnych oraz zainteresowanych krajów i organizacji,
- współpracy w ramach NATO i innych organizacji międzynarodowych dotyczącej: zdolności obronnych, wzmacniania solidarności i spójności transatlantyckiej, zwalczania międzynarodowego terroryzmu oraz wymiany informacji w organizacjach międzynarodowych¹⁸⁶.

W celu realizacji powyższych założeń określono mechanizmy współpracy obejmujące:

- rotacyjną jednoroczną prezydencję, każde z przewodniczących opracowuje własny program prezydencji zapewniający m.in. ciągłość wieloletniej współpracy V4,
- jeden oficjalny szczyt premierów rocznie na zakończenie każdej prezydencji,
- okazjonalne nieformalne spotkania premierów i ministrów spraw zagranicznych przed wydarzeniami międzynarodowymi,
- spotkania wiceministrów spraw zagranicznych poprzedzające oficjalne szczyty premiera,
- spotkania innych ministrów w formacie V4 i V4+,
- zintensyfikowaną komunikację krajowych koordynatorów V4 i ich kluczową rolę w koordynacji wewnętrznej i międzypaństwowej,
- konsultacje i współpracę Stałych Przedstawicielstw przy UE i NATO w Brukseli oraz na wszystkich właściwych forach (OBWE, ONZ, RE, OECD, WTO itp.),
- Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki i jego struktury,
- spotkania prezydentów krajów V4,
- współpracę parlamentów krajów V4¹⁸⁷.

2.9. Współpraca państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach Unii Europejskiej

Po przystąpieniu Polski, Węgier, Czech i Słowacji do NATO i Unii Europejskiej najważniejsze cele, dla których powołano Grupę Wyszehradzką, zostały zrealizowane, co postawiło pod znakiem zapytania dalszy sens jej istnienia. Jednak na szczycie Grupy Wyszehradzkiej w maju 2004 roku w Pradze postanowiono kontynuować współpracę. W działaniach Grupy Wyszehradzkiej w ramach Unii szczególną rolę zaczęła odgrywać Polska jako największe państwo Europy Środkowo-Wschodniej, co prowadziło do szeregu sporów z Czechami, Słowacją i Węgrami. Przedmiotem kontrowersji była głównie polityka rolna.

---

¹⁸⁶ Visegrad Group. (2023). *Guidelines on the Future Areas of Visegrad Cooperation*. <https://www.visegradgroup.eu/cooperation/guidelines-on-the-future-110412>

¹⁸⁷ Ibidem.

Czynnikiem łączącym państwa Grupy Wyszehradzkiej była polityka wobec państw byłego ZSRR, polegająca na przyciągnięciu Ukrainy, Białorusi, Mołdawii i Gruzji do struktur unijnych. Bułgaria i Rumunia po wejściu do Unii w 2007 roku nawiązały współpracę z Grupą Wyszehradzką dotyczącą konkretnych działań w ramach Unii. Działania Grupy Wyszehradzkiej na odcinku wschodnim, których *spiritus movens* była Polska zakończyły się fiaskiem z powodu skutecznej polityki Rosji dążącej do rozbicia jedności Grupy poprzez ofertę dostaw rosyjskiego gazu dla Słowacji, Czech i Węgier.

Do ponownego ocieplenia stosunków w ramach Grupy Wyszehradzkiej doszło w 2008 roku na skutek rosyjskiej agresji na Gruzję. Po podpisaniu traktatu lizbońskiego 1 grudnia 2009 roku państwa Grupy Wyszehradzkiej podjęły szereg wspólnych inicjatyw w zakresie:

- transeuropejskiej sieci komunikacyjnej oraz unijnej polityki rolnej w 2010 roku,
- nowego budżetu unijnego w 2011 roku,
- wysokości dotacji unijnych w 2012 roku.

W 2014 r. po inwazji Rosji na Ukrainę, gdy dyskutowano na forum Unii o konieczności nałożenia sankcji na agresora, jedynie Polska poparła ten wniosek. Węgry, Słowacja i Czechy niemal całkowicie uzależnione od importu gazu z Rosji przeciwstawiły się sankcjom. Powstanie Grupy Wyszehradzkiej i trwająca przez pewien czas wzajemna współpraca Polski, Węgier, Czech i Słowacji wynikały z dążenia przez te państwa do osiągnięcia zysku absolutnego jakim było bezpieczeństwo militarne co zapewniała obecność w strukturach NATO oraz bezpieczeństwo ekonomiczne możliwe do osiągnięcia w ramach Unii Europejskiej. Po osiągnięciu tego celu podstawą kalkulacji państw Grupy Wyszehradzkiej stały się zyski względne co skutecznie uniemożliwia ich wspólne działanie. Pomimo daleko posuniętej wspólnoty interesów o wzajemnych relacjach Polski, Węgier, Czech i Słowacji decydują różnice interesów ekonomicznych i wynikające z nich konflikty oraz animozje i resentymenty wynikające z zaszłości historycznych:

- gospodarka Czech i Słowacji jest w większej mierze podporządkowana gospodarce niemieckiej niż Polska,
- Czechy, Słowacja i Węgry w mniejszym stopniu postrzegają niebezpieczeństwo rosyjskiej ekspansji niż Polska,
- Węgry prowadzą bardziej prorosyjską politykę niż Czechy i Słowacja,
- Polska i Czechy konkurują na rynku artykułów rolnych,
- ekonomiczny konflikt polsko-czeski pogłębiają wzajemne resentymenty spowodowane konfliktem o Zaolzie oraz uczestnictwem LWP w interwencji państw Układu Warszawskiego w Czechosłowacji,
- Węgry są skonfliktowane ze Słowacją ze względu na obecność na terenie tego państwa mniejszości węgierskiej,

- w Słowacji istnieją bardzo silne resentymenty antywęgierskie pochodzące z czasów monarchii austro-węgierskiej, gdy Słowacy podlegali przymusowej madziaryzacji.

Wziąwszy pod uwagę powyższe uwarunkowania należy założyć, że powrót państw Grupy Wyszehradzkiej do ściślejszej współpracy byłby możliwy jedynie wobec wzrostu zagrożenia ze strony Rosji.

2.10. Polityka USA wobec państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach Inicjatywy Trójmorza

Celem polityki zagranicznej Waszyngtonu zarówno w XX jak i w XXI wieku było utrzymanie równowagi sił¹⁸⁸ w Europie. Służyło temu preferowanie relacji z Rosją i Niemcami kosztem interesów, jak to określił George Kennan, „żałosnych państweczek”¹⁸⁹ położonych między nimi. Wyjątek od tej zasady stanowią sytuacje, w których „żałosne państweczka” mogą być przydatne do ograniczania nadmiernych wpływów Niemiec i Chin lub zbyt agresywnej polityki Rosji.

Jednym ze skutków dynamicznego rozwoju gospodarczego Chin stała się globalna ekspansja ekonomiczna Państwa Środka, co musiało doprowadzić do konfliktu z USA. Chiny planujące rozwój Inicjatywy „Pasa i Szlaku” pozwalającego na rozwinięcie łańcucha dostaw do Europy i uniezależnienie się od szlaków morskich kontrolowanych przez USA zwróciły uwagę na istotną rolę Europy Środkowo-Wschodniej ze względu na jej położenie. W 2012 roku z inicjatywy Chin został utworzony format 16+1 obejmujący 16 państw EŚW. Walka o wpływy w skali globalnej spowodowała, że zarówno Chiny, jak i USA zaczęły postrzegać EŚW jako teren potencjalnej konfrontacji ekonomicznej i politycznej.

---

¹⁸⁸ Polityka USA wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej w trakcie II wojny to klasyczny przykład osiągania równowagi sił przez mocarstwa kosztem mniejszych państw. Po upadku Związku Radzieckiego w Europie Środkowo-Wschodniej podobnie jak po I wojnie światowej wytworzyła się próżnia geopolityczna co zostało wykorzystane przez Stany Zjednoczone. Przejawem tej polityki było rozszerzenie NATO o państwa tego regionu pomimo nacisków Rosji i negatywnego nastawienia ze strony części elit politycznych USA. Oddanie Stalinowi państw Europy Środkowo-Wschodniej a następnie w zmienionych warunkach geopolitycznych przyjęcie tych samych państw do NATO to działania pozornie sprzeczne, ponieważ z punktu widzenia Waszyngtonu mieszczą się one w tym samym paradygmacie strategii politycznej.

¹⁸⁹ „Rosja, która spogląda ze stepów, nie jest już wiarygodnym sojusznikiem pomagającym Francji w powstrzymaniu Niemiec, a wiele żałosnych małych państw, które powstały w wyniku rozpadu imperiów austro-węgierskiego i osmańskiego, znajduje się w kręgu sowieckiej dominacji”, Kennan, G. F. (2012). *American diplomacy*. University of Chicago Press., 69–70.

W czasie prezydentury Baracka Obamy w styczniu 2012 roku ogłoszono nową strategię obronną USA zakładającą większe zaangażowanie militarne w rejonie Pacyfiku¹⁹⁰. Wcześniej administracja zainicjowała politykę resetu wobec Rosji zakładając, że pod rządami kleptokratów pozbawionych doktryny państwowej nie jest ona w stanie zagrozić równowadze sił w Europie. Przyczyną późniejszej reorientacji amerykańskiej polityki wobec Europy Środkowo Wschodniej w II połowie pierwszej dekady XXI wieku oprócz konfliktu z Chinami były następujące czynniki:

- rosyjska interwencja zbrojna we wschodniej Ukrainie w 2014 roku, a tym samym całkowity krach polityki resetu z Rosją prowadzonej przez administrację Baraka Obamy,
- zwycięstwo w wyborach prezydenckich w 2016 roku Donalda Trumpa, którego koncepcja „America First” stała się obowiązującą doktryną polityki zagranicznej USA,
- poszukiwanie rynków zbytu dla skroplonego gazu, którego wieloletnie dostawy do państw Europy Środkowej byłyby możliwe tylko przy zachowaniu amerykańskich wpływów w tym regionie.

Reorientacja polityki USA wobec Europy Środkowo-Wschodniej dotyczy przede wszystkim sfery gospodarczej militarnej¹⁹¹ polegającej na intensyfikacji współpracy w ramach NATO, głównie z Polską oraz Rumunią. Nasilająca się rywalizacja chińsko-amerykańska spowodowała, że obie strony nie szczędziły państwom EŚW obietnic dotyczących dofinansowania infrastruktury. Amerykańską odpowiedzią na format 16+1 była powstała 29 września 2015 r. w Nowym Jorku

---

¹⁹⁰ Intelktualną podstawę polityki amerykańskiej w Europie w XXI wieku do 2014 roku stanowi teza Francisa Fukuyamy o nieuchronnym zwycięstwie demokracji liberalnej na świecie i tym samym „końcu historii”. Według Fukuyamy Władimir Putin jest kleptokratą bez własnej doktryny. Podobny pogląd reprezentuje były amerykański ambasador w Rosji i twórca polityki resetu Michael Anthony McFaul według którego Putin nie reprezentuje żadnej ideologii, lecz jest jedynie oportunistą. Efektem tej koncepcji był przekonanie, że Rosja nie stanowi zagrożenia a sytuacja w Europie Środkowo-Wschodniej jest stabilna. Fukuyama, F. (2019). Fukuyama: Putin is a kleptocrat who has no doctrine. *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.net/rubric-politics/2655841-fukuyama-putin-is-a-kleptocrat-with-no-doctrine.html>

¹⁹¹ Krach polityki resetu w stosunkach z Rosją oraz rosyjska agresja na Ukrainę doprowadziły do pewnej reorientacji amerykańskiej polityki bezpieczeństwa w Europie Środkowo-Wschodniej. w celu wzmocnienia wschodniej flanki NATO USA zaangażowały się we współpracę wojskową z dwoma państwami tego regionu w podobny sposób oceniającymi zagrożenie ze strony Rosji-Polską i Rumunią. W 2016 pojawiła się amerykańska „rotacyjna” brygada pancerna na terenie Polski a jeden batalion tej jednostki systematycznie ćwiczył w Rumunii. W 2020 roku nastąpiła dalsza intensyfikacja współpracy wojskowej USA z Rumunią i Polską. 8 października 2020 roku USA podpisały z Rumunią dziesięcioletnią „mapę drogowa współpracy obronnej” dotyczącą modernizacji armii rumuńskiej. Zarówno Polska jak i Rumunia zobowiązały się do zakupu amerykańskiego sprzętu wojskowego. Głównym celem polityki bezpieczeństwa USA w Europie Środkowo-Wschodniej jest utrzymanie przekonania o amerykańskim prymacie zarówno wobec sojuszników takich jak Polska i Rumunia jak i wobec potencjalnego wroga jakim jest Rosja przy minimalnym lub wręcz symbolicznym („rotacyjnym”) zaangażowaniu środków własnych.

Inicjatywa Trójmorza w skład której obok Polski, Węgier, Czech i Słowacji weszły także Rumunia, Austria, Bułgaria, Chorwacja, Estonia, Litwa, Łotwa. Pierwszy formalny szczyt odbył się 26 sierpnia 2016 r. w Dubrowniku. Przyjęta tam deklaracja pokazuje, że Inicjatywa Trójmorza jest komplementarna wobec Unii Europejskiej, nie jest sojuszem polityczno-wojskowym i nie dotyczy kwestii militarnych. Miała być platformą pozyskiwania wsparcia finansowego na inwestycje infrastrukturalne w krajach Europy Środkowo-Wschodniej.

Do powstania Inicjatywy Trójmorza przyczyniły się dwa ważne czynniki. Pierwszy to zmiana ekipy rządzącej w największym państwie Europy Środkowo-Wschodniej – Polsce, w wyniku której Berlin przestał być głównym sojusznikiem Warszawy, a stał się nim Waszyngton. Jeszcze ważniejszym czynnikiem stał się wspólny interes energetyczny większości państw Europy Środkowej, dążących do dywersyfikacji dostaw gazu oraz Stanów Zjednoczonych poszukujących rynków zbytu dla LNG.

Cele Inicjatywy Trójmorza z punktu widzenia interesów Waszyngtonu przedstawił Ian Brzeziński. Według analityka think tanku *Atlantic Council USA*, poprzez wspieranie infrastruktury energetycznej dążą do wyrównania dysproporcji rozwojowych w Europie. Oprócz ogólnych deklaracji Brzeziński przedstawia także bardziej konkretne cele, takie jak stworzenie alternatywy dla chińskich inwestycji¹⁹².

Na drugim szczycie Inicjatywy Trójmorza, który odbył się 6 lipca 2017 r. w Warszawie, z udziałem prezydenta USA Donalda Trumpa, ustanowiono Fundusz Trójmorza. Powstał on z inicjatywy Polskiego Banku Gospodarstwa Krajowego i rumuńskiego Exim Banku, które zobowiązały się zebrać 3–5 mld euro na realizację inwestycji infrastrukturalnych w krajach Trójmorza. Według raportu Spot Data *Perspektywy inwestycji infrastrukturalnych w ramach Inicjatywy Trójmorza* kwota ta powinna wynieść 600 mld euro¹⁹³.

Jedną z głównych funkcji Inicjatywy było wywieranie skutecznej presji w negocjacjach z Berlinem, a deklarowane cele miały charakter drugorzędny. O czym świadczy szereg faktów. Do konfrontacji amerykańsko-niemieckiej doszło podczas szczytu G20 w 2017 roku. Oprócz spraw celnych spór między Berlinem a Waszyngtonem dotyczył także innych kwestii: importu rosyjskiego gazu i budowy Nord Stream 2 oraz zbyt małych wydatków na obronność. Konflikt z Niemcami przerodził się w spór handlowy z Unią Europejską, która zastosowała cła odwetowe na towary importowane z USA. W tej sytuacji prezydent Donald Trump zdecydowanie poparł Inicjatywę Trójmorza, ale 26 lipca 2018 roku zawarł porozumienie z szefem Komisji Europejskiej

---

¹⁹² Brzeziński: The U.S. supports the Three Seas Initiative. (2020, Luty 23). *BiznesAlert*. <https://biznes-alert.com/three-seas-initiative-brzezinski-interview/>

¹⁹³ *Perspektywy dla inwestycji infrastrukturalnych w Trójmorzu*. (2023). *Raport Specjalny*. <https://spotdata.pl/research/download/73>

Jean-Claude'm Junckerem. Wojna celna została wstrzymana, a Waszyngton uzyskał zgodę na zwiększenie importu amerykańskiego skroplonego gazu ziemnego. Jedną z konsekwencji tej ugody był udział Niemiec w działaniach Inicjatywy Trójmorza jako kraju partnerskiego. Na kolejnym szczycie Inicjatywy Trójmorza, który odbył się we wrześniu 2018 roku w Bukareszcie, obok przedstawicieli państw członkowskich i USA, gościli także niemiecki minister spraw zagranicznych Heiko Maas oraz przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker.

Początkowo administracja Joe Bidena kontynuowała politykę Donalda Trumpa wobec krajów Europy Środkowo-Wschodniej jednak po szczycie z Angelą Merkel polityka USA zmieniła się diametralnie. Ogłoszone 21 lipca 2021 roku „wspólne oświadczenie Stanów Zjednoczonych i Niemiec o wsparciu Ukrainy, europejskiego bezpieczeństwa energetycznego i naszych celów klimatycznych” kończy się akapitem dotyczącym Inicjatywy Trójmorza:

Stany Zjednoczone i Niemcy wyrażają silne poparcie dla Inicjatywy Trójmorza i jej wysiłków na rzecz wzmocnienia łączności infrastrukturalnej i bezpieczeństwa energetycznego w Europie Środkowo-Wschodniej. Niemcy zobowiązują się do rozszerzenia swojego zaangażowania w tę inicjatywę z myślą o finansowym wspieraniu projektów Inicjatywy Trójmorza w zakresie regionalnego bezpieczeństwa energetycznego i energii odnawialnej. Ponadto Niemcy będą wspierać projekty będące przedmiotem wspólnego zainteresowania w sektorze energetycznym za pośrednictwem budżetu UE, z wkładem do 1,77 mld USD w latach 2021–2027. Stany Zjednoczone są nadal zaangażowane w inwestowanie w Inicjatywę Trójmorza i nadal zachęcają członków i inne podmioty do konkretnych inwestycji¹⁹⁴.

Pomimo deklaracji w praktyce oznacza to podporządkowanie Inicjatywy Niemcom i przekreśla sens jej istnienia jako przeciwwagi dla wpływów Rosji i Niemiec w Europie Środkowo-Wschodniej pod egidą USA. W dobitny sposób wyrazili to w swoim artykule Daniel Fried, Georgette Mosbacher i Iana Brzeziński pisząc:

Aby wznieść się na wyższy poziom skuteczności, Inicjatywa Trójmorza powinna powołać międzynarodowy sekretariat. Sekretariat 3SI, dysponujący niewielkim personelem łączącym infrastrukturę, inwestycje i wiedzę dyplomatyczną, powinien znajdować się w kluczowym zachodnioeuropejskim centrum finansowym, takim jak Bruksela, Berlin, Londyn lub Amsterdam, w lokalizacji, która łączy w sobie zarówno nagromadzenie zasobów komercyjnych, jak i rządowych¹⁹⁵.

---

¹⁹⁴ United States Department of State. (2021, Lipiec 21). *Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals, Washington, 21 July 2021*. <https://www.state.gov/joint-statement-of-the-united-states-and-germany-on-support-for-ukraine-european-energy-security-and-our-climate-goals/>

¹⁹⁵ Fried, D. Mosbacher, G. Brzezinski, I. (2021, Maj 1). Fried, Mosbacher, Brzezinski: What is the Three Seas Initiative? From Vision to Action. *Trimarium.pl*. <https://trimarium.pl/en/fried-mosbacher-brzezinski-what-is-the-three-seas-initiative-from-vision-to-action/>

3. ChRL w świecie wielu porządków międzynarodowych

3.1. Koncepcja „wielu porządków” Trine Flockhart

Wzrost znaczenia i pozycji międzynarodowej Chin ściśle wiąże się z zakończeniem zimnej wojny i zmianami, które zaszły w globalnym łańdźmie międzynarodowym pod koniec lat 80-tych XX wieku¹⁹⁶. Próby opisanie realiów świata, który przestał być „bipolarny”, a tym samym stał się bardziej anarchiczny i nieprzewidywalny przy pomocy dotąd stosowanych modeli politologicznych zaczęły nastrożać coraz więcej trudności. Koncepcja „świata wieloporządkowego” autorstwa Trine Flockhart jest udaną próbą stworzenia bardziej adekwatnego, nowego modelu sytuacji międzynarodowej. Według Flockhart podstawowe znaczenie we współczesnym świecie odgrywają relacje pomiędzy różnymi porządkami międzynarodowymi a nie suwerennymi państwami jak to miało miejsce dotychczas. W tym ujęciu „porządek międzynarodowy” to grupa państw zdominowanych przez państwo wiodące na zasadzie dobrowolnej lub przy użyciu siły¹⁹⁷. W 2016 roku Flockhart napisała, że „świat wielu porządków nie jest jeszcze rzeczywistością i że jest jeszcze czas, aby się do niego przygotować”¹⁹⁸. Jednak w napisanym w 2022 roku wspólnie z Eleną Korostelevą artykule poświęconym rosyjskiej napaści na Ukrainę doszła do wniosku, że „świat wielu porządków” to rzeczywistość. Składa się na nią:

Oprócz dalszego istnienia liberalnego porządku międzynarodowego, nowy wieloporządkowy świat obejmie także kierowany przez Chiny „porządek Pasa i Szlaku” oraz kierowany przez Rosję „porządek euroazjatycki”. Mogą powstać inne porządki, być może na podstawie regionalnej w Afryce, Azji lub Ameryce Łacińskiej, istnieje wyraźna ambicja stworzenia kierowanego przez islam „porządku szariat”. Żaden z tych porządków nie jest jeszcze w pełni ukonstytuowany ani nawet nie ma pewności, że się rozwinie, ale ambicje ustanowienia kierowanego przez Chiny „porządku Pasa i Szlaku” oraz kierowanego przez Rosję „ładu eurazjatyckiego” zostały jasno wyartykułowane zarówno przez prezydenta Putina, jak i prezydenta Xi¹⁹⁹.

---

¹⁹⁶ Shambaugh, D. L. (2013). *China goes global: The partial power* (Vol. 111, p. 120). Oxford: Oxford University Press.

¹⁹⁷ Flockhart, T. (2018). A multi-order world?. *RSA Journal*, 164/3 (5575), 26–31.

¹⁹⁸ Flockhart, T. (2016). The coming multi-order world. *Contemporary Security Policy*, 37(1), 3–30.

¹⁹⁹ Flockhart, T., Korosteleva, E. A. (2022). War in Ukraine: Putin and the multi-order world. *Contemporary Security Policy*, 43(3), 476.

3.2. Relacje pomiędzy „porządkami międzynarodowymi”

Logiczna i spójna w ogólnych zarysach koncepcja Flockart wymaga uzupełnienia. Nie precyzuje ona dokładnie co rozumie przez termin „liberalny porządek międzynarodowy”, które traktuje wymiennie zarówno na określenie „liberalnego porządku” pod przewodnictwem w Stanów Zjednoczonych jaki w stosunku do Unii Europejskiej²⁰⁰. Tymczasem różnica pomiędzy obydwoimi porządkami jest nie tylko semantyczna, ale przede wszystkim wynika z ich sprzecznych interesów. Ze względu na nie powinno się wyróżniać dwa porządki demokratyczne: europejski zdominowany przez największe państwa Unii Europejskiej: Niemcy oraz Francję, oraz amerykański zdominowany przez USA. W czasie zimnej wojny sprzeczności pomiędzy USA a państwami europejskimi schodziły na dalszy plan wobec zagrożenia radziecką agresją, co znalazło wyraz w powstaniu NATO. Silny antyamerykański resentyment²⁰¹, występujący zwłaszcza w Niemczech i we Francji, nie miał wpływu na decyzje polityczne tych państw, przejawiając się jedynie w „ruchach pokojowych” na rzecz rozbrojenia w Zachodniej Europie. Po rozpadzie ZSRR relacje pomiędzy dotychczasowymi sojusznikami uległy zmianie. Państwa Unii Europejskiej, szczególnie Niemcy i Francja zaczęły prowadzić politykę w wielu punktach sprzeczną z amerykańską zwłaszcza w kontekście relacji z Chinami i Rosją. Niemcy będące najsilniejszym ekonomicznie państwem w Unii swój rozwój gospodarczy oparły na dostawach energii z Rosji i wymianie handlowej z Chinami, podczas gdy relacje amerykańsko-chińskie ulegały coraz większemu zaostreniu.

Sama Flockhart umiejscawia swoją koncepcję „świata wielu porządków” w ramach refleksji konstruktywistycznej. W tym ujęciu rozumienie i wyjaśnianie zmian sytuacji międzynarodowej polega na odwołaniu się do wielu różnorodnych konstruktów społecznych, które trudno jednoznacznie określić. Jednak zastosowanie do tej koncepcji niektórych założeń myśli realistycznej odrzucanych przez konstruktywistów pozwala na wyjaśnienie szeregu problemów związanych z przekształcaniem się ładu międzynarodowego.

Jednym z podstawowych założeń ofensywnego realizmu jest rozróżnienie państw na broniące istniejącego *status quo* oraz na takie, które dążą do jego zmiany nawet za cenę ryzyka wojny. Założenie to znajduje potwierdzenie także w świecie wielu porządków, w którym można wyróżnić sprzeczne cele głównych aktorów:

- celem USA tworzącego porządek liberalny jest zachowania istniejącego *status quo* zarówno politycznego jak i gospodarczego,
- celem Rosji tworzącej porządek euroazjatycki jest odbudowa dawnego imperium,

---

²⁰⁰ Flockhart, T. (2010). Europeanization or EU-ization? The transfer of European norms across time and space. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 48(4), 787–810.

²⁰¹ Joffe, J. (1982). Europe and America: The Politics of Resentment (Cont'd). *Foreign Aff.*, 61, 569.

- celem Chin tworzących porządek „Pasa i Szlaku” jest uzyskanie dominacji w skali globalnej.

Zarówno ze względu na deklaracje, jak i konkretne działania, takie jak napaść Rosji na Ukrainę czy groźby Chin wobec Tajwanu, oba porządki: chiński i rosyjski można określić mianem rewizjonistycznych.

Flockart stworzyła idealny typ porządku międzynarodowego określony przez cztery elementy²⁰²:

- „składnik potęgi”, na który składa się zarówno *soft*, jak i *hard power* dominującego państwa,
- „komponent tożsamości”, na który składają się wartości i normy mające wpływ na praktykę społeczną,
- „podstawowy składnik instytucjonalny” rozumiany jako trwałe wzorce działania podzielane przez grupę państw,
- „drugorzędny komponent instytucjonalny”, który jest wtórny wobec „podstawowego składnika instytucjonalnego” i ma charakter formalny.

Takie ujęcie całkowicie mieści się w ramach refleksji konstruktywistycznej kładącej nacisk na kwestie tożsamościowe. Natomiast z punktu widzenia myśli realistycznej dominującym czynnikiem w tym modelu jest potencjał *soft* i *hard power* dominującego aktora w grupie państw. Konstruktywistyczne podejście Flockart sprawdza się przy analizie europejskiego oraz euroazjatyckiego porządku międzynarodowego. W pewnym stopniu jest przydatne do zrozumienia i wyjaśniania amerykańskiego porządku międzynarodowego w którym funkcjonuje grupa państw, których „podstawowy składnik instytucjonalny” wynika z identycznej tradycji anglosaskiej. Jednak obok państw o kulturze i instytucjach anglosaskich takich jak: Anglia, Australia, Kanada i Nowa Zelandia do amerykańskiego porządku międzynarodowego możemy zaliczyć także państwa o diametralnie odmiennej kulturze i instytucjach takie jak Korea Południowa czy Japonia. Natomiast przy analizie porządku „Pasa i Szlaku” podejście konstruktywistyczne okazuje się niewystarczające. Proponowane przez Flockhart ocenianie spójności grupy państw na podstawie ich tożsamości kulturowej w przypadku porządku „Pasa i Szlaku” może okazać się zawodne. Typowym przykładem jest Nepal, graniczący z Indiami i Chinami, którego większość ludności wyznaje hinduizm, ale jest rządzona przez prochińską partię maoistów. Paradoks polega na tym, że największy opór wobec chińskiej dominacji przejawiają państwa będące pod względem kulturowym najbliższe Chin i rozwijające się w ramach cywilizacji konfucjańskiej. W przypadku Korei Południowej, Wietnamu, Singapuru czy Tajwanu trudno mówić o „komponencie tożsamości”

---

²⁰² Flockhart, T. (2016). The coming multi-order world. *Contemporary Security Policy*, 37(1), 3–30.

jako o czynniku dominującym w polityce zagranicznej tych państw. Można natomiast zrozumieć i wyjaśnić wewnętrzną dynamikę porządku „Pasa i Szlaku” na gruncie myśli realistycznej poprzez odwołanie się do „składnika potęgi” Chin.

W świecie wielu porządków polityka zagraniczna USA wykazuje szereg elementów kontynuacji w porównaniu z okresem zimnej wojny. Należy do nich przede wszystkim preferowanie w relacjach z innymi państwami wartości liberalnych. Natomiast dzisiejsza polityka międzynarodowa Chin i Rosji zmieniła się w zasadniczy sposób. ZSRR próbował siłą narzucić „jedynie słuszny” model realnego socjalizmu w swojej strefie wpływów. Zgodnie z doktryną Breżniewa próby odrzucenia tego modelu przez „kraje demokracji ludowej” kończyły się interwencją zbrojną tak jak to miało miejsce na Węgrzech w 1956 roku i w Czechosłowacji w 1968 roku. Doktryna Putina także zakłada użycie przemocy wobec innych państw tak jak to ma miejsce na Ukrainie jednak polityka wobec innych podmiotów porządku euroazjatyckiego jest oparta na szantażu gospodarczym i zjednywaniu miejscowych elit, tak jak to ma miejsce w Azji Środkowej.

Z kolei Chiny po objęciu władzy przez Denga zrezygnowały z eksportu maoistycznej rewolucji na całym świecie oraz z prób wywierania nacisku na „bratnie partie socjalistyczne”. Odejście od ideologicznych preferencji umożliwiło zastosowanie bardziej pragmatycznych i tym samym skuteczniejszych metod rozszerzania chińskich wpływów zarówno w krajach rozwijających się, jak i rozwiniętych. Chiny pod przywództwem Xi rozszerzają swój porządek „Pasa i Szlaku” poprzez całą gamę środków ekonomicznych począwszy od lobbingu gospodarczego przez udzielania preferencyjnych pożyczek do szantażu wobec dłużników włącznie.

3.2.1. Porządek euroazjatycki a porządek „Pasa i Szlaku”

Relacje chińsko-rosyjskie przechodziły różne fazy. Na początku zimnej wojny Chiny korzystały ze wsparcia ekonomicznego i militarnego ZSRR. Jednak po śmierci Stalina i krytyce jego rządów dokonanej przez Nikitę Chruszczowa w relacjach chińsko-rosyjskich pojawiły się rozbieżności. Na początku lat 60-tych wycofano z Chin rosyjskich specjalistów a obie dotąd bratnie partie komunistyczne zaczęły sobie zarzucać „rewizjonizm”. W 1966 roku Mao Zedong ogłosił ZSRR „wrogiem nr 1”. Kulminacją konfliktu były starcia zbrojne Armii Czerwonej i Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej o wyspę Damanskij w marcu 1969 roku²⁰³. Po wizycie prezydenta USA Richarda Nixon a w Chinach w 1972 roku Państwo Środka stało się praktycznie amerykańskim sojusznikiem.

Po zakończeniu zimnej wojny relacje chińsko-rosyjskie stopniowo poprawiały się przechodząc od partnerstwa do ścisłej współpracy. Stało się tak pomimo licznych punktów

---

²⁰³ Dopiero w 2004 roku Władimir Putin podjął decyzję o zwrocie ujścia Ussuri do Amuru Chinom.

spornych takich jak strefy wpływów w Azji Środkowej oraz wzajemnych resentymentów²⁰⁴, które okazały się być mniej istotne od względów strategicznych. Świadczą o tym zarówno konkretne działania w sferze polityki międzynarodowej, jak i deklaracje oficjeli. Podczas swojej pierwszej wizyty w Rosji Xi oświadczył, że:

Silne stosunki chińsko-rosyjskie na wysokim szczeblu służą nie tylko interesom naszych obu stron, ale są również ważnym zabezpieczeniem dla utrzymania międzynarodowej równowagi strategicznej oraz pokoju i stabilności na świecie. Po ponad 20 latach nieustannych wysiłków Chiny i Rosja rozwinęły kompleksowe partnerstwo strategiczne w zakresie koordynacji, które w pełni uwzględnia wzajemne interesy i obawy. Przyniosło to wymierne korzyści obu narodom²⁰⁵.

Wkrótce po przybyciu na otwarcie Zimowych Igrzyska Olimpijskie w Soczi Xi złożył gratulacje „osobiście” Putinowi, zgodnie z „chińskim zwyczajem, gdy ich sąsiedzi mają okazję do świętowania”²⁰⁶. Z kolei Władimir Putin przesyłając gratulacje dla chińskiego przywódcy Xi Jinpinga z okazji 73. rocznicy powstania Chińskiej Republiki Ludowej stwierdził, że: „Pomimo złożoności sytuacji międzynarodowej z powodzeniem współpracujemy w różnych obszarach, łącząc siły, aby budować bardziej demokratyczny i sprawiedliwy porządek świata, aby przeciwdziałać współczesnym zagrożeniom i wyzwaniom... dla dobra przyjaznych narodów Federacji Rosyjskiej i Chińskiej Republiki Ludowej”²⁰⁷. Podczas wystąpienia na posiedzeniu plenarnym Międzynarodowego Klubu Dyskusyjnego Wałdaj Putin stwierdził, że „Chiny są naszym największym partnerem handlowym i gospodarczym. Pracujemy niemal we wszystkich dziedzinach”²⁰⁸.

---

²⁰⁴ Drugim, obok konfliktu z lat 60-tych, współczesnym źródłem antychińskiego resentymetu w Rosji jest podejmowany co pewien czas w tamtejszych mediach alarmistyczny wątek „zalewu” przez Chińczyków Syberii co jednak nie znajduje potwierdzenia w danych statystycznych. Antychiński resentymet głęboko zakorzeniony zarówno wśród elit jak i społeczeństwa rosyjskiego. Intelektualną podstawą tego resentymetu jest stworzona na przełomie XIX i XX wieku przez Włodzimierza Sołowiowa doktryna „żółtego niebezpieczeństwa” mającego wymiar apokaliptyczny. Podobne wątki są rozpowszechnione w literaturze rosyjskiej np. w powieści „Petersburg” Andrieja Biełego, w wierszu „Skify” Aleksandra Błoka oraz w powieściach Dymitra Mereżkowskiego.

²⁰⁵ The National People’s Congress. (2013). *Let’s follow the trend of the times and promote world peace and development*. http://en.npc.gov.cn.cdurl.cn/2021-12/11/c_688412.htm

²⁰⁶ China media: Sochi diplomacy. (2014, Luty 7). *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-26079430.amp>

²⁰⁷ Yusupov, A. (2022, Październik 1). Путин: Москва и Пекин строят справедливый миропорядок. *Anadolu Ajansi*. <https://www.aa.com.tr/ru/мир/путин-москва-и-пекин-строят-справедливый-миропорядок/2699758>

²⁰⁸ Путин: Москва и Пекин с Российско-китайские отношения достигли беспрецедентного уровня. (2022 Październik 27). *PIAMO*. <https://riamo.ru/article/593971/rossijsko-kitajskie-otnosheniya-dostigli-be-spretsedentnogo-urovnyia-otkrytosti-putin-xl>

Oficjalna rosyjska ocena chińskiej polityki zagranicznej jest bardzo pozytywna. Jak oświadczył szef Komitetu Spraw Międzynarodowych Rady Federacji Grigorij Karasin podczas okrągłego stołu na temat interakcji między Moskwą a Pekinem: „Strategiczny kurs podtrzymywania przez Chiny własnej suwerenności, niezależność w stosunkach międzynarodowych, samodzielny wybór partnerów w realizacji własnej strategii rozwoju Chin pozostaje jednym z podstawowych elementów chińskiej polityki”²⁰⁹.

Typowym, niejako modelowym przykładem uzasadnienia dalszego zacieśnienia stosunków rosyjsko-chińskich jest artykuł „Historyczne korzenie kulturowej bliskości Rosji i Chin” autorstwa Władymira Jegorowa i Władymira Sztola²¹⁰ stanowiący zbiór argumentów stosowanych dzisiaj zarówno w piśmiennictwie naukowym²¹¹, jak i w bardziej uproszczonej formie przez rządowe media. W prokremlowskiej retoryce dotyczącej Chin, w której można wyróżnić następujące stałe elementy:

- podobieństwa Rosji i Chin wynikają z historii obu krajów,
- różnica pomiędzy Chinami i Rosją z jednej strony a USA i Europa Zachodnia ma charakter fundamentalny (aby uzasadnić tę tezę stosuje się zarówno argumentację słowianofilską jak i euroazjatycką np. rozważania Aleksandra Dugina z pominięciem jego dziwacznej ezoteryki i pseudofilozoficznych wywodów),
- kolektywne społeczeństwa Rosji i Chin wytworzyły prawdziwie „ludowe” systemy polityczne będące przeciwieństwem zakłamanej, fałszywej zachodniej pseudodemokracji,
- Rosja i Chiny mają wspólny interes w wyparciu z Eurazji wpływów liberalnej demokracji będącej formą amerykańskiego imperializmu,
- „zgniły Zachód” chyli się ku upadkowi podczas gdy Rosję w sojuszu z Chinami czeka świetlana przyszłość,
- w swoich rozwiązaniach gospodarczych Rosja powinna brać przykład z Chin a nie z USA o czym świadczą nietrafione reformy gospodarcze ery jelicynowskiej.

---

²⁰⁹ Российско-китайские отношения проходят все испытания на прочность, заявил сенатор Карасиноткрытости — Путинтроят справедливый миропорядок. (2022, Październik 15). *Vmeste*. <https://vmeste-rf.tv/news/rossiysko-kitayskie-otnosheniya-prokhodyat-vse-ispytaniya-na-prochnost-zayavil-senator-karasin/>

²¹⁰ Егоров, В. Г., Штоль, В. В. (2019). Историко-культурные основания российско-китайского сотрудничества. *Международная жизнь*, (12), 118–129.

²¹¹ Благодар, Ю. Г. (2021). СОВРЕМЕННЫЕ РОССИЙСКИЕ НАУЧНЫЕ ЖУРНАЛЫ КАК КАНАЛ ТРАНСЛЯЦИИ И ИНФОРМАЦИИ ГОСУДАРСТВАХ ВОСТОКА (ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЗОР). *Современные тенденции кросс-культурных коммуникаций*, 32–38. <https://kubstu.ru/data/celest/SEM2157.pdf>

Chińscy eksperci analizując relacje z Rosją biorą pod uwagę raczej kwestie strategiczne niż kulturowe i ideologiczne. Zwracają oni uwagę na geopolityczne ambicje Kremla dążącego do stworzenia „Wielkiej Eurazji”. Jednak jak zauważa Qin Lizhi Rosja jako cywilizacja europejska jest bardziej zainteresowana wpływami w Europie niż w Azji. Dlatego też kwestia wpływów w Azji Środkowej ma dla niej znaczenie drugorzędne. Według Quin stanowi to gwarancję długotrwałego geopolitycznego sojuszu rosyjsko-chińskiego mającego podłoże bardziej strategiczne niż ekonomiczne²¹².

Relacje obu porządków: euroazjatyckiego oraz Pasa i Szlaku mają charakter asymetryczny i prawdopodobnie sytuacja ta będzie się pogłębiać. Aktualnie na stosunki chińsko-rosyjskie wpłynęło osłabienie Rosji spowodowane przeciągającą się wojną na Ukrainie, sankcjami gospodarczymi oraz brakiem możliwości sprzedaży gazu w Europie Zachodniej. W tych warunkach Rosja w relacjach z Chinami stała się junior partnerem uzależnionym od wymiany handlowej z silniejszym kontrahentem. W dłuższej perspektywie na pozycję przetargową Rosji w negocjacjach z Chinami będzie miał wpływ czynnik demograficzny, który zadecyduje o jej możliwościach ekonomicznych i wojskowych. Według brytyjskiego demografa Paula Morlanda „Od późnych lat 60. Rosja umiera od środka z powodu zbyt niskiego wskaźnika urodzeń i zbyt wysokiego wskaźnika śmiertelności”²¹³.

Złożyło się na szereg przyczyn z których najważniejsze to:

- spadek realnych dochodów ludności Rosji będący wynikiem przestarzałej i nierentownej gospodarki,
- wysoki wskaźnik śmiertelności zwłaszcza wśród mężczyzn, który w 2020 roku wzrósł o 18%, będąc efektem Covid-19, niewydolności służby zdrowia oraz plagi alkoholizmu²¹⁴.

---

²¹² Lizhi, Q. (2022). The geopolitical origins of Russian strategic culture and its enlightenment in China. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Международные отношения*, 15(4), 367–389.

²¹³ How Russia is dying from within. (2022, Kwiecień 10). *RNZ*. <https://www.rnz.co.nz/national/programmes/sunday/audio/2018837666/how-russia-is-dying-from-within>

²¹⁴ W swojej analizie Jadwiga Rogoża pisze: „8 lutego Federalna Służba Statystyki Państwowej (Rosstat) opublikowała dane demograficzne za rok 2020, z których wynika, że w Rosji miał miejsce największy od 2005 r. ubytek ludności. Jego główną przyczyną jest zwiększona śmiertelność – o 18% w stosunku do roku 2019 – spowodowana w znacznym stopniu pandemią COVID-19, a także spadkiem napływu migrantów. W ocenie demografów wyższa umieralność związana z pandemią lokuje kraj w czołówce światowej pod względem liczby zgonów na 100 tys. mieszkańców. Poza rekordową śmiertelnością i ubytkiem ludności, do najniższego od 20 lat poziomu spadła liczba urodzeń, wyraźnie zmalało także saldo migracyjne. Notowany we wcześniejszym okresie wzrost liczby mieszkańców Rosja osiągnęła wskutek aneksji Krymu, wejścia w wiek reprodukcyjny wyżu demograficznego oraz, w niewielkim stopniu, dzięki projektom państwowym stymulującym rozrodczość. Od 2016 r. ponownie panuje trend spadkowy. Dzisiaj państwo liczy 146,2 mln obywateli, a więc najmniej od początku 2014 r.” Rogoża, J. (2021). *Żniwo pandemii, kryzys demograficzny w Rosji*. <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-02-16/zniwo-pandemii-kryzys-demograficzny-w-rosji>

Zapaść demograficzna Rosji łączy się z bardzo niekorzystnym trendem polegającym na zwiększeniu się populacji niesłowiańskiej ludności Federacji Rosyjskiej, głównie muzułmanów (w 1959 roku ludność rosyjskojęzyczna stanowiła 83%, a w 2010 roku 78%). Według francuskiego geopolityka Bruno Tertrais to podstawowy problem, z którym dzisiaj boryka się Rosja²¹⁵. Uważa on, że aktualna sytuacja demograficzna Rosji w pełni potwierdza tezę Hélène Carrère d'Encausse o upadku rosyjskiej dominacji w Azji Centralnej na skutek rosnącej dysproporcji populacji słowiańskiej i muzułmańskiej²¹⁶. Podsumowując swoje rozważania Tertrais stwierdza, że: »to tło demograficzne pozwala spojrzeć z właściwej perspektywy na prawdziwą geopolityczną katastrofę, jaką była „utrata” Ukrainy (i jej ówczesnej 52-milionowej populacji), i wyjaśnia, dlaczego niepodległość tej ostatniej była niemal amputacją dla Rosji«²¹⁷.

Sytuacja ta została wykorzystana przez Chiny w celu ugruntowania swoich wpływów kosztem Rosji w Azji Środkowej, co musi budzić irytację Kremla. Jednak zdaniem zarówno chińskich jak i rosyjskich ekspertów niezależnie od przemian sytuacji międzynarodowej i ewentualnych sporów współpraca Rosji i Chin, będzie kontynuowana ze względu na relacje ze wspólnym wrogiem – Stanami Zjednoczonymi. Jak zauważa Guihai Guan, „Sądząc po obecnej sytuacji geopolitycznej gry między Chinami a Rosją i Stany Zjednoczone, chińsko-rosyjska strategiczna współpraca w zakresie stabilności i bezpieczeństwa może nie tylko przynieść korzyści obu krajom, ale także stanowić niezbędną opcję dla rozwoju Chin»²¹⁸.

3.2.2. Porządek „Pasa i Szlaku” a liberalny porządek amerykański

Relacje amerykańsko-chińskie oscylują pomiędzy wojną handlową a współzależnością ekonomiczną. Dzieje się tak dlatego, że gospodarka chińska jest z jednej strony zintegrowana z globalnymi łańcuchami dostaw, a z drugiej znajduje się poza systemem zdominowanym przez USA²¹⁹ w wielu dziedzinach ze względu na globalne łańcuchy dostaw. Przyjmowanie przez oba mocarstwa naprzemiennie opcji defensywnych i ofensywnych zależy zarówno od czynników wewnętrznych, jak i międzynarodowych. Prezydent Donald Trump wprowadził cło

---

²¹⁵ Tertais, B. (2022). *Why Ukraine Matters to Russia: The Demographic Factor*. <https://www.institut-montaigne.org/en/blog/why-ukraine-matters-russia-demographic-factor>

²¹⁶ d'Encausse, H. C. (1978). Party and Federation in the USSR: The Problem of the Nationalities and Power in the USSR. *Government and Opposition*, 13(2), 133–150.

²¹⁷ Tertais, B. (2022). *Why Ukraine Matters to Russia: The Demographic Factor*. <https://www.institut-montaigne.org/en/blog/why-ukraine-matters-russia-demographic-factor>

²¹⁸ Guan, G. (2022). Thirty years of China–Russia strategic relations: achievements, characteristics and prospects. *China International Strategy Review*, 4(1), 21–38.

²¹⁹ Choonara, J. (2022). „The devastation of Ukraine: NATO, Russia and imperialism.” *International Socialism* 2 (174), 3–30.

na szereg sprowadzanych z Chin towarów, prezydent Joe Biden doprowadził do zakazu eksportu półprzewodników do Chin, co stanowi istotny cios dla tamtejszej gospodarki²²⁰. Obok rywalizacji gospodarczej pomiędzy porządkiem „Pasa i Szlaku” i liberalnym porządkiem amerykańskim trwa intensywna walka o wpływy na obszarze Indo-Pacyfiku²²¹ traktowanego priorytetowo zarówno przez Bidena, jak i Trumpa. Odbywa się ona w sferze *soft power* i jej wynik zależy od potencjału przyciągniętych przez obie strony sojuszników. Oferta chińska skierowana pod adresem państw tego regionu jest oparta głównie na instrumentach finansowych, natomiast oferta ze strony USA dotyczy przede wszystkim nowoczesnych technologii.

Chińska marynarka wojenna rozwija się w szybkim tempie osiągając potencjał porównywalny z amerykańskim. Według Departamentu Obrony w 2021 roku dysponowała 355 okrętami, podczas gdy Marynarka wojenna USA miała ich tylko 305. Chiny co prawda nie dysponują flotą lotniskowców, a ich okręty podwodne o napędzie nuklearnym ustępują amerykańskim, ale ta różnica może się w stosunkowo krótkim czasie zmniejszyć²²². Według Michaela Doyle’a, aby zrównoważyć chiński potencjał militarny w regionie Indo-Pacyfiku Stany Zjednoczone zamierzają stworzyć w Azji pakt obronny na wzór NATO obejmujący między innymi Australię, Indie, Japonię, Nową Zelandię, Koreę Południową i Wietnam²²³. Celem amerykańskiej polityki jest utrzymanie dominacji, powstrzymanie chińskiej ekspansji oraz zabezpieczenie łańcuchów dostaw w regionie Indo-Pacyfiku. Administracja Joe Bidena zamierza pogłębić sojusze traktatowe z Australią, Japonią, Republiką Korei, Filipinami i Tajlandią oraz wzmocnić relacje z Indiami, Indonezją, Malezją, Mongolią, Nową Zelandią, Singapurem, Tajwanem, Wietnamem i wyspy Pacyfiku. Współpraca ma dotyczyć zarówno kwestii ekonomicznych, politycznych, jak i militarnych. W ciągu najbliższych lat Amerykanie zamierzają przeznaczyć większe środki na inwestycje związane z nowymi technologiami oraz zwiększyć wymianę handlową w Azji Południowo-Wschodniej²²⁴. Amerykańska polityka w drugiej dekadzie XXI wieku zmienia się, gdyż jak

---

²²⁰ Zhang, K. H. (2023). US-China Economic Links and Technological Decoupling. *The Chinese Economy*, 1–13.

²²¹ Określenie „Indo-Pacyfik” zostało wprowadzone w 1924 roku przez niemieckiego generała i geopolityka Karla Haushofera (Li, H. 2022. „The ‘Indo-Pacific’: Intellectual Origins and International Visions in Global Contexts.” *Modern Intellectual History* 19 (3): 807–833. <https://doi.org/10.1017/S1479244321000214>.) W amerykańskich oficjalnych dokumentach jest ono traktowane wymiennie z terminem „Azja-Pacyfik”.

²²² Department of Defense. (2021). *Military and security developments involving the People’s Republic of China 2021*. <https://media.defense.gov/2021/Nov/03/2002885874/-1/-1/0/2021-CMPR-FINAL.PDF>

²²³ Jureńczyk, Ł. (2023). The importance of the United States in Poland’s military security policy in the context of the war in Ukraine. *Nowa Polityka Wschodnia*, 36 (1), 60. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/npw/36/npw3603.pdf>

²²⁴ The White House. (2022, Luty). „*Indo-Pacific Strategy of the United States*.” *Washington, February 2022*. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.

zauważył Donat Mierzejewski „jednostronne działania Stanów Zjednoczonych, podobne do tych, jakie były prowadzone w Iraku i Jugosławii, mogą przyspieszyć formowanie się niewojskowego trójkąta: Indie, Chiny, Rosja, a także „strategicznego” układu między nimi”²²⁵.

Aby powstrzymać chińską ekspansję, Stany Zjednoczone rozwijają „sieć partnerstwa”²²⁶, na którą składają się zarówno organizacje o charakterze polityczno-militarnym, jak i polityczno-gospodarczym. Z militarnego punktu widzenia największe znaczenie ma zawarty pomiędzy USA, Wielką Brytanią i Australią układ AUKUS²²⁷, którego celem jest dostarczenie Australii technologii umożliwiającej budowę okrętów podwodnych o napędzie nuklearnym co w przyszłości może zmienić układ sił w regionie Indo-Pacyfiku²²⁸. Według Dariusza Kondrakiewicza „przyjmując wariant pozytywny, że w najbliższej dającej się przewidzieć przyszłości nie dojdzie do otwartej konfrontacji militarnej między USA a ChRL, należy się jednak spodziewać jakiegoś substytutu wojny hegemonicznej, obejmującego rozmaite przejawy rywalizacji amerykańsko-chińskiej na różnych poziomach i płaszczyznach oraz w różnych częściach świata, o trudnych do przewidzenia konsekwencjach”²²⁹.

3.2.3. Główne cele polityki zagranicznej ChRL w świecie wielu porządków międzynarodowych

Jak zauważył Łukasz Jureńczyk

Chiny posiadają wiele solidnych atrybutów mocarstwowości. Przede wszystkim są najludniejszym państwem na świecie, mają drugą największą gospodarkę i są liderem światowego eksportu. Posiadają one ponad dwumilionową armię, która w ostatnich latach jest w szybkim tempie modernizowana oraz dysponują strategiczną bronią nuklearną. Ponadto Chiny mają stały mandat w Radzie Bezpieczeństwa ONZ, silną pozycję w wielu organizacjach azjatyckich i światowych, wpływy polityczne i gospodarcze na wszystkich kontynentach oraz wiele innych atutów²³⁰.

---

²²⁵ Mierzejewski, D. J. (2011). *Bezpieczeństwo europejskie w warunkach Globalizacyjnych*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 29.

²²⁶ He, K., Li, M. (2020). Understanding the dynamics of the Indo-Pacific: US–China strategic competition, regional actors, and beyond. *International Affairs*, 96(1), 1–7.

²²⁷ Według planów stocznia w Adelajdzie ma wyprodukować w oparciu o amerykańską technologię osiem okrętów podwodnych o napędzie nuklearnym. Umowa obejmuje także zakup przez Australię pocisków manewrujących Tomahawk oraz pocisków taktycznych dla lotnictwa, marynarki i armii lądowej.

²²⁸ Fiszer, J. M. (2022). Will China take over the world in the middle of the 21st century?, *Studia Polityczne* 50 (1), 11–34. <https://doi.org/10.35757/STP.2022.50.1.01>.

²²⁹ Kondrakiewicz, D. (2021). *Prognozowanie i symulacje międzynarodowe*. Lublin, 140.

²³⁰ Jureńczyk, Ł. (2018). Polityczno-wojskowy wymiar rywalizacji między Chińską Republiką Ludową a Stanami Zjednoczonymi Ameryki w XX i XXI wieku. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K–Politologia*, 24(2), 13.

Dyskusja dotycząca celów chińskiej polityki zagranicznej rozwija się na świecie w miarę wzrostu chińskiego potencjału. Według zwolenników podejścia idealistycznego Chiny nie są mocarstwem dążącym do zmiany światowego układu sił, ponieważ ich głównym celem jest rozwój wymiany handlowej w skali globalnej, co jest możliwe dzięki instytucjom międzynarodowym. Z kolei zwolennicy podejścia realistycznego zakładają, że konflikt Chin jako państwa rewizjonistycznego z USA jest nieunikniony w miarę wzrostu chińskiej potęgi. Według Allastaira Iana Johnstona²³¹ Chin nie można określić mianem mocarstwa rewizjonistycznego (*revisionist power*), a więc takiego, które stara się zmienić światowy ład.

Jednak obecny stan stosunków amerykańsko-chińskich zdaje się potwierdzać prognozę Mearsheimera z 2001 roku, który opierając się na założeniach ofensywnego realizmu stwierdził, że:

Niestety, polityka zaangażowania jest skazana na porażkę. Jeśli Chiny staną się potęgą gospodarczą, prawie na pewno przełożą swoją potęgę gospodarczą na potęgę militarną i rzucą się na dominację w Azji Północno-Wschodniej. To, czy Chiny są demokratyczne i głęboko uwikłane w światową gospodarkę, czy autokratyczne i autarkiczne, będzie miało niewielki wpływ na ich zachowanie, ponieważ demokracje dbają o bezpieczeństwo tak samo jak niedemokracje, a hegemonia jest najlepszym sposobem na zagwarantowanie sobie przetrwania każdego państwa. Oczywiście ani ich sąsiedzi, ani Stany Zjednoczone nie stałyby beczynnymi, podczas gdy Chiny zdobywały coraz większe przyrosty władzy. Zamiast tego staraliby się powstrzymać Chiny, prawdopodobnie próbując stworzyć równoważącą koalicję. Rezultatem byłaby intensywna rywalizacja o bezpieczeństwo między Chinami a ich rywalami, z wiszącym nad nimi wiecznie obecnym niebezpieczeństwem wojny wielkich mocarstw. Krótko mówiąc, Chiny i Stany Zjednoczone mają stać się przeciwnikami w miarę wzrostu potęgi Chin²³².

W ostatnim rozdziale *Tragedii polityki mocarstw*, napisanej w 2014 roku, autor zadaje retoryczne pytanie: „Czy dojście do potęgi Chin może odbywać się pokojowo?” I odpowiada, że z punktu widzenia teorii realizmu ofensywnego, jeśli Chiny będą się dalej rozwijać w takim tempie, będą próbowały zdominować półkulę wschodnią, tak jak zachodnią Stany Zjednoczone. To z kolei powoduje duże prawdopodobieństwo konfliktu ze Stanami Zjednoczonymi. Mearsheimer zdaje sobie sprawę z ograniczeń ofensywnego realizmu, który nie dostrzega wpływu ideologii na stosunki międzynarodowe. W odniesieniu do Chin robi jednak wyjątek, stwierdzając, że, jak je określa, „chiński” hipernacjonalizm staje się istotnym czynnikiem prowadzącym do konfliktu z USA²³³. Jeśli wnioski Mearsheimera dotyczące Chin, wyciągnięte w oparciu o ofensywny realizm, okażą się słuszne, a konflikt amerykańsko-chiński będzie się dalej pogłębiał, faza

---

²³¹ Johnston, A. I. (2003). Is China a status quo power? *International security*, 27(4), 5–56.

²³² Mearsheimer, J. J. (2001). *The tragedy of great power politics*. New York: W.W. Norton & Company.

²³³ Mearsheimer, J. J. (2019). *Tragizm polityki mocarstw*. Wydawca: Univeritas.

wycofywania się USA z Europy będzie kontynuowana w następnej dekadzie. Z punktu widzenia realizmu chińska polityka zagraniczna według Heilmanna i Schmidta²³⁴ opiera się na czterech podstawowych zasadach:

- Chiny powinny ponownie uzyskać dominującą pozycję w skali globalnej,
- potęga Chin nie osiągnęła jeszcze wystarczającego poziomu,
- stosunki międzynarodowe oparte są na potędze rywalizujących państw,
- państwa rywalizujące z Chinami próbują powstrzymać ich dążenie do maksymalizacji swojej potęgi.

Relacje Chin z porządkami: euroazjatyckim, europejskim oraz szariatu, podporządkowane są głównemu celowi, jakim jest rywalizacja z amerykańskim porządkiem liberalnym. Istotną rolę odgrywają także kwestie gospodarcze. Stosunki chińsko-rosyjskie opierają się zarówno na wymianie gospodarczej, jak i postrzeganiu USA jako wroga numer jeden. W relacjach z Unią Europejską Chiny umiejętnie wykorzystując antyamerykańskie resentymy dążąc do wyeliminowania amerykańskich wpływów gospodarczych i politycznych w Europie. Wrogość w stosunku do USA oraz rosnące zapotrzebowanie na węglowodory stanowią podstawę relacji porządków „Pasa i Szlaku” i szariatu. Według Łukasza Jureńczyka „koegzystencja państwa ateistycznego i wyznaniowego stała się możliwa dzięki wzajemnemu nieingerowaniu w sprawy wewnętrzne. Pekin i Teheran powstrzymywały się przed oceną rozwiązań systemowych partnera, a skupiły się na zacieśnianiu pokojowej współpracy. Była ona rozwijana w zasadzie niezależnie od istniejącej konstelacji międzyblokowej oraz zmiennego umiejscowienia w niej Chin i Iranu”²³⁵.

4. Motywy i cele chińskiej polityki zagranicznej i *soft power* wobec państw Grupy Wyszehradzkiej

4.1. Inicjatywa „Pasa i Szlaku” jako sposób na przezwycięzenie dylematu Malakki

Jak zauważyła Kamila Pronińska:

energia jest podstawą funkcjonowania współczesnej cywilizacji. Warunkuje ona w znacznej mierze wzrost gospodarczy, rozwój technologiczny, a także byt i jakość życia społeczeństw. Z tego też względu, zadanie zapewnienia niezakłóconych jej dostaw oraz zagwarantowania dostępu do

---

²³⁴ Heilmann, S., Schmidt, D. (2014). *China's Foreign Political and Economic Relations: An Unconventional Global Power*. Lanham, Rowman & Littlefield.

²³⁵ Jureńczyk, Ł. (2018). Chińska Republika Ludowa wobec programu nuklearnego Iranu po zimnej wojnie. *Humanities and Social Sciences*, 25(1), 33–47.

surowców energetycznych, stanowiących podstawę światowego bilansu paliwowo-energetycznego jest priorytetowo traktowane w strategiach bezpieczeństwa współczesnych państw²³⁶.

Przejście Chin od statusu mocarstwa „częściowego” do statusu supermocarstwa jest możliwe jedynie poprzez przewyciężenie jak to określił w 2003 roku Hu Jintao „dylematu Malakki”, polegającego na podatności Chin na blokadę morską i braku alternatywnych rozwiązań. Stwierdził on, że „od samego początku niektóre potęgi naruszały oraz starały się kontrolować nawigację przez cieśniny”²³⁷, mając na myśli USA. Dla chińskich strategów problemem jest nie tylko marynarka Stanów Zjednoczonych mogąca skutecznie zablokować cieśninę, przez którą Chiny transportują 80% swojego zapotrzebowania na węglowodory, ale także rozwój floty Indii, które leżą na skrzyżowaniu głównych szlaków handlowych.

Sposobem na rozwiązanie „Dylematu Malakki” jest dla strony chińskiej rozwój Inicjatywy „Pasa i Szlaku” (*Belt and Road Initiative*, BRI, 一带一路, *Yìdài yìlù*)²³⁸, której projekt został ogłoszony w 2013 roku²³⁹. Było to typowe działanie ze sfery *soft power* mające przekonać i przyciągnąć rządy innych państw do projektu. Brak precyzyjnej definicji, czym właściwie ma być BRI i jakie są plany jego rozwoju, jest celowym zabiegiem pozwalającym dostosować projekt do różnych oczekiwań ewentualnych kontrahentów²⁴⁰. Samo ogłoszenie projektu na razie niczego nie zmieniło w wolumenie trwającej od wielu lat wymiany handlowej prowadzonej przez Chiny drogą lądową do Europy, jednak strona chińska zakłada, że będzie to inwestycja na niespotykaną dotąd skalę²⁴¹.

4.2. Kluczowa rola państw Grupy Wyszehradzkiej w budowie połączeń Inicjatywy „Pasa i Szlaku” do Europy Zachodniej

Nowy Euroazjatycki Most Lądowy biegnie z Chin poprzez Rosję, Kazachstan, Białoruś i Polskę do Niemiec i Czech. Mapa Nowego Jedwabnego Szlaku pokazuje, że państwa Europy Środkowo-

---

²³⁶ Pronińska, K. L. (2012). *Bezpieczeństwo energetyczne w stosunkach UE-Rosja*. Elipsa.

²³⁷ Zweig, D. (2016). Modeling „resource diplomacy” under hegemony. The triangular nature of Sino-US energy relations. W: *Sino-U.S. Energy Triangles: Resource Diplomacy Under Hegemony*, Zweig D., HaoYufan (red.), Routledge.

²³⁸ Zhong, Y. (2016). *The Importance of the Malacca Dilemma in the Belt and Road Initiative*, „Journal of Policy Science” 10.

²³⁹ Stokes, J. (2015). China’s Road Rules. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2015-04-19/chinas-road-rules>

²⁴⁰ Vangeli, A. (2015). China’s New Silk Road and its impact on Sino-European relations, *EU-China Observer*. 20–26.

²⁴¹ Wang, Y. (2016). *Inicjatywa „Jeden Pas i Jedna Droga”*. *Co rozwój Chin oznacza dla świata*, Wydawnictwo Adam Marszałek.

Wschodniej, szczególnie należące do Grupy Wyszehradzkiej, odgrywają kluczową rolę w budowie połączeń do Europy Zachodniej:

- głównego przez Polskę do Niemiec,
- południowego z greckiego portu w Pireusie przez Bałkany,
- północnego do portu w Rydze a dalej na Zachód.

Dlatego też utrzymywanie i rozwijanie dobrych kontaktów z państwami Grupy Wyszehradzkiej będzie miało dla Chin coraz większe znaczenie w miarę rozwoju tak gigantycznej inwestycji jaką jest BRI.

Mapa 1. Nowy Jedwabny Szlak

Źródło: M. Kaczmarek, J. Jakóbcowski, J. Handle-Hussein, Szczyt Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia: nowa wizja współpracy, stare instrumenty. <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-12-02/szczyt-chiny-europa-srodkowo-wschodnia-nowa-wizja-wspolpracy-stare>

4.3. Zarys stosunków Chińskiej Republiki Ludowej z państwami Europy Środkowo-Wschodniej i Grupy Wyszehradzkiej w latach 1949–2011

Historię relacji ChRL i państw Europy Środkowo-Wschodniej możemy podzielić na 7 etapów. Pierwszy etap obejmuje okres od powstania ChRL do definitywnego rozpadu bloku wschodniego. Po II wojnie światowej państwa Europy Środkowo-Wschodniej znalazły się pod dominacją Związku Radzieckiego (z wyjątkiem Grecji), a w październiku 1949 roku po zwycięstwie komunistów została

proklamowana przez Mao Zedonga Chińska Republika Ludowa. Do czasu konfliktu radziecko-chińskiego po śmierci Stalina, który ostatecznie doprowadził do rozłamu w bloku wschodnim, polityka Pekinu wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej była zgodna z linią polityczną Moskwy. W październiku 1956 roku Mao Zedong poparł przemiany w Polsce, aby zaznaczyć swój wpływ na inne państwa komunistyczne, przełamując w ten sposób monopol Moskwy. Według Shen Zihua i Li Danhui teza jakoby naciski ze strony Mao Zedonga powstrzymały Rosjan przed zbrojną interwencją w Polsce nie znajduje potwierdzenia w dokumentacji chińskiego MSZ²⁴². Jednak wpływ Pekinu na przebieg wydarzeń w Polsce w październiku 1956 roku pozostaje bezspornym faktem²⁴³.

Drugi etap to okres od rozpadu bloku wschodniego do powrotu do władzy Deng Xiopinga w 1978 roku. W kontekście relacji z Chinami w tym czasie szczególny przypadek wśród państw Europy Środkowo-Wschodniej stanowiła Albania, która po konflikcie z Jugosławią w 1948 roku weszła w ścisły sojusz ze Związkiem Radzieckim. W 1961 roku władze w Tiranie zerwały stosunki ze swoim partnerem strategicznym, stając się z kolei bliskim sojusznikiem Chin aż do 1978 roku, kiedy znów ociepliła stosunki z Moskwą²⁴⁴. W przypadku Rumunii zachowanie dobrych stosunków z Pekinem po rozłamie chińsko-radzieckim było podyktowane chęcią uniezależnienia się od Związku Radzieckiego. Nicolae Ceausescu nie zerwał całkowicie z blokiem wschodnim, równocześnie starając się zbliżyć do Chin, które odwiedził w 1971 roku. Znamienny jest fakt, że po tej wizycie w Rumunii wprowadzono kult przywódcy analogiczny do kultu Mao Zedonga.

W latach 1961–1978 relacje z Chinami państw Europy Środkowo-Wschodniej zdominowanych przez Związek Radziecki były ściśle podporządkowane linii politycznej Kremla. Po śmierci Mao Zedonga w 1976 roku walkę o władzę wygrał Deng Xiaoping, który częściowo zliberalizował gospodarkę i zapoczątkował politykę mającą na celu zakończenie izolacji Chin. Doszło także do normalizacji stosunków z Rosją, a tym samym z podporządkowanymi jej państwami Europy Środkowo-Wschodniej. Kolejny etap to lata 1989–2004, okres upadku komunizmu w państwach Europy Środkowo-Wschodniej i transformacji ustrojowej i gospodarczej państw do tej pory podporządkowanych ZSRR. Nie wywarło to jednak większego wpływu na relacje z Chinami, które zwłaszcza po brutalnym stłumieniu protestów na placu Niebiańskiego

---

²⁴² Zihua, S., Danhui, L. (2006). Kryzys w Polsce 1956 r. i stosunki polsko-chińskie widziane z Pekinu. W: *Polski Październik 1956 w polityce światowej*, red. J. Rowiński, Warszawa. 455–462.

²⁴³ Gawlikowski, K. (2006). *Kluczowy moment wpływu Chin na losy Polski – przyczynek do historii stosunków polsko-chińskich, 1956 – Polski Październik w polityce światowej*, pod red. Jana Rowińskiego, przy współpracy Tytusa Jaskułowskiego, PISM, „Azja-Pacyfik”, t. 11/2008, 280–291.

²⁴⁴ Biberaj, E. (1986). *Albania and China: A Study of an Unequal Alliance*. Boulder and London: Westview Press.

Spokoju w czerwcu 1989 roku nadal były postrzegane w państwach Europy Środkowo-Wschodniej jako państwo komunistyczne i opresyjne, w którym łamane są podstawowe prawa człowieka²⁴⁵.

Na początku lat 90-tych Chiny, dążąc do przełamania izolacji politycznej, intensyfikowały działania dyplomatyczne wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej. Kontynuując dotychczasową współpracę premier Chin Li Peng odwiedził w 1994 roku Rumunię. W wygłoszonym w Bukareszcie przemówieniu przedstawił proponowane przez Chiny zasady współpracy z państwami Europy Środkowo-Wschodniej. Składają się na nie zgodne z obowiązującą w chińskiej dyplomacji retoryką następujące zasady:

- szacunek dla wyboru obywateli każdego kraju,
- nieingerencja w sprawy wewnętrzne innych krajów,
- rozwój tradycyjnej przyjaźni i współistnienie w pokoju i przyjaźni,
- wzmacnianie wzajemnie korzystnej współpracy oraz dążenie do wspólnego rozwoju i dobrobytu,
- wsparcie dla pokojowego rozwiązywania sporów i wspierania stabilności w regionie.

W praktyce w przypadku Rumunii oznaczało to rozwój wzajemnej wymiany handlowej. W 1996 roku prezydent Chin Jiang Zemin w czasie wizyty w Rumunii podpisał porozumienie o wzajemnej współpracy naukowo-technicznej i handlowej. Prezydent Emil Constantinescu w 1997 roku podpisał w Pekinie kolejny pakiet umów deklarując poparcie dla stanowiska Chin w sprawie Tajwanu.

Podobną deklarację złożył w czasie wizyty w Chinach prezydent Aleksander Kwaśniewski. We wspólnym komunikacie Rzeczypospolitej Polskiej i Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 17 listopada 1997 roku czytamy: „Strona polska ponownie oświadcza, że Rzeczpospolita Polska uznaje, że na świecie istnieją tylko jedno Chiny i jest to Chińska Republika Ludowa oraz że Tajwan jest nierozłączną częścią terytorium Chin, a Rząd Chińskiej Republiki Ludowej jest jedynym legalnym rządem reprezentującym całe Chiny”²⁴⁶ O ile lata 1989–1994 to okres stagnacji w stosunkach Chin z państwami Europy Środkowo-Wschodniej, o tyle lata 1994–2001 można określić jako okres ich pewnego ożywienia. Do rzeczywistej intensyfikacji wzajemnych relacji doszło jednak dopiero po 11 grudnia 2001 roku, gdy po trwających ponad rok negocjacjach Chiny przystąpiły do Światowej Organizacji Handlu. Stało się to punktem zwrotnym dla ekspansji chińskiej gospodarki, która zyskała możliwość eksportu towarów na niespotykana dotąd skalę. Władze chińskie w myśl strategii otwarcia na świat (*going out*) zachęcały przedsiębiorstwa do

---

²⁴⁵ Turcsányi, R., Qiaoan, R. (2020). Friends or foes? How diverging views of communist past undermine the China – ‘16+1 platform’. *Asia Eur J* 18, 397–412. <https://doi.org/10.1007/s10308-019-00550-6>

²⁴⁶ Komunikat. (2000). Wizyta oficjalna w Chinach. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosc/rok-2000-i-starsze/art,158,220,wizyta-oficjalna-w-chinach-komunikat.html>

ekspansji na rynki międzynarodowe. Ze względu na niskie koszty wytwarzania i taniość siły roboczej Chiny, które wyspecjalizowały się w wytwarzaniu tekstyliów oraz w energochłonnej produkcji przemysłowej stały się „fabryką świata” odnotowują w kolejnych latach średnio 10-procentowy przyrost PKB rocznie.

Błyskawiczny rozwój gospodarczy Chin to w znacznej mierze długofalowy efekt reformatorskich działań Deng Xiaopinga, który pomimo rezygnacji ze wszystkich oficjalnych funkcji do śmierci w 1997 roku pozostawał niekwestionowanym przywódcą. Jego protegowany, kontynuator linii politycznej i następca Jiang Zemin wprowadził Chiny do WTO. W latach 2002–2012, gdy funkcję sekretarza generalnego Komunistycznej Partii Chin pełnił Hu Jintao, podjęto liczne działania mające na celu intensyfikację relacji handlowych z krajami Unii Europejskiej. W 2003 roku polityka Chin wobec UE została określona w komunikacie *China's policy paper on EU*, w której przedstawiono koncepcję zbliżenia gospodarczego z państwami Unii²⁴⁷. Przykładem realizacji tej strategii może być zawarty w grudniu 2005 roku przez premierów ChRL Wen Jiabao i Francji Dominique'a de Villepin kontrakt z konsorcjum Airbus opiewający na 10 mld euro²⁴⁸. Równocześnie państw Europy Środkowo-Wschodniej jako aktualni i przyszli członkowie UE stały się obiektem zainteresowania Pekinu czego wyrazem była wizyta Wen Jiabao w Polsce, Węgrzech i Rumunii w 2004 roku.

4.4. Oferta dla państw Grupy Wyszehradzkiej w ramach polityki 16+1(17+1)

W raporcie przygotowanym przez analityków Ośrodka Spraw Azjatyckich UŁ: prof. Dominika Mierzejewskiego, dra Bartosza Kowalskiego oraz mgra Przemysława Ciborka, czytamy: „W ocenach wybranych państw formatu 16+1 dominuje poczucie rozczarowania wynikającego z dotychczasowych efektów współpracy z Chinami: niski wolumen inwestycji oraz rosnący deficyt w handlu zagranicznym”²⁴⁹. Podstawowe zagadnienie związane z formatem 16+1 (17+) to odpowiedź na pytanie, dlaczego oferta z nim związana nie doszła do skutku, skoro analogiczne chińskie formaty w Afryce i Ameryce Łacińskiej zainwestowały tam mld dolarów. Stało się tak pomimo szeregu warunków sprzyjających:

- ze względu na nadwyżki finansowe Chiny stały się największym na świecie inwestorem,

---

²⁴⁷ Chinese Embassy in the Republic of Cyprus. (2003). *China's EU policy paper*. http://cy.china-embassy.gov.cn/eng/zgyom/200310/t20031013_3122851.htm

²⁴⁸ Airbus sells 150 A320 family aircraft to China. (2005, Grudzień 5). *Avitrader*. <https://www.avitrader.com/2005/12/05/airbus-sells-150-a320-family-aircraft-to-china/>

²⁴⁹ Mierzejewski, D., Kowalski, B., Ciborek, P. (2018). *Aktywność gospodarcza i polityczna Chińskiej Republiki Ludowej w regionie Europy Środkowej i Wschodniej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

- Chinom zależy na rozbudowaniu infrastruktury transportowej w państwach Grupy Wyszehradzkiej ze względu na rozbudowę trzech odcinków Nowego Jedwabnego Szlaku,
- państwa Grupy Wyszehradzkiej potrzebują dofinansowania, aby wydostać się z pułapki średniego rozwoju.

Jeżeli mamy do czynienia z warunkami sprzyjającymi oraz z dojściem do skutku jakiegoś wydarzenia w analogicznych sytuacjach, które jednak nie zaistniało w badanej sytuacji, to wyjaśnienie powinno polegać na odwołaniu się do warunków przeszkadzających.

Przyczyny braku skuteczności formatu 16+1 (17+1) najczęściej wymieniane w literaturze przedmiotu, takie jak zróżnicowanie gospodarcze, kulturowe, społeczne i polityczne krajów Europy Środkowo-Wschodniej, bariery prawne wynikające z prawodawstwa UE, niedostateczne rozpoznanie potrzeb regionu przez stronę chińską oraz asymetria oczekiwań obu stron w dużej mierze przyczyniają się do braku efektywnej współpracy. Nie można ich jednak uznać za kluczowe, ponieważ zazwyczaj towarzyszą działalności chińskich firm.

4.4.1. Propozycje Wen Jiabao na forum gospodarczym w Warszawie

W 2011 roku Państwo Środka zorganizowało forum gospodarcze w Budapeszcie. Rok później premier Chin Wen Jiabao podczas wizyty w Warszawie na forum gospodarczym *Europa Środkowa – Chiny* oficjalnie przedstawił propozycję współpracy Chin z państwami Europy Środkowo-Wschodniej w ramach formatu 16+1. Została ona skierowana do 16 państw byłego bloku wschodniego: Albanii, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chorwacji, Republiki Czeskiej, Estonii, Węgier, Łotwy, Litwy, Macedonii, Czarnogóry, Polski, Rumunii, Serbii, Słowacji i Słowenii, z których 11 należało do Unii Europejskiej, a 12 do Paktu Północnoatlantyckiego.

W swoim założeniu format 16+1 nie miał być organizacją międzynarodowa, ale raczej platformą służącą do ułatwienia multilateralnych kontaktów. W myśl założeń strony chińskiej będącej *spiritus movens* całego projektu miał on mieć charakter pragmatyczny i koncentrować się na krótko i średnioterminowych celach ekonomicznych. Podsumowując swoją wizytę w Warszawie Wen Jiabao przedstawił szerokie perspektywy przyszłej współpracy:

W czasie mojej wizyty odbyło się I Spotkanie Premierów oraz II Forum Gospodarcze Polska–Europa Środkowa–Chiny, co pozwoliło mi na przeprowadzenie także dwustronnych spotkań ze wszystkimi liderami regionu. W ich trakcie głęboko odczułem, że podobnie jak Chiny, także państwa Europy Środkowej bardzo sobie cenią naszą tradycyjną przyjaźń i szczerze oczekują dalszego zacieśniania współpracy. Obecnie i Chiny i Europa Środkowa stoją przed nowymi możliwościami rozwoju, którego perspektywy są bardzo szerokie. Strona chińska w pełni zrealizuje złożone w Warszawie obietnice, w tym wysyłania do państw regionu misji handlowo-inwestycyjnych, ustanowienia specjalnej linii kredytowej w wysokości 10 miliardów USD oraz funduszu wspierania inwestycji

w wysokości 500 mln USD. Chcemy wspólnymi wysiłkami doprowadzić do realizacji wszystkich tych inicjatyw, wzmocnić koordynację – tak, aby dwustronna współpraca przynosiła rzeczywiste i wymierne efekty, dla dobra społeczeństw Chin i krajów Europy Środkowej²⁵⁰.

Równocześnie Wen Jiabao zwrócił uwagę na kluczową rolę relacji Państwa Środka z Unią Europejską:

Chiny popierają proces integracji europejskiej i wierzą, że Europa odzyska w wyniku reform swoją żywotność, dynamikę rozwoju i wzrost gospodarczy. Stabilna, kwitnąca gospodarczo i silna Europa będzie korzystnie wpływać nie tylko na rozwój strategicznych stosunków partnerskich Unia Europejska–Chiny, ale również na zachowanie pokoju i rozwoju całego świata²⁵¹.

Przemawiając w trakcie forum w Warszawie Wen Jiabao przedstawił *12 kroków na rzecz przyjaznej współpracy z Europą Środkową i Wschodnią*, mających być podstawą współpracy²⁵². Siedem z nich dotyczyło polityki inwestycyjnej:

1. Utworzenie sekretariatu współpracy między Chinami a krajami Europy Środkowej i Wschodniej. Sekretariat będzie miał siedzibę w chińskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych i będzie odpowiedzialny za komunikację i koordynację w sprawach związanych ze współpracą, przygotowaniem do spotkań liderów i forów biznesowych oraz wdrażaniem odpowiednich wyników. Zgodnie z zasadą dobrowolności 16 krajów Europy Środkowej i Wschodniej wyznaczy odpowiedni departament i koordynatora do udziału w pracach sekretariatu.
2. Ustanowienie specjalnej linii kredytowej o wartości 10 mld USD, z której pewna część stanowić będą kredyty preferencyjne, z naciskiem na projekty współpracy w takich obszarach, jak infrastruktura, wysokie i nowe technologie oraz zielona gospodarka. 16 krajów Europy Środkowej i Wschodniej może złożyć wniosek projektowy do Narodowego Banku Rozwoju w Chinach, Banku Eksportu i Importu w Chinach, Banku Przemysłowego i Handlowego w Chinach, Banku Budowlanego w Chinach, Banku Chin lub Chińskiego Banku Citic.
3. Utworzenie funduszu współpracy inwestycyjnej między Chinami a krajami Europy Środkowo-Wschodniej w celu zebrania w pierwszym etapie 500 mln USD.

---

²⁵⁰ Czego chiński premier życzy Polakom? (2012, Kwiecień 28). *Wyborcza.pl*. <https://wyborcza.pl/7,75398,11634563,czego-chinski-premier-zyczy-polakom-stenogram-wideo.html>

²⁵¹ Ibidem.

²⁵² Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015, Styczeń 25). *China's Twelve Measures for Promoting Friendly Cooperation with Central and Eastern European Countries [online]*, Beijing, 25 January 2015. http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/2012hs/hdxw/201610/t20161020_6828798.htm

4. Chiny wyślą misje promocji handlu i inwestycji do krajów Europy Środkowej i Wschodniej oraz podejmą konkretne kroki w celu rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej i handlu. Chiny chciałyby współpracować z 16 krajami Europy Środkowej i Wschodniej, aby do 2015 roku zwiększyć łączną wymianę handlową do 100 mld USD.
5. Chiny będą, w świetle aktualnych uwarunkowań i potrzeb krajów Europy Środkowo-Wschodniej, zachęcać chińskie przedsiębiorstwa do współpracy z odpowiednimi krajami w celu utworzenia w każdym kraju w ciągu najbliższych pięciu lat jednej strefy ekonomicznej i technologicznej. Chiny będą nadal zachęcać i wspierać więcej chińskich przedsiębiorstw do udziału w rozwoju istniejących stref ekonomicznych i technologicznych w odpowiednich krajach.
6. Chiny są gotowe do aktywnego zbadania z 16 krajami Europy Środkowej i Wschodniej współpracy finansowej, takiej jak *swapy* walutowe, rozliczenia w walucie lokalnej w handlu transgranicznym oraz zakładanie oddziałów banków w krajach drugiej strony, w celu zwiększenia wsparcia i usług za praktyczną współpracę.
7. Powołanie eksperckiego komitetu doradczego ds. budowy sieci transportowej między Chinami a krajami Europy Środkowej i Wschodniej. Z Ministerstwem Handlu Chin jako koordynatorem i 16 krajami Europy Środkowej i Wschodniej uczestniczącymi na zasadzie dobrowolności, Chiny i kraje europejskie zbadają budowę regionalnych sieci demonstracyjnych autostrad lub kolei poprzez wspólne przedsięwzięcia, wspólne kontrakty i inne środki (Ministerstwo Spraw Zagranicznych Chińskiej Republiki Ludowej, 2012)²⁵³,
8. Pozostałych pięć kroków dotyczyło współpracy kulturalnej, naukowej oraz turystycznej między Chinami a krajami CEE.

Wykorzystaniu potencjału formatu 16+1 (17+1) sprzyjało szereg warunków. Powołanie formatu było wyrazem oczekiwań, jakie żywiła zarówno strona chińska, jak i państwa Europy Środkowo-Wschodniej. Sam fakt oferty skierowanej do tej grupy państw wskazuje, że chińska percepcja tego regionu ma charakter geopolityczny. Państwa tej części Europy różnią się pod każdym względem: politycznym, religijnym, społecznym, historycznym, jednak stanowią jedność z punktu widzenia Chin. Wiąże się to ściśle ze strategicznym celem Chin, jakim było stworzenie przyczółka w Europie Środkowo-Wschodniej, jako potencjalnego punktu tranzytowego BRI

---

²⁵³ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *China's Twelve Measures for Promoting Friendly Cooperation with Central and Eastern European Countries*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/wjbispg_665714/t928567.shtml.

dla chińskich towarów²⁵⁴. Miało to być także sposobem na wejście w kontakt z gospodarkami Niemiec i innymi krajami „starej Unii” (Austrii, Belgii, Danii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Luksemburga, Portugalii, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Włoch)²⁵⁵. Dodatkowym czynnikiem sprzyjającym chińskiej inicjatywie był kryzys w strefie euro.

Format 16+1(17+1) wzbudził ogromne nadzieje wśród państw Europy Środkowo-Wschodniej przede wszystkim na dofinansowanie infrastruktury. Państwa te, dla których wejście do Unii Europejskiej było silnym impulsem prorozwojowym pomimo rozlicznych korzyści znalazły się w pułapce średniego rozwoju, jako dostarczyciele taniej siły roboczej i rynki zbytu dla produkcji z krajów „starej Unii” przede wszystkim Niemiec. Gospodarka tych państw w znacznej mierze podporządkowana interesom silniejszych partnerów i pomimo płynących z tego profitów jest ograniczona w swoim rozwoju. Przede wszystkim nadzieje budził fakt, że Chiny dysponujące ogromnymi nadwyżkami finansowymi stały się największym na świecie eksporterem kapitału pieniężnego. Dofinansowanie infrastruktury kolejowej i drogowej w państwach Europy Środkowo-Wschodniej byłoby w żywotnym interesie państwa Środka, gdyż jedynie wtedy możliwy byłby sprawny transport towarów BRI do Europy Zachodniej.

Chiny zrealizowały swój cel zasadniczy, jakim było zwiększenie wymiany gospodarczej z krajami „Starej Europy” przede wszystkim z Niemcami. Format 16+1 okazał się niezwykle skuteczną kartą przetargową w negocjacjach handlowych z krajami „Starej Unii”. Natomiast oczekiwania krajów Europy Środkowo-Wschodniej nie zostały zrealizowane nawet w ograniczonym stopniu. Z przedstawionych w Warszawie 12 kroków premiera Wen Jiabao całkowitym sukcesem zakończył się jedynie pierwszy krok. W 2014 roku w Warszawie utworzono Stały Sekretariat 16 krajów Europy Środkowo-Wschodniej i Chin do spraw inwestycji, co było efektem umowy Polskiej Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ) oraz China Investment Promotion Agency.

Powołaniu Sekretariatu 16 krajów Europy Środkowo-Wschodniej i Chin do spraw inwestycji towarzyszyły deklaracje wzajemnej współpracy. Wicepremier, minister gospodarki Janusz Piechociński wyraził zainteresowanie zwiększeniem napływu inwestycji z Chin. Z kolei Li Dianxun, dyrektor generalny chińskiej agencji ds. promocji inwestycji (CIPA) oświadczył, że wartość inwestycji powinna zwiększyć się w znaczący sposób. W praktyce był to kolejny po powołaniu Stałego Sekretariatu przy chińskim MSZ w 2012 roku krok na drodze do biurokratyzacji i instytucjonalizacji formatu 16+1, co jednak nie miało wielkiego wpływu na konkretne efekty

---

²⁵⁴ Kaczmarek, M., Jakóbski, J. (2015). Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia:”16+ 1” widziane z Pekinu. *Komentarze Ośrodka Studiów Wschodnich*, 166.

²⁵⁵ Matura, T. (2012). The Pattern of Chinese Investments in Central Europe. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/281208674_The_Pattern_of_Chinese_Investment_in_Central_Europe

wzajemnej współpracy. Drugi z 12 kroków Wen Jiabao – ustanowienie specjalnej linii kredytowej w wysokości 10 miliardów USD, nie spełnił oczekiwanych rezultatów. Do roku 2016 China Exim Bank oraz China Development Bank sfinansowały głównie projekty dotyczące energetyki w krajach EEC nie będących członkami Unii Europejskiej: Serbii, Macedonii, Bośni i Hercegowiny oraz Czarnogóry.

W wykorzystaniu potencjału 16+1 (17+1) istotną rolę odegrały warunki pozornie utrudniające. O skali inwestycji Państwa Środka w krajach EEC wynoszących w latach 2000–2019 około 10 mld EUR świadczy ich porównanie z inwestycjami dokonanymi w tym samym okresie w Finlandii na kwotę 12 mld EUR²⁵⁶. Michał Lubina jako przyczynę takiego stanu rzeczy wymienia następujące czynniki²⁵⁷:

- gospodarcze, kulturowe, społeczne i polityczne zróżnicowanie krajów EŚW,
- bariery prawne wynikające z przepisów UE,
- niedostateczne rozpoznanie potrzeb regionu przez stronę chińską,
- asymetrię oczekiwań obu stron.

KPMG, globalna organizacja niezależnych firm świadczących usługi audytorsko-doradcze w wydanej przez siebie instruktażowej broszurze dotyczącej relacji z firmami chińskimi, przedstawia dane będące efektem badań ankietowych²⁵⁸. Na pytanie „w jakich obszarach Twoja firma napotkała największe trudności?” padły następujące odpowiedzi:

- generowanie synergii – 49%,
- kwestie kulturowe – 47%,
- kwestie organizacyjne – 43%,
- kwestie kadrowe – 43%,
- nowa wizja i strategia – 39%,
- kwestie finansowe – 35%,
- utrzymanie klientów – 22%,
- strategia marki – 14%,
- pozostałe – 8%.

---

²⁵⁶ Chinese FDI in Europe: 2019 Update. (2019). *Mercator Institute for China Studies*. <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2019-update>

²⁵⁷ Kaczmarek, M., Jakóbcowski, J. (2015). Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia: „16+ 1” widziane z Pekinu. *Komentarze Ośrodka Studiów Wschodnich*, 166.

²⁵⁸ Institut on Mergers, Acquisitions and Aliances. (2010). *World class aspirations: The perceptions and the reality of China outbound investment*. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2010/10/china-outbound-investment-201010.pdf>

Typowym przykładem inwestycji nieudanej w wyniku skumulowania się powyższych problemów może być afera z chińską firmą Covec, która nie wywiązała się z budowy odcinka autostrady A2 pomiędzy Warszawą i Łodzią za kwotę 1,3 mld PLN²⁵⁹.

Oprócz czynników kulturowych i gospodarczych często wskazuje się na antykomunistyczny resentyment występujący w państwach Europy Środkowo-Wschodniej zdominowanych przez ZSRR po II wojnie światowej²⁶⁰. Postrzeganie Chin jako państwa opresyjnego, w którym łamane są podstawowe prawa człowieka, miałyby być istotnym czynnikiem powstrzymującym rozwój współpracy z państwami Europy Środkowo-Wschodniej.

Wyżej wymienione czynniki niewątpliwie w znacznej mierze przyczyniają się do braku efektywnej współpracy gospodarczej, trudno jednak uznać je za decydujące. Podobne problemy występują wszędzie tam, gdzie pojawiają się chińskie firmy, ale w wielu regionach świata pomimo tych przeszkód wzajemne relacje gospodarcze mają charakter bardziej dynamiczny niż w Europie Środkowo-Wschodniej. Przykładem może być Afryka, gdzie Państwo Środka w 2000 roku powołało Forum Współpracy Chińsko-Afrykańskiej (*Forum on China–Africa Cooperation*, FOCAC), organizację pod wieloma względami analogiczną do formatu 16+1 (17+1)²⁶¹.

Według danych z Uniwersytetu Johna Hopkinsa w Waszyngtonie chińskie instytucje finansowe w latach 2000–2018 udzieliły afrykańskim rządów i firmom kredytu łącznej wartości 148 mld USD²⁶². Większość tej kwoty została zainwestowana w rozwój infrastruktury komunikacyjnej²⁶³. Podobną funkcję jak FOCAC pełni powołana w 2010 Wspólnota Państw Ameryki Łacińskiej i Karaibów (CELAC)²⁶⁴. W 2012 roku Wen Jiabao ogłosił politykę Trusted Friends Forever, w wyniku której nastąpił bardzo szybki wzrost wymiany handlowej pomiędzy Chinami a państwami tego regionu²⁶⁵. Ogółem w latach 2005–2019 chińskie inwestycje w Ameryce

---

²⁵⁹ Banasiak, C. (2015, Luty 23). Powody do obaw czy radości? *Polska Gazeta Transportowa*. <http://www.pgt.pl/chinskie-deja-vu>

²⁶⁰ Turcsányi, R., Qiaoan, R. (2020). Friends or foes? How diverging views of communist past undermine the China-CEE ‘16+ 1 platform’. *Asia Europe Journal*, 18(3), 397–412.

²⁶¹ Gruszczyński, B. (2016). *Chiński multilateralizm, studium porównawcze współpracy Chin z Afryką i Europą Środkowo-Wschodnią*. [Chinese multilateralism. Comparative study of Chinese cooperation with Africa and Central and Eastern Europe, M.A. Thesis, University of Lodz, 2016.], 26–28, 63–67, 74–77.

²⁶² China Africa Research Initiative. (2018). *Chinese loans do Africa*. <http://www.sais-cari.org/research-chinese-loans-to-africa>

²⁶³ Ibidem.

²⁶⁴ Fornes, G., Mendez, A. (2018). *The China-Latin America axis: Emerging markets and their role in an increasingly globalised world*. Palgrave Macmillan.

²⁶⁵ China’s Engagement with Latin America and the Caribbean. (2023). *Congressional Research Service*. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10982>

Łacińskiej i na Karaibach wyniosły 130 mld USD²⁶⁶. Według Łukasza Jureńczyka „Chińscy partnerzy otrzymują dostęp do niezobowiązujących linii kredytowych na korzystnych warunkach i uzyskują przychody ze sprzedaży zasobów naturalnych. Ponadto chińskie firmy są zaangażowane w rozwój ich infrastruktury”²⁶⁷.

Skala chińskich inwestycji zarówno w Afryce jak i Ameryce Łacińskiej wynika z trzech podstawowych czynników: surowców, taniej siły roboczej oraz rynku zbytu dla ponad miliarda ludzi. Państwa Europy Środkowo-Wschodniej nie dysponują takimi atutami na porównywalną skalę, jednak nawet większa atrakcyjność Afryki i Ameryki Łacińskiej dla Chin nie tłumaczy tak ogromnej różnicy inwestycji w ramach FOCAC, CELAC i formatu 16+1. Tym bardziej, że zainwestowanie w infrastrukturę komunikacyjną państw Europy Środkowo-Wschodniej byłoby niezwykle korzystne dla Chin ze względu na połączenie BRI z Europą Zachodnią.

Chiny we wszystkich regionach świata opierają swoją ekspansję ekonomiczną na tym samym schemacie działania. FOCAC, CELAC i format 16+1 (17+) są podobne do siebie nawet w szczegółach organizacyjnych²⁶⁸. Zasadne więc staje się pytanie, dlaczego chińska polityka inwestycyjna prowadzona z tak ogromnym powodzeniem w Afryce i Ameryce Łacińskiej w Europie Środkowo-Wschodniej zakończyła się wbrew oficjalnym zapewnieniom wszystkich zainteresowanych stron fiaskiem?

Wyjaśnienia przyczyn, dla których potencjał tkwiący w formacie 16+1(17+1) nie został należycie wykorzystany, należy szukać nie w sferze gospodarczej i kulturowej, ale przede wszystkim w politycznej. Niepowodzenie formatu 16+1(17+1) jest efektem polityki prowadzonej przez Chiny, Niemcy oraz państwa Grupy Wyszehradzkiej. Eksport z Niemiec do Chin od 2000 do 2019 roku zwiększył się z 9,5 mld euro do 96 mld euro, dając pracę prawie połowie zatrudnionych w przemyśle Niemców²⁶⁹. W tej sytuacji ewentualny wzrost chińskich inwestycji w państwach Europy Środkowo-Wschodniej postrzegany jest przez Niemcy, które od 2010 roku systematycznie konsultują się z Chinami, jako konkurencja dla swoich interesów. Od momentu inauguracji BRI jednym z głównych celów polityki niemieckiej stało się kontrolowanie relacji z Chinami poprzez instytucje Unii Europejskiej. Jak trafnie stwierdził Jan Gaspers: „W świetle

---

²⁶⁶ Congressional Research Service. (2020). *China's Engagement with Latin America and the Caribbean*. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10982/17>

²⁶⁷ Jureńczyk, Ł. (2020). Analysing China's "Angola Model": A Pattern for Chinese Involvement in Africa?, *The Strategic Review for Southern Africa*, 42(2), 11.

²⁶⁸ Kozłowski, K. (2018). The New Silk Road and Central Europe: Eurasian Integration with Chinese Characteristics. *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, 16(3), 131–146.

²⁶⁹ Statistisches Bundesamt. (2022). *Werte der Importenach Deutschland aus ausgewählten Ländern von 2006 bis 2018 (in Milliarden Euro)*. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/152111/umfrage/import-nach-deutschland-aus-ausgewaehltenlaendern>

panującej niepewności co do implikacji geopolitycznych i ekonomicznej trwałości BRI, rząd niemiecki aktywnie próbuje koordynować reakcję Europy na tę inicjatywę i jej zaangażowanie w tę inicjatywę za pośrednictwem UE, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), lub G20²⁷⁰.

Narracja niemieckich czynników rządowych oraz mediów w tej kwestii prowadzona jest głównie pod hasłem „zachowania jedności europejskiej”. Jak stwierdził niemiecki minister spraw zagranicznych Sigmar Gabriel na spotkaniu w 2017 roku w Paryżu: „Jeśli nie uda nam się wypracować jednej strategii wobec Chin, to Chinom uda się podzielić Europę”²⁷¹. Innym, równie często używanym argumentem jest ostrzeżenie innych państw przed popadnięciem w uzależnienie od silniejszego chińskiego partnera przed czym może uchronić jedynie ścisła współpraca państw Unii Europejskiej w relacjach z Chinami. Według określenia niemieckiego ministra spraw zagranicznych Heiko Massa „Jeśli niektóre państwa wierzą, że z Chińczykami można prowadzić mądre interesy, będą zdziwione i obudzą się kiedyś w uzależnieniu”²⁷². Wypowiedź Massa jest o tyle ciekawa, że w 2016 roku Chińczycy, pomimo protestów strony niemieckiej, skutecznie przejęli firmę KUKA zajmującą się robotyką oraz działający w branży maszynowej i zbrojeniowej koncern Krauss Maffei²⁷³. Sprzeciw kanclerz Angeli Merkel wobec wykupywania przez Chiny niemieckich firm High Tech być może dlatego okazał się nieskuteczny, gdyż eksport do tego kraju zapewnia Niemcom pośrednio prawie połowę miejsc pracy w przemyśle. Jeszcze innym często używanym argumentem przeciwko współpracy gospodarczej państw Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami jest zarzucanie rządów tych państw ciągów autorytarnych i chęci naśladowania chińskich wzorów rządzenia. Tego typu oskarżenia były wielokrotnie formułowane pod adresem Polski, Węgier, Czech i Serbii²⁷⁴. W rzeczywistości u podstaw tych oskarżeń tkwi obawa, że państwa te mogłyby

---

²⁷⁰ Gaspers, J. (2016, Grudzień 17). Germany wants Europe to help shape China's Belt and Road Initiative. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2016/12/germany-wants-europeto-help-shape-chinas-belt-and-road-initiative/>

²⁷¹ Poggetti, L. (2017, Wrzesień 9). One China – One Europe? German Foreign Minister's Remarks Irk Beijing. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2017/09/one-china-one-europe-german-foreign-ministers-remarks-irk-beijing/>

²⁷² China verfolgteigene Interessen „global beinhart”. (2019, Marzec 24). *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/mehr-wirtschaft/neue-seidenstrasse-maas-warnt-italien--wegen--obor-16105324.html>.

²⁷³ Chazan, G. (2016, Sierpień 9). German angst over Chinese M&A. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/e0897e24-598e-11e6-8d05-4eaa66292c32>

²⁷⁴ Jakimów, M. (2019). Desecuritisation as a soft power strategy: the Belt and Road Initiative, European fragmentation and China's normative influence in Central-Eastern Europe. *Asia Europe Journal*, 17(4), 369–385.

dzięki współpracy z Chinami uzyskać zbyt silną pozycję przetargową w negocjacjach z Niemcami i UE²⁷⁵.

Celem formatu 16+1 od początku nie było podzielenie Unii Europejskiej, ale raczej stworzenie z państw Europy Środkowo-Wschodniej struktury funkcjonującej równolegle do struktur unijnych. Chińskie kierownictwo liczyło na stworzenie przyczółka umożliwiającego dalszą ekspansję ekonomiczną na kraje „Starej Unii”. Natomiast funkcje pełnione w chińskiej polityce przez format 16+1 (17+1) z czasem uległy zmianie. Z jednej strony został zrealizowany główny cel, a mianowicie uzależnienie od chińskiego eksportu gospodarki niemieckiej. Z drugiej strony Niemcy, zarówno bezpośrednio jak i za pośrednictwem instytucji unijnych, skutecznie wpływały na rządy państw Europy Środkowo-Wschodniej chcących samodzielnie rozwinąć współpracę gospodarczą z Chinami. Wyjątek wśród nich stanowią bałkańskie kraje niebędące członkami Unii Europejskiej: Serbia, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Bułgaria, Macedonia i Albania, do których trafiło prawie 70% z 15,4 mld USD zainwestowanych przez Chiny w ramach formatu 16+1 (17+1)²⁷⁶.

W tej sytuacji Chiny po 2016 roku ograniczają się tylko do tych inwestycji w państwach Europy Środkowo-Wschodniej, które w żaden sposób nie kolidują z ich interesami w krajach „Starej Unii”, szczególnie w Niemczech. Podejście takie jest zgodne z chińskim sposobem prowadzenia polityki zagranicznej, polegającym na koncentrowaniu się na relacjach z najsilniejszymi partnerami w danym regionie. Dlatego też należy założyć, że okno możliwości dla pozyskania chińskich inwestycji przez państwa CEE na skalę porównywalną z państwami Afryki i Ameryki Łacińskiej było otwarte jedynie w latach 2012–2016.

Oficjalna retoryka przedstawiająca osiągnięcia formatu 16+1 (17+1) jako ogromny sukces i gesty polityczne władz w Pekinie wydają się temu zaprzeczać. Chiny starają się dowieść, że ich propozycja dla peryferyjnych obszarów Europy jest ciągle aktualna. Wrażenie takie pogłębił fakt przystąpienia do grupy 16 państw EŚW Grecji na szczycie w Dubrowniku w 2019 roku. Miało to ścisły związek z przejęciem największego greckiego portu w Pireusie przez COSCO Shipping zostało jednak także odebrane jako próba dalszego rozwoju współpracy z państwami EŚW²⁷⁷.

---

²⁷⁵ Kyngé, J., Peel, M. (2017, Październik 27). Brussel rattled as China reaches out to Eastern Europe. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/16abbf2a-cf9b-11e7-9dbb-291a884dd8c6>. Le Corre, P. (2016, Grudzień 5). What China's checkbook diplomacy means for Europe. *Politico*. <http://www.politico.eu/article/what-chinas-checkbook-diplomacy-means-for-europe>

²⁷⁶ Hutt, D. (2020, Styczeń 28). Prospects for China money in central and eastern Europe chill. *Asia Nikkei*. <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Prospects-for-China-money-in-central-and-eastern-Europe-chill>

²⁷⁷ Koutantou, A. Goh, B. (2016, 5 lutego). After Piraeus Port, China's COSCO eyes Greek trains to build Europe hub – sources, February 2016. *Reuters*. <http://www.reuters.com/article/greece-china-port-idUSL8N14X17R>.

Ten paradoks chińskiej polityki wobec państw EŚW jest tylko pozorny. Chinom zależy na dalszym istnieniu i funkcjonowaniu formatu 16+1 (17+1) bez zbytniego angażowania swoich środków, gdyż stanowi on wygodną kartę przetargową w negocjacjach z Niemcami, USA i Rosją. O tym, że jest to polityka skuteczna świadczy wypowiedź niemieckiego ministra Sigmara Gabriela o Chinach rozbijających jedność Europy²⁷⁸ oraz oświadczeniu KE z marca 2019 roku, określających je jako „systemowego rywala i konkurenta gospodarczego UE”²⁷⁹.

Rozwój współpracy gospodarczej z Chinami nie jest priorytetem dla Polski, Czech, Słowacji i Węgier ze względu na bliskie więzi gospodarcze i polityczne z Niemcami. Rozwój stosunków Węgier z Chinami nie wpływa na politykę innych państw Grupy Wyszehradzkiej, ze względu na relatywnie niewielki potencjał gospodarczy tego państwa. Pewne możliwości zmiany tej sytuacji pojawiły się w 2015 roku w związku ze zmianą ekipy rządowej w Polsce, będącej największym krajem Europy Środkowo-Wschodniej. Jednak zarówno wizyta prezydenta Andrzeja Dudy w Chinach w 2015 roku, jak i Xi Jinpinga w Warszawie w 2016 roku, nie przyniosły spodziewanych rezultatów, gdyż podstawowym priorytetem dla polskich władz stały się relacje ze Stanami Zjednoczonymi. Czynnikiem ten stał się jeszcze bardziej istotny w miarę nasilania się wojny handlowej USA–Chiny. Skuteczność nacisków na państwa Grupy Wyszehradzkiej w kwestii relacji gospodarczych z Chinami ze strony Niemiec wynika z faktu, że większość eksportu do Chin z państw Europy Środkowo-Wschodniej kontrolowana jest przez firmy międzynarodowe. Według Rudolfa Fürsta, Richarda Turcsányi i Tomasa Matury dotyczy to 90% eksportu z Czech, Słowacji i Węgier do Chin²⁸⁰.

4.4.2. Efektywność formatu 16+1 (17+1) jako chińskiego instrumentu soft power

Chiny dbają o dalsze istnienie i funkcjonowanie formatu 16+1(17+1) bez zbytniego angażowania swoich zasobów, gdyż jest on przydatny w relacjach z państwami Grupy Wyszehradzkiej. Służą temu pozaekonomiczne propozycje zawarte w przemówieniu Wen Jiabao w Warszawie podczas inauguracji formatu 16+1 oraz efekty ich realizacji. Spośród 12 kroków w kierunku przyjaznej współpracy z Europą Środkowo-Wschodnią, pięć ostatnich dotyczyło współpracy pozagospodarczej:

---

²⁷⁸ Poggetti, L. (2017, Wrzesień 9). One China – One Europe? German Foreign Minister’s Remarks Irk Beijing. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2017/09/one-china-one-europe-german-foreign-ministers-remarks-irk-beijing/>

²⁷⁹ European Commission. (2019). *EU-China – A strategic outlook*. <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>

²⁸⁰ Visegrad Fund. (2014). *Chinese investments and financial engagement in Visegrad countries: myth or reality*. <https://mek.oszk.hu/18300/18374/18374.pdf>

1. Zaproponowano zorganizowanie w 2013 r. w Chinach forum na temat współpracy kulturalnej między Chinami a krajami Europy Środkowej i Wschodniej oraz w tym kontekście, regularnego organizowania spotkań na wysokim szczeblu i ekspertów na temat kultury, festiwali kulturalnych i działań tematycznych.
2. Zapewniono 5000 stypendiów dla 16 krajów Europy Środkowej i Wschodniej w ciągu pięciu lat. Wsparcie programu *Confucius Institutes i Confucius Classrooms* w 16 krajach i zaproszenie 1000 uczniów z odpowiednich krajów do nauki języka chińskiego w Chinach w ciągu pięciu lat. Zaproponowano wzmocnienie wymiany międzyuniwersyteckiej i wspólne badania akademickie oraz wysłanie 1000 studentów i naukowców do 16 krajów w ciągu pięciu lat. Ministerstwo Edukacji Chin planowało zorganizowanie dialogu na temat polityki edukacyjnej z krajami Europy Środkowej i Wschodniej.
3. Zaproponowano porozumienia promujące turystykę między Chinami a krajami Europy Środkowej i Wschodniej koordynowane przez *China Tourism Administration* i otwarty na udział władz lotnictwa cywilnego, biur podróży i linii lotniczych obu stron. Celem było wzmocnienie wzajemnej promocji biznesu i wspólnego rozwoju destynacji turystycznych oraz zbadanie możliwości otwarcia większej liczby bezpośrednich lotów między Chinami a 16 krajami Europy Środkowej i Wschodniej. *China Tourism Administration* planowało współorganizowanie promocji produktów turystycznych dla Chin oraz krajów Europy Środkowej i Wschodniej.
4. Utworzenie funduszu badawczego dotyczącego stosunków między Chinami a krajami Europy Środkowej i Wschodniej. Chiny są gotowe co roku dostarczać 2 mln RMB juanów, aby wspierać wymianę akademicką między instytutami badawczymi a naukowcami obu stron.
5. Chiny planowały gościć pierwsze forum młodych liderów politycznych Chin oraz krajów Europy Środkowej i Wschodniej w 2013 r. i zaprosić przedstawicieli młodzieży z obu stron na forum w celu wzmocnienia wzajemnego zrozumienia i przyjaźni²⁸¹.

Wszystkie te kroki zostały w dużej mierze zrealizowane, przede wszystkim w zakresie współpracy edukacyjnej, w tym stypendiów (m.in. na naukę języka chińskiego) dla studentów z Europy Środkowo-Wschodniej. Już wstępna ocena formatu 16+1 (17+1) w sferze pozaekonomicznej wskazuje na jego efektywne wykorzystanie jako instrumentu *soft power*. Szczegółowa analiza przeprowadzona zostanie jednak w kolejnych rozdziałach.

---

²⁸¹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *China's Twelve Measures for Promoting Friendly Cooperation with Central and Eastern European Countries*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/wjbispg_665714/t928567.shtml

Rozdział III

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I SPECYFIKA DZIAŁANIA CHIŃSKICH INSTYTUCJI WYKORZYSTUJĄCYCH METODY Z ZAKRESU *SOFT POWER*

„Powinniśmy zwiększyć *soft power* Chin, przedstawić dobrą chińską narrację i lepiej przekazywać chińskie przesłania światu”.

Xi Jinping

„Wielkiemu odrodzeniu narodu chińskiego z pewnością towarzyszyć będzie rozkwit chińskiej kultury... Musimy wzmocnić kulturę jako część *soft power* naszego kraju...

Będziemy dalej rozpowszechniać piękne tradycje chińskiej kultury i wzmocniać międzynarodowe wymiany kulturalne w celu zwiększenia wpływu kultury chińskiej na całym świecie”.

Hu Jintao

1. Chiny ery Xi Jinpinga

Po zmianie chińskiej konstytucji w marcu 2018 roku w wyniku której zniesiono ograniczenie liczby kadencji dla przywódcy partii i przewodniczącego ChRL większość mechanizmów władzy skupił w swoich rękach Xi Jinping. Jego droga do władzy ściśle wiąże się z odejściem od zasady „Dziwiewięciu smoków rządzących wodami” (wprowadzonego przez Deng Xiaopinga kolektywnego przywództwa dziewięciu członków Stałego Komitetu Biura Politycznego). Xi Jinping, syn wpływowego działacza partyjnego²⁸², co w Chinach ma ogromne znaczenie, stał się jednym ze „smoków” w październiku 2007 roku, gdy podczas 17. Kongresu KPCh wybrano go do Stałego Komitetu Biura Politycznego. Jego kariera działacza partyjnego szczebla prowincjonalnego jak na chińskie warunki rozwijała się bardzo szybko:

- w latach 1981–1982 zastępca sekretarza, a w latach 1982–1985 sekretarz partii w powiecie Zhengding,

---

²⁸² Xi Zhongxun w latach 1959–1962 był wicepremierem Chin. Aresztowany i poddany „reedukacji” podczas rewolucji kulturalnej po przejęciu władzy przez Deng Xiaopinga zastał gubernatorem prowincji Guangdong.

- w latach 1985–1988 wiceburmistrz miasta Xiamen,
- w latach 1988–1990 sekretarz w prefekturze Ningde,
- w latach 1990–1996 sekretarz w mieście Fuzhou,
- w latach 1995–2002 zastępca sekretarza prowincji Fujian,
- w latach 2002–2007 sekretarz w prowincji Zhejiang,
- w roku 2007 sekretarz w mieście Szanghaj.

W 2008 roku Xi Jinping został wiceprzewodniczącym państwa, w 2012 roku sekretarzem generalnym KPCh, a w 2013 roku przewodniczącym Chińskiej Republiki Ludowej. Osiągnąwszy formalny status niekwestionowanego przywódcy Chin Xi Jinping przejął kierownictwo w kluczowych agendach partyjnych i państwowych odpowiedzialnych za armię, bezpieczeństwo, ekonomię i politykę zagraniczną, całkowicie odchodząc od dotychczasowego kolektywnego kierownictwa sprawami państwa i partii. Najważniejsze decyzje na szczeblu centralnym zapadają w gronie jego najbliższych współpracowników, których można określić jako chińskie „głębokie państwo”.

W warunkach chińskich zarówno w biznesie²⁸³, jak i w polityce ważną rolę pełnią relacje osobiste (*guanxi*)²⁸⁴. Mają kluczowe znaczenie w mechanizmie władzy tworzonym przez Xi Jinpinga, otaczającego się znajomymi z poprzednich szczebli partyjnej kariery.

System władzy w Chinach opiera się na monstrualnie rozbudowanej, często skorumpowanej i w znacznej mierze bezużytecznej dla społeczeństwa biurokracji. Ta ogromna machina jest stałym elementem w całej historii Chin. Władza cesarska wielokrotnie się załamywała, a tron zajmowali uzurpatorzy lub najeźdźcy, jednak żaden z nich w ciągu dwóch tysięcy lat nie odważył się na ograniczenie prerogatyw biurokracji. Jej przedstawiciele nosili warkocze w okresie panowania dynastii mandżurskiej oraz identyczne mundurki w czasach Mao, a współcześnie noszą garnitury. Za cesarstwa identyfikowali się jako mandaryni, a dzisiaj uważają się za merytokratów, jednak w gruncie rzeczy to ta sama grupa o tych samych interesach.

W komunistycznych Chinach istniał wyraźny podział na biurokrację partyjną i państwową, która wykonywała zadania administracyjne w myśl wytycznych partii. Za czasów Mao na czele rządu stał Zhou Enlai, a po 1978 roku istniał podział ról pomiędzy sekretarzem generalnym partii komunistycznej a premierem. Skupienie władzy w ręku Xi Jinpinga spowodowało, że podział

---

²⁸³ Chen, X. P., Chen, C. C. (2004). On the intricacies of the Chinese guanxi: A process model of guanxi development. *Asia Pacific Journal of Management*, 21(3), 305–324.

²⁸⁴ W literaturze przedmiotu *Guanxi* jest najczęściej definiowane jako sieć nieformalnych powiązań, której uczestnicy wyświadczają sobie wzajemne przysługi. Relacje w ramach *Guanxi* charakteryzują się: przechodniością, wzajemnością, brakiem przejrzystości dla zewnętrznego obserwatora i utylityzmem. Luo, Y. (1997). Guanxi: Principles, philosophies, and implications. *Human systems management*, 16, 43–52.

kompetencji pomiędzy administracją partyjną a państwową jest niejasny. Niektóre agendy są dublowane a rozdzielenie ich uprawnień wykonawczych stało się nieczytelne. W ogromnej maszynie biurokratycznej ważną rolę pełnią grupy nacisku mniej lub bardziej formalne. Dlatego też rzeczą nagminną w warunkach chińskich jest rywalizacja pomiędzy poszczególnymi agendami i koteriami reprezentującymi różne interesy. Zazwyczaj przybiera ona formę utajoną i nieczytelną dla obserwatorów zewnętrznych, a o jej efektach zwykle dowiadujemy po wyrokach sądowych w ramach „walki z korupcją”.

W takim systemie pozycja Xi Jinpinga jest szczególna, a partyjne media używają w stosunku do niego określenia Najwyższy Arbiter (定於一尊), zastrzeżonego w czasach imperialnych dla cesarza, co bardzo trafnie określa charakter jego władzy. W warunkach, gdy poszczególne agendy biurokratycznego aparatu chcą poszerzyć swój zakres kompetencji technika rządzenia najważniejszego kręgu decyzyjnego nie polega na łagodzeniu sporów, ale wręcz przeciwnie na ich podsycaniu tak, aby ich ostateczne rozstrzygnięcie należało do „Najwyższego Arbitra”. Zarządzenia nie muszą mieć jednoznacznego charakteru a wygrywają ci, którzy realizują zamierzenia kierownictwa w sposób bardziej skuteczny i bezwzględny. W wielu przypadkach wydawanie poleceń w ogóle nie jest potrzebne, gdyż poszczególne pionierzy biurokracji starają się wyprzedzać intencje „Najwyższego Arbitra”.

2. Oficjalne instytucje odpowiedzialne za politykę zagraniczną Chin

Za politykę zagraniczną Chin i tym samym za działania w sferze *soft power* odpowiadają następujące chińskie instytucje partyjne oraz państwowe:

- Stały Komitet Politbiura Komunistycznej Partii Chin (*Standing Committee of the Political Bureau of the Central Committee of the Communist Party of China*, PSC, 常务委员会, *Chángwù Wěiyuánhùi*),
- Narodowa Komisja Bezpieczeństwa (*National Security Commission of the Chinese Communist Party*, CNS; 中央国家安全委员会; *Zhōngyāng Guójiā'ānquán Wěiyuánhùi*),
- Centralna Komisja Spraw Zagranicznych (*Chinese Communist Party Central Committee Foreign Affairs Commission*; 中国共产党中央委员会外事工作委员会; *Wěiyuánhùi*),
- Centralna Komisja Wojskowa (*Central Military Commission*, CMC; 中央军事委员会; *Zhōngyāng Jūnshì Wěiyuánhùi*),
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych (*Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*, MOF; 中华人民共和国外交部; *Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó Wàijiāobù*),

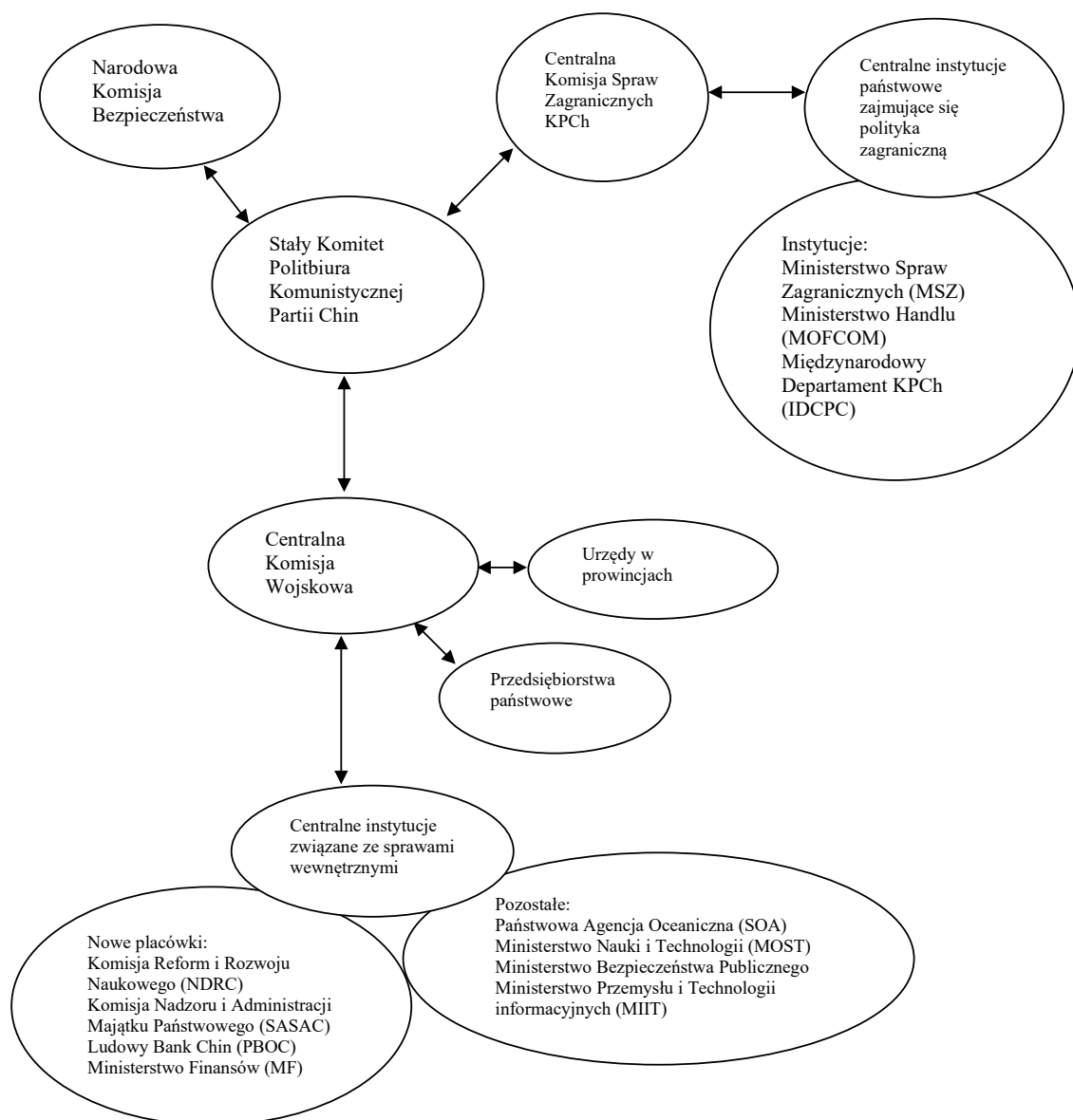
- Ministerstwo Handlu (*Ministry of Commerce*, MOFCOM; 中华人民共和国商务部; *Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó Shāngwùbù*),
- Międzynarodowy Departament KPCh (*International Department of the Central Committee of the Chinese Communist Party*, ID; 中国共产党中央委员会对外联络部; *Zhōngguó Gònghǎndǎng Zhōngyāng Wěiyuánhuì Duìwài Liánluò Bù*).

W warunkach chińskich wpływ na politykę zagraniczną wywierają także centralne instytucje związane ze sprawami wewnętrznymi:

- Komisja Reform i Rozwoju Naukowego (*National Development and Reform Commission*, NDRC; 中华人民共和国国家发展和改革委员会; *Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó Guójiā Fāzhǎn hé Gǎigé Wěiyuánhuì*),
- Komisja Nadzoru i Administracji Majątku Państwowego (*State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council*, SASAC, 务院国有资产监督管理委员会; *Guówùyuàn Guóyǒu Zīchǎn Jiāndū Guǎnlǐ Wěiyuánhuì*),
- Ludowy Bank Chin (*People's Bank of China*, PBOC; 中国人民银行; *Zhōngguó Rénmín Yínháng*),
- Ministerstwo Finansów (*Ministry of Finance of the People's Republic of China*, MF; 中华人民共和国财政部; *Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó Cáizhèngbù*),
- Państwowa Agencja Oceaniczna (*State Oceanic Administration*, SOA; 国家海洋局; *Guójiā Hǎiyáng Jú*),
- Ministerstwo Nauki i Technologii (*Ministry of Science and Technology*, MOST; 中华人民共和国科学技术部; *Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó Kēxué Jìshùbù*),
- Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (*Ministry of Public Security*, MPS; 公安部; *Gōng'ānbù*),
- Ministerstwo Przemysłu i Technologii informacyjnych (*Ministry of Industry and Information Technology*, MIIT; 中华人民共和国工业和信息化部; *Zhōnghuá Rénmín Gònghéguó Gōngyè Hé Xìnxīhuàbù*).

Wzajemne relacje pomiędzy wyżej wymienionymi instytucjami pokazuje schemat nr 1.

Schemat 1. Oficjalne instytucje odpowiedzialne za politykę zagraniczną Chin

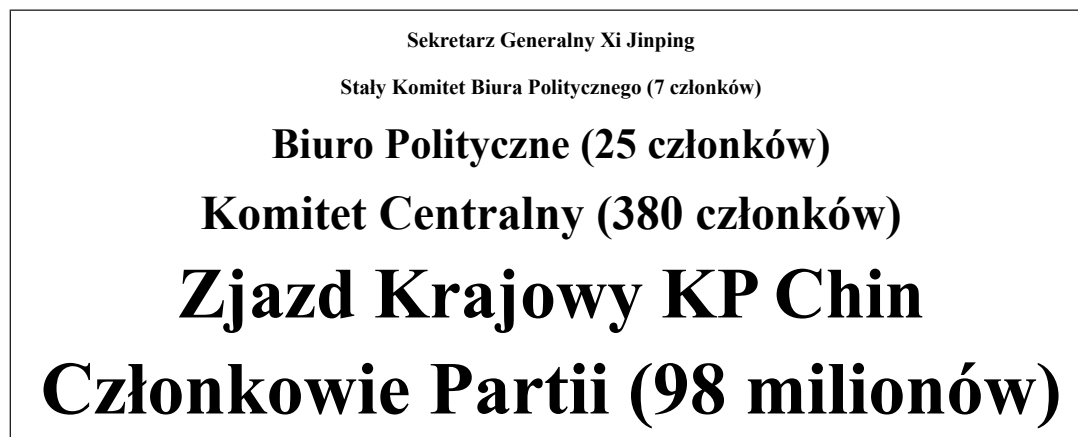
Źródło: Jie, Y., & Ridout, L. (2021). Who decides China's foreign policy. *The role of central government, provincial-level authorities and state-owned enterprises*. Chatham House, Briefing Paper, Asia-Pacific Programme.

2.1. Stały Komitet Politbiura Komunistycznej Partii Chin

Liczący siedmiu członków Stały Komitet Politbiura stanowi najwyższe gremium władzy. Formalnie odbywający się co 5 lat zjazd krajowy Komunistycznej Partii Chin wybiera Komitet Centralny składający się z 205 członków i 171 zastępców, który wyłania Biuro Polityczne oraz Stały Komitet Biura Politycznego KC. W rzeczywistości Krajowy Zjazd Komunistycznej Partii

Chin jedynie zatwierdza kandydatury do obu gremiów ustalone wcześniej w wyniku zakulisowych rozgrywek. Formalną strukturę KPCh przedstawia poniższy schemat:

Schemat 2. Struktura Komunistycznej Partii Chin

Źródło: Opracowanie własne

Na XX zjeździe KPCh, który odbył się w dniach 16–22 października 2022 r. ogłoszono nazwiska siedmiu członków Stałego Komitetu Biura Politycznego KC, którzy zajmują następujące miejsca w hierarchii:

- miejsce pierwsze: Xi Jinping, który jest równocześnie sekretarzem generalnym KPCh, prezydentem ChRL oraz przewodniczącym Centralnej Komisji Wojskowej,
- miejsce drugie: nowy członek Stałego Komitetu Biura Politycznego KC Li Qiang, sekretarz partii w najbogatszym regionie Chin – Szanghaju. Bliski współpracownik Xi Jinpinga, gdy ten w latach 2004–2007 był sekretarzem partii w prowincji Zhejiang,
- miejsce trzecie: wcześniejszy numer sześć w hierarchii partyjnej Zhao Leji, były szef Centralnej Komisji Kontroli Dyscypliny, organu mającego zwalczać korupcję w szeregach partii, zasłużony ze względu na eliminacje wielu przeciwników Xi Jinpina pod pretekstem kampanii antykorupcyjnej,
- miejsce czwarte: wcześniejszy numer pięć w hierarchii partyjnej Wang Huning, czołowy ideolog i teoretyk KPCh,
- miejsce piąte: nowy członek Stałego Komitetu Biura Politycznego KC Cai Qi, sekretarz KPCh w Pekinie, bliski współpracownik Xi Jinpinga jeszcze w czasach, gdy ten działał w prowincjach Zhejiang i Fujian,
- miejsce szóste: nowy członek Stałego Komitetu Biura Politycznego KC Ding Xuexiang, szef Biura Generalnego zajmującego się kontrolą aparatu biurokratycznego, bliski współpracownik Xi Jinpinga z okresu, gdy ten był sekretarzem partii w Szanghaju,

- miejsce siódme: nowy członek Stałego Komitetu Biura Politycznego KC Li Xi, szef Centralnej Komisji Kontroli Dyscypliny odpowiedzialnej za zwalczanie korupcji w szeregach partyjnych, blisko związany z Xi Jinpingiem od czasów, gdy pracował jako sekretarz jego ojca Xi Zhongxuna.

Swoje miejsca w Stałym Komitecie Politbiura Komunistycznej Partii Chin utracili:

- zajmujący drugie miejsce w hierarchii partyjnej, kierujący pracami rządu premier Rady Państwa Li Keqiang, co świadczy o ograniczaniu prerogatyw biurokracji rządowej na rzecz biurokracji partyjnej,
- zajmujący trzecie miejsce przewodniczący Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych (OZPL) Li Zhanshu,
- zajmujący czwarte miejsce przewodniczący Ludowej Politycznej Konferencji Konsultatywnej Chin Wang Yang,
- zajmujący siódme miejsce wicepremier Han Zheng.

Stały Komitet Biura Politycznego KC decyduje o zasadniczych kierunkach polityki zagranicznej Chin. Ze względu na rozproszenie instytucji decydujących o konkretnych działaniach na arenie międzynarodowej możliwe są sytuacje, w których poszczególni decydenci reprezentujący grupy interesów w aparacie partyjnym i państwowym starają się poprzez uzyskanie dostępu do „Siedmiu Smoków” wywalczyć korzystne dla siebie decyzje. Według Shuxiu Zhanga „najważniejsze decyzje polityczne, takie jak główne zmiany w orientacji politycznej na ogół podlegają naradom pełnego Biura Politycznego, chociaż większość członków Biura Politycznego jest tylko marginalnie zaangażowanych w rzeczywiste obrady nad polityką”²⁸⁵.

2.2. Narodowa Komisja Bezpieczeństwa

Powstanie pod koniec 2013 roku Narodowej Komisji Bezpieczeństwa spowodowało szereg spekulacji ze względu na niewielką ilość dostępnych informacji na ten temat. W literaturze naukowej pisano o chińskiej „kolejnej czarnej skrzynce”²⁸⁶. Stworzenie tej instytucji było kolejnym objawem konsolidacji mechanizmów władzy przez ekipę Xi Jinpinga, w tym przypadku poszczególnych instytucji aparatu bezpieczeństwa. Narodowa Komisja Bezpieczeństwa łączy wszystkie obszary

---

²⁸⁵ Zhang, S. (2013). *The dragonomic diplomacy (De) code: a study on the causal relationship between Chinese economic diplomacy preference formation and the influence of multilateral economic regimes* [Doctoral dissertation, London School of Economics and Political Science]. <http://etheses.lse.ac.uk/747/>

²⁸⁶ Wuthnow, J. (2017). China’s New “Black Box”: Problems and Prospects for the Central National Security Commission. *The China Quarterly*, 232, 886–903.

bezpieczeństwa, zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego²⁸⁷. Sam fakt powstania takiej instytucji świadczy o przeniesieniu podstawowych struktur władzy z kompetencji administracji rządowej pod kuratelę administracji partyjnej, co jest jedną z cech charakterystycznych okresu panowania Xi Jinpinga. Oficjalną podstawą działania Narodowej Komisji Bezpieczeństwa jest doktryna „całościowego bezpieczeństwa narodowego”, określona przez Drinhausen i Legarda jako „sekurytyzacja wszystkiego”. Według tych autorów

Xi uczynił z bezpieczeństwa narodowego podstawowy element ideologii partyjnej, doktrynę państwową, która: przenika wszystkie aspekty rządów Chin. Dziś praca w zakresie bezpieczeństwa narodowego w Chinach nie ma na celu jedynie zapobieganie zagrożeniom, ale proaktywną identyfikację potencjalnych nowych zagrożeń – krajowych i międzynarodowych, do których partia musi się dostosować. To spowodowało szybką ekspansję tego co jest uważane za kwestię bezpieczeństwa narodowego²⁸⁸.

Dążenie Xi Jinpinga do prowadzenia „dyplomacji wielkiej potęgi” w skali globalnej powoduje, że ciężar polityki bezpieczeństwa zostaje przesunięty w kierunku międzynarodowym²⁸⁹. Podstawowym zadaniem Narodowej Komisji Bezpieczeństwa jest zapewnienie ochrony chińskich interesów związanych z największym projektem *soft power*, jakim jest Inicjatywa „Pasa i Szlaku”, obejmująca prawie 70 państw.

2.3. Centralna Komisja Spraw Zagranicznych

W maju 2018 roku została powołana Centralna Komisja Spraw Zagranicznych pod kierownictwem Xi Jinpinga, który w inauguracyjnym przemówieniu mówił między innymi o konieczności promowania Inicjatywy „Pasa i Szlaku”²⁹⁰. Fakt powstania Centralnej Komisji Spraw Zagranicznych wynika z dwóch ściśle powiązanych ze sobą trendów w chińskiej polityce: skupienia głównych mechanizmów władzy przez Xi Jinpinga oraz przeniesienia kompetencji z administracji państwowej do partyjnej²⁹¹. Pomimo skąpych oficjalnych informacji na temat działania tej instytucji należy

---

²⁸⁷ Lampton, D. M. (2015). Xi Jinping and the National Security Commission: policy coordination and political power. *Journal of Contemporary China*, 24(95), 759–777.

²⁸⁸ Drinhausen, K., Legarda, H. (2022). Comprehensive National Security» unleashed: How Xi’s approach shapes China’s policies at home and abroad. *Merics*. https://merics.org/sites/default/files/2022-09/Merics%20China%20Monitor%2075%20National%20Security_final.pdf

²⁸⁹ Hu, W. (2016). Xi Jinping’s ‘Big Power Diplomacy’ and China’s Central National Security Commission (CNSC). *Journal of Contemporary China*, 25(98), 163–177.

²⁹⁰ Legarda, H. (2018, Sierpień 1). In Xi’s China, the center takes control of foreign affairs. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2018/08/in-xis-china-the-center-takes-control-of-foreign-affairs/>

²⁹¹ Ibidem.

założyć, że podstawowe decyzje dotyczące chińskiej polityki zagranicznej zapadają na jej szczyblu w gronie najbliższych współpracowników „Najwyższego Arbitra”, podczas gdy Ministerstwo Spraw Zagranicznych zostało sprowadzone do funkcji wykonawczych²⁹². Z jednej strony odpowiada ono za bieżące działania w sferze polityki zagranicznej, a z drugiej za dostarczanie analiz dotyczących aktualnych wydarzeń na forum międzynarodowym.

2.4. Centralna Komisja Wojskowa

O kluczowej roli Centralnej Komisji Wojskowej Komunistycznej Partii Chin świadczy fakt, że stanowisko jej przewodniczącego łączy się ze stanowiskiem Prezydenta Republiki i Sekretarza Generalnego Partii. Wyjątkiem był Deng Xiaoping, który skupiwszy w swoim ręku wszystkie mechanizmy władzy formalnie sprawował jedynie funkcję przewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej Komunistycznej Partii Chin, co potwierdza maksymę Mao Zedonga, że „władza rodzi się z lufy karabinu”. Według Tai Ming Cheunga:

W stosunkach cywilno-wojskowych i kształtowaniu polityki obronnej w Chinach wszystkie drogi prowadzą z lub do Centralnej Komisji Wojskowej (CMC – *Zhongyang junshi weiyuanhui*). Dzięki kontroli nad Armią Ludowo-Wyzwoleńczą (ALW) ta niewielka i nieprzejrzysta organizacja jest głównym filarem instytucjonalnym, na którym opiera się władza, autorytet i rządy (KPCh). Zrozumienie, w jaki sposób CMC działa i wchodzi w interakcje z chińskimi systemami politycznymi i obronnymi, oferuje ważne instytucjonalne spojrzenie na naturę i dynamikę relacji KPCh z ALW. CMC jest jednak jedną z najbardziej nieprzeniknionych i słabo rozumianych organizacji w jednym z najmniej przejrzystych systemów politycznych na świecie. Dostosowując definicję Winstona Churchilla Związku Radzieckiego, CMC jest zagadką zawiniętą w ciasteczko z wróżbą, wewnątrz zagadki. Oficjalne ujawnienia oferują niewiele więcej niż szkieletowy zarys organizacji: jej skład kierowniczy, okazjonalne odniesienia do spotkań, ogłoszenie zasad i przepisów oraz lokalizację jej siedziby głównej. Jego wewnętrzna struktura, proces decyzyjny, koordynacja z KPCh, biurokracją państwową i wojskową oraz role i obowiązki pozostają czarną skrzynką.²⁹³

Analizę poczynąń Centralnej Komisji Wojskowej dodatkowo komplikuje fakt, że pod tą nazwą występują dwa organy konstytucyjne o jednakowym składzie, co jest typowym przykładem dublowania się w warunkach chińskich funkcji instytucji partyjnych i państwowych:

---

²⁹² Hu, W. (2019). Xi Jinping's 'major country diplomacy': The role of leadership in foreign policy transformation. *Journal of Contemporary China*, 28(115), 1–14.

²⁹³ Cheung, T. M. (2015). The Riddle in the Middle: China's Central Military Commission in the Twenty-first Century. *PLA Influence on China's National Security Policymaking* (pp. 84–119). Stanford University Press.

- Centralna Komisja Wojskowa Komunistycznej Partii Chin (中国共产党中央军事委员会) będąca jednym z kluczowych organów partyjnych,
- Centralna Komisja Wojskowa Chińskiej Republiki Ludowej (中华人民共和国中央军事委员会) będąca organem administracji państwowej.

Centralna Komisja Wojskowa na mocy konstytucji z 1982 roku została podzielona na dwa organy, które ze względu na identyczną strukturę, skład i kierownictwo są traktowane w piśmiennictwie naukowym jako jedna organizacja o dwóch nazwach, funkcjonująca równolegle w strukturach partyjnych i państwowych, co ma umożliwić skuteczną kontrolę partii nad siłami zbrojnymi²⁹⁴. Centralna Komisja Wojskowa Chińskiej Republiki Ludowej pełni funkcję kontrolną natomiast Centralna Komisja Wojskowa Komunistycznej Partii Chin wyznacza strategiczne cele Armii Ludowo-Wyzwoleńczej. W opublikowanej w 2015 roku „Białej Księdze Obrony”, zawierającej wytyczne dla chińskich sił zbrojnych, stwierdzono konieczność zmiany celów z „wygrywania lokalnych wojen w warunkach informatyzacji” na „wygrywanie lokalnych wojen informacyjnych”²⁹⁵. Temu celowi służą instytucje finansowane przez wojsko, prowadzące działania ze sfery *soft power*. Należą do nich między innymi Chiński Instytut Studiów Międzynarodowych (CIIC) formalnie administrowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych a w rzeczywistości kontrolowany przez wywiad wojskowy. Do jego głównych zadań należy:

- analiza poglądów zagranicznych ekspertów dotyczących polityki międzynarodowej i wewnętrznej sytuacji Chin,
- wpływanie na poglądy zagranicznych ekspertów i oficjeli.

2.5. Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Podległe Radzie Państwa Chin Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpowiada za:

- formułowanie kierunków rozwoju handlu krajowego i zagranicznego,
- nadzór nad reformą przedsiębiorstw handlowych,
- ochronę konsumentów,
- regulację konkurencji rynkowej,
- negocjowanie umów handlowych,
- analizę przepływu kapitału krajowego i zagranicznego,

---

²⁹⁴ Mulvenon, J. (2018). And then there were seven: The new, slimmed-down central military commission. *China Leadership Monitor*, 56. <https://www.hoover.org/research/and-then-there-were-seven-new-slimmed-down-central-military-commission>.

²⁹⁵ Fravel, M. T. (2015). China’s New Military Strategy: ‘Winning Informationized Local Wars’. *China Brief*, 15(13), 3–7.

- standaryzację polityki kredytowej państwa,
- regulację importu i eksportu towarów i surowców,
- nadzór nad handlem technologią,
- nadzór nad handlem usługami,
- działania antydumpingowe,
- wszczynanie dochodzeń antymonopolowych.

Polityki zagranicznej dotyczą następujące zadania Ministerstwa Handlu:

- opracowanie wytycznych w zakresie inwestycji zagranicznych,
- regulacja inwestycji zagranicznych,
- nadzorowanie polityki gospodarczej i handlowej z Hongkongiem, Makau i Tajwanem,
- kierowanie stałymi misjami przy organizacjach międzynarodowych²⁹⁶.

Istotnym elementem chińskiego *soft power* jest prowadzenie polityki pomocy zagranicznej Chin, czym zajmują się: Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Finansów oraz poszczególne przedsiębiorstwa²⁹⁷. Ze względu na różne priorytety wybuchają między nimi spory kompetencyjne regulowane na szczeblu centralnym. Ministerstwo Handlu preferuje kwestie biznesowe z udziałem chińskich firm podczas gdy Ministerstwo Spraw Zagranicznych umowy wielostronne, umożliwiające rozszerzanie wpływów politycznych²⁹⁸.

2.6. Międzynarodowy Departament Komitetu Centralnego KPCh

Według oficjalnych dokumentów Międzynarodowy Departament Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin (The International Department of the Central Committee of the Communist Party of China, IDCPC, 中共中央对外联络部) „jest funkcjonalnym organem KC KPCh odpowiedzialnym za międzynarodową pracę partii”. Jego główne obowiązki są trojaki:

- wdrażanie zasad i polityki Komitetu Centralnego w jego pracy zewnętrznej, uważne śledzenie w swoich pracach badawczych rozwoju i zmian sytuacji światowej i kluczowych problemów globalnych oraz dostarczanie Komitetowi Centralnemu informacji i propozycji politycznych,
- prowadzenie wymiany i komunikacji Partii z zagranicznymi partiami i organizacjami politycznymi,

²⁹⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2023). *Main Responsibilities of the Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zyzz_663306/

²⁹⁷ Zhang, D., Smith, G. (2017). China's foreign aid system: structure, agencies, and identities. *Third World Quarterly*, 38(10), 2330–2346.

²⁹⁸ Zhao, J., Jing, Y. (2019). The governance of China's foreign aid system: Evolution and path dependence. *Public Administration and Development*, 39(4–5), 182–192.

- koordynowanie wymianą międzynarodową prowadzona przez departamenty bezpośrednio podległe KC i komitety partyjne prowincji, regionów autonomicznych i gmin pod bezpośrednią jurysdykcją rządu centralnego²⁹⁹.

Międzynarodowy Departament Komitetu Centralnego KPCh powstał w 1951 roku w celu kontrolowania relacji z „bratnimi partiami komunistycznymi”, szczególnie z Komunistyczną Partią Związku Radzieckiego. Na skutek konfliktu z ZSRR głównym zadaniem IDCPC stało się promowanie maoizmu na świecie poprzez finansowanie grup skrajnie lewicowych. Podczas rewolucji kulturalnej IDCPC znalazł się pod kontrolą szefa chińskich tajnych służb Kang Shenga. Po dojściu do władzy Deng Xiaopinga, w związku z otwarciem Chin na świat, zadaniem IDCPC stało się nawiązywanie i kultywowanie dobrych stosunków nie tylko z lewicą, ale z partiami i ugrupowaniami wszelkiej proweniencji, które wyrażały gotowość do współpracy ze strona chińską. Po tym jak w 2007 roku Xi przejął bezpośrednią kontrolę nad tą instytucją, nastąpił rozrost kompetencji IDCPC, która do swoich dotychczasowych działań, takich jak prowadzenie agentury wpływu w partiach i organizacjach politycznych, dołączyła jeszcze oddziaływanie na instytucje naukowe: uniwersytety oraz think tanki na całym świecie.

IDCPC formalnie podlega zarówno Sekretariatowi Komitetu Centralnego KPCh, jak i stałemu Komitetowi Biura Politycznego KPCh i odpowiada za relacje z około 400 partiami oraz ich prominentnymi działaczami w 140 państwach. Działania w sferze *soft power* na oficjalnej stronie IDCPC określane są jako „stosunki międzypartyjne nowego typu”, obejmujące „kontakty na wysokim szczeblu, wizyty robocze, wyjazdy studyjne, dyskusje teoretyczne, współpracę gospodarczą, wymianę kulturalną”³⁰⁰. Podstawowym celem tych działań jest kreowanie pozytywnego wizerunku i podniesienie prestiżu Chin na arenie międzynarodowej poprzez nagłaśnianie pozytywnych wypowiedzi zagranicznych oficjeli na temat systemu politycznego i gospodarczego ChRL. Wypowiedzi tego typu służą także wewnętrznej legitymizacji poczynań KPCh³⁰¹. Według Davida Shambaugh „Międzynarodowy Departament Komunistycznej Partii Chin (KPCh/ID) działa na całym świecie — ale robi to ‚po cichu’, ponieważ jego działania i wymiany pozostają poza centrum uwagi mediów i naukowców. Żadna rządząca partia ani rząd na świecie nie podejmuje tak rozległych wysiłków w celu utrzymania powiązań z krajowymi partiami politycznymi, grupami i osobistościami, jak robi to KPCh/ID”³⁰².

---

²⁹⁹ International Department of the Chinese Communist Party. (2023). *Department profile*. <https://www.idcpc.org.cn/english/Profile/features/index.html>

³⁰⁰ Ibidem.

³⁰¹ Wen, Y. (2021). Branding and Legitimation. *China Review*, 21(1), 55–90. <https://www.proquest.com/docview/2499453978?sourcetype=Scholarly%20Journals>

³⁰² Shambaugh, D. (2007). China’s „quiet diplomacy”: the International Department of the Chinese Communist Party. *China: An International Journal*, 5(01), 26.

2.7. Komisja Reform i Rozwoju Naukowego

Komisja Reform i Rozwoju Naukowego jest departamentem Rady Państwa na szczeblu ministerialnym, realizującym wytyczne Komitetu Centralnego KPCh. Oficjalne dokumenty wymieniają 17 głównych funkcji tej instytucji, z których piąta dotyczy

Formułowania strategii, planów i polityki wykorzystania kapitału zagranicznego, prowadzenia inwestycji zagranicznych oraz osiągnięcia zagregowanego bilansu i optymalizacji struktury; odegrania wiodącej roli we wdrażaniu Inicjatywy „Pasa i Szlaku” oraz podjęcia i koordynowania chińskiej strategii „go global”. Współpracy z odpowiednimi agencjami w celu sformułowania negatywnej listy inwestycji zagranicznych w Chinach oraz przejęcie kontroli, monitorowania i optymalizacji struktury całkowitego zadłużenia zagranicznego Chin³⁰³.

2.8. Komisja Nadzoru i Administracji Majątku Państwowego

Komisja Nadzoru i Administracji Majątku Państwowego jest instytucją na szczeblu ministerialnym bezpośrednio zarządzaną przez Radę Państwa, wykonującą wytyczne Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin. Główne zadania SASAC to³⁰⁴:

- administrowanie dużymi przedsiębiorstwami państwowymi (state-owned enterprises of China, SOE) znajdującymi się pod nadzorem rządu centralnego z wyjątkiem inwestycji finansowych,
- kontrola rentowności przedsiębiorstw SOE,
- wdrażanie niezbędnych reform i strukturyzacji przedsiębiorstw SOE,
- prowadzenie polityki kadrowej na najwyższych szczeblach zarządzania podległych przedsiębiorstw,
- nadzór nad budżetem operacyjnym i zyskami kapitałowymi przedsiębiorstw SOE.

SASAC łączy kilka funkcji: zarządzania majątkiem państwowym³⁰⁵, jak i nadzoru i regulacji funkcjonowania przedsiębiorstw państwowych. Nie obejmuje jednak instytucji finansowych

---

³⁰³ National Development and Reform Commission. (2023). *Main Functions of the NDRC*. <https://en.ndrc.gov.cn/aboutndrc/mainfunctions>.

³⁰⁴ The State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council. (2023). *What we do*. http://en.sasac.gov.cn/2018/07/17/c_9258.htm

³⁰⁵ Według przewodniczącego SASAC Xiao Yaqinga agencja ta nadzoruje majątek o wartości 26 bilionów. China's 161 trillion yuan state-asset watchdog says more M&As to come. (2018, Kwiecień12). *The Business Times*. <https://www.businesstimes.com.sg/international/chinas-161-trillion-yuan-state-asset-watchdog-says-more-mas-come>

będących w gestii Ministerstwa Finansów³⁰⁶. Taki system według Zhiting Chena stanowi „hybrydową formę zarządzania”, łączącego elementy gospodarki rynkowej i centralnego zarządzania³⁰⁷. Duże przedsiębiorstwa państwowe poprzez inwestycje zagraniczne biorą czynny udział w polityce międzynarodowej Chin³⁰⁸. Głównym celem Komisji Nadzoru i Administracji Majątku Państwowego jest zachowanie równowagi pomiędzy dążeniem poszczególnych przedsiębiorstw do intensyfikacji zysku a strategicznym interesem państwa. Dlatego też ekonomiczna analiza działań przedsiębiorstw chińskich biorących udział w inwestycjach międzynarodowych jest niewystarczająca. Można je wyjaśniać dopiero w kontekście strategicznych celów Chin, w przypadku których główną rolę odgrywa chiński model *soft power*.

2.9. Ludowy Bank Chin

Ludowy Bank Chin pełni funkcję chińskiego banku centralnego (do lat 80-tych także banku komercyjnego udzielającego kredytów). Podstawowe funkcje tej instytucji to:

- prowadzenie polityki monetarnej,
- nadzór na rynkami finansowymi,
- zarządzanie rezerwami złota,
- zarządzanie rezerwami walutowymi,
- monitorowanie przepływów kapitałowych.

Jednym z istotnych zadań Ludowego Banku Chin jest „udział w międzynarodowej działalności finansowej w charakterze banku centralnego”³⁰⁹.

2.10. Ministerstwo Finansów

Do zadań Ministerstwa Finansów sformułowanych przez kierownictwo KPCh należy:

- realizacja polityki finansowej i fiskalnej,
- przygotowanie projektów ustaw i rozporządzeń,

---

³⁰⁶ Mako, W. P., Chunlin, Z. (2004). State equity ownership and management in China: Issues and lessons from international experience. *Conference Policy Dialogue on Corporate Governance in China, Shanghai, February 25–26, 2004*, 4. <https://www.oecd.org/daf/ca/corporategovernanceofstate-ownedenterprises/31226002.pdf>

³⁰⁷ Chen, Z. (2018). *Governing through the market: SASAC and the resurgence of central state-owned enterprises in China* (Doctoral dissertation, University of Birmingham). https://etheses.bham.ac.uk//id/eprint/8381/3/Chen_Zhiting18PhD.pdf

³⁰⁸ Przykładem dużych przedsiębiorstwami państwowymi działających w skali globalnej mogą być firmy żeglugowe: COSCO Shipping, China Merchants Group (CMG) oraz budujące porty takie jak China International Trust Investment Corporation (CITIC) Group.

³⁰⁹ The People’s Bank of China. (2023). *About PBC*. <http://www.pbc.gov.cn/english/130712/index.html>

- nadzór nad dochodami i wydatkami rządu,
- przygotowanie budżetu państwa,
- zarządzanie skarbem państwa,
- zarządzanie długiem państwowym,
- zarządzanie państwowym kapitałem finansowym,
- zarządzanie Krajowym Funduszem Ubezpieczeń Społecznych,
- zarządzanie krajowym systemem księgowym.

W sferze polityki zagranicznej do zadań Ministerstwa Finansów należy:

- podejmowanie dwustronnych i wielostronnych dialogów gospodarczych i finansowych z odpowiednimi krajami i regionami delegowanymi przez Radę Państwa;
- angażowanie się w międzynarodową wymianę gospodarczą i finansową oraz współpracę,
- zarządzanie pożyczkami i dotacjami od wielostronnych instytucji rozwojowych i zagranicznych rządów,
- udział w międzynarodowych organizacjach gospodarczych i finansowych w imieniu rządu chińskiego³¹⁰.

W sferze *soft power* Ministerstwo Finansów forsuje szereg inicjatyw takich jak Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych czy Fundusz Jedwabnego Szlaku³¹¹.

2.11. Państwowa Agencja Oceaniczna (SOA)

Państwowa Agencja Oceaniczna odpowiada za:

- wytyczenie linii brzegowych i granic morskich,
- zarządzanie wodami poza strefą przybrzeżną Chin,
- realizację planów dotyczących ochrony ekologicznego środowiska morskiego,
- formułowanie i wdrażanie planów rozwoju nauki i technologii morskich.

Przede wszystkim jednak Państwowa Agencja Oceaniczna

odpowiada za prowadzenie międzynarodowej współpracy morskiej i wymian oraz udział w negocjacjach i konsultacjach związanych ze sprawami morskimi z udziałem innych krajów. Organizuje międzynarodowe konwencje, traktaty i porozumienia morskie, takie jak Konwencja

---

³¹⁰ Ministry of Finance of the People's Republic of China. (2023). *Duties and Functions of the Ministry of Finance*. <http://www.mof.gov.cn/en/>

³¹¹ Ministry of Finance of the People's Republic of China. (2015). *China's new international development initiative—Asian Infrastructure Investment Bank: Opportunities and challenges*. <https://devpolicy.org/2015-Australasian-aid-conference/abstracts/Plenary-3/Zhou-Qiangwu.pdf>

Narodów Zjednoczonych o prawie morza i traktat antarktyczny, a także odpowiada za różne sprawy dotyczące regionów polarnych, pełnego morza i międzynarodowych obszarów dna morskiego³¹².

Początkowo Państwowa Agencja Oceaniczna była jednostką ściśle naukową, powołaną do badania Arktyki. Jej imponujący rozwój do agencji odpowiedzialnej za całokształt polityki morskiej państwa jest przykładem rozszerzenia wpływów w warunkach chińskiej biurokracji.

2.12. Ministerstwo Nauki i Technologii

Ministerstwo Nauki i Technologii w obecnym kształcie powstało w wyniku restrukturyzacji i reformy dotychczasowych ministerstw w 2018 roku. W jego skład włączono Narodową Fundację Nauk Przyrodniczych w Chinach (*National Natural Science Foundation of China*, NSFC; 国家自然科学基金委员会; *Guójiā Zìrán Kēxué Jījīn Wěiyuánhui*) odpowiedzialną za finansowania badań podstawowych i stosowanych oraz Państwową Administrację Ekspertów Zagranicznych, której głównym zadaniem było szpiegostwo naukowe i przemysłowe³¹³. Ministerstwo Nauki i Technologii pełni następujące funkcje:

- formułuje i wdraża plany rozwoju nauki i technologii,
- nadzoruje krajowy system zarządzania nauką i technologią,
- zarządza projektami finansowanymi przez rząd centralny,
- formułuje i wdraża krajowe plany badań podstawowych,
- formułuje plany głównych krajowych projektów naukowo-technicznych i nadzoruje ich realizację,
- prowadzi badania dotyczące praktycznego zastosowania nowych technologii,
- promuje rozwój parków naukowych.

Podstawowe zadanie Ministerstwa Nauki i Technologii zostało na oficjalnej stronie ujęte w następujący sposób: „MOST opracowuje plany, polityki i środki dotyczące międzynarodowych wymian naukowo-technicznych i otwartej współpracy w zakresie budowania potencjału innowacyjnego oraz organizuje międzynarodową współpracę naukowo-techniczną i wymianę personelu”³¹⁴.

---

³¹² The State Council of the People’s Republic of China. (2023). *State Oceanic Administration*. http://english.www.gov.cn/state_council/2014/10/06/content_281474992889983.htm.

³¹³ Cox, C. (1999). *The Cox Report: US National Security and Military/Commercial Concerns With the People’s Republic of China* (Vol. 105, No. 851). Regnery Publishing.

³¹⁴ Ministry of Science and Technology of the People’s Republic of China. (2023). *Missions of the Ministry of Science and Technology*. <https://en.most.gov.cn/organization/Mission/>

2.13. Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego

Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego od początku swojego istnienia, oprócz zasadniczej funkcji policji politycznej, pełniło rolę kontrwywiadu i wywiadu zagranicznego. W 1983 roku większość agend zajmujących się działalnością agenturalną została przeniesiona do Ministerstwa Bezpieczeństwa Państwowego (MSS), będącego cywilną agencją wywiadowczą. Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego nadal jednak prowadziło operacje zagraniczne, zarówno w bliskim sąsiedztwie Chin, jak i w Stanach Zjednoczonych. W wyniku reformy w 2019 roku zostały rozszerzone kompetencje Pierwszego Biura Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, którego głównym zadaniem stało się tworzenie i prowadzenie rozgałęzionej zagranicznej agentury wpływu³¹⁵. Według Jichanga Lulu i Filipa Jirouša, zmiana w nazewnictwie jednostek tego ministerstwa z „bezpieczeństwo wewnętrzne” na „bezpieczeństwo polityczne” świadczy o ponownej konsolidacji funkcji represyjnych i wywiadu zagranicznego³¹⁶.

2.14. Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informatycznych

Podległe Radzie Państwa Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informatycznych sprawuje kontrolę nad systemami komunikacyjnymi i informatycznymi: Internetem, pocztą, telekomunikacją oraz oprogramowaniem poprzez lokalne biura komunikacji. W oficjalnych dokumentach główne zadania Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informatycznych to:

- nadzór nad tworzeniem systemu informacyjnego,
- kierowanie rozwojem urządzeń informatycznych,
- nadzór nad bezpieczeństwem danych.

Oficjalnie Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informatycznych nie zajmuje się kontrolą treści przekazu medialnego, która znajduje się w gestii Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji. MIIT wywiera istotny wpływ na politykę zagraniczną Chin, ze względu na opracowanie wstępnego planu i znaczący udział obok NDRC oraz Ministerstwa Nauki i Technologii

---

³¹⁵ Joske, A. (2022). Secret police: The Ministry of Public Security's clandestine foreign operations, *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2022/01/mps0.pdf>

³¹⁶ Lulu, J., Jirouš, F. (2022). Back to the Cheka The Ministry of Public Security's political protection work. *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2022/02/mps1.pdf>

we wdrażania projektu Made in China (MIC) 2025³¹⁷, mającego na celu zapewnienie globalnej dominacji w 10 kluczowych strategicznych sektorach innowacji³¹⁸.

3. Znaczenie Małych Wiodących Grup (LSG) w chińskim systemie władzy

Przeanalizowanie procesów decyzyjnych zachodzących w chińskich instytucjach nastęrcza wiele trudności ze względu na:

- barierę językową, chodzi nie tylko o znajomość języka chińskiego, ale przede wszystkim używanego w Chinach biurokratycznego żargonu,
- brak wiarygodnych informacji pochodzących od chińskich decydentów,
- niemożność weryfikacji oficjalnych informacji.

Według Jeana-Pierre’a Cabestana:

od 2012 roku Xi rozpoczął szeroko zakrojone reformy instytucjonalne, które przyczyniły się do centralizacji i lepszej koordynacji procesu decyzyjnego w sprawach zagranicznych i związanych z bezpieczeństwem. Jednak autorytarny system Chin, choć bardziej zintegrowany, pozostaje fragmentaryczny, w tym w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, w obszarze, w którym procesy decyzyjne są nadal wysoce nieprzejrzyste³¹⁹.

Podstawowym błędem metodologicznym popełnianym przez uczonych i analityków zajmujących się Chinami jest traktowanie chińskiego aparatu biurokratycznego jako monolitu³²⁰. Stały Komitet Biura Politycznego KPCh, zajmujący się podejmowaniem decyzji o charakterze długofalowym i strategicznym, nie jest w stanie w pełni kontrolować wszystkich poległych mu agend, co daje biurokratom różnych szczebli pewną autonomię działania.

Dla wyjaśnienia, jak funkcjonuje chiński system partyjny i państwowy, niezbędne jest zrozumienie dwóch pojęć: *xitong* oraz *lingdao xiaozu*. *Xitong* to nieformalna pionowa struktura integrująca agendy odpowiadające za konkretne zadanie, zarówno na szczeblu centralnym, jak

---

³¹⁷ Wernberg-Tougaard, E. (2020). *China's Industrial Policy Plan Made in China 2025*. [Doctoral dissertation, Masters Dissertation, Copenhagen Business School]. https://research-api.cbs.dk/ws/portalfiles/portal/60702089/884380_EWT_Final_Master_Thesis.pdf

³¹⁸ Brown, R. C. (2016). Made in China 2025: Implications of Robotization and Digitalization on MNC Labor Supply Chains and Workers' Labor Rights in China. *Tsinghua China L. Rev.*, 9, 186.

³¹⁹ Cabestan, J. P. (2021). China's foreign and security policy institutions and decision-making under Xi Jinping. *The British Journal of Politics and International Relations*, 23(2), 319.

³²⁰ Shambaugh, D. (2015). China's soft-power push: The search for respect. *Foreign Affairs*, 94(4), 99–107.

i lokalnym³²¹. Sieć tego typu kanałami partyjnymi łączy urzędy zachowujące z formalnego punktu widzenia pełną autonomię. Małe Wiodące Grupy (Leading small groups, LSGs; (领导小组; Lingdao xiaozu) to nieformalne grupy³²², funkcjonujące równolegle do formalnych instytucji, powoływane do zajmowania się sprawami dużej wagi³²³. Instytucje te pomimo braku podstawy konstytucyjnej i prawnej pełnią w chińskim systemie władzy bardzo ważne funkcje:

- kontrolną, polegającą na ocenie sposobów i efektów wdrażania decyzji, które zapadły w stałym Komitecie Biura Politycznego KPCh,
- arbitrażową, w przypadku braku konsensusu pomiędzy poszczególnymi agendami partyjnymi i państwowymi,
- decyzyjną, w przypadku trudnych do rozstrzygnięcia sporów wynikających ze sprzecznych interesów poszczególnych agend.

Zhou Wang dzieli LSG ze względu na okres oraz przedmiot ich działania jako³²⁴:

- stałe, o ustalonym obszarze działania, zajmujące się obronnością, polityką zagraniczną i gospodarką,
- średnioterminowe, zajmujące się konkretnymi zadaniami,
- krótkoterminowe, powoływane w sytuacjach nadzwyczajnych np. klęsk żywiołowych.

Zakres zadań w gestii LSG jest niezwykle szeroki i m.in. obejmuje:

- kwestie organizacyjne i kadrowe (组织人事类 *zuzhi renshi lei*),
- reklamę, kulturę i edukację (宣传文教类 *xuanchuan wenjiao lei*),
- politykę i prawo (政治法律类 *zhengzhi falü lei*),
- gospodarkę i finanse (财政经济类 *caizheng jingji lei*),
- politykę zagraniczną i zjednoczony front (外事统战类 *waishi tongzhan lei*),
- strukturę Partii i kwestie wewnątrzpartyjne (党建党务类 *dangjian dangwu lei*)³²⁵.

Wszystkie LSG mają niezależnie od szczebla działania zbliżoną strukturę tworzoną według jednego wzoru, w skład której wchodzi³²⁶:

---

³²¹ Lieberthal, K., Oksenberg, M. (1988). *Policy making in China: Leaders, structures, and processes*. Princeton University Press.

³²² *Lingdao xiaozu* są również nazywane „grupami koordynacyjnymi” (协调小组 *xietiao xiaozu*), „grupami roboczymi i wybranymi komitetami” (工作组和部分委员会 *gongzuo he bufen weiyuanhui*) lub po prostu „małymi grupami” (小组 *xiaozu*). Troxler, K. Y. M. (2022). Small yet influential: China’s Leading Small Groups. *SIGA Blokpost*. <https://www.globalaffairs.ch/2022/02/01/small-yet-influential-china-s-leading-small-groups/>

³²³ McGregor, R. (2012). *The party: The secret world of China’s communist rulers*. Harper.

³²⁴ Wang, Z. (2010). An Analysis of China’s ‘Small Group’ Political Model. *Yunnan Social Science*, 4, 14–18.

³²⁵ Ibidem.

³²⁶ Tsai, W. H., Zhou, W. (2019). Integrated fragmentation and the role of leading small groups in Chinese politics. *The China Journal*, 82(1), 1–22.

- lider grupy, zwykle sekretarz partii danego szczebla,
- wiceprzewodniczący, reprezentujący administrację danego szczebla,
- czterej zastępcy lidera, zwykle zastępcy sekretarza danego szczebla,
- członkowie LSG, szefowie lub wiceszefowie wydziałów,
- biuro LSG, prowadzące bieżącą działalność,
- dyrektor stojący na czele biura, odpowiedzialny za zbieranie i analizę napływających informacji.

LSG dają możliwość udziału w podejmowaniu najważniejszych decyzji ekspertom z różnych dziedzin oraz menedżerom stojącym na czele poszczególnych grup nacisku. Z drugiej strony decydenci najwyższych szczebli zyskują lepszy wgląd w sytuację dzięki konsultacji z osobami odpowiedzialnymi za bezpośrednie wykonywanie poleceń. Instytucje te funkcjonowały za czasów Mao, pełniąc funkcje informacyjne i arbitrażowe, jednak na początku lat 80-tych XX wieku większość z nich zostało rozwiązanych. Na ich miejsce powołano nowe instytucje spełniające inne zadania. Dla Denga Xiaopinga oraz jego następców: Jiang Zemina i Hu Jintao podstawowym problemem stało się dostosowanie skostniałego aparatu państwowego i partyjnego do wyzwań związanych z realizacją programu „otwarcia na świat”. Tworzenie LGS dawało możliwość obejścia biurokratycznych barier oraz zaangażowania ekspertów, zwłaszcza z dziedziny ekonomii i finansów. Zgodnie z wprowadzoną przez Denga zasadą kolektywnego przywództwa, w okresie, gdy najwyższe funkcje sprawowali Jiang i Hu, wszelkie decyzje ostateczne podjęte w ramach LSG musiały być zatwierdzone przez Stały Komitet Biura Politycznego KPCh³²⁷. Rola i liczba tych instytucji jeszcze bardziej wzrastała w miarę konsolidacji władzy przez Xi. Według obliczeń Christophera K. Johnsona i Scotta Kennedy’ego w 2012 działało 54 LSG, a wkrótce powstało dodatkowych 29³²⁸. Dla Xi, który osobiście kieruje kluczowymi LSG, nabrały one znaczenia, jako istotny element walki z politycznymi przeciwnikami.

Najważniejsze spośród LSG to:

- LSG ds. Zagranicznych (*Foreign Affairs Work Leading Small Group*, FAWLSG, 中央外事工作领导小组, *Zhonggong zhongyang waishi gongzuo lingdao xiaozu*),
- utworzona przez III Plenum XVIII KC w listopadzie 2013 roku LSG ds. Kompleksowo pogłębiającej się reformy (*LSG on Comprehensively Deepening Reform*; 中央深改委; *Zhongyang Shen’gai Wei*),

³²⁷ Cabestan, J. P. (2009). China’s foreign-and security-policy decision-making processes under Hu Jintao. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(3), 63–97.

³²⁸ Johnson, C. K., Kennedy J. F., S., Qiu, M. (2017). Xi’s signature governance innovation: the rise of Leading Small Groups. *Center for Strategic and International Studies*, 211–258.

- utworzona w 2000 roku LSG kierująca pracą w zakresie bezpieczeństwa narodowego (*National Security Work Leading Small Group*, NSWLSG, 中共中央国家安全领导小组, *Zhonggong zhongyang guojia anquan gongzuo lingdao xiaozu*),
- LSG ds. Spraw Tajwanu (*Taiwan Affairs Leading Small Group*, TALSG, 中工中央台湾十五岭岛孝族, *Zhonggong zhongyang Taiwan shiwu lingdao xiaozu*).

4. Zjednoczony Front Pracy

Zjednoczony Front Pracy (统一战线) jest koalicją partii, ugrupowań, grup społecznych i prominentnych jednostek, które, aby zrealizować swoje cele działają na rzecz i pod wpływem KPCh. Występujące w tekstach źródłowych określenie „praca na wspólnym froncie” (统一战线工作) dotyczy działań KPCh, mających na celu zjednanie i włączenie do Zjednoczonego Frontu kolejnych koalicjantów. Rozumienie, czym jest i jak funkcjonuje Zjednoczony Front Pracy, jest niezbędne do wyjaśniania następujących kwestii:

- zdobycia i ugruntowania władzy komunistów w Chinach,
- kontroli partii komunistycznej nad przejawami życia społecznego we współczesnych Chinach,
- wpływu komunistów na chińską diasporę,
- oddziaływania Chin na rządy i społeczeństwa państw demokratycznych.

Funkcje i metody działania tej organizacji od momentu jej powstania wykazują stałość, natomiast jej nazwa zmieniała się wielokrotnie. Początkowo był to Demokratyczny Zjednoczony Front Robotników i Chłopów (農民主統一戰線), a następnie Ludowy Demokratyczny Zjednoczony Front (人民民主統一戰線). Od 1945 roku do rewolucji kulturalnej nazwa brzmiała: Rewolucyjny Zjednoczony Front (革命統一戰線), a od 1978 roku Zjednoczony Front Pracy.

Taktyka tworzenia szerokich „zjednoczonych frontów ludowych” pod przewodnictwem komunistów została wprowadzona przez Józefa Stalina po VII Zjeździe Kominternu (lipiec-sierpień 1935 roku). Była ona rozwinięciem taktyki z powodzeniem stosowanej przez niego w rozgrywkach wewnętrznych na drodze ku całkowitej władzy w ZSRR³²⁹. W myśl wskazań

---

³²⁹ W 1923 roku w skład biura Politycznego bolszewików wchodził: Włodzimierz Lenin, Józef Stalin, Lew Trocki, Grigorij Zinowiew, Lew Kamieniew, Michał Tomski, Aliksiej Rykow i Nikołaj Bucharin, Waczesław Mołotow, Michał Kalinin, Jan Rudzutak jako zastępcy członków. Po śmierci Lenina w 1925 roku Stalin w porozumieniu z Grigorijem Zinowiewem i Lwem Kamieniewem wyeliminował Trockiego usunąwszy go ze stanowiska zwierzchnika Armii Czerwonej i członka Politbiura. Następnie działając wspólnie z Bucharinem i Tomskim pozbył się Kamieniewa i Zinowiewa. Z kolei Bucharin i Tomski zostali zlikwidowani w kolejnym etapie.

Kominternu partie komunistyczne miały tworzyć szerokie koalicje, zarówno z partiami lewicowymi, jak i z dotychczasowymi przeciwnikami, wobec zagrożenia ze strony hitlerowskich Niemiec. Pakt Ribbentrop-Mołotow podpisany 23 sierpnia 1939 r. stanowił całkowite odejście od tej taktyki. Natomiast została ona z powodzeniem przyswojona przez KPCh, która wobec japońskiej agresji w Chinach zastosowała ją dwutorowo: wobec ugrupowań niekomunistycznych walczących przeciwko japońskiej okupacji oraz wobec utworzonego w 1912 roku przez Sun Yatsena nacjonalistycznego Kuomintangu³³⁰. Walczący z nacjonalistami komuniści latem 1936 roku zaproponowali przywódcy Kuomintangu Czang Kai-szekowi wspólny front przeciwko Japończykom. Powstały w ten sposób „Zjednoczony Front” umożliwił komunistom przeniesienie głównego wysiłku dominującego w Chinach Kuomintangu na walkę z agresją japońską oraz jego skuteczną infiltrację. Po klęsce Japonii w 1945 roku taktykę „zjednoczonego frontu” komuniści zastosowali wobec swojego dotychczasowego sojusznika – nacjonalistów osłabionych walkami z Japończykami. KPCh udało się przyciągnąć szereg prominentnych przedstawicieli chińskiego świata polityki, nauki i kultury, którzy w zamian za akceptację hegemonii komunistów liczyli na przyszły udział w rządach. Dzięki temu, a także infiltracji Kuomintangu i innych ugrupowań patriotycznych dokonanej przez komunistów oraz serii błędów Czang Kai-szeka, KPCh wygrała w 1949 roku wojnę domową³³¹.

4.1. Zjednoczony Front w okresie rządów Mao Zedonga

Taktyka „zjednoczonego frontu” KPCh, polegająca na ciągłej zmianie koalicji i atakowaniu dotychczasowych sojuszników, jako kolejnych wrogów, wymagała uzasadnienia w duchu marksizmu-leninizmu. Podbudowę teoretyczną takiej polityki stworzył Mao Zedong w eseju *O sprzeczności* mającym fundamentalne znaczenie dla chińskich komunistów. Ten tekst oficjalnie napisany w 1937 roku najprawdopodobniej powstał później, a jego antydatowanie miało na celu podkreślenie roli autora jako teoretyka chińskiej odmiany marksizmu³³². Podobnie jak Lenin, Mao uważał „prawo sprzeczności” zaczerpnięte z filozofii heglowskiej za podstawę marksizmu. Jednak w przeciwieństwie do Lenina dzielił on sprzeczności na antagonistyczne, czyli takie, które mogą być rozwiązane jedynie przez walkę i nieantagonistyczne, które można

---

³³⁰ Van Slyke, L. P. (1970). The United Front in China. *Journal of Contemporary History*, 5(3), 119–135.

³³¹ Tsou, T., Halperin, M. H. (1965). Mao Tse-tung's revolutionary strategy and Peking's international behavior. *American Political Science Review*, 59(1), 80–99.

³³² Według oficjalnej wersji esej *O sprzeczności* został ogłoszony potajemnie w 1937 roku, a następnie po dokonaniu przez Mao poprawek włączony do jej dzieł wybranych. Doolin, D. J., Golas, P. J. (1964). On Contradiction in the Light of Mao Tse-tung's Essay on "Dialectical Materialism". *The China Quarterly*, 19, 38–46.

rozstrzygnąć na drodze debaty. Według Mao niektóre początkowo nieantagonistyczne sprzeczności rozwijają się w antagonistyczne, niektóre zaś początkowo nieantagonistyczne rozwijają się w antagonistyczne. Takie ujęcie pozwalało zawierać sojusze z dotychczasowymi przeciwnikami, których poglądy na danym etapie komuniści uznawali za „nieantagonistyczne”. Pozwalało to także dotychczasowych sojuszników uznać za wrogów, gdy ich poglądy w oczach komunistów przestały być „nieantagonistyczne”, a stały się „antagonistyczne”.

KPCh stosowała i stosuje nadal cały szereg działań, które można określić jako „taktykę zjednoczonego frontu”. Polega ona na zwalczaniu kolejnych grup społecznych uznanych najpierw za „nieantagonistyczne”, a w następnym etapie za „antagonistyczne”. Według Łukasza Gacka

komuniści chińscy stworzyli system dostosowany do uwarunkowań własnego kraju, nie kopiując wzorów z innych państw. Odmienność wynikała przede wszystkim ze specyfiki tego ogromnego państwa. Głównym zapleczem dla tego ruchu była wieś. KPCh w dużej mierze była partią chłopską. Masy proletariackie nie odgrywały tu nigdy tak ważnej roli, jak w innych krajach komunistycznych. Chiny były w przeważającej mierze krajem rolniczym. Decydujący wpływ na to miały struktura geograficzna oraz struktura zatrudnienia³³³.

Po zwycięstwie KPCh w 1949 roku Mao ogłosił, że pomiędzy chłopami bezrolnymi, mało i średniorolnymi a obszarnikami występuje sprzeczność „antagonistyczna”, w związku z czym zniszczono tych ostatnich, zezwalając na „ludową sprawiedliwość” przybierającą formę masowych samosądów. W następnym etapie okazało się, że antagonistyczna sprzeczność występuje pomiędzy chłopami bezrolnymi a posiadającymi jakąkolwiek własność. Dlatego też w ramach kolektywizacji wszystkie gospodarstwa włączono do komun ludowych, co spowodowało klęskę głodu³³⁴. Po objęciu władzy chińscy komuniści uznali, że sprzeczność pomiędzy chińską burżuazją a klasą pracującą miała charakter nieantagonistyczny, wkrótce jednak okazało się, że jednak jest to sprzeczność antagonistyczna.

Aby zapobiec masowym protestom przeciwko efektom kolektywizacji rolnictwa i nacjonalizacji przemysłu, Mao zarządził odwilż polityczną pod hasłem: „niech rozkwita sto kwiatów, niech współzawodniczy sto szkół!” (百花齐放, 百家争鸣;) skierowanym wobec inteligencji. Rozpoczęta w 1956 roku kampania „stu kwiatów” zachęcała intelektualistów do wyważonej i „konstruktywnej” krytyki poczynań partii komunistycznej. Podstawę ideologiczną tej akcji był referat wygłoszony w lutym 1957 roku pt. „O właściwym traktowaniu sprzeczności w łonie ludu”, w którym Mao rozwijał swój koncept rozróżnienia sprzeczności na antagonistyczne i nieantagonistyczne, czyli takie, które rozgrywają się w „łonie ludu” i z tego powodu powinny być

---

³³³ Gacek, Ł. (2009). *Chińskie elity polityczne w XX wieku*. Kraków: Księgarnia Akademicka, 340.

³³⁴ Dillon, M. (2013). Hunger and hoarders. *TLS. Times Literary Supplement*, (5747), 27–28.

rozwiązywane drogą dyskusji. Jednak część intelektualistów w ramach kampanii „stu kwiatów” zgłosiła postulaty uznane przez Mao za zdecydowanie antagonistyczne wobec KPCh³³⁵. Według Kriszny N. Dasa okres „stu kwiatów” rozpoczął się 2 maja 1956 r. przemówieniem Mao na Najwyższej Konferencji Państwowej, a zakończył się 8 czerwca oficjalnym wezwaniem do zaprzestania krytyki działań KPCh³³⁶. Po zidentyfikowaniu „kroczących burżuazyjną drogą” kampania „stu kwiatów” zamieniła się w „kampanię przeciwko prawicowcom”, w wyniku której represjom poddano około pół miliona osób.

Kolejnym przykładem zastosowania przez Mao taktyki „zjednoczonego frontu”, polegającej na tworzeniu zwycięskiej koalicji, a następnie eliminacji jej uczestników, była „rewolucja kulturalna”. Po klęsce głodu spowodowanej kolektywizacją rolnictwa i polityką „wielkiego skoku” Wielki Sternik został odsunięty od podejmowania kluczowych decyzji państwowych przez pragmatyczną grupę działaczy partyjnych, do której należeli między innymi Deng Xioping oraz późniejszy główny wykonawca jego reform wolnorynkowych, Chen Yun. Aby z powrotem osiągnąć pełnię władzy, Mao opierając się na kontrolującym armię swoim oficjalnym następcy Lin Piao oraz zrewoltowanych studentach rozpętał trwającą praktycznie do jego śmierci Wielką Proletariacką Rewolucję Kulturalną (無產階級文化大革命)³³⁷. 16 maja 1966 r. na rozszerzonym posiedzeniu Politbiura KPCh wyłoniono Grupę do spraw Rewolucji Kulturalnej, bezpośrednio podległą Wielkiemu Sternikowi. W jej skład wchodził m.in. szef chińskich tajnych służb Kang Szeng odpowiedzialny za masowe czystki wśród kadry partyjnej. Zrewoltowani studenci-hundwejbini wspomagani przez armię utworzyli liczącą 11 milionów członków Czerwoną Gwardię, która według wskazówek Mao przystąpiła do rozprawy z członkami KPCh uważanymi z „kontrrewolucjonistów”. Efektem były masowe prześladowania „wrogów ludu” połączone z torturami i zabójstwami. Fala masowych mordów przetoczyła się także przez chińską wies³³⁸. W ruchu Czerwonej Gwardii Yin Hongbiao wyróżnia kilka tendencji ideowych³³⁹:

- Starą Czerwoną Gwardię, której członkami były głównie dzieci prominentów partyjnych,
- Konserwatywną Czerwoną Gwardię, zależną od lokalnych przywódców partii,

---

³³⁵ MacFarquhar, R. (1966). *The hundred flowers campaign and the Chinese intellectuals*. New York: Praeger.

³³⁶ Das, N. (1976). A Fresh Look at China's Hundred Flowers Period. *China Report*, 12(5–6), 45–53.

³³⁷ Lee, H. Y. (2020). The politics of the Chinese cultural revolution. In *The Politics of the Chinese Cultural Revolution*. University of California Press.

³³⁸ Yang, G. (2016). The red guard generation and political activism in China. In *The Red Guard Generation and Political Activism in China*. Columbia University Press.

³³⁹ Hongbiao, Y. (1996). Ideological and political tendencies of factions in the red guard movement. *Journal of Contemporary China*, 5(13), 269–280.

- Zbuntowaną Czerwoną Gwardię, atakująca przedstawicieli partii i rządu uznanych za „kroczących burżuazyjną drogą”,
- Ultralewicową Czerwoną Gwardię, usiłującą zmienić dotychczasowy system polityczny.

Dzięki poparciu tajnych służb, armii oraz Czerwonej Gwardii Mao wyeliminował frakcję „pragmatyków” osiągając pełnię władzy. Formalnie potwierdził to IX Zjazd KPCh, na którym wymieniono 80% składu Komitetu Centralnego oraz mianowano Lin Piao oficjalnym następcą Wielkiego Sternika. Czerwona Gwardia nie tylko przestała być potrzebna, jej ekscesy zaczęły zagrażać podstawom państwa. Według Alessandro Russo³⁴⁰ punktem kulminacyjnym rewolucji kulturalnej była pacyfikacja Czerwonej Gwardii w kampusie Qinghua dokonana z inicjatywy Mao przez uzbrojony „aktyw robotniczy” 27 lipca 1968 r. Dzień później na spotkaniu z przywódcami głównych frakcji Czerwonej Gwardii Mao zażądał bezwarunkowego posłuszeństwa. Dzięki armii oraz bojówkom „świadomego proletariatu” hundwejbini zostali spacyfikowani. Około 18 mln chińskiej młodzieży zostało skierowanych na wieś w celu „reedukacji”. Niekiedy wieloletnie zesłanie uniemożliwiło tej „straconej generacji” po powrocie zdobycie wykształcenia i prowadzenie normalnego życia rodzinnego i zawodowego. Następnym dotychczasowym sojusznikiem, którego w ramach taktyki „zjednoczonego frontu” wyeliminował Wielki Sternik, był jego oficjalny zastępca i następca Lin Piao. 13 września 1971 r. agencja Xinhua podała, że Lin i jego rodzina zginęli w katastrofie lotniczej na terenie Mongolii Wewnętrznej. Według oficjalnej wersji miało to nastąpić podczas próby ucieczki do ZSRR po nieudanym puczu wojskowym³⁴¹. Pośmiertnie Lin w 1973 roku został usunięty z partii, a w 1976 roku osądzony razem z „Bandą Czworoga”. Po wyeliminowaniu Lin dokonano czystki w wojsku, które straciło swoją wyjątkową pozycję w chińskim systemie władzy i zostało całkowicie podporządkowane partii komunistycznej.

Taktyka „zjednoczonego frontu” zmiennych koalicji umożliwiła Mao nie tylko przejęcie pełni władzy w Chinach, ale także sukcesy na arenie międzynarodowej pomimo ograniczonych środków materialnych i militarnych. Działania chińskich komunistów w epoce Mao cechowała duża elastyczność w doborze sojuszników przy zachowaniu tej samej metody działania. Według Josepha Chenga i Franklina Zhanga³⁴² w polityce zagranicznej maoistowskich Chin można wyróżnić następujące strategie:

- przechylenia się w jedną stronę (*yibiandao*), polegającą na sojuszu z ZSRR przeciwko Stanom Zjednoczonym w latach 50-tych,

---

³⁴⁰ Russo, A. (2005). The conclusive scene: Mao and the Red Guards in July 1968. *positions: east asia cultures critique*, 13(3), 535–574.

³⁴¹ Jin, Q. (1991). *Fall of Lin Biao: A Reappraisal*. University of Hawai'i at Manoa.

³⁴² Cheng, J. Y. S., Zhang, F. W. (1999). Chinese foreign relation strategies under Mao and Deng: a systematic and comparative analysis. *Kasarinlan: Philippine Journal of Third World Studies*, 14(3), 91–114.

- walki na dwie pięści (*liangge quantou daren*), skierowaną zarówno przeciwko USA, jak i ZSRR, oskarżanego o próby zdominowania Chin w latach 60-tych,
  - zjednoczonego frontu (*yitiaoxian*), po zaostrzeniu konfliktu ZSRR z Chinami i starciach zbrojnych o Ussuri w 1969 roku Chiny stały się *de facto* partnerem USA w latach 70-tych.
- W całym tym okresie Chiny starały się zbudować szeroką koalicję państw trzeciego świata.

4.2. Zjednoczony Front w czasie „reform i otwarcia” Deng Xiaopinga

Okres „reform i otwarcia” Deng Xiaopinga zapoczątkowany na III Plenum KC KPCh w grudniu 1978 roku kojarzony jest głównie z rynkowymi reformami gospodarczymi. Mają one ścisły związek z otwarciem Chin na świat. Ronald Keith uważa, że głównym punktem reform Denga była właśnie polityka zagraniczna³⁴³. Polegała ona na normalizacji stosunków ze słabnącym ZSRR oraz ze Stanami Zjednoczonymi, z którymi starano się nawiązać bliższe relacje handlowe. Wdrażanie „strategii cierpliwości” w stosunkach międzynarodowych było możliwe dzięki szybkiemu opanowaniu przez chińską dyplomację metod *soft power*. Okazały się one bardzo skuteczne w polityce KPCh wobec chińskiej diaspory. Od 1949 roku za kontakty z Chińczykami mieszkającymi poza ChRL odpowiadała Komisja ds. Chin zamorskich przy Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Została ona jednak zlikwidowana w czasach rewolucji kulturalnej³⁴⁴. Kontakty KPCh z chińską diasporą zaczęły odgrywać ważną rolę po objęciu władzy przez Deng Xiaopinga, którego reformy gospodarcze doprowadziły do bezprecedensowego rozwoju Chin. Polegały one na przejściu od gospodarki nakazowo-rozdzielczej do wolnorynkowej z zachowaniem dominującej pozycji nomenklatury partyjnej. Tak ogromna transformacja wymagała:

- zaangażowania dużej liczby zagranicznych ekspertów (uczonych, menedżerów, inżynierów i ekonomistów),
- transferu nowoczesnych technologii,
- inwestycji kapitałowych na ogromną skalę,
- reformy systemu edukacji mającego dostarczać kadry dla rozwijającej się gospodarki.

Według Groota wszystkie te problemy kierownictwu KPCh udało się w znacznej mierze rozwiązać angażując chińską diasporę poprzez działania Zjednoczonego Frontu za pośrednictwem Ogólnochińskiej Federacji Przemysłu i Handlu (中华全国工商业联合会) oraz organizacji zrzeszających chińskich biznesmenów w takich krajach jak Malezja czy Tajlandia³⁴⁵. Apel Denga skierowany

³⁴³ Keith, R. C. (2017). *Deng Xiaoping and China's Foreign Policy*. Routledge.

³⁴⁴ Chang, C. Y. (1980). Overseas Chinese in China's policy. *The China Quarterly*, 82, 281–303.

³⁴⁵ Groot, G. (2021). The CCP's united front work department: Roles and influence at home and abroad. In: *The Routledge Handbook of Chinese Studies* (pp. 41–55). Routledge.

pod adresem biznesmenów z chińskiej diaspory spotkał się z dużym zainteresowaniem dzięki działalności Ogólnochińskiej Federacji Chińczyków Powracających zza Oceanu. Organizacja ta oferowała chętnym do inwestycji w Chinach specjalne regiony emigracyjne (*qiaoxiang*).

4.3. Zjednoczony Front za rządów Xi Jinpinga

Powstały w 1944 roku Departament Pracy Zjednoczonego Frontu Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin (*United Front Work Department of the Central Committee of the Chinese Communist Party*, UFWD; 中共中央統一戰線工作部; *Zhōnggòng zhōngyāng tngyī aōngyī bōngōngàn*) jest instytucją koordynującą „pracę na wspólnym froncie”. W 1979 roku kontrolę nad Departamentem Pracy przejął Deng, a w 2012 roku Xi Jinping, który rozszerzał swoje wpływy, m.in. poprzez przejmowanie funkcji instytucji państwowych przez agendy partyjne. W ten sposób Departament Pracy kierujący Zjednoczonym Frontem Pracy stał się jednym z głównych ośrodków decyzyjnych aparatu partyjnego kosztem prerogatyw aparatu państwowego³⁴⁶. Typowym przykładem wzrostu znaczenia Zjednoczonego Frontu Pracy są zmiany dokonane w 2018 roku, gdy Narodowa Komisja ds. Etnicznych, będąca departamentem wykonawczym Rady Państwa, znalazła się pod zarządem Departamentu Pracy, który decydował zarówno o teorii, jak i praktyce rozwiązania „chińskiej kwestii etnicznej”³⁴⁷.

Do 1978 roku główną instytucją zajmującą się Chińczykami za granicą było Biuro ds. Chin Zamorskich Rady Państwa (*Overseas Chinese Affairs Office*, OCAO, 国务院侨务办公室; *Guówùyuàn Qiáowù Bàngōngshì*)³⁴⁸. W 2018 roku zostało ono, podobnie jak Narodowa Komisja ds. Etnicznych, podporządkowane Departamentowi Pracy. O skali zainteresowań Departamentu Pracy, który poprzez kontrolowaną przez siebie sieć powiązań osobistych i organizacyjnych realizuje zarówno cele dotyczące polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej, świadczy jego struktura organizacyjna, składająca się z trzynastu biur³⁴⁹:

- Biuro Generalne (办公厅), odpowiedzialne za bieżące funkcjonowanie departamentu,

---

³⁴⁶ Groot, G. (2004). *Managing Transitions: The Chinese Communist Party, United Front Work, Corporatism and Hegemony*. Routledge.

³⁴⁷ Zhao, T., Leibold, J. (2020). Ethnic Governance under Xi Jinping: The Centrality of the United Front Work Department & Its Implications. *Journal of Contemporary China*, 29(124), 487–502.

³⁴⁸ Chee-Beng, T. (2022). *China and Chinese Overseas: A Softer Soft power Policy Needed?* <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2022-22-china-and-chinese-overseas-a-softer-soft-policy-needed-by-tan-chee-beng/>

³⁴⁹ Joske, A. (2020, Czerwiec 9). The party speaks for you: Foreign interference and the Chinese Communist Party's united front system. *Australian Strategic Policy Institute*. https://s3-ap-southeast-2.amazonaws.com/ad-aspi/2020-06/The%20party%20speaks%20for%20you_0.pdf?gFHuXyYMR0XuDQOs_6JSmrdyk7MralcN=

- Biuro Badań nad Polityką i Teorią (政策理论研究室), zajmuje się analizowaniem sytuacji międzynarodowej i propagandą zagraniczną,
- Biuro I nadzoruje satelickie ugrupowania niekomunistyczne, których działalność została oficjalnie dopuszczona w Chinach³⁵⁰,
- Biuro II analizuje i przedstawia wytyczne dotyczące polityki wobec mniejszości etnicznych na terenie Chin,
- Biuro III odpowiada za kontakty z ważnymi osobistościami i organizacjami z Hongkongu, Makau i Tajwanu,
- Biuro IV nadzoruje sektor prywatny,
- Biuro V monitoruje działalność intelektualistów, którzy formalnie nie należą do KPCh,
- Biuro VI zajmuje się problematyką chińskiej klasy średniej,
- Biuro VII odpowiada za relacje z mniejszościami etnicznymi i religijnymi, zwłaszcza w odniesieniu do Tybetu,
- Biuro VIII odpowiada za relacje z mniejszościami etnicznymi i religijnymi, szczególnie w odniesieniu do Xinjiangu,
- Biuro IX prowadzi Chińskie Stowarzyszenie Przyjaźni Zamorskiej (COFA),
- Biuro X odpowiada za relacje z osobistościami ważnymi z punktu widzenia Chin,
- Biura XI i XII analizują i przedstawiają wytyczne dotyczące polityki religijnej Chin,
- Biuro zajmujące się emerytowaną kadrą partyjną.

4.4. Funkcja legitymizacyjna Zjednoczonego Frontu

Szybki rozwój gospodarczy Chin doprowadził do zmian w społeczeństwie chińskim, w którym zaczęła się rozwijać klasa średnia, której dalszy wzrost mógłby zagrozić rządowi komunistów. Według Gerry'go Groota działalność Zjednoczonego Frontu począwszy od lat 30-tych polega na zarządzaniu przemianami społecznymi tak, aby zachować hegemoniczną pozycję partii komunistycznej w Chinach³⁵¹. Komuniści zdobyli władzę w Chinach stosując metodę Antoniego Gramsciego, polegającą na przejściu od „wojny pozycyjnej” do tworzenia szerokiego frontu „rewolucyjnego”, obejmującego wszystkie siły niekomunistyczne dążące do zmiany politycznego

---

³⁵⁰ „Przewodnią linię partii komunistycznej” akceptują: Towarzystwo Jiusan, Chińska Liga Demokratyczna, Chińskie Narodowe Stowarzyszenie Budowania Demokracji, Chińskie Stowarzyszenie Wspierania Demokracji, Chińska Robotniczo-i Chłopska Partia Demokratyczna, Komitet Rewolucyjny Chińskiego Kuomintangu, Chińska Partia Zhi Gong i Tajwańska Demokratyczna Liga Samorządowa.

³⁵¹ Groot, G. (2004). *Managing Transitions: The Chinese Communist Party, United Front Work, Corporatism and Hegemony*. Routledge.

i społecznego *status quo*. Końcowym etapem było bezpośrednio przejęcie władzy i sprowadzenie dotychczasowych sojuszników do roli marionetek³⁵². W ujęciu Groota chińscy komuniści zastosowali tę taktykę najpierw, aby zdobyć władzę, a teraz stosują ją ponownie, aby uniemożliwić klasie średniej stworzenie społeczeństwa obywatelskiego.

„Taktyka zjednoczonego frontu” wobec klasy średniej polega na kooptacji jej przedstawicieli skłonnych do współpracy oraz na neutralizacji pozostałych. Podobne działania są podejmowane wobec chińskiej diaspory, członków mniejszościowych grup etnicznych, biznesmenów, intelektualistów i uczonych przez poszczególne agendy Zjednoczonego Frontu. Chińska „demokracja konsultatywna” oraz jej niekonstytucyjny organ: składająca się z 2200 członków wybieranych na pięć lat Ludowa Polityczna Konferencja Konsultatywna Chin (*Zhōngguó Rénmín Zhèngzhì Xiéshāng Huìyì* 中國人民政治協商會議), mają charakter fasadowy. Są jednak istotnym czynnikiem legitymizacji rządów KPCh przedstawiającej się jako rzecznik wszystkich pozapartyjnych grup interesu³⁵³.

4.5. Sieciowy charakter systemu Zjednoczonego Frontu

System Zjednoczonego Frontu (统一战线系统) ma charakter sieciowy i obejmuje szeroki wachlarz interesariuszy. W jego skład wchodzi partie i ugrupowania polityczne, formalne i nieformalne organizacje reprezentujące różne grupy społeczne i etniczne, chińskie i międzynarodowe korporacje ekonomiczne, instytucje badawcze i naukowe oraz setki tysięcy funkcjonariuszy i aktywistów. Podstawowym celem systemu obok legitymizacji rządów komunistów jest rozszerzanie wpływów KPCh zarówno w Chinach, jak i na świecie, oraz transfer nowoczesnych technologii. Sieciowy charakter systemu zjednoczonego frontu powoduje, że jest on często nieczytelny dla zagranicznych kontrahentów widzących tylko jeden aspekt jego działalności: naukowy, ekonomiczny czy propagandowy, podczas gdy są one ściśle skoordynowane. W ten sposób funkcjonują takie organizacje jak Chińskie Ludowe Stowarzyszenie Przyjaźni z Zagranicą (*Chinese People's Association for Friendship with Foreign Countries*, CPAFFC, *Zhōngguó rénmíng duìwài yǒuhǎo xiéhuì* (: 对外友协) oraz Chińska Rada ds. Promocji Pokojowego Zjednoczenia Narodowego (*China Council for the Promotion of Peaceful National Reunification*, CCPNR; 全球华侨华人促进中国和平统一大会; *Zhōngguó hépíngtǒngyī dàhuì*). CPAFFC formalnie odpowiada za kontakty z miastami siostrzanymi Chin. Głównym zadaniem jest wpływ na zagraniczne elity na szczeblu lokalnym. Celowi temu służą kontakty nawiązywane z organizacjami non profit, prominentnymi

---

³⁵² Ibidem.

³⁵³ Groot, G. (2021). The CCP's united front work department: Roles and influence at home and abroad. In *The Routledge Handbook of Chinese Studies* (pp. 41–55). Routledge.

przedstawicielami sektora prywatnego oraz urzędnikami różnych szczebli³⁵⁴. CCPPNR została założona przez Departament Pracy Zjednoczonego Frontu w 1988 roku. Głównym celem tej organizacji jest „pokojuwe zjednoczenie Chin”, w szczególności przyłączenie Tajwanu³⁵⁵. Posiada ona swoje oddziały w ponad 200 państwach, w których promuje tworzenie lokalnych Stowarzyszeń na Rzecz Pokojowego Zjednoczenia Chin, na czele których stają lokalni chińscy promieniści, którym Chiny udzielają szczególnych prerogatyw podnoszących ich pozycję.

4.6. Zakres działań systemu Zjednoczonego Frontu wobec rządów i społeczeństw państw demokratycznych

Zakres działań organizacji funkcjonujących w systemie Zjednoczonego Frontu jest niezwykle szeroki, począwszy od *soft power*, a skończywszy na *sharp power*. Do działań tych należą:

- promowanie pozytywnego wizerunku ChRL zwłaszcza w mediach i środowiskach uniwersyteckich,
- przedstawianie chińskiego modelu politycznego i gospodarczego, jako skutecznej alternatywy dla demokracji liberalnej,
- promowanie chińskich osiągnięć kulturalnych i gospodarczych,
- lobbing ekonomiczny i polityczny w granicach prawa,
- ingerencja w funkcjonowanie systemu politycznego,
- działania wymierzone przeciwko krytykom ChRL,
- naciski i szantaż wobec prominentnych oficjeli,
- nienadzorowany transfer technologii,
- tworzenie agentury wpływu,
- pozyskiwanie poufnych danych handlowych oraz własności intelektualnej,
- szpiegostwo.

Przykładem działań podejmowanych przez współpracowników Departamentu Pracy Zjednoczonego Frontu jest skandal, który wybuchł w styczniu 2022 w Wielkiej Brytanii³⁵⁶. Tamtejsze służby poinformowały media oraz posłów Izby Gmin o działalności obywatelki Chin Christine Lee, która poprzez swoją firmę prawniczą zajmowała się korumpowaniem brytyjskich

---

³⁵⁴ Hsu, C., Cole, J. M. (Eds.). (2020). *Insidious Power: How China Undermines Global Democracy*. Eastbridge Books.

³⁵⁵ Dotson, J. (2019). The United Front Work Department goes global: the worldwide expansion of the Council for the Promotion of the Peaceful Reunification of China. *China Brief Jamestown Foundation*, 19(9), 14–20.

³⁵⁶ Ornelas, M. T. A. (2022, Wrzesień 20). Chinese Communist Party Influence Operations. *Marine Corps Gazette*. <https://www.mca-marines.org/wp-content/uploads/Chinese-Communist-Party-Influence-Operations.pdf>.

oficjeli. Miała ona stworzyć siatkę agentury wpływu składającą się z przekupionych polityków różnych opcji. Należał do nich m.in. poseł Partii Pracy Barry Gardiner, któremu Lee od 2005 roku przekazała w sumie około 700 tys. funtów. Gardiner znany był z poparcia dla budowy elektrowni atomowej z udziałem chińskich inwestorów w Hinkley Point.

5. Wang Huning jako główny decydent odpowiedzialny za chińskie działania w sferze *soft power*

W literaturze przedmiotu oraz w mediach Wang Huning przedstawiany jest najczęściej jako „szara eminencja” lub „ukryty władca”³⁵⁷, co miałyby pewne uzasadnienie w okresie, kiedy był asystentem sekretarza generalnego KPCh Jiang Zemina, a następnie wpływowym doradcą jego następcy Hu Jintao. Po wyborze do Biura Politycznego Komunistycznej Partii Chin w listopadzie 2012 roku Wang stał się jednak postacią znaną, a obecnie jako czwarta osoba w hierarchii partyjnej eksponowaną. Pojawiające się w mediach określenie Wanga jako „mózgu Xi Jinpinga”³⁵⁸ także nie można uznać za trafne, ponieważ jest on nie tylko dostarczycielem koncepcji ideologicznych, ale także z racji pełnionych funkcji ma wpływ na sposób ich realizacji.

Określenie Wanga jako „chińskiego Susłowa”³⁵⁹ jest tylko pozornie słuszne. Podobnie jak Wang, Michał Susłow z ramienia partii komunistycznej sprawował niepodzielną kontrolę nad ideologią, propagandą i kulturą. Jednak o ile Wang, począwszy od lat 90-tych, używa marksizmu-leninizmu jedynie jako etykiety dla swoich poglądów, o tyle Susłow nigdy nie wyszedł poza kanon ideologii komunistycznej. Wang w swoich koncepcjach przejawia dużą elastyczność, natomiast Susłow do swojej śmierci w 1982 roku pozostał nieugiętym strażnikiem doktryny. Nietrafne jest także określenie Wanga jako „chińskiego Kissingera”³⁶⁰ lub „chińskiego Metternicha”.³⁶¹ Jako członek Polibiura i numer cztery w chińskiej hierarchii partyjnej dysponuje on bez porównania większymi możliwościami sprawczymi w Chinach, niż miał kiedykolwiek Henry Kissinger w USA

---

³⁵⁷ Patapan, H., Wang, Y. (2018). The hidden ruler: Wang Huning and the making of contemporary China. *Journal of Contemporary China*, 27(109), 47–60.

³⁵⁸ Krishnan, A. (2017, Listopad 5). Meet Wang Huning, the brain behind Xi Jinping’s Chinese Dream and OBOR. *India Today*. <https://www.indiatoday.in/magazine/up-front/story/20171113-china-wang-huning-brains-behind-xi-jinping-campaign-communist-party-1077216-2017-11-05>.

³⁵⁹ Fang, D. R., Tian, M. (2023, Październik). Comparing the Ideology of Wang Huning and Mikhail Andreyevich Suslov to Understand the Current Circumstance of Chinese Ideology. In *PSA Annual Conference*.

³⁶⁰ Wang, Y. (2018). Meet The Mastermind Behind Xi Jinping’s Power. *New Perspectives Quarterly*, 35(1), 15–18.

³⁶¹ Lyons, N. S. (2021). The Triumph and Terror of Wang Huning. *Palladium*. <https://www.palladiummag.com/2021/10/11/the-triumph-and-terror-of-wang-huning/>

jako doradca prezydenta do spraw bezpieczeństwa i sekretarz stanu czy niż Klemens Metternich w Austrii jako minister spraw zagranicznych. Do Wanga bardziej pasowałoby pochodzące z V wieku określenie „Narodowy Nauczyciel” (:國師; *guoshi*) lub pochodzący z okresu dynastii Juan termin „Imperialny Preceptor” (帝师/帝師 *dishi*).

5.1. Kariera Wanga

Wyjątkowa pozycja Wanga w chińskim systemie władzy wynika z wielu przesłanek. Przede wszystkim jest on od ponad trzydziestu lat głównym i niekwestionowanym ideologiem KPCh oraz twórcą koncepcji praktycznego wykorzystania *soft power* w chińskiej polityce wewnętrznej i zagranicznej. Będąc członkiem Stałego Komitetu Biura Politycznego KPCH jest odpowiedzialny za propagandę, kulturę oraz działania Departamentu Pracy Zjednoczonego Fontu, mając realny wpływ na realizację swoich koncepcji ideologicznych przy zastosowaniu metod *soft power*.

Wang to uosobienie intelektualisty u władzy. Dzięki koneksjom rodzinnym w przeciwieństwie do swoich rówieśników, którzy po rewolucji kulturalnej zostali skierowani do reedukacji na wsi, mógł studiować. Po ukończeniu studiów zrobił błyskotliwą karierę naukową na Uniwersytecie w Fudan. W swojej pracy dyplomowej poświęconej pojęciu suwerenności Wang przeanalizował poglądy Sokratesa, Arystotelesa, św. Augustyna, Machiavellego, Hobbesa, Rousseau, Montesquieu, Hegla i Marksa, porównując je z analogicznymi koncepcjami chińskimi. W jego późniejszych publikacjach pojęcie suwerenności stało się punktem wyjścia dla rozważań o polityce wewnętrznej i zagranicznej Chin.

W latach 1981–1989 Wang pracował jako wykładowca polityki międzynarodowej, a następnie został dyrektorem Wydziału Polityki Międzynarodowej Uniwersytetu Fudan i dziekanem Wydziału Prawa. Jego kariera polityczna nabrała rozpędu po masakrze na placu Tiananmen w 1989 roku, gdy w swoich publikacjach poparł nurt neoautorytaryzmu w kierownictwie KPCh, twierdząc, że jedynie silna i scentralizowana władza zdolna jest do przeprowadzenia reform gospodarczych i równoczesnego utrzymania stabilności państwa. Jego postawa została zauważona i właściwie oceniona przez „gang Jianga” w kierownictwie partyjnym w Szanghaju, ściśle związanym z sekretarzem generalnym partii Jiang Zeminem. Według Matthew Johnsona błyskawiczna kariera Wanga mogła być wynikiem jego powiązań z Ministerstwem Bezpieczeństwa Publicznego przez ojca jego pierwszej żony Zhou Qi, ekspertki ds. stosunków międzynarodowych w Chińskiej Akademii Nauk Społecznych, z którą rozwiódł się w 1996 roku³⁶². W 1995 roku Wang awansował do pracy na szczeblu centralnym, zostając kierownikiem zespołu badawczego w Centralnym

---

³⁶² Kuo, K. (2021, Październik 4). Who is real Wang Huning? *The China Project*. <https://thechinaproject.com/2021/11/04/who-is-the-real-wang-huning/>

Biurze Badań nad Polityką podległym KC KPCh a w 2002 roku jego dyrektorem i członkiem Komitetu Centralnego. Jako asystent Jiang Zemina, sekretarza generalnego KPCh w latach 1989–2002 i przewodniczącego ChRL w latach 1993–2003 Wang miał decydujący wpływ na sformułowanie zasady „trzech reprezentacji”, na którą składają się uznane w 2002 za oficjalne cele KPCH³⁶³:

- wzrost produkcji poprzez dopuszczenie prywatnej inicjatywy co uruchomiło mechanizmy rynkowe,
- rozwój kultury, oznaczający jej intensywne promowanie zarówno na świecie jako istotnego elementu chińskiego *soft power* jak i w Chinach, jako „oprogramowania” społeczeństwa,
- konsensus polityczny, rozumiany jako kooptacja przedstawicieli biznesu, intelektualistów i uczonych³⁶⁴.

„Pierwsza reprezentacja” jest hasłowym podsumowaniem teorii czterech modernizacji Deng Xiaopinga: rolnictwa, przemysłu, obrony narodowej oraz nauki i techniki. Sam Deng nie interesował się kwestiami ideologicznymi i unikał debat na ten temat ograniczając się do głoszenia „czterech zasad”: socjalistycznej drogi rozwoju, dyktatury proletariatu, kierowniczej roli partii komunistycznej oraz marksizm-leninizmu i myśl Mao Zedonga, pomimo że jego koncepcja modernizacji była ewidentnym odejściem od maoizmu. Tworząc hasło „pierwszej reprezentacji” Wang zastosował własną, bardziej uwspółcześioną interpretację koncepcji Denga³⁶⁵.

„Druga reprezentacja” dotyczy kultury, która ma dla Wanga dwie podstawowe funkcje. Pierwsza polega na stabilizacji chińskiego społeczeństwa przechodzącego gwałtowne zmiany w okresie reform gospodarczych. W swoim sztandarowym tekście, eseju „Struktura zmieniającej się kultury politycznej Chin” poświęconym temu problemowi³⁶⁶ Wang porównuje kulturę do „oprogramowania” społeczeństwa, które jest równie ważne jak jego „osprzęt”, którym jest system polityczny i ekonomiczny. Tekst ten stanowi ewidentne odejście nie tylko od maoizmu, ale także

---

³⁶³ Wilbur, S. (2007). *Jiang Zemin's Three Represents: The Importance of the Important Thoughts*. American Association for Chinese Studies. https://www.google.com/search?q=Jiang%27s+%27Three+Represents%27+American+Association+for+Chinese+Studies&rlz=1C1FKPE_pIPL975PL975&oq=Jiang%27s+%27Three+Represents%27++American+Association+for+Chinese+Studies&aqs=chrome..69i57.1272j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8

³⁶⁴ Li, C. (2009). The Chinese Communist Party: recruiting and controlling the new elites. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(3), 13–33.

³⁶⁵ Wang, H. (1988). An Economic Analysis of the Reform of China's Political-Administrative System'. *Shehui Kexue Zhanxian (Social Sciences Frontline)*, 2, 107–115.

³⁶⁶ Wang, H. (1988). The Changing Structure of Chinese POLITICAL Culture. *Fudan Journal (Social Sciences Edition)*, 54(03), 53.

od marksizmu-leninizmu, ponieważ kwestionuje on marksistowską interpretację zależności bazy i nadbudowy. Podstawowym problemem zawartym w tekście jest kwestia zaniku podstawowych wartości w dobie transformacji, co grozi społeczną anomią. Według Wanga skuteczne antidotum stanowi odwołanie się do tradycyjnych wartości i cnót harmonijnie połączonych z wymogami współczesności. Druga funkcja kultury ma charakter zewnętrzny. Według Wanga „Jeśli kraj ma godną podziwu kulturę i system ideologiczny, inne kraje będą dążyć do jego naśladowania... Nie musi używać swojej hard power, która jest droga i mniej wydajna”³⁶⁷.

Celem „trzeciej reprezentacji” – konsensusu politycznego jest zapobieżenie protestom społecznym mogącym zagrozić władzy KPCh.³⁶⁸ Szybki rozwój gospodarczy Chin w wyniku reform Denga spowodował niespotykane w epoce Mao rozwarstwienie społeczne. Beneficjentami „socjalizmu z chińską charakterystyką” stali się przede wszystkim mieszkańcy wielkich miast, wśród których pojawiła się grupa, którą jak na warunki chińskie można zaliczyć do klasy średniej. Natomiast większość populacji, pomimo relatywnego polepszenia się warunków bytowania, nadal żyje w biedzie. Aby zapobiec wybuchom społecznego niezadowolenia, spowodowanego z jednej strony przez niski poziom życia a z drugiej przez aspiracje rosnącej w siłę klasy średniej, KPCh zastosowała wypróbowaną taktykę „zjednoczonego frontu”³⁶⁹. Polega ona na kooptacji przedstawicieli wyższej klasy średniej oraz najbogatszych biznesmenów, którzy widzą w partii komunistycznej gwaranta swojej wyjątkowej pozycji. Taktyka ta przyniosła wymierne efekty. Jak zauważa Chang Li:

Wielu właścicieli prywatnych przedsiębiorstw jest członkami KPCh a ich reprezentacja (zrzeszonych w KPCh) wśród ogółu prywatnych przedsiębiorców znacznie wzrosła w ciągu ostatnich 15 lat – z 13% w 1993 r. przez 17% w 1995 r., 20% w 1999 r., po 34% w 2004 roku. Według statystyk Departamentu Organizacji KPCh w 2007 r. w sektorze pozapaństwowym pracowało łącznie 3 180 000 członków partii, a dodatkowo 810 000 członków partii pracowało na własny rachunek w przedsiębiorstwach handlowych i przemysłowych³⁷⁰.

Partyjna kariera Wanga jest typowa dla elity chińskich działaczy wspinających się po szczeblach hierarchii partyjnej, począwszy od poziomu lokalnego, poprzez funkcje w instytucjach

---

³⁶⁷ Wang, H. (1993). Culture as national soft power: soft power. *Journal of Fudan University*, 3.

³⁶⁸ Wilbur, S. (2007). Jiang Zemin's Three Represents: The Importance of the Important Thoughts. *American Association for Chinese Studies*. https://www.google.com/search?q=Jiang%27s+%27Three+Represents%27+American+Association+for+Chinese+Studies&rlz=1C1FKPE_pIPL975PL975&oq=Jiang%27s+%27Three+Represents%27++American+Association+for+Chinese+Studies&aqs=chrome..69i57.1272j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8

³⁶⁹ Li, C. (2009). The Chinese Communist Party: recruiting and controlling the new elites. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(3), 13–33.

³⁷⁰ Dorn, J. A. (2007). Adam Smith in China. *FREEMAN-NEW SERIES-FOUNDATION FOR ECONOMIC EDUCATION*-, 57(4), 11.

państwowych i partyjnych do centralnego kierownictwa. Jednak w przeciwieństwie do innych aparatczyków Wang wyróżniał się wyjątkowymi umiejętnościami politycznymi, zachowując dystans wobec zwalczających się frakcji i układów w KPCh oraz unikając obciążeń korupcyjnych. Zmiana na stanowisku sekretarza generalnego KPCh w 2002 roku nie tylko nie zahamowała błyskotliwej kariery Wang, ale wręcz nadała jej nowy wymiar. Koncepcja „Trzech Reprezentacji” została wpisana do konstytucji KPCh a Hu Jintao, następca Jiang Zemina, nawiązał do niej w przemówieniu z 1 lipca 2003 r. Wang w uznaniu swoich zasług na froncie ideologicznym w 2002 roku został członkiem Komitetu Centralnego KPCh i zaufanym doradcą Hu. O jego pozycji może świadczyć obecność podczas większości oficjalnych wizyt zagranicznych sekretarza generalnego. W 2002 r. Wang w oparciu o swoje wcześniejsze prace dotyczące korupcji³⁷¹, transformacji społecznej³⁷² oraz ochrony środowiska naturalnego³⁷³ uzupełnił zasadę „trzech reprezentacji” koncepcją „naukowego rozwoju”. Została ona przedstawiona jako autorska „myśl Hu Jintao” na sesji plenarnej KC KPCh jesienią 2003 roku, po wizycie sekretarza generalnego w najbardziej zapóźnionej gospodarczo, rolniczej prowincji Jiangxi³⁷⁴. „Swoje” przemówienia autorstwa Wang Hu okraszał obowiązkowymi cytatami z Mao Zedonga i nawiązaniami do zasady „trzech reprezentacji”. „Naukowy rozwój” miał być „zrównoważony” i „skoncentrowany na człowieku” a nie tylko na wzroście produktu PKB, a jego celem miało być zapobieżenie ogromnemu rozwarstwieniu społecznemu w Chinach przy równoczesnym zachowaniu dynamiki rozpędzonej koniunktury gospodarczej.

„Naukowy rozwój” miał dotyczyć nie tylko kwestii społeczno-ekonomicznych, ale także militarnych. W grudniu 2004 roku Hu po objęciu kluczowego w chińskim systemie władzy stanowiska przewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej przedstawił wynikający z „jego myśli” program modernizacji armii, określany jako „nowe misje historyczne” [新的历史使]³⁷⁵, do których należy:

- przewodnia rola KPCh,
- obrona kraju,
- ochrona interesów narodowych,
- „ochrona pokoju na świecie”.

---

³⁷¹ Wang, H. (1990). *Corruption and Anti-corruption: Foreign Research on Contemporary Corruption*. Shanghai: Shanghai People's Press.

³⁷² Wang, H. (1989). China: Social quality and new political order. *Chinese. Social Sciences*, 6, 20–25.

³⁷³ Wang, H. (1991). *Village Family Culture in Modern China*. Shanghai: Shanghai People's Press.

³⁷⁴ Fewsmith, J. (2004). Promoting the scientific development concept. *China Leadership Monitor*, 11(30), 1–10.

³⁷⁵ Mulvenon, J. (2009). Chairman Hu and the PLA's 'new historic missions'. *China Leadership Monitor*, 27(Winter), 1–11.

Przemawiając na XVII Kongresie KPCh w październiku 2007 roku Hu Jintao stwierdził, że „Nigdy nie wolno nam zapominać, że wielka sprawa reformy i otwarcia została przeprowadzona na fundamencie założonym przez pierwszą generację centralnego kolektywnego przywództwa Partii z Towarzyszem Mao Zedongiem... który przewodził całej Partii”.³⁷⁶ W rzeczywistości zarówno dyskurs „naukowego rozwoju”, jak i „harmonijnego społeczeństwa” jest całkowitym odejściem nie tylko od maoizmu, ale także od marksizmu jako ideologii opartej o walkę klas³⁷⁷. Na XVII Kongresie zostały wpisane do statutu KPCh główne założenia „myśli Hu Jintao” dotyczące³⁷⁸:

- zwalczania korupcji w szeregach partii i wśród urzędników państwowych,
- zrównoważonego rozwoju mającego wyrównać dysproporcje ekonomiczne występujące pomiędzy poszczególnymi prowincjami³⁷⁹,
- likwidacji ogromnego rozwarstwienia społecznego grożącego masowymi wybuchami społecznego niezadowolenia³⁸⁰,
- stworzenia efektywnego systemu opieki socjalnej,
- ochrony środowiska naturalnego zagrożonego przez niekontrolowany rozwój produkcji przemysłowej.

Realizacja tych celów miała doprowadzić do powstania w Chinach „harmonijnego społeczeństwa” (和谐社会; *héxié shèhuì*)³⁸¹. Według Hu:

---

³⁷⁶ Jintao, H. (2012). Full text of Hu Jintao's report at 17th Party Congress. *Xinhua News. Consultado el, 20, 2007–10.*

³⁷⁷ Xing, G. (2009). Hu Jintao's Political Thinking and Legitimacy Building: A Post-Marxist Perspective. *Asian Affairs: An American Review*, 36(4), 213–226.

³⁷⁸ The 17th National Congress of the Communist Party of China. (2007, Październik 21). *The Constitution of the Communist Party of China (CPC) was amended and adopted at the Seventeenth CPC National Congress on October 21, 2007. "Full Text of Party Constitution."* *China Daily*. http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-10/26/content_6209120.htm

³⁷⁹ Według oficjalnych danych opublikowanych podczas grudniowej konferencji Forum XXI wieku w Pekinie 2003 roku w latach 1978–2001 86 procent całkowitych bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w Chinach trafiło na wschodnie wybrzeże, 9 procent trafiło do regionu centralnego, a tylko 5 procent do regionu zachodniego. Li, C. (2006). Think national, blame local: central-provincial dynamics in the Hu era. *China Leadership Monitor*, 17(1), 1–24.

³⁸⁰ Według oficjalnych statystyk roczna liczba „incydentów masowych w Chińskiej Republice Ludowej (ChRL), w tym protesty, zamieszki i petycje grupowe wzrosła z 58 000 w 2003 r. do 74 000 w 2004 r. i do 87 000 w 2005 r. Li, C. (2006). Think national, blame local: central-provincial dynamics in the Hu era. *China Leadership Monitor*, 17(1), 1–24.

³⁸¹ Bo, Z. (2004). Hu Jintao and the CCP's ideology: A historical perspective. *Journal of Chinese Political Science*, 9(2), 27–45. https://www.researchgate.net/publication/225733571_Hu_Jintao_and_the_CCP's_ideology_A_historical_perspective

Aby dokładnie zastosować naukową perspektywę rozwoju, musimy energicznie pracować nad zbudowaniem harmonijnego społeczeństwa socjalistycznego. Harmonia społeczna jest istotną cechą socjalizmu z chińską specyfiką. Rozwój naukowy i harmonia społeczna są ze sobą integralne i żadne z nich nie jest możliwe bez drugiego. Budowa harmonijnego społeczeństwa socjalistycznego jest historyczną misją całej sprawy socjalizmu z chińskimi cechami, a także procesu historycznego i społecznego³⁸².

„Harmonijne społeczeństwo” miało „zwiększać materialne bogactwo społeczeństwa i stale poprawiać życie ludzi”, a jednocześnie „gwarantować równość i sprawiedliwość społeczną”.

Na XVII Kongresie Hu używał określenia *soft power*³⁸³, co zostało zauważone przez Josepha Nye³⁸⁴, który stwierdził, że Chiny zaczęły wydawać miliardy dolarów na swoje działania w tym zakresie. W raporcie z kongresu autorstwa Wanga zostały przedstawione cztery główne cele wykorzystania *soft power*:

1. „Zbudowanie system podstawowych wartości socjalistycznych i uczynienie ideologii socjalistycznej bardziej atrakcyjną i spójną”.
2. „Pielęgnowanie kultury harmonii i kultywowanie cywilizowanych praktyk. Kultura harmonii zapewnia ważne wsparcie intelektualne dla jedności i postępu naszego ludu. Przyspieszenie rozwoju prasy, wydawnictw, radia, filmu, telewizji, literatury i sztuki, dawanie społeczeństwu właściwych wskazówek i wspieranie zdrowych trendów społecznych.”.
3. „Promowanie chińskiej kultury i budowanie wspólnego duchowego domu dla narodu chińskiego... wzmacnianie międzynarodowej wymiany kulturalnej, aby czerpać ze wspaniałych osiągnięć obcych kultur i zwiększać wpływ kultury chińskiej na całym świecie”.
4. „Stymulowanie innowacji kulturowych i zwiększanie żywotności rozwoju kulturalnego... Pogłębienie restrukturyzacji kulturalnej i udoskonalanie polityki wspierania programów kulturalnych non-profit, rozwoju przemysłu kulturalnego i zachęcanie do innowacji kulturalnych, tak aby stworzyć sprzyjające warunki do tworzenia doskonałych dzieł, wybitnych pracowników i dobrych wyników”³⁸⁵.

---

³⁸² Jintao, H. (2012). Full text of Hu Jintao's report at 17th Party Congress. *Xinhua News*. Consultado el, 20, 2007–2010.

³⁸³ Hu Jintao użył na na XVII Zjeździe Partii terminu *ruan shi li* (軟實力). Wśród niektórych autorów budzi to wątpliwości, ponieważ w języku chińskim używane są jeszcze dwa zwroty na określenie *soft power*: *ruan quan li* i *ruan li liang*. Glaser, B. S., Murphy, M. E. (2009). *Soft power with Chinese characteristics. Chinese soft power and its implications for the United States*, 10–26.

³⁸⁴ Nye, J. S. (2012, Styczeń 17). Why China is weak on soft power. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2012/01/18/opinion/why-china-is-weak-on-soft-power.html>

³⁸⁵ Jintao, H. (2012). Full text of Hu Jintao's report at 17th Party Congress. *Xinhua News*. Consultado el. http://np.china-embassy.gov.cn/eng/Features/200711/t20071104_1579245.htm

W listopadzie 2007 roku Wang jako zaufany doradca Hu oraz autor jego przemówień i koncepcji, w uznaniu swoich zasług na froncie ideologicznym został sekretarzem Sekretariatu Komunistycznej Partii Chin, stając się członkiem ścisłego kierownictwa³⁸⁶. Wang został także doradcą następcy Hu na stanowisku sekretarza generalnego KPCh. Fakt, że zaskarbił sobie łaski Xi Jinpinga świadczy o jego talencie politycznym, wzięwszy pod uwagę, że dotychczasowi partyjni patroni: Zeng Qinghong i Wu Bangguo w Szanghaju a później Wu w Pekinie reprezentowali frakcje wrogie Xi. Według Josepha Fewsmitha, Wang potrafi

wziąć myśli dowolnego przywódcy, któremu służy i móc je spakować w produktywny, spójny sposób i nasycić je jakąś ideą. I wydaje się, że jest w stanie to zrobić dla każdego z przywódców, nie przywiązując się do żadnego z nich... ma taką elastyczność, że jest w stanie dopasować się do wszystkiego, co myśli jego przywódca³⁸⁷.

Swoją niezachwianą pozycję Wang zawdzięcza przede wszystkim umiejętności tworzenia koncepcji i haseł politycznych dla kolejnych sekretarzy generalnych KPCh. Ukute przez niego hasło „Chińskie Marzenie” (中國夢; *Zhōngguó Mèng*) zostało wykorzystane przez Xi gdy stał się on niekwestionowanym przywódcą Chin. W przemówieniu wygłoszonym w Chińskim Muzeum Narodowym w listopadzie 2012 roku Xi zdefiniował „Chińskie Marzenie” jako „wielkie odmłodzenie narodu chińskiego” (中華民族偉大復興; *Zhōnghuámínzú Wěidà Fùxīng*), nadając określeniu z konfucjańskim rodowodem³⁸⁸ rangę obowiązującego sloganu.

W 2015 roku Xi ogłosił „Czterostronną Kompleksową Strategię” autorstwa Wangu, na którą składały się:

- budowa „średnio zamożnego społeczeństwa”,
- pogłębienie reform gospodarczych,
- rządy zgodne z prawem,
- rygorystyczne zarządzanie partią.

Sama nazwa strategii jest oczywistym nawiązaniem do „Czterech Podstawowych Zasad” Denga, podobnie jak wyrażenie „średnio zamożne społeczeństwo” (小康社会; *Xiǎokāng Shèhuì*),

---

³⁸⁶ Wilbur, S. (2007). *Jiang Zemin's Three Represents: The Importance of the Important Thoughts*. American Association for Chinese Studies. https://www.google.com/search?q=Jiang%27s+%27Three+Represents%27+American+Association+for+Chinese+Studies&rlz=1C1FKPE_pIPL975PL975&oq=Jiang%27s+%27Three+Represents%27++American+Association+for+Chinese+Studies&aqs=chrome..69i57.1272j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8

³⁸⁷ Kuo, K. (2021, Październik 4). Who is real Wang Huning? *The China Project*. <https://thechinaproject.com/2021/11/04/who-is-the-real-wang-huning/>

³⁸⁸ Wyrażenie „Chińskie Marzenie” pojawiło się w pochodzącej z okresu XI-VII wieku p.n.e. Księdze Pieśni (詩經, *Shijing*) zaliczanej do Pięcioksięgu konfucjańskiego i oznaczało nostalgię za wielkością dynastii Zhou.

użyte przez niego w 1979 roku jako określenie celu realizacji „czterech modernizacji”. Termin ten, podobnie jak „Chińskie Marzenie”, pochodzi z konfucjańskiej poezji. Zastosowane przez Denga wyrażenie zostało zaadoptowane przez Wanga do przemówień Hu, stając się podstawowym sloganem w latach 2002–2012, a po zmianie na stanowisku sekretarza generalnego KPCh do przemówień Xi. W interpretacji Wanga określenie „średnio zamożne społeczeństwo” oznacza społeczeństwo składające się głównie z klasy średniej, której zarobki pozwalają na wygodne życie, ale na niewygórowanym poziomie. Równocześnie w *Xiǎokāng* istotne są podniesienie standardu życia biedoty wiejskiej oraz programy socjalne dla najuboższych. Renesans tej koncepcji wynika z narastającego niezadowolenia społecznego w Chinach spowodowanego wysokim rozwarstwieniem społecznym. W „średnio zamożnym społeczeństwie” nierówna dystrybucja efektów rozwoju gospodarczego, powinna zostać zastąpiona „harmonijnym podziałem”.

Od czasu śmierci Mao kolejni władcy Chin: Deng, Wen, Hu i Xi w swoich oficjalnych wystąpieniach powoływali się na jego myśli. Jednak w celu legitymizacji swojego panowania wszyscy oni odwoływali się do klasycznej, konfucjańskiej koncepcji *Xiǎokāng* co stanowi całkowite zerwanie zarówno z praktyką, jak i teorią maoizmu. Według Wanga nie oznacza to odejścia od ideałów rewolucji, wręcz przeciwnie, uważa on, że idea *Xiǎokāng* jest *par excellence* rewolucyjna³⁸⁹, ponieważ jest wizją społeczeństwa przyszłości, którą należy zrealizować, aby zapewnić względny dobrobyt większości mieszkańców Chin. Wybiórczy stosunek chińskich elit do spuścizny konfucjańskiej i neokonfucjańskiej, z której czerpie się hasła legitymizujące reformy społeczne i gospodarcze, najlepiej ilustruje „prawo retrospekcji przewrotowej” Kazimierza Kelles-Krauz, według którego „ideały, którymi wszelki ruch reformacyjny pragnie zastąpić istniejące normy społeczne, podobne są zawsze do norm z bardziej lub mniej oddalonej przeszłości”³⁹⁰.

Postulat „pogłębienia reform gospodarczych” dotyczy:

- unowocześnienia systemu fiskalnego, zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym,
- reformy podatkowej,
- unowocześnienia polityki monetarnej poprzez urynkowanie kursów wymiany.

Postulat „rządów zgodnych z prawem z prawem” pojmowany jest zgodnie z tradycją chińską preferująca rozstrzyganie sporów na drodze administracyjnej, a nie tradycją anglosaską opartą o trójpodział systemu władzy. Reformy dotyczące chińskiego wymiaru sprawiedliwości nie oznaczają odejścia od prymatu partii komunistycznej nad prawem. Przez postulat „Czterostronnej

---

³⁸⁹ Peters, M. A. (2017). The Chinese Dream: Xi Jinping thought on Socialism with Chinese characteristics for a new era. *Educational Philosophy and Theory*, 49(14), 1299–1304.

³⁹⁰ Kelles-Krauz, K. (1878). Prawo retrospekcji przewrotowej jako wynik materializmu ekonomicznego. *Myśl socjalistyczna i marksistowska w Polsce 1878–1939*. Warszawa PWN.

Kompleksowej Strategii” dotyczący „rygorystycznego zarządzania partią” należy rozumieć kampanię antykorupcyjną postulowaną przez Wanga jeszcze w latach 90-tych.³⁹¹ Kampania zapoczątkowana w 2005 roku stała się istotnym elementem integracji władzy w rękach Xi, ponieważ zarzuty korupcyjne dotyczyły głównie przedstawicieli nieprzychylnych mu frakcji w KPCh³⁹².

XIX Zjazd KPCh, który zakończył w październiku 2017 roku, ostatecznie ugruntował niekwestionowaną pozycję Xi w chińskim systemie władzy, zatwierdzając jego drugą kadencję sekretarza generalnego KPCh i prezydenta Chin. Wybrane „Myśli Xi” znalazły się w statucie partii, a ich autor, Wang, został mianowany członkiem Stałego Komitetu Biura Politycznego KPCh, zajmując piąte miejsce w hierarchii partyjnej. W grudniu 2018 roku Xi wygłosił przemówienie upamiętniające III Plenum XI Zjazdu Partii podsumowujące 40 lat reform zapoczątkowanych przez Denga. Wystąpienie to stanowi *credo* gospodarczej polityki Xi. Wang jest także autorem „trzeciej historycznej uchwały” dotyczącej historycznych osiągnięć partii komunistycznej w Chinach, przyjętej w listopadzie 2021 roku przez Komitet Centralny KPCh, co jeszcze bardziej umocniło wpływy Xi. Określenie „trzecia historyczna uchwała” ma charakter symboliczny. Pierwsza historyczna „Uchwała w sprawie pewnych kwestii w historii naszej partii” miała miejsce w 1945 roku po czystce w KPCh, która dotknęła głównie intelektualistów, co utorowało Mao drogę do pełni władzy w partii. Druga historyczna „Uchwała w sprawie pewnych kwestii w historii naszej partii” z 1981 roku była krytyką ekscesów „rewolucji kulturalnej” oraz „kultu jednostki” na miejsce, którego Deng zaproponował kolektywne kierownictwo partii. Istotnym elementem tego dokumentu była zapowiedź przeprowadzenia reform rynkowych, co stanowiło całkowite odejście od wskazówek „Wielkiego Sternika”. Deng, odrzucając praktykę maoizmu, nie zdecydował się jednak na radykalne zerwanie z przeszłością KPCh, czego wyrazem jest stwierdzenie zawarte w uchwale, że zasługi Mao przewyższają błędy, a jego nauki nadal wyznaczają przewodnią linię partii. Na XX Zjeździe KPCh w październiku 2022 roku Xi został wybrany, wbrew panującym dotąd zwyczajom, po raz trzeci sekretarzem generalnym KPCh, a jego stronnicy obsadzili wszystkie kluczowe pozycje hierarchii partyjnej, w której Wang, jako członek siedmioosobowego Stałego Komitetu Biura Politycznego, awansował na czwarte miejsce.

---

³⁹¹ Wang, H. (1990). *Corruption and Anti-corruption: Foreign Research on Contemporary Corruption*. Shanghai: Shanghai People’s Press.

³⁹² Brown, K. (2018). The anti-corruption struggle in Xi Jinping’s China: an alternative political narrative. *Asian Affairs*, 49(1), 1–10. https://kclpure.kcl.ac.uk/ws/portalfiles/portal/87344339/The_Anti_Corruption_Struggle_BROWN_Publishedonline15February2018_GREEN_AAM.pdf

5.2. Poglądy Wanga

Na światopogląd Wanga oraz jego wizję zarówno polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej Chin, decydujący wpływ wywarła wizyta w USA w 1988 roku. W ciągu sześciu miesięcy odwiedził on ponad 30 amerykańskich miast i 20 uniwersytetów. Na skutek obserwacji społeczeństwa żyjącego w demokracji liberalnej Wang wrócił do Chin jako zdecydowany zwolennik silnej władzy centralnej, stanowiącej tamę dla wszelkiej liberalizacji stosunków społecznych. Swoje poglądy wyłożył w książce napisanej po powrocie z USA³⁹³, w której podziw dla dynamicznego rozwoju gospodarczego i modernizacji amerykańskiego społeczeństwa miesza się z jego głęboką krytyką. Podobnie jak prawie 150 lat wcześniej Alexis de Toqueville³⁹⁴, w czasie podróży do Ameryki chiński intelektualista dostrzegł zasadniczą i nieusuwalną sprzeczność pomiędzy socjalizmem a demokracją liberalną, której podstawę stanowią prawa jednostki. Na podstawie własnych obserwacji oraz powołując się na amerykańskich autorów, takich jak Allan Bloom³⁹⁵, przedstawił w swojej książce najważniejsze problemy amerykańskiego społeczeństwa:

- nierówności społeczne,
- sprzeczne interesy gospodarcze,
- rozpad podstawowych wartości moralnych i społecznych,
- „utowarowienie” relacji społecznych,
- wyzwolenie seksualne i rozpad rodziny,
- efekt „samotnego tłumu”,
- konflikty rasowe,
- narkomania jako plaga społeczna,
- wzrost przestępczości,
- kryzys oświaty.

Według Wanga wszystkie te problemy są efektem indywidualizmu, który opanował amerykańskie społeczeństwo i który prędzej czy później musi spowodować jego całkowity upadek. Dlatego też w ujęciu chińskiego intelektualisty amerykańskie instytucje i kultura oparte na zasadzie liberalnej demokracji działają przeciwko USA. Ze swojej podróży do USA Wang wyciągnął wnioski dotyczące modernizacji Chin, która, podobnie jak to miało miejsce w USA, miałyby polegać na zmianie tradycyjnych agrarnych struktur społecznych. Dla Wanga, podobnie jak dla wielu innych przedstawicieli elity partyjnej, stan chińskiej wsi jest istotną przeszkodą na drodze

---

³⁹³ Wang, H. (1991). *America against America*. Shanghai: Shanghai People's Publishing House.

³⁹⁴ De Tocqueville, A. (2015). *Democracy in America-Vol. I. and II.* Read Books Ltd.

³⁹⁵ Bloom, A. (2008). *Closing of the American mind*. Simon and Schuster.

społecznych i gospodarczych reform³⁹⁶. W jego ujęciu modernizacja nie musi wynikać z rozwoju instytucji demokracji liberalnej, gdyż jest ona możliwa także w społeczeństwie kolektywistycznym, tak jak to miało miejsce w Japonii w okresie Meiji³⁹⁷. Dlatego też według Wanga nie tylko nie należy łączyć modernizacji Chin z ich demokratyzacją, ale wręcz przeciwnie, należy je przed nią chronić, ponieważ związane z nią postawy indywidualistyczne mogą doprowadzić do równie fatalnych skutków jak w USA.

Infiltracja kulturowa amerykańskich wzorców jest dla Wanga podstawowym zagrożeniem dla „socjalizmu z chińską charakterystyką”, gdyż prowadzi do zakwestionowania jego kolektywistycznych podstaw. Nie jest on w swoich poglądach odosobniony, podobnie sądził Mao oraz jego następcy: Wen, Hu i Xi co pewien czas organizujący kampanie przeciwko „zgubnym wpływom zachodniej dekadencji” na budujące socjalizm społeczeństwo chińskie. Dla dzisiejszych przywódców KPCh szczególnie szkodliwa jest amerykańska kultura masowa, która, jak zauważył Wang podczas swojego pobytu w USA, swoją popularność zawdzięcza odwoływaniu się do najniższych instynktów. Dla Wanga jedynym sposobem walki z groźnymi wpływami liberalizmu i indywidualizmu oprócz cenzury jest propagowanie wartości rodzimej kultury i tradycyjnych cnót rodzinnych. W swoich publikacjach wielokrotnie wygłaszał tezę, że zanikanie podstawowych wartości w warunkach transformacji gospodarczej i ustrojowej może mieć katastrofalne skutki, doprowadzając do społecznej anomii i rozkładu systemu władzy. Według Wanga warunkiem powodzenia chińskiej modernizacji jest zachowanie tradycyjnych wartości kulturowych w połączeniu z wartościami „chińskiej drogi do socjalizmu”.³⁹⁸ Jest to możliwe jedynie wówczas, gdy na ich straży będzie stać silne, scentralizowane państwo, kierowane przez spójną ideologicznie partię komunistyczną.

5.3. Wang a *soft power*

W swoim artykule opublikowanym w 2009 roku poświęconym *soft power* z „chińską charakterystyką” Bonnie S. Glaser i Melissa E. Murphy stawiają tezę, że „Pomimo dużego zainteresowania najwyższych kręgów, Chiny nie wypracowały jeszcze kompleksowej, spójnej

---

³⁹⁶ Wang, H. (1991). *Village Family Culture in Modern China*. Shanghai: Shanghai People's Press.

³⁹⁷ Teza o wprowadzeniu ustroju demokratycznego jako warunku *sine qua non* rozwoju gospodarczego jeszcze w latach 70-tych traktowano w naukach społecznych i ekonomicznych jako dogmat. Została ona sfalsyfikowana nie tylko przez rozwój gospodarczy Chin, ale także „azjatyckich tygrysów” takich jak Korea Południowa, Tajwan czy Singapur. Błędne okazało się także założenie, że rozwój gospodarczy Chin i powstanie w jego wyniku klasy średniej wymusi demokratyzację ustroju.

³⁹⁸ Wang, H. (1988). The Changing Structure of Chinese POLITICAL Culture. *Fudan Journal (Social Sciences Edition)*, 54(03), 53.

narodowej strategii *soft power*, chociaż istnieją różne polityki w tym zakresie. Chińska polityka *soft power* pozostaje w dużej mierze *ad hoc* i jest przede wszystkim reaktywna, mająca na celu przeciwdziałanie teorii chińskiego zagrożenia i poprawę wizerunku Chin za granicą”.³⁹⁹ Druga kontrowersyjna teza auterek zawarta w tekście to stwierdzenie, że w tekstach chińskich teoretyków *soft power* można wyróżnić dwa zasadnicze nurty:

- „kulturowy”, zakładający zasadniczą rolę kultury w przekazie *soft power*, jego twórcą i głównym przedstawicielem miałyby być Wang,
- „siłowy”, według którego podstawowym czynnikiem miałyby być siła państwa, reprezentowany przez Yana.

Obie tezy Glaser i Murphy są błędne. Trudno założyć, że *soft power* z „chińską charakterystyką” oznacza działania chaotyczne i niespójne, nawet jeśli to stwierdzenie odniesiemy do daty powstania tekstu. Jest dokładnie odwrotnie, chociażby dlatego, że od 30 lat równocześnie twórcą, zarządcą i kontrolerem chińskiego *soft power* jest jeden człowiek – Wang. Wrażenie chaosu i braku reaktywności polityki KPCh w tym zakresie wynika z faktu, że działanie to obejmuje skomplikowaną grę na bardzo różnych instrumentach, począwszy od promocji chińskiej kultury a na szantażu ekonomicznym skończywszy. Błędny jest wniosek, że wśród chińskich intelektualistów i elity partyjnej przeważa „kulturowe” podejście do zagadnienia *soft power*. Wynika on z pobieżnej analizy oficjalnych dokumentów, w których słowo „kultura” odmienianie jest na wszelkie możliwe sposoby. Typowym przykładem może być oficjalny raport z XVII Kongresu KPCh, w którym słowo „kultura” pada 57 razy.

Rozróżnienie dwóch nurtów chińskiej refleksji na temat *soft power* jest także pozorne, poglądy przedstawicieli obydwu szkół intelektualnych są w gruncie rzeczy podobne, tyle tylko, że jedni, tak jak Wang, akcentują w swoich tekstach wartości kulturowe, a drudzy, jak na przykład Yan, potencjał państwa. Według Glaser i Murphy przekonanie Wanga o decydującej roli kultury w funkcjonowaniu społeczeństwa oraz akcentowanie jej roli w pierwszym artykule, który powstał w Chinach na temat *soft power*⁴⁰⁰, stawiają go w roli twórcy kulturowej szkoły refleksji nad *soft power*. Paradoks tego twierdzenia polega na tym, że Wang, jako rzeczywisty decydent wszystkiego, co dotyczy chińskiej *soft power* za czasów trzech ostatnich pierwszych sekretarzy, w praktyce realizuje koncepcję siłową Yana. Ten z kolei nie ma i nigdy nie miał żadnych możliwości sprawczych, ograniczając się do wykładów na chińskich i zagranicznych uniwersytetach, których tematyka jest ściśle koncesjonowana przez władze partyjne.

---

³⁹⁹ Glaser, B. S., Murphy, M. E. (2009). Soft power with Chinese characteristics. *Chinese soft power and its implications for the United States*, 10–26.

⁴⁰⁰ Wang, H. (1993). Culture as national soft power: soft power. *Journal of Fudan University (Social Science Edition)*, 3, 91–96.

6. Najważniejsze chińskie instytucje wykorzystujące instrumenty z zakresu *soft power*

W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę na dysproporcję pomiędzy zasobami kulturowymi chińskiego *soft power*, a efektami jego wykorzystania. Gill Bates i Huang Yanzhong w napisanym w 2006 roku artykule stwierdzają, że Chiny jeszcze nie wypracowały właściwej metody przełożenia swojego potencjału na efekty w polityce zagranicznej, co pewnie wkrótce nastąpi⁴⁰¹. Podobną tezę przedstawia w artykule napisanym w 2008 roku Wang Yiwei, który stwierdza, że Chiny w niewielkim stopniu wykorzystują swój *soft power*, ponieważ nie ma w tym kraju tradycji prowadzenia dyplomacji oddolnej na szczeblu poszczególnych organizacji, firm czy kontaktów osobistych⁴⁰². W 2009 roku Bonnie S. Glaser i Melissa Murphy stwierdziły w swoim artykule, że Chiny nie wykorzystują swoich zasobów kulturowych i gospodarczych ze względu na brak spójnej, kompleksowej strategii *soft power* oraz nierównowagę zasobów⁴⁰³. Xin Li i Verner Worm w artykule z 2011 roku podzielili źródła *soft power* na sześć „filarów”: atrakcyjność kulturową, wartości polityczne, model rozwoju, instytucje międzynarodowe, wizerunek międzynarodowy oraz pokusę ekonomiczną. Wyróżnili także trzy kanały dystrybucji *soft power*: dyplomację formalną, ekonomiczną i kulturalną. Po zastosowaniu tego modelu autorzy artykułu zauważają, że brak spodziewanych efektów chińskiej *soft power* wynika z ograniczenia się chińskich decydentów do wykorzystywania jedynie zasobów kulturowych⁴⁰⁴.

Wszyscy wymienieni powyżej autorzy reprezentowali w swoich opracowaniach ostrożny optymizm co do możliwości rozwoju chińskiego *soft power*, zwracając uwagę na jego ograniczenia. Innego zdania byli uczeni twierdzący już w pierwszej dekadzie XXI wieku, że Chiny stosując metody *soft power* mogą osiągnąć znaczące sukcesy i prześcignąć Stany Zjednoczone w tym względzie. Należy do nich Joshua Kurlantzick, który w artykule napisanym w 2006 roku przewidywał, że dzięki *soft power* atrakcyjność Chin może stać się większa niż atrakcyjność Stanów Zjednoczonych⁴⁰⁵. Podobną tezę wygłosił w 2009 Mingjiang Li, który stwierdził, że w miarę jak amerykański *soft power* maleje, to chiński rośnie, wywierając skuteczny wpływ przede

---

⁴⁰¹ Gill, B., Huang, Y. (2006). Sources and limits of Chinese ‘soft power’. *Survival*. Vol. 48, Iss. 2.17-36.

⁴⁰² Wang, Y. (2008). Public Diplomacy and the Rise of Chinese Soft power. In: *The Annals of the American Academy*. Vol. 616, 257–273.

⁴⁰³ Glaser, B. S., Murphy, M. E. (2009). Soft power with Chinese characteristics. *Chinese soft power and its implications for the United States*, 10–26.

⁴⁰⁴ Li, X., Worm, V. (2011). Building China’s soft power for a peaceful rise. *Journal of Chinese Political Science*, 16, 69–89.

⁴⁰⁵ Kurlantzick, J. (2006). *China’s charm: Implications of Chinese soft power*. https://carnegieendowment.org/files/PB_47_FINAL.pdf

wszystkim w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej⁴⁰⁶. Joseph S. Nye w przemówieniu z 2012 roku z jednej strony stwierdził, że Chiny nie wykorzystywały w pełni swoich imponujących zasobów kulturowych, z drugiej jednak strony zauważył szybki rozwój chińskiego *soft power*, zwłaszcza w kontekście światowego kryzysu finansowego w 2008 roku⁴⁰⁷. W wywiadzie opublikowanym w tym samym roku Nye stwierdził, że imponujący wzrost potęgi gospodarczej i militarnej Chin budził obawy wśród sąsiadów, którzy zaczęli szukać sojuszników w celu zrównoważenia chińskiej *hard power*. Dlatego też ekipa Xi Jinpinga wydaje miliardy dolarów na działania typu *soft power*, aby te obawy zmniejszyć⁴⁰⁸.

Z perspektywy drugiej dekady XXI wieku wynika, że diagnoza Kurlantzicka, Li i Nye okazała się słuszna. Nawet jeśli przyjąć założenie szeregu autorów wskazujących na niedostatki chińskiej *soft power* w pierwszej dekadzie XXI wieku, to pozostaje bezspornym faktem, że w późniejszym okresie zostały one skutecznie wyeliminowane. Aktualne działania Chin w sferze *soft power* wskazują na:

- kompleksowy charakter świadczący o stworzeniu spójnej koncepcji,
- pełne wykorzystanie zasobów kulturowych poprzez działania Instytutów Konfucjusza i szeroką ofertę obejmująca zarówno kulturę wysoką, jak i masową,
- wykorzystanie innych zasobów *soft power* obok kulturowych, takich jak chiński model rozwoju gospodarczego,
- prowadzenie działań na wszystkich szczeblach, począwszy od władz centralnych, poprzez władze lokalne i organizacje, a skończywszy na osobistych kontaktach.

Strategicznym celem Chin jest uzyskanie dominującej pozycji w światowej gospodarce poprzez osiągnięcie statusu największego producenta wyrobów zaawansowanych technologicznie w skali globalnej oraz przejęcie kontroli nad światowymi łańcuchami dostaw. Metoda chińskiego *soft power* zakłada realizację tych celów poprzez rozłożenie działań na szereg etapów, z których każdy skierowany jest do coraz węższego grona zagranicznych odbiorców. Celem każdego etapu jest inna grupa docelowa, do której dostosowano odpowiednią platformę działania. Rozpowszechnianie narracji pozytywnej dla Chin dotyczy następujących grup:

- szeroko pojętej opinii publicznej na całym świecie poprzez zaangażowanie mediów: papierowych, cyfrowych i nadawczych,
- osób uczących się i studiujących dzięki projektom takim jak Instytuty Konfucjusza,

---

⁴⁰⁶ Li, M. (ed.) (2009). *Soft Power: China's Emerging Strategy in International Politics*. Lanham: Lexington Books.

⁴⁰⁷ Nye, J. (2012). China and soft power. *South African Journal of International Affairs*, 19(2), 151–155.

⁴⁰⁸ Nye, J. (2012, Styczeń 17). Why China is weak on soft power. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2012/01/18/opinion/why-china-is-weak-on-soft-power.html>

- środowiska akademickiego poprzez wymianę naukową pomiędzy uniwersytetami, placówkami naukowymi i think tankami,
- konsumentów kultury dzięki wymianie kulturowej i całemu systemowi handlu kulturą
- osób związanych z mediami poprzez oferty lukratywnej współpracy,
- polityków, którym oferuje się cały wachlarz możliwości począwszy od niejawnego finansowania partii politycznych, a skończywszy na płatnej agenturze wpływu,
- środowisk finansowych i biznesowych poprzez lobbying ekonomiczny.

W literaturze przedmiotu najbardziej wpływowe są dwie koncepcje: Josepha Nye i Marka Leotarda, których podstawą jest rozróżnienie działań *soft power* ze względu na zakres czasowy. Według Josepha Nye *soft power* działa na trzech płaszczyznach:

- codziennej komunikacji, której zadaniem jest przedstawianie w odpowiednim świetle bieżących wydarzeń i ich odpowiednio uproszczona interpretacja trafiająca do najszerszego grona odbiorców,
- strategicznej, w której używane są odpowiednio spreparowane narracje skierowane do węższego grona odbiorców funkcjonujących w polityce i biznesie,
- dyplomacji publicznej, rozumianej jako nawiązywanie bezpośrednich relacji z osobami decyzyjnymi w kluczowych dziedzinach lub obdarzonych dużym autorytetem w danej społeczności⁴⁰⁹.

Mark Leonard wyróżnia trzy sfery: polityczno-wojskową, ekonomiczną i społeczno-kulturową, w których w każdej z osobna można wyróżnić trzy wymiary działań dyplomacji publicznej:

- komunikację codzienną, będącą reakcją na bieżące wydarzenia w krótkiej perspektywie (dni, tygodnie, miesiące),
- komunikację strategiczną, polegającą na tworzeniu, propagowaniu i wzmacnianiu narracji w perspektywie co najmniej rocznej,
- komunikację długoterminową, polegającą na tworzeniu trwałych relacji z osobami pełniącymi istotne funkcje⁴¹⁰.

W niniejszej pracy płaszczyzny, na których działa *soft power*, wyróżnione przez Nye i Leotarda, traktowane są jako typy idealne w sensie weberowskim, ponieważ w realnej rzeczywistości mogą się one wzajemnie przenikać. W przypadku chińskiego *soft power* za codzienną komunikację odpowiadają media papierowe, cyfrowe i nadawcze, domeną komunikacji

---

⁴⁰⁹ Nye Jr, J. (2008). Public diplomacy and soft power. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 94–109.

⁴¹⁰ Leonard, M. (2002). *Public diplomacy*. Foreign Policy Centre. https://www.files.ethz.ch/isn/20958/Public_Diplomacy.pdf

strategicznej są instytucje naukowe i kulturalne, natomiast komunikacja dysponuje rozgałęzioną siecią personalnych powiązań wśród elity gospodarczej i politycznej. Obrazuje to poniższa tabela:

Tabela 7. Płaszczyzny działania chińskiego *soft power*

Etap	Grupa docelowa	Narzędzia	Płaszczyzny działania
I	Szeroko pojęta opinia publiczna w skali globalnej	Media: papierowe, cyfrowe i nadawcze	Komunikacja codzienna Komunikacja strategiczna
II	Uczniowie i studenci, uczeni, dziennikarze, konsumenci kultury	Instytuty Konfucjusza, wymiana naukowa i kulturowa,	Komunikacja strategiczna Komunikacja długoterminowa
III	Przedstawiciele elit gospodarczych i politycznych	Sieć personalnych kontaktów	Komunikacja długoterminowa

Źródło: Opracowanie własne

W stosunku do wszystkich wyżej wymienionych grup stosuje się różne środki, ale tę samą leninowską metodę twórczo rozwiniętą przez Józefa Stalina i Mao Zedonga. Taktyka „zjednoczonego frontu” okazuje się być skuteczna zarówno wobec placówek oświatowych, którym oferuje się współpracę w ramach Instytutów Konfucjusza, jak i wobec wielkich korporacji międzynarodowych zainteresowanych współpracą z chińskim kontrahentem.

Chińskie działania typu *soft power* pełnią dwie zasadnicze funkcje. Pierwsza polega na przygotowaniu pozytywnego nastawienia, zarówno wśród szeroko pojętej opinii publicznej jak i środowisk opiniotwórczych do Państwa Środka przed następnym etapem, jakim jest lobbing ekonomiczny. Działania w sferze kultury i nauki niejako wyprzedzają i przygotowują grunt dla działań w sferze ekonomicznej. Druga funkcja polega na działaniu osłonowym, mającym osłabić negatywny wizerunek Chin jako państwa dążącego do globalnej hegemonii gospodarczej a tym samym politycznej.

Analizując działalność chińskich instytucji wykorzystujących metody z zakresu *soft power* należy rozróżnić instytucje decyzyjne i wykonawcze. Do tych pierwszych należy przede wszystkim Międzynarodowy Departament Komitetu Centralnego KPCh, który formalnie podlega zarówno Sekretariatowi Komitetu Centralnego KPCh, jak i stałemu Komitetowi Biura Politycznego KPCh. W praktyce jest kontrolowany przez aktualnego przywódcę Chin. Xi, podobnie jak jego poprzednicy, przewodniczy LSG ds. Zagranicznych. Jean-Pierre Cabestan stwierdza, że „procesy decyzyjne w zakresie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w Chińskiej Republice Ludowej (ChRL) cechowały się dużą ciągłością w latach 80-tych. FAWLSG przewodniczył Li Xiannian, prezydent ChRL w latach 1983–1988, a później Yang Shangkun (prezydent ChRL od 1988 do

1993) i premier Li Peng (od 1993 do 1998), ale jego rola była wówczas drugorzędna, przynajmniej do czasu przejścia go przez Jiang Zemina w 1998 roku”⁴¹¹.

Wśród najważniejszych chińskich instytucji wykonawczych wykorzystujących metody z zakresu *soft power* należy wyróżnić te, których obszarem działania są: media, nauka, kultura komercyjna oraz gospodarka.

6.1. Instytucje medialne

Chińska machina propagandowa działająca w skali globalnej jest oparta na sieci telewizyjnej CGTN, stacji radiowej CRI oraz agencji prasowej Xinhua. CGTN (*China Global Television Network*) to grupa medialna należąca do powstałej w 1958 roku chińskiej telewizji publicznej CCTV (*Chinese Central Television*). W 2000 roku uruchomiono stację CCTV-9, która w 2004 roku została przekształcona w międzynarodowy kanał informacyjny w 2010 nazwany CCTV News. 31 grudnia 2016 roku powstała CGTN w wyniku fuzji 7 kanałów informacyjnych i międzynarodowych sieci CCTV, z których główną rolę pełni całodobowy angielskojęzyczny program informacyjny. W marcu 2018 roku CGTN zostało podporządkowane nowo utworzonej instytucji *China Media Group*, odpowiadającej za chińskie audycje radiowe i telewizyjne.

Głównym zadaniem CGTN jest prowadzenie „wielkiej reklamy zewnętrznej” (大外宣; *Da Wai Xuan*)⁴¹², której priorytet stanowią chińskie wartości narodowe i kulturowe. Ta grupa medialna ma poprawiać wizerunek Chin na świecie, a równocześnie dostosować swoją narrację do wymogów współczesnego odbiorcy w skali globalnej. Według Lu Sun celowi temu służą następujące strategie:

- globalizacja, polegająca na zwiększeniu ilości treści dotyczących kultury, stylu życia i gospodarki kosztem przekazu doktrynalnego, który mógłby odstraszyć „globalnego odbiorcę”, produkcja tego typu narracji jest możliwa dzięki znacznie większej niezależności chińskich kanałów międzynarodowych od cenzury, niż to ma miejsce w przypadku produkcji medialnych przeznaczonych na rynek wewnętrzny,
- lokalizacja, w wyniku której CGTN stworzyło swoje lokalne oddziały na całym świecie (na przykład CGTN America w Waszyngtonie, czy CGTN Africa w Nairobi) często zatrudniając w nich lokalny personel. Ponieważ oddziały te posiadają względną swobodę w doborze treści, których nie muszą na bieżąco uzgadniać z centralą, w Pekinie audycje nadawane są w czasie rzeczywistym,

---

⁴¹¹ Cabestan, J. P. (2009). China's foreign-and security-policy decision-making processes under Hu Jintao. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(3), 63–97.

⁴¹² Zhu, Y. (2022). China's 'new cultural diplomacy' in international broadcasting: branding the nation through CGTN Documentary. *International Journal of Cultural Policy*, 28(6), 671–683.

- socjalizacja, polegająca na rozwijaniu udziału w mediach społecznościowych, takich jak Twitter, Facebook (w 2017 roku liczba obserwujących angielskojęzyczne konto CGTN przekroczyła 50 milionów), Instagram, YouTube (w 2017 roku ponad 300 milionów wejść), dla których tworzy się programy przeznaczone do użytku w Internecie i aplikacjach mobilnych⁴¹³.

Chińskie Radio Międzynarodowe (*China Radio International*, CRI) zostało założone w 1941 roku przez Chińską Partię Komunistyczną. W 1949 roku, po zwycięstwie komunistów w wojnie domowej, siedzibą rozgłośni został Pekin. Główny przekaz, zarówno w języku chińskim, jaki angielskim, stanowiły przemówienia i oświadczenia przywódców ChRL. W czasie rewolucji kulturalnej rozgłośnię przeniesiono do Albanii, skąd nadawano audycje wzywające do rozprawienia się z wrogami ludu kroczącymi burżuazyjną i rewizjonistyczną drogą wbrew wskazówkom Wielkiego Sternika. W 1983 roku zmieniono nazwę rozgłośni na Radio Beijing.

Zasadnicza zmiana w funkcjonowaniu CRI nastąpiła w 1998 roku w związku z pojawieniem się Internetu. Chińscy przywódcy partyjni szybko zorientowali się w możliwościach, jakie stwarza to nowe medium. W 2000 roku Biuro Informacyjne Rady Państwa określiło CRI, agencję Xinhua oraz gazety China Daily i People's Daily, jako instytucje odpowiedzialne za przekaz informacji w Internecie. W dwa lata później CRI Online, na podstawie wytycznych Centralnego Departamentu Propagandy Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Chińskiej Państwowej Administracja Radia, Filmu i Telewizja (SARFT), przejęło trzy główne chińskie portale internetowe zajmujące się przekazem zagranicznym: Chinanews, Global Chinese Net i TV.com.⁴¹⁴ W grudniu 2012 roku w CRI Online uruchomiono platformę reklamową, co zapoczątkowało komercjalizację rozgłośni.

Szybki rozwój CRI, która nadaje swój program do około 200 państw w ponad 50 językach, wynika z zastosowania dwóch zasadniczych strategii: wykorzystania Internetu i nowych technologii oraz nawiązaniu współpracy z mediami zagranicznymi, zarówno na etapie produkcji, jak i rozpowszechniania. Uruchomienie CRI Online umożliwiło rozwój takich form przekazu internetowego jak e-czasopisma, system BBS, podcasty i blogi, których zasięg wzrósł dzięki interaktywności. W 2005 roku CRI uruchomiła INet Radio, które w przeciwieństwie do innych tego typu placówek przedstawia audycje tworzone specjalnie pod kątem Internetu. Pionierskim działaniem CRI na rynku medialnym było zawarcie w 2007 roku porozumienia handlowego z głównymi chińskimi operatorami telekomunikacyjnymi, umożliwiając odbiór programu radiowego i telewizyjnego przez użytkowników telefonii komórkowej. Zaczęto nawet tworzyć

---

⁴¹³ Sun, L. (2018). Developments and New Approaches of Internationalizing China's Media: A Case Study of China Global Television Network (CGTN) in Witness Perspective. *Global Media Journal*, 16(31), 1–5.

⁴¹⁴ Chen, C. C., Colapinto, C., Luo, Q. (2010). China Radio International in the digital age: Propagating China on the global scenario. *Global Media Journal*, 9(16), 1–15.

specjalne programy przeznaczone dla tej grupy odbiorców⁴¹⁵. Niezwykle owocna okazała się współpraca CRI z mediami zagranicznymi polegająca na:

- rozpowszechnianiu swoich audycji poprzez sprzedaż ich praw do emisji,
- tworzeniu audycji na zasadzie *joint venture* z kontrahentem zagranicznym.

Agencja Informacyjna Xinhua (*Xinhua News Agency*; 新华社; *xīnhuá shè*) to najważniejsza obok Chińskiej Agencji Prasowej (China News Service, CNS; *Zhōngguó xīnwén shè*, 中国新闻社;) państwowa instytucja prasowa, podlegała zarówno Radzie Państwa na szczeblu ministerialnym, jak i Departamentowi Propagandy Komunistycznej Partii Chin. W listopadzie 1931 roku powstała Agencja Informacyjna Czerwonych Chin (紅色中華通訊社; *Hóngsè Zhōnghuá Tōngxùnshè*), która pod koniec Wielkiego Marszu w 1935 roku została przemianowana na Xinhua. Pierwsze zagraniczne oddziały tej agencji powstały podczas wojny na Pacyfiku. Po zwycięstwie chińskich komunistów w 1949 roku Xinhua zaczęła pełnić rolę centralnej chińskiej agencji informacyjnej, realizującej aktualną linię polityczną KPCh i nadzorującej krajowe media.

Decydująca zmiana w funkcjonowaniu agencji Xinhua zaszła w roku 1978, gdy priorytetem jej działania stało się osiągnięcie globalnego zasięgu. Fazą wstępną do osiągnięcia tego celu była ekspansja skierowana na rozwijające się państwa światowego południa, przede wszystkim w Azji Południowo-Wschodniej i Afryce Środkowo-Zachodniej. Według Elizabeth Wu Ren w latach 1978–1989 Xinhua realizowała trzy główne kierunki działania:

- rozwijała wszechstronną działalność na światowym południu,
- rozpowszechniała na świecie informacje o rozwoju „chińskiego modelu socjalizmu”,
- rozwijała działalność w skali globalnej jako agencja informacyjna⁴¹⁶.

Po 1988 roku KPCh zwiększyła swoje zaangażowanie w państwach wysoko uprzemysłowionych. W ślad za zmianą linii partii zmieniły się także priorytety jej agencji informacyjnej. Głównym celem Xinhua stało się zdobycie statusu światowej agencji informacyjnej. Aktualnie Xinhua realizuje szereg zadań zgodnie z wytycznymi KPCh:

- pełni rolę tuby propagandowej partii i rządu,
- wydaje ponad 20 tytułów w wielu językach,
- zbiera informacje na użytek chińskich instytucji partyjnych i państwowych oraz chińskiej prasy,
- posiada 31 biur krajowych i 107 zagranicznych, w których zatrudnia około 10 tys. pracowników,

---

⁴¹⁵ Ibidem, 10.

⁴¹⁶ Ren, E. W. (2022). *China goes global: a history of Xinhua News Agency's international expansion from 1978 to 1989* [Doctoral dissertation, University of British Columbia]. <https://open.library.ubc.ca/soa/cIRcle/collections/ubctheses/24/items/1.0412624>

- odpowiadając za dystrybucję informacji na terenie Chin pełni funkcje cenzorskie,
- organizuje konferencje dla chińskich oficjeli oraz instytucji rządowych i partyjnych,
- prowadzi działalność komercyjną głównie w dziedzinie *public relations* (40% budżetu agencji pokrywa państwo).

Według Joshuy Kurlantzika pomimo ogromnych nakładów finansowych w rozwój globalnej sieci telewizyjnej CGTN, stacji radiowej CRI oraz agencji prasowej Xinhua, Chiny nie zyskały oczekiwanego udziału w światowym rynku medialnym⁴¹⁷. W przypadku agencji Xinhua ogromnym sukcesem okazało się jednak przenikanie do wiadomości nadawanych przez inne agencje. Stało się tak dzięki tanim lub wręcz darmowym materiałom udostępnianym przez Xinhua innym serwisom informacyjnym. Dotyczy to zwłaszcza państw rozwijających się, w których nie weryfikuje się informacji dostarczanych przez stronę chińską⁴¹⁸.

6.2. Instytucje naukowe

Deklarowany przedmiot badań powstałego w 2010 roku w Pekinie China Center for Contemporary World Studies (CCCWS) to:

- sytuacja międzynarodowa,
- zagraniczne systemy polityczne,
- strategia polityki zagranicznej Chin,
- rozwijanie teorii „socjalizmu z chińską specyfiką”,
- studia porównawcze nad doktrynami politycznymi⁴¹⁹.

Główne zadanie CCCWS to nawiązywanie kontaktów i prowadzenie wymiany naukowej z zagranicznymi uniwersytetami, instytucjami naukowymi oraz think tankami. Nawiązano kontakty z placówkami naukowymi między innymi z USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Rosji, Japonii, Polski, Rumunii, Węgier, Bułgarii, KRL-D, Brazylii, Indii, RPA, Izraela. Przewodniczącym Rady CCCWS, w skład której wchodzi oficjele oraz naukowcy z wielu państw, jest Guo Yezhou, wiceminister Komitetu Narodowego Chińskiej Ludowej Politycznej Konferencji Konsultacyjnej i Minister Departamentu Zagranicznego Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin (IDCPC). Funkcję Honorowego Przewodniczącego Rady pełni Wang Jiarui, wiceprzewodniczący IDCPC.

---

⁴¹⁷ Kurlantzick, J. (2022). *Beijing's Global Media Offensive: China's Uneven Campaign to Influence Asia and the World*. Oxford University Press.

⁴¹⁸ Ibidem, 181.

⁴¹⁹ China Center for Contemporary World Studies. (2013). *About ACCWS*. <http://www.accws.cn/about-us/sample-page/>

6.3. Instytucje zajmujące się kulturą komercyjną

Kultury komercyjnej nie można utożsamiać z *soft power*, jednak stanowi ona jeden z jej istotnych składników. Dla chińskich władz partyjnych i państwowych jest idealnym sposobem na propagowanie narracji zgodnej z interesami Państwa Środka. O skali zaangażowania instytucjonalnego w sferze kultury świadczy opublikowany w lipcu 2022 roku przez Ministerstwo Handlu a także 27 innych resortów oraz instytucji partyjnych i państwowych dokument o nazwie „Opinie w sprawie wspierania rozwoju wysokiej jakości zagranicznego handlu kulturą”⁴²⁰ (推进对外文化贸易高质量发展的意见). W dokumencie czytamy, że „Komitet Centralny Partii i Rada Państwa przywiązują dużą wagę do promowania wysokiej jakości rozwoju handlu zagranicznego i promowania kultury chińskiej na skalę światową”⁴²¹. Według autorów dokumentu, aby „wnosić pozytywny wkład w budowę Pasa i Szlaku” należy⁴²²:

- działać zgodnie z ideologią przewodnią, która stanowi myśl Xi Jinpinga dotycząca „socjalizmu z chińską charakterystyką”, co w praktyce oznacza „innowacje w treści i formie, koncentrowanie się na promowaniu wzrostu skali handlu kulturą i optymalizacji strukturalnej oraz zwiększanie międzynarodowej konkurencyjności produktów i usług kulturalnych”⁴²³,
- „promować lepszą chińską kulturę, wzmacniać kulturową *soft power* i wpływ kultury chińskiej”⁴²⁴,
- rozszerzać kanały przekazu poprzez wykorzystanie nowoczesnych mediów cyfrowych dzięki powstaniu platform cyfrowych o zasięgu międzynarodowym,
- przestrzegać wskazówek rządu, równocześnie biorąc pod uwagę wymogi rynku medialnego,
- rozwijać zagraniczną wymianę kulturalną, za którą odpowiedzialne są: Centralny Departament Propagandy, Komisja Rozwoju i Reform, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwowa Administracja Radia, Filmu i Telewizji oraz lokalne samorządy,
- promować gry online, animacje i zabytki kultury, za co odpowiedzialne są: Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwowa Administracja Radia, Filmu i Telewizji, Biuro Zabytków Kultury oraz lokalne samorządy,

---

⁴²⁰ Ministry of Commerce People’s Republic of China. (2022). *Opinions on supporting the development of high-quality foreign cultural trade*. https://www.gov.cn/zhengce/zhengceku/2022-07/30/content_5703621.htm

⁴²¹ Ibidem.

⁴²² Ibidem.

⁴²³ Ibidem.

⁴²⁴ Ibidem.

- podnosić poziom importu usług kulturalnych (publikacji, filmów, seriali telewizyjnych, widowisk sportowych, sztuk audiowizualnych) przez następujące instytucje: Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwowa Administracja Radia, Filmu i Telewizji, Generalna Administracja Sportu i lokalne samorządy,
- realizować narodową strategię kultury poprzez promowanie online literatury, muzyki, gier, filmów, animacji i wystaw, za co odpowiedzialne są: Centralny Departament Propagandy, Centralna Komisja ds. Cyberprzestrzeni, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwowa Administracja Radia, Filmu i Telewizji, Generalna Administracja Sportu, Biuro Zabytków Kultury, Biuro ds. Języków i lokalne samorządy,
- rozwijać eksport publikacji oraz praw autorskich dotyczących tradycyjnej literatury, kultury i sztuki, publikacji naukowych i dydaktycznych poprzez współpracę z zagranicznymi wydawnictwami za co odpowiadają: Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Edukacji, Ministerstwo Handlu, Grupa Wydawnictw Języków Obcych i lokalne samorządy,
- rozwijać eksport produkcji radiowych oraz filmowych, takich jak: filmy fabularne i dokumentalne, seriale telewizyjne, kreskówki i programy rozrywkowe, poprzez współpracę z zagranicznymi producentami telewizyjnymi i filmowymi pod kierownictwem Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Handlu, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji oraz lokalnych samorządów,
- wspierać eksport tradycyjnych i folklorystycznych chińskich sztuk widowiskowych, takich jak muzyka, balet, akrobacje, poprzez organizację impresariatu przez Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki oraz lokalne samorządy,
- promować materialne i niematerialne dziedzictwo chińskiej kultury, obejmujące: tradycyjną gastronomię, medycynę, ogrodnictwo, ubiory oraz sporty walki, za co odpowiadają: Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast i Wsi, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Generalna Administracja Sportu, Biuro Zabytków Kultury, Biuro Tradycyjnej Medycyny Chińskiej oraz miejscowe samorządy,
- promować eksport produktów kreatywnych, takich jak projekty architektoniczne oraz wzornictwo przemysłowe i modowe, za co odpowiadają: Centralny Departament Propagandy, Krajowa Komisja Rozwoju i Reform, Ministerstwo Przemysłu i Informatyki, Ministerstwo Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast i Wsi, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Biuro Zabytków Kultury i lokalne samorządy,
- poprawiać poziom handlu kulturą poprzez zastosowanie sztucznej inteligencji umożliwiającej przetwarzanie dużych zbiorów danych we współpracy z zagranicznymi

kontrahentami pod kierownictwem Centralnego Departamentu Propagandy, Centralnej Komisji ds. Cyberprzestrzeni, Krajowej Komisji Rozwoju i Reform, Ministerstwa Nauki i Technologii, Ministerstwa Przemysłu i Informatyzacji, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Administracji Państwowej ds. Radia, Filmu i Telewizji oraz lokalnych samorządów,

- zachęcać poszczególne regiony do wykorzystania swojego potencjału kulturowego pod kierownictwem Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji oraz lokalnych samorządów,
- zachęcać firmy tworzące platformy cyfrowe oferujące produkty kulturowe do działania na rynkach międzynarodowych przy wsparciu Centralnego Departamentu Propagandy, Centralnej Administracji Cyberprzestrzeni Chin, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji oraz lokalnych samorządów,
- wykorzystywać obszary wolnocłowe do handlu dziełami sztuki oraz rozwoju usług związanych z zagraniczną produkcją gier oraz telewizyjną i filmową przy wsparciu Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Generalnej Administracji Cł, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji, Biura Zabytków Kultury oraz lokalnych samorządów,
- wspierać małe i średnie przedsiębiorstwa specjalizujące się w określonym segmencie rynku kultury przez Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwową Administrację Radia, Filmu i Telewizji, Biuro Języków Obcych oraz lokalne samorzady,
- tworzyć marki w oparciu o znane na rynkach międzynarodowych filmy, seriale telewizyjne, animacje, gry, których logo powinno nawiązywać do klasycznych chińskich wzorców, przy wsparciu Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji, Biura Języków Obcych oraz lokalnych samorządów,
- tworzyć platformy cyfrowe obsługujące przedsiębiorstwa chcące wejść ze swoimi produktami kulturowymi na rynek globalny pod nadzorem Centralnego Departamentu Propagandy, Centralnej Komisji ds. Cyberprzestrzeni, Narodowej Komisji Rozwoju i Reform, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji, Grupy Wydawniczej Języków Obcych i lokalnych samorządów,
- rozszerzać asortyment produktów kulturowych poprzez działania marketingowe pod kierownictwem Centralnego Departamentu Propagandy, Komisji Rozwoju i Reform,

Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji oraz Biura Języków Obcych,

- wzmacniać współpracę z organizacjami międzynarodowymi oraz promować chińskie zasady współpracy międzynarodowej w sferze kultury przez Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwową Administrację Radia, Filmu i Telewizji oraz Chińską Radę Promocji Handlu Międzynarodowego,
- zachęcać chińskie przedsiębiorstwa do uczestnictwa w imprezach wystawienniczych, takich jak: Międzynarodowe Targi Handlu Usługami i Międzynarodowe Targi Przemysłu Kulturalnego w Shenzhen oraz do udziału w handlu transgranicznym pod nadzorem Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji, Rady Promocji Handlu Międzynarodowego oraz Biura Języków Obcych,
- wykorzystywać wspólne przedsięwzięcia w sferze kultury z firmami z Hongkongu, Makau i Tajwanu oraz Umowę o Kompleksowym Partnerstwie Gospodarczym (RCEP) z Japonią, Koreą Południową i państwami Azji Południowo-Wschodniej do ekspansji na rynki zagraniczne, za co odpowiedzialne są Departament Propagandy KC, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Narodowa Komisja ds. Rozwoju i Reform, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwowa Administracja Radia, Filmu i Telewizji, Ministerstwo Spraw Hongkongu i Makau Urząd, Rada Promocji Handlu Międzynarodowego oraz lokalne samorządy,
- tworzyć fundusze finansowe mające wspierać chińskie przedsiębiorstwa zajmujące się handlem kulturą pod nadzorem Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji oraz lokalnych samorządów,
- wdrażać produkty finansowe przydatne w handlu kulturą, takie jak: preferencyjne pożyczki, kredytowanie zamówień i własności intelektualnej, obligacje korporacyjne, ubezpieczenia kredytów eksportowych połączone z gwarancjami finansowymi oraz ubezpieczenia dla spółek joint venture, za co odpowiedzialny jest Ludowy Bank Chin, Chińska Komisja Regulacyjna ds. Bankowości i Ubezpieczeń, Chińska Komisja Regulacyjna Papierów Wartościowych, Chiński Bank Eksportowo-Importowy oraz Chińska Korporacja Ubezpieczeń Eksportowych i Kredytowych,
- wdrażać preferencyjną lub zerową (w przypadku wspieranych przez państwo projektów) stawkę podatkową dla przedsiębiorstw wykorzystujących zaawansowaną technologię do eksportu usług w sferze kultury zgodnie z przepisami Ministerstwa Nauki i Technologii, Ministerstwa Finansów i Państwowej Administracji Podatkowej,

- upraszczać procedury celne oraz rozliczenia transakcji transgranicznych dla przedsiębiorstw zajmujących się handlem kulturą, co jest w gestii odpowiednich urzędów: Komisji ds. Rozwoju i Reform, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki, Ludowego Banku Chin, Generalnej Administracji Celnej i Państwowej Administracji Wymiany Zagranicznej,
- wzmocnić koordynację poszczególnych urzędów i instytucji zajmujących się handlem kulturą zgodnie ze swoim podziałem kompetencji: Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Handlu, Ministerstwa Kultury i Turystyki oraz Państwowej Administracji Radia, Filmu i Telewizji,
- wspierać placówki naukowe: instytuty, uniwersytety i think tanki zajmujące się szkoleniem kadr dla handlu kulturą przez Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Edukacji, Ministerstwo Zasobów Ludzkich i Ubezpieczeń Społecznych, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Kultury i Turystyki, Państwową Administrację Radia, Filmu i Telewizji oraz lokalne samorządy,
- udoskonalać system ochrony własności intelektualnej, także w relacjach z zagranicznymi kontrahentami, pod nadzorem Centralnego Departamentu Propagandy, Ministerstwa Handlu, Urzędu Własności Intelektualnej i lokalnych samorządów,
- poprawiać obieg danych pomiędzy resortami i przedsiębiorstwami, tak aby Centralny Departament Propagandy, Ministerstwo Handlu, Generalna Administracja Cei, Urząd Statystyczny, Biuro Wymiany Zagranicznej i lokalne samorządy dysponowały aktualnymi i dokładnymi danymi statystycznymi,

W dokumencie wymienia się szereg instytucji, które są odpowiedzialne za rozwój handlu kulturą. Należą do nich:

- Ministerstwo Handlu,
- Centralny Departament Propagandy,
- Centralna Komisja ds. Cyberprzestrzeni Ministerstwa Spraw Zagranicznych,
- Komisja Rozwoju i Reform,
- Ministerstwo Edukacji,
- Ministerstwo Nauki i Technologii,
- Ministerstwo Przemysłu i Informatyki,
- Ministerstwo Finansów,
- Ministerstwo Zasobów Ludzkich i Ubezpieczeń Społecznych,
- Ministerstwo Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast-Wsi,
- Ministerstwo Kultury i Turystyki,
- Ludowy Bank Chin,

- Generalna Administracja Celna,
- Generalna Administracja Podatkowa,
- Państwowa Administracja Radia, Filmu i Telewizji,
- Generalna Administracja Sportu,
- Biuro Statystyki,
- Biuro ds. Hongkongu i Makau,
- Komisja Regulacyjna ds. Bankowości i Ubezpieczeń,
- Chińska Komisja Regulacyjna ds. Papierów Wartościowych,
- Biuro Zabytków Kultury,
- Biuro Tradycyjnej Medycyny Chińskiej,
- Biuro Wymiany Zagranicznej,
- Biuro Własności Intelektualnej CCPI,
- Biuro Języków Obcych.

6.4. Instytucje gospodarcze

Chińska Rada ds. Promocji Handlu Międzynarodowego (*China Council for the Promotion of International Trade*, CCPIT; 中国国际贸易促进委员会; *Zhōngguó Guójì Mào yì Cù jìn Wěi yuán huì*) jest agencją handlu zagranicznego założoną w 1952 roku. Organizacja ta występuje także pod nazwą *China Chamber of International Commerce* (*Zhōngguó guójì shānghuì*, 中国国际商会, CCOIC). CCPIT funkcjonuje zarówno w powiązaniu z Ministerstwem Handlu, jak i partyjnymi agendami Zjednoczonego Frontu KPCh. Na oficjalnej stronie CCPIT czytamy, że do jej głównych obowiązków należą:

- promowanie handlu zagranicznego oraz współpracy gospodarczej i technologicznej zgodnie z wytycznymi strategii rozwoju KPCh,
- organizacja zagranicznych wizyt i delegacji handlowych,
- organizacja wystaw, targów i konferencji międzynarodowych,
- arbitraż handlowy,
- ochrona własności intelektualnej,
- utrzymywanie kontaktów z zagranicznymi organizacjami gospodarczymi i handlowymi⁴²⁵.

Zadania te realizuje kilkadziesiąt instytucji wchodzących w skład Rady, z których najważniejsze to:

---

⁴²⁵ China Council for the Promotion of International Trade. (2021). *About CCPIT Beijing*. <https://www.ccpit.org/a/20210104/20210104ixi6.html>

- Korporacja Chińskich Centrów Wystaw Zagranicznych (*China International Exhibition Center Group Corporation, CIEC*),
- Biuro Patentów i Marek Handlowych (*Patent and Trademark Law Office*),
- Chińska Komisja Arbitrażu Morskiego (*China Maritime Arbitration Commission, CMAC*),
- Chińska Komisja Gospodarki Międzynarodowej i Arbitrażu Handlowego (*The China International Economic and Trade Arbitration Commission, CIETAC*).

Kluczową funkcję pełni CIETAC, która wydaje dokumentację związaną z prowadzeniem handlu międzynarodowego, przede wszystkim certyfikaty dla chińskich firm chcących prowadzić działalność międzynarodową. Ten aspekt działalności zaczął budzić kontrowersje w styczniu 2020 roku, gdy CCPIT ogłosiła, że w związku z epidemią Covid 19 zaoferuje „certyfikaty siły wyższej” tym chińskim firmom, które pomimo zawartych umów nie są w stanie zrealizować swoich zobowiązań eksportowych⁴²⁶. CCPIT powołała się na zasadę prawną w myśl, której strony zobowiązane umową mogą od niej odstąpić w przypadku wystąpienia okoliczności od nich niezależnych.

7. Najważniejsze chińskie projekty z dziedziny *soft power*

Chińskie projekty z dziedziny *soft power* dotyczą ekonomii, nowych technologii i kultury a ich działania wzajemnie się uzupełniają. Najważniejsze z nich ze względu na skalę zaangażowania się państwa chińskiego to:

- Inicjatywa „Pasa i Szlaku” jako projekt, na który składają się działania specjalnie do tego powołanych instytucji medialnych, naukowych oraz zajmujących się lobbieniem ekonomicznym,
- Instytuty Konfucjusza, którego globalny sukces i których oddziaływanie daleko wykracza poza sferę kultury,
- Projekt Made in China 2025, który nie spełnił pokładanych w nim nadziei chińskich decydentów, ale wyznaczył pewien trend w zdobywaniu przez Chiny nowych technologii.

Obok tych sztandarowych projektów finansowanych przez państwo chińskie istnieje wiele mniejszych inicjatyw tego typu, które odgrywają równie ważną rolę. Mają one charakter branżowy, terytorialny oraz dotyczący określonych. Działają one z reguły pod patronatem Zjednoczonego Frontu a ich źródło finansowania jest niejasne. Typowym przykładem jest „dyplomacja buddyjska” będąca istotnym instrumentem chińskiego *soft power* w Azji⁴²⁷.

⁴²⁶ Lelyveld, M. (2020, Styczeń 1). China's Investment in Belt and Road Initiative Cools. *Radio Free Asia*. https://www.rfa.org/english/commentaries/energy_watch/investment-01172020105105.html

⁴²⁷ Chung, C. P. (2022). China's Buddhist diplomacy under Xi Jinping: A preliminary investigation. *East Asia*, 1–20.

7.1. Inicjatywa Pasa i Szlaku jako projekt *soft power*

Projekt Inicjatywy Pasa i Szlaku został przedstawiony przez Xi Jinpinga we wrześniu 2013 roku na Uniwersytecie Nazarbajewa w Astanie⁴²⁸. Według oficjalnych dokumentów⁴²⁹ składa się ona łącznie z sześciu korytarzy gospodarczych:

- Nowego Euroazjatyckiego Mostu Lądowego,
- korytarza Chiny – Mongolia – Rosja,
- korytarza Chiny – Azja Centralna – Azja Zachodnia,
- korytarza Chiny – Półwysep Indochiński,
- korytarza Bangladesz – Chiny – Indie – Mjanma (Bangladesh–China–India–Myanmar BCIM),
- korytarza Chiny – Pakistan (China –Pakistan Economic Corridor – CPEC).

Najważniejszą rolę w planach Chin odgrywają korytarze pierwszy i ostatni. Rola korytarza Chiny – Pakistan wzrosła po wycofaniu się wojsk amerykańskich z Afganistanu. W 2000 roku rząd Pakistanu przyjął chińską ofertę sfinansowania budowy portu w Gwadarze, który został oddany do użytku w 2006 roku⁴³⁰. Jego działalność jest jednak możliwa dopiero po decyzji prezydenta Joe Bidena o wycofaniu z Afganistanu. Jeżeli talibom uda się utrzymać stabilne rządy w tym kraju to Gwadar stanie się głównym węzłem komunikacyjnym Nowego Jedwabnego Szlaku łączącym trasy morskie, lądowe i rurociągi⁴³¹.

Większość literatury poświęconej BRI dotyczy przede wszystkim ekonomicznych, politycznych i technicznych aspektów tego projektu, takich jak:

---

⁴²⁸ Stokes, J. (2015). China's Road Rules. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2015-04-19/chinas-road-rules>

⁴²⁹ National Development and Reform Commission. (2017). *Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*. http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html

⁴³⁰ Chiny od wielu lat budują na morzach i oceanach porty, które nie mają znaczenia ekonomicznego i handlowego ale mogą w przyszłości mieć istotne znaczenie geopolityczne. Inwestycją wyjątkowo trafioną z punktu widzenia globalnej strategii może okazać się port w Gwadarze w Pakistanie na wybrzeżu Mekran leżącego około 120 kilometrów od bliźniaczego portu Chabadar w Iranie. w 1958 roku Oman sprzedał tę część Mekranu Pakistanowi. Próby stworzenia z Gwadaru głównego węzła komunikacyjnego Pakistanu nie powiodły się ze względu na trudności finansowe. Kaplan, R. (2010). *Monsoon: The Indian Ocean and The Future of American Power*. Random House, 94–95. Hussain, S. (2018). Politic-economic significance of Gwadar Port: Implications for regional integration. *Department of Political Science*. https://pr.hec.gov.pk/jspui/bitstream/123456789/9190/1/Sajid_Hussain_Political_Science_HSR_2018_HU_Mansehra_07.06.2018.pdf

⁴³¹ Gacek, Ł. (2017). Odbudowa i stabilizacja sytuacji w Afganistanie przez Chiny w ramach inicjatywy Nowego Jedwabnego Szlaku. W: Gacek, Ł., Kwieciński R., Trojnar, E. (red.), *Bliżej Azji. Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa* (s. 89–103). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.

- finansowania i wynikających z tego problemów typu „drapieżne pożyczki” i „pułapka zadłużenia”⁴³²,
- roli międzynarodowych sieci finansowych,
- energochłonności inwestycji związanych z projektem⁴³³,
- problemów logistycznych związanych z organizacją łańcuchów dostaw⁴³⁴,
- wpływu, jaki projekt wywiera na politykę wewnętrzną i zagraniczną państw zaangażowanych w jego realizację⁴³⁵.

Dlatego też próby zdefiniowania czym właściwie jest BRI często skazane są na jednostronność. Typowym przykładem może być definicja Joshuy Kurlantzicka, który określił Inicjatywę „Pasa i Szlaku” jako „globalny projekt pożyczkowy”⁴³⁶. Zupełnie inny punkt widzenia reprezentuje Bohdan Góralczyk, dla którego BRI jest przede wszystkim „śmiałą wizją” zawierającą „geopolityczne przesłanie”⁴³⁷. Z kolei w źródłach chińskich możemy spotkać różne, a i niekiedy wzajemnie sprzeczne, narracje dotyczące BRI. Dotyczy to zarówno narracji mediów centralnego kierownictwa, poszczególnych prowincji, jak i branż⁴³⁸.

Według May Hongmei Gao narracja władz centralnych odnośnie BRI jest oparta na sześciu „ramach retorycznych”⁴³⁹:

- „Rozwój” skierowany do przywódców państw w Afryce, Azji Środkowej i Ameryce Łacińskiej, widzących w relacjach z Chinami szanse na wzrost gospodarczy,
- „Wzajemny szacunek i wzajemne zaufanie”, polegające na nawiązaniu ściślejszych relacji kulturowych i politycznych z państwami partycypującymi w BRI,

---

⁴³² Lai, K. P., Lin, S., Sidaway, J. D. (2020). Financing the Belt and Road Initiative (BRI): Research agendas beyond the “debt-trap” discourse. *Eurasian Geography and Economics*, 61(2), 109–124.

⁴³³ Qi, Z., Peng, H. R., Zhang, Y. J. (2019, Grudzień 1). Energy intensity convergence in Belt and Road Initiative (BRI) countries: what role does China-BRI trade play? *Journal of cleaner production*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652619328926?via%3Dihub>

⁴³⁴ Chan, H. K., Dai, J., Wang, X., Lacka, E. (2019). Logistics and supply chain innovation in the context of the Belt and Road Initiative (BRI). *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 132, 51–56.

⁴³⁵ Blanchard, J. M. F. (2021). Belt and Road Initiative (BRI) blues: Powering BRI research back on track to avoid choppy seas. *Journal of Chinese Political Science*, 26, 235–255.

⁴³⁶ Kurlantzick, J. (2022). *Beijing’s Global Media Offensive: China’s Uneven Campaign to Influence Asia and the World*. Oxford University Press.

⁴³⁷ Góralczyk, B. (2018). *Wielki Renesans: chińska transformacja i jej konsekwencje*. Wydawnictwo Akademickie Dialog, s.438.

⁴³⁸ Zeng, J. (2019). Narrating China’s belt and road initiative. *Global Policy*, 10 (2), 207–216.

⁴³⁹ Gao, M. H. (2020). Frames and facilitators by China in promoting the Belt and Road Initiative (BRI). *Thunderbird International Business Review*, 62(2), 125–134.

- „Historia Starożytnego Jedwabnego Szlaku”, stanowiąca nawiązanie do czasów *Pax Sinica*, gdy prowadzono intensywny handel chińskimi produktami luksusowymi,
- „Działanie mówi głośniejsze niż słowa” polegające na powtórzeniu strategii, która okazała się skuteczna w Afryce, a polegającej na finansowaniu rozwoju infrastruktury w państwach położonych wzdłuż BRI,
- „Chiny są partnerem, a nie kolonialistą” dla państw trzeciego świata, które postrzegają Europę jako kolonizatora,
- „Win-Win”, określająca współpracę przy tworzeniu BRI jako inwestycję, dzięki której wszyscy partnerzy odnoszą korzyści, a nie grę o sumie zerowej.

Gao powołujący się w swoim artykule na wypowiedzi Xi Jinpinga określa BRI jako nową epokę w historii ludzkości podzielonej na 5 etapów globalizacji:

- Globalizacja 1.0: Starożytny Jedwabny Szlak (III wiek pne – XV w.),
- Globalizacja 2.0: ekspansja kolonialna pod przewodnictwem Europy (1450–1950),
- Globalizacja 3.0: nowoczesny wzrost gospodarczy kierowany przez Stany Zjednoczone (1945–1990),
- Globalizacja 4.0: globalna integracja oparta na Internecie (lata 90te XX w. – 2013 rok),
- Globalizacja 5.0: globalna współpraca kierowana przez Chiny (od roku 2013 do chwili obecnej)⁴⁴⁰.

Chińskie narracje dotyczące BRI, zarówno skierowane wobec zagranicy, jak i na użytek wewnętrzny, odwołują się do tradycyjnych chińskich narracji historycznych i filozoficznych. W przypadku propagandy zewnętrznej kładzie się jednak nacisk na altruistyczny charakter projektu mającego przynosić korzyści wszystkim zainteresowanym, tak jak to miało miejsce w okresie gdy funkcjonował Jedwabny Szlak. Propaganda wewnętrzna odwołuje się natomiast do czasów, gdy Chiny były potężnym imperium kontrolującym azjatyckie szlaki handlowe⁴⁴¹.

Jinghan Zeng zwraca uwagę na wielość chińskich narracji dotyczących BRI⁴⁴², co według niego wynika z dwóch przesłanek:

- projekt BRI przeszedł ewolucję ze strategii lokalnej do globalnej, co w znaczący sposób zmieniło jego polityczne i ideologiczne uzasadnienie,
- chińskie władze prowincjonalne wykorzystują inwestycje BRI do realizacji partykularnych interesów.

⁴⁴⁰ Ibidem, 127.

⁴⁴¹ Chang, Y. Y. (2019). Understanding the Belt and Road Initiative (BRI): An Initiative to Make China Great Again? *European Journal of East Asian Studies*, 18(1), 7–35.

⁴⁴² Zeng, J. (2019). Narrating China's belt and road initiative. *Global Policy*, 10(2), 207–216.

Brak precyzyjnej definicji, czym właściwie ma być BRI i jakie są plany jego rozwoju, nie tylko jest akceptowany przez władze centralne, ale wydaje się być wręcz celowym zabiegiem pozwalającym dostosować projekt do różnych oczekiwań ewentualnych kontrahentów⁴⁴³. Samo ogłoszenie projektu na razie niczego nie zmieniło w wolumenie trwającej od wielu lat wymiany handlowej prowadzonej przez Chiny drogą lądową, jednak strona chińska zakłada, że będzie to inwestycja na niespotykaną dotąd skalę⁴⁴⁴. Podobnie jak w innych projektach chińskiego *soft power*, w realizacji BRI możemy wyróżnić te same fazy działania: propagandę medialną oraz wymianę naukową i kulturową wyprzedzające lobbing ekonomiczny i polityczny. Dlatego też w ten projekt zostało zaangażowanych szereg instytucji medialnych, naukowych i gospodarczych⁴⁴⁵.

7.1.1. Lobbing instytucji medialnych

Projekt Stowarzyszenia Wiadomości Pasa i Szlaku (*Belt and Road News Alliance*, BRNA, *Yīdài yīlù xīnwén liánméng* – 一带一路新闻合作联盟) został pozytywnie zaopiniowany przez chińską Radę Państwa w kwietniu 2016 roku. Oficjalnie BRNA zostało założone 14 maja 2017 r. z inicjatywy CCTV Video News Agency (CCTV+). Głównym celem BRNA jest utrzymywanie kontaktów z zagranicznymi mediami. Aktualnie w jej skład wchodzi 74 organizacje medialnych z 42 państw. Obok mediów chińskich i azjatyckich członkami BRNA są także instytucje europejskie takie jak: Euronews będący najpopularniejszym kanałem informacyjnym w Europie, francusko-niemiecki kanał telewizyjny Arte o tematyce kulturalnej czy frankofoński TV5Monde⁴⁴⁶.

Na oficjalnej stronie zostały przedstawione następujące cele BRNA:

- wymiana wiadomości, tak aby zredukować koszty produkcji programów informacyjnych przez poszczególnych członków BRNA,
- szkolenia dostosowane do indywidualnych potrzeb dotyczące edytowania wiadomości, roli nowych mediów oraz techniki medialnej,
- promowanie wspólnych produkcji i ich rozpowszechnianie wśród państw członkowskich, aby wzmocnić wzajemną komunikację,
- udzielanie nagród mających zachęcić członków BRNA do tworzenia interesujących produkcji,

---

⁴⁴³ Vangeli, A. (2015). China's New Silk Road and its impact on Sino-European relations, *EU-China Observer*. 20–26.

⁴⁴⁴ Potulski, J. (2016). Inicjatywa "Jeden Pas i Jedna Droga". Co Rozwoj Chin Oznacza dla Świata. *Nowa Polityka Wschodnia*, 257.

⁴⁴⁵ Rolland, N. (2019). Mapping the footprint of Belt and Road influence operations. Présentation au colloque «Mapping China's footprint in the world II», organisé par Sinopsis et l'Institut oriental de l'Académie tchèque des sciences (Vol. 12). *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2019/08/rollandbri.pdf>

⁴⁴⁶ OBOReuropa. (2023). *About us*. <https://www.oboreurope.com/en/about-us/our-activities/>

- rozwijanie interakcji pomiędzy członkami BRNA w mediach społecznościowych i promowanie produkcji w nowych mediach⁴⁴⁷.

Pierwsze spotkanie w ramach Forum Współpracy Mediów w sprawie „Pasa i Szlaku” (*Media Cooperation Forums on the Belt and Road*) odbyło się w lipcu 2014 roku w Pekinie z udziałem przedstawicieli Chin, Rosji, Iranu oraz państw Azji Środkowej. W przemówieniu inauguracyjnym Li Haifeng, wiceprzewodnicząca Komitetu Narodowego Chińskiej Ludowej Politycznej Konferencji Konsultacyjnej stwierdziła, że „Chiny są chętne do wzmocnienia współpracy medialnej z odpowiednimi krajami wzdłuż Jedwabnego Szlaku Ekonomicznego” oraz że „omawianie roli mediów w Pasie Ekonomicznym Jedwabnego Szlaku jest ważne dla promowania wzajemnego zrozumienia i korzystnej współpracy między krajami”⁴⁴⁸.

W lipcu 2016 roku w Pekinie odbyło się Forum Współpracy Mediów w sprawie Pasa i Szlaku z udziałem przedstawicieli organizacji medialnych ze 101 państw. O randze wydarzenia świadczy list wysłany do uczestników przez Xi Jinpinga, w którym jest mowa o „niezastąpionej roli mediów” i ich „aktywnej roli” w budowaniu „Pasa i Szlaku”⁴⁴⁹. We wrześniu 2017 roku w Chinach odbyło się Forum Współpracy Mediów w sprawie „Pasa i Szlaku” zorganizowane przez Dziennik Ludowy, w którym wzięło udział 160 dziennikarzy chińskich i 300 zagranicznych ze 126 państw. Nastąpiła wtedy inauguracja działalności Międzynarodowego Centrum Studiów Dziennika Ludowego, Centrum Współpracy Mediów Pasa i Szlaku oraz Transgranicznego Projektu Wspólnego Raportowania. Reprezentujący stronę chińską wiceprzewodniczący Stałego Komitetu 12. Narodowego Kongresu Ludowego Zhang Ping w wystąpieniu stwierdził, że MCF „stało się największym zgromadzeniem mediów na świecie”⁴⁵⁰.

W październiku 2018 roku w mieście Boao w prowincji Hainan w południowych Chinach zostało zorganizowane przez Dziennik Ludowy oraz lokalny komitet KPCh forum pod hasłem „Wkład wszystkich, korzyści dla wszystkich”. Wzięło w nim udział ponad 250 gości z ponad 200 mediów i organizacji międzynarodowych z 90 państw. Głównym tematem obrad był rozwój kulturalny państw położonych wzdłuż Nowego Jedwabnego Szlaku⁴⁵¹. W sierpniu 2022 roku

---

⁴⁴⁷ Belt and Road News Alliance. (2023). *About us*. <https://brنالink.com/index.html>

⁴⁴⁸ China to strengthen media cooperation along Silk Road Economic Belt. (2014, Lipiec 3). *China Daily*. https://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2014-07/03/content_17640690.htm

⁴⁴⁹ Xi Jinping’s Letter to the 2016 ‘Belt and Road’ Media Cooperation Forum. (2016, Lipiec 26). *People’s Daily*. <http://en.people.cn/n3/2016/0726/c98649-9091126.html>

⁴⁵⁰ Foreign Journalists Laud Belt and Road at International Media Cooperation Forum. (2017, Wrzesień 19). *People’s Daily*. <https://web.archive.org/web/20190808002319/http://en.people.cn/n3/2017/0919/c98649-9271081.html>

⁴⁵¹ Media Cooperation Forums on the Belt and Road held In Heinan. (2018, Październik 31). *Beijing Review*. http://www.bjreview.com/Latest_Headlines/201810/t20181031_800145690.html

Forum Współpracy Mediów w sprawie Pasa i Szlaku odbyło się w Xi stolicy prowincji Shanxi w północno-zachodnich Chinach. Organizatorami spotkania pod hasłem: „Przyjmij globalną inicjatywę rozwojową” był Dziennik Ludowy i lokalny komitet KPCh. W forum uczestniczyło ponad 120 chińskich i zagranicznych przedstawicieli mediów z ponad 40 państw i organizacji, partyjni i państwowi oficjele oraz eksperci i menedżerowie. Dla zagranicznych gości zorganizowano objazd po prowincji Shanxi, mający przedstawić osiągnięcia chińskiej gospodarki.

7.1.2. Lobbying instytucji naukowych

Jednym z istotnych elementów chińskiego *soft power* jest intensywnie rozwijana od 2015 roku sieć think tanków, formalnie niezależnych, a w rzeczywistości wspieranych przez władze państwowe. W kwietniu 2015 roku Międzynarodowy Departament Komitetu Centralnego KPCh utworzył organizację działającą w skali krajowej o nazwie Stowarzyszenie Think Tanków Jedwabnego Szlaku (*Silk Road Think Tank Association*, SARTA; *Yīdài yīlù zhīkù hézuò liánméng*, 带一路智库合作联盟). W lutym 2016 roku na konferencji zorganizowanej przez Chińskie Centrum Współczesnych Studiów nad Światem, Samorząd Miasta Shenzhen, Uniwersytet Fudan oraz Centrum Badań nad Rozwojem Samorządu Miasta Shenzhen zainaugurowano działalność SARTA, jako organizacji międzynarodowej, której celem jest wsparcie intelektualne BRI.

Sieć Think Tanków Jedwabnego Szlaku (*Silk Road Think Tank Network*, SILKS) została uruchomiona i jest finansowana przez Centrum Badań nad Rozwojem Rady Państwa Chin, aby promować BRI. Deklarowane cele SILKS⁴⁵² to:

- prowadzenie wspólnych badań dotyczących społecznych i ekonomicznych aspektów BRI,
- wymiana wiedzy pomiędzy państwami zaangażowanymi w budowę BRI,
- doradztwo technologiczne i finansowe,
- organizacja wymiany naukowej poprzez wizyty studyjne i konferencje.

Sieć SILKS obejmuje 47 think tanków z 27 państw w tym instytucje tak prestiżowe jak Chatham House w Wielkiej Brytanii, Królewski Instytut Elcano w Madrycie oraz Niemiecki Instytut Rozwoju.

7.1.3. Lobbying instytucji gospodarczych

Izba Handlu Zagranicznego Jedwabnego Szlaku (*Silk Road Chamber of International Commerce*, SRCIC) składa się z 218 instytucji handlowych 82 państw biorących udział w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”. W zainicjowanej przez SRCIC Urban Alliance Silk Road biorą udział 62 miasta

---

⁴⁵² Silk Road Think Tank Network. (2022). *About us*. <https://my.southsouth-galaxy.org/en/data/silk-road-think-tank-network-silks>

z 22 państw. Główna siedziba organizacji, która posiada przedstawicielstwa w Pekinie i Szanghaju, znajduje się w Hongkongu. Według oficjalnej strony: „SRCIC służy jako pomost łączący przedsiębiorstwa i rządy, zapewniając platformę współpracy między stowarzyszeniami biznesowymi a członkami SRCIC”⁴⁵³. Główne cele tej organizacji to:

- promowanie BRI w środowisku międzynarodowym;
- organizacja eventów, konferencji i wizyt związanych z BRI.

W ramach SRCIC działają następujące instytucje:

- www.eSilkRoad.com, na której znajduje się platforma e-Commerce promująca zakupy online oraz przepływ informacji i kapitału pomiędzy państwami biorących udział w BRI,
- Międzynarodowy Fundusz Rozwoju Jedwabnego Szlaku (*Silk Road International development Fund*, SRCIC), którego celem jest finansowanie transakcji dokonywanych przez członków tej instytucji,
- *International Artwork Trading Centre*, zajmuje się handlem dziełami sztuki, począwszy od organizacji wystaw, poprzez składowanie, wycenę do aukcji. IATR zajmuje się także stroną formalną i finansową dokonywanych transakcji: ustalaniem cen, ubezpieczeniem majątkowym, udzielaniem kredytów i arbitrażem,
- *Silk Road Commerce and Trade Expo Park* będący międzynarodową strefą wystawienniczą obejmującą zarówno wymianę handlową jak i kulturową, turystykę oraz rozrywkę,
- *Silk Road Transnational Financial Leasing Alliance*, będący porozumieniem firm leasingowych oferuje cały cykl międzynarodowego leasingu finansowego, od doradztwa i sprawdzania zdolności kredytowej, do integracji zasobów w państwach zaangażowanych w BRI.

Z inicjatywy SRCIC powstał szereg organizacji, takich jak:

- *Silk Road Urban Alliance*, zajmujący się wymianą kulturalną i handlową pomiędzy miastami „Pasa i Szlaku”,
- *Silk Road Enterprise Development Alliance* (SREDA), zajmujący się wymianą usług pomiędzy państwami „Pasa i Szlaku”,
- *Silk Road Association Alliance*, stanowiący platformę współdziałania międzynarodowych korporacji oraz niepaństwowych izb handlowych, aktualnie zrzesza 73 podmioty gospodarcze z całego świata,
- *Silk Road International Museum Alliance*, jest międzynarodową organizacją typu non-profit stworzoną przez muzea w państwach „Pasa i Szlaku” w celu ochrony dziedzictwa

---

⁴⁵³ Silk Road Chamber of International Commerce. (2023). *About SRCIC*. <https://srcic.org/srcic-profile/>

- historycznego tego obszaru, SRIMA organizuje wspólne projekty wystawiennicze oraz prowadzi wymianę informacji dotyczących zbiorów na platformie internetowej,
- *The Belt & Road Industrial and Commercial Alliance* (BRICA), jest formalnie organizacją pozarządową skupiającą 25 organizacji przemysłowych i handlowych z 23 państw: Białorusi, Brazylii, Czech, Egiptu, Francji, Gruzji, Niemiec, Indii, Iranu, Kazachstanu, Łotwy, Litwy, Mongolii, Holandii, Pakistanu, Rumunii, Rosji, Turcji i Ukrainy.⁴⁵⁴ BRICA została założona w maju 2015 z inicjatywy *Office of the Belt and Road Leading Small Group* (推进“一带一路”建设工作领导小组办公室) i jest sponsorowana przez Chińską Federację Gospodarki Przemysłowej (*China Federation of Industrial Economics*, CFIE; 中国工业经济联合会). Na czele tej organizacji stoją oficjele Zjednoczonego Frontu, a jednym z priorytetów BRICA jest współdziałanie z innymi podmiotami gospodarczymi w ramach strategii Made in China 2025⁴⁵⁵,
  - Generalna Izba Gospodarcza Pasa i Szlaku (*Belt and Road General Chamber of Commerce*, BRGCC; 一带一路总商会) została założona we wrześniu 2017 roku z inicjatywy trzech potentatów: Lin Jianyue – przewodniczącego Lai Sun Group, Zheng Xianglinga – prezesa Chia Tai Pharmaceutical Group oraz Yan Bina – przewodniczącego Reignwood Group. Na oficjalnej stronie organizacji czytamy, że: „celem Generalnej Izby Handlowej Pasa i Szlaku jest zjednoczenie profesjonalistów z Hongkongu, Makau, Tajwanu i Chińczyków zza oceanu, aby odgrywali rolę realizacji projektu w Pasie i Szlaku”⁴⁵⁶. Władze BRGCC to Rada Nadzorcza, Komitet Wykonawczy i Sekretariat a sama organizacja składa się z szeregu Komitetów: Finansowego, Infrastruktury, Handlowego, Usług Profesjonalnych, Przemysłu Kulturalnego, Zdrowia, ds. Młodzieży, ds. Innowacji Nauki i Technologii.

7.2. Instytuty Konfucjusza

Według oficjalnej witryny internetowej: „Instytut Konfucjusza jest instytucją edukacyjną non-profit, utworzoną wspólnie przez Chiny i inne państwa. Ma na celu promowanie rozprzestrzeniania się języka chińskiego, pogłębianie zrozumienia języka i kultury chińskiej przez ludzi na całym

---

⁴⁵⁴ Turkish Industry and Business Association. (2023). *The Belt & Road Industrial and Commercial Alliance*. <https://tusiad.org/en/reports/item/9713-the-belt-and-road-industrial-and-commercial-alliance-brica>

⁴⁵⁵ Rolland, N. (2019). Mapping the footprint of Belt and Road influence operations. *Présentation au colloque «Mapping China's footprint in the world II»*, organisé par Sinopsis et l'Institut oriental de l'Académie tchèque des sciences (Vol. 12). *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2019/08/rollandbri.pdf>

⁴⁵⁶ Belt and Road General Chamber of Commerce. (2023). *About this association*. <https://www.brgcc.hk/page.php?p=intro&c=brgcc>

świecie, promowanie wymiany kulturalnej między Chinami a innymi krajami”⁴⁵⁷. W Konstytucji i Regulaminie Instytutów Konfucjusza stwierdzono, że:

- „nie angażują się ani nie uczestniczą w żadnych działaniach, które nie są zgodne z misjami Instytutów Konfucjusza”,
- „przestrzegają praw i przepisów krajów, w których się znajdują, szanują lokalne tradycje kulturowe i edukacyjne oraz zwyczaje społeczne oraz nie mogą ich naruszać”⁴⁵⁸.

Nazwa „Instytut Konfucjusza”⁴⁵⁹ (Cī;孔子学院; *Kǒngzǐ Xuéyuàn*) jest, jak zauważył Don Starr „kwestią brandingową”⁴⁶⁰, mającego na celu podkreślenie pozytywnych wartości kulturowych i naukowych związanych z tą instytucją. Według Falka Hartinga nazwa ta jest ewidentnie sprzeczna z polityką KPCh, przede wszystkim z ponawianymi wielokrotnie na polecenie Mao Zedonga kampaniami antykonfucjańskimi i świadczy o krańcowej hipokryzji.⁴⁶¹ Z kolei Susan Radov zauważa, że odwoływanie się w nazwie Instytutu do Konfucjusza może mieć związek z propagowanym w połowie pierwszej dekady XXI wieku hasłem zbudowania „harmonijnego społeczeństwa”, co stanowi nawiązanie do konfucjańskiej idei harmonii⁴⁶². Jakkolwiek Instytuty Konfucjusza nie propagują konfucjanizmu, o którym wspomina się jedynie okazjonalnie interpretacja Radov wydaje się słuszna, biorąc pod uwagę, jak ogromną wagę przywiązuje się w Chinach do nazewnictwa instytucji.

Oficjalnym, deklarowanym celem Instytutów Konfucjusza jest propagowanie języka i kultury chińskiej na świecie, co upodabniałoby tę instytucję do podobnych placówek z innych kręgów kulturowych, które zaczęto tworzyć od końca XIX wieku, takich jak: Instytut Dante Alighieri, który powstał w 1889 roku we Włoszech czy Alliance Française założony w 1883 we Francji. W XX wieku powstały: Instytut Goethego (1925), British Council (1934), Fundacja Japońska (1972), Instytut Cervantesa (1991) oraz Instytut Camõesa (1992). Na początku XX wieku ich chiński odpowiednik – Instytut Konfucjusza. Wszystkie one wykazują pewne podobieństwo: ich deklarowanym celem jest umożliwienie zapoznania się z ich językiem i kulturą ludziom na

---

⁴⁵⁷ Confucius Institute. (2023). *About us*. <https://www.cief.org.cn/zjkzxy>

⁴⁵⁸ NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023). *Confucius Institute*. https://stratcom-coe.org/cuploads/pfiles/confucius_institutes.pdf

⁴⁵⁹ Obok Instytutów Konfucjusza funkcjonują także Klasy Konfucjusza, jedyna różnica między nimi polega na tym, że Instytuty współpracują z uczelniami wyższymi a klasy z innymi instytucjami kulturalnymi lub edukacyjnymi takimi jak na przykład szkoły średnie. Dlatego też w niniejszej pracy określenie „Instytut Konfucjusza” dotyczy obydwu form działania.

⁴⁶⁰ Starr, D. (2009). Chinese language education in Europe: the Confucius Institutes. *European Journal of Education*, 44(1), 65–82.

⁴⁶¹ Hartig, F. (2015). *Chinese public diplomacy: The rise of the Confucius Institute*. Routledge.

⁴⁶² Radov, S. (2018). China’s Confucius Institutes: Promoting Language or Reputation? *Sino-Platonic Papers*, 83.

całym świecie, a sposobem realizacji jest tworzenie lokalnych oddziałów. Jednak większość znawców tematu zwraca uwagę na szereg istotnych różnic pomiędzy instytucjami promującymi język i kulturę państw europejskich, a instytucjami promującymi język i kulturę chińską:

- Instytuty Konfucjusza pozornie niczym nie różnią się od innych placówek tego typu, jednak w rzeczywistości występuje między nimi fundamentalna różnica wynikająca z faktu, że w Chinach panuje autorytarny ustrój polityczny, który stosunkowo niedawno wyewoluował z totalitaryzmu, podczas gdy państwa europejskie są demokratyczne,
- Instytuty Konfucjusza wykorzystują treści edukacyjne do realizacji długofalowych celów politycznych, co trafnie określa termin „eduplomacja” ukuty przez Amy Stambach⁴⁶³, podczas gdy ich europejskie odpowiedniki starają się zachować apolityczność. Stwierdzenie Fernando Romeo, że Instytuty Konfucjusza nie realizują celów dydaktycznych⁴⁶⁴; jest pewnym uproszczeniem, jednak pozostaje faktem, że cele te schodzą na dalszy plan, ustępując celom propagandowym⁴⁶⁵,
- w przeciwieństwie do instytutów europejskich, Instytuty Konfucjusza działają na terenie uniwersytetów, według tego samego modelu na całym świecie. Składa się on z trzech zasadniczych elementów: lokalnego uniwersytetu przyjmującego, chińskiego uniwersytetu oraz centrali w Pekinie,
- Instytuty europejskie są częściowo lub całkowicie niezależne od swoich rządów (na przykład rząd francuski subsyduje Alliance Francaise kwotą równą 5% całkowitego budżetu), podczas gdy Instytuty Konfucjusza charakteryzuje „podwójna tożsamość”⁴⁶⁶: z jednej strony stanowią one część uniwersytetu, na terenie którego działają, a z drugiej są całkowicie podporządkowane chińskim władzom, będącym zarówno cenzorem jak i sponsorem,
- Instytuty Konfucjusza, w przeciwieństwie od swoich europejskich odpowiedników, prowadzą wymianę naukową zapraszając do Chin zagranicznych naukowców oraz oferując studia doktoranckie na chińskich uniwersytetach⁴⁶⁷,

---

⁴⁶³ Stambach, A. (2014). *Confucius and crisis in American universities: Culture, capital, and diplomacy in US public higher education*. Routledge.

⁴⁶⁴ Romeo, F. (2019). The Hard Side of CCP's Soft power: Confucius Institute. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations*, 5(2), 793-XIV.

⁴⁶⁵ Starr, D. (2009). Chinese language education in Europe: the Confucius Institutes. *European Journal of Education*, 44(1), 65–82.

⁴⁶⁶ Liu, X. (2019). So similar, so different, so Chinese: Analytical comparisons of the Confucius institute with its western counterparts. *Asian Studies Review*, 43(2), 256–275.

⁴⁶⁷ Ibidem, 269.

- sposób zarządzania globalną siecią Instytutów Konfucjusza jest analogiczny do działania międzynarodowych korporacji, podczas gdy instytuty europejskie funkcjonują jako tradycyjne organizacje non-profit, których lokalne działania mają charakter franczyzy⁴⁶⁸,
- wszystkie instytucje propagujące język i kulturę danego państwa kładą nacisk na rozwój relacji interpersonalnych. Instytuty Konfucjusza nie są tutaj wyjątkiem, jednak w ich przypadku celem ostatecznym jest rozwój relacji międzypaństwowych.

Powyższe różnice mają charakter nie tylko pragmatyczny, ale wynikają z głębokich różnic kulturowych. W średniowiecznej Europie panował dualizm władzy: kościelnej – reprezentowanej przez papieża i biskupów, oraz świeckiej – reprezentowanej przez cesarza i poszczególnych władców. W tych warunkach uniwersytety, które były początkowo podporządkowane władzy kościelnej, a później także świeckiej, mogły zachować pewną autonomię. W murach jednych uniwersytetów tworzono koncepcje uzasadniające suwerenność władzy państwowej w stosunku do kościelnej, podczas gdy gdzie indziej uzasadniano zwierzchność papieża nad monarchami. W okresie nowożytnym uniwersytety, pomimo finansowego i organizacyjnego uzależnienia od władz państwowych, uzyskały autonomię prowadzenia badań i nauczania. W Chinach, w których panował wprowadzony w 596 roku system egzaminów urzędniczych, podobne zjawisko nigdy nie miało miejsca. Uzyskanie poszczególnych stopni naukowych, umożliwiających zatrudnienie w administracji cesarskiej w Chinach, miało charakter egzaminów państwowych. Dlatego też wiedza jest tam postrzegana jako fenomen podległy władzy państwowej, a nie autonomiczny.

7.2.1. Globalny sukces Instytutów Konfucjusza

Według Joslyn Chey pomysł stworzenia agencji promującej język chiński równocześnie będącej skutecznym narzędziem propagandowym powstał w latach 2003–2004 wśród najwyższych władz KPCh⁴⁶⁹. Po przetestowaniu programu pilotażowego w 2004 roku w stolicy Uzbekistanu – Taszkencie, w tym samym roku utworzono pierwsze Instytuty Konfucjusza w Seulu oraz w College Park na Uniwersytecie Maryland. Placówki te, wykorzystujące zainteresowanie językiem i chińską kulturą, zaczęły powstawać na całym świecie. Dzięki rosnącej popularności stały się skutecznym instrumentem *soft power*, stosowanym w celu poprawienia międzynarodowego wizerunku Chin. W 2007 roku w Pekinie oficjalnie powstało Biuro Międzynarodowej Rady Języka Chińskiego (*Office of Chinese Language Council International*; 国家汉语国际推广领导小组办公室) potocznie zwane *Hanban* (汉办; *Hàn bàn*) oraz Centrala Instytutów Konfucjusza.

⁴⁶⁸ Chang Li, H., Mirmirani, S., Ilacqua, J. A. (2009). Confucius Institutes: Distributed leadership and knowledge sharing in a worldwide network. *The Learning Organization*, 16(6), 469–482.

⁴⁶⁹ Chey, J. (2008). Chinese ‘Soft power’ – Cultural Diplomacy and the Confucius Institutes. *Sydney Papers, The*, 20(1), 38.

Przyczyny ogromnego sukcesu Instytutów Konfucjusza na całym świecie wynikają nie tylko z zaangażowania finansowego chińskich władz, ale przede wszystkim z zastosowanej metody działania, będącej kolejną wersją taktyki „zjednoczonego frontu”. W literaturze przedmiotu ten *modus operandi* został wyjaśniony przez Rhondę Zaharnę na gruncie koncepcji „strategicznego zaangażowania interesariuszy”, rozróżniającej dwa rodzaje dyplomacji publicznej: zhierarchizowana i sieciową⁴⁷⁰. W myśl tej koncepcji sukces inicjatyw sieciowych, takich jak Instytuty Konfucjusza, jest ściśle uzależniony od skali zaangażowania miejscowych interesariuszy, będących obiektem zainteresowania dyplomacji publicznej. Według Zaharny: „... to zazębiająca się strategia działania sieci, która leży u podstaw inicjatywy, koncepcji i projektu. W przeciwieństwie do innych instytutów kultury, które są niezależne osadzone w obcym kraju, Instytuty Konfucjusza są wszczepiane w lokalne otoczenie kulturowe poprzez partnerstwa z wybitnymi rdzennymi mieszkańcami i instytucjami edukacyjnymi”⁴⁷¹. W tym ujęciu najważniejsze atuty Instytutów Konfucjusza, w porównaniu z innymi organizacjami zajmującymi się promocją języka i kultury, to:

- bezpośrednia komunikacja i interpersonalna wymiana z lokalnymi interesariuszami,
- trwale zaangażowanie interesariuszy,
- centralne zarządzanie przez *Hanban* będący głównym węzłem sieci Instytutów Konfucjusza.

Falk Hartig, analizując strukturę i działalność Instytutów Konfucjusza w Australii, posługuje się trzema podstawowymi pojęciami zaproponowanymi przez Zaharnę: strukturą sieci, synergią sieci i strategią sieciową⁴⁷²:

- struktura Instytutów Konfucjusza i Klas Konfucjusza na całym świecie ma charakter spółki typu *joint venture*;
- synergia sieci lokalnych Instytutów pozwala na stosowanie narracji *soft power* w skali globalnej, przy równoczesnym zachowaniu daleko idącej autonomii działania w poszczególnych placówkach, które w elastyczny sposób dostosowują swoje działania do lokalnych warunków,
- strategia sieciowa umożliwia centralne zarządzanie aktualnie obowiązującymi narracjami.

---

⁴⁷⁰ Zaharna, R. (2011). Strategic Stakeholder Engagement in Public Diplomacy, paper presented at the International Studies Association Conference, Montreal, 15–19 March. *International Studies Association*. <https://ssrn.com/abstract=2194113>

⁴⁷¹ Zaharna, R. (2011). The public diplomacy challenges of strategic stakeholder engagement. *Trials of Engagement* (pp. 201–229). Brill Nijhoff, 220.

⁴⁷² Hartig, F. (2012). Cultural diplomacy with Chinese characteristics: The case of Confucius Institutes in Australia. *Communication, politics & culture*, 45(2), 256–276.

Według Hartiga:

chińskie podejście do angażowania lokalnych interesariuszy i wiedzy fachowej jest bardzo inteligentną strategią: poprzez wykorzystanie obecnego globalnego popytu i fascynacji chińskim językiem i kulturą, chiński rząd znalazł zainteresowanych i chętnych międzynarodowych partnerów do współfinansowania nauczania języka chińskiego i kultury chińskiej. W związku z tym międzynarodowi partnerzy częściowo finansują chińską dyplomację kulturalną, a tym samym prezentację globalnego wizerunku Chin⁴⁷³.

Jocelyn Chey uważa, że istnieją dwie główne przyczyny popularności Instytutów Konfucjusza w środowiskach uniwersyteckich państw demokratycznych:

- prestiż, jaki daje „internacjonalizacja” uniwersytetów, co jest istotne zwłaszcza w przypadku placówek mniejszych i mniej znanych,
- pieniądze, zwłaszcza w sytuacji, gdy w wielu państwach demokratycznych fundusze na szkolnictwo wyższe są ograniczone⁴⁷⁴.

Obok zamówienia politycznego ze strony władz, prestiż to także istotny czynnik wpływający na aktywność chińskich uniwersytetów, które dzięki funkcjonowaniu Instytutów Konfucjusza zyskują międzynarodowe uznanie wynikające ze współpracy z zagranicznym partnerem, przy stosunkowo niewielkich kosztach własnych. Instytuty Konfucjusza przynoszą nie tylko ogromne korzyści chińskim władzom, którym stwarzają możliwość uzyskania maksymalnych efektów w sferze *soft power* przy minimalnych nakładach, ale także poszczególnym chińskim uczelniom wyższym. Beneficjentami są także chińskie firmy, o czym świadczy afera z 2012, gdy firma „Five Continents Web” wygrała przetarg na sumę 35,2 mln juanów na stworzenie strony internetowej Instytutów Konfucjusza, która została określona przez chińskie media jako „najdroższa w historii”. Znamienny jest fakt, że przedstawiciel zwycięskiej firmy Wang Yongli był równocześnie zastępcą dyrektora *Hanbanu*.

Wyniki dotychczasowych badań poświęconych efektywności oddziaływania sieci kierowanej przez *Hanban* są niejednoznaczne. Na dużą skuteczność wskazywałaby rosnąca ilość osób uczących się na świecie języka chińskiego. W latach 2017–2019 liczba amerykańskich studentów uczących się mandaryńskiego wzrosła z 200 000 do 400 000. Motywacje studiujących język mandaryński pozostają kwestią sporną. Najczęściej wymienia się kilka przyczyn wzrostu zainteresowania językiem chińskim poza Chinami:

- wzrost potęgi gospodarczej Chin motywuje do uczenia się języka chińskiego jako warunku sukcesu w biznesie,

---

⁴⁷³ Ibidem, 14.

⁴⁷⁴ Chey, J. (2008). Chinese ‘Soft power’ – Cultural Diplomacy and the Confucius Institutes. *Sydney Papers, The*, 20(1), 46.

- znajomość języka chińskiego umożliwia zrozumienie chińskiej kultury powszechnie postrzeganej jako atrakcyjna,
- język chiński dzięki aplikacjom internetowym stał się łatwiejszy do opanowania.

Yanjun Zhao analizując wpływ Instytutów Konfucjusza na amerykańskich studentów i opinie publiczną stwierdza, że pozytywny wizerunek Chin uległ wzmocnieniu, jednak wynika to raczej z podziwu dla dynamiki rozwoju chińskiej gospodarki, niż z zainteresowania chińską kulturą⁴⁷⁵. Z kolei według Zheng Yue uważa, że: „Czternaście lat po uruchomieniu Projektu CI, na który wydano miliardy dolarów, pozytywne wyniki wciąż są prawie niewidoczne. Pomimo rosnącej liczby osób uczących się języka chińskiego za granicą ani atrakcyjność kulturowa Chin, ani wizerunek narodowy nie odnotowały porównywalnego wzrostu ani poprawy”⁴⁷⁶.

W 2019 roku na całym świecie istniało ponad 500 tego typu placówek. W 2020 roku nastąpiła restrukturyzacja Instytutów Konfucjusza, które dotąd nadzorowane były przez *Hanban* i Centralę Instytutów Konfucjusza. Po reorganizacji znajdują się w gestii Chińskiej Fundacji Edukacji Międzynarodowej (*Chinese International Education Foundation*, CIEF)⁴⁷⁷ oraz podlegającym jego kompetencji Centrum Edukacji i Współpracy Językowej (*Center for Language and Educational Cooperation*, CLEC). CIEF jest organizacją non-profit zarejestrowaną w Ministerstwie Spraw Obywatelskich Chińskiej Republiki Ludowej w czerwcu 2020 roku i skupia wiodące placówki naukowe, firmy oraz instytucje. Według oficjalnej strony Fundacja „wspierając międzynarodowe chińskie projekty edukacyjne na całym świecie, promuje wymianę kulturalną, zwiększa międzynarodowe zrozumienie i przyczynia się do promowania wymiany i wzajemnego uczenia się między różnymi cywilizacjami na świecie oraz budowania społeczności ze wspólną przyszłością dla ludzkości”⁴⁷⁸. Oficjalnym przedmiotem działalności CIEF są przede wszystkim finansowanie i dalszy rozwój działalności Instytutów Konfucjusza. Według Davida Shambaugh, za finansowanie Instytutu Konfucjusza w rzeczywistości odpowiada Departament Propagandy KPCh, natomiast instytucje, które w tym pośredniczą, mają na celu wprowadzenie w błąd opinii publicznej państw demokratycznych.⁴⁷⁹ Pozostałe zadania CIEF to:

⁴⁷⁵ Zhao, Y. (2014). Toward International Harmony: The Role of Confucius Institutes in China's Soft power Effort. *China Media Research*, 10(1).

⁴⁷⁶ Yue, Z., Xinyi, W. (2018). Construction of China's Soft power: Comparing News Coverage of the Confucius Institute Project in China and US Media. *Global Media Journal*, 16(31), 1–9.

⁴⁷⁷ Selezneva, N. (2021). Restructuring of the Office of Chinese Language Council International (Hanban): The Fate of the Confucius Institutes. *Problemy Dalnego Vostoka*, (2), 166–176.

⁴⁷⁸ Chinese International Education Foundation. (2023). *About us*. <http://www.cief.org.cn/sy>

⁴⁷⁹ Shambaugh, D. (2017). China's propaganda system: Institutions, processes and efficacy. In *Critical readings on the communist party of China (4 Vols. Set)* (pp. 713–751). Brill.

- formułowanie i nadzór nad przestrzeganiem standardów nauczania,
- ewaluacja działalności.

Według oficjalnych dokumentów CLEC utworzone na miejsce *Hanbanu* jest, podobnie jak jej pierwowzór, instytucją edukacyjną non-profit powiązaną z chińskim Ministerstwem Edukacji. Głównym celem CLEC jest współpraca z innymi państwami w dziedzinie nauki języka chińskiego oraz nadzór nad projektami, które tym się zajmują, przede wszystkim nad siecią Instytutów Konfucjusza. Pozostałe zadania CLEC to przygotowywanie materiałów dydaktycznych, organizacja egzaminów językowych oraz naukowych badań lingwistycznych.

Na restrukturyzację zarządzania Instytutami Konfucjusza złożyło się kilka przyczyn. Ogromny wzrost liczby tych placówek na całym świecie wymusił konieczność uproszczenia kierującej nimi biurokratycznej struktury, na którą składały się zarówno instytucje zajmujące się propagandą, jak i należące do „zjednoczonego frontu”. *Hanbanem* zarządzała piętnastoosobowa Rada, w skład której wchodziłi członkowie ministerstw i komisji państwowych, m.in. Spraw Zagranicznych, Edukacji, Finansów i Kultury, Biura Informacyjnego Rady Państwa, Narodowej Komisji Rozwoju i Reform oraz Państwowej Administracji Prasy i Publikacji. Na czele tej instytucji stał wicepremier i członek Biura Politycznego Komunistycznej Partii Chin, a wcześniej kierownik Departamentu Pracy Zjednoczonego Frontu Liu Yandongem. Według Jichanga Lulu: „coraz bardziej przejrzysta pozycja biurokracji instytutów językowych w systemie propagandowym KPCh jest ostatecznie drugorzędna w stosunku do jej skuteczniejszej roli w operacjach wywierania wpływu zewnętrznego: podobnie jak inne organy propagandowe, instytuty mogą służyć jako platformy do kultywowania zagranicznych celów, czyniąc z nich narzędzia wspierania pracy wywiadu i innych agencji niepropagandowych”⁴⁸⁰.

7.2.2. Krytyka działalności Instytutów Konfucjusza

Główną przyczyną restrukturyzacji Instytutów Konfucjusza stała się seria skandali na całym świecie z ich udziałem, dotyczących cenzury oraz sposobu finansowania⁴⁸¹. We wrześniu 2006 roku wykładowca historii i pedagogiki na New York University, Jonathan Zimmerman, opublikował w *Christian Science Monitor* artykuł zaczynający się od retorycznego pytania: „Zalóżmy, że okrutny, tyrański i represyjny rząd zagraniczny zaoferował, że zapłaci za naukę amerykańskiego

---

⁴⁸⁰ Lulu, J. (2022). Propaganda and beyond: A note on the 2020 Confucius Institute reform. *Sinopsis*. https://sinopsis.cz/en/propaganda-and-beyond-a-note-on-the-2020-confucius-institute-reform/?utm_source=rssfeed&utm_medium=rss&utm_campaign=rssweb

⁴⁸¹ Graham, E. J. (2014). Confucius institutes threaten academic freedom. *Academe*, 100(5), 4–5.

języka narodowego w naszych szkołach dla amerykańskich nastolatków. Przyjąłbyś umowę?”⁴⁸² Odpowiadając na to pytanie Zimmerman stwierdza, że z taką sytuacją już mamy do czynienia, ponieważ „reżim, który przyniósł nam publiczne egzekucje, obozy pracy przymusowej i cenzorów internetowych”⁴⁸³ finansuje kurs języka i kultury chińskiej w amerykańskich szkołach średnich. Całą sytuację autor artykułu porównuje do działań rządu Mussoliniego, który oferował amerykańskim studentom naukę języka włoskiego, co skończyło się w 1941 roku, gdy USA wypowiedziały Włochom wojnę. Zimmerman twierdzi, że Chiny będą realizować włoski model nauczania języka z lat 30-tych, aby mieć wpływ na amerykańską opinię publiczną i ukryć swoje zbrodnie. Dlatego też należy uważnie monitorować programy nauczania języka chińskiego w amerykańskich szkołach. Według autora artykułu, młodzi Amerykanie powinni uczyć się języka chińskiego ze względów gospodarczych i w trosce o bezpieczeństwo narodowe, jednak powinni to robić na własnych warunkach.

W październiku 2013 roku ukazał się artykuł profesora Uniwersytetu Chicagowskiego Marshalla Sahlinsa⁴⁸⁴, będący ostrą krytyką amerykańskich uniwersytetów akceptujących praktyki Instytutów Konfucjusza. Na wstępie artykułu autor zadał główne retoryczne pytanie, dlaczego amerykańskie uniwersytety sponsorują Instytuty Konfucjusza, pomimo panującej w nich cenzurze i braku wolności wypowiedzi. Odpowiadając na nie stwierdza, że *Hanban* kieruje się długoterminowym interesem Chin, polegającym na rozszerzeniu swoich wpływów na USA, będące państwem o podstawowym znaczeniu dla Państwa Środka. Natomiast amerykańskie uniwersytety wręcz przeciwnie kierują się krótkotrwałymi względami materialnymi, które powodują ich ślepotę na mniej lub bardziej naganne poczynania Instytutów Konfucjusza. Doprowadziło to do sytuacji, w której amerykańskie szkolnictwo wyższe bezpośrednio lub pośrednio uzależniło się od chińskich pieniędzy. Bezpośrednio poprzez dotacje z *Hanbanu* i pieniądze przeznaczone na kształcenie szybko rosnącej liczby chińskich studentów. Pośrednio w sytuacji, gdy uniwersytet funkcjonuje na terenie stanu, który nawiązał bliskie relacje gospodarcze z Chinami. Informacja, że Uniwersytet Columbia otrzymał od strony chińskiej 1 mln dolarów, a Uniwersytet Chicagowski 200 tys. dolarów, budzi w autorze artykułu zdziwienie, że obie szacowne placówki tak nisko się cenią w przeciwieństwie do Uniwersytetu Stanforda, który się wycenił na 4 mln dolarów. Sahlins szczególnie krytykuje Uniwersytet Chicagowski, którego jest profesorem, zarzucając jego władzom zbyt daleko idące ustępstwa wobec *Hanbanu* dotyczące programów badań dynamiki chińskiej gospodarki. Jego irytacje budzi również wspólne organizowanie dorocznych sympozjów

---

⁴⁸² Zimmerman, J. (2006, Wrzesień 6). Beware China's Role in US Chinese Classes. *Christian Science Monitor*. <https://www.csmonitor.com/2006/0906/p09s02-coop.html>

⁴⁸³ Ibidem.

⁴⁸⁴ Sahlins, M. (2013). China U. *The Nation*. <https://www.thenation.com/article/archive/china-u/>

przez Uniwersytet Chicagowski i Uniwersytet Renmin, będący kuźnią chińskich kadr partyjnych. Według Sahlinsa dzieje się tak dlatego, że jego *Alma Mater* „podobnie jak wiele innych pała bezwstydną rządzą szmalu, sławy i splendoru”⁴⁸⁵. Stawia on także bardziej szczegółowe pytania retoryczne, na przykład czy legalna jest sytuacja, w której:

- na terenie amerykańskiego uniwersytetu funkcjonuje instytucja działająca w myśl chińskiego prawa, według którego krytyka władz jest zabroniona;
- umowy zawierane przez amerykańską uczelnię wyższą ze stroną chińską mają charakter tajny.

Sahlins stwierdza, że placówki takie jak niemiecki Goethe-Institut czy angielski British Council funkcjonują poza terenem uniwersytetu, natomiast ich chiński odpowiednik stanowi instytucję funkcjonującą w ramach uniwersytetu, ale od niego niezależną. Autor artykułu zwraca także uwagę na polityczną funkcję zastosowania uproszczonego języka chińskiego w nauczaniu Instytutów Konfucjusza, co mogłoby doprowadzić do kulturowej marginalizacji Tajwanu, gdzie nadal używane są tradycyjne znaki chińskie.

Analizując strukturę organizacyjną Instytutów Konfucjusza działających w ramach amerykańskich uniwersytetów Sahlins zauważa, że podobnie jak wszystkie chińskie instytucje podlegają one ścisłemu nadzorowi sprawowanemu przez osoby, które nie pełnią żadnych funkcji dydaktycznych czy administracyjnych. Jednak znalezienie bezpośrednich dowodów na ograniczanie wolności dyskursu akademickiego jest trudne, ponieważ wytyczne *Hanbanu* w tej kwestii mają charakter poufny, a oficjalne wypowiedzi przedstawicieli tej organizacji mają na celu ukrycie prawdziwych intencji.

W czerwcu 2014 roku komitet ds. wolności akademickiej Amerykańskiego Stowarzyszenia Profesorów Uniwersyteckich (*American Association of University Professors*, AAUP) wydał oświadczenie, w którym czytamy:

Instytuty Konfucjusza działają jako ramię państwa chińskiego i mogą ignorować wolność akademicką... Ich działalność akademicką nadzoruje Hanban, chińska agencja państwowa, której przewodniczy członek Biura Politycznego i wicepremier Chińskiej Republiki Ludowej. Większość umów ustanawiających Instytuty Konfucjusza zawiera klauzule o nieujawnianiu informacji i niedopuszczalne ustępstwa wobec celów politycznych i praktyk rządu Chin. W szczególności uniwersytety północnoamerykańskie zezwalają Instytutom Konfucjusza na realizację państwowego programu rekrutacji i kontroli kadry akademickiej, wyboru programu nauczania i ograniczania debaty.⁴⁸⁶

---

⁴⁸⁵ W oryginale „which like many others is given to an unseemly avidity for gelt, glitz and glory”: Sahlins, M. (2013). *China U. The Nation*.

⁴⁸⁶ American Association of University Professors. (2014). *On Partnerships with Foreign Governments: The Case of Confucius Institutes*. https://www.aaup.org/file/Confucius_Institutes_0.pdf

AAUP w swoim oświadczeniu wezwał do zerwania bądź też do renegotjacji umów amerykańskich i kanadyjskich uniwersytetów z *Hanbanem*. Według zaleceń AAUP uczelnia wyższa powinna mieć kontrolę nad wszystkimi kwestiami dydaktycznymi, nauczyciele Instytutów Konfucjusza posiadać takie same prawa jak pozostali, a umowy ze stroną chińską powinny być jawne.

Raport National Association of Scholars (NSA) z kwietnia 2017 roku oparty na badaniu 12 Instytutów Konfucjusza w Nowym Jorku i New Jersey stwierdza, że: „Instytuty te unikają chińskiej historii politycznej i łamania praw człowieka, przedstawiają Tajwan i Tybet jako niekwestionowane terytoria Chin i kształcą pokolenie amerykańskich studentów, aby nie wiedzieli o Chinach nic więcej niż wymaga tego oficjalna historia reżimu”⁴⁸⁷. NSA w swoim raporcie skoncentrowało się na czterech kwestiach:

- przestrzegania zasad wolności intelektualnej w trakcie zajęć prowadzonych przez Instytuty Konfucjusza,
- transparentności umów zawieranych przez uniwersytety i wykładowców z chińskim kontrahentem,
- związków z polityką władz chińskich,
- stosowania *soft power*.

Na podstawie przeprowadzonych badań autorzy raportu zalecają zamknięcie Instytutów Konfucjusza przez wszystkie amerykańskie uniwersytety. Uczelniom, które odmawiają przyjęcia takiego rozwiązania, NSA proponuje:

- zapewnienie transparentności wszelkich umów uczelni z *Hanbanem*,
- ujawnianie sprawozdań finansowych,
- sprawdzanie rozdzielności budżetów Instytutu Konfucjusza i uczelni,
- sprawdzenie kwalifikacji i statusu osób nauczających języka chińskiego,
- renegotjację wszystkich dotychczasowych umów uczelni z *Hanbanem*, tak aby były zgodne z amerykańskim systemem prawnym,
- sprawdzenie czy treści programów nauczania Instytutów Konfucjusza są wolne od treści propagandowych,
- sprawdzenie, czy wszyscy nauczyciele języka chińskiego są zatrudnieni na takich samych zasadach i czy korzystają z tych samych praw.

Zarówno artykuł Sahlinsa, oświadczenie AAUP, jak i raport NSA odbiły się szerokim echem, zarówno w amerykańskim środowisku akademickim, jak i w mediach, zmieniając nastawienie

---

⁴⁸⁷ Peterson, R. (2017). *Outsourced to China: Confucius Institutes and Soft Power in American Higher Education. A Report by the National Association of Scholars*. National Association of Scholars. 221 Witherspoon Street 2nd Floor, Princeton, NJ 08542-3215.

opinii publicznej wobec działalności Instytutów Konfucjusza w USA. To z kolei doprowadziło do zainteresowania się działalnością *Hanbanu* w USA ze strony władz. Wydany w lutym 2019 roku raport stałej podkomisji śledczej Senatu USA, dotyczącego chińskiej propagandy na amerykańskich uniwersytetach⁴⁸⁸, stwierdza, że:

- chiński wpływ na amerykańskie instytucje oświatowe ma charakter długoterminowej strategii *soft power*,
- Instytuty Konfucjusza znajdują się pod kontrolą nauczycieli i urzędników rekrutowanych przez chiński rząd,
- umowy pomiędzy amerykańskimi uniwersytetami a *Hanbanem*, dotyczące m.in. zasad zatrudniania pracowników Instytutów Konfucjusza są niejawne,
- chińskie inwestycje w amerykańskie szkolnictwo wyższe wynoszące 158 milionów dolarów są „w rzeczywistości czarną dziurą”, ponieważ 70% amerykańskich szkół wyższych i uniwersytetów łamie prawo nie ujawniając skali finansowania⁴⁸⁹,
- sposób finansowania Instytutów Konfucjusza „może narażać na szwank wolność akademicką”⁴⁹⁰.

Szeroko komentowane w amerykańskich mediach kontrowersje związane z Instytutami Konfucjusza dotyczą nie tylko ich działalności na uniwersytetach, ale także w ramach sieci Klas Konfucjusza, zarządzanej przez Centrum Instytutu Konfucjusza w USA (CIUS). W sierpniu 2020 Departament Edukacji stwierdził, że CIUS jest kontrolowany przez chiński rząd, a jego celem jest prowadzenie działań propagandowych, równocześnie wzywając do ujawniania danych finansowych tej placówki⁴⁹¹. Na skutek decyzji Senatu USA z marca 2021 roku odmawiającej finansowaniu przez Departament Edukacji uniwersytetów współpracujących z Instytutami Konfucjusza oraz placówek oświatowych finansowanych przez stronę chińską, została zamknięta ponad połowa tych placówek w USA⁴⁹².

Podobne zastrzeżenia wobec działalności Instytutów Konfucjusza oraz Klas Konfucjusza jak w USA pojawiły się także w innych częściach świata. Wolność akademicka, rozumiana jako swoboda prowadzenia badań bez żadnych ograniczeń, w tradycji anglosaskiej uważana jest za fundamentalną zasadę. Dlatego też środowiska akademickie Zjednoczonego Królestwa, Kanady

---

⁴⁸⁸ China's Impact on the U.S. Education System. (2019). *U.S. Senate Permanent Subcommittee on Investigations*. [www.hsgac.senate.gov/imo/media/doc/PSI Report China's Impact on the US Education System.pdf](http://www.hsgac.senate.gov/imo/media/doc/PSI%20Report%20China's%20Impact%20on%20the%20US%20Education%20System.pdf).

⁴⁸⁹ Ibidem, 70.

⁴⁹⁰ Ibidem, 3.

⁴⁹¹ Horsley, J. (2021). It's time for a new policy on Confucius institutes. *Brookings Institute*. <https://www.brookings.edu/articles/its-time-for-a-new-policy-on-confucius-institutes>

⁴⁹² Ibidem.

i Australii są wyczuwane na stosowanie przez Instytuty Konfucjusza cenzury w myśl zaleceń KPCh, dotyczącej takich drażliwych tematów, jak:

- brak demokratycznych procedur w Chinach,
- tłumienie krytyki obywatelskiej wobec władz chińskich,
- status polityczny Tajwanu,
- łamanie praw człowieka w Tybecie,
- ludobójstwo Ujgurów w Sinkiangu,
- masakra na placu Tiananmen w 1989 roku,
- protesty w Hongkongu w latach 2019–2020,
- prześladowania Falun Gong,
- działania chińskiego rządu podczas pandemii Covid-19.

Kontrowersje budzi fakt łączenia przez Instytuty Konfucjusza eksterytorialnej chińskiej cenzury z niejawnym finansowaniem wyższych uczelni w państwach demokratycznych. W 2012 roku Christopher R. Hughes, profesor stosunków międzynarodowych w London School of Economics and Political Science (LSE), gdzie w latach 2002–2005 pełnił funkcję dyrektora Asia Research Center, skrytykował przyjęcie przez swoją uczelnię 400 tys. dolarów z Chin. Porównał tę dotację do skandalu, który wybuchł po przyjęciu przez LSE półtora miliona dolarów z Libii rządzonej przez pułkownika Kadafigo. W czerwcu 2012 roku Hughes ujawnił, że na stronie internetowej Instytutu Konfucjusza znajdował się animowany film przedstawiający wojnę, która toczyła się na Półwyspie Koreańskim w latach 1950–1953 zgodnie z propagandową wykładnią KPCh. Według autorów filmu była to: „wojna przeciwko amerykańskiej agresji i pomoc Korei” sprowokowana nie przez Stalina i Kim Ir Sena ale przez amerykańskich podżegaczy wojennych, którzy zbombardowali chińskie wioski w pobliżu granicy chińsko-koreańskiej. Następnie amerykańscy imperialiści zmanipulowali Radę Bezpieczeństwa ONZ, która przyjęła rezolucję, dzięki której demoniczni Amerykanie zaatakowali cały Półwysep Koreański, gdzie powstrzymali ich bohaterscy chińscy żołnierze.⁴⁹³ Po rozesłaniu przez Hughesa linku film zniknął ze strony internetowej Instytutu Konfucjusza, ale jeszcze przez pewien czas można go było obejrzeć na innych oficjalnych chińskich stronach internetowych.

W przypadku Kanady protesty ze strony środowisk akademickich pod adresem Instytutów Konfucjusza zostały poprzedzone negatywną opinią na temat ich działalności wydaną przez kanadyjski kontrwywiad. Od momentu pojawienia się Instytutów Konfucjusza w Kanadzie w 2007 roku Kanadyjska Służba Wywiadu Bezpieczeństwa (*Canadian Security Intelligence*

---

⁴⁹³ Hughes, C. R. (2014). Confucius Institutes and the university: distinguishing the political mission from the cultural. *Issues and Studies*, 50(4), 69–70.

Service, CSIS) w swoich raportach wielokrotnie zwracała uwagę na zagrożenie jakie stwarza chińska agentura⁴⁹⁴. Według CSIS: „Pekin chce zdobyć serca i umysły świata, nie tylko jego rynki gospodarcze, jako sposób na umocnienie potęgi”, dlatego też: „Chiny używają Instytutów Konfucjusza w swoim dążeniu do globalnej dominacji”⁴⁹⁵. W wydanej 2009 roku książce⁴⁹⁶ były oficer CSIS Michel Juneau-Katsuya i dziennikarz Fabrice de Pierrebouurg stwierdzają, że kluczowe stanowiska w Instytutach Konfucjusza pełnią etatowi pracownicy chińskich służb bezpieczeństwa. Do ich zadań należą:

- długofalowe działania operacyjne wywiadu,
- osłona kontrwywiadowcza chińskich działań na arenie międzynarodowej,
- zwalczanie środowisk, których działania i poglądy zostały uznane za wrogie wobec ChRL;
- szpiegostwo militarne i przemysłowe,
- rekrutacja agentury,
- tworzenie agentury wpływu wśród życzliwie nastawionych cudzoziemców,
- polityczny nadzór nad propagandą,
- kontrola środowisk chińskiej diaspory,
- inwigilacja chińskich obywateli studiujących i pracujących za granicą.

Ostrzeżenia ze strony kanadyjskich służb początkowo nie wywarły wpływu na rozwój Instytutów Konfucjusza na tamtejszych uczelniach. Dopiero ich znaczący rozwój spowodował protesty ze strony środowisk akademickich. W 2013 roku Université de Sherbrooke oraz McMaster University zerwały współpracę z Instytutami Konfucjusza po złożeniu skarg na legalność umów i praktyki dyskryminacyjne. We wrześniu 2014 roku Kanadyjskie Stowarzyszenie Nauczycieli Uniwersyteckich (Canadian Association of University Teacher, CAUT) wezwało kanadyjskie uniwersytety do zerwania umów z Instytutami Konfucjusza. Według dyrektora wykonawczego tej organizacji Jamesa Turka: „Zgadząc się na goszczenie Instytutów Konfucjusza, kanadyjskie uniwersytety i kolegia narażają na szwank swoją własną integralność, pozwalając organizacji Chinese Language Culture International zabrać głos w szeregu spraw akademickich, takich jak program nauczania, teksty i tematy dyskusji w klasie”. Turk stwierdził także, że: „Taka ingerencja

---

⁴⁹⁴ Wu, T. (2017, Wrzesień). *Canadians’ Perception of Confucius Institutes: Culture Experience or Political Propaganda? 2017 3rd International Conference on Social Science and Higher Education* (pp. 404–407). Atlantis Press.

⁴⁹⁵ The Canadian Press. (2007, Maj 28). ‘CSIS say: Confucius part of Chinese bid to win over western hearts’. *The Monitor*. <http://www.themonitor.ca/article-cp69319033-CSIS-say-Confucius-part-of-Chinese-bid-to-win-over-western-hearts.html>.

⁴⁹⁶ de Pierrebouurg, F., Juneau-Katsuya, M. (2009). *Nest of Spies: the starting truth about foreign agents at work within Canada’s borders*. HarperCollins Canada, pp. 160–162.

jest fundamentalnym naruszeniem wolności akademickiej⁴⁹⁷. Apel CAUT odniósł skutek, niektóre uniwersytety, takie jak Uniwersytet Manitoba, Concordia oraz McGill, odrzuciły propozycje współpracy ze strony chińskiej.

W Australii pojawienie się Instytutów Konfucjusza spowodowało zdecydowany protest profesor Uniwersytetu w Sydney Jocelyn Chey, specjalizującej się w stosunkach australijsko-chińskich i pracującej przez prawie 20 lat na odpowiedzialnych stanowiskach w dyplomacji (między innymi w latach 1992–1995 pełniła funkcję Konsula Generalnego w Hongkongu). W 2007 roku Chey skrytykowała umowę podpisaną przez Uniwersytet w Sydney, zawierającą poufną klauzulę o przejęciu uniwersyteckiego programu nauczania języka chińskiego przez Instytut Konfucjusza. W liście do prorektora Chey wezwała do odrzucenia lub daleko idącej modyfikacji tej umowy⁴⁹⁸. Senat uniwersytetu w Sydney przyjął to drugie rozwiązanie, uwzględniając sugestie Chey według której: „Istnieje kwestia wolności akademickiej i prawa naukowców nie tylko do nauczania, ale także do prowadzenia badań i publikowania w obszarach, w których nie znajdują się pod niczym kierownictwem”⁴⁹⁹. Podczas przemówienia w think tanku Sydney Institute Chey zauważyła, że:

Podejście *soft power* jest obecnie stosowane do wszystkich państw utrzymujących stosunki dyplomatyczne z Chinami, a zwłaszcza do tych w regionie Azji i Pacyfiku, tych z dużą etniczną społecznością chińską, tych z zasobami naturalnymi potrzebnymi chińskiemu przemysłowi i tych z bliskimi stosunkami z Waszyngtonem⁵⁰⁰.

Dlatego też Australia jako państwo spełniające wszystkie te warunki, stała się obiektem działania chińskiego *soft power*, którego najważniejszym instrumentem są Instytuty Konfucjusza. Według Chey Chiny próbują z jednej strony zmienić nastawienie australijskiej opinii publicznej wobec prowadzonej polityki, a z drugiej starają się skonsolidować i zapewnić sobie poparcie ze strony mniejszości chińskiej.

W 2016 roku wpływ Chin na szkolnictwo wyższe w Australii skrytykował Stephen Fitzgerald, który pełnił funkcję pierwszego ambasadora Australii w Chinach. Fitzgerald w szczególności odniósł się do przyjęcia dotacji przez Uniwersytet Technologiczny w Sydney od chińskiego biznesmena Huang Xiangmo, zamieszanego w skandal z finansowaniem Partii

---

⁴⁹⁷ Montgomery, M. (2014, Wrzesień 9). *Radio Canada International*. University teachers call for an end to Confucius Institutes. <https://www.rcinet.ca/en/2014/09/09/university-teachers-call-for-an-end-to-confucius-institutes/>

⁴⁹⁸ Maslen, G. (2007, Grudzień 2). Australia: Warning—be wary of Confucius Institutes. *University World News*. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20071130094503100>

⁴⁹⁹ Ibidem.

⁵⁰⁰ Ibidem.

Socjalistycznej⁵⁰¹. Wypowiadając się na temat Instytutów Konfucjusza Fitzgerald stwierdził, że mogą one funkcjonować w Australii, ale nie ma dla nich miejsca na tamtejszych uniwersytetach⁵⁰².

Zjednoczone Królestwo z 29 Instytutami Konfucjusza jest drugim na świecie państwem, po Stanach Zjednoczonych, pod względem ilości tych placówek. Funkcjonują one na najbardziej prestiżowych angielskich uniwersytetach w miastach takich jak: Londyn, Edynburg, Liverpool, Manchester, Newcastle, Nottingham i Cardiff. Obok Instytutów Konfucjusza w Zjednoczonym Królestwie działa 148 Klas Konfucjańskich na terenie szkół średnich i innych placówek oświatowych i kulturalnych. W 2019 roku komisja Praw Człowieka Partii Konserwatywnej przedstawiła raport⁵⁰³, w którym na podstawie szeregu zeznań stwierdzono nieprawidłowości związane z działalnością Instytutów Konfucjusza, zarówno na uniwersytetach brytyjskich, jak i na świecie. Dotyczyły one następujących kwestii:

- przestrzegania wolności intelektualnej przez uczelnie wyższe,
- finansowania,
- zatrudnienia,
- propagandy KPCh i związanej z nią cenzury.

Jeden z respondentów komisji dr Terence Russell z University of Manitoba, wyjaśniając, dlaczego starał się nie dopuścić do powstania Instytutu Konfucjusza na swojej uczelni, stwierdził, że:

Istniały cztery główne punkty, w których argumentowaliśmy, że Instytut Konfucjusza był złym wyborem dla naszej uczelni: motywacja administracyjna, akademicka uczciwość, prawa człowieka i wspólne wartości oraz kooptacja uczciwości uniwersyteckiej... Uniwersytety w świecie zachodnim działają zgodnie z zasadą wolności akademickiej. Uważa się, że swobodny i nieograniczony obieg informacji i idei, połączony z energiczną, rzeczową debatą, jest najbardziej niezawodnym sposobem pogłębiania ludzkiego zrozumienia. Rząd Chin w praktyce nie podziela tych zasad. Model Instytutów Konfucjusza ze swej natury działa wbrew zasadom wolności akademickiej. Zamiast być wybrany poprzez standardowe praktyki zatrudniania wykładowców, które podkreślają kompetencje akademickie, instruktorzy Instytutu Konfucjusza dostarczani przez organizacje partnerskie w Chinach muszą zademonstrować rzetelność polityczną, a także zdolności pedagogiczne. Program nauczania jest zwykle określany przez centralne biuro Instytutu Konfucjusza w Pekinie. Kwestie uważane przez Pekin za drażliwe rządu nie podlegają dyskusji⁵⁰⁴.

---

⁵⁰¹ Cohen, H. (2016, Październik 14). Australian universities the latest battleground in Chinese soft power offensive. *ABC Australia*. <https://www.abc.net.au/news/2016-10-14/universities-latest-battleground-in-chinese-soft-power-offensive/7931958>

⁵⁰² Ibidem.

⁵⁰³ China's Confucius Institutes: An Inquiry by the Conservative Party Human Rights Commission. (2019). *Conservative Party Human Rights Commission*. https://web.archive.org/web/20191016144832/http://www.conservativehumanrights.com/news/2019/CPHRC_Confucius_Institutes_report_FEBRUARY_2019.pdf

⁵⁰⁴ Ibidem, 17.

W swoich zaleceniach Komisja Praw Człowieka Partii Konserwatywnej wezwała rząd Jej Królewskiej Mości do natychmiastowego podjęcia następujących działań:

- dokonania przeglądu wszystkich umów zawartych pomiędzy brytyjskimi placówkami oświatowymi różnych szczebli a Instytutami Konfucjusza,
- uznania wszystkich umów zawartych pomiędzy brytyjskimi placówkami oświatowymi różnych szczebli a Instytutami Konfucjusza za zawieszony do momentu ogłoszenia przeglądu,
- dokonania analizy wszelkich dostępnych raportów dotyczących działalności Instytutów Konfucjusza,
- przeprowadzenia dochodzenia mającego na celu ustalenie czy zasady zatrudnienia wykładowców Instytutów Konfucjusza nie stanowią naruszenia Ustawy o równości z 2010 roku,
- przeprowadzenia dochodzenia w celu weryfikacji informacji dotyczących przypadków szantażu wobec studentów i wykładowców,
- przeprowadzenia dochodzenia dotyczącego cenzury i ograniczania wolności wypowiedzi,
- wprowadzenia wymogu jawności umów uniwersytetów z Instytutami Konfucjusza jeszcze przed ich podpisaniem,
- wprowadzenia wymogu jawności wszelkich dotacji od instytucji zagranicznych dla brytyjskich placówek oświatowych,
- przeprowadzenie przeglądu wiz dla osób zatrudnionych w Instytutach Konfucjusza,
- wprowadzenia wymogu nauczania historii i kultury Chin bez treści ideologicznych.

Kontrowersje dotyczące Instytutów Konfucjusza pojawiły się także w Niemczech, gdzie w 2021 roku, w porozumieniu z tamtejszymi uniwersytetami, działało 19 tego typu placówek. Na ich szybki rozwój wpłynęły przede wszystkim relacje chińsko-niemieckie. Niemieccy oficjele wielokrotnie krytykowali łamanie praw człowieka w Chinach, jednak działania państwa ograniczają się jedynie do retoryki niemającej przełożenia na konkretne działania. W praktyce wzajemne stosunki obydwu państw są bardzo dobre, przede wszystkim ze względu na łączące je bliskie więzi ekonomiczne. Niemiecki przemysł jest uzależniony od dostaw prefabrykatów z Chin, natomiast chiński od nowoczesnych technologii dostarczanych z Niemiec⁵⁰⁵. Dlatego też politykę Niemiec wobec Chin od czasów kanclerza Schrödera determinują lobbyści przemysłowi. Niemieccy politycy wszystkich opcji (pewien wyjątek stanowią Zieloni) nie odważą się na

---

⁵⁰⁵ Wolff, G. B. (2021). Germany's foreign economic policy: four essential steps. *Bruegel-Blogs*. <https://www.bruegel.org/blog-post/germanys-foreign-economic-policy-four-essential-steps>

zerwanie lukratywnych kontraktów z firmami chińskimi, gdyż groziłoby to zapaścią gospodarczą Niemiec i masowym bezrobociem⁵⁰⁶.

Mimo to Instytuty Konfucjusza budzą w Niemczech kontrowersje, na skutek których niektóre niemieckie uniwersytety (np. w Düsseldorfie, Hamburgu i Trewirze) zaprzestały z nimi współpracy. W 2021 roku działacze Junge Union (JU) Stadtverband Göttingen rozpoczęli kampanię, której celem jest zerwanie współpracy z Instytutami Konfucjusza przez Uniwersytet Leibniza w Hanowerze i Uniwersytet Georga-Augusta w Getyndze. W oświadczeniu tej organizacji czytamy, że Instytuty Konfucjusza są finansowane przez KPCh: „w celu wzmocnienia propagandy pekińskiej ideologii totalitarnej i wywarcia szkodliwego wpływu na niemieckie uniwersytety”⁵⁰⁷. Junge Union zarzuca Instytutom Konfucjusza szpiegostwo oraz łamanie wolności nauki, a uniwersytetom w Getyndze i Hanowerze nieprzestrzeganie demokratycznych reguł gry. Według inicjatora akcji, urodzonego w Chinach i mieszkającego od 2018 roku w Niemczech Yuhan Huanga, ponieważ Instytuty Konfucjusza podlegają chińskiemu Ministerstwu Edukacji, zobowiązane są do realizacji wytycznych KPCh.

Kolejnym skandalem związanym z działalnością Instytutów Konfucjusza, który odbił się szerokim echem w niemieckich mediach, było odwołanie na dwóch niemieckich uczelniach: Uniwersytecie Duisburg-Essen oraz Uniwersytecie Leibniza w Hanowerze spotkań promujących książkę *Xi Jinping – najpotężniejszy człowiek na świecie* autorstwa Stefana Austa, byłego redaktora naczelnego *Spiegla* i Adriana Geiges, chińskiego korespondenta *Sterna*. Wydawnictwo Piper Verlag w wydanym oświadczeniu stwierdziło, że odwołanie spotkań promujących książkę o Xi Jinpingu „jest niepokojącym sygnałem” i efektem działań chińskiego konsula w Düsseldorfie, Feng Haiyanga⁵⁰⁸.

Według Andreasa Fuldy i Davida Missala konstytucyjna gwarancja wolności akademickiej niemieckich uniwersytetów jest zagrożona przez „zglobalizowany reżim cenzury Komunistycznej Partii Chin (KPCh)”⁵⁰⁹, który korumpuje zarówno uczelnie wyższe, jak i poszczególnych naukowców, przy całkowitej bierności państwa. Autorzy artykułu twierdzą, że zagrożenie to nie jest właściwie zidentyfikowane ani przez państwo niemieckie, ani przez środowisko uniwersyteckie. Przykładem

---

⁵⁰⁶ Fulda, A. (2021). Für einen Paradigmenwechsel in der deutschen Chinapolitik. *China. Table*. <https://bit.ly/3B3qiID>.

⁵⁰⁷ Schnieder, S. (2021, Lipiec 3). Gegen demokratische Regeln: JU-Stadtverband Göttingen kritisiert Konfuzius-Institute. *HNA*. <https://www.hna.de/lokales/goettingen/goettingen-ort28741/gegen-demokratische-regeln-ju-stadtverband-goettingen-kritisiert-konfuzius-institute-90839088.html>

⁵⁰⁸ Sharma, Y. (2021) New row over Confucius Institutes' role on campuses. *University World News*. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20211029094715105>

⁵⁰⁹ Fulda, A., Missal, D. (2022). Mitigating threats to academic freedom in Germany: the role of the state, universities, learned societies and China. *The International Journal of Human Rights*, 26(10), 1803–1821.

działania cenzury może być nałożenie w marcu 2022 roku przez Chiny sankcji wymierzonych w instytucje europejskie w tym na Mercator Institute for China Studies (MERICS), think tank z siedzibą w Berlinie zajmujący się problematyką gospodarczych relacji z Państwem Środka. Fulda i Missala wskazują na zagrożenie, jakie dla wolności akademickiej stanowi niekontrolowane finansowanie niemieckich uniwersytetów przez stronę chińską. Przykładem takich praktyk mogą być dotacje z Huawei, jakie otrzymały Wolne Uniwersytety w Berlinie i Monachium oraz dotacje z innych podmiotów nadzorowanych przez KPCh przyjęte przez uniwersytety w Getyndze, Freiburgu i Bremie⁵¹⁰. Według autorów artykułu taktyka „bata i marchewki” stosowana przez KPCh w celu zneutralizowaniu niezależnych środowisk akademickich w Niemczech w znacznej mierze się powiodła. Jedynym przypadkiem, gdy państwo niemieckie zaangażowało się czynnie w obronie wolności akademickiej, była sprawa umowy podpisanej przez *Hanban* z Wolnym Uniwersytetem w Berlinie, na mocy której uczelnia zobowiązała się do przestrzegania chińskiego prawa. Gdy sprawa została nagłośniona przez media, władze wymogły na uniwersytecie renowację umowy. W przypadku uniwersytetów w Stuttgarcie i Hohenheim, pomimo podpisania w 2014 roku umowy z *Hanbanem*, rok później zrezygnowano ze współpracy ze stroną chińską. Przyczyniły się do tego protesty studenckie na rzecz wolnego Tybetu pod hasłem „Powiedz nie Instytutom Konfucjusza”⁵¹¹.

Spośród państw europejskich największe kontrowersje działalność Instytutów Konfucjusza wzbudziła w Szwecji. Magnus Fiskesjö w artykule⁵¹² opisuje kontrowersje związane z likwidacją w grudniu 2014 roku założonego w 2005 na Uniwersytecie Sztokholmskim pierwszego w Europie Instytutu Konfucjusza. Rektor uniwersytetu, Söderbergh Widding, uzasadniał tę decyzję wątpliwościami, czy w ramach uniwersytetu może istnieć instytut finansowany przez inny kraj. Zerwanie współpracy Uniwersytetu Sztokholmskiego ze stroną chińską było poprzedzone dyskusją w szwedzkich mediach spowodowaną przez incydent w Bradze⁵¹³. W sierpniu 2014 roku dyrektorka generalna *Hanbanu* Xu Lin nakazała usunąć z programu konferencji European Association for Chinese Studies (EACS) w Bradze w Portugalii informacje dotyczące tajwańskich instytucji akademickich. Wywołało to natychmiastową reakcję prezesa EACS Rogera Geatrexa, który wydał polecenie powtórnego wydrukowania oryginalnego programu, a następnie rozdanie

---

⁵¹⁰ Ibidem.

⁵¹¹ Tibetan Community in Germany. (2015). *First China-backed Confucius Institute shutdown in Germany*. <https://studentsforafreetibet.org/media-center/press-releases/press-releases/first-china-backed-confucius-institute-shutdown-in-germany>

⁵¹² Fiskesjö, M. (2015). Stockholm University terminating its Confucius Institute. *Humanities and Social Sciences Online*.

⁵¹³ Zanardi, C. (2016). China's soft power with Chinese characteristics: the cases of Confucius Institutes and Chinese naval diplomacy. *Journal of Political Power*, 9(3), 431–447.

go uczestnikom konferencji. Sprawa odbiła się szerokim echem na całym świecie jako przykład stosowania chińskiej cenzury wobec instytucji państw demokratycznych. Według Fiskesjö dodatkowym czynnikiem, który mógł wpłynąć na decyzje władz Uniwersytetu Sztokholmskiego mógł być fakt, że żaden z uniwersytetów państw skandynawskich nie zezwolił na funkcjonowanie Instytutów Konfucjusza na swoim terenie.

W 2020 roku w Szwecji zostały rozwiązane wszystkie umowy z Instytutami Konfucjusza w następstwie afery związanej z wydawcą i pisarzem Gui Minhai, posiadającym obywatelstwo szwedzkie. Gui zniknął w Tajlandii pod koniec 2015 roku, a po trzech miesiącach ukazało się nagranie, w którym stwierdza, że powrócił do Chin z własnej i nieprzymuszonej woli oraz że zrzeka się obywatelstwa szwedzkiego. W trzy lata później roku oświadczył, że potępia szwedzkich polityków próbujących wykorzystać go do swoich niecznych celów. Zarówno jego tajemnicze zniknięcie w Tajlandii, jak i „dobrowolne” oświadczenia w chińskiej telewizji, wzbudziły oburzenie w światowych mediach. W lutym 2020 roku Gui został skazany na 10 lat pod zarzutem szpiegostwa⁵¹⁴. Relacje szwedzko-chińskie pogorszyły się jeszcze bardziej, gdy chiński ambasador w Szwecji Gui Congyou stwierdził, że: „Naszych przyjaciół traktujemy dobrym winem, ale dla naszych wrogów mamy strzelby”⁵¹⁵. Całej sprawie towarzyszyła kampania propagandowa sterowana z chińskiej ambasady oraz groźby zerwania relacji gospodarczych⁵¹⁶.

7.3. Projekt Made in China 2025

W literaturze poświęconej Made-in-China 2025 (MIC 2025) często porównuje się chiński projekt z niemieckim Przemysłem 4.0. Według Maxa J. Zengleina i Anny Holzmann: „MIC25 ma na celu powielenie niemieckiej koncepcji Przemysłu 4.0”⁵¹⁷. W innym raporcie MERICS autorzy, analizując możliwe skutki Made-in-China 2025, stwierdzają, że: „Poprzez energiczną modernizację w większości zacofanych procesów przemysłowych w chińskim sektorze wytwórczym chiński rząd ma nadzieję na poprawę konkurencyjności swoich przedsiębiorstw na rynkach krajowych oraz na zwiększenie ich globalnej ekspansji”⁵¹⁸. Według Linga Li porównanie Made-in-China

---

⁵¹⁴ Svensson, C. (2019). Frames, Discursive Practices, and Bilateral Relations: The Gui Minhai Case in Chinese and Swedish Media. *LUP Students Papers*. <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9032774>

⁵¹⁵ de Weck, J. (2020). The Swiss Model vs. Swedish Model in Dealing with China. *Foreign Policy Research Institute*. <https://www.fpri.org/article/2020/05/the-swiss-model-vs-swedish-model-in-dealing-with-china/>

⁵¹⁶ Jerdén, B., Bohman, V. (2019). China’s propaganda campaign in Sweden, 2018–2019. *UI brief*, (4).

⁵¹⁷ Zenglein, M. J., Holzmann, A. (2019). Evolving made in China 2025. *MERICS papers on China*, 8, 78.

⁵¹⁸ Wübbecke, J., Meissner, M., Zenglein, M. J., Ives, J., Conrad, B. (2016). Made in China 2025. *Mercator Institute for China Studies. Papers on China*, 2(74), 4.

2025 i Przemysłu 4.0 jest uzasadnione sytuacją, w której znalazły się Chiny. Państwo Środka po okresie spektakularnego rozwoju gospodarczego przestało być „fabryką świata” ze względu na wzrost kosztów produkcji. Funkcje tanich producentów przejmują takie państwa jak Indie czy Wietnam⁵¹⁹. Dla Chin jedynym sposobem wydostania z „pułapki średniego rozwoju” staje się powtórzenie drogi rozwoju USA, Niemiec i Japonii, które rozwinęły zaawansowane technologie, przede wszystkim cyfrową⁵²⁰.

Projekt Made in China 2025 został wstępnie opracowany w 2013 roku przez Chińską Akademię Inżynierii, będącą think tankiem na poziomie ministerialnym oraz Ministerstwo Przemysłu i Technologii Informacyjnych (MIIT). Pracami grupy ekspertów i naukowców kierował prezes Chińskiej Akademii Inżynierii Zhou Qi⁵²¹. Idea projektu MIC 2025 została wywiedziona z uchwał Trzeciego Plenum KPCh, wzywających do intensyfikacji rozwoju gospodarczego poprzez rozwój innowacyjności. W styczniu 2014 roku projekt zyskał poparcie wicepremiera Ma Kai, a w maju 2015 roku Rada Państwa określiła dziesięć kluczowych sektorów, których rozwój powinien być stymulowany przez MIC 2025. Należą do nich:

- nowe technologie informacyjne,
- sterowanie cyfrowe,
- sprzęt lotniczy i kosmiczny,
- zaawansowane technologicznie jednostki pływające,
- zaawansowane wyposażenie trakcji kolejowej,
- energooszczędne technologie,
- nowe materiały,
- biomedycyna i zaawansowany sprzęt medyczny,
- maszyny i urządzenia rolnicze,
- samochody elektryczne⁵²².

W sierpniu 2015 roku z inicjatywy wicepremiera Ma Kai utworzono Krajowy Komitet Doradczy ds. Budowy Strategii Mocy Produkcyjnej, którego zadaniem było sformułowania wytycznych dla poszczególnych sektorów przemysłu. Główny Plan Techniczny China 2025 zwany też „Zieloną Księgą” określa podstawowe priorytety takie jak:

---

⁵¹⁹ Shek, C. (2019). Aiming for the Top: Can China Escape the Middle Income Trap? *CKGSB Knowledge Magazine*. <http://knowledge.ckgsb.edu.cn/2019/05/23/chinese-economy/china-middle-income-trap/>

⁵²⁰ Li, L. (2018). China’s manufacturing locus in 2025: With a comparison of “Made-in-China 2025” and “Industry 4.0”. *Technological Forecasting and Social Change*, 135, 66–74.

⁵²¹ Liu, X. (2016). Innovation design: made in China 2025. *Design Management Review*, 27(1), 52–58.

⁵²² U.S. Chamber of Commerce. (2017). *Made in China 2025: Global Ambitions Built on Local Protections*. https://www.uschamber.com/assets/documents/final_made_in_china_2025_report_full.pdf

- popyt na produkcję przemysłową rynku krajowego i zagranicznego,
- prognozy dotyczące rozwoju chińskiego przemysłu w latach 2020–2025,
- określenie podstawowych produktów i technologii,
- określenie skali wsparcia finansowego⁵²³.

W październiku 2015 roku projekt China 2025 został ogłoszony jako jeden z priorytetów XIII Planu Pięcioletniego na lata 2016–2020. Ostatecznie został wdrożony przy współpracy Komisji Reform i Rozwoju Naukowego (NDRC), Ministerstwa Nauki i Technologii oraz Ministerstwa Przemysłu i Technologii Informacyjnych, pod bezpośrednim nadzorem Biura Politycznego i Rady Państwa. Na czele międzyresortowej małej grupy wiodącej, która zaczęła koordynować działania projektu China 2025, stanął wicepremier Ma Kai. Dwa podstawowe cele strategiczne China 2025 to:

- zdobycie dominującej pozycji producenta wyrobów zaawansowanych technologicznie w skali globalnej,
- przejęcie kontroli nad światowymi łańcuchami dostaw.

Zdobycie dominacji w sferze produkcji i redystrybucji dóbr w skali globalnej w opinii chińskich władz byłoby możliwe w stulecie powstania ChRL. Aby osiągnąć ten cel, według autorów projektu China 2025, należy podjąć działania obejmujące kilka etapów:

- rozwinąć lokalną produkcję przemysłową poprzez wdrożenie rodzimych technologii oraz promowanie chińskich marek i własności intelektualnej, co zdaniem autorów projektu jest możliwe nie tyle dzięki mechanizmom rynkowym, ale przede wszystkim poprzez centralną kontrolę i odpowiednie dyrektywy wykonawcze,
- po stworzeniu rodzimych substytutów, zarówno poprzez własne badania, jak i pozyskanie obcych wynalazków, należy przejść do kolejnego etapu, jakim jest całkowite uniezależnienie się chińskiej gospodarki od zagranicznych technologii,
- po zdobyciu za granicą lub wynalezieniu własnych rozwiązań zaawansowanych technologicznie należy przejąć decydujący udział w światowym rynku liczących się branż oraz osiągnąć kontrolę nad newralgicznymi z punktu widzenia globalnych interesów łańcuchami dostaw⁵²⁴.

Tak ambitny program jest aktualnie daleki od realizacji, o czym mogą świadczyć poważne problemy chińskiej gospodarki po wprowadzeniu amerykańskiego embarga na półprzewodniki w październiku 2022 roku. Pomimo zapowiedzi, że chińskie firmy, takie jak Huawei, są w stanie same wyprodukować *chipy* niezbędne do swoich urządzeń, problemy związane z ich brakiem

---

⁵²³ Ibidem, 15.

⁵²⁴ Ibidem, 16.

mogą wskazywać na coś dokładnie odwrotnego. Pomimo skopiowania amerykańskich *chipów* Chiny nie są w stanie wyprodukować ich ilości mogącej zaspokoić potrzeby przemysłu⁵²⁵.

Jedną z przyczyn braku spodziewanych rezultatów China 2025 jest brak skuteczności elementów tego projektu, które należą do sfery oddziaływania *soft power*. Działania tego typu miały dwojaki charakter: rozpowszechnianie odpowiednich narracji oraz bezpośrednio oddziaływanie przez firmy. Decydenci Państwa Środka są w pełni świadomi, że agresywne praktyki chińskiego biznesu, takie jak szpiegostwo przemysłowe, wykupywanie zaawansowanych technologicznie firm, aby kopiować ich rozwiązania, oraz wręcz systemowe łamanie praw własności intelektualnej, powodują postrzeganie Chin jako zagrożenia⁵²⁶. Dlatego też poczynaniom chińskich firm za granicą towarzyszą działania osłonowe, których celem jest przedstawianie Chin jako wiodącego „supermocarstwa produkcyjnego” (制造强国) oraz „supermocarstwa internetowego” (网络强国), z którym współpraca może przynieść szereg korzyści⁵²⁷. Obok kompleksowych działań propagandowych istotną rolę, według autorów projektu China 2025, pełni promocja chińskich marek prowadzona na poziomie poszczególnych firm. Celem takich działań jest przedstawienie oferty chińskich firm jako produktów wysokiej jakości, będących efektem zastosowania zaawansowanych technologii.

Obie te narracje, zarówno kompleksowa, jak i prowadzona na poziomie firm, początkowo były bardzo skuteczne. Wizja Chin jako państwa cudu gospodarczego, rozpowszechniana zarówno przez media chińskie, jak przez niezależne media państw demokratycznych, była powszechnie akceptowana przez opinię publiczną tych państw. Z czasem jednak taka narracja przestała być skuteczna, na co złożyło kilka czynników:

- spowolnienie wzrostu gospodarczego Chin,
- zauważalne różnice pomiędzy oficjalną retoryką władz chińskich a rzeczywistym stanem gospodarki, brak wiarygodnych danych spowodował kwestionowanie przez zagranicznych analityków informacji dotyczących wzrostu gospodarczego Chin,
- wzrost ilości transgranicznych transakcji fuzji i przejęć zagranicznych firm,
- problemy jakościowe chińskich produktów.

Do postrzegania chińskich przedsiębiorstw jako wrogich przyczyniły się kontrowersje dotyczące wykupywania zagranicznych firm dysponujących zaawansowaną technologią

---

⁵²⁵ Ni, A. J. (2023). The Chinese Economy at The Crossroads and The Uncertain Future of the “China Model”. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 10(2).

⁵²⁶ Hannas, W. C., Mulvenon, J., Puglisi, A. B. (2013). *Chinese industrial espionage: Technology acquisition and military modernisation*. Routledge.

⁵²⁷ Wübbecke, J., Meissner, M., Zenglein, M. J., Ives, J., Conrad, B. (2016). Made in china 2025. *Mercator Institute for China Studies. Papers on China*, 2(74), 4.

nieosiągalną dla strony chińskiej. Przykładem może być przejęcie przez chiński koncern Midea niemieckiej firmy KUKA zajmującej się robotyką przemysłową, za 4,5 mld euro, co miało miejsce w 2016 roku. W styczniu 2019 roku kierownictwo firmy zapowiedziało cięcia kosztów w wyniku czego zwolniono cztery tysiące pracowników firmy w Augsburgu, pomimo umowy z kontrahentem chińskim, który zobowiązał się do utrzymania zatrudnienia do 2023 roku⁵²⁸. Z kolei w 2016 roku chiński fundusz inwestycyjny Fujian Grand Chip Investment Fund LP (FGC) zaoferował 670 mln euro za firmę Aixtron, wytwarzającą urządzenia niezbędne dla produkcji półprzewodników. Transakcja ta została jednak zablokowana przez niemiecki rząd, zarówno ze względu na naciski ze strony amerykańskiej, jak i krytykę ze strony mediów⁵²⁹.

Projekt China 2025 został wylansowany i stał się powszechnie rozpoznawalny, m.in. dzięki anglojęzycznej nazwie. Początkowo stanowił ogromny sukces marketingowy, jednak wobec zmiany nastawienia rządów i opinii publicznej państw demokratycznych, na skutek agresywnych działań chińskiego biznesu, przestał się pozytywnie kojarzyć. Dlatego też od 2018 roku termin „China 2025” przestał się pojawiać w oficjalnych wypowiedziach przedstawicieli chińskiego rządu⁵³⁰.

---

⁵²⁸ Klomfass, D. (2020). *Discourse on the 'Made in China 2025' Strategy in Germany*. https://projekter.aau.dk/projekter/files/333642593/Thesis_Dana_Klomfass_2020.pdf

⁵²⁹ Hooijmaaijers, B. (2019). Blackening skies for Chinese investment in the EU?. *Journal of Chinese Political Science*, 24, 451–470.

⁵³⁰ Klomfass, D. (2020). *Discourse on the 'Made in China 2025' Strategy in Germany*. https://projekter.aau.dk/projekter/files/333642593/Thesis_Dana_Klomfass_2020.pdf

Rozdział IV

SPECYFIKA CHIŃSKIEGO *SOFT POWER* W PAŃSTWACH GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

„Zgodziliśmy się na podniesienie rangi relacji chińsko-polskich na poziom wszechstronnego partnerstwa strategicznego wskazując polityczny kierunek dla rozwoju relacji dwustronnych. Zgodziliśmy się, że obie strony powinny stymulować długoterminowy i stabilny rozwój relacji dwustronnych w oparciu o zasady wzajemnego szacunku i obopólnej, korzystnej współpracy”.

Xi Jinping

„Chiny są skłonne, wraz z Republiką Czeską, pielęgnować z trudem wypracowane i zdrowe stosunki chińsko-czeskie, umacniać tradycyjną przyjaźń, wzmacniać wzajemne zaufanie polityczne i naciskać na praktyczną współpracę w celu uzyskania kolejnych nowych osiągnięć, aby przekazać sprawę chińsko-czeskiej przyjaźni z pokolenia na pokolenie”.

Xi Jinping

1. Chiński *soft power* wobec Polski

1.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski

1.1.1. Relacje polsko-chińskie w latach 1949–1993

1 października 1949 roku Komunistyczna Partia Chin, na czele z Mao Zedongiem, proklamowała powstanie Chińskiej Republiki Ludowej po wygranej wojnie domowej z Kuomintangiem Czang Kai-szeka, który wycofał się na Tajwan. ChRL niemal natychmiast (5 października 1949 r.) została uznana przez Polskę znajdującą się pod rządami komunistów. Fakt ten będzie wielokrotnie podkreślany przez stronę chińską w relacjach z Polską jako przykład „wieloletniej” i „tradycyjnej” przyjaźni pomiędzy obydwoma państwami i narodami. Stosunki polsko-chińskie nie odbiegały od standardów przyjętych w innych państwach bloku wschodniego zdominowanego przez ZSRR. Były ożywione w latach 50-tych XX wieku, gdy Chiny traktowano jako „bratni kraj socjalistyczny”, a następnie uległy ochłodzeniu w latach 60-tych i 70-tych ze względu na konflikt ChRL z ZSRR. W latach 80-tych, po przejęciu władzy w Chinach przez Deng Xiaopinga, nastąpiło ożywienie

kontaktów polsko-chińskich. W 1985 roku miała miejsce wizyta w Chinach wicepremiera Janusza Obodowskiego i rewizyta w Polsce wicepremiera Li Penga. W 1988 roku Przewodniczący Rady Państwa generał Wojciech Jaruzelski udał się do Chin, gdzie spotkał się z Dengiem, a premier Zbigniew Messner podpisał ze stroną chińska szereg umów handlowych i gospodarczych. Według Przemysława Benkena:

Kierownictwo PZPR zamierzało przez zacieśnianie relacji z Pekinem uzyskać istotne korzyści na kilku polach: 1) wykorzystania doświadczeń chińskich w procesie reformy polityki ekonomicznej; 2) rozwijania z ChRL ożywionej wymiany handlowej, co wpłynęłoby korzystnie na polską gospodarkę i miałoby znaczenie polityczne, polegające na „przyciąganiu” Państwa Środka ku europejskim krajom socjalistycznym, oraz posłużyłoby ocieplaniu relacji ChRL z ZSRR; 3) podniesienia prestiżu międzynarodowego PRL⁵³¹.

Z kolei celem kierownictwa chińskiego, uwzględniającego dominację ZSRR w państwach bloku wschodniego, była przede wszystkim współpraca gospodarcza dzięki otwarciu polskiego rynku na chińskie produkty. Chińscy przywódcy interesowali się także próbami zreformowania systemu komunistycznego w Polsce poprzez wprowadzanie elementów wolnego rynku w gospodarce przy równoczesnym ograniczaniu swobód politycznym. Świadczy o tym atencja z jaką Deng Xiaoping podejmował Wojciecha Jaruzelskiego. W ocenie Benkena: „Wizyta gen. Jaruzelskiego w Państwie Środka była więc niewątpliwie jako zdarzenie jednostkowe, jego osobistym sukcesem politycznym. Nie przełożył się on jednak w dłuższej perspektywie na trwałe, istotne osiągnięcia w zakresie współpracy gospodarczej”⁵³².

Przełom lat 80-tych i 90-tych to okres osłabienia relacji polsko-chińskich spowodowany wydarzeniami na placu Tiananmen, gdy 4 czerwca 1989 r. armia otworzyła ogień i rozjechała czołgami protestujących od 6 tygodni studentów w wyniku czego zginęło ok. 5 tys. osób. Masakra ta została szczególnie źle odebrana w Polsce znajdującej się w trakcie transformacji ustrojowej jako kolejna zbrodnia komunistyczna.

1.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 1994–2007

W 1994 roku Chiny odwiedził premier Waldemar Pawlak, jednak zasadnicze znaczenie dla relacji polsko-chińskich miała oficjalna wizyta państwowa Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego w Chinach w dniach 17–21 listopada 1997 roku. Polski prezydent odwiedził Szanghaj, Shenzhen i Hongkong oraz spotkał się z przewodniczącym ChRL Jiang Zeminem. Po rozmowach obaj

---

⁵³¹ Benken, P. (2019). Wojciech Jaruzelski „otwiera” Chiny. Wizyta I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Państwie Środka w 1986 roku. *Pamięć i Sprawiedliwość*, 33(1), 103–132.

⁵³² Ibidem.

prezydenci złożyli oświadczenia dla prasy. Kwaśniewski powiedział, że zaprosił Zemina do Polski oraz że liczy na zwiększenie aktywności polskich przedsiębiorstw na rynku chińskim oraz chińskich na rynku polskim. Komentując spotkanie z Zeminem stwierdził, że: „W czasie rozmów wymieniliśmy doświadczenia związane z procesem transformacji demokratycznej, z budową państwa prawa, z obroną zasadniczych, uniwersalnych wartości, z przestrzeganiem praw człowieka”⁵³³.

Następnie Kwaśniewski udał się na spotkanie z chińskimi i polskimi przedsiębiorcami w siedzibie Chińskiej Rady Promocji Handlu Międzynarodowego, gdzie powiedział, że przywiązuje dużą wagę do gospodarczych relacji polsko-chińskich oraz stwierdził: „Zależy nam bardzo na odbudowaniu nadwerężonych, na początku lat 90-tych, więzi gospodarczych z rynkami dalekowschodnimi, a zwłaszcza z rynkiem chińskim”⁵³⁴. Dodał także: „Chcąc przełamać impas w polsko-chińskich kontaktach gospodarczych, potrzebne jest stworzenie nowych instrumentów, w postaci spółek handlowych i banków, ułatwiających wymianę towarową i bezpośrednie rozliczenia dewizowe, a także szersze podejmowanie kooperacji przemysłowej w postaci joint-venture”⁵³⁵.

Podczas wizyty Kwaśniewskiego podpisano dwie umowy⁵³⁶:

- umowę między Rządem Chińskiej Republiki Ludowej i Rządem Rzeczypospolitej Polskiej o Współpracy w zakresie Kwarantanny i Ochrony Zdrowia Zwierząt,
- plan realizacji Umowy między Rządem Chińskiej Republiki Ludowej a Rządem Rzeczypospolitej Polskiej o Współpracy Kulturalnej i Naukowej na lata 1998–2000.

We wspólnym komunikacie Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej czytamy, że obie strony:

- wyrażają zadowolenie z rezultatów wizyty,
- uważają, że rozwój współpracy we wszystkich dziedzinach między oboma krajami [...] służy podstawowym interesom obu krajów,
- dążyć będą do pogłębienia dialogu politycznego,
- uważają, że rozwój obopólnie korzystnej współpracy gospodarczej i handlowej stanowi bardzo ważny cel stosunków dwustronnych,

---

⁵³³ Komunikat. (2000). Wizyta oficjalna w Chinach – dzień pierwszy. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2000-i-starsze/wizyta-oficjalna-w-chinach-dzien-pierwszy,32353,archive>

⁵³⁴ Ibidem.

⁵³⁵ Ibidem.

⁵³⁶ Chinese Embassy in the Republic of Poland. (1997, Listopad 17). *Wspólny komunikat Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej, Beijing, 17 listopada 1997*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbqx/199711/t19971117_2211448.html. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2007/259/20070614>

- będą popierać współpracę gospodarczą przedsiębiorstw,
- zintensyfikują konsultacje dotyczące spraw międzynarodowych,
- będą aktywnie współdziałać w walce z międzynarodowym terroryzmem⁵³⁷.

Z dyplomatycznego punktu widzenia najbardziej istotny jest czwarty punkt komunikatu, w którym Polska uznaje Tajwan za część Chin⁵³⁸.

Hu Jintao był pierwszym przywódcą państwa chińskiego, który złożył wizytę w Polsce. 8 czerwca 2004 roku spotkał się z prezydentem Polski Aleksandrem Kwaśniewskim w Warszawie w 55. rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Chinami. W trakcie rozmowy obu prezydentów Hu stwierdził, że Polska po wejściu do NATO i Unii Europejskiej stała się wpływowym krajem w Europie oraz że współpraca w kwestiach międzynarodowych leży w interesie obydwu państw. Chiński prezydent przedstawił polskiemu propozycje dotyczące:

- zacieśnienia współpracy obydwu państw na forum międzynarodowym oraz kontynuowania dialogu na najwyższych szczeblach,
- rozwijania współpracy gospodarczej i handlowej,
- rozwijania wymiany naukowej, edukacyjnej i technologicznej.

Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Kwaśniewski zgodził się z propozycjami Hu stwierdzając: „przyjazne stosunki Polski i Chin z pewnością wejdą w nowy etap rozwoju dzięki wspólnym wysiłkom obu stron”⁵³⁹. Rozmowy prezydentów zakończyły się podpisaniem wspólnego oświadczenia Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej, w którym strona polska potwierdziła swoje poparcie dla polityki „Jednych Chin”.

---

⁵³⁷ Ibidem.

⁵³⁸ Punkt 4. dokumentu brzmiał: „Chińska Republika Ludowa i Rzeczpospolita Polska ponownie potwierdzają wzajemne poszanowanie dla dokonywanych przez siebie wyborów sposobów realizowania rozwoju gospodarczego i społecznego. Rzeczpospolita Polska wysoko ocenia i suwerenną pokojową politykę zagraniczną Chińskiej Republiki Ludowej i konstruktywną rolę ChRL w rozwijaniu współpracy i w rozwiązywaniu problemów międzynarodowych, a także jej wkład w umacnianie stabilizacji i pokoju w Azji i na świecie. Strona polska ponownie oświadcza, że Rzeczpospolita Polska uznaje, że na świecie istnieją tylko jedno Chiny i jest to Chińska Republika Ludowa oraz, że Tajwan jest nierozłączną częścią terytorium Chin, a Rząd Chińskiej Republiki Ludowej jest jedynym legalnym rządem reprezentującym całe Chiny. Chińska Republika Ludowa w pełni rozumie i respektuje dążenie Rzeczypospolitej Polskiej do integracji ze strukturami euroatlantyckimi i europejskimi, docenia politykę Polski popierającą dalszy rozwój współpracy z innymi krajami, w tym regionu Azji i Pacyfiku oraz wysoko ocenia rolę i wkład Polski w ochronę pokoju w Europie i na świecie”.

⁵³⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2004). *President Hu Jintao Holds Talks with his Polish Counterpart Aleksander Kwasniewski*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/200406/t20040608_578219.html

Podczas wizyty w Polsce Hu spotkał się także z Premierem RP Markiem Belką, Marszałkiem Sejmu Józefem Oleksym i Marszałkiem Senatu Longinem Pastusiakiem. W trakcie spotkania 9 czerwca 2004 roku. Hu stwierdził, że Chiny uważają Polskę „za dobrego przyjaciela i dobrego partnera”⁵⁴⁰, z którym należy pogłębiać wzajemną współpracę w różnych dziedzinach, przede wszystkim gospodarczej i handlowej. Według komunikatu chińskiej ambasady Hu powiedział, że: „Polska stała się jednym z największych partnerów handlowych Chin w Europie Środkowo-Wschodniej”⁵⁴¹. W odpowiedzi Belka stwierdził, „że Chiny nie tylko odgrywają coraz ważniejszą rolę w gospodarce międzynarodowej, ale także wywierają coraz większy wpływ na rozwój gospodarczy Polski”⁵⁴². Podczas spotkania z Oleksym Hu zwrócił uwagę na rolę jaką w promowaniu pomiędzy parlamentami obydwu krajów odgrywają Grupa Przyjaźni Chińsko-Polskiej w chińskim Narodowym Kongresie Ludowym oraz Grupa Przyjaźni Polska-Chiny w polskim sejmie. Oleksy odpowiedział, że „Polska i Chiny mają identyczne poglądy na wiele istotnych kwestii międzynarodowych”⁵⁴³. W rozmowie z Pastusiakiem chiński prezydent stwierdził, że działania polskiego Senatu a zwłaszcza kontakty z Chińską Ludową Polityczną Konferencją Konsultacyjną (CPPCC) przyczyniają się do rozwoju stosunków pomiędzy obydwojma państwami. Pastusiak odpowiedział: „obecnie sytuacja międzynarodowa szybko się zmienia i konieczne jest ustanowienie nowego międzynarodowego porządku polityczno-gospodarczego, aby zapewnić pokój na świecie i osiągnąć wspólny rozwój. Chiny i UE powinny odegrać w tym procesie twórczą rolę”⁵⁴⁴.

Po zakończeniu rozmów podpisano szereg dokumentów, między innymi: „Wspólne Oświadczenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej”; „Umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej o współpracy gospodarczej”; „Porozumienie między Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu Rzeczypospolitej Polskiej a Ministrem Edukacji Chińskiej Republiki Ludowej o współpracy w dziedzinie edukacji na lata 2004–2006”; „Protokół o współpracy kulturalnej między Ministerstwem Kultury Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Chińskiej Republiki Ludowej na lata 2004–2006”; „Umowę – list intencyjny w sprawie partnerstwa strategicznego w zakresie rozpoznania i eksploatacji złóż rudy i kobaltu w Kongo i Zambii,

---

⁵⁴⁰ Chinese Embassy in the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. (2004). *President Hu Jintao Meets with Polish Prime Minister and Speakers of the Parliament*. http://lk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/200406/t20040610_1383065.htm

⁵⁴¹ Ibidem.

⁵⁴² Ibidem.

⁵⁴³ Ibidem.

⁵⁴⁴ Ibidem.

pomiędzy KGHM Polska Miedź S.A. a China Development Bank i China Non – Ferrous Metal”;
 „Kontrakt ramowy na dostawy miedzi z Polski do Chin w latach 2005–2010 pomiędzy KGHM
 Polska Miedź S.A. i China Minmetals Nonferrous Metals Co. Ltd.”⁵⁴⁵.

We „Wspólnym Oświadczeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Przewodniczącego
 Chińskiej Republiki Ludowej” obejmującym 12 punktów czytamy, że obie strony:

- uważają, że w ostatnich latach chińsko-polskie stosunki uległy pomyślnemu rozwojowi,
- sformułowały mechanizmy konsultacji w dziedzinach spraw zagranicznych, gospodarczo-handlowych,
- stwierdzają, iż szanują wybraną przez drugą stronę drogę rozwoju oraz prowadzoną politykę wewnętrzną i zagraniczną zgodnie z warunkami danego kraju,
- dostrzegają różnice poglądów dotyczące podejścia do spraw politycznych, gospodarczych i społecznych oraz do systemu wartości i kwestii praw człowieka,
- uważają, że różnice te nie powinny wpływać na rozwój stosunków dwustronnych
- są zdecydowane wnieść wkład w rozwój kompleksowych stosunków strategicznego partnerstwa między Chinami i Unią Europejską,
- przywiązując szczególną wagę do relacji gospodarczych i handlowych,
- uważają, że w obecnej zmieniającej się sytuacji międzynarodowej istnieje potrzeba wspólnych działań na płaszczyźnie dwustronnej,
- stoją na stanowisku przestrzegania celów i zasad Karty Narodów Zjednoczonych, powszechnie uznawanego prawa międzynarodowego oraz zasad stosunków międzynarodowych,
- popierają reformę Organizacji Narodów Zjednoczonych,
- są gotowe zintensyfikować współpracę w organach systemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dla osiągnięcia tego celu,
- potępiają terroryzm we wszystkich jego formach,
- wyrażają wolę prowadzenia konsultacji i utrzymywania kontaktów w ważnych kwestiach globalnych,
- popierają aktywne współdziałanie między organami wymiaru sprawiedliwości, nadzoru finansowego i spraw celnych,
- będą popierać zwiększoną wymianę osobową⁵⁴⁶.

Zarówno z postanowień „Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem
 Chińskiej Republiki Ludowej o współpracy gospodarczej” jak i z treści „Wspólnego Oświadczeniu
 Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej” można
 wyciągnąć trzy zasadnicze wnioski:

---

⁵⁴⁵ Komunikat. (2004). Wizyta oficjalna Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej z Małżonką. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2004/wizyta-oficjalna-przewodniczacego-chinskiej-republiki-ludowej-z-malzonka,29615,archive>

⁵⁴⁶ Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. (2004, Czerwiec 9). *Wspólne oświadczenie Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 9 czerwca 2004*. <http://polish.cri.cn/1/2004/06/09/2@12766.htm>

1. Strona chińska zmieniła swoją politykę wobec państw Europy Środkowej w tym Polski, które wobec ich wejścia do Unii Europejskiej⁵⁴⁷ stały się cennymi kontrahentami. Zmieniło się także nastawienie strony polskiej. Według Mirosława Habowskiego: „Polityka rządu L. Millera wobec Chin szczególnie wyraźnie ujawnia polemiczny charakter sformułowanego przez W. Cimoszewicza hasła „ekonomizacji polskiej polityki zagranicznej” jako odejścia od jej ideologizacji realizowanej szczególnie przez min. B. Geremka”⁵⁴⁸.
2. Na pierwszy plan w relacjach polsko-chińskich wysuwają się kwestię gospodarcze, w pozostałych kwestiach, między innymi praw człowieka, obie strony zachowują swoje stanowisko, które nie powinno mieć wpływu na dalsze relacje. Świadczy o tym punkt drugi „Wspólnego Oświadczeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej”, w którym czytamy, że: „Obie strony stwierdzają, iż szanują wybraną przez drugą stronę drogę rozwoju... dostrzegają różnice poglądów dotyczące podejścia do spraw politycznych”.
3. Wizyta Hu w Polsce w 2004 roku i podpisane w jej trakcie dokumenty całkowicie mieszczą się w chińskiej formule „dyplomacji gospodarczej”, polegającej na akcentowaniu kwestii gospodarczej w pierwszej fazie kontaktów z innym państwem, a następnie stopniowego i ostrożnego wprowadzania kwestii politycznych.

Chińska retoryka stosowana wobec strony polskiej w latach 1994–2007 w publicznych wypowiedziach oficjeli oraz w oficjalnych komunikatach Ministerstwa Spraw Zagranicznych jest ściśle oparta na obowiązujących wówczas w Chinach Pięciu Zasadach Pokojowego Współistnienia. Jest to szczególnie widoczne we „Wspólnym Oświadczeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej” z 2004 r., w którym wręcz dosłownie zacytowano Zasady Pokojowego Współistnienia: Trzecią, mówiącą o nieingerencji w sprawy suwerennych państw oraz Czwartą zakładającą równość i wzajemne korzyści gospodarcze w relacjach międzypaństwowych.

Ponieważ retoryka dyplomatyczna nie musi oznaczać podjęcia zgodnie z nią działań w latach 2005–2007 relacje polsko-chińskie uległy stagnacji pomimo pozytywnych deklaracji z obydwu stron⁵⁴⁹.

---

⁵⁴⁷ 1 maja 2004 r. Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej. Tego dnia unijne członkostwo uzyskały także: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Słowacja, Słowenia i Węgry.

⁵⁴⁸ Habowski, M. (2016). Elementy zmiany i kontynuacji w polityce Rzeczypospolitej Polskiej wobec Chińskiej Republiki Ludowej po 2015 r. *Dyplomacja i Bezpieczeństwo*, 165–181.

⁵⁴⁹ Szczudlik-Tatar, J. (2010). Stosunki polsko-chińskie (2004–2009) – główne problemy. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej*, (01), 333–348.

1.1.3. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 2008–2014

W 2008 r. w olimpiadzie wzięła udział Polska reprezentacja olimpijska, natomiast na ceremonii otwarcia Igrzysk Olimpijskich nie było przedstawicieli polskich władz. Ponowne ocieplenie relacji należy wiązać z akcesem Polski do przygotowań do udziału w światowej wystawie EXPO w Szanghaju. Według Mirosława Habowskiego: „przełom dokonał się w drugiej połowie 2008 r., gdy już nie tylko SLD i PSL (od 2005 r. także PiS), ale także postsolidarnościowa Platforma Obywatelska, jako ostatnia relewantna partia w Polsce, zrezygnowała z postrzegania Chin w perspektywie ideologicznej”⁵⁵⁰.

Do kolejnego spotkania na wysokim szczeblu doszło dopiero po czterech latach. W dniach 22–24 października 2008 r. w Pekinie przebywał Premier Polski Donald Tusk, który wziął udział w siódmym szczycie Spotkania Azja–Europa (ASEM)⁵⁵¹ oraz w Polsko-Chińskim Forum Gospodarczym w Szanghaju. Spotkał się także z przewodniczącym ChRL Hu Jintao oraz chińskim premierem Wen Jiabao. Tuskowi towarzyszyli między innymi: minister infrastruktury Cezary Grabarczyk, wiceministrowie: gospodarki Adam Szejnfeld, MSZ – Ryszard Schnepf, środowiska – Janusz Zaleski oraz grupa przedsiębiorców. Wicepremier Grzegorz Schetyna na konferencji prasowej stwierdził, że: „Ta wizyta otwiera nowe możliwości także w kontekście niezbędnych inwestycji w Polsce, chociażby tych przed Euro2012: stadionowych i infrastrukturalnych – drogowych, kolejowych”⁵⁵².

O kwestiach gospodarczych polski premier rozmawiał z chińskim premierem Wen Jiabao a rozmowę szefów rządów zdominowały tematy gospodarcze. Wen obiecał zniesienie ograniczeń na sprzedaż polskiej wieprzowiny wprowadzonych na skutek afrykańskiego pomoru świń oraz określił polsko-chińskie relacje handlowe i gospodarcze jako priorytetowe. Następnie Donald Tusk został przyjęty przez prezydenta Hu Jintao, który stwierdził, że: relacje polsko-chińskie od momentu nawiązania stosunków dyplomatycznych stale się rozwijają a Polska i Chiny koordynują swoje działania na arenie międzynarodowej. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Hu powiedział, że

współpraca gospodarcza między Chinami a Polską będzie miała solidne podstawy i pomyślną przyszłość oraz że Chiny będą zachęcać do współpracy w tradycyjnych obszarach, takich jak ochrona

---

⁵⁵⁰ Habowski, M. (2016). Elementy zmiany i kontynuacji w polityce Rzeczypospolitej Polskiej wobec Chińskiej Republiki Ludowej po 2015 r. *Dyplomacja i Bezpieczeństwo*, 165–181.

⁵⁵¹ Szczyty ASEM (Asia-Europe Meeting) są nieformalnymi spotkaniami 45 członków: 10 państw regionalnej organizacji Azji Południowo-Wschodniej ASEAN, Japonii, Chin, Indii, Mongolii, Pakistanu, Korei Południowej oraz 27 krajów Unii europejskiej. Przedmiotem dyskusji członków są zarówno kwestie polityczne jak i ekonomiczno-finansowe oraz kulturalno-oświatowe.

⁵⁵² Premier Tusk pojechał na szczyt Azja-Europa. (2008, Październik 21). *Forsal.pl*. <https://forsal.pl/artykuly/91020,premiertusk-pojechał-na-szczyt-azja-europa.html>

środowiska, finanse, technologia rolnicza, przemysł miedzi i wydobywanie węgla, a także w nowych obszarach, takich jak przemysł zaawansowanych technologii, czysta energia, usługi związane z pracą i infrastrukturą, aby wynieść dwustronną współpracę gospodarczą i handlową na nowy poziom⁵⁵³.

W kontekście 60. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych Polski z Chinami Donald Tusk stwierdził, że: „Dla nas w Polsce przyszłoroczna rocznica nawiązania stosunków (dyplomatycznych) między Polską a Chińską Republiką Ludową to symbol trwałości przyjaźni, zrozumienia i wzajemnego szacunku”⁵⁵⁴. Powiedział także, że: „Cały świat słyszał o waszych wielkich sukcesach, ale trzeba przyjechać i zobaczyć, żeby zrozumieć, jaka to skala, jakie to wielkie, niepowtarzalne osiągnięcie”⁵⁵⁵.

5 sierpnia 2011 r. w Rzeczypospolitej ukazał się tekst wywiadu z chińskim ministrem spraw zagranicznych Chin Yang Jiechi przebywającym w Polsce na zaproszenie ministra spraw zagranicznych Radosława Sikorskiego. Yang zapytany o ocenę stosunków dwustronnych stwierdził, że „pomimo zmian w krajobrazie międzynarodowym tradycyjna przyjaźń między narodem chińskim i polskim pozostała niezmienną”⁵⁵⁶. Chiński minister przytoczył następujące przykłady współpracy polsko-chińskiej:

- wzrost wymiany handlowej, która w 2010 r. osiągnęła wzrost o 23,8% w porównaniu z rokiem poprzednim, kwotowo osiągając sumę 11,14 mld dolarów,
- sukces polskiej ekspozycji na Wystawie Światowej w Szanghaju,
- zorganizowanie przez stronę polską serii eventów w Chinach z okazji dwustolecia urodzin Fryderyka Chopina,
- utworzenie w Polsce przez stronę chińską czterech Instytutów Konfucjusza.

Według Yanga, aby jeszcze bardziej rozwinąć wzajemną współpracę, należy:

- „pogłębić wzajemne zaufanie,
- rozwijać więzi biznesowe,
- zwiększyć wymianę międzyludzką i współpracę w dziedzinach kulturalnych, edukacyjnych, turystycznych i innych,

---

⁵⁵³ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2008). *Chinese President Hu Jintao Meets with Polish Prime Minister Donald Tusk*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/200810/t20081027_578234.html

⁵⁵⁴ Tusk spotkał się z prezydentem i premierem Chin. (2008, Październik 29). *Dziennik Gazeta Prawna*. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/91481,tusk-spotkal-sie-z-prezydentem-i-premierem-chin.html.amp>

⁵⁵⁵ Ibidem.

⁵⁵⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2011). *Foreign Minister Yang Jiechi’s Written Interview with Polish Press*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zb/gx/201108/t20110810_2211493.htm

- zintensyfikować komunikację i koordynację w Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych organizacjach wielostronnych⁵⁵⁷.

Zapytany o ocenę stosunków Chiny–Unia Europejska Yang pogratulował Polsce objęcia rotacyjnej prezydencji w UE i stwierdził, że:

Ogólnie rzecz biorąc, stosunki Chiny–UE charakteryzują się dobrymi możliwościami wzrostu. Głównym nurtem jest gotowość UE do zacieśnienia współpracy z Chinami. Mimo to w naszych stosunkach występują różnice i problemy, które w dużej mierze wynikają z niedostatecznego wzajemnego zrozumienia. Ważne jest, abyśmy szanowali się na równi, prowadzili szczerzy dialog, uwzględniali swoje obawy i konsultowali się, jak właściwie radzić sobie z różnicami i problemami. Musimy gromadzić zrozumienie i zaufanie oraz stopniowo szukać rozwiązań w toku dialogu i współpracy⁵⁵⁸.

Odpowiadając na pytanie dotyczące długu publicznego w Europie Yang zapewnił, że Chiny zawsze miały zaufanie do strefy euro i wspierają Międzynarodowy Fundusz Walutowy w działaniach zmierzających do przywrócenia stabilizacji gospodarczej między innymi poprzez zakup obligacji. Na pytanie, dlaczego Chiny protestują przeciwko wizycie Dalajlamy w państwach europejskich, Yang odpowiedział, zgodnie z obowiązującą w tej kwestii chińską retoryką, że działalność duchowego przywódcy Tybetańczyków ma charakter polityczny, a nie religijny. Dodał, że Chiny są zawsze gotowe do rozmów z Dalajlamą pod warunkiem, że ten zaprzestanie działań „dywersyjnych i separatystycznych”⁵⁵⁹.

18 grudnia 2011 roku prezydent Polski Bronisław Komorowski udał się z państwową wizytą do Chin na zaproszenie prezydenta Hu Jintao, który witając polską delegację stwierdził: „Wierzę, że obecna wizyta znacznie przyczyni się do współpracy w różnych dziedzinach między naszymi państwami i podniesie stosunki dwustronne na nowy poziom”.⁵⁶⁰ Z kolei Komorowski powiedział:

Jest to moja pierwsza wizyta w Chinach. Chcę powiedzieć, że zgodnie z chińskim powiedzeniem, iż „lepiej raz zobaczyć niż sto razy usłyszeć”, widzę Chiny jako kraj ogromnego rozwoju. Dzisiaj Polska sprawuje prezydencję w Unii Europejskiej, a Chiny to druga gospodarka świata, kraj współtworzący wielką politykę w wymiarze globalnym. Sadzę więc, że w interesie wszystkich leży, aby stosunki polsko-chińskie zostały podniesione do wyższej rangi⁵⁶¹.

---

⁵⁵⁷ Ibidem.

⁵⁵⁸ Ibidem.

⁵⁵⁹ Ibidem.

⁵⁶⁰ Komunikat. (2011). Polsko-chińskie partnerstwo strategiczne. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-bronislawa-komorowskiego/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/polsko-chińskie-partnerstwo-strategiczne,16390>

⁵⁶¹ Ibidem.

20 grudnia 2011 roku prezydenci podpisali wspólne oświadczenie, w którym czytamy, że oba państwa:

- będą szanować i wspierać drogę rozwoju każdej ze stron, a także politykę wewnętrzną i zewnętrzną opartą na warunkach krajowych,
- wezmą także pod uwagę swoje własne, podstawowe interesy i będą cenić wysiłki na rzecz utrzymania suwerenności państwa i integralności terytorialnej,
- wyraziły chęć utrzymania i wzmocnienia częstych kontaktów między przywódcami każdej ze stron,
- postanowiły stworzyć mechanizm dialogu strategicznego pomiędzy wiceministrami spraw zagranicznych,
- będą także intensyfikować i urzeczywistniać dialog oraz współpracę pomiędzy organami ustawodawczymi, partiami i rządami różnych szczebli,
- będą wspierać współpracę przedsiębiorstw obu stron, promując jednocześnie poszerzanie skali handlu i wzajemne inwestycje⁵⁶².

Oprócz zapowiedzi zwiększeniu importu do Polski oraz promowania wspólnych inwestycji infrastrukturalnych w oświadczeniu jest także mowa o wspieraniu przez Chiny integracji europejskiej oraz wspieraniu przez Polskę procesu integracji Azji Wschodniej.

Komentując podpisanie polsko-chińskiego oświadczenia w rozmowie z dziennikarzami Komorowski stwierdził, że: „Po podpisaniu dzisiejszego oświadczenia z przewodniczącym Polska dołączyła do grona siedmiu krajów UE, które mają (z Chinami) stosunki o randze strategicznego partnerstwa”⁵⁶³. W obecności obydwu prezydentów podpisano szereg międzyresortowych porozumień⁵⁶⁴:

- minister nauki i szkolnictwa wyższego Barbara Kudrycka podpisała porozumienie o współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego, obejmujące wymianę studentów i naukowców, prowadzenie wspólnych badań oraz założenie nowych katedr polonistycznych w Chinach i sinologicznych w Polsce,
- wiceminister spraw zagranicznych Jerzy Pomianowski podpisał memorandum w sprawie wzajemnego ustanowienia centrów kultury,
- prezesi zarządów firm KGHM Polska Miedź i China Minmetals Corporation podpisali kontrakt na lata 2012–2016.

Następnego dnia Komorowski wspólnie z wicepremierem Rady Państwa Li Keqiangem wziął udział w uroczystym otwarciu forum gospodarczego Chiny–Polska, w którym udział wzięło

---

⁵⁶² Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2011). *China, Poland establish strategic partnership*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zt/zfvisit/201112/t20111220_2370719.htm

⁵⁶³ Ibidem.

⁵⁶⁴ Ibidem.

ponad 400 przedstawicieli polskich i chińskich firm reprezentujących sektor finansowy, handlowy, energetyczny i maszynowy. W wygłoszonym z tej okazji przemówieniu Li obok tradycyjnych zapewnień o historycznej przyjaźni polsko-chińskiej stwierdził, że zarówno Polska, jak i Chiny, są gospodarkami wschodzącymi i dlatego oba państwa powinno łączyć strategiczne partnerstwo. Komorowski odpowiedział, że: „Polska liczy na wzmocnienie współpracy z Chinami, zwłaszcza współpracy gospodarczej i handlowej oraz przyspieszenie postępu w stosunkach UE–Chiny”⁵⁶⁵.

Wen, który przybył do Polski 25 kwietnia 2012 r. po zakończeniu oficjalnej wizyty w Szwecji, w przemówieniu na lotnisku stwierdził, że: „Chiński rząd przywiązuje dużą wagę do swoich stosunków z Polską i postrzega ją jako ważnego partnera do współpracy w Unii Europejskiej, a nawet w całej Europie”⁵⁶⁶. Tego samego dnia Wen prowadził rozmowy z Donaldem Tuskiem podczas której według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że Polska powinna zacieśnić współpracę z Chinami w wielu dziedzinach, aby kontynuować zawarte partnerstwo strategiczne. Zaproponował także utworzenie międzyrządowej komisji koordynującej wymianę gospodarczą i handlową oraz komitetu ds. współpracy przemysłowej zajmującego się nowoczesnymi technologiami oraz inwestycjami infrastrukturalnymi. W odpowiedzi Tusk stwierdził, że „Polska jest także gotowa w pełni wykorzystać swoje wpływy i przewagi, aby wnieść pozytywny wkład we wzmacnianie wzajemnego zrozumienia i współpracy między Chinami a Europą Środkowo-Wschodnią, a także szerzej rozumianych stosunków Europa-Chiny”⁵⁶⁷.

Wen spotkał się także z prezydentem Polski Bronisławem Komorowskim, któremu przekazał pozdrowienia od prezydenta Chin Hu Jintao. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych podczas rozmowy chiński premier wyraził gotowość współpracy ze stroną polską w różnych dziedzinach: handlu, gospodarki i kultury. Komorowski odpowiedział, że: „Polska zamierza rozwijać kontakty na wysokim szczeblu z Chinami i zacieśniać wzajemnie korzystną współpracę, aby przynieść obu narodom więcej korzyści. Tymczasem Polska odegra pozytywną rolę we wzmacnianiu stosunków Chin z Europą Środkowo-Wschodnią i pogłębianiu

---

⁵⁶⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2011). *Li Keqiang and Polish President Attend the China-Poland Economic Forum and Deliver Speeches*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201112/t20111223_578262.html

⁵⁶⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Arrives in Warsaw for Official Visit to Poland*. www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201204/t20120427_578269.html

⁵⁶⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Wen Jiabao Holds Talks with Polish Prime Minister Tusk*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201204/t20120427_578268.html

wszechstronnego partnerstwa strategicznego między Europą a Chinami”⁵⁶⁸. Następnie Wen spotkał się z marszałkiem Sejmu RP Ewą Kopacz i marszałkiem Senatu Bogdanem Borusewiczem, kiedy powiedział, że: „Obecnie zarówno Chiny, jak i Polska, przechodzą krytyczny okres w swoim rozwoju narodowym i obie strony mają rzadką okazję do rozszerzenia współpracy”⁵⁶⁹.

27 kwietnia 2012 roku na zaproszenie Tuska Wen wygłosił telewizyjne przemówienie w Centrum Informacyjnym Rządu RP. Na wstępie złożył życzenia z okazji zbliżających się świąt Międzynarodowego Dnia Pracy, Dnia Flagi RP i Święta Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Wen określił swoje rozmowy z Tuskiem jako „owocne”⁵⁷⁰, a spotkanie z Kopacz i Borusewiczem jako „przyjacielskie”⁵⁷¹. Według chińskiego premiera obie strony doszły do porozumienia w następujących kwestiach:

- stworzenia mechanizmu regularnych spotkań na najwyższym szczeblu,
- powołania Komitetu Współpracy Międzyrządowej i Komitetu Sterującego ds. Współpracy Przemysłowej w celu intensyfikacji współpracy finansowej, gospodarczej, handlowej i technologicznej,
- otwarcia centrów kultury w obydwu państwach,
- uruchomienia bezpośredniego połączenia lotniczego Pekin–Warszawa.

Wen odniósł się także do pierwszego spotkania przywódców Chin i państw Europy Środkowo-Wschodniej oraz drugiego Forum Gospodarczego Chin–Europa Środkowo-Wschodnia, które miały miejsce podczas jego wizyty w Warszawie. Stwierdził, że Chiny utworzyły specjalną linię kredytową o wartości 10 mld USD i utworzyły fundusz współpracy inwestycyjnej o wartości 500 mln USD przeznaczone na inwestycje w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Swoje wystąpienie Wen zakończył stwierdzeniem:

Chiny, Polska i inne kraje Europy Środkowo-Wschodniej znajdują się w kluczowym okresie rozwoju. Przed nami wszystkimi stoi ogromne zadanie rozwoju i odnowy narodowej. Dopóki ufamy sobie nawzajem, pomagamy sobie i ściśle współpracujemy, żadna siła nie może stanąć na przeszkodzie

---

⁵⁶⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Meets with Polish President Komorowski*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201204/t20120427_578271.html

⁵⁶⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Meets with Polish Parliament Speaker Kopacz and Senate Speaker Borusewicz*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201205/t20120502_578273.html

⁵⁷⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Delivers a Televised Speech in Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201205/t20120524_578277.html

⁵⁷¹ Ibidem.

naszemu postępowi. Chiny zawsze będą dobrym przyjacielem i prawdziwym partnerem krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Połączmy ręce i stwórzmy jeszcze lepszą przyszłość⁵⁷².

W trakcie wizyty Wena podpisano trzy umowy na szczeblu ministerialnym:

- minister gospodarki Waldemar Pawlak i minister handlu Chin Chen Deming podpisali „Memorandum w sprawie promocji wymiany i współpracy małych i średnich przedsiębiorstw” dotyczące zniesienia formalnych barier oraz ułatwień dla firm zajmujących się eksportem,
- minister transportu, budownictwa i gospodarki morskiej Sławomir Nowak oraz minister handlu Chin podpisali „Międzyrządową umowę poświęconą współpracy w zakresie zrównoważonej infrastruktury”, która obejmowała także współpracę w dziedzinie nowoczesnych technologii i wymiany naukowej,
- minister kultury i dziedzictwa narodowego Bogdan Zdrojewski oraz ambasador Chin w Polsce Sun Yuxi podpisali „Protokół o współpracy kulturalnej między resortami kultury obu państw na lata 2012–2015”⁵⁷³.

13 marca 2014 r. Tusk rozmawiał telefonicznie ze swoim chińskim odpowiednikiem Li Keqiangem na wstępie składając kondolencje z powodu zaginięcia samolotu Malaysia Airlines. Głównym tematem rozmowy premierów była realizacja strategicznego partnerstwa polsko-chińskiego oraz sytuacja na Ukrainie. W komunikacie Centrum Informacyjnego Rządu czytamy, że: „Premier Tusk w trakcie półgodzinnej rozmowy telefonicznej z premierem Chin przekazał polską ocenę sytuacji na Ukrainie. Premier Chin Li Keqiang podzielił zaniepokojenie szefa polskiego rządu, uznając sytuację za bardzo poważną”⁵⁷⁴ oraz że: „obaj przywódcy opowiedzieli się za pokojowym rozwiązaniem sytuacji na Ukrainie, co pozwoli zapobiec dalszej eskalacji konfliktu”⁵⁷⁵. Według komunikatu chińskiej ambasady Li stwierdził, że stosunki z Polską mają dla Chin kluczowe znaczenie w kontekście relacji z Unią Europejską i państwami Europy Środkowo-Wschodniej. Zazaczył, że Chiny konsekwentnie stoją na stanowisku poszanowania integralności terytorialnej innych państw. Chiński premier poinformował Tuska o treści rozmowy telefonicznej Xi Jinpinga z Władimirem Putinem, w trakcie której chiński przywódca opowiedział

---

⁵⁷² Ibidem.

⁵⁷³ Kancelaria Prezesa Rady Ministrów RP. (2012). *Polsko-chińskie umowy o współpracy podpisane, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów RP*. http://www.premier.gov.pl/centrum_prasowe/wydarzenia/polsko_chińskie_umowy_o_wspolp,-9753/,

⁵⁷⁴ Donald Tusk rozmawiał z premierem Chin Li Keqiangiem o sytuacji na Ukrainie. (2014, Marzec 13). *wiadomosci.wp.pl*. <https://wiadomosci.wp.pl/donald-tusk-rozmawial-z-premierem-chin-li-keqiangiem-o-sytuacji-na-ukrainie-6031311330398849a>

⁵⁷⁵ Ibidem.

się za rozwiązaniem konfliktu na Ukrainie metodami politycznymi. Dodał także, że: „Chiny chcą współpracować ze społecznością międzynarodową, aby odegrać konstruktywną rolę w promowaniu politycznego rozwiązania kryzysu ukraińskiego”⁵⁷⁶. W trakcie rozmowy poruszono także temat problemów związanych z eksportem polskiej wieprzowiny do Chin.

Najważniejszym wydarzeniem w relacjach polsko-chińskich w okresie 2008–2014 było podpisanie przez prezydentów Hu i Komorowskiego polsko-chińskiego oświadczenia dotyczącego partnerstwa strategicznego. Według Grzegorza Steca: „Oświadczenie podpisane przez prezydenta Komorowskiego i przewodniczącego Hu w grudniu 2011 r. jest bardzo zbliżone do oświadczenia podpisanego w 2004 r. Różnicą jest między innymi odwołanie do 62-letniej *tradycyjnej polsko-chińskiej* przyjaźni, co stanowi znaczne ocieplenie języka relacji”⁵⁷⁷. Analizując punkt czwarty oświadczenia dotyczący polsko-chińskiej wymiany gospodarczej i handlowej Stec stwierdza, że: „W porównaniu z poprzednim oświadczeniem współpraca zdaje się o wiele bardziej dojrzała, oparta na konkretniejszych podstawach i dalece bardziej wielopłaszczyznowa. Relacje polsko-chińskie wydają się rozwijać w sposób korzystny i względnie dynamiczny”⁵⁷⁸. Trudno jednak zgodzić się z wnioskiem Steca, że głównym motywem działań chińskiej dyplomacji wobec strony polskiej jest wejście Polski do Unii Europejskiej. To niewątpliwie czynnik bardzo istotny, ale charakter zawartych porozumień świadczyłby raczej o dostrzeżeniu przez stronę chińską potencjału Polski w Europie Środkowo-Wschodniej. Taką tezę potwierdzałyby wizyta w Polsce premiera Chin Wen Jiabao, jaka miała miejsce 25 kwietnia 2012 roku.

Chińska retoryka stosowana wobec strony polskiej w latach 2008–2014 w publicznych wypowiedziach oficjeli oraz w oficjalnych komunikatach Ministerstwa Spraw Zagranicznych podobnie jak w latach 1994–2008 wynika z Pięciu Zasadach Pokojowego Współistnienia. Zarówno chiński premier jak i minister spraw zagranicznych zapewniali swoich polskich rozmówców o serdecznej przyjaźni, konieczności i dialogu i wzajemnych korzyściach współpracy gospodarczej. Różnica pomiędzy okresami w relacjach polsko-chińskich polega na przewadze retoryki nad realnymi działaniami w latach 1994–2008 i zwiększeniem dynamiki wymiany gospodarczej i kulturalnej w latach 2008–2014.

---

⁵⁷⁶ Chinese Embassy in the Republic of Maledives. (2014). *Li Keqiang Holds Telephone Talks with Polish Prime Minister Donald Tusk at Request*. http://mv.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201403/t20140317_1623111.htm

⁵⁷⁷ Stec, G. (2013). „Tradycyjna przyjaźń polsko-chińska” czy „niezłe perspektywy”? Stosunki polsko-chińskie od 1989 roku. *Poliarchia*, (1 (01), 73–88.

⁵⁷⁸ Ibidem.

1.1.4. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 2015–2016

W wyborach parlamentarnych w Polsce 25 października 2015 r. decydujące zwycięstwo odniosło Prawo i Sprawiedliwość zdobywając ponad połowę miejsc w parlamencie. Wcześniej w drugiej turze wyborów prezydenckich z 24 maja 2015 r. Andrzej Duda został wybrany na urząd prezydenta RP. 22 listopada 2015 r. nowy prezydent RP udał się z wizytą do Chin, aby wziąć udział w szczycie gospodarczym szesnastu państw Europy Środkowo-Wschodniej i Chin – „16+1”. Polski prezydent przybył do Chin w 22 listopada 2015 r. a następnego dnia otworzył w Szanghaju Polsko-Chińskie Forum Gospodarcze, w którym wzięło udział około 80 polskich firm. Podczas inauguracji Forum Duda stwierdził, że »projekt „Jednego Pasa, Jednej Drogi” to wielka szansa dla rozwoju Chin, Azji i Europy, w tym Polski. Polskie władze i przedsiębiorstwa są bardzo zainteresowane inwestycjami planowanymi w ramach tego ambitnego projektu. «⁵⁷⁹. Na konferencji prasowej Duda określił akces Polski do Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB) jako »zdecydowany krok w kierunku idei „Jednego Pasa, Jednego Szlaku”«⁵⁸⁰, który jego zdaniem powinien przebiegać przez Polskę, mogącą stać się centralnym punktem logistycznym dla chińskich inwestycji w Europie Środkowo-Wschodniej. Forum zakończyło się podpisaniem szeregu umów gospodarczych i handlowych, dotyczących m.in.:

- polskich wyrobów mleczarskich,
- współpracy naukowo technicznej z polskimi uczelniami i centrami badawczo-rozwojowymi,
- wspierania rozwoju eksportu polskich produktów rolnych.

Podpisano także umowy dotyczące kredytowania zawieranych transakcji oraz planowanych polsko-chińskich projektów infrastrukturalnych:

- porozumienie pomiędzy największym na świecie Chińskim Bankiem Przemysłowo-Handlowym (*Industrial and Commercial Bank of China (ICBC)*, 中国工商银行, *Zhōngguó Gōngshāng Yínháng*) i polskim Bankiem Gospodarstwa Krajowego (BGK),
- porozumienie pomiędzy ICBC i Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiZ)⁵⁸¹.

---

⁵⁷⁹ Komunikat. (2015). Chcemy współpracować z Chinami dla rozwoju Polski i Europy. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-otworzyl-polsko-chinskie-forum-gospodarcze-w-szanghaju,2839>

⁵⁸⁰ Ibidem.

⁵⁸¹ Andrzej Duda w Chinach. Podpisano ważne umowy gospodarcze. (2015, Listopad 25). *Polskie Radio.pl*. <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1548778,Andrzej-Duda-w-Chinach-Podpisano-wazne-umowy-gospodarcze>

24 listopada 2015 r. Duda wziął udział w forum gospodarczym państw Europy Środkowo-Wschodniej i Chin „16+1” w Suzhou, gdzie w trakcie konferencji prasowej powiedział: „Mam nadzieję, że tworzymy właśnie wielkie podwaliny pod wspólną przyszłość nie tylko w dziedzinie wymiany gospodarczej, ale także kulturalnej i naukowej... Chciałbym, aby pięć lat mojej prezydentury, które rozpoczęły się niecałe cztery miesiące temu, były okresem, który będzie także przebiegał pod znakiem wielkiej intensyfikacji tej współpracy”⁵⁸².

W Suzhou prezydent Andrzej Duda spotkał się z premierem Li Keqiangem, który na otwartej dla mediów części spotkania stwierdził, że: „Chiny i Polska są świadkami szybkiego rozwoju ich strategicznego partnerstwa, częstych wymian na wysokim szczeblu, zwiększonego wzajemnego zaufania politycznego i stale zaawansowanej praktycznej współpracy”⁵⁸³. Z kolei prezydent Duda powiedział: „Mam nadzieję, że tworzymy właśnie wielkie podwaliny pod wspólną przyszłość nie tylko w dziedzinie wymiany gospodarczej, ale także kulturalnej i naukowej”⁵⁸⁴. Wyraził także nadzieję, że Polska „stanie się ważnym partnerem Chin w Europie”⁵⁸⁵ oraz „miejszem, z którego chińskie wpływy gospodarcze będą promieniowały na resztę Unii Europejskiej”⁵⁸⁶. W rozmowie z Dudą Li zapewnił, że Chiny są gotowe do współpracy z Polską w wielu sektorach gospodarki, takich jak inwestycje infrastrukturalne, logistyka i energetyka. Dodał także, że Polska jest najważniejszym partnerem Chin w Europie Środkowo-Wschodniej. Duda odpowiedział, że podziwia rozwój gospodarczy Chin, a polski rząd wysoko ocenia możliwości współpracy ze stroną chińską w różnych dziedzinach. Wyraził także nadzieję na udział Chin w procesie reindustrializacji Polski.

25 listopada 2015 roku podczas otwartej dla mediów części spotkania z prezydentem Chin Xi Jinpingiem prezydent Duda powiedział:

Mam wielkie nadzieje na to, że strategiczne partnerstwo między Polską a Chinami, jakie zostało zawarte w 2011 roku, będzie teraz kontynuowane... Ogromnie się cieszę, że w ciągu pierwszych

---

⁵⁸² Duda w Chinach: Mam nadzieję, że Polska stanie się podstawowym partnerem Chin. (2015, Listopad 24). *Wnp.pl*. <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/duda-w-chinach-mam-nadzieje-ze-polska-stanie-sie-podstawowym-partnerem-chin,2619.html>

⁵⁸³ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *Li Keqiang Meets with President Andrzej Duda of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2015zt/lzlcxzdogjldrhw/201511/t20151126_704728.html

⁵⁸⁴ Komunikat. (2015). Prezydent o partnerstwie z Chinami ws. „Jednego Pasa i Jednego Szlaku”. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/prezydent-o-partnerstwie-z-chinami-ws-jednego-pasa-i-jednego-szlaku,2840>

⁵⁸⁵ Ibidem.

⁵⁸⁶ Ibidem.

czterech miesięcy sprawowania przeze mnie urzędu prezydenta Rzeczypospolitej mogą odwiedzić wielkie mocarstwo, jakim są Chiny⁵⁸⁷.

W tej części spotkania Xi stwierdził, że przyjazd Dudy do Chin wkrótce po objęciu przez niego stanowiska prezydenta RP „jest wyrazem wagi, jaką prezydent Duda przywiązuje do relacji chińsko-polskich”⁵⁸⁸. W dalszej części spotkania według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Xi stwierdził, że strategiczne partnerstwo polsko-chińskie zawarte w 2011 nadal się rozwija, a obie strony powinny:

- podnosić wzajemne zaufanie polityczne,
- wzmocniać komunikację i koordynację w sprawach międzynarodowych,
- scementować podstawy praktycznej współpracy,
- przyspieszyć powiązanie inicjatywy „Jednego Pasa i Szlaku” ze strategią rozwoju,
- omawiać plan budowy nowego szlaku logistycznego i nowego centrum logistycznego obejmującego Europę Środkowo-Wschodnią (CEE) z Polską jako hubem,
- rozszerzać wymianę międzyludzką i kulturalną,
- zacieśniać współpracę w takich obszarach, jak turystyka, edukacja, sprawy lokalne i sport⁵⁸⁹.

Duda odpowiedział, że Polska będzie rozwijać współpracę z Chinami zarówno w sferze gospodarczej, jak i kulturalnej oraz podejmować dalsze działania na rzecz rozwoju formatu „16+1”. Minister Krzysztof Szczerski informując dziennikarzy o nieoficjalnej części spotkania stwierdził, że prezydenci poruszyli następujące tematy:

- współpracy gospodarczej,
- terroryzmu,
- bezpieczeństwa,
- pokoju na świecie
- inicjatywy „Jednego Pasa i Szlaku”,
- handlu i inwestycji,
- wymiany i współpracy w dziedzinie badań naukowych, kultury i kontaktów międzyludzkich.

---

⁵⁸⁷ Komunikat. (2015). Prezydent Duda z przywódcą Chin o współpracy i partnerstwie. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/spotkanie-z-przewodniczacym-chinskiej-republiki-ludowej,2842>

⁵⁸⁸ Ibidem.

⁵⁸⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2015). *Xi Jinping Holds Talks with President Andrzej Duda of Poland, Two Heads of State Decide to Promote Development Level of China-Poland Strategic Partnership*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201511/t20151127_578329.html

Po rozmowach w obecności obu prezydentów podpisano szereg dokumentów:

- memorandum o porozumieniu między bankami BGK i największym bankiem świata ICBC,
- memorandum o porozumieniu między ICBC a Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiZ),
- memorandum o współpracy w dziedzinie turystyki.

Następnego dnia zostało podpisane memorandum o porozumieniu pomiędzy rządem chińskim a polskim, dotyczące wspólnego wspierania inicjatywy „Jeden Pas i Jeden Szlak”.

Polski prezydent spotkał się także z przewodniczącym Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych (NPC) Zhang Dejiangiem, który według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że: »OZPL pragnie wzmocnić przyjazną współpracę z izbą wyższą i niższą polskiego parlamentu, koncentrując się wokół wyników osiągniętych przez obie głowy państw, aby wspólnie promować powiązanie inicjatywy „Jednego Pasa i Szlaku” ze strategią rozwoju narodowego Polski«⁵⁹⁰. Duda wyraził nadzieję na dalszy rozwój współpracy pomiędzy obydwojma parlamentami.

Minister spraw zagranicznych Witold Waszczykowski przebywał z wizytą dyplomatyczną w Chinach w dniach 23–27 kwietnia 2016 roku. Ministrowi towarzyszyli przedstawiciele ministerstw: Rozwoju, Skarbu Państwa, Infrastruktury i Budownictwa oraz Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych i PLL LOT. Na początku wizyty Waszczykowski otworzył seminarium pt. „Współpraca Polski i Chin w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku”. Do audytorium złożonego z przedstawicieli chińskich firm oraz instytucji gospodarczych, takich jak Fundusz Jedwabnego Szlaku, Huawei, China Investment Corporation, Exim Bank, ICBC, COSCO i China Great Wall, powiedział: „Dostrzegamy ogromny potencjał dla polsko-chińskiej współpracy przy budowie i modernizacji infrastruktury komunikacyjnej nie tylko na terytorium Polski, ale również w Azji Centralnej, przez którą prowadzi najkrótsza, najszybsza i najbezpieczniejsza droga lądowa, łącząca Chiny z Europą”⁵⁹¹.

Następnie polski minister wygłosił wykład w Chińskiej Akademii Nauk Społecznych (CASS) skierowany do przedstawicieli środowiska naukowego oraz korpusu dyplomatycznego poświęcony aktualnej sytuacji międzynarodowej w kontekście kryzysu migracyjnego i konfliktu na Ukrainie. Mówiąc o relacjach polsko-chińskich Waszczykowski podkreślił, że Polska jest zaangażowana w Inicjatywę „Pasa i Szlaku” oraz w format „16+1”.

---

⁵⁹⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2015). *Zhang Dejiang Meets with President Andrzej Duda of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201511/t20151130_578331.html

⁵⁹¹ Polityka Chin w pigułce – ostatni tydzień kwietnia. (2016, Maj 1). *Obserwator Międzynarodowy.pl*. <https://obserwatormiędzynarodowy.pl/2016/05/01/polityka-chin-w-pigulce-ostatni-tydzien-kwietnia>

Szef polskiej dyplomacji spotkał się także ze studentami i władzami najstarszego w Chinach (katedra języka polskiego powstała w 1954 r.) wydziału polonistyki na Pekinśkim Uniwersytecie Języków Obcych. Podczas spotkania Waszczykowski powiedział: „Uznałem, że jedną z pierwszych wizyt należy odbyć właśnie na kontynencie azjatyckim, a pierwszym państwem na kontynencie azjatyckim, które powinienem odwiedzić, są Chiny”⁵⁹². Stwierdził także: „Cieszę się, że w tak wielkim i potężnym państwie chińskim, które ma globalne interesy, znajduje się grupa młodych ludzi, która interesuje się Polską, która chce studiować język polski i polską kulturę”⁵⁹³.

24 kwietnia 2016 r. Waszczykowski odwiedził nowo otworzony polski konsulnat oraz terminal przeładunkowy Qingbaijiang w Chengdu, stolicy prowincji Syczuan. 26 kwietnia 2016 roku Waszczykowski rozmawiał w Pekinie ze swoim chińskim odpowiednikiem. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Wang Yi stwierdził, że Chiny są zainteresowane dalszym rozwojem bliskich relacji z Polską: „aby nadać nowy impuls rozwojowi współpracy między Chinami a krajami Europy Środkowo-Wschodniej oraz stosunkom Chiny–Europa”⁵⁹⁴. Waszczykowski odpowiedział, że strona polska jest zainteresowana dynamicznym rozwojem wzajemnych stosunków a Polska dzięki wyjątkowemu położeniu geograficznemu „chce być bramą dla Chin do Europy”. Wang przedstawił stanowisko Chin w sprawie Morza Południowochińskiego, na co Waszczykowski odpowiedział, że Polska w pełni popiera chińską politykę pokojowego rozwiązywania sporów w tym regionie. Podczas swojej wizyty w Chinach Waszczykowski spotkał się także z wiceprezydentem Li Yuanchao, który według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że Polska i Chiny, które łączy tradycyjna przyjaźń, powinny podnieść swoje strategiczne partnerstwo na wyższy poziom. Z kolei Waszczykowski powiedział, że: „strona polska jest gotowa nawiązać współpracę z Chinami w różnych dziedzinach, m.in. w polityce, gospodarce i handlu, technologii i edukacji”⁵⁹⁵. Polski minister spotkał się także z wiceprzewodniczącym ChRL Li Yuanchao oraz kierownictwem Państwowej Komisji Rozwoju i Reform. W wywiadzie udzielonym Polskiej Agencji Prasowej Waszczykowski ocenił możliwości

---

⁵⁹² Chiny: Waszczykowski spotkał się w Pekinie z naukowcami i studentami. (2016, Kwiecień 25). *Gazeta Prawna*. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artysty/938820,chini-waszczykowski-spotkal-sie-w-pekinie-z-naukowcami-i-studentami.html>

⁵⁹³ Ibidem.

⁵⁹⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Wang Yi Holds Talks with Foreign Minister Witold Waszczykowski of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/nanghai/eng/wjbxw_1/201604/t20160428_8523256.htm

⁵⁹⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Li Yuanchao Meets with Foreign Minister Witold Waszczykowski of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201604/t20160429_578337.html

współpracy ze stroną chińską jako „nieograniczone”⁵⁹⁶. „Natomiast, czy ona przyniesie rezultaty, będzie można powiedzieć dopiero wtedy, kiedy projekty, które dzisiaj zaproponowaliśmy stronie chińskiej, i które strona chińska proponuje nam, zaczną być realizowane”⁵⁹⁷ – ocenił. Następne spotkanie Waszczykowskiego i Wanga miało miejsce 3 czerwca 2016 r. podczas Konferencji Ministerialnej Inicjatywy Pokojowej na Bliskim Wschodzie w Paryżu. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych podczas rozmowy Wang stwierdził, że „stosunki chińsko-polskie weszły w fazę wszechstronnego i szybkiego rozwoju”⁵⁹⁸.

19 czerwca 2016 r. z oficjalną wizytą przybył do Polski prezydent Xi Jinping wraz z małżonką Peng Liyuan. Po przylocie do Warszawy i powitaniu na lotnisku para prezydencka udała się do Pałacu Belwederskiego, gdzie prezydenci rozmawiali o relacjach polsko-chińskich. Xi stwierdził, że celem jego wizyty: „jest zwiększenie wzajemnego zrozumienia i zaufania, promowanie komunikacji i współpracy w różnych dziedzinach oraz pogłębienie dwustronnego partnerstwa strategicznego”⁵⁹⁹. Chiński prezydent określił Polskę jako „lidera w Europie Środkowo-Wschodniej”⁶⁰⁰ leżącego na „skrzyżowaniu Bursztynowego i Jedwabnego Szlaku”⁶⁰¹. Wyraził także satysfakcję z udziału Polski w Inicjatywie „Pasa i Szlaku” oraz uczestnictwa w budowie Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB) jako członek-założyciel. Duda stwierdził, że dotychczasowa współpraca polsko-chińska jest niezwykle owocna, a wizyta Xi przyczyni się do jej dalszego rozwoju.

Następnego dnia miały miejsce rozmowy prezydentów, w trakcie których, według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych, Xi stwierdził, że obie strony powinny:

- wzmacniać wzajemne zaufanie, uchwycić polityczny kierunek rozwoju stosunków dwustronnych, zintegrować strategie rozwoju i przekształcić wzajemne zaufanie polityczne w trwałe osiągnięcia praktycznej współpracy,
- pogłębić współpracę w takich obszarach jak gospodarka i handel, finanse, rolnictwo i przemysł wysokich technologii,
- promować wymianę międzyludzką i kulturalną oraz współpracę,

---

⁵⁹⁶ Borowiak, A. (2016, Kwiecień 27). Polska otwiera się na Państwo Środka. Chiny wybudują Via Carpatia? *Forsal.pl*. <https://forsal.pl/artykuly/939368,chiny-duze-projekty-infrastrukturalne-w-polsce-via-carpatia.html>

⁵⁹⁷ Ibidem.

⁵⁹⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Wang Yi Meets with Foreign Minister Witold Waszczykowski of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201606/t20160607_578346.html

⁵⁹⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Xi Jinping Holds Meeting with President Andrzej Duda of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdswyblwzbstjx-gsfwbcxshzcygyslshdschy/201606/t20160622_703969.html

⁶⁰⁰ Ibidem.

⁶⁰¹ Ibidem.

- podejmować dalsze działania ułatwiające wymianę personelu,
- integrować strategie rozwoju,
- przekształcać wzajemne zaufanie polityczne w trwałe osiągnięcia praktycznej współpracy⁶⁰².

W rozmowie z Xi Duda powiedział, że Polska, którą łączy z Chinami tradycyjna i długoletnia przyjaźń, jest gotowa na pogłębienie dotychczasowej współpracy. Dodał on także, że Polska, biorąc udział w Inicjatywie „Pasa i Szlaku” oraz współpracując z Azjatyckim Bankiem Inwestycji Infrastrukturalnych, stała się chińskim portalem do Europy. Rozmowy zakończyły się podpisaniem przez prezydentów „Wspólnego oświadczenia w sprawie ustanowienia wszechstronnego partnerstwa strategicznego między Chińską Republiką Ludową a Rzeczpospolitą Polską”. Xi i Duda byli także świadkami podpisania „Protokołu ustaleń w sprawie wspólnego opracowania wytycznych dotyczących współpracy między Chińską Republiką Ludową Chiny i Rzeczpospolitą Polską” oraz szeregu dokumentów dotyczących konkretnych form współpracy w różnych dziedzinach. W wyniku podpisania „Wspólnego oświadczenia w sprawie ustanowienia wszechstronnego partnerstwa strategicznego między Chińską Republiką Ludową a Rzeczpospolitą Polską” państwa zgodziły się:

- szanować i ufać sobie nawzajem,
- w pełni wykorzystać międzyrządowe mechanizmy komunikacji i współpracy oraz wzmocnić koordynację i współpracę w sprawach międzynarodowych i organizacjach wielostronnych, takich jak Organizacja Narodów Zjednoczonych i Spotkanie Azja–Europa,
- wzmocnić integrację swoich strategii rozwoju,
- promować budowę „Pasa i Drogi”,
- rozwijać współpracę w zakresie zdolności produkcyjnych,
- zachęcać firmy do zwiększania wzajemnych inwestycji i poszerzania współpracy,
- kompleksowo wspierać wymianę międzyludzką i kulturalną,
- zintegrować współpracę między Chinami a krajami Europy Środkowo-Wschodniej z głównymi inicjatywami UE⁶⁰³.

Tego samego dnia prezydenci wzięli udział w otwarciu Forum Jedwabnego Szlaku oraz Forum Współpracy Regionalnej i Biznesu Chiny-Polska w Warszawie, podczas którego Xi w przemówieniu zatytułowanym „Połącz ręce, aby stworzyć lepszą przyszłość”⁶⁰⁴ przedstawił

---

⁶⁰² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Xi Jinping Holds Talks with President Andrzej Duda of Poland Both Heads of State Agree to Establish China-Poland Comprehensive Strategic Partnership*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdsrwyblwzwbkstjxgswfwbxshzz-cygyshdschy/201606/t20160622_703959.html

⁶⁰³ Ibidem.

⁶⁰⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Xi Jinping Attends Opening Ceremony of Silk Road Forum and China-Poland Regional Cooperation and Business Forum with President*

następujące sugestie dotyczące realizacji inicjatywy „Jeden Pas i Szlak”, współpracy Chin z państwami Europy Środkowo-Wschodniej oraz współpracy Chin i Polski:

- współpraca polsko-chińska powinna być wzorem dla innych państw regionu Europy Środkowo-Wschodniej,
- strona polska i chińska powinny określić priorytetowe dziedziny wzajemnej współpracy gospodarczej i handlowej,
- Inicjatywa „Pasa i Szlaku” powinna być jednym z elementów długofalowej współpracy Chin z Unią Europejską,
- lokalne władze i firmy Chin i Polski powinny rozwijać wzajemną współpracę,
- plany budowy „Pasa i Szlaku” powinny być dostosowane do potrzeb państw Europy Środkowo-Wschodniej.

Według Xi „Chiny mają pewność i możliwości utrzymania średniego do wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, i z radością witają inne kraje, aby wsiadły do chińskiego pociągu szybkiego rozwoju”⁶⁰⁵. W swoich przemówieniach zarówno prezydent Andrzej Duda jak i premier Beata Szydło podkreślili pozycję Polski, jako lidera działań podjętych w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku” w Europie Środkowo-Wschodniej.

Po ceremonii otwarcia Forum Współpracy Regionalnej i Biznesu Chiny–Polska prezydenci udali się do terminalu cargo w Warszawie, aby obserwować przyjazd pierwszego międzynarodowego pociągu towarowego, którego trasa z Chin do Europy przebiega przez państwa biorące udział w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”⁶⁰⁶. Xi i Duda odwiedzili także stoisko z polskimi produktami.

Podczas bankietu na Zamku Królewskim w Warszawie Xi wygłosił przemówienie, w którym stwierdził, że po nawiązaniu strategicznego partnerstwa relacje polsko-chińskie weszły w nowy etap historyczny, co stwarza ogromną szansę dla obydwu państw. Z kolei Duda powiedział, że pomimo geograficznego oddalenia Polskę i Chiny łączy wieloletnia przyjaźń. Według Dudy: »Polska jest gotowa połączyć swoje narodowe strategie na rzecz zrównoważonego rozwoju z chińską inicjatywą „Jeden Pas i Jeden Szlak” oraz pogłębić wzajemnie korzystną współpracę we wszystkich dziedzinach«⁶⁰⁷.

Andrzej Duda of Poland. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdsrwyblwzwbkstjxgsfwb-cxshzcygyslshdschy/201606/t20160623_703971.html

⁶⁰⁵ Ibidem.

⁶⁰⁶ Chinese Embassy in the Republic of the Philippines. (2016). *Xi Jinping and President Andrzej Duda of Poland Jointly Attend Ceremony on the First China-Europe Block Train under the Family Brand China Railway Express Arriving in Poland/Europe.* http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201606/t20160623_1161219.htm

⁶⁰⁷ Chinese Embassy in the Republic of the Philippines. (2016). *Xi Jinping Attends Welcoming Banquet Held by President Andrzej Duda of Poland.* http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201606/t20160623_1161223.htm

W trakcie wizyty Xi w Polsce przedstawiciele instytucji rządowych obydwu państw podpisali następujące memoranda⁶⁰⁸:

- o porozumieniu w sprawie wspólnego sformułowania założeń dwustronnego planu współpracy między rządami Polski i Chin,
- ws. utworzenia Komitetu Sterującego ds. Współpracy Przemysłowej między polskim Ministerstwem Rozwoju a chińską Narodową Komisją Rozwoju i Reform,
- o porozumieniu w zakresie rozwoju obszarów łączności informacyjnej „Jedwabny Szlak”,
- o porozumieniu w sprawie wzmocnienia współpracy inwestycyjnej w zakresie infrastruktury logistycznej,
- w sprawie współpracy w zakresie parków przemysłowych,
- współpracy w zakresie ułatwień odpraw celnych między Służbą Celną RP a Generalną Administracją Celną ChRL,
- o porozumieniu między Polską Agencją Kosmiczną i chińską Narodową Agencją Kosmiczną dot. współpracy w zakresie eksploracji kosmosu i wykorzystania przestrzeni kosmicznej w celach pokojowych,
- w sprawie kontroli poziomu substancji szkodliwych w mięsie drobiowym eksportowanym z Polski do Chin.

Zostały także podpisane:

- umowa o wzajemnym uznawaniu dyplomów ukończenia studiów i tytułów zawodowych w szkolnictwie wyższym,
- umowa między rządami Polski i Chin w sprawie wzajemnego zwolnienia usług międzynarodowego przewozu lotniczego z opodatkowania podatkiem o wartości dodanej lub podatkiem o podobnym charakterze,
- protokół w sprawie polsko-chińskiej współpracy kulturalnej na lata 2016–2019,
- porozumienia między Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi a chińskim urzędem ds. nadzoru jakości inspekcji i kwarantanny w sprawie opieki fitosanitarnej dla eksportu jabłek z Polski do Chin,
- list intencyjny o badaniach naukowych i współpracy dot. zasad regionalizacji w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń.

Umowy podpisane w czasie wizyty w Polsce Xi w 2016 r. stanowią kulminację długotrwałych działań chińskiej dyplomacji ekonomicznej zapoczątkowanych strategicznym partnerstwem

---

⁶⁰⁸ Prezydenci Polski i Chin podpisali oświadczenie o strategicznym partnerstwie. (2016, Czerwiec 20). *Dziennik Gazeta Prawna*. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/953332,prezydenci-polski-i-chin-podpisali-oswiadczenie-o-strategicznym-partnerstwie.html>

polsko-chińskim zawartym przez prezydentów Bronisława Komorowskiego i Hu Jintao w 2011. Liczba porozumień oraz ich zakres rozbudziły ogromne nadzieje na chińskie inwestycje w Polsce zarówno u polskich przedsiębiorców jak i wśród opinii publicznej. W wielu entuzjastycznych komentarzach medialnych nie brano jednak pod uwagę, że najważniejsze z umów podpisanych w czasie wizyty Xi w Polsce to jedynie memoranda mające charakter intencjonalny i pozbawione klauzul wykonawczych.

Komentując zbliżenie polsko-chińskie w latach 2015–2016 Mirosław Habowski napisał:

Po wyborach parlamentarnych prezydent A. Duda złożył kilkudniową wizytę w Chińskiej Republice Ludowej (ChRL), bardzo mocno eksponując wagę jaką przywiązuje do relacji z tym azjatyckim mocarstwem. Ponieważ od samego początku istnienia III RP chiński model polityczno-ustrojowy był traktowany jako alternatywny i gorszy (niedemokratyczny i łamiący prawa człowieka) wzór rozwoju państw (post)komunistycznych, fakt iż prezydent wywodzący się ze zdecydowanie antykomunistycznej formacji jedną z pierwszych wizyt złożył w ChRL i formułował tam pozytywne oceny chińskiej rzeczywistości mógł sprawić wrażenie głębokich zmian, jakie zaszły w stosunku polskich władz do Państwa Środka⁶⁰⁹.

Teza Habowskiego wydaje się słuszna jedynie w kwestii dyplomatycznej retoryki strony polskiej będącej, odpowiedzią na retorykę strony chińskiej, natomiast, jeśli weźmiemy pod uwagę realne efekty wizyty Dudy w Chinach w 2015 r., to mieszczą się one w ramach polsko-chińskich ustaleń z lat 2004 i 2011.

Chińska retoryka stosowana wobec strony polskiej w latach 2015–2016 w publicznych wypowiedziach oficjeli oraz w oficjalnych komunikatach Ministerstwa Spraw Zagranicznych jest w pewnym sensie kontynuacją retoryki z lat 1994–2014 opartej na Pięciu Zasadach Pokojowego Współistnienia. Pełno w niej zwrotów o „historycznej przyjaźni”, dialogu biorącym pod uwagę różnice polityczne i kulturowe oraz świetlanej przyszłości wzajemnej współpracy. Jednak analiza chińskiej retoryki z lat 2015–2016 oprócz ciągłości wykazuje również pewne nowe i znaczące elementy. Wynika to z zasad Nowej Polityki Zagranicznej proklamowanej przez Xi Jinpinga w 2013 i przedstawionej przez niego na forum międzynarodowym w trakcie spotkania z Barackiem Obamą w Kalifornii w czerwcu 2013. Koncepcja polityki zagranicznej Xi jest zgodna w zasadniczych punktach z Pięcioma Zasadami Pokojowego Współistnienia, zakłada rozwiązywanie konfliktów poprzez dialog, poszanowanie suwerenności i interesów drugiej strony oraz współpracę gospodarczą na zasadzie „win-win”. Xi wprowadził jednak nowy element jakim jest nadanie strategicznej rangi Inicjatywie „Pasa i Szlaku”. W relacjach z innymi państwami oznacza to

---

⁶⁰⁹ Habowski, M. (2016). Elementy zmiany i kontynuacji w polityce Rzeczypospolitej Polskiej wobec Chińskiej Republiki Ludowej po 2015 r. *Dyplomacja i Bezpieczeństwo*, 165–181.

połączenie zasady „win-win” z promocją „Pasa i Szlaku”. W ujęciu chińskich dyplomatów należy łączyć inwestycje w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku” z lokalnymi strategiami rozwoju poprzez:

- stworzenie pozytywnego wizerunek współpracy gospodarczej z Chinami dzięki zyskom z chińskich inwestycji,
- poszukiwanie obszarów lokalnej gospodarki, które mogą być zbieżne z globalnym projektem „Pasa i Szlaku”,
- proponowanie obszarów współpracy w dziedzinach dotychczas nie wykorzystywanych w gospodarce lokalnej i mających związek z Inicjatywą „Pasa i Szlaku”,
- dostosowanie chińskich inwestycji do dynamiki lokalnego rozwoju tak aby maksymalnie dopasować ją do priorytetów „Pasa i Szlaku”,
- oddziaływanie chińskimi inwestycjami tak aby gospodarka lokalna stawała się bardziej zbieżna z inwestycjami w ramach „Pasa i Szlaku”,
- oddziaływanie na lokalną strategię gospodarczą poprzez porozumienia dotyczące norm i zasad wymiany handlowej, gospodarczej, kulturowej i naukowej.

Wszystkie te elementy występują zarówno w publicznych wypowiedziach chińskich dyplomatów w relacjach ze strona polska jak i w treści zawartych porozumień. Tezę o powiązaniu Inicjatywy „Pasa i Szlaku” ze strategią rozwoju narodowego Polski *explicite* wyraził przewodniczący Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych (NPC) Zhang Dejiang podczas spotkania z prezydentem Andrzejem Dudą. Z kolei prezydent Xi Jinping podczas wizyty w Polsce w 2016 r. stwierdził, że plany budowy „Pasa i Szlaku” powinny być dostosowane do potrzeb państw Europy Środkowo-Wschodniej.

Do kolejnych rozmów polsko-chińskich na wysokim szczeblu doszło 5 listopada 2016 roku. Premier Li Keqiang, który odwiedzał Kirgistan, Kazachstan, Łotwę i Rosję, biorąc udział w serii spotkań międzynarodowych spotkał się z premier Polski Beatą Szydło w Rydze. Podczas rozmowy z Szydło chiński premier stwierdził, że Chiny wyrażają chęć, aby:

- ściślej związać Inicjatywę „Pasa i Szlaku” z procesem reindustrializacji Polski,
- znaleźć więcej wspólnych interesów,
- rozszerzyć współpracę w wielu dziedzinach,
- współpracować w rozwoju polskiej infrastruktury,
- wziąć udział w finansowaniu rozbudowy portów i tworzeniu parków przemysłowych,
- rozwijać współpracę naukową, edukacyjną i technologiczną,
- rozwijać wymianę międzyludzką i kulturalną.

Szydło zauważyła, że: „strategie rozwoju Polski i Chin są ze sobą kompatybilne, a obie strony mają szerokie perspektywy współpracy gospodarczej. Strona polska przywiązuje dużą

wagę do stosunków z Chinami i jest gotowa dobrze zaplanować dwustronną pragmatyczną współpracę”⁶¹⁰.

1.1.5. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Polski w latach 2017–2022

Premier Beata Szydło spotkała się z prezydentem Xi Jinpingiem 12 maja 2017 r. w Pekinie, gdzie udała się, aby wziąć udział w Forum Współpracy Międzynarodowej „Pasa i Szlaku”. Według komunikatu agencji Xinhua w trakcie rozmowy Xi stwierdził, że:

Chiny postrzegają Polskę jako ważnego partnera do współpracy w Europie Środkowo-Wschodniej oraz w ramach Unii Europejskiej i są skłonne współpracować z Polską w celu dalszego wzbogacenia swojego wszechstronnego partnerstwa strategicznego poprzez utrzymywanie wymiany na wysokim szczeblu między obydwojoma krajami oraz rozszerzanie dialogu między ich rządami, organami ustawodawczymi i partiami politycznymi⁶¹¹.

Zdaniem Xi Polska i Chiny powinny zintensyfikować współpracę w wielu dziedzinach oraz w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku” i formatu „16+1”. Szydło zapewniła, że Inicjatywa „Pasa i Szlaku” ma kluczowe znaczenie dla Polski, która jest gotowa do współpracy z Chinami w takich obszarach jak finanse, rozwój infrastruktury, zaawansowane technologie i wymiana naukowa. Beata Szydło powiedziała, że liczy na: „dalszą bliską współpracę w sferze politycznej w ramach wszechstronnego partnerstwa strategicznego i jej przełożenie na korzystne dla obu stron wymierne efekty w relacjach gospodarczych”⁶¹².

Podczas spotkania z premierem Li Keqiangem Szydło powiedziała, że: „Naszym celem powinno być uruchomienie i pełna operacjonalizacja wszystkich mechanizmów polsko-chińskiego wszechstronnego partnerstwa strategicznego”, ponieważ „Polska i Chiny mają wiele możliwości współpracy gospodarczej, kulturalnej, turystycznej”⁶¹³. W wyniku rozmowy obu premierów podpisano dokumenty dotyczące turystyki i gospodarki wodnej. Według rzecznika rządu Rafała Bochenka: „zasadniczym celem podpisanej w piątek umowy międzyrządowej w zakresie turystyki

---

⁶¹⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Beata Szydło of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2016zt/lkqfwjjssthsksltwyelsbcxxlgjhy/201611/t20161108_704326.html

⁶¹¹ China, Poland highlight cooperation under Belt and Road Initiative. (2017, Grudzień 5). *Xinhuanet*. http://www.xinhuanet.com/english/2017-05/12/c_136277463.htm

⁶¹² Beata Szydło w Pekinie: Polska wiąże duże oczekiwania z projektem Pasa i Szlaku. (2017, Grudzień 5). *Polska agencja Prasowa*. <https://pap-mediroom.pl/beata-szydlo-w-pekiniu-polska-wiaze-duze-oczekiwania-z-projektem-pasa-i-szlaku>

⁶¹³ Wawryszuk, B. (2017, Maj 12). Szydło podpisała dwie umowy z Chińczykami. Chodzi m.in. o wodę. *Money.pl*. <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artykul/beata-szydlo-wizyta-w-chinach-umowy-turystyka,182,0,2316726.html>

jest pogłębienie i rozwijanie współpracy w tym obszarze, co ma przyczynić się do wzrostu ruchu turystycznego i wzajemnej promocji państw⁶¹⁴. Dodał, że: „podpisane memorandum w sprawie przyszłej współpracy w dziedzinie zasobów wodnych i gospodarki wodnej ma charakter intencyjny. Strona chińska jest zainteresowana doświadczeniem Polski i stosowanymi technologiami przez polskich przedsiębiorców w zakresie np. regulacji i udrażniania cieków wodnych czy budowania zbiorników retencyjnych”⁶¹⁵.

27 listopada 2017 r. w Budapeszcie doszło do spotkania chińskiego premiera Li Keqiang z polską premier Beatą Szydło. Podczas rozmowy Li stwierdził, że istnieje szereg możliwych obszarów zacieśnienia współpracy z Polską. Zaprosił także stronę Polską do wzięcia udziału w organizowanych w 2018 r. przez Chiny Międzynarodowych Targach Importu. Chiński premier wyraził przypuszczenie, że: „Polska wykorzysta tę okazję do wzmocnienia promocji produktów eksportowych do Chin oraz pobudzenia zrównoważonego rozwoju handlu dwustronnego, aby lepiej osiągnąć obopólne korzyści i rezultaty, w których wygrywają obie strony”⁶¹⁶. Z kolei Szydło stwierdziła, że Polska zamierza podjąć wspólne działania z Chinami w celu dalszego rozwoju współpracy w ramach formatu „16+1”.

8 lipca 2019 r. premier Polski Mateusz Morawiecki przyjął przebywającego z oficjalną wizytą w Polsce chińskiego ministra spraw zagranicznych Wanga Yi, który przekazał pozdrowienia od premiera Li Keqiang. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych w trakcie rozmowy Wang stwierdził, że celem jego wizyty jest: „dokonanie przeglądu i podsumowanie 70-letniej podróży z polskimi kolegami oraz zaplanowanie dalszego rozwoju stosunków dwustronnych”⁶¹⁷. Chiński premier optymistycznie ocenił rozwój dalszych relacji polsko-chińskich, zauważając, że Chiny stanowią ogromny rynek zbytu i są skłonne importować produkty z Polski. Strona chińska jest także gotowa do finansowania i udziału w projektach infrastrukturalnych w Polsce. Morawiecki po złożeniu gratulacji z okazji 70. rocznicy powstania Chińskiej Republiki Ludowej stwierdził, że strona polska gotowa jest nadal rozwijać współpracę z Chinami poprzez opracowanie mapy drogowej polsko-chińskiego strategicznego partnerstwa.

Następnego dnia Wang został przyjęty przez prezydenta Andrzeja Dudę. Zapowiadając to spotkanie szef gabinetu prezydenta Krzysztof Szczerski powiedział, że: „Tematem rozmowy

---

⁶¹⁴ Ibidem.

⁶¹⁵ Ibidem.

⁶¹⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Beata Szydlo of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2017zt/lkqcxzgzdol-drhwfwxylcxsh/201711/t20171130_703801.html

⁶¹⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Prime Minister Mateusz Morawiecki of Poland Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201907/t20190711_578412.html

będzie też bieżąca agenda Rady Bezpieczeństwa ONZ, bo oba kraje zasiadają obecnie w Radzie Bezpieczeństwa ONZ. Prezydent będzie chciał poznać chińską ocenę najważniejszych problemów z zakresu bezpieczeństwa międzynarodowego, w tym kwestie Korei Północnej i Iranu”⁶¹⁸. Podczas rozmowy Duda nawiązał do wizyty w Polsce prezydenta Xi Jinpinga z 2016 roku, w trakcie której zostało ustanowione polsko-chińskie partnerstwo strategiczne. Według polskiego prezydenta w 70. rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych Polska-Chiny istnieją duże możliwości wzajemnej współpracy w wielu dziedzinach. Mówiąc o chińskich inwestycjach w Polsce Duda zaznaczył, że strona polska nie podejmuje żadnych działań dyskryminacyjnych wobec zagranicznych przedsiębiorstw funkcjonujących w Polsce. Wang, po przekazaniu pozdrowień od prezydenta Xi Jinpinga, stwierdził, że: „dzisiejszy świat przechodzi poważne zmiany niewidziane od stulecia, dlatego też strona chińska chce otworzyć nową przestrzeń i nową perspektywę współpracy, starając się wynieść praktyczną współpracę dwustronną na nowy poziom”⁶¹⁹.

Po spotkaniu z Dudą Wang prowadził rozmowy z premierem Mateuszem Morawieckim oraz z Ministrem Spraw Zagranicznych Jackiem Czaputowiczem, który w trakcie spotkania w Pałacu na Wodzie w Łazienkach Królewskich powiedział, że „liczy na utrzymanie wysokiej dynamiki relacji polsko-chińskich”, ponieważ „wyzwaniem pozostaje deficyt handlowy po stronie Polski. W 2018 roku przekroczył on 28 mld dolarów”⁶²⁰. Wang odpowiedział, że dynamiczny wzrost wzajemnych obrotów handlowych stanowi dobry sygnał dla zrównoważonego handlu⁶²¹.

Wang wziął także udział w ceremonii otwarcia drugiego spotkania Komisji Międzyrządowej Chiny–Polska. Podczas rozmowy chiński minister stwierdził, że pomimo zmieniającej się sytuacji międzynarodowej relacje polsko-chińskie zawsze się rozwijały. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Wang stwierdził, że: „Stosunki chińsko-polskie niosą ze sobą nie tylko istotne możliwości dziedziczenia przeszłości i zapoczątkowania przyszłości, ale także stoją przed wieloma zmianami i wyzwaniami.”⁶²². Dlatego też konieczne jest:

---

⁶¹⁸ Komunikat. (2019). Spotkanie Prezydenta z Ministrem Spraw Zagranicznych Chińskiej Republiki Ludowej. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydenta-z-ministrem-spraw-zagranicznych-chinskiej-republiki-ludowej,1439>.

⁶¹⁹ Consulate General of the People’s Republic of China in New York. (2019). *President Andrzej Duda of Poland Meets with Wang Yi*. http://newyork.china-consulate.gov.cn/eng/xw/201907/t20190715_4716005.htm

⁶²⁰ TVP Parlament. (2019). *Spotkanie premiera Mateusza Morawieckiego z szefem chińskiego MSZ* <https://www.tvpparlament.pl/43413584/spotkanie-premiera-mateusza-morawieckiego-z-szefem-chinskiego-msz>

⁶²¹ Ibidem.

⁶²² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Wang Yi Holds Talks with Minister of Foreign Affairs Jacek Czaputowicz of Poland and Attends the 2nd Meeting of China-Poland Intergovernmental Committee*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201907/t20190710_578408.html

- utrzymywanie systematycznej komunikacji nie tylko na wysokim szczeblu, ale także na różnych poziomach wzajemnych relacji,
- pełniejsze wykorzystanie współpracy gospodarczej i handlowej obydwu stron zwłaszcza w dziedzinie innowacji naukowo-technologicznych,
- wykorzystanie przez Polskę we współpracy z Chinami pozycji lidera w Europie Środkowo-Wschodniej.

Czaputowicz po złożeniu gratulacji okazji 70. rocznicy powstania Chińskiej Republiki Ludowej powiedział, że strona polska jest gotowa do dalszej i owocnej współpracy w wielu dziedzinach. Dodał także, że Polska ze względu na swoje położenie w samym centrum Europy jest zainteresowana uczestnictwem w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”.

24 marca 2020 r. szef gabinetu prezydenta RP Krzysztof Szczerski poinformował Polską Agencję Prasową, że: „Prezydent RP Andrzej Duda odbył dziś rozmowę telefoniczną z prezydentem Chińskiej Republiki Ludowej Xi Jinpingiem. Rozmowa trwała 45 minut. Prezydenci rozmawiali przede wszystkim o sytuacji związanej z pandemią koronawirusa i możliwościami współpracy obu państw w jej zwalczaniu”⁶²³. Xi stwierdził, że przyjaźń polsko-chińska przetrwa wszelkie przeciwności losu a Chiny są gotowe do udzielenia wsparcia państwom Europy Środkowo-Wschodniej w walce z epidemią. Według Xi „1,4 miliarda Chińczyków zaciekle walczyło z epidemią”, a „poruszeni bohaterskim duchem chińscy pracownicy służby zdrowia narażali się na niebezpieczeństwo, aby ratować życie”⁶²⁴. Dodał także, że zacieśnienie relacji z Polską jest istotne dla stosunków Chin z państwami Europy Środkowo-Wschodniej oraz Unią Europejską. Duda pochwalił swojego rozmówcę za szybkie i konsekwentne działania Chin w zwalczaniu wirusa oraz podziękował za udzieloną Polsce pomoc. Wyraził także nadzieję, że pomimo problemów związanych z epidemią relacje Polski i innych państw Europy Środkowej z Chinami zostaną wzmocnione. Rozmowa prezydentów okazała się owocna, na co wskazuje wpis do twittera Dudy z 26 marca 2020 r.: „Bariery usunięte. Na Okęciu wylądował pierwszy z kilku samolotów, którymi dziś i w najbliższych dniach przyleci do Polski indywidualne wyposażenie ochronne dla służb medycznych zakupione w Chinach przez różne polskie instytucje (ARP, ARM, KGHM)”⁶²⁵.

⁶²³ Dziennik.pl. (2020). *Rozmowa prezydenta z Xi Jinpingiem. Do Pekinu poleciał specjalny samolot*. <https://wiadomosci.dziennik.pl/polityka/artykuly/6467235,andrzej-duda-pekini-xi-jinping-koronawirus-covid-19.html>

⁶²⁴ Permanent Mission of China to UN in Vienna. (2020). *President Xi Jinping Speaks by Phone with Polish President Andrzej Duda*. http://vienna.china-mission.gov.cn/eng/zt/kjxgyq1en/202003/t20200326_8878722.htm

⁶²⁵ Kowalczyk, K. (2020, Marzec 26). Prezydent o transporcie z Chin: Pierwszy samolot wylądował; bariery usunięte. *Forsal.pl*. <https://forsal.pl/artykuly/1464102,prezydent-o-transporcie-z-chin-artykulow-ochronnych-pierwszy-samolot-wyladawal-bariery-usuniete.html>

Podobny charakter miała telefoniczna rozmowa chińskiego premiera Li Keqiang z polskim premierem Mateuszem Morawieckim z 16 kwietnia 2020 r. W komunikacie Centrum Informacyjnego rządu czytamy, że: „Szefowie rządów Polski i Chin potwierdzili gotowość dalszej współpracy w obliczu wspólnego zagrożenia. Zgodzili się, że pandemia powoduje nie tylko problemy w obszarze zdrowia publicznego, ale generuje też zupełnie nowe wyzwania ekonomiczne”⁶²⁶. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych w trakcie rozmowy Li obiecał ułatwienie zakupu przez Polskę środków medycznych w Chinach. Wyraził także nadzieję, że: „Polska będzie skutecznie chronić bezpieczeństwo i zaspokajać podstawowe potrzeby obywateli chińskich w Polsce”⁶²⁷. Morawiecki zapewnił swojego rozmówcę, że: „Polska podejmie wiarygodne działania w celu ochrony słusznych praw i interesów obywateli Chin w jego kraju”⁶²⁸ oraz podziękował za dotychczas otrzymane wsparcie.

22 stycznia 2021 roku chiński minister spraw zagranicznych Wang Yi rozmawiał telefonicznie ze swoim polskim odpowiednikiem Zbigniewem Rauem. Rozmowa dotyczyła dotychczasowych efektów obustronnej współpracy i perspektyw jej dalszego rozwoju. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Wang stwierdził, że: „Ponieważ Chiny i Polska mają różne korzenie historyczne i kulturowe, normalne jest, że mają odmienne poglądy na niektóre kwestie. Chiny, w duchu wzajemnego szacunku i zaufania, wyrażają chęć dalszego wzmacniania dialogu i komunikacji z Polską w celu pogłębienia wzajemnego zaufania”⁶²⁹. Według Wanga relacje polsko-chińskie napędzają trzy wzmacniające się wzajemnie silniki:

- współpraca polsko-chińska,
- współpraca Chin z państwami Europy Środkowo-Wschodniej,
- współpraca Chin z Unią Europejską.

Rau odpowiedział, że strona polska niezmiennie stoi na stanowisku nieingerencji w sprawy wewnętrzne innych państw i ma nadzieję na dalsze zacieśnienie relacji z Chinami. Według polskiego ministra sytuacja gospodarcza obu państw stanowi szansę dla dalszej owocnej współpracy. Rau zaakcentował jednocześnie, że: „podstawą polsko-chińskiego partnerstwa strategicznego pozostaje

---

⁶²⁶ Białkowski, R. (2020, Kwiecień 17). Polska i Chiny stoją przed wspólnymi wyzwaniami. *Polska agencja Prasowa*. <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C628132%2Cpremier-mateusz-morawiecki-rozmawial-w-czwartek-z-premierem-chin.html>

⁶²⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). *Premier Li Keqiang Speaks by Phone with Prime Minister Mateusz Morawiecki of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/202004/t20200417_578428.html

⁶²⁸ Ibidem.

⁶²⁹ Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2021). *Wang Yi Speaks with Polish Foreign Minister Zbigniew Rau on the Phone*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zgyw/202101/t20210125_2211350.htm

pragmatyczna współpraca gospodarcza”⁶³⁰, oraz wyraził nadzieję na: „postępującą liberalizację dostępu polskich produktów i usług do chińskiego rynku oraz na otwarcie nowego rozdziału we współpracy ekonomicznej, obejmującej również sektor finansowy oraz technologiczny”⁶³¹. Rozmówcy zgodzili się co do spotkania w ramach Komitetu Międzyrządowego oraz zbliżającego się ówczesnie IX Szczytu Przywódców „17+1”.

9 lutego 2021 roku prezydent Andrzej Duda wziął udział na zaproszenie prezydenta Chin Xi Jinpinga w wirtualnym IX Szczycie Przywódców Europy Środkowowschodniej i Chin. Tak zwany „Szczyt 17+1” miał się odbyć rok wcześniej, ale został przeniesiony na 2021 roku ze względu na pandemię Covid-19. W swoim wystąpieniu Duda stwierdził między innymi:

Jako Prezydent RP wychodzę z założenia, że żadne istotne wydarzenie dotyczące Europy Środkowo-Wschodniej nie może odbyć się bez obecności Polski. Postrzegam ten mechanizm współpracy jako ważną platformę dialogu uzupełniającą kanały relacji dwustronnych. Podobnie jak większość państw regionu, Polska widzi potrzebę szerszego otwarcia rynku chińskiego na jej towary i oczekuje podjęcia przez władze ChRL możliwych działań w tym zakresie – takich jak chociażby zniesienie administracyjnych ograniczeń dla importu towarów rolno-spożywczych z Polski⁶³².

Duda podsumowując dotychczasowe, niezadawalające efekty współpracy państw Europy Środkowo-Wschodniej z Chinami stwierdził: „Jednocześnie wciąż czujemy niedosyt i żywimy oczekiwanie, że współpraca w ramach formatu 17+1 zacznie przynosić bardziej wymierne i obopólnie korzystne rezultaty w sferze gospodarczej – przede wszystkim w postaci zwiększenia przez Chiny importu towarów i usług z krajów Europy Środkowo-Wschodniej”⁶³³. Polski prezydent wspomniał także o potrzebie otwarcia chińskiego rynku dla polskich firm zajmujących się eksportem produktów rolnych, których działalność była ograniczana przez restrykcje administracyjne. Na zakończenie swojej wypowiedzi Duda wyraził nadzieję na kontynuację „dobrej współpracy instytucjonalnej”⁶³⁴ obu stron.

1 marca 2021 r. prezydenci Chin i Polski rozmawiali telefonicznie. Xi stwierdził, że Polska jest strategicznym partnerem Chin, największym państwem w Europie Środkowo-Wschodniej i ważnym członkiem Unii Europejskiej, dlatego też tak ważny jest dalszy rozwój wzajemnej

---

⁶³⁰ Ministerstwo Spraw Zagranicznych. (2021). *Rozmowa telefoniczna ministra Zbigniewa Raua z ministrem spraw zagranicznych ChRL Wang Yi*. <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/rozmowa-telefoniczna-ministra-zbigniewa-raua-z-ministrem-spraw-zagranicznych-chrl-wang-yi>

⁶³¹ Ibidem.

⁶³² Komunikat. (2021). IX Szczyt Przywódców Europy Środkowowschodniej i Chin z udziałem prezydenta. *Prezydent.pl*. <https://t.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/rozpoczal-sie-ix-szczyt-przywodcow-europy-srodkowo-wschodniej-i-chin-z-udzialem-prezydenta,2046>

⁶³³ Ibidem.

⁶³⁴ Ibidem.

współpracy. Dodał także, że obciążenie połączeń kolejowych z Polską osiągnęło rekordowy poziom w czasie pandemii co świadczy o współzależności polsko-chińskich łańcuchów dostaw. Chiński prezydent zauważył, że obie strony współpracują w zwalczaniu epidemii Covid-19 i wyraził gotowość dostarczenia do Polski dużej partii antycovidowej szczepionki. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych nawiązując do niedawnego szczytu Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia Xi stwierdził, że: „Chiny są skłonne współpracować ze stroną polską i potraktować szczyt jako nowy punkt wyjścia do dążenia do lepszych wyników we współpracy Chiny–EŚW i w stosunkach Chiny–UE”⁶³⁵. Duda odpowiedział, że zarówno wizyta Xi w Polsce w 2016 roku, jak i szczyt Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia przyczyniły się do zacieśnienia polsko-chińskiej współpracy w wielu dziedzinach. Polski prezydent stwierdził, że docenia wysiłki chińskich władz w zwalczaniu pandemii na całym świecie oraz wyraził gotowość dalszej owocnej współpracy.

Do kolejnej rozmowy prezydentów doszło na trzy tygodnie przed rosyjską inwazją na Ukrainę. 6 lutego 2022 r. Duda, który przybył do Pekinu, aby wziąć udział w ceremonii otwarcia Zimowych Igrzysk Olimpijskich Pekin 2022, spotkał się z Xi, który stwierdził, że wizyta polskiego prezydenta świadczy o niezmienności tradycyjnej przyjaźni obu narodów pomimo ciągle zmieniającej się sytuacji międzynarodowej. Według Xi obie strony powinny:

- szanować i uwzględniać swoje podstawowe interesy,
- usprawniać komunikację w głównych kwestiach międzynarodowych,
- zdecydowanie stać na straży systemu międzynarodowego i podstawowych norm regulujących stosunki międzynarodowe,
- chronić wspólne interesy zdecydowanej większości członków społeczności międzynarodowej,
- poszukiwać większej synergii w strategiach rozwoju, takich jak chińska inicjatywa „Pasa i Szlaku”⁶³⁶.

Xi wyraził także gotowość współpracy ze stroną polską w celu utworzenia w Polsce głównego chińskiego centrum logistycznego w Europie Środkowo-Wschodniej kontrolującego łańcuchy dostaw w tym regionie. Duda wyraził satysfakcję z wzięcia udziału w ceremonii otwarcia igrzysk olimpijskich oraz podkreślił rozwój wzajemnych relacji polsko-chińskich w ostatnim okresie. Powiedział też, że ma nadzieję na owocną współpracę ze stroną chińską na rzecz stworzenia w Polsce centrum logistycznego, dzięki czemu kraj ten mógłby się stać bramą Chin do Europy.

---

⁶³⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2021). *Xi Jinping Speaks with Polish President Andrzej Duda on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/202103/t20210302_10409775.html

⁶³⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2022). *Xi Jinping Meets with Polish President Andrzej Duda*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202202/t20220206_10639505.html

Minister Spraw Zagranicznych Zbigniew Rau komentując wizytę polskiego prezydenta w Chinach w wywiadzie udzielonym Markowi Walkuskiemu stwierdził, że nie ma ona charakteru politycznego, a jej celem jest uczestnictwo w ważnym wydarzeniu sportowym⁶³⁷. Z kolei doradca Dudy do spraw zagranicznych Jakub Kumoch powiedział agencji Reuters, że: „Polska jest suwerennym narodem i sama decyduje o swojej polityce wobec Chin [...] Polska jest sojusznikiem Stanów Zjednoczonych, ale Polska ma też bardzo przyjazne stosunki z Chinami”⁶³⁸. Wizyta Dudy na Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pekinie oraz jego spotkanie z Xi nie zmieniły w znaczący sposób stosunków polsko-chińskich ani pod względem gospodarczym ani politycznym.

10 czerwca 2022 r. w ramach III posiedzenia Komitetu Międzyrządowego Polska–Chiny minister Zbigniew Rau rozmawiał z ministrem spraw zagranicznych ChRL Wang Yi. W trakcie sesji plenarnej, która odbyła się w formule wideokonferencji ministrowie omówili dotychczasowe relacje polsko-chińskie. Wang, nawiązując do spotkania prezydentów państw podczas Zimowych Igrzysk Olimpijskich, powiedział, że dla Chin relacje z Polską mają istotny charakter. Świadczyć miał o tym fakt, że Polska jest jedynym państwem w Europie Środkowo-Wschodniej, która działa w ramach Komitetu Współpracy Międzyrządowej z Chinami.

Rau stwierdził: „Polska przykłada dużą wagę do współpracy dwustronnej z Chinami. W szczególności zainteresowani jesteśmy przyjmowaniem chińskich inwestycji bezpośrednich typu greenfield”⁶³⁹. Według polskiego ministra głównym problemem we wzajemnych relacjach jest ujemny bilans polskiego handlu z Chinami, dlatego też konieczne jest zniesienie barier dla polskich towarów eksportowanych na rynek chiński, w szczególności produktów rolnych, artykułów spożywczych, mebli i kosmetyków. W trakcie rozmowy poruszono kwestie logistyczne: połączenia kolejowego oraz połączeń lotniczych Polski z Chinami. Wang odpowiedział, że: „Chiny przywiązują wagę do obaw Polski i aktywnie pracują nad rozwiązaniami. Chiny liczą, że Polska zapewni sprawiedliwe, otwarte i niedyskryminacyjne środowisko inwestycyjne i biznesowe dla wszystkich przedsiębiorstw zagranicznych, w tym chińskich”⁶⁴⁰.

---

⁶³⁷ Rozmowa korespondenta Polskiego Radia w Białym Domu Marka Wałkuskiego z Ministrem Spraw Zagranicznych Zbigniewem Rauem. (2022). *twitter*. <https://twitter.com/Marekwalkuski/status/1490107872570654720>

⁶³⁸ Gotev, G. (2022, Luty 4). Leaders of non-democracies gather at Beijing Olympics opening. *Euroactiv*. <https://www.euroactiv.com/section/china/news/leaders-of-non-democracies-gather-at-beijing-olympics-opening/>

⁶³⁹ Ministerstwo Spraw Zagranicznych. (2022). *Minister Rau rozmawiał z szefem chińskiej dyplomacji*. <https://www.gov.pl/web/dyplomacja/minister-rau-rozmawial-z-szefem-chinskiej-dyplomacji>

⁶⁴⁰ The Commissioner’s Office of China’s Foreign Ministry in the Hong Kong. (2022). *Wang Yi and Polish Foreign Minister Zbigniew Rau Hold the Third Plenary Session of the China-Poland Intergovernmental Cooperation Committee*. http://hk.ocmf.gov.cn/eng/xjpxzywshd/202206/t20220611_10701937.htm

Oprócz kwestii gospodarczych i handlowych ministrowie w trakcie wideokonferencji skomentowali także sytuację na Ukrainie. Wang Yi powiedział, że: „stanowisko Chin można podsumować jednym zdaniem, czyli promowaniem rozmów pokojowych. Będziemy nadal na swój sposób odgrywać konstruktywną rolę w tym względzie. Stany Zjednoczone próbują wykorzystać kwestię Ukrainy do oczerniania i tłumienia Chin. To posunięcie zasługuje na czujność i opór”⁶⁴¹. Rau przedstawił także stanowisko strony polskiej wobec rosyjskiej inwazji na Ukrainę, wskazując na konsekwencje wojny w regionie Europy Środkowo-Wschodniej dla globalnego bezpieczeństwa. Polski minister stwierdził także, że „należy chronić suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy, a Polska jest gotowa współpracować ze wszystkimi stronami w celu przezwyciężenia kryzysów energetycznych i żywnościowych wywołanych konfliktem rosyjsko-ukraińskim”⁶⁴². Na zakończenie obaj ministrowie potwierdzili gotowość do kontynuowania dialogu dotyczącego sytuacji międzynarodowej oraz do dalszego pogłębiania współpracy gospodarczej i handlowej.

Do kolejnej rozmowy telefonicznej Dudy i Xi doszło 29 lipca 2022 roku. Jak poinformowała Kancelaria Prezydenta: „Prezydent RP przedstawił polskie stanowisko wobec rosyjskiej napaści. Zwrócił uwagę na negatywny wpływ wywołanej przez Rosję wojny na bezpieczeństwo całego naszego regionu, a także na współpracę handlową z innymi partnerami, również chińskimi”⁶⁴³. Xi w rozmowie z Dudą wyraził gotowość poszukiwania pokojowych rozwiązań konfliktu na Ukrainie, który grozi światowym kryzysem żywnościowym. Tematem rozmowy były także kwestie dotyczące wymiany handlowej i gospodarczej. Duda zasugerował swojemu rozmówcy, że wzrost eksportu polskiej żywności do Chin napotykający problemy natury formalnej mógłby się przyczynić do częściowego zniwelowania polskiego deficytu handlowego w obrotach z Chinami.

Prezydent ChRL powiedział, że Polskę, która jest priorytetowym partnerem w Europie Środkowo-Wschodniej, i Chiny łączy tradycyjna przyjaźń oraz partnerstwo strategiczne. Xi stwierdził, że „osiągnęliśmy wiele ważnych konsensusów w sprawie rozwoju stosunków dwustronnych. Od tego czasu różne departamenty obu państw aktywnie współpracowały ze sobą na rzecz i poczyniły pozytywne postępy w eksporcie polskich produktów rolnych do Chin”⁶⁴⁴. Według Xi dobre relacje należałoby jeszcze pogłębić poprzez wykorzystanie takich instytucji, jak Chińsko-Polski Komitet Współpracy Międzyrządowej oraz Wspólny Komitet ds. Handlu i Gospodarki

---

⁶⁴¹ Ibidem.

⁶⁴² Ibidem.

⁶⁴³ Prezydent.pl. (2022). *Rozmowa telefoniczna Andrzeja Dudy z Xi Jinpingiem*. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/biuro-polityki-miedzynarodowej/aktualnosci/rozmowa-telefoniczna-andrzeja-dudy-z-xi-jinpingiem,57175>

⁶⁴⁴ Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2022). *Xi Jinping Speaks with President of Poland Andrzej Duda on the Phone*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbqx/202208/t20220801_10731539.htm

w wymianie gospodarczej, jak i handlowej. Duda odpowiedział, że Polska jest gotowa do rozwoju współpracy ze stroną chińską w takich dziedzinach jak handel, logistyka i nowoczesne technologie. Komentując rozmowę z Xi Duda napisał: „Bardzo się cieszę z rozmowy z Przewodniczącym Xi Jinpingiem. Rozmawialiśmy o Ukrainie i jej integralności terytorialnej, mówiłem o konieczności walki z wywoływanym przez Rosję kryzysem żywnościowym, omówiliśmy relacje, których rozwój jest istotnym punktem polityki RP”⁶⁴⁵.

21 września 2022 r. minister spraw zagranicznych Wang Yi spotkał się z ministrem spraw zagranicznych Polski Zbigniewem Rauem podczas Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku. Według komunikatu chińskiej ambasady Wang stwierdził, że po niedawnej rozmowie telefonicznej prezydentów Polski i Chin: „Obie strony rozumieją się i wspierają w kwestiach dotyczących swoich podstawowych interesów, dając tym samym solidną gwarancję polityczną rozwoju stosunków dwustronnych. Obydwa kraje wspólnie działają w oparciu o prawdziwy multilateralizm i przestrzegają ważnej normy nieingerencji w sprawy wewnętrzne”⁶⁴⁶. Zapewnił, że Chiny chcą pogłębić współpracę z Polską w takich dziedzinach jak handel produktami rolnymi, inwestycje finansowe, logistyka i lotnictwo cywilne. Rau stwierdził, że Polska i Chiny są wiarygodnymi partnerami utrzymującymi systematyczne relacje na szczeblu rządowym. Obaj ministrowie wymienili uwagi na temat sytuacji międzynarodowej. Według Wanga konflikt ukraińsko-rosyjski powinien się jak najszybciej zakończyć w interesie wszystkich zainteresowanych. Chiński minister wyraził także nadzieję na rychłe rozmowy pokojowe pomiędzy zwaśnionymi stronami. Rzecznik polskiego ministra Łukasz Jasina skomentował to spotkanie mówiąc, że: „Relacje Polski z Chinami w tym roku bardzo mocno opierają się na merytorycznych podstawach. Wizyta prezydenta podczas otwarcia Igrzysk Olimpijskich w Pekinie i jego rozmowy z przewodniczącym ChRL pokazały, że te relacje mają znaczenie”⁶⁴⁷.

Po tym jak relacje polsko-chińskie osiągnęły swój najwyższy poziom w czasie wizyty Xi w 2016 r., nastąpił okres stagnacji, a nawet pogorszenia się stosunków pomimo składanych przez obie strony deklaracji. Beata Szydło spotkała się z premierem Li Keqiangem w listopadzie 2016 roku i 2017 roku oraz z Xi Jinpingiem w 2017 roku, jednak jej następcą na stanowisku premiera, Mateusz Morawiecki, był nieobecny na szczycie formatu „16+1” w Sofii w 2018 roku. Do obniżenia rangi kontaktów polsko-chińskich przyczyniała się także pandemia Covid-19,

---

⁶⁴⁵ Ibidem.

⁶⁴⁶ Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2022). *Wang Yi Meets with Foreign Minister of Poland Zbigniew Rau*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbqx/202210/t20221001_10776040.htm

⁶⁴⁷ Zbigniew Rau spotkał się z szefem MSZ Chin. „Relacje oparte są na merytorycznych podstawach”. (2022, Wrzesień 22). *Polskie Radio 24*. <https://polskieradio24.pl/5/1223/artukul/3040633,zbigniew-rau-spotkal-sie-z-szefem-msz-chin-relacje-oparte-sa-na-merytorycznych-podstawach>

ponieważ kolejne rozmowy na wysokim szczeblu odbywały się telefonicznie. Sytuacji nie zmieniła wizyta prezydenta Dudy w lutym 2022 r. w Pekinie.

Na stagnację w relacjach polsko-chińskich po 2016 r. złożyło się kilka przyczyn. Szumne zapowiedzi podczas wizyty Xi w Polsce w 2016 r. rozbudziły ogromne nadzieje, które nie zostały spełnione. Niektóre polskie media traktowały chińską retorykę jako zapowiedź realnych faktów, dlatego też tym większe było rozczarowanie brakiem liczących się rezultatów. Fatalne wrażenie wywarły odbywające się w dniach 24–27 lipca 2016 r. wspólne ćwiczenia trzech jednostek chińskich i dwóch rosyjskich na Bałtyku, będące ewidentną demonstracją zacieśnienia relacji chińsko-rosyjskich.

Nie mniej istotny dla oziębienia relacji polsko-chińskich był czynnik zewnętrzny. Po 2016 r. Unia Europejska zaczęła prowadzić bardziej asertywną politykę wobec Chin. Według Łukasza Gacka „Problemem dla Brukseli pozostaje zaburzona równowaga w relacjach handlowych. Europejskie przedsiębiorstwa są zaniepokojone pogarszającym się klimatem biznesowym i nieuczciwą konkurencją ze strony chińskich podmiotów wydatnie wspieranych przez państwowe fundusze lub banki”⁶⁴⁸. Także relacje priorytetowo traktowanych przez Polskę Stanów Zjednoczonych z Chinami zaczęły wręcz przybierać formę wojny handlowej. W takiej sytuacji trudno było sobie wyobrazić polską politykę wobec Chin rażąco sprzeczną z interesami USA, a co za tym idzie również niektórych państw UE. Strona amerykańska jasno postawiła kwestię współpracy z Huawei w Polsce, o czym świadczy wypowiedź sekretarza stanu USA Mike’a Pompeo podczas spotkania z ministrem spraw zagranicznych Jackiem Czaputowiczem. Gdy na konferencji prasowej 13 lutego 2019 r. padło pytanie o Huawei Pompeo, odpowiedział, że „instalowanie chińskiej technologii zwiększa ryzyko” w związku z czym „po prostu nigdy nie umieścimy naszego sprzętu w kraju, w którym jest zagrożenie, że Chińczycy będą mogli hakować informacje”⁶⁴⁹. O tym, że w Polsce podobnie jak w USA pojawiły się obawy co do praktyk niektórych chińskich firm, świadczy aresztowanie na terytorium RP styczeń 2019 r. pracownika Huawei oskarżonego o szpiegostwo. Oficjalnie strona chińska zareagowała na ten fakt w sposób stonowany jednak w chińskiej prasie ukazał się artykuł pod znamienym tytułem „Polska staje się współnikiem USA”⁶⁵⁰.

---

⁶⁴⁸ Gacek, Ł. (2022). Polityka Unii Europejskiej wobec Chin: priorytety, wartości i wyzwania. *Rocznik Strategiczny*, (27), 440–461.

⁶⁴⁹ Pompeo w Warszawie: nigdy nie umieścimy sprzętu w kraju, gdzie Chiny mogą hakować. (2019, Luty 12). *Defence 24 pl*. <https://defence24.pl/geopolityka/pompeo-w-warszawie-nigdy-nie-umiescimy-sprzetu-w-kraju-gdzie-chiny-moga-hakowac>

⁶⁵⁰ Poland becoming a US accomplice. (2019, Styczeń 13). *Global Times*. <https://www.globaltimes.cn/content/1135612.shtml>.

Pomimo stagnacji w relacjach polsko-chińskich w latach 2016–2022 retoryka chińska nie uległa znaczącej zmianie. W listopadzie 2016 r. premier Li Keqiang podczas spotkania z premier Beatą Szydło sugerował ściślejsze powiązanie Inicjatywy „Pasa i Szlaku” z procesem reindustrializacji Polski. W podobnym duchu podczas spotkania z polską premier wypowiedział się Xi Jinping, który w maju 2017 r. stwierdził, że Polska i Chiny powinny zintensyfikować współpracę w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku”. Jednak po 2017 r. kwestie dotyczące „Pasa i Szlaku” schodzą w wypowiedziach chińskich oficjeli skierowanych pod adresem strony polskiej na dalszy plan. Nadal mowa jest o tradycyjnej przyjaźni i zacieśnianiu więzów jednak główne tematy podnoszone w rozmowach polsko-chińskich to kwestie globalne dotyczące bezpieczeństwa i pokoju na świecie, ochrony zdrowia i zasobów energetycznych.

1.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna w Polsce

1.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi.

Badanie ankietowe przeprowadzone wśród 121 instytucji naukowych w Polsce przez Alicję Bachulską wykazało około 600 powiązań z chińskimi instytucjami naukowymi w większości mających charakter formalnych umów dotyczących⁶⁵¹:

- wymiany rezultatów badań naukowych,
- wspólnych badań naukowych,
- organizowania konferencji,
- wymiany studentów oraz pracowników naukowych,
- tworzenia kierunków studiów.

Związki pomiędzy polskimi i chińskimi instytucjami naukowymi regulują następujące akty prawne:

- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 13 kwietnia 1995 r. o współpracy naukowo-technicznej ustalająca formy współpracy takie jak: wspólne projekty badawcze i rozwojowe, organizowanie konferencji naukowych, wymianę informacji oraz wykorzystywanie urządzeń badawczych⁶⁵²,
- Porozumienie pomiędzy Ministrem Nauki i Szkolnictwa Wyższego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Edukacji Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 20 grudnia 2011 r.

---

⁶⁵¹ Bachulska, A. (2022). Poland: Extensive ties, little results. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://academytracker.ceias.eu/articles/6yquKSFOjr8qAyMnRBKWck>

⁶⁵² Rząd Rzeczypospolitej Polskiej. (1995, Kwiecień 13). *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 13 kwietnia 1995 r. o współpracy naukowo-technicznej*. <https://www.gov.pl/web/chiny/wsp-naukowa>

- o współpracy w dziedzinie szkolnictwa wyższego wprowadzające szczegółowe regulacje dotyczące współpracy na szczeblu uczelni oraz wymiany pracowników dydaktycznych,
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 20 czerwca 2016 r. o wzajemnym uznawaniu dyplomów ukończenia studiów i tytułów zawodowych w szkolnictwie wyższym.

Wyraźne ożywienie kontaktów polsko-chińskich na gruncie akademickim nastąpiło po wizycie Xi Jinpinga w Polsce w 2016 r. W marcu 2017 r. z inicjatywy Politechniki Pekńskiej, Uniwersytetu Chongqing Jiaotong oraz Politechniki Opolskiej utworzono Polsko-Chińskie Konsorcjum Akademickie „One Belt One Road”⁶⁵³. Według przewodniczącego KPCh na Politechnice Pekńskiej, Zheng Jichuna przedsięwzięcie to „będzie także działać na rzecz przyspieszenia strategii chińskich przedsiębiorstw zmierzającej do wejścia na rynek globalny poprzez oferowanie wsparcia intelektualnego i usług w lokalnych językach, przepisach i technologiach”.⁶⁵⁴ W skład konsorcjum weszły następujące uczelnie⁶⁵⁵:

- Beijing University of Technology,
- Beijing Information Science and Technology University,
- Beijing Institute of Petrochemical Technology,
- Beijing International Studies University,
- Beijing University of Civil Engineering and Architecture,
- Capital University of Economics and Business,
- North China University of Technology,
- Chongqing Jiaotong University,
- Chongqing Technology and Business University,
- Chongqing University,
- Chongqing University of Posts and Telecommunications,
- Chongqing University of Technology,
- Chongqing University of Science and Technology,
- Southwest University,
- Tianjin University of Technology,

---

⁶⁵³ Powstało polsko-chińskie konsorcjum akademickie „One Belt One Road”. (2017, Marzec 29). *Perspektywy.pl*. https://perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=3447:powstalo-polsko-chinskie-konsorcjum-akademickie-one-belt-one-road&catid=24&Itemid=119

⁶⁵⁴ Zhao, X. (2017, Marzec 21). Sino-Polish University Consortium Launches. *China Daily*. www.chinadaily.com.cn/world/cn_eu/2017-03/21/content_28629073.htm?from=timeline&isappinstalled=0.

⁶⁵⁵ Politechnika Opolska. (2018). *Sino-Polish University Consortium*. <https://dwm.po.opole.pl/index.php/pl/uczelnie-i-instytucje-partnerskie/sino-polish-university-consortium>

- Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie,
- Politechnika Białostocka,
- Politechnika Łódzka,
- Politechnika Opolska,
- Politechnika Poznańska,
- Politechnika Śląska,
- Uniwersytet Śląski,
- Politechnika Warszawska,
- Politechnika Wrocławska,
- Politechnika Krakowska,
- Akademia Morska w Szczecinie.

Według raportu CEIAS 10 polskich uczelni nawiązało kontakt z instytucjami określanymi przez ASPI China Defence University Tracker jako powiązane z chińskim przemysłem obronnym i dopuszczające się szpiegostwa:

- Politechnika Gdańska, Politechnika Poznańska, Uniwersytet Gdański, Politechnika Warszawska, Politechnika Wrocławska współpracujące z Instytutem Technologicznym w Pekinie,
- Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN współpracujący z Harbin Institute of Technology,
- Instytut Fizyki Jądrowej PAN i Politechnika Wrocławska współpracujący z Uniwersytetem Beihang,
- Politechnika Warszawska współpracująca z Nanjing University of Aeronautics and Astronautics i Northwestern Polytechnical University.⁶⁵⁶

Wiodącą chińską firmą współpracującą z polskimi instytucjami naukowymi jest Huawei, która w listopadzie 2016 r. nawiązała współpracę z Katedrą Sieci Telekomunikacyjnych Wydziału Elektroniki i Telekomunikacji Politechniki Poznańskiej w ramach programu *Huawei Authorized Information and Network Academy* (HAINA). Strona chińska dostarczyła poznańskiej uczelni sprzęt umożliwiający przeprowadzenie szkoleń oraz organizację międzynarodowego konkursu Huawei ICT Competition⁶⁵⁷. W czerwcu 2020 r. Huawei zawarło porozumienie z Politechniką Warszawską, oferując polskiej uczelni możliwość stworzenia laboratorium oraz użytkowania produktów firmy z dziedziny sztucznej inteligencji takich jak Huawei Atlas. We wrześniu 2020 r.

⁶⁵⁶ Bachulska, A. (2022). Poland: Extensive ties, little results. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://academytracker.ceias.eu/articles/6yquKSFOjr8qAyMnRBKWck>

⁶⁵⁷ Huawei stawia na polskie uczelnie. Inwestuje w sprzęt i szkolenia. (2020, Wrzesień 30). *Businessinsider*. <https://businessinsider.com.pl/firmy/strategie/huawei-stawia-na-polskie-uczelnie/8x7js45>

przy udziale Huawei został zorganizowany roczny kurs cyberbezpieczeństwa na Akademii Koźmińskiego w Warszawie⁶⁵⁸.

Według portalu Politico⁶⁵⁹ pod koniec 2022 r. pod naciskiem amerykańskich sankcji Huawei podjął decyzje o ograniczeniu swojej działalności w Europie jedynie do trzech państw: Węgier, Niemiec i Hiszpanii. Dotyczy to tylko pionu zajmującego się telekomunikacją natomiast pion konsumencki nadal będzie czynny w państwach europejskich w tym w Polsce. Huawei zmieniło także swoją strukturę organizacyjną dzieląc Europę na dwa obszary działania: Europę Zachodnią z centralą w Düsseldorfie oraz region CEE& Nordic obejmujący państwa Europy Środkowo-Wschodniej oraz państwa skandynawskie z centralą w Warszawie. Pomimo spadku zysków w Polsce w 2021 r. o 40% Huawei nie zamierza rezygnować z działania na terenie państwa polskiego. Pod koniec listopada 2022 r. Huawei CBG Polska przesłało portalowi crn.pl oświadczenie: „Huawei nie zamierza opuszczać polskiego rynku. Konsumenci pozostają w centrum wszystkich naszych działań. Podtrzymujemy nasze zobowiązanie do wprowadzania inteligentnych innowacji zapewniających lepsze doświadczenia, a także dostarczania wysokiej jakości produktów i usług posprzedażowych dla konsumentów z całej Polsce”⁶⁶⁰. Firma zapowiada także kontynuację współpracy z polskimi instytucjami naukowymi.

Według Bachulskiej „Jednym z głównych trendów widocznych w analizie powiązań akademickich pomiędzy polskimi i chińskimi instytucjami w ostatniej dekadzie jest stosunkowo wysoki poziom oficjalnego zaangażowania, choć bez znaczących rezultatów na poziomie makro”⁶⁶¹. Nadzieje dotyczące chińskich inwestycji oraz współpracy handlowej i gospodarczej związane z wizytą Xi w Polsce w 2016 r. nie zostały zrealizowane. Nie doszło także do spodziewanej współpracy na dużą skalę z chińskimi firmami technologicznymi czego przykładem jest ograniczenie działalności Huawei w Polsce. Natomiast współpraca polskich placówek naukowych ze stroną chińską nadal się rozwija. Przyczyną tego stanu rzeczy jest stosunkowo duża niezależność polskich uczelni oraz samorządów lokalnych w których interesie jest rozwój relacji z chińskimi instytucjami i firmami niezależnie od aktualnej polityki władz centralnych. Dla lokalnych ośrodków akademickich takich jak Opole nawiązanie współpracy z chińskim kontrahentem jest atrakcyjne ze względów prestiżowych oraz finansowych. Ryzyko szpiegostwa ze strony chińskiej w Polsce jest znacznie mniejsze niż w przypadku Czech i Słowacji, gdzie

---

⁶⁵⁸ Ibidem.

⁶⁵⁹ Cerulus, L. Wheaton. S. (2022, Październik 13). How Washington chased Huawei out of Europe. *Politico*. https://www.politico.eu/article/us-china-huawei-europe-market/?utm_source=Twitter&utm_medium=social

⁶⁶⁰ Paślawski, K. (2022, Listopad 28). Huawei może ograniczyć działalność w Europie. *CRN Polska*. <https://crn.pl/aktualnosci/huawei-moze-ograniczyc-dzialalnosc-w-europie/>

⁶⁶¹ Ibidem.

technika zbrojeniowa stoi na bardzo wysokim poziomie. Natomiast możliwe są chińskie próby dotarcia do amerykańskich technologii na terenie Polski.

1.2.2. Instytuty Konfucjusza w Polsce

Najstarszy Instytut Konfucjusza w Polsce powstał w Krakowie. W lipcu 2006 r. Uniwersytet Jagielloński nawiązał współpracę z Pekinśkim Uniwersytetem Języków Obcych⁶⁶² a we wrześniu 2006 r. podpisano porozumienie z *Hanbanem* o ustanowieniu Instytutu Konfucjusza. Umowa zawarta pomiędzy rektorem Pekinśkiego Uniwersytetu Języków Obcych, prof. Hao Ping i rektor UJ, prof. dr hab. Karolem Musiołem przewiduje⁶⁶³:

- wymianę kadry naukowej,
- wymianę studentów,
- współpracę przy tworzeniu projektów badawczych,
- organizację konferencji naukowych.

W październiku 2006 r. powstał Ośrodek „Instytut Konfucjusza w Krakowie” jako jednostka organizacyjna Instytutu Bliskiego i Dalekiego Wschodu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. O efektach współpracy polsko-chińskiej w ramach tej placówki świadczy wizyta delegacji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Chinach w dniach 7–11 grudnia 2016 r.⁶⁶⁴, w skład której weszli: rektor UJ prof. Wojciech Nowak, dziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ prof. Zdzisław Mach, dyrektor Instytutu Bliskiego i Dalekiego Wschodu UJ prof. Adam Jelonek oraz dyrektor Instytutu Konfucjusza dr Joanna Wardęga i wicedyrektor Instytutu – pan Han Xinzhong. Podczas tej wizyty polska delegacja:

- odwiedziła Pekinśki Uniwersytet Języków Obcych,
- wzięła udział konferencji 22 Instytutów Konfucjusza z całego świata współpracujących z Beiwai,
- odwiedziła Katedrę Języka Polskiego na Beiwai,
- spotkała się z wiceministrem edukacji Chin prof. Hao Pingiem, który będąc rektorem Beiwai w 2006 r. podpisał umowę z UJ,

---

⁶⁶² Na Pekinśkim Uniwersytecie Języków Obcych (北京外国语大学; *Běijīng Wàiguóyǔ Dàxué*), zwanym potocznie Běiwài (北外) naucza się 35 języków obcych. Na uczelni istnieje wydział języków wschodnioeuropejskich oraz kierunek polonistyki. Běiwài stanowi jedną z wiodących uczelni kształcących przyszłych dyplomatów. Z racji swojej specyfiki placówki ta jest partnerem Instytutów Konfucjusza w ponad 20 państwach. Beijing Foreign Studies University (2023). *About*. <http://www.bfsu.edu.cn/>

⁶⁶³ Instytut Konfucjusza w Krakowie. (2023). *Historia Instytutu Konfucjusza w Krakowie*. <https://instytutkonfucjusza.uj.edu.pl/historia>

⁶⁶⁴ Uniwersytet Jagielloński. (2016). *Delegacja Uniwersytetu Jagiellońskiego w Chinach*. https://www.uj.edu.pl/wiadomosci/wizyty/-/journal_content/56_INSTANCE_YEros3dNqFHn/10172/135150915

- podpisała dwa porozumienia dotyczące: przedłużenia funkcjonowania Instytutu Konfucjusza oraz utworzenia nowej siedziby Instytutu.

W 2016 r. UJ stało się członkiem International Society for Chinese Culture Studies w skład, którego obok uczelni zagranicznych wchodzi Beiwai, Renmin University, Minzu University, Beijing Normal University i Zhejiang University. Rok później Centrum Języka i Kultury Chińskiej UJ „Instytut Konfucjusza w Krakowie” uzyskało tytuł Confucius Institute of the Year⁶⁶⁵. Oferta tej placówki obejmuje:

- kursy języka chińskiego stacjonarne oraz online dla dorosłych i dzieci zarówno dla początkujących jak i kontynuujących⁶⁶⁶,
- warsztaty dla dzieci i młodzieży mające na celu przybliżenie kultury Chin poprzez pokazowe lekcje języka i kaligrafii oraz zapoznanie z chińską operą i kuchnią,
- spotkania z kulturą chińską dla dzieci w wieku przedszkolnym i uczniów klas I–III obejmujące pokazy tradycyjnych chińskich strojów oraz zapoznanie się z najsłynniejszymi zabytkami Chin,
- specjalistyczne szkolenia dla firm i instytucji dotyczące specyfiki działalności biznesowej w warunkach chińskich,
- organizację składających się z sześciu poziomów egzaminów HSK (汉语水平考试, *Hanyu Shuiping Kaoshi*) oraz składającego się z trzech poziomów (początkującego, średniozaawansowanego i zaawansowanego egzaminu ustnego) HSKK (汉语水平口语考试, *Hanyu Shuiping Kouyu Kaoshi*),
- organizację YCT (Youth Chinese Test), egzaminu z języka chińskiego dla dzieci i młodzieży (między 6 a 17 rokiem życia),
- rekrutację na programy stypendialne konfucjańskie w kategoriach: Chinese Language Teacher Programme (中文师资类项目), Cooperative Scholarships (联合培养项目), Scholarship for Online Programmes (奖学金线上项目),
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych dotyczących zarówno książkowych jak i multimedialnych dotyczących kultury chińskiej,
- opracowanie i wydanie podręcznika do nauki języka chińskiego po polsku oraz polsko-chińskiego słownika,
- organizację konferencji naukowych oraz eventów kulturalnych takich jak koncerty, festiwale, konkursy.

---

⁶⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶⁶ Instytut Konfucjusza w Krakowie. (2022). *Oferta*. <https://instytutkonfucjusza.uj.edu.pl/oferta>

W 2008 r. w wyniku umowy pomiędzy Politechniką Opolską a Politechniką Pekińską⁶⁶⁷ przy współpracy *Hanbanu* powstał Instytut Konfucjusza w Opolu. O bliskiej współpracy tych uczelni świadczy mianowanie w 2017 r. trzecim honorowym profesorem Politechniki Opolskiej rektora Politechniki Pekińskiej profesora Liu Gonghui specjalizującego się w technologii uzyskiwania gazu i ropy naftowej⁶⁶⁸. W maju 2019 r. podczas wizyty chińskiej delegacji w Instytucie Konfucjusza na Politechnice Opolskiej zostało podpisane porozumienie dotyczące wymiany naukowej oraz współpracy przy projektach naukowych⁶⁶⁹.

Na stronie internetowej Instytutu Konfucjusza w Opolu czytamy, że „Centrum Współpracy Polska–Chiny – Instytut Konfucjusza to instytucja pożytku publicznego, której misją jest promowanie języka i kultury chińskiej”⁶⁷⁰. Placówka ta posiada również filię w Kędzierzynie-Koźlu i oferuje:

- studia podyplomowe Chiny w biznesie międzynarodowym – prawne i kulturowe aspekty współpracy⁶⁷¹,
- studia magisterskie na kierunku Zarządzanie z intensywnym językiem chińskim⁶⁷²,
- komercyjne kursy doształcające z języka chińskiego dla dzieci, młodzieży i dorosłych⁶⁷³,
- darmowe kursy dla studentów i pracowników Politechniki Opolskiej oraz Uniwersytetu Opolskiego,
- darmowe kursy dla szkół podstawowych i średnich na terenie miasta Opolu,
- kursy dla nauczycieli języka chińskiego w szkołach,
- organizację Międzynarodowego Konkursu Chinese Bridge,
- przygotowanie do egzaminów HSK i ich przeprowadzanie zgodnie z akredytacją *Hanbanu*,
- tworzenie i publikacje podręczników do dydaktyki języka chińskiego,
- organizację eventów związanych z kulturą chińską,
- organizację zajęć obejmujących szeroka ofertę kulturową (*TaiChi*, gry w go i madżonga).

---

⁶⁶⁷ Politechnika w Pekinie (Beijing University of Technology, 北京工业大学), znana także pod nazwą Beijing Polytechnic University) jest miejskim uniwersytetem publicznym w Pekinie klasyfikowanym na liście Academic Ranking of World Universities 2023 na 301 miejscu.

⁶⁶⁸ Gov.pl. (2017). *Prof. Liu Gonghui, rektor Politechniki Pekińskiej został trzecim honorowym profesorem Politechniki Opolskiej*. <http://archiwumwww.opole.uw.gov.pl/prof-liu-gonghui-rektor-politechniki-pekińskiej-zostal-trzecim-honorowym-profesorem-politechniki-opolskiej>

⁶⁶⁹ Politechnika Opolska. (2019). *Spotkanie z władzami Beijing University of Technology*. <https://wu.po.opole.pl/spotkanie-z-wladzami-beijing-university-of-technology/>

⁶⁷⁰ Instytut Konfucjusza w Opolu. (2022). *O nas*. https://ik.po.opole.pl/?page_id=19

⁶⁷¹ Instytut Konfucjusza w Opolu. (2022). *Oferta*. https://ik.po.opole.pl/?page_id=19

⁶⁷² Ibidem.

⁶⁷³ Ibidem.

Instytut Konfucjusza w Opolu organizuje także nabór na następujące kategorie stypendium konfucjańskiego⁶⁷⁴:

- studia doktoranckie z zakresu nauczania języka chińskiego jako języka obcego (*Doctor's Degree in Teaching Chinese to Speakers of Other Languages: DTCSOL*),
- studia magisterskie z zakresu nauczania języka chińskiego jako języka obcego (*Master's Degree in Teaching Chinese to Speakers of Other Languages: MTCSOL*),
- studia licencjackie z zakresu nauczania języka chińskiego jako języka obcego (*Bachelor's Degree in Teaching Chinese to Speakers of Other Languages: BTCSOL*),
- stypendia dwu i jednosemestralne.

W 2008 r. powstał Instytut Konfucjusza we Wrocławiu w wyniku umowy pomiędzy Uniwersytetem Wrocławskim a chińskim Uniwersytetem Xiamen⁶⁷⁵ przy współpracy *Hanbanu*. Placówka ta jako centrum dydaktyczne podlegała prorektorowi ds. Badań Naukowych i Współpracy z Zagranicą Uniwersytetu Wrocławskiego i oferowała:

- ogólnodostępne kursy języka chińskiego,
- zajęcia na wszystkich poziomach szkolnictwa, czyli szkolnictwa wyższego, średniego, podstawowego,
- zajęcia w przedszkolach,
- organizację egzaminów HSK, YCT i BCT,
- wykłady, warsztaty oraz imprezy ukazujące różne aspekty chińskiej kultury.

Według dyrektora Instytutu Konfucjusza przy Uniwersytecie Wrocławskim dr. hab. prof. UW. Gościwita Malinowskiego w ciągu piętnastu lat w różnych formach kształcenia na kierowanej przez niego placówce wzięło udział ponad tysiąc osób⁶⁷⁶.

W październiku 2022 roku władze Uniwersytetu Wrocławskiego poinformowały stronę chińską, że porozumienie o współpracy, które wygasa 25 stycznia 2023 roku i nie zostanie przedłużone. Jako powód swojej decyzji strona polska podała niejasności w kwestii zatrudnienia chińskich lektorów, którzy formalnie zatrudnieni byli jako wolontariusze⁶⁷⁷. W wyniku tej decyzji Instytut Konfucjusza stał się jednostką organizacyjną Uniwersytetu Wrocławskiego bezpośrednio

---

⁶⁷⁴ Ibidem.

⁶⁷⁵ Uniwersytet Xiamen (厦门大学; *Xiàmén Dàxué*) jest placówką publiczną podległą Ministerstwu Edukacji Chin znana z rozbudowanej sieci współpracy międzynarodowej z 263 uniwersytetami i 53 instytucjami naukowymi.

⁶⁷⁶ 15 lat Instytutu Konfucjusza we Wrocławiu – rozmowa z dr. hab. prof. UW. Gościwitem Malinowskim. *Chińskie Radio Międzynarodowe*. <https://polish.cri.cn/2023/07/12/ARTIwxYCagguDfjvBihqsk3w230712.shtml>

⁶⁷⁷ Romik, K. (2023, Kwiecień 2). Instytut Konfucjusza we Wrocławiu poza kontrolą Chin. „Narzędzie chińskiej propagandy”. *Gazeta.pl*. <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,29623502,instytut-konfucjusza-we-wroclawiu-pozza-kontrola-chin.html>

podległą rektorowi uczelni, który zarządził audyt mający sprawdzić funkcjonowanie tej placówki oraz zmiany kadrowe⁶⁷⁸. Na Uniwersytecie Wrocławskim nadal istnieje założony w 2019 r. kierunek studiów sinologia. Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Robert Olkiewicz zapewnił, że „Sinologia na Uniwersytecie Wrocławskim jest jednym z popularniejszych kierunków. I mam nadzieję, że tak pozostanie, tym bardziej że zamierzamy uruchomić kolejny etap kształcenia dla jej absolwentów, czyli studia magisterskie”⁶⁷⁹.

Instytut Konfucjusza w Poznaniu jako drugi w Polsce został założony w wyniku porozumienia Uniwersytetu Adama Mickiewicza z Uniwersytetem Nauki i Technologii w Tianjin⁶⁸⁰ przy współpracy z *Hanbanem* w 2008 r.⁶⁸¹. Oferta tej placówki aktualnie podlegającej rektorowi uczelni obejmuje:

- bezpłatne (dla kursantów IK) zajęcia z fonetyki oraz pisma chińskiego⁶⁸²,
- szkolenia nauczycieli języka chińskiego,
- zajęcia przygotowujące do egzaminu HSK 3, HSK 4, HSK 5,
- treningi sztuk walki Wu shu oraz Taijiquan,
- warsztaty z kaligrafii,
- cykl spotkań dla dzieci w wieku 6–12 lat mający na celu zapoznanie się z językiem i kulturą chińską,
- konkursy dla dzieci,
- letni kurs języka chińskiego *Summer Camp* organizowany przy współpracy z Uniwersytetem w Tianjin,
- wakacyjne kursy języka chińskiego od podstaw dla grupy średniozaawansowanej oraz dla dzieci,
- semestralne, roczne lub dwuletnie stypendia Instytutu Konfucjusza,
- organizację konferencji naukowych,

---

⁶⁷⁸ Ibidem.

⁶⁷⁹ UWr nie przedłużył umowy na współprowadzenie Instytutu Konfucjusza. (2023, Marzec 30). *TVP3 Wrocław*. <https://wroclaw.tvp.pl/68862532/uwr-nie-przedluzyl-umowy-na-wspolprowadzenie-instytutu-konfucjusza>

⁶⁸⁰ Uniwersytet Technologii i Edukacji w Tianjin (Tianjin University of Technology and Education, TUTE; 天津职业技术师范大学;), publiczny uniwersytet zawodowy podległy Ministerstwu Edukacji oraz Miejskiemu Rządowi Ludowemu Tianjin jest jedną z wiodących chińskich placówek dla studentów zagranicznych. TUTE współpracuje z uczelniami na całym świecie.

⁶⁸¹ Instytut Konfucjusza Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. (2022). *O Instytucie*. <http://konfucjusz.amu.edu.pl/>

⁶⁸² Instytut Konfucjusza Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. (2022). *Kursy*. <http://konfucjusz.amu.edu.pl/index.php?page=kursy-pl>

- organizację eventów takich jak festiwale, koncert oraz uroczyste obchody chińskich świąt,
- zbiory Biblioteki Instytutu Konfucjusza UAM.

W czerwcu 2015 r. w wyniku porozumienia Uniwersytetu Gdańskiego z Chińskim Młodzieżowym Uniwersytetem Studiów Politycznych⁶⁸³ przy współpracy *Hanbanu* powstał Instytut Konfucjusza w Gdańsku współpracujący z Wydziałem Rozwoju Społecznego Urzędu Miasta Gdańska oraz Uniwersytetem Nauk Politycznych i Prawnych w Szanghaju i Uniwersytetem w Harbinie. W uroczystym otwarciu nowej placówki wzięli udział m.in. marszałek Senatu Bogdan Borusewicz, minister kultury Małgorzata Omilanowska, minister Xu Lin z Chińskiego Państwowego Biura Międzynarodowej Promocji Języka Chińskiego i profesor Wang Xingting, rektor prowadzonego przez Ligę Młodzieży Komunistycznej Chińskiego Młodzieżowego Uniwersytetu Studiów Politycznych. W inauguracyjnym przemówieniu Wang powiedział, że „utworzenie Instytutu Konfucjusza przy Uniwersytecie Gdańskim było wspólnym marzeniem nas wszystkich. Cała nasza uczelnia będzie bacznie przyglądać się rozwojowi instytutu i na pewno nie przestanie go wspierać”⁶⁸⁴. Rektor partyjnej placówki KPCh dodał, że przyczyni się to do „zacieśniania kontaktów oraz przyjaźni pomiędzy młodzieżą Polski i Chin”⁶⁸⁵ i poinformował o przyznaniu Uniwersytetowi Gdańskiemu na organizację Instytutu Konfucjusza 300 tys. dolarów.

Oferta Instytutu Konfucjusza w Gdańsku obejmuje:

- kurs języka chińskiego biznesowego,
- lekcje indywidualne języka chińskiego online,
- intensywny kurs języka chińskiego dla rozpoczynających naukę,
- kursy języka chińskiego przygotowujące do egzaminów HSK na poziomach 1–6,
- organizacje egzaminów na certyfikaty HSK i HSKK, BCT oraz YCT,
- zajęcia językowe dla dzieci,
- kurs *Tai Chi*,

---

⁶⁸³ Chiński Młodzieżowy Uniwersytet Studiów Politycznych (中国青年政治学院; : *Zhōngguó Qīngnián Zhèngzhì Xuéyuàn*) został założony w 1985 r. w Pekinie przez Ligę Młodzieży Komunistycznej Chin. Rektorem tej placówki był Hu Jintao, sekretarz generalny Komunistycznej Partii Chin i prezydent Chin. Zgodnie z chińską procedurą „jedna instytucja o dwóch nazwach” jest znany także jako Centralna Szkoła Chińskiej Ligi Młodzieży Komunistycznej (中央团校; *Zhōngyāng Tuán Xiào*).

⁶⁸⁴ Na Uniwersytecie Gdańskim otwarto Instytut Konfucjusza. (2015, Wrzesień). *Nauka w Polsce*. <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news/%2C406556%2Cna-uniwersytecie-gdanskim-otwarto-instytut-konfucjusza.html>

⁶⁸⁵ Ibidem.

- cykl zajęć dotyczący tradycyjnej kultury chińskiej,
- rekrutację na stypendia Instytutu Konfucjusza dla nauczycieli języka chińskiego (doktoranckie, magisterskie, licencjackie, roczne i semestralne) oraz roczne i semestralne stypendia dla programów online,
- organizacje wystaw, festiwali, konkursów oraz prelekcji.

We wrześniu 2019 r. w wyniku porozumienia Politechniki Warszawskiej z Beijing Jiaotong University⁶⁸⁶ we współpracy z *Hanbanem* powstał Instytut Konfucjusza w Warszawie jako ogólnouczelniana jednostka organizacyjna podległa rektorowi UW. Na stronie internetowej uczelni czytamy, że „Główne zadania Instytutu to upowszechnianie kultury chińskiej i języka mandaryńskiego poprzez prowadzenie kursów edukacyjnych, warsztatów artystycznych oraz szkoleń biznesowych”⁶⁸⁷. Placówka ta oferowała większość zajęć prowadzonych jest po angielsku przez chińskich nauczycieli:

- kursy języka chińskiego dla studentów i pracowników Politechniki Warszawskiej,
- kursy języka chińskiego dla dzieci i młodzieży w grupach wiekowych 9–12 i 13–16 lat.

Instytut Konfucjusza w Warszawie prowadził państwowe także egzaminy ze znajomości języka chińskiego mandaryńskiego: HSK, HSKK oraz BCT.

22 maja 2023 r. władze Politechniki Warszawskiej wydały komunikat informujący o zakończeniu współpracy z Instytutem Konfucjusza, na którego stronie pojawiła się informacja: „W imieniu Władz Politechniki Warszawskiej informujemy, że z dniem 28 maja 2023 r. aktywność nasza zostaje wstrzymana z powodu nieprzedłużenia przez PW umowy o prowadzeniu Instytut Konfucjusza”⁶⁸⁸.

Pomimo zastoju w relacjach polsko-chińskich po 2016 r. współpraca instytucji naukowych ze stroną chińską w ramach Instytutów Konfucjusza ciągle się rozwija. Działalność ta jest przede wszystkim wynikiem starań lokalnych samorządów i uczelni posiadających w polskich warunkach znaczną autonomię funkcjonowania. W Polsce Instytuty Konfucjusza prowadzą kursy języka chińskiego, organizują certyfikowane egzaminy oraz oferują zajęcia o tematyce kulturalnej. Obok tego polskie uczelnie prowadzą także zajęcia o bardziej rozbudowanym charakterze takie jak trzyletnie Studium Języka i Kultury Chin współorganizowane przez

---

⁶⁸⁶ Beijing Jiaotong University (BJTU; 北京交通大学;) podlega bezpośrednio Ministerstwu Edukacji, współpracuje z Ministerstwem Transportu, władzami miejskimi w Pekinie oraz China State Railway Group Co., Ltd.

⁶⁸⁷ Instytut Konfucjusza Politechniki Warszawskiej. (2022). *O nas*. <https://www.confucius.pw.edu.pl/O-nas>

⁶⁸⁸ Instytut Konfucjusza Politechniki Warszawskiej. (2023). *Zamknięcie Instytutu Konfucjusza*. <https://www.confucius.pw.edu.pl/Aktualnosci/Zamkniecie-Instytutu-Konfucjusza>

Instytut Konfucjusza we Wrocławiu⁶⁸⁹. Organizowane są także zajęcia wykraczające poza tematykę ściśle językową czego przykładem są roczne studia podyplomowe „Współczesne Chiny – społeczeństwo, polityka, gospodarka” organizowane przez Instytut Konfucjusza UJ. W przeciwieństwie do innych państw w Polsce nie odnotowano znaczących protestów przeciwko prowadzeniu przez Instytuty Konfucjusza politycznej propagandy na rzecz Chin. Wyjątek stanowi protest studentów Uniwersytetu Warszawskiego w 2015 r. przeciwko powstaniu tej placówki na ich uczelni. W Polsce Instytuty Konfucjusza mimo swojego rozwoju budzą znacznie mniej kontrowersji co w innych państwach Grupy Wyszehradzkiej dlatego też można założyć, że ich wpływ na słuchaczy jest także odpowiednio mniejszy. Polskie media nie odnotowały znaczących skandali związanych z działalnością IK, a fakt nieprzedłużenia umowy z *Hanbanem* przez dwie uczelnie oficjalnie tłumaczony jest względami formalnymi dotyczącymi zatrudnienia lektorów z Chin.

2. Chiński *soft power* wobec Czech

2.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech

2.1.1. Relacje czesko-chińskie w latach 1949–2001

Czechosłowacja pod rządami komunistów już 6 października 1949 r., czyli pięć dni po proklamowaniu ChRL, uznała nowe państwo chińskie. W latach 50-tych XX wieku stała się liczącym partnerem handlowym Chin (największym po ZSRR i NRD). Uniwersytet Karola w Pradze pełnił rolę jednego z największych ośrodków sinologii w Europie. O bliskich relacjach obu państw świadczy wizyta w Chinach na obchodach 10. rocznicy powstania ChRL pierwszego sekretarza Czechosłowackiej Partii Komunistycznej Antonina Novotnego. W latach 60-tych w wyniku konfliktu chińsko-radzieckiego ChRL uznały Czechosłowację, podobnie jak inne „kraje demokracji ludowej”, za rewizjonistyczne i zamroziły wzajemne kontakty. W okresie Praskiej Wiosny ChRL krytykowały pierwszego sekretarza Prezydium Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Czechosłowacji, Aleksandra Dubčeka, który próbował zreformować system komunistyczny jako „rewizjonistę kroczącego burżuazyjną drogą”. Przywódcy chińscy skrytykowali jednak wkroczenie do Czechosłowacji w sierpniu 1968 r. wojsk Układu Warszawskiego jako przejaw „imperialistycznej doktryny

---

⁶⁸⁹ Instytut Konfucjusza w Uniwersytecie Wrocławskim. (2019). *Studium Języka i Kultury Chin*. <https://ik.uni.wroc.pl/pl/page/5/studium-jezyka-i-kultury-chin>

Breżniewa”.⁶⁹⁰ Wzajemne relacje nieco się poprawiły dopiero w 1987 r. po wizycie w Czechosłowacji chińskiego premiera Zhao Ziyanga.

2.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech w latach 2001–2011

Okres prezydentury Vaclava Havla (1993–2003) nie sprzyjał zacieśnieniu relacji chińsko-czeskich ze względu na kontakty Prezydenta Czech z Dalaj Lamą i przywódcami Tajwanu. Nawiązanie bliższych kontaktów Czech z Chinami w 2001 r. jest przede wszystkim zasługą ówczesnego premiera, lidera Czeskiej Partii Socjaldemokratycznej (*Česká strana sociálnědemokratická, ČSSD*) Miloša Zemana⁶⁹¹. 23 kwietnia 2001 r. Zeman spotkał się z przebywającym z oficjalną wizytą chińskim ministrem spraw zagranicznych Tangiem Jiaxuanem, który wyraził się z uznaniem o poparciu przez Czechy polityki „Jednych Chin”. Z kolei Zeman wyraził gotowość rozwinięcia współpracy czesko-chińskiej w kwestiach gospodarczych i handlowych⁶⁹².

Po odejściu Zemana ze stanowiska premiera w 2002 r. do kolejnego chińsko-czeskiego spotkania na wysokim szczeblu doszło 22 kwietnia 2004 r. Podczas wizyty w Chinach prezydent Republiki Czeskiej Václav Klaus spotkał się z prezydentem Chin Hu Jintao. Stwierdził on, że nie ma żadnych kwestii spornych pomiędzy obydwoma państwami w kwestiach relacji międzynarodowej a współpraca gospodarcza i handlowa dynamicznie się rozwijają. Hu przedstawił swojemu rozmówcy propozycje dotyczące:

- dalszego zacieśniania kontaktów na najwyższych szczeblach,
- rozszerzania wymiany gospodarczej, handlowej, naukowej i technologicznej,
- rozszerzania wymiany kulturalnej,

---

⁶⁹⁰ Premier Czu Enlaj porównał interwencję Układu Warszawskiego w Czechosłowacji do zajęcia Czech przez Hitlera. Rea, K. W. (1975). Peking and the Brezhnev doctrine. *Asian Affairs: An American Review*, 3(1), 22–30.

⁶⁹¹ Miloš Zeman urodzony 28 września 1944 r. w Kolínie w ukończył studia 1967 r., a rok później wstąpił do Komunistycznej Partii Czechosłowacji. W 1992 r. został posłem z ramienia Czeskiej Partii Socjaldemokratycznej, której po roku został przewodniczącym. W latach 1996–1998 pełnił funkcję przewodniczącego Izby Deputowanych Parlamentu Republiki Czeskiej. W 1998 r. został premierem Republiki Czeskiej. W 2002 r. ustąpił ze stanowiska a w 2003 r. przegrał wybory prezydenckie. W pierwszym okresie swojej kariery politycznej (1992–2002) dążył do akcesji Czech do NATO i Unii Europejskiej. Drugi okres jego kariery zapoczątkowany powrotem do polityki w 2012 r. charakteryzuje się sympatiami prorosyjskimi i prochińskimi. w styczniu 2013 Zeman wygrał wybory prezydenckie uzyskując w drugiej turze 54,8% głosów. W styczniu 2018 r. ubiegając się o reelekcję otrzymał 51,4% głosów. W październiku 2021 r. był hospitalizowany, urząd prezydenta sprawował do marca 2023 r. Pražský hrad. (2017). *Miloš Zeman, prezident České republiky*. <https://web.archive.org/web/20170720014751/https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr>

⁶⁹² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2006). *Tang Jiaxuan Meets with Slovakian Minister of Foreign Affairs Kubis*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200612/t20061220_578989.html

- wzmocnienia współpracy w kwestiach polityki międzynarodowej.

Klaus zapewnił Hu o poparciu chińskich działań w sprawie Tajwanu oraz podkreślił wolę współpracy z Chinami we wszystkich dziedzinach⁶⁹³. Po rozmowach obaj prezydenci podpisali szereg umów gospodarczych⁶⁹⁴.

Do serii spotkań na najwyższym szczeblu doszło w 2005 r. Premier Wen Jiabao po wizycie na Słowacji 8 grudnia 2005 r. przybył do Pragi. Przemawiając na lotnisku Wen stwierdził, że obie strony prowadzą owocną współpracę gospodarczą, handlową i kulturalną⁶⁹⁵. Następnie spotkał się z prezydentem Vaclavem Klausem⁶⁹⁶, marszałkiem Senatu Przemysłem Sobótką, marszałkiem Izby Reprezentantów Lubomirem Zaorałkiem. Wen razem z Paroubkiem podpisali Wspólne Oświadczenie Rządu Chińskiej Republiki Ludowej i Rządu Republiki Czeskiej⁶⁹⁷ i 14 dokumentów dotyczących współpracy w dziedzinach rolnictwa i leśnictwa⁶⁹⁸.

Do dalszego ożywienia kontaktów czesko-chińskich w okresie prezydentury Vaclava Klausea (2003–2013) doszło w czasie pełnienia funkcji premiera przez Mirka Topolanka (2006–2009) oraz Petra Nečasa (2010–2013). W latach 2006–2009 miało miejsce siedem spotkań ze strona chińską na szczeblu ministerialnym. 14 lutego 2006 r. wiceminister spraw zagranicznych Zhang 25 września 2007 r. delegacja czeskich parlamentarzystów została przyjęta przez wiceministra spraw zagranicznych Kong Quana, który stwierdził, że obroty handlu zagranicznego Chin z Czechami wzrosły w ciągu roku o 79% i wyniosły w na przestrzeni roku 2,4 miliarda USD. Kong wyraził nadzieję na owocną współpracę zwłaszcza w sektorze zaawansowanych technologii⁶⁹⁹. Spotkanie

---

⁶⁹³ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2004). *President Hu Jintao Holds Talks with President of the Czech Republic*. http://lk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/200404/t20040422_1382765.htm

⁶⁹⁴ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. (2004, Kwiecień 22). *Dohoda o hospodářské spolupráci mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky*, 22. dubna 2004, <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2005-17?text=%C4%8C%C3%8DNSK%C3%89+LIDOV%C3%89+REPUBLIKY>

⁶⁹⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2005). *Premier Wen Jiabao Arrives in Czech Kicking Off Official Visit*. http://lk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/200512/t20051208_1387465.htm

⁶⁹⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Premier Wen Jiabao Meets with Czech President Klaus*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200512/t20051209_573426.html

⁶⁹⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Wen Jiabao Holds Talks with Czech Prime Minister Paroubek*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200512/t20051209_573423.html

⁶⁹⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. (2005, Grudzień 8). *Dohoda o spolupráci v zemědělství a potravinářském průmyslu mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zemědělství Čínské lidové republiky*, 8. prosince. 2005. <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2006-38?text=%C4%8C%C3%8DNSK%C3%89+LIDOV%C3%89+REPUBLIKY>

⁶⁹⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Assistant Foreign Minister Kong Quan Meets with Delegation of Czech Dignitaries*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/

wiceministra spraw zagranicznych Chin Kong Quana z dyrektorem generalnym Sekcji ds. Unii Europejskiej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Czeskiej Liborem Sečką dotyczyło negocjacji umowy o partnerstwie Chiny–Unia Europejska. W trakcie rozmowy Sečka potwierdził poparcie swojego rządu dla partnerstwa strategicznego Chiny–Unia Europejska⁷⁰⁰. W trakcie 7 Spotkania Azja–Europa (ASEM) 25 października 2008 r. chiński minister spraw zagranicznych Yang Jiechi spotkał się z przewodniczącą czeskiej delegacji wicepremier Alexandrą Vondrą, która stwierdziła, że Czechy uznają Tybet za część chińskiego terytorium⁷⁰¹.

Relacje czesko-chińskie w 2009 r. warunkowane były w znacznym stopniu sprawowaniem przez Republikę Czeską rotacyjnej prezydencji w UE. Rozmowa przeprowadzona 7 stycznia 2009 r. przez ministra spraw zagranicznych Chin Yang Jiechiz ministrem spraw zagranicznych Czech Karelem Schwarzenbergiem dotyczyła relacji Chin z Unią Europejską⁷⁰². 30 stycznia 2009 r. czeski premier Mirek Topolánek spotkał się w Brukseli z chińskim premierem Wen Jiabao, który stwierdził, że 60. rocznica nawiązania przez oba państwa stosunków dyplomatycznych stanowi świetną okazję do „podniesienia stosunków dwustronnych na nowy poziom”⁷⁰³. Chiński zastępca ministra spraw zagranicznych Wu Hongbo przebywał w Czechach w dniach 16–17 lutego 2009 r. gdzie spotkał się z czeskim ministrem spraw zagranicznych Karelem Schwarzenbergiem oraz wiceminister spraw zagranicznych Tomasem Pojarem. W trakcie rozmowy Wu wyraził chęć współpracy ze stroną czeską w ramach 11. szczytu Chiny–Unia Europejska⁷⁰⁴.

3265_665445/3160_664490/3162_664494/200709/t20070925_573432.html Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2006). *Vice Foreign Minister Zhang Yesui Holds Talks with Czech Deputy Foreign Minister Basta*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200602/t20060214_573430.html

⁷⁰⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Assistant Foreign Minister Kong Quan Meets with Director General of the EU Section of the Czech Foreign Ministry Sečka*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200710/t20071029_573434.html

⁷⁰¹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2008). *Foreign Minister Yang Jiechi Meets with Czech Deputy Prime Minister Vondra*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200810/t20081029_573435.html

⁷⁰² Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Foreign Minister Yang Jiechi Holds Phone Talks with His Czech Counterpart Schwarzenberg*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200901/t20090109_573437.html

⁷⁰³ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Wen Jiabao Meets with Prime Minister Mirek Topolánek of the Czech Republic, Which Holds the Rotating EU Presidency*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200902/t20090202_573439.html

⁷⁰⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Assistant Foreign Minister Wu Hongbo Visits the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200902/t20090219_573441.html

Do kolejnego spotkania na szczeblu ministerialnym doszło po dwóch latach. 16 lutego 2011 r. wiceminister spraw zagranicznych Fu Ying spotkała się z czeskim wiceministrem spraw zagranicznych Tomášem Dubem. Według komunikatu chińskiej ambasady Fu wyraziła nadzieję, że: „obie strony będą wspólnie pracować nad przywróceniem stosunków dwustronnych na właściwe tory rozwoju”⁷⁰⁵. W odpowiedzi Dub stwierdził, że strona czeska „przywiązuje dużą wagę do rozwoju stosunków z Chinami i zawsze będzie przestrzegać zasady jednych Chin”⁷⁰⁶.

Objęcie funkcji premiera przez Mirka Topolanka w 2006 r. zdynamizowało czesko-chińska wymianę handlową i gospodarczą. W miarę wzrostu jej wolumenu następuje przesunięcie akcentów w chińskiej retoryce dyplomatycznej. Nadal w oficjalnych wypowiedziach i komunikatach jest mowa o historycznej przyjaźni pomiędzy obydwoma narodami, ale od 2006 r. padają bardziej konkretne propozycje współpracy dotyczące nowoczesnych technologii i wspólnych przedsięwzięć infrastrukturalnych. Przykładem może być wypowiedź zastępcy ministra spraw zagranicznych Wu Hongbo z lutego 2009 r., który mówił w Pradze o konieczności podniesienia stosunków chińsko-czeskich na nowy poziom.

2.1.3. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech w latach 2012–2016

Pomimo przyjaznych gestów z obu stron i akcesji Czech pod rządami konserwatywnej i wolnorynkowej Obywatelskiej Partii Demokratycznej (*Občanská demokratická strana*, ODS) do formatu „16+1” decydujący zwrot w relacjach czesko-chińskich wiąże się z osobą Miloša Zemana. Powróciwszy do czynnej działalności politycznej w 2012 r. stojący na czele Partii Socjaldemokratycznej Zeman zapowiedział „restart” relacji z Chinami po objęciu prezydentury. Zostało to zauważone przez ILD, Departament Łączności Międzynarodowej KPCh (*Zhongyang Duiwai LianluoBu*, 中央对外联络部). 26 marca 2012 r. wiceminister spraw zagranicznych Song Tao przyjął czeską delegację, która przyjechała do Chin na zaproszenie Chińskiego Ludowego Instytutu Spraw Zagranicznych. W jej skład wchodził: przewodniczący stowarzyszenia gubernatorów czeskich krajów związkowych, gubernator kraju południowomorawskiego i pierwszy wiceprzewodniczący największej partii opozycyjnej, Partii Socjaldemokratycznej (SDP) Michal Hašek, wiceprzewodniczący SDP i wiceprzewodniczący Senatu Zdeněk Škromach, wiceprzewodniczący SDP i wicemarszałek Izby Deputowanych Lubomir Zaoralek. Według komunikatu chińskiej ambasady podczas spotkania Song stwierdził, że: „zdrowy rozwój stosunków chińsko-czeskich służy interesom obu krajów i obu narodów i ma nadzieję, że SDP będzie nadal

---

⁷⁰⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2011). *Vice Foreign Minister Fu Ying Meets with Czech Deputy Minister of Foreign Affairs Dub*. http://lv.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201102/t20110221_2615866.htm

⁷⁰⁶ Ibidem.

podjmować wysiłki na rzecz promowania zdrowego rozwoju stosunków chińsko-czeskich”⁷⁰⁷. W odpowiedzi Hašek zapewnił, że jego partia zawsze będzie popierać politykę „Jednych Chin”⁷⁰⁸.

Song odwiedził 14 listopada 2014 r. Chińskie Forum Inwestycyjne 2013, które zostało zorganizowane przez Stowarzyszenie Przyjaźni Czesko-Chińskiej, w którym uczestniczyło ponad 500 firm z Czech i Chin. Spotkał się tam z prezydentem Czech Milošem Zemanem, premierem Jiřím Rusnokiem oraz ministrem spraw zagranicznych Janem Kohoutem. Przemawiając na forum według komunikatu chińskiej ambasady Song powiedział, że: „przestrzeganie zasad obejmujących wzajemny szacunek, równość, nieingerencję w sprawy wewnętrzne drugiej strony jest ważną podstawą zdrowego rozwoju stosunków między krajami, a także jest ważnym warunkiem rozwoju współpracy wszystkich krajów”⁷⁰⁹.

Polityka „restartu w relacjach czesko-chińskich” Zemana nabrała rozpędu w 2014 r. a jej kulminacja nastąpiła w 2016 r. Prezydent Republiki Czeskiej przyjął 28 sierpnia 2014 r. w Pradze wicepremiera Zhang Gaoli. Zeman zapewnił swojego rozmówcę, że Czechy będą aktywnie współpracować ze stroną chińską w ramach formatu „16+1”. Z kolei Zhang według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że „oba kraje przyspieszą dwustronną praktyczną współpracę w takich obszarach, jak handel, inwestycje, rolnictwo, nauka i technologia, opieka zdrowotna, infrastruktura i turystyka oraz wspólnie przyspieszą współpracę Chiny–CEEC i rozwój relacji Chiny–Europa”⁷¹⁰.

W dniach 24–27 października 2014 r. Zeman przebywał w Chinach z oficjalną wizytą państwową na zaproszenie Xi. Odwiedził między innymi czeskie stoisko na Międzynarodowych Targach Zachodniochińskich w Chengdu w prowincji Syczuan, gdzie podpisano szereg umów handlowych oraz miasto Tianjin będące miejscem czeskich inwestycji w Chinach, a także Uniwersytet Renmin⁷¹¹. Zeman zapytany przez dziennikarza chińskiej telewizji CCTV-13 co rozumie pod określeniem „restart w relacjach chińsko-czeskich” odpowiedział: „Nie uczymy więc innych, jak praktykować gospodarkę rynkową, jak rozwiązywać problemy związane z prawami

---

⁷⁰⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Vice Foreign Minister Song Tao Meets with the Delegation of Czech Friendly Personnel.5*. http://pk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/201203/t20120329_1214097.htm

⁷⁰⁸ Ibidem.

⁷⁰⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2013). *Vice Foreign Minister Song Tao Attends China Investment Forum in Czech Republic*. http://bs.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/201311/t20131120_3811554.htm

⁷¹⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *President Miloš Zeman of the Czech Republic Meets with Zhang Gaoli*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201409/t20140902_573464.html

⁷¹¹ Embassy of the Czech Republic in Beijing. (2016). *State visit of the President of the Czech Republic in China*. https://www.mzv.cz/beijing/en/political_affairs/news_archive/statevisit_of_the_president_of_the.html

człowieka i tak dalej. Zamiast tego uczymy się jak najwięcej od innych krajów. Przyjechałem do Chin, aby uczyć się od Chin, jak zwiększyć wzrost gospodarczy i jak ustabilizować ład społeczny”⁷¹². 27 października czeski prezydent spotkał się z chińskim premierem Li Keqiangem, który stwierdził, że relacje chińsko-czeskie „rozwijają się obecnie na właściwym torze”⁷¹³. W odpowiedzi Zeman zaprosił chińskie firmy do inwestowania w czeską infrastrukturę szczególnie w budowę elektrowni atomowych⁷¹⁴.

16 grudnia 2014 r. premier Czech Bohuslav Sobotka spotkał się w Belgradzie z premierem Chin Li Keqiangiem, który według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że: „Chiny są skłonne, wraz z Republiką Czeską, skonsolidować solidną dynamikę rozwoju stosunków dwustronnych i zapewnić, że stosunki dwustronne zawsze rozwijają się na właściwej drodze”⁷¹⁵. Sobotka odpowiedział, że Czechy chcą być pomocne w wejściu chińskich firm na rynek Unii Europejskiej⁷¹⁶.

W 2015 roku istotną rolę w relacjach czesko-chińskich zaczął odgrywać Jie Jianming, który został, jak to określił rzecznik prezydenta Jiří Ovčáček „specjalnym doradcą prezydenta w Chińskiej Republice Ludowej ds. gospodarczych i rozwoju gospodarczego”⁷¹⁷. Jie urodził się 5 czerwca 1977 roku w Pucheng w prowincji Fujian. Według czeskich źródeł jest wnukiem marszałka Jie Jianlinga, którego wpływy wzrosły po tym, jak przyczynił się do upadku „bandy czworga” kierowanej przez Ciang Cing, wdowę po Mao Zedongu⁷¹⁸. Zaprzecza temu *Financial Times*, według którego Jie jest agentem chińskiego wywiadu wojskowego. Oficjalne chińskie źródła podają, że w latach 2003–2005 Jie był zastępcą sekretarza generalnego Chińskiego Stowarzyszenia na rzecz Przyjaznych Stosunków Międzynarodowych. Organizacja ta, której oficjalnym zadaniem jest lobbowanie interesów chińskich na świecie, podlega Centralnej Komisji Wojskowej Komunistycznej Partii Chin i w rzeczywistości zajmuje się wywiadem przemysłowym

---

⁷¹² Interview with Czech President Miloš Zeman. (2014, Październik 29). *China Central Television*. [环球视线]专访捷克总统米洛什·泽曼, <http://tv.cctv.com/2014/10/29/VIDE1414595398290721.shtml>

⁷¹³ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *Li Keqiang Meets with President Milos Zeman of Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201410/t20141029_573467.html

⁷¹⁴ Ibidem.

⁷¹⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Bohuslav Sobotka of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201412/t20141218_573473.html

⁷¹⁶ Ibidem.

⁷¹⁷ Kdo je Jie Tien-ming? ‚Nejtajemnější čínský boháč‘ má údajně vazby i na čínskou vojenskou rozvědku. (2018, Marzec 20). *iRozhlas*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/jie-tien-ming-cefc-profil-zivot-kariera_1803200711_jak

⁷¹⁸ Ibidem.

i wojskowym. Jie pierwszą swoją firmę założył w 1999 roku, a w latach 2002–2004 razem z żoną Wu Liqiong zajmował się handlem żywnością i środkami sanitarnymi. W 2002 roku stworzył Grupę CEFC *China Energy Company Limited* (*Zhongguo Huaxin Nengyuan*, 中国华信能源) zajmującą się finansami i energetyką powiązaną z *China Association for International Friendly Contact* (*Zhongguo Guoji Youhao Lianluo Hui*, 中国国际友好联络会). Firma wkrótce po powstaniu odniosła spektakularny sukces zatrudniając na całym świecie około 50 tys. osób. Według amerykańskiego magazynu *Fortune* w 2016 r. Jie został umieszczony na drugim miejscu wśród 40 najbardziej wpływowych ludzi poniżej 40. roku życia na świecie. W wywiadzie udzielonym *Forbes* stwierdził, że swój sukces zawdzięcza państwowemu bankowi, który udzielił mu pożyczki. Europejską siedzibą największej prywatnej firmy w Szanghaju jaką jest CEFC stały się Czechy ze względu na przejęcie 50% udziałów mającej liczne powiązania biznesowe i polityczne czeską grupą finansową J&T Finance Group (JTFG).

Jednym z przejawów tej współpracy było lobbowanie mające na celu ściślejszą współpracę czesko-chińską, zarówno gospodarczą jak i polityczną. Według Ivany Karáskovej

Analiza dyskursu wykazała, że w 2015 roku, kiedy rzekomo prywatna chińska firma CEFC zainwestowała w czeską spółkę Empresa Media, ton relacji jej dwóch mediów (*TV Barrandov* i magazynu *Týden*) znacznie się zmienił. Przed przejściem media przedstawiały mieszankę pozytywnych, negatywnych i neutralnych doniesień na temat Chin, jednak od dnia przejęcia zaczęły relacjonować o Chinach wyłącznie pozytywnie (zarówno negatywne, jak i neutralne doniesienia o Chinach zniknęły całkowicie z medialnego dyskursu tych dwóch mediów). Zmienił się nie tylko ton, ale także skupienie się na Chinach – zwłaszcza w *TV Barrando*. Sieć, znana już z cotygodniowych wywiadów z czeskim prezydentem Milošem Zemanem, który wspierał narrację Chin, zaczęła relacjonować chińskie inicjatywy „Pasa i Szlaku” oraz inicjatywy „17+1” z częstotliwością nieporównywalnie większą niż inne 40 czeskich mediów – zarówno publicznych, jak i prywatnych⁷¹⁹.

CEFT stała się głównym wykonawcą chińskiej dyplomacji gospodarczej wobec Czech nie tylko poprzez opanowanie mediów, ale przede wszystkim przez oferowanie dobrze płatnej pracy przedstawicielom czeskiej elity politycznej. Typowym przykładem takiej kariery mogą być dwaj politycy ČSSD: były komisarz europejski Štefan Füle i były minister obrony Jaroslav Tvrdík, który został przewodniczącym Czesko-Chińskiej Izby Współpracy. Według czeskich mediów organizacja ta zajmowała się korumpowaniem czeskich polityków i urzędników⁷²⁰.

---

⁷¹⁹ Karásková, I. (2019, Listopad 19). How China influences media in Central and Eastern Europe. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2019/11/how-china-influences-media-in-central-and-eastern-europe/>

⁷²⁰ Šebok, F., Blablová, V. (2021, Listopad 4). Navigating the Nexus of Business and Politics in Sino-Czech Relations. *China Observers*. <https://chinaobservers.eu/navigating-the-nexus-of-business-and-politics-in-sino-czech-relations/>

Obok CEFT prochińskim lobbieniem zajmował się założony w 1997 r. Home Credit specjalizujący się w udzielaniu kredytów konsumpcyjnych. Głównym udziałowcem jest grupa Inwestycyjna PPF założona przez Petra Kellnera. W 2010 roku firma rozpoczęła działalność w Chinach. Według Martina Hála i Jichanga Lulu chińscy urzędnicy uzależnili wydanie *Home Credit* licencji na udzielanie kredytów konsumpcyjnych w Chinach od zaangażowania w rozwój relacji chińsko-czeskich⁷²¹. Firma sfinansowała wizytę Zemana w 2014 r. w Chinach i w tym samym roku uzyskała od władz chińskich upragnioną licencję. W 2015 r. obroty Home Credit w Chinach wyniosły 2,5 mld euro. Według portalu *Aktuálně.cz*: „agencja PR opłacana przez Home Credit najbogatszego Czecha, Petra Kellnera, wpłynęła na czeską firmę na korzyść Chin. Stworzyła sieć ekspertów, dziennikarzy i polityków, z których niektórzy mogli nawet nie wiedzieć, czego byli częścią”⁷²². Prezes Home Credit, Jiří Šmejc w 2016 r. publicznie pochwalił się swoim wkładem w „odmłodzenie relacji czesko-chińskich”⁷²³. Działania lobbystyczne na rzecz Chin podjęli także właściciel firmy inwestycyjnej KKCG, Karel Komárek oraz duże firmy czeskie reprezentujące przemysł lotniczy i motoryzacyjny, takie jak Škoda Auto należąca do grupy Volkswagen.

4 września 2015 r. doszło do kolejnego spotkania prezydentów Chin i Czech. Zeman został zaproszony przez Xi na defiladę wojskową w Pekinie z okazji 70 rocznicy zwycięstwa „nad japońskim faszyzmem”. W swoim przemówieniu Xi stwierdził, że relacje chińsko-czeskie dynamicznie się rozwijają, co daje możliwość zacieśnienia współpracy w dziedzinie nowych technologii. Z kolei Zeman potwierdził wolę współpracy z Chinami w takich dziedzinach jak: finanse, nauka, energetyka jądrowa i lotnictwo. Zapewnił także o zaangażowaniu Czech w Inicjatywę „Pasa i Szlaku”⁷²⁴. Podczas wizyty Zemana w centrali CEFT w Szanghaju oficjalnie poinformowano o mianowaniu szefa tej firmy, Ye doradcą prezydenta Republiki Czeskiej.

Udział czeskich firm w tym przedsięwzięciu był także jednym z głównych tematów spotkania Zemana z chińskim ministrem spraw zagranicznych Wang Yi, który przybył do Pragi 13 października 2015 r.⁷²⁵. Do wizyty prezydenta Czech w Chinach Wang nawiązał w wywiadzie

---

⁷²¹ Hál, M., Lulu, J. (2019). Lost in translation: ‘Economic diplomacy’ with Chinese characteristics. *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/en/lost-intranslation-economic-diplomacy-with-chinese-characteristics>.

⁷²² Valášek, L., Horak, J. (2019, Grudzień 10). Kellnerův Home Credit platil kampaň na podporu rudé Číny. Využil experty i novináře. *Aktuálně.cz*. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/home-credit-ppf-kampan-cina-pr-agentura-cb/r~5f0774e01a6111ea8d520cc47ab5f122/>

⁷²³ Jiri Smejck speech at a Prague business forum. (2016, Kwiecień 22). *You Tube*. <https://www.youtube.com/watch?v=mmRLdWGD-e8>

⁷²⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2015). *Xi Jinping Meets with President Miloš Zeman of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2015zt/jnkzsl70zn/201509/t20150908_705269.html

⁷²⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2015). *President Milos Zeman of the Czech Republic Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201510/t20151016_573491.html

udzielonym chińskim mediom 16 października 2015 r. po swojej oficjalnej wizycie w Czechach, Polsce i Bułgarii mówiąc, że:

wszystkie środowiska trzech krajów przywiązują coraz większą wagę do wymiany z Chinami i rozwijania współpracy z Chinami, a przyjazne nastawienie wobec Chin staje się głównym nurtem opinii publicznej. Ta pozytywna zmiana w różnym stopniu wpływa na kierunek polityki trzech państw wobec Chin. Na poprzednim etapie prezydent Republiki Czeskiej Miloš Zeman usunął ingerencje i naciski i zdecydowanie wziął udział w chińskich obchodach 3 września, wywołując różne komentarze ze wszystkich stron. Ale ambasada chińska w Czechach powiedziała mi, że poparcie społeczne dla prezydenta Miloša Zemana raczej wzrosło niż spadło po jego powrocie z Chin. I to służy jako typowy przypadek⁷²⁶.

Wizyta państwowa Xi w Czechach została poprzedzona publikacją 26 marca 2016 r. w dzienniku *Pravo* jego artykułu pod tytułem „Czas na odnowienie i wzmocnienie więzi chińsko-czeskich”. Xi pisze w nim: „W ostatnich latach stosunki chińsko-czeskie weszły w okres szybkiego rozwoju. W ciągu krótkich dwóch lat prezydent Zeman i ja spotkaliśmy się cztery razy i osiągnęliśmy szerokie porozumienie w sprawie wzmocnienia wymiany na wysokim szczeblu”⁷²⁷.

Przykłady tej współpracy według Xi to:

- podpisanie memorandum o wspólnym promowaniu inicjatywy „Pasa i Szlaku”,
- wolumen wymiany handlowej, która w 2015 roku osiągnęła poziom 11 miliardów USD,
- współpraca w dziedzinie technologii oraz rolnictwa,
- 300 tys. chińskich turystów, którzy w 2015 roku odwiedzili Czechy.

Pomimo wyraźnej stagnacji działań i braku liczących się inwestycji w ramach formatu „16+1” Xi stwierdza, że:

W ciągu ostatnich czterech lat, w myśl zasad wzajemnego szacunku, wzajemnych korzyści, inkluzywności i otwartości, Chiny i kraje Europy Środkowo-Wschodniej zbudowały nowe mechanizmy i platformy współpracy. Dzięki tym wysiłkom współpraca między Chinami a krajami Europy Środkowo-Wschodniej wkracza w fazę dojrzewania i przynosi pierwsze rezultaty. Nasza współpraca w ramach inicjatywy „Pasa i Szlaku” oraz wysiłki na rzecz wzmocnienia synergii między Chinami i UE w ich strategiach rozwojowych stworzą jeszcze większy impuls i potencjał dla współpracy „16+1”⁷²⁸.

---

⁷²⁶ Chinese Embassy in the Republic of Zambia. (2015). *Wang Yi's Comments on Some Topics in China's Current Diplomacy*. http://zm.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/201510/t20151020_5833672.htm

⁷²⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Full text of Chinese President Xi Jinping's article on Czech newspaper*. http://surabaya.china-consulate.gov.cn/eng/jrzg_2/201603/t20160329_5331704.htm

⁷²⁸ Ibidem.

Autor artykułu równocześnie zaznacza, że „Stosunki Chiny-UE znajdują się w najlepszym okresie w historii i stwarzają bezprecedensowe historyczne możliwości dalszego rozwoju”⁷²⁹.

Obok typowych dla chińskiej retoryki dyplomatycznej zwrotów dotyczących chińskich planów stworzenia „Średnio zamożnego społeczeństwa” oraz perspektyw rozwoju chińskiej gospodarki artykuł zawiera także konkretne propozycje skierowane pod adresem Czech oraz innych państw Europy Środkowo-Wschodniej. Według Xi należy:

- zacieśnić długoterminowe relacje,
- dostosować strategię rozwoju gospodarczego do możliwości, jakie wynikają z udziału w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”,
- rozwinąć współpracę zarówno w sektorze wytwórczym, jak i naukowym,
- rozwinąć relacje międzyludzkie,
- zintensyfikować współpracę na poziomie lokalnym,
- „zapoczątkować nową świetlaną erę współpracy między Chinami a krajami Europy Środkowo-Wschodniej oraz stosunków między Chinami a UE”⁷³⁰.

29 marca 2016 r. Xi i Zeman podpisali w Pradze wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego partnerstwa strategicznego między Chińską Republiką Ludową a Republiką Czeską, które dotyczyło:

- współpracy zarówno na szczeblu centralnym, jak i samorządowym,
- koordynacji strategii rozwoju Czech z Inicjatywą „Pasa i Szlaku”,
- zacieśnienia współpracy w produkcji przemysłowej,
- pogłębienia współpracy w dziedzinie nowoczesnych technologii,
- rozszerzenia wymiany naukowej i kulturalnej,
- przyspieszenia rozwoju współpracy Chiny–Unia Europejska.

W trakcie przemówienia Xi stwierdził: „Chiny są skłonne, wraz z Republiką Czeską, pielęgnować z trudem wypracowane i zdrowe stosunki chińsko-czeskie, umacniać tradycyjną przyjaźń, wzmacniać wzajemne zaufanie polityczne i naciskać na praktyczną współpracę w celu uzyskania kolejnych nowych osiągnięć”⁷³¹. Z kolei Zeman zapewnił o gotowości Czech do współpracy z Chinami we wszystkich istotnych dziedzinach. Po rozmowach podpisano szereg umów chińskich firm z czeskimi bankami i czeskich banków z chińskimi firmami. Na lata 2016–2020

---

⁷²⁹ Ibidem.

⁷³⁰ Ibidem.

⁷³¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Xi Jinping Holds Talks with President Milos Zeman of the Czech Republic Both Heads of State Announce the Establishment of China-Czech Strategic Partnership*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdjkjxgsfwbfgcxdshaqfh/201603/t20160331_703871.html

zawarto porozumienia biznesowe na łączną kwotę 6,9 mld euro zarządzaną przez czeską J&T Finance Group kontrolowaną przez chińską Grupę CEFC.

W 2016 roku relacje chińsko-czeskie przybrały charakter dwutorowy. Z jednej strony, podpisując szereg umów gospodarczych i handlowych wzmocniono stosunki bilateralne, a z drugiej kontrahenci nie zamierzali rezygnować z uczestnictwa we współpracy w ramach formatu „16+1”. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Xi nawiązał do podpisanego przez stronę chińską i czeską w 2015 r. memorandum o wspólnym promowaniu inicjatywy „Pasa i Szlaku” podczas rozmowy z Sobotką stwierdzając, że stanowi ono: „okazję do wzmocnienia wzajemnych powiązań strategii rozwojowych i określenia kluczowych obszarów współpracy”⁷³². Xi wyraził także przekonanie o wzajemnym związku Inicjatywy „Pasa i Szlaku” ze współpracą z państwami Europy Środkowo-Wschodniej w ramach formatu „16+1”. W odpowiedzi Sobotka potwierdził gotowość do współpracy ze stroną chińską zarówno w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku”, jak i relacji Unia Europejska–Chiny⁷³³.

W 2016 roku Li Keqiang i Bohuslav Sobotka spotkali się jeszcze dwukrotnie: w Pekinie oraz w Rydze. 17 czerwca 2016 r. premierzy rozmawiali na spotkaniu lokalnych liderów Chin i krajów Europy Środkowej i Wschodniej (CEEC) w wielkiej Hali Ludowej. Li stwierdził, że: „Chiny są skłonne wspólnie z Republiką Czeską i na zasadzie wzajemnego szacunku, równości i wzajemnych korzyści scementować wzajemne zaufanie polityczne i pogłębić obopólnie korzystną współpracę w różnych dziedzinach, zwłaszcza w zakresie pobudzania wzajemnych inwestycji”⁷³⁴. Głównym tematem rozmów premierów były spory handlowe pomiędzy Chinami, którym zarzucono działania dumpingowe a Unią Europejską. Według Li Chiny realizują zobowiązania wynikające z przystąpienia do Światowej Organizacji Handlu (WTO). Sobotka oświadczył, że Czechy w pełni popierają stanowisko Chin w tej sprawie. Na kolejnym spotkaniu obu premierów w Rydze 5 listopada 2016 r. głównym tematem rozmów było umożliwienie realizacji chińskich instytucji finansowych w Czechach.

Podpisując w 2016 r. wielomiliardowe kontrakty ze stroną chińską zarówno prezydent Zeman jak i premier Sobotka dbali o to, aby w niczym nie urazić swoich chińskich kontrahentów. Świadczy o tym krytyka pod adresem ministra kultury Daniela Hermana, który według Zemana

---

⁷³² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Xi Jinping Meets with Prime Minister Bohuslav Sobotka of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xj-pdjxjxgswfbmgcxdshjqahf/201603/t20160331_703879.html

⁷³³ Ibidem.

⁷³⁴ Chinese Embassy in the Republic of the Philippines. (2016). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Bohuslav Sobotka of the Czech Republic*. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201606/t20160621_1161129.htm

powinien odejść ze stanowiska, gdyż „zaszkodził interesom państwa” zgodzając się na spotkanie z Dalaj Lamą w Pradze. Dowodem serwilizmu strony czeskiej w tej sprawie jest oficjalne wspólne oświadczenie prezydenta, premiera i przywódców obu izb parlamentu stwierdzające, że: „Osobiste działania niektórych czeskich polityków nie wyrażają zmiany oficjalnej polityki Republiki Czeskiej i uważalibyśmy [to] za niefortunne, gdyby ktokolwiek tak to postrzegał”⁷³⁵.

Pewne elementy chińskiej retoryki stosowanej w kontaktach ze stroną czeską w latach 2012–2016 są wręcz dosłownie przepisane z Pięciu Zasad Pokojowego Współistnienia. Typowe zwroty w wypowiedziach oficjeli oraz oficjalnych komunikatach to: „wzajemny szacunek” oraz „nieingerencja w sprawy wewnętrzne”. Po 2013 r. pojawiają się zwroty wynikające z zasad Nowej Polityki Zagranicznej proklamowanej przez Xi Jinpinga. Podstawowe elementy nowej chińskiej strategii polegającej na połączenie zasady „win-win” z promocją „Pasa i Szlaku” w Czechach występują zarówno w mediach kontrolowanych przez prywatne chińskie firmy jak i w oficjalnych wypowiedziach Xi. Po podpisaniu w 2015 r. chińsko-czeskiego memorandum o wspólnym promowaniu inicjatywy „Pasa i Szlaku” TV Barrandov oraz magazyn Týden nasiliły promocję Inicjatywy „Pasa i Szlaku” przedstawiając ją jako ogromną szansę rozwojową dla czeskiej gospodarki oraz gwarancję zbudowania społeczeństwa dobrobytu.

Tezę o powiązaniu Inicjatywy „Pasa i Szlaku” ze strategią rozwoju narodowego Czech Xi przedstawił zarówno w artykule opublikowanym w 2015 roku, jak i w przemówieniu podczas wizyty w Czechach w 2016. W obu przypadkach mowa jest o „tradycyjnej przyjaźni” która będzie przekazywana z pokolenia na pokolenie dzięki czeskiemu zaangażowaniu w globalną strategię gospodarczą Chin.

2.1.4. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Czech w latach 2017–2022

W 2017 r. pojawiły się pierwsze problemy związane z chińskimi inwestycjami w Czechach. Były one tematem rozmów Dyrektora Generalnego Departamentu Traktatu i Prawa Ministerstwa Spraw Zagranicznych Xu Zeman spotkał się z Xi Jinpingiem przebywając w Chinach na Forum Współpracy Międzynarodowej Pasa i Szlaku 12 maja 2017 r. Xi nawiązując do swojej ubiegłorocznej wizyty w Czechach stwierdził, że zapoczątkowała ona „nową erę”⁷³⁶ w relacjach chińsko-czeskich. Wspominając o podpisaniu umowy współpracy w sprawie wspólnej realizacji

---

⁷³⁵ Fraňková, R. (2016, Czerwiec 11). President Zeman says culture minister should leave government. *Radio Prague International*. <https://english.radio.cz/president-zeman-says-culture-minister-should-leave-government-8209495>.

⁷³⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2017). *Xi Jinping Meets with President Milos Zeman of the Czech Republic*. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201705/t20170522_1165036.htm

BRI wyraził nadzieję, że inne państwa Europy Środkowej i Wschodniej pójdą w ślady Czech i dostosują swoje długofalowe plany gospodarcze do uczestnictwa w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”. Według komunikatu chińskiej ambasady Zeman stwierdził, że „jako przyjaciel Chin Czechy są w ostatnich latach świadkiem coraz głębszej przyjaźni i współpracy z Chinami. Mocno wspierając wielką inicjatywę „Pasa i Szlaku”, Republika Czeska jest gotowa aktywnie zaangażować się we współpracę w ramach „Pasa i Szlaku”, a zwłaszcza odegrać ważną rolę w takich obszarach jak handel, finanse i infrastruktura”⁷³⁷. Spotkanie zakończyło się podpisaniem szeregu umów dotyczących inwestycji związanych z BRI.

Istotnym czynnikiem, który wpłynął na relacje czesko-chińskie było osłabienie pozycji politycznej Zemana zarówno w jego partii ČSSD, której czołowi działacze zaczęli się dystansować wobec prochińskiego nastawienia prezydenta, jak i w parlamencie. Obok zarzutów o korupcję wobec prezydenta Republiki Czeskiej w czeskiej prasie pojawiły się również sugestie, że nie jest on w stanie sprawować swojej funkcji ze względu na zaawansowany alkoholizm.⁷³⁸ Po wyborach w Czechach w 2017 r. ze stanowiska premiera odszedł premier Bohuslav Sobotka będący obok prezydenta Zemana głównym architektem czeskiej polityki wobec Chin w latach 2013–2017. Współpraca Zemana z Sobotką była istotna, ponieważ w czeskim systemie konstytucyjnym rola prezydenta jest ograniczona, a wszystkie jego decyzje wymagają kontrasygnaty premiera lub określonego ministra. Nowym premierem został Andrej Babiš, przedsiębiorca, którego majątek *Forbes* oceniał na 4 mld dolarów⁷³⁹ oraz założyciel partii szermującej hasłami walki z korupcją o nazwie Akcja Niezadowolonych Obywateli (*Akce nespokojených občanů*, ANO). Babiš, który nie prowadził swoich interesów w Chinach reprezentował stanowisko bardziej sceptyczne wobec relacji z Chinami niż jego poprzednik na stanowisku premiera.

Nowy premier Czech i jego chiński odpowiednik spotkali się 7 lipca 2018 r. w Sofii a w rozmowie używali eufemistycznych zwrotów. Po wymianie uprzejmości o przyjaźni łączącej oba państwa dyskutowano o „podstawowych warunków pragmatycznej współpracy”

---

⁷³⁷ Ibidem. Cooperation between China and Central and Eastern European Countries. (2017). *Director-General of Department of Treaty and Law of Ministry of Foreign Affairs Xu Hong Meets with Deputy to the Supreme Public Prosecutor of the Czech Republic*. http://www.china-ceec.org/eng/hzjl_1/glyhz/tpxw1/201703/t20170331_6829455.htm

⁷³⁸ We wrześniu 2022 Zeman wytoczył proces psychiatrze Džamili Stehlikovej, która stwierdziła u prezydenta Republiki Czeskiej objawy *delirium tremens* będące skutkiem przewlekłej choroby alkoholowej. Bádál, M. (2022, Wrzesień 8). Prezident potřebuje psychiatra, řekla Stehliková před soudem se Zemanem. *Novinky.cz*. <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-prezident-potrebuje-psychiatra-rekla-stehlikova-pred-soudem-se-zemanem-40408075>

⁷³⁹ About Andrej Babis. (2024, Marzec 21). *Forbes*. <https://www.forbes.com/profile/andrej=-babis/?sh-24588aba21ee>

i „wzajemnym zaufaniu politycznym”⁷⁴⁰. Li Keqiang wyraził nadzieję, że: „oba kraje będą nadal rozumieć i szanować swoje podstawowe interesy i główne obawy”⁷⁴¹. W odpowiedzi Babis stwierdził, że Czechy nadal popierają politykę „Jednych Chin” a jego rząd dąży do poprawy wzajemnych relacji gospodarczych i handlowych.

Największa afera, która zaważyła na relacjach chińsko-czeskich i zatopiła „okręt flagowy chińskich inwestycji w Czechach”, jak nazywano spółkę CEFC China Energy, kierowaną przez Ye Jianminga, rozpoczęła się w listopadzie 2017 r. W Nowym Yorku został aresztowany były Sekretarz ds. Wewnętrznych rządu Hongkongu Patrick Ho, bliski współpracownik Ye pod zarzutem praktyk korupcyjnych i prania brudnych pieniędzy. Amerykańska prokuratura oskarżyła go o wręczanie milionowych łapówek rządowi Czadu i Ugandy w imieniu CEFC⁷⁴². Ye odciął się od swego współpracownika twierdząc, że nie upoważnił go do tego typu działań. Jednak afery zaczęła zataczać coraz szersze kręgi a w światowych mediach zaczęto określać CEFC jako piramidę finansową posiadającą wielomiliardowe długi i działającą na zasadzie klasycznej metody Ponziego. Według Martina Hali: „W 2015 roku kupili tutaj wszystko, co mogli. Oprócz piłkarskiej Slavii był to szereg nieruchomości w Pradze, Pivovary Lobkowitz, a także dołączyła do nich firma medialna Empresa Media. Ogólnie jednak portfolio nie jest zbyt obszerne, a oczekiwania nie zostały spełnione”⁷⁴³. W lutym 2018 roku Ye został aresztowany pod zarzutem nadużyć finansowych w Chinach i wszelki śluch o nim zaginął⁷⁴⁴.

Pomimo szumnych zapowiedzi i wielu podpisanych umów w latach 2014–2017 ich realne skutki okazały się znikome. Według czeskiego ekonomisty Lukáša Kovandy podczas wizyty Xi w 2016 r. zawarto kontrakty o wartości 230 mld koron czeskich z czego zrealizowano inwestycje o wartości zaledwie około 3 mld koron⁷⁴⁵. W porównaniu z ChRL wielokrotnie mniejszy Tajwan

---

⁷⁴⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2018). *Li Keqiang Meets with Czech Republic Prime Minister Andrej Babis*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201807/t20180709_573564.html

⁷⁴¹ Ibidem.

⁷⁴² Stevenson, A., Barboza, D., Goldstein, M., Mozur, P. (2018, Grudzień 12). A Chinese Tycoon Sought Power and Influence Washington Responded. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2018/12/12/business/cefc-biden-china-washington-ye-jianming.html>.

⁷⁴³ Sinolog Hála: Portfolio, které si v ČR vybuodovala CEFC, není jak z vlášt’ rozsáhlé. (2018, Marzec 8). *You Tube*. https://www.youtube.com/watch?v=44BGSIZk_rQ

⁷⁴⁴ JiTianqin 季天琴 (2018, Marzec 29). 叶简明被调查中国华信命运如何, *Caixin*; translation by Andrew Chubb, “Ye Jianming under investigation, what fate will befall CEFC?”, *South China Sea Conversations*. <https://southseaconversations.wordpress.com/2018/03/29/caixins-investigation-of-cefc-and-chairman-ye-jianming/>

⁷⁴⁵ Le Corre, P. (2018). China’s rise as a geoeconomic influencer: Four European case studies. *Carnegie Endowment for International Peace*, 28.

zainwestował 14 razy więcej środków bezpośrednio w produkcję na terenie Czech⁷⁴⁶. Jak zauważył Hala wzrósł wolumen wymiany handlowej pomiędzy Czechami i Chinami, jednak zwiększyło to jeszcze bardziej czeski deficyt handlowy⁷⁴⁷, który w 2018 r. dziesięciokrotnie przewyższył eksport.

Na skutek braku widocznych efektów kontraktów zawartych ze stroną chińską oraz związanych z nimi afer, jak wykazały badania przeprowadzone w 2020 r. 56% Czechów oceniało Chiny negatywnie, a tylko 30% neutralnie. Rozbudzone rządową propagandą społeczne oczekiwania na chińskie inwestycje i rozczarowanie będące wynikiem braku ich realizacji w latach 2017–2020 spowodowały, że aż 41% Czechów zmieniło w ciągu trzech lat swój pogląd na temat Chin na bardziej negatywny, a tylko 11% na bardziej pozytywny. Według autorów opracowania na ten temat „Republika Czeska jest obecnie jednym z najbardziej negatywnie nastawionych do Chin krajów w Europie”⁷⁴⁸.

Brak spodziewanych rezultatów współpracy czesko-chińskiej doprowadził do zmiany nastrojów zarówno czeskiej opinii publicznej jednak część tamtejszych elit politycznych i biznesowych nadal reprezentowało stanowisko prochińskie. Ja zauważył Hala: »Trwałość narracji „dyplomacji ekonomicznej” w Czechach – mimo oczywistego fiaska projektu – jest świadectwem skuteczności tego rodzaju przechwytywania elit, jakiego dokonują firmy takie jak CEFC. Firma mogła upaść, ale lokalne sojusze, które pomogła stworzyć, pozostają dostępne, gdy w grę wchodzi interesy KPCh«⁷⁴⁹. Diagnozę potwierdzają działania Zemana i jego otoczenia w latach 2018–2019. Pomimo kompromitacji zarówno w oczach światowej, jak i czeskiej opinii publicznej, jaką był dla Zemana upadek CEFC po aresztowaniu Ho i zniknięciu Ye, prezydent Republiki Czeskiej nie tylko nie zmienił swojej polityki względem Chin, ale wręcz zaangażował się jeszcze bardziej w „dyplomację gospodarczą”⁷⁵⁰.

Rozmowa prezydentów Czech i Chin, którzy spotkali się 5 listopada 2018 r. w związku z uczestnictwem delegacji czeskiej w pierwszych China International Import Expo w Szanghaju

---

⁷⁴⁶ Kovanda, L. (2018, Marzec 29). Tchaj-wan je 14krát významnějším investorem v českém průmyslu než Čína. Bereme to nazřetel? *Lukáš Kovanda*. <https://www.lukaskovanda.cz/tchaj-wan-je-14krat-vyznamnej-sim-investorem-v-ceskem-prumyslu-nez-cina-bereme-to-na-zretel/>

⁷⁴⁷ Hala, M. (2019). United Front Work by Other Means: China’s “Economic Diplomacy” in Central and Eastern Europe. *China Brief Volume 19(9)*. <https://jamestown.org/program/united-front-work-by-other-means-chinas-economic-diplomacy-in-central-and-eastern-europe/>

⁷⁴⁸ Turcsányi, R. Q., Sedláková, R., Šimalčík, M., Kironská, M. (2020). Czech public opinion on China in the age of COVID-19. *Olomouc: Palacký University Olomouc*.

⁷⁴⁹ Hala, M. (2019). United Front Work by Other Means: China’s “Economic Diplomacy” in Central and Eastern Europe. *China Brief Volume 19(9)*. <https://jamestown.org/program/united-front-work-by-other-means-chinas-economic-diplomacy-in-central-and-eastern-europe/>

⁷⁵⁰ Hála, M., Lulu, J. (2019). Lost in translation: ‘Economic diplomacy’ with Chinese characteristics. *Sinopsis*. Available at: <https://sinopsis.cz/en/lost-intranslation-economic-diplomacy-with-chinese-characteristics>.

przebiegała w bardzo otwartej atmosferze. W trakcie rozmowy oprócz retorycznych zapewnień, że podpisanie strategicznego partnerstwa czesko-chińskiego otworzyło wspaniałe perspektywy dalszej współpracy Xi stwierdził, że: „oba kraje powinny pogłębić wzajemne zaufanie, aby scementować i zabezpieczyć polityczne podstawy ich relacji”⁷⁵¹. Z kolei Zeman powiedział, że Czechy są gotowe do dalszej współpracy przy rozwoju Inicjatywy „Pasa i Szlaku”. Tego samego dnia i w podobnym duchu odbyło się spotkanie w Szanghaju ministra spraw zagranicznych Wang Yi z ministrem spraw zagranicznych Republiki Czeskiej Tomášem Petříčkem. Wang zapewniał o tradycyjnej przyjaźni łączącej oba państwa, natomiast Petříček mówił o roli jaką przywiązuje Republika Czeska do relacji z Chinami. Tradycyjnie też potwierdził poparcie swojego rządu dla polityki „Jednych Chin”⁷⁵².

W podobnej atmosferze przebiegały spotkania premierów i prezydentów obu państw w następnym roku. 11 kwietnia 2019 r. podczas szczytu Chin z krajami Europy Środkowo-Wschodniej (CEEC) w Dubrowniku doszło do spotkania premiera Li Keqiang z premierem Republiki Czeskiej Andrejem Babišem. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Li stwierdził, że „strona chińska jest gotowa wraz ze stroną czeską do wzmocnienia wzajemnego zaufania politycznego, rozszerzenia praktycznej współpracy oraz wzmocnienia wymiany międzyludzkiej i kulturalnej”⁷⁵³. Dodał także, że „strona chińska oczekuje od strony czeskiej odgrywania konstruktywnej roli w promowaniu współpracy chińsko-unijnej”⁷⁵⁴. Babiš przedstawił oczekiwania strony czeskiej dotyczące dalszego zacieśniania współpracy z Chinami w ramach relacji z Unią Europejską.

Prezydenci obu państw spotkali się także w 28 kwietnia 2019 r. w Pekinie. Xi stwierdził, że przyjaźń i współpraca z Czechami stanowi stały element chińskiej polityki niezależnie od sytuacji międzynarodowej. Prezydent Chin określił Inicjatywę „Pasa i Szlaku” jako historyczną szansę na „podniesienie dwustronnego partnerstwa strategicznego na nowy poziom”⁷⁵⁵. Nawiązując do

---

⁷⁵¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2018). *Xi meets Czech president*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201811/t20181106_573576.html

⁷⁵² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2018). *Wang Yi Meets with Foreign Minister Tomáš Petříček of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201811/t20181107_573574.html

⁷⁵³ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Andrej Babis of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201904/t20190415_573584.html

⁷⁵⁴ Ibidem.

⁷⁵⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Xi Jinping Meets with President Milos Zeman of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201904/t20190430_573588.html

nacisków Stanów Zjednoczonych dotyczących budowy sieci telekomunikacyjnych przez firmę Huawei w państwach Unii Europejskiej Xi stwierdził, że docenia wysiłki Zemana mające na celu „sprawiedliwego i równego traktowania chińskich firm telekomunikacyjnych”⁷⁵⁶. W odpowiedzi Zeman złożył gratulacje w związku z efektami obrad Drugiego Forum Współpracy Międzynarodowej Pasa i Szlaku. Tego samego dnia Zeman rozmawiał z głównym ideologiem Komunistycznej Partii Chin, członkiem Sekretariatu KC KPCh Wang Huningiem, który określił strategiczne partnerstwo chińsko-czeskie jako „znajdujące się w nowym okresie wszechstronnego i szybkiego rozwoju”⁷⁵⁷. Zeman stwierdził, że „Czechy stoją na straży multilateralizmu i wspierają wspólną budowę BRI. Chińskie przedsiębiorstwa są mile widziane w Czechach do inwestowania”⁷⁵⁸.

O negatywnym nastawieniu sporej części czeskiej opinii publicznej do prochińskiej polityki Zemana świadczy między innymi powstanie lewicowo-liberalnej partii protestu o nazwie Czeska Partia Piratów (*Česká Pirátská Strana, Pirát*), która w wyborach parlamentarnych w 2017 roku uzyskała 22 z 220 mandatów, stając się trzecią partią w Czechach. Swój sukces Piraci zawdzięczają przede wszystkim ostrej krytyce prochińskiej polityki prezydenta Zemana i związanych z nią praktyk korupcyjnych. Działacz Piratów Zdeněk Hřib 15 listopada 2018 r. został wybrany na burmistrza Pragi. W marcu 2019 r. Hřib skrytykował usunięcie tajwańskiego dyplomaty Wang Chungyi ze spotkania zorganizowanego przez czeskie Ministerstwo Przemysłu. Nastąpiło to na wyraźne żądanie ambasadora Chin w Czechach Zhang Jianmina, który stwierdził, że leży to w interesie Czech w kontekście chińskiej wizyty Zemana⁷⁵⁹.

Burmistrz Pragi przypomniał również, że odmówił spełnienia podobnego żądania strony chińskiej wkrótce po objęciu stanowiska. Hřib zerwał umowę o partnerstwie pomiędzy Pragą a Pekinem stwierdzając, że jest rzeczą niedopuszczalną włączanie klauzuli „jednych Chin” do umów miast. W zamian zawarł umowę o partnerstwie z Tajpej, co spotkało się z ostrą krytyką ze strony Zemana, który zarzucił burmistrzowi Pragi „prowadzenie własnej polityki zagranicznej”. Niezrażony tym Hřib odwiedził Tajwan w 2019 i 2020 roku.

Jeszcze większy kryzys w relacjach czesko-chińskich został spowodowany reakcją Chin na wizytę przewodniczącego senatu Republiki Czeskiej, działacza konserwatywnej i wolnorynkowej Obywatelskiej Partii Demokratycznej (*Občanská demokratická strana, ODS*) Milosa Vystrčila.

---

⁷⁵⁶ Ibidem.

⁷⁵⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Huning Meets with President Milos Zeman of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201904/t20190430_573586.html

⁷⁵⁸ Ibidem.

⁷⁵⁹ Hsu, S. (2019, Marzec 30). Prague mayor condemns treatment of diplomat. *Taipei Times*. <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2019/03/30/2003712463>

Wyjazd delegacji biznesowej do Tajpej był uzasadniony faktem, że Czechy znajdują się na czołowym miejscu pod względem tajwańskich inwestycji w Europie. Jednak ogłoszenie 9 czerwca 2020 r., że na czele czeskiej delegacji stanie przewodniczący senatu, doprowadziło do serii niedyplomatycznych reakcji strony chińskiej. Rzecznik chińskiego MSZ, Zhao Leiji stwierdził, że: „Chiny potępiają ten niktzemny czyn i wzywają stronę czeską do przestrzegania zasady jednych Chin oraz do ostrożnego i właściwego rozwiązywania kwestii związanych z Tajwanem”⁷⁶⁰. Z kolei minister spraw Zagranicznych Wang Yi posunął się do gróźb mówiąc, że strona czeska „poniesie wysoką cenę” za wizytę na Tajwanie oraz że „chiński rząd i naród nigdy nie odpuszczą i będą siedzieć z założonymi rękami i patrzeć, i muszą pozwolić mu zapłacić wysoką cenę za jego krótkowzroczne zachowanie i polityczne spekulacje”⁷⁶¹.

Wypowiedzi chińskich urzędników zmusiły do reakcji czeskiego ministra spraw zagranicznych Tomasa Petricka, który powiedział dziennikarzom, że nie popiera wyjazdu czeskiej delegacji na Tajwan, jednak to komentarz Wanga stanowi „przekroczenie granic”. „Jesteśmy wolnym krajem, który dąży do dobrych stosunków ze wszystkimi krajami i wierzę, że tak będzie w przyszłości niezależnie od wypowiedzi ministra. I jeszcze raz powtórzę – ta wizyta nie ma na celu w żadnym wypadku konfrontacji politycznej z kimkolwiek”⁷⁶² – dodał także. Pomimo chińskich gróźb czeska delegacja z Vystrcilem na czele przybyła do Tajwanu. Spowodowało to ostrą reakcję Wanga, który określił wizytę jako antychińską prowokację w odpowiedzi na co Petricek wezwał w trybie pilnym chińskiego ambasadora, a strona chińska uczyniła to samo. Vystrcil spotkał się z prezydentem Tajwanu Tsai a następnie przemawiał w tajwańskim parlamencie. Nawiązując do słynnej deklaracji „Ich bin ein Berliner” Johna F. Kennedy’go powiedział: „Proszę pozwolić mi użyć tej samej metody, aby wyrazić poparcie dla mieszkańców Tajwanu. Pozwólcie mi być tak pokornym, ale także stanowczym, aby powiedzieć parlamentowi waszego kraju, że jestem Tajwańczykiem”⁷⁶³. Ostatnie zdanie wypowiedziane przez Vystrcila spotkało się ze strony tajwańskich parlamentarzystów z owacją na stojąco. Zgoła inaczej zareagował na to minister Wang, który podczas swojej wizyty w Niemczech stwierdził, że Vystrcil „przekroczył czerwoną linię”. Komentując swoją wizytę na Tajwanie przewodniczący czeskiego senatu powiedział, że stanowi ona kontynuację „opartej na wartościach” polityki prowadzonej przez Vaclava Havla,

---

⁷⁶⁰ Czech Republic delegation in Taiwan draws ire of China. (2020, Sierpień 8). *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/czech-china-taiwan/a-54764477>

⁷⁶¹ Ibidem.

⁷⁶² Ibidem.

⁷⁶³ “I am Taiwanese”: Top Czech official angers China in Taipei. (2020, Wrzesień 1). *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/i-am-taiwanese-czech-official-angers-china-after-taipei-speech/a-54781326>

który był nieugiętym bojownikiem o prawa człowieka i osobistym przyjacielem Dalaj Lamy⁷⁶⁴. Według Ivany Karaskovej zarówno wypowiedzi Wanga, jak i groźby innych oficjeli, spowodowały, że „Chiny nie są postrzegane jako wiarygodny partner”⁷⁶⁵.

W latach 2020–2021 Zeman i jego otoczenie utrzymywali kontakty z Chinami, jednak po serii afer takich jak bankructwo CEFT oraz otwarte groźby chińskich urzędników w sprawie Tajwanu stracili poparcie społeczne dla swojej polityki. Pandemia Covid-19 była tematem rozmowy w Pekinie Specjalnego Wysłannika Prezydenta Republiki Czeskiej i Szefa Kancelarii Prezydenta Republiki Czeskiej Vratislava Mynara z wiceministrem spraw zagranicznych Qin Gangiem. Mlynar wyraził podziw dla skuteczności działań podjętych przez władze chińskie w walce z Covid-19. Natomiast Qin stwierdził: „pod przywództwem prezydenta Xi Jinpinga jesteśmy w pełni pewni siebie i zdolni do wygrania bitwy z epidemią”⁷⁶⁶.

Kolejna rozmowa prezydentów obu krajów odbyła się telefonicznie 30 kwietnia 2020 r. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Xi zapewniał swojego rozmówcę, że Chiny świetnie dały sobie radę z pandemią Covid-19 i że są gotowe udzielić Czechom wszelkiej pomocy w tej sprawie. Wyraził także przekonanie o pozytywnej roli współdziałania zaprzyjaźnionych państw, co może spowodować poprawę koniunktury gospodarczej. Tradycyjnie zapewnił, że: „zdrowy rozwój stosunków chińsko-czeskich służy fundamentalnym interesom obu stron”⁷⁶⁷. Zeman pochwalił sprawne działanie Chin w zwalczaniu pandemii oraz zapewnił swojego rozmówcę o współdziałaniu Republiki Czeskiej ze strona chińską w tej sprawie.

Następna rozmowa Xi i Zemana była także telefoniczna i miała miejsce 7 lipca 2021 r. Prezydent Chin po retorycznej pochwaleniu tradycyjnej przyjaźni czesko-chińskiej powiedział: „Mam nadzieję, że więcej Czechów będzie postrzegać Chiny i ich rozwój we właściwy sposób i zobowiąże się do wzmocnienia wymiany i współpracy między oboma krajami oraz odpowiedniego załatwienia

---

⁷⁶⁴ Czechs summon Chinese envoy over threats made against politician visiting Taiwan. (2020, Sierpień 31). *Hong Kong Free Press*. <https://hongkongfp.com/2020/08/31/czechs-summon-chinese-envoy-over-threats-made-against-politician-visiting-taiwan/>

⁷⁶⁵ Gosling, T. (2022, Czerwiec 8). *Aljazeera*. Czech Republic eyes exit from China's 16+1 investment club <https://www.aljazeera.com/features/2022/6/8/czech-republic-eyes-exit-from-chinas-161-investment-club>

⁷⁶⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *Vice Foreign Minister Qin Gang Meets with Vratislav Mynar, Special Envoy of President of the Czech Republic and Head of the Presidential Office of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/202003/t20200303_573597.html

⁷⁶⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *President Xi Jinping Speaks with Czech President Miloš Zeman on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/202005/t20200501_573599.html

związanych z tym kwestii, aby utrzymać zdrowie i żywotność stosunków chińsko-czeskich”⁷⁶⁸. Natomiast Zeman złożył swojemu rozmówcy gratulacje z okazji 100. rocznicy powstania Komunistycznej Partii Chin oraz życzył Chinom dalszych sukcesów pod kierownictwem Xi.

Po wyborach, 28 listopada 2021 r., powstał rząd Petra Fiali reprezentującego opozycyjną wobec rządów socjaldemokratów Obywatelską Partię Demokratyczną (ODS). Utworzenie rządu Fiali było możliwe dzięki zawarciu porozumienia przez pięć ugrupowań:

- ODS,
- Unia Chrześcijańska i Demokratyczna – Czechosłowacka Partia Ludowa (*Křesťanská a demokratická unie – Československá stranalidová*, KDU-ČSL) określającą się jako ugrupowanie chadeckie i ludowe,
- Tradycja Odpowiedzialność Dobrobyt 09 (*Tradice Odpovědnost Prosperita 09*, TOP 09) o prounijnym i liberalno-konserwatywnym programie,
- Piraci,
- Burmistrzowie i Niezależni (*Starostové a nezávislí*, STAN) skupiający samorządowców.

Czynnikiem spajającym ten nieco egzotyczny sojusz łączący katolików z KDU-ČSL z lewicowymi Piratami była niechęć do prochińskiego kursu Zemana. Po utworzeniu rządu Fiali czeska polityka zagraniczna dokonała zdecydowanie prozachodniego zwrotu. Czynniki sprzyjającymi takiej zmianie były ograniczone prerogatywy Zemana jako prezydenta i jego problemy zdrowotne.

Jednym z elementów nowej polityki Czech wobec Chin było stopniowe wycofywanie się z formatu 16+1 (17+1). 20 maja 2022 r. czeskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych poinformowało, że rozważa „wszystkie opcje” dotyczące tej kwestii⁷⁶⁹. W połowie maja 2022 r. komisja spraw zagranicznych czeskiego parlamentu zatwierdziła rezolucję wzywającą do rezygnacji z udziału w pracach formatu „16+1” („17+1”). Rezolucja ta zyskała poparcie czeskiego ministra spraw zagranicznych, działacza partii Piratów, którego nominację bezskutecznie starał się powstrzymać Zeman, Jana Lipavsky’go. Po objęciu stanowiska zapowiedział on „przeгляд i rewizję” dotychczasowych relacji z Chinami. Według Lipavsky’go: „Główne inicjatywy formatu „16+1” – dyplomacja gospodarcza i obietnice dużych inwestycji oraz wzajemnie korzystnego handlu – nie zostały spełnione nawet po dekadzie...” Te niespełnione oczekiwania skłaniają nas

---

⁷⁶⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2021). *Xi Jinping Speaks with Czech President Miloš Zeman on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/202107/t20210708_9169295.html

⁷⁶⁹ Czechs considering ‘all options’ regarding China’s 16+1 group. (2022, Maj 20). *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/czechs-considering-all-options-regarding-chinas-161-group-2022-05-20/>

do ponownego rozważenia naszego udziału”⁷⁷⁰. Stanowisko ministra z partii Piratów poparła przewodnicząca parlamentu i liderka partii Top09 Marketa Pekarova Adamova, która określiła relacje czesko-chińskie jako tak złe, że właściwie nic im już nie może bardziej zaszkodzić. 19 sierpnia 2022 r. Lipavsky spotkał się w Pradze ze swoim rumuńskim odpowiednikiem, Bogdanem Aurescu. Ministrowie zgodnie stwierdzili, że uczestnictwo w formacie 16+1 (17+1) nie ma sensu, ponieważ miał on mieć charakter gospodarczy, a nabrał cech politycznych i ideologicznych. Jednak ani Lipavsky ani Aurescu nie nawoływali do całkowitego zerwania współpracy w ramach formatu⁷⁷¹.

Pomimo szeregu afer gospodarczych z udziałem chińskich firm oraz zasadniczej zmiany nastawienia społeczeństwa Czech polegającej na przejściu od entuzjazmu do rozczarowania możliwościami współpracy z Państwem Środka retoryka Xi podczas rozmów Zemanem nie uległa zmianie. Podobnie jak w latach 2012–2016 cały czas jest mowa o aktualnym „nowym poziomie” oraz mającej nadejść „nowej erze” wzajemnych relacji. W obliczu ewidentnego fiaska prób połączenia czeskiej gospodarki z inwestycjami w ramach „Pasa i Szlaku”, co przejawiało się w stopniowym wycofywaniu się Czech z udziału w formacie 16+1 (17+1) w relacjach rozmów Xi z Zemanem w 2020 roku i w 2021 roku nadal występują zwroty o „tradycyjnej przyjaźni” między narodami chińskim i czeskim oraz o „fundamentalnej” wspólnocie interesów obu państw.

2.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna w Czechach

2.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi

Raport CEIAS wskazuje na przypadki współpracy czeskich instytucji naukowych z chińskimi firmami technologicznymi. Uniwersytet w Pardubicach zawarł umowę z firmą Huawei a Uniwersytet Masaryka z Tellhow⁷⁷². W maju 2022 r. Uniwersytet Karola zawarł pięcioletnią umowę z Państwową Administracją Ekspertów Zagranicznych (SAFEA), która jest oskarżana o stosowanie na szeroką skalę szpiegostwa przemysłowego⁷⁷³. Sprawa jest o tyle bulwersująca, że 17 grudnia Narodowa Agencja ds. Bezpieczeństwa Cybernetyki i Informacji (*Národní úřad*

---

⁷⁷⁰ Gosling, T. (2022, Czerwiec 8). *Aljazeera*. Czech Republic eyes exit from China's 16+1 investment club <https://www.aljazeera.com/features/2022/6/8/czech-republic-eyes-exit-from-chinas-161-investment-club>

⁷⁷¹ Lipavsky: Czech Republic Supports Romania's Entry Into Schengen Area. (2022, Sierpień 19). *Brno Daily*. <https://brnodaily.com/2022/08/19/news/politics/lipavsky-czech-republic-supports-romanas-entry-into-schengen-area/>

⁷⁷² Tellhow Sci-tech Co., Ltd oferuje usługi w zakresie zasilania. Spółka świadczy usługi przesyłu energii, zarządzania systemem elektroenergetycznym, utrzymania sieci elektroenergetycznej i inne usługi.

⁷⁷³ Bachulska, A. (2022). Poland: Extensive ties, little results. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://academytracker.ceias.eu/articles/6yquKSFOjr8qAyMnRBKWck>

pro kybernetickou a informační bezpečnost, NÚKIB) w oficjalnym oświadczeniu ostrzegła przed używaniem sprzętu produkowanego przez Huawei ze względu na zagrożenie szpiegostwem. Ostrzeżenie to zostało odrzucone przez prezydenta Zemana, który uznał je za bezpodstawne oraz skrytykował działania NÚKIB jako rzekomo inspirowane przez konkurencję Huawei.

Według raportu Davida Plášeka 17 czeskich uniwersytetów i cztery instytuty badawcze zawarły porozumienie z chińskimi instytucjami naukowymi uwzględnionymi przez ASPI China Defence University Tracker. Należą do nich m.in.: Politechnika w Brnie, Uniwersytet w Pardubicach i Czeski Uniwersytet Techniczny w Pradze⁷⁷⁴. Laboratorium Zintegrowanych Procesów Zrównoważonego Rozwoju na Politechnice w Brnie współpracuje z Uniwersytetem Xi'an Jiaotong, uczelnią ściśle powiązaną z chińskim przemysłem obronnym i nuklearnym⁷⁷⁵. W badaniach nad bronią nuklearną uczestniczy także Instytut Technologii Jądrowych i Nowych Energii Uniwersytetu Tsinghua współpracujący z Uniwersytetem Chemii i Technologii w Pradze. Czeski Uniwersytet Techniczny w Pradze prowadzi ożywioną wymianę studentów i kadry naukowej z Pekińskim Uniwersytetem Aeronautyki i Przestrzeni Kosmicznej, który współpracuje z China Aerospace Science and Technology Corporation, firmą zajmującą się produkcją rakiet balistycznych⁷⁷⁶.

Pracownik Instytutu Materiałów Energetycznych na Wydziale Chemii i Technologii Uniwersytetu w Pardubicach, Świętopełk Zeman stał się bohaterem głośnej afery związanej z Konferencją Technologii Obronnych, która odbyła się w październiku 2018 r. w Pekinie. Jak ujawniły czeskie media Zeman wraz z grupą naukowców za udział w konferencji otrzymał gratyfikację finansową od związanego z chińskim przemysłem obronnym koncernu Norinco⁷⁷⁷. Czołowy czeski ekspert ds. materiałów wybuchowych wielokrotnie prowadził w Chinach wykłady dla instytucji realizujących zamówienia dla kompleksu militarno-przemysłowego takich jak: Chińska Akademia Fizyki Inżynierskiej, Instytut Badań nad Nowoczesną Chemią Uniwersytetu Xi'an, Laboratorium Nauki i Technologii Wybuchów na Uniwersytecie w Pekinie, Southwest University of Science and Technology. Obok działalności dydaktycznej Zeman publikuje

---

⁷⁷⁴ Plášek, D. (2022). Czech Republic: Chinese influence at universities as a clearly rising threa. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://ceias.eu/czech-republic-chinese-influence-at-universities-as-a-clearly-rising-threat/>

⁷⁷⁵ Chaloupská, M. (2020, Lipiec 27). Spolupráce s čínskými univerzitami je riziková, tvrdí výzkum. 12 Studenti mohou být nastrčenými špióny. *iRozhlas*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/univerzita-vysoka-skola-cina-cesko-spionaz-spolupracestudenti_2007270600_onz

⁷⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷⁷ Janoušek, A. (2022, Marzec 16). Český expert na výbušniny spolupracuje s čínskými specialisty na zbraně. Před ‚verbováním‘ Pekingu varuje BIS. *iRozhlas*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/profesor-sva-topluk-zeman-vybusniny-spoluprace-cina-zbrane-univerzita-pardubice_2203160600_sam

w Chinach swoje teksty dotyczące właściwości produkowanego w Pardubicach przez spółkę Explosia znanego czeskiego wyrobu eksportowego, semtexu⁷⁷⁸.

Pomimo całej serii skandali związanych chińskimi inwestycjami w Czechach, których sztandarowym przykładem była piramida finansowa CEFC China Energy oraz prochińską działalnością prezydenta Zemana chińsko-czeska współpraca naukowa oraz technologiczna nadal się rozwija. Nie zmieniło tej sytuacji nawet rozczarowanie czeskiej opinii publicznej brakiem zadowalających efektów dotychczasowej współpracy gospodarczej i handlowej z Chinami ani kryzys dyplomatyczny spowodowany otwartymi groźbami chińskich oficjeli w sprawie Tajwanu. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest umieszczenie za czasów rządów Zemana w środowiskach biznesowych, akademickich i mediach osób zaangażowanych we współpracę z Chinami na różnych polach. W 2020 r. 56% Czechów oceniło Chiny negatywnie, a 30% neutralne jednak nie ma to wpływu na działania prochińskiego lobby. Czechy są przykładem skuteczności chińskiej metody kooptowania elit, które nawet w przypadku utraty władzy politycznej są w stanie zachować swoje wpływy w gospodarce i nauce⁷⁷⁹.

Chińska polityka naukowa i edukacyjna w Czechach jest dziś ściśle powiązana z interesami chińskiego kompleksu militarno-przemysłowego. Świadczy o tym działalność chińskich uniwersytetów określanych jako „Siedmiu Synów Obrony Narodowej” zajmujących eksponowane miejsce w przemyśle obronnym. Terenem ich zainteresowania stały się czeskie instytucje powiązane z przemysłem zbrojeniowym. Pomimo bankructwa w 2009 r. największej czeskiej firmy zbrojeniowej *Zbrojovka Brno* Politechnika w Brnie nadal prowadzi badania interesujące dla jednego z „Siedmiu Synów Obrony Narodowej”. Inny „syn” podpisał umowę z Uniwersytetem w Pardubicach współpracującym z firmą *Explosia* znaną z produkcji semtexu. Jednym z efektów tej współpracy było *turnee* głównego czeskiego specjalisty zajmującego się materiałami wybuchowymi po instytucjach powiązanych z chińskim kompleksem militarno-przemysłowym. Afery związane z chińską działalnością szpiegowską oraz budowaniem na uczelniach agentury wpływu przybrały w Czechach taką skalę, że Centrum Zwalczania Terroryzmu i Zagrożeń Hybrydowych czeskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wydało w 2021 r. „Podręcznik przeciwdziałania ingerencji zagranicznej dla czeskiego sektora akademickiego”. Celem tego wydawnictwa jest „pomoc w przygotowaniu się na sytuację, w której możesz stać się przedmiotem zainteresowania dla obcego mocarstwa i doradzenie, jak reagować na taką sytuację”⁷⁸⁰.

---

⁷⁷⁸ Ibidem.

⁷⁷⁹ Turcsányi, R. Q., Sedláková, R., Šimalčík, M., Kironská, M. (2020). Czech public opinion on China in the age of COVID-19. *Olomouc: Palacký University Olomouc*.

⁷⁸⁰ Ministry of the Interior of the Czech Republic Security Policy Department Centre Against Terrorism and Hybrid Threats. (2019). *Counter Foreign Interference Manual for the Czech Academic Sector*. CFI_Manual_for_the_Czech_Academic_Sector.pdf https://cuni.cz/UK-11805-version1-cfi_manual_for_the_czech_academic_sector.pdf

2.2.2. Instytuty Konfucjusza w Czechach

W listopadzie 2018 r. w wyniku umowy pomiędzy Wyższą Szkołą Finansów i Administracji (*Vysoká škola finanční a správní*, VŠFS) oraz China Jiliang University w Hangzhou⁷⁸¹ potwierdzonej przez *Hanban* powstał w Pradze Instytut Konfucjusza. Według gazety *Hospodářské noviny* powstanie tej placówki było możliwe dzięki poparciu prezydenta Zemana oraz ministra przemysłu Karela Havlíčka z partii Ano będącego w zarządzie VŠFS. Na stronie Instytutu czytamy, że jego „działalność skupi się na trzech obszarach: standardowym nauczaniu języka chińskiego, kulturalno-społecznym, który wprowadzi zainteresowanych w tradycyjną kulturę chińską, taką jak kaligrafia czy ceremonia parzenia herbaty, oraz think tanku ekonomiczno-biznesowym”⁷⁸². Zgodnie z deklaracją Instytut prowadzi kursy językowe na sześciu poziomach od podstawowego do zaawansowanego. Tworzone są także indywidualne kursy na zamówienie oraz cykl zajęć umożliwiający zdanie certyfikowanych egzaminów z języka chińskiego HSK i HSKK oraz egzaminów Business Chinese Test (BCT)⁷⁸³. Instytut prowadzi także zajęcia z tradycyjnej kultury chińskiej obejmujące naukę tradycyjnej kaligrafii, malowania tuszem oraz chińskiej ceremonii parzenia herbaty⁷⁸⁴.

Pierwszy Instytut Konfucjusza w Czechach powstał w 2007 r. na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu. Dyrektor, Davidem Uhera zapytany w Radiu Praga o cele Instytutu stwierdził, że:

Po pierwsze jest to nauka języka chińskiego, a po drugie są to konsultacje dla firm lub osób udających się do Chin, które nigdy tam nie były, a chcą dowiedzieć się czegoś o Chinach. Na przykład podróżują lub chcą tam robić interesy. Trzecim głównym celem tej organizacji jest przybliżenie Czechom kultury chińskiej⁷⁸⁵.

Uher potwierdził finansowanie projektu przez stronę chińską zaprzeczył jednak, że jest on kontrolowany przez Chińczyków.

---

⁷⁸¹ China Jiliang University (CJLU, 中国计量大学) to istniejący od 1978 r. publiczny uniwersytet w Hangzhou w prowincji Zhejiang do 2016 r. znany pod nazwą Chiński Instytut Metrologii zajmujący się normalizacją i kontrolą jakości. CJLU podlega Państwowemu Biuru Metrologii Chin i posiada rozbudowaną sieć kontaktów międzynarodowych z 46 uniwersytetami i instytutami badawczymi.

⁷⁸² Konfuciuův institut. (2022). *Co je Konfuciuův institut*. <https://www.konfucius-vsfs.cz/o-nas/co-je-konfuciu-v-institut/>

⁷⁸³ Konfuciuův institut. (2022). *Jazykove Kurzy*. <https://www.konfucius-vsfs.cz/jazykove-kurzy-a-zkousky/obchodni-cinstina/>

⁷⁸⁴ Konfuciuův institut. (2022). *Kulturni Workshopy*. <https://www.konfucius-vsfs.cz/kulturni-workshopy-a-prednasky/kulturni-workshopy-a-prednasky/>

⁷⁸⁵ First Chinese cultural centre in Czech Republic opens in Olomouc. (2007, Wrzesień 27). *Radio Prague International*. <https://english.radio.cz/first-chinese-cultural-centre-czech-republic-opens-olomouc-8603704>

Utworzenie Instytutu Konfucjusza na Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu spotkało się z krytyką ze strony mediów. Filip Jirous uważa, że główną motywacją dla powstania tej placówki były granty oraz subwencje ambasady chińskiej dla pracowników Uniwersytetu⁷⁸⁶. Za „najwybitniejszą osobę uwikłaną w chińskie wpływy na Uniwersytecie Ołomunieckim”⁷⁸⁷ Jirous uważa Ondřeja Kučera, prodziekana Wydziału Artystycznego na którym odbywały się studia chińskie. Zarzuca mu skrajny koniunkturalizm, ponieważ Kučera był najpierw stypendystą rządu tajwańskiego, a z czasem zmienił poglądy wychwalając ChRL i krytykując wystąpienia Tybetańczyków oraz antychińskie protesty w Pradze w 2016 r. Jednym z efektów krytyki działalności Instytutu Konfucjusza na Uniwersytecie Palackiego, która przetoczyła się przez czeskie media jest wypowiedź rzecznika tej uczelni z grudnia 2022 r. Egona Havrlanta, który stwierdził, że „Uczelnia planuje zerwać umowę w styczniu 2023 r. Ogłosiliśmy to stronie chińskiej wcześniej we wrześniu”⁷⁸⁸. Zapytany o przyczynę tej decyzji Havrlant odpowiedział, że „Uniwersytet Palackiego zdecydował się anulować ten projekt, ponieważ obecnie koncentruje się na współpracy z innymi partnerami zagranicznymi, zwłaszcza Stanami Zjednoczonymi, Izraelem i uniwersytetami partnerskimi” oraz że „zakończenie współpracy z Instytutem Konfucjusza jest także zgodne z obecną polityką międzynarodową i bezpieczeństwa państwa czeskiego”⁷⁸⁹.

Strona chińska kilkakrotnie próbowała utworzyć Instytut Konfucjusza na najstarszym i najbardziej prestiżowym, czeskim Uniwersytecie Karola w Pradze. W wywiadzie udzielonym w 2019 r. Rektor Uniwersytetu Karola Tomáš Zima stwierdził, że „Kilka lat temu zwróciła się do nas ambasada chińska w sprawie utworzenia Instytutu Konfucjusza na Uniwersytecie Karola. Po rozmowach z kolegami zdecydowałem, że nie będziemy zakładać instytutu”⁷⁹⁰. Jednak to właśnie rektor Zima założył w 2015 r. Czesko-Chińskie Centrum (CCC) Uniwersytetu Karola w Pradze podpisując porozumienie w tej sprawie z byłą wicepremier ChRL, Liu Yandong. CCC miało się zajmować nie tylko sinologią, ale przede wszystkim ekonomią i kwestiami bezpieczeństwa organizując między innymi coroczne konferencje przedstawiające stanowisko ChRL w różnych

---

⁷⁸⁶ Asia Explained. (2023). *Chinese influence at Czech universities-interview with Filip-Jirous*. <https://asiaexplained.org/wp-content/uploads/2023/01/Chinese-influence-at-Czech-universities-Asia-Explained-interview-with-Filip-Jirous.pdf>

⁷⁸⁷ Ibidem.

⁷⁸⁸ Palacky University in Olomouc To End Cooperation With Confucius Institute. (2022, Grudzień 4). *Brno Daily*. <https://brnodaily.com/2022/12/04/news/palacky-university-in-olomouc-to-end-cooperation-with-confucius-institute>

⁷⁸⁹ Ibidem.

⁷⁹⁰ Zelenka, J. (2019, Listopad 15). Číňané chtěli otevřít institut na VŠE i Univerzité Karlově, tam je odmítli. O politiku nemáme zájem, říká Zima. *Deník N*. <https://denikn.cz/234318/cinsky-konfuciu-institut-odmitla-vse-i-univerzita-karlova-nejde-jen-o-jazyk-a-kulturu-vadilo-zimovi/>

kwestiach. Tendencyjny dobór materiałów oraz finansowanie przez ambasadę chińską wyjazdów do Chin wytypowanych studentów zaczęło budzić protesty w czeskich mediach. Jak podaje Michael Marcol, student politologii i stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Karola „Ja i dwójka moich znajomych pojechalіśmy do Chin w czerwcu zeszłego roku na około osiem dni. Zostaliśmy wybrani na podstawie esejów na dowolny temat. Trzech najlepszych zapytano, czy chcieliby wziąć udział w konferencji w Ning i Szanghaju. Była to swego rodzaju wycieczka edukacyjna dla studentów z 16 krajów europejskich i Chin”⁷⁹¹.

CCC zostało zamknięte w wyniku skandalu ujawnionego pod koniec 2019 r. w który zamieszani byli prominentni czescy politycy oraz przedstawiciele chińskiego rządu⁷⁹². Główną rolę odegrał w nim sekretarz wykonawczy CCC dr Miloš Balabán, wpływowa postać zarówno w świecie czeskiej nauki jak i polityki, któremu zarzucono przyjęcie 1,2 mln euro z chińskiej ambasady. Był on nie tylko pracownikiem Uniwersytetu Karola prowadzącym Centrum Badań nad Polityką Bezpieczeństwa, ale także ekspertem ds. bezpieczeństwa Czeskiej Partii Socjaldemokratycznej oraz szefem jej komisji ds. obrony. W wyniku afery nagłośnionej przez czeskie media Balabán złożył rezygnację z funkcji sekretarza Centrum Czesko-Chińskiego na ręce rektora Zimy, który całkowicie się zdystansował wobec jego działań i zachował swoje stanowisko.

Fala krytyki dotycząca wpływu strony chińskiej na czeskie środowisko akademickie nie ominęła także Instytutów Konfucjusza. Zarzuty dotyczące nieprzejrzystości zasad finansowania oraz wykorzystywanie zajęć do celów propagandowych doprowadziły do zapowiedzi zerwania umowy Uniwersytetu w Ołomuńcu z *Hanbanem* oraz do braku zgody na utworzenie IK na najbardziej prestiżowym czeskim Uniwersytecie Karola. Próba obejścia tej decyzji poprzez stworzenie placówki o innej nazwie, Czesko-Chińskiego Centrum (CCC) mającego funkcjonować podobnie jak IK i dysponującego rozbudowanym systemem stypendialnym zakończyło się kolejnym skandalem. Pomimo tych problemów dzięki życzliwości czeskiego rządu i poparcia finansowego chińskiej ambasady w 2018 r. w Pradze powstał kolejny IK koncentrujący się na zajęciach z języka i kultury chińskiej. Od momentu powstania tej placówki czeskie media nie odnotowały żadnego skandalu związanego z jej działalnością.

---

⁷⁹¹ Procházková, A, Valášek, L. (2019, Październik 28). Za odměnu s Univerzitou Karlovou zdarma do Číny. *Respekt*. <https://www.respekt.cz/politika/za-odmenu-s-karlovou-univerzitou-zdarma-do-ciny>

⁷⁹² Valášek, L. Horák, J. (2019, Październik 25). Konferencja, které pořádá rektor UK Zima, platila ukrytě statisíci čínská ambasáda. *Aktuálně*. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/konferenci-uk-platila-cina-stredisko-bezpecnostni-politiky/r~79c2b80ef4b311e9858fac1f6b220ee8>

3. Chiński *soft power* wobec Słowacji

3.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Słowacji

3.1.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Słowacji w latach 2003–2010

W latach 2003–2006 o poprawę stosunków z Chinami zabiegali zarówno prezydent Rudolf Schuster reprezentujący centrową Partię Porozumienia Obywatelskiego (*Strana občianskeho porozumenia*, SOP), jak i premier Mikuláš Dzurinda, przewodniczący chadeckiej Słowackiej Unii Chrześcijańskiej i Demokratycznej – Partii Demokratycznej. 6 stycznia 2003 r. prezydent Słowacji Rudolf Schuster podczas wizyty w Chinach spotkał się z prezydentem Jiang Zeminem. Według komunikatu chińskiej ambasady, podczas rozmowy Jiang stwierdził, że po dziesięciu latach od nawiązania pełnych stosunków dyplomatycznych relacje obu państw rozwijają się stabilnie przynosząc doskonałe rezultaty w nauce, kulturze i edukacji. Jiang powiedział, że nie ma żadnych sporów i kwestii spornych pomiędzy Chinami a Słowacją a dalsza współpraca leży w obopólnym interesie. W związku z budową obiektów olimpijskich w Pekinie i wystawy Expo w Szanghaju chiński prezydent zaprosił słowackie firmy do wzięcia udziału w tych inwestycjach. Aby zintensyfikować wymianę handlową i gospodarczą zaproponował powołanie międzyrządowej komisji ds. współpracy, która pośredniczyłaby w przepływie towarów i kapitału. W odpowiedzi Schuster zaznaczył, że Słowacja wkrótce wstąpi do Unii Europejskiej, ale stosunki z Chinami będą jednym z głównych priorytetów słowackiej polityki zagranicznej.

W trakcie rozmowy z premierem Mikulasem Dziurindą przeprowadzonej 7 grudnia 2005 r. w Bratysławie premier Wen Jiabao stwierdził, że dotychczasowa współpraca państw jest bardzo korzystna o czym świadczy siedmiokrotny wzrost obrotów handlowych przez ostatnie 12 lat. Dodał też, że pomiędzy Chinami i Słowacją nie ma żadnych kwestii spornych. Wen zaproponował rozwój dalszej współpracy na trzech płaszczyznach: politycznej, gospodarczej i kulturalnej. W odpowiedzi Dziurinda wyraził satysfakcję z możliwości, jakie stwarza dla słowackich firm chiński rynek oraz zapowiedział dalsze zacieśnianie relacji gospodarczych, handlowych i kulturalnych. Dodał też, że popiera stanowisko Chin w kwestii Tajwanu i politykę „Jednych Chin”. Rozmowy zakończyły się podpisaniem protokołu załączonego do umowy o promowaniu i wzajemnej ochronie inwestycji między obu rządami oraz do umowy o współpracy w zakresie komunikacji informacyjnej między Ministerstwem Przemysłu Informatycznego Chin a Ministerstwem Transportu, Poczty i Telekomunikacji Słowacji. Następnie dnia Wen Jiabao spotkał się z przewodniczącym Słowackiego Zgromadzenia Narodowego Pavolem Hrusovskym. Rozmówcy stwierdzili, że należy zacieśniać współpracę pomiędzy Ogólnochińskim Zgromadzeniem Przedstawicieli Ludowych i Słowackim Zgromadzeniem Narodowym poprzez działania komisji parlamentarnych.

Zdecydowanym zwolennikiem współpracy z Chinami okazał się Robert Fico, założyciel socjaldemokratycznej partii Kierunek – Słowacka Socjalna Demokracja (SMER – *slovenská sociálna demokracia*, SMER-SSD) i premier w latach 2006–2010 i 2012–2018. Świadczą o tym obustronne kontakty dyplomatyczne. Podczas wizyty w Pekinie 20 grudnia 2006 r. słowacki minister spraw zagranicznych, Jan Kubis spotkał się ze swoim chińskim odpowiednikiem Li Zhaoxingiem, który wyraził uznanie dla Słowacji za poparcie polityki jednych Chin i brak relacji z Tajwanem. W odpowiedzi Kubis zapowiedział kontynuowanie dotychczasowego kursu polityczny swojego kraju w kwestii zjednoczenia Chin i wyraził nadzieję na dalszą owocną współpracę na arenie międzynarodowej. Podczas spotkania w Wielkiej Hali Ludowej Kubis rozmawiał także z chińskim radcą stanu Tang Jiakuanem, kiedy strony wyraziły chęć współpracy na forum organizacji międzynarodowych: Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz forum Azja-Europa (ASEM).

15 czerwca 2007 r. sekretarz stanu słowackiego MSZ Diana Strofova spotkała się z chińskim ministrem spraw zagranicznych Yang Jiechi. W trakcie rozmowy Strofova potwierdziła poparcie dla polityki Chin w kwestii Tajwanu. Następnie Strofova oraz chiński zastępca ministra spraw zagranicznych Kong Quan uzgodnili działania pomiędzy obydwojema ministerstwami mające na celu koordynację współpracy na forum ONZ oraz innych organizacji międzynarodowych. 6 listopada 2007 r. w siedzibie chińskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych doszło do spotkania wiceministra spraw zagranicznych ChRL Kong Quana z delegacją Komisji Spraw Zagranicznych słowackiego parlamentu, w skład której wchodził jej przewodniczący Borisa Zala oraz dwaj byli ministrowie spraw zagranicznych. Strona Słowacka wyraziła się z uznaniem o polityce Chin w sprawie Korei Północnej i Iranu w kontekście zbrojeń nuklearnych.

19 listopada 2008 r. przewodniczący Słowackiej Rady Narodowej Pavol Paska podczas wizyty w Pekinie spotkał się z Wu Bangguo, przewodniczącym Stałego Komitetu Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych. Podczas spotkania Wu określił Chiny jako największe państwo rozwijające się na świecie natomiast Słowację jako najszybciej rozwijający się kraj w Unii Europejskiej. Z kolei Paska oświadczył, że Słowacja jako nowy członek UE będzie wspierać relacje Chin z państwami europejskimi. Tradycyjnie podkreślił też, że Słowacja popiera politykę „jednych Chin” na arenie międzynarodowej.

Zastępca ministra spraw zagranicznych Chin Wu Hongbo 23 lutego 2009 r. w Bratysławie przeprowadził konsultacje z sekretarzem stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Słowackiej Olgą Algayerová dotyczące wizyty na Słowacji prezydenta Hu Jintao. Algayerova wyraziła pełne poparcie dla polityki Chin w kwestii Tajwanu i Tybetu. W trakcie rozmowy Hu zwrócił uwagę, że nie istnieją sprzeczne interesy pomiędzy państwami obchodzącymi 60-lecie nawiązania wzajemnych stosunków dyplomatycznych. Prezydent Chin przedstawił czteropunktowy plan rozwijania przyjaznych stosunków ze Słowacją w ramach którego należało:

1. Pogłębić wzajemną przyjaźń i współpracę zarówno na szczeblu partyjnym, jak i państwowym.
2. Rozwijać współpracę gospodarczą i handlową tak, aby zrównoważyć bilans wzajemnej wymiany w celu przezwyciężenia skutków światowego kryzysu gospodarczego.
3. Rozszerzać wzajemną wymianę kulturalną i współpracę naukową o nowe obszary współpracy.
4. Koordynować działania na arenie międzynarodowej.

W odpowiedzi Gasparovic wyraził radość z pierwszej wizyty chińskiego przywódcy na Słowacji. Stwierdził, że zacieśnianie kontaktów politycznych, gospodarczych i handlowych z chińskim partnerem stanowi sposób na przezwycięzenie światowego kryzysu gospodarczego. Wyraził też gotowość współpracy z Chinami w takich dziedzinach jak: nauka, technika, energetyka, turystyka i rolnictwo⁷⁹³. Podczas tej wizyty doszło do starcia czeskich aktywistów, którzy przyszli zaprotestować przeciwko polityce Chin wobec Tybetańczyków i Ujgurów, z przedstawicielami chińskiej diaspory. Według Gabrieli Pleschovej i Rudolfa Fuersta napastnikami prawdopodobnie byli pracownicy chińskiej ambasady. Wyjaśnienia całej sytuacji ze strony chińskiej ambasady i słowackiego ministra spraw wewnętrznych są sprzeczne⁷⁹⁴.

Dzień później w Bratysławie prezydent Chin Hu Jintao spotkał się z premierem Słowacji Robertem Fico, a w spotkaniu uczestniczyli także Ling Jihua, Wang Huning i Dai Bingguo. Podczas spotkania Hu stwierdził gotowość Chin do zacieśnienia wzajemnych relacji ze Słowacją w 60. rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych. Nawiązując do negatywnego wpływu kryzysu finansowego na chińsko-słowackie relacje handlowe zapowiedział ułatwienia dla słowackich firm chcących inwestować na rynku chińskim. W podobnym duchu wypowiadał się Fico stwierdzając, że wizyta na tak wysokim szczeblu świadczy o poważnym traktowaniu relacji chińsko-słowackich. Premier oświadczył, że osiągnięcia gospodarcze Chin dają gwarancję owocnej współpracy pomiędzy stronami i wyraził zadowolenie z gotowości chińskich firm do inwestowania na Słowacji⁷⁹⁵.

---

⁷⁹³ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *President Hu Jintao Holds Talks with Slovak Counterpart Gasparovic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200906/t20090622_579010.html

⁷⁹⁴ Pleschova, G., Fuerst, R. (2015). Mobilizing overseas Chinese to back up Chinese diplomacy: the case of president Hu Jintao's visit to Slovakia in 2009. *Problems of Post-Communism*, 62(1), 55–65.

⁷⁹⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Chinese President Hu Jintao Meets with Slovak Prime Minister Fico*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200906/t20090623_579008.html

W podobnym duchu odbyło się spotkanie Hu z przewodniczącym słowackiego parlamentu Pavolem Paska, który zapewnił swojego rozmówcę o poparciu dla polityki „Jednych Chin”.⁷⁹⁶ Następnego dnia prezydenci uczestniczyli w śniadaniu dla przedsiębiorców, w którym brali udział między innymi przedstawiciele Lenovo Group, Qingdao MESNAC Co., Ltd. oraz słowackiej huty żelaza i stali. Hu przedstawił pięciopunktową propozycję rozwoju chińsko-słowackich relacji handlowych i gospodarczych, na którą składa się:

1. Długoterminowa wizja wzajemnej współpracy.
2. Poprawa wzajemnej komunikacji poprzez powołanie mieszanych komisji reprezentujących poszczególne przedsiębiorstwa i branże.
3. Wsparcie dla chińskich przedsiębiorstw chcących inwestować w rozwój słowackiej infrastruktury.
4. Intensyfikacja kontaktów na szczeblu przedsiębiorstw.
5. Udział w pogłębianiu relacji gospodarczych i handlowych Chin z Unią Europejską.⁷⁹⁷

4 lutego 2010 r. zostały przeprowadzone konsultacje pomiędzy chińskim i słowackim ministerstwem spraw zagranicznych. Wiceminister spraw zagranicznych Zhang Zhijun stwierdził w rozmowie z sekretarzem stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Słowackiej Olgą Algayerową, że Chiny doceniają popieranie przez słowacki rząd polityki „Jednych Chin” oraz działań podejmowanych wobec Tajwanu i Tybetu⁷⁹⁸.

Z punktu widzenia Chin relacje ze Słowacją mają charakter drugorzędny, ponieważ nie leży ona, tak jak Polska i Węgry, na głównych szlakach komunikacyjnych. Natomiast ze względów propagandowych chińskim dyplomatom zależy na popieraniu przez Słowację na forum międzynarodowym polityki „Jednych Chin” oraz działań podejmowanych wobec Tybetańczyków i Ujgurów. Z kolei dla Słowacji relacje z Chinami mają przede wszystkim wymiar ekonomiczny i w tym kierunku działają kolejne rządy tego kraju.

Retoryka stosowana przez stronę chińską w kontaktach z przedstawicielami rządu Słowacji w latach 2003–2010 oparta jest na Pięciu Zasadach Pokojowego Współistnienia. Zarówno prezydent Jiang Zemin podczas rozmowy z prezydentem Rudolfem Schusterem w 2003 r. jak i premier

---

⁷⁹⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2009). *Chinese President Hu Jintao Meets with Slovak Parliament Speaker Paska*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200906/t20090624_579007.html

⁷⁹⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2009). *Chinese President Hu Jintao and Slovakian President Ivan Gasparovic Attend a Breakfast Meeting for Entrepreneurs*. http://rs.china-embassy.gov.cn/eng/xwdt/200907/t20090713_3343383.htm

⁷⁹⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2010). *Vice Foreign Minister Zhang Zhijun Visits Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201002/t20100209_579012.html

Wen Jiabao w trakcie spotkania z premierem Mikulášem Dzurindą podkreślali, że nie istnieją jakiegokolwiek kwestie sporne pomiędzy Chinami a Słowacją. Obok zapewnień o wieloletniej przyjaźni padały także konkretne propozycje współpracy gospodarczej i handlowej.

3.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Słowacji w latach 2013–2022

Do kolejnej serii chińsko-słowackich spotkań na najwyższym szczeblu doszło po trzech latach. 15 lutego 2013 r. wicepremier Hui Liangyu spotkał się w Bratysławie z prezydentem Słowacji Ivanem Gasparovicem i wyraził nadzieję, że Słowacja będzie odgrywała jeszcze większą rolę w relacjach Chin z państwami Europy Środkowo-Wschodniej⁷⁹⁹. Następnego dnia Hui spotkał się z premierem Słowacji Fico oraz ministrem spraw zagranicznych Słowacji Miroslavem Lajčakiem. Hui stwierdził, że relacje z państwami Europy Środkowo-Wschodniej są jednym z priorytetów chińskiej polityki, z kolei jego rozmówcy wyrazili gotowość do dalszego zacieśniania wzajemnej współpracy gospodarczej i handlowej⁸⁰⁰. 22 września przewodniczący Stałego Komitetu Narodowego Kongresu Ludowego, Zhang Dejiang złożył oficjalną wizytę na Słowacji, gdzie spotkał się z prezydentem Słowacji Ivanem Gasparovicem, premierem Robertem Fico, przewodniczącym Rady Narodowej Pavolem Paską oraz grupą parlamentarzystów. Zhang w imieniu nowego chińskiego kierownictwa potwierdził wolę kontynuowania dotychczasowej polityki Chin wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej⁸⁰¹.

16 grudnia 2014 r. premier Li Keqiang, podczas spotkania w Belgradzie z premierem Słowacji Robertem Fico, zapewnił o wsparciu ze strony chińskiego rządu dla inwestycji na Słowacji dotyczących energetyki jądrowej i wodnej oraz budowy autostrad. W odpowiedzi Fico zapewnił rozmówcę o wykorzystaniu Funduszu Współpracy Inwestycyjnej CEE-Chiny⁸⁰². Minister spraw zagranicznych Wang Yi 25 lipca 2016 r. spotkał się w Vientian z ministrem spraw zagranicznych i europejskich Miroslavem Lajčakiem. Wang wyraził zadowolenie z efektów

---

⁷⁹⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *Vice Premier Hui Liangyu Meets with Slovak President Gasparovic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201302/t20130218_579014.html

⁸⁰⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *Vice Premier Hui Liangyu Meets with Slovak Prime Minister Fico*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201302/t20130218_579015.html

⁸⁰¹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *NPC Chairman Zhang Dejiang Pays Official Goodwill Visit to Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201309/t20130924_579018.html

⁸⁰² Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Robert Fico of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201412/t20141218_579024.html

szczytu Unia Europejska–Chiny, natomiast Lajčák zapewnił swojego rozmówcę o poparciu dla działań Chin w rejonie Morza Południowochińskiego oraz polityki wobec państw ASEAN⁸⁰³.

Politykę Fico wobec Chin kontynuował jego następca na stanowisku premiera i wiceprzewodniczący SMER Peter Pellegrini⁸⁰⁴. Premier Chin Li Keqiang 6 lipca 2018 r. spotkał się w Sofii z premierem Słowacji Peterem Pellegrinim. Li zaprosił słowackie firmy do udziału w pierwszych China International Import Expo. Pellegrini oświadczył, że Słowacja bierze pod uwagę współpracę z Chinami przy budowie połączeń kolejowych⁸⁰⁵. Do kolejnego spotkania premierów doszło w czasie szczytu Chiny–CEE w Dubrowniku 11 kwietnia 2019 r. Li wyraził nadzieję na rozwój współpracy gospodarczej i handlowej w 70. rocznicę nawiązania stosunków dyplomatycznych. Chiński premier stwierdził, że zależy mu na powiązaniu inwestycji na Słowacji z Inicjatywą „Pasa i Drogi”. W odpowiedzi Pellegrini zapewnił, że chińskie firmy chcące inwestować na Słowacji mogą liczyć na równe traktowanie⁸⁰⁶.

W podobnym duchu wypowiadała się Zuzana Čaputová, prezydent Słowacji od 2019 r. reprezentująca lewicową partię Postępowa Słowacja. 24 kwietnia 2019 r. słowacki minister spraw zagranicznych i europejskich Miroslav Lajčák, będąc w Chinach na drugim Forum Współpracy Międzynarodowej „Pasa i Szlaku” w Pekinie, spotkał się z Wang Yi, chińskim ministrem spraw zagranicznych. Yi nawiązując do spotkania Pellegriniego i Li stwierdził, że nadało ono nowy wymiar stosunkom chińsko-słowackim, zwłaszcza jeśli o chodzi o realizację BRI. W odpowiedzi Lajčák potwierdził chęć zaangażowania się Słowacji w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku”⁸⁰⁷. 10 lipca 2019 r. Li spotkał się w Bratysławie z prezydent Słowacji Zuzaną Čaputová, która stwierdziła, że popiera politykę „Jednych Chin”. Li ponowił zaproszenie do wspólnych działań

---

⁸⁰³ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign and European Affairs Miroslav Lajčák of Slovakia, Rotating Presidency of EU*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201607/t20160728_579036.html

⁸⁰⁴ Gdy Fico zrezygnował ze stanowisko po skandalu związanym z zabójstwem dziennikarza Jana Kuciaka prezydent Andrej Kiska powierzył Pellegriniemu misję utworzenia nowego rządu.

⁸⁰⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2018). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Peter Pellegrini of Slovakia*. http://mk.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201807/t20180710_2563636.htm

⁸⁰⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Peter Pellegrini of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201904/t20190415_579048.html

⁸⁰⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign and European Affairs Miroslav Lajčák of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201904/t20190426_579050.html

w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku”⁸⁰⁸. Następnie Li spotkał się z ministrem spraw zagranicznych i europejskich Słowacji Miroslavem Lajčákiem⁸⁰⁹.

Chińska „dyplomacja maseczkowa” wobec państw europejskich nie ominęła także Słowacji⁸¹⁰. W kwietniu 2020 roku Słowacki premier i minister spraw wewnętrznych osobiście powitali lotniczy transport środków ochrony osobistej, co było przedstawiane wielokrotnie w chińskiej mediach⁸¹¹. 6 maja 2020 r. podczas rozmowy telefonicznej chińskiego ministra spraw zagranicznych Wang Yi ze słowackim ministrem spraw zagranicznych i europejskich Ivanem Korčokiem strony potwierdziły chęć współpracy nad rozwojem relacji gospodarczych i handlowych pomimo pandemii Covid-19⁸¹². Chińska „maseczkowa dyplomacja” przyniosła pożądany rezultat, Vladimír Šnidl na podstawie danych wynikających z ankiety internetowej przeprowadzonej przez agencję Focus dla Denníka N. stwierdził, że: „Aż 25 proc. Słowaków uważa, że Rosja pomogła Słowacji w walce z koronawirusem. Tylko 22 proc. Słowaków jest przekonanych, że Unia Europejska też pomogła. A najwięcej (67 proc. respondentów) uważa, że Słowacji pomogły Chiny”⁸¹³.

W swojej polityce wobec Słowacji Chiny stosują zarówno zachęty, jak i groźby. W lutym 2021 r. Chiny i Słowacja podpisały protokół dotyczący warunków eksportu koziego i baraniego mięsa⁸¹⁴. Według słowackich mediów zezwolenie Chin na dostarczanie słowackiego mięsa było uzależnione od wizyty słowackiego premiera na szczycie „17+1”. Z kolei według Sylvie

---

⁸⁰⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *President Zuzana Caputova of Slovakia Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201907/t20190712_579052.html

⁸⁰⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign and European Affairs Miroslav Lajčák of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201904/t20190426_579050.html

⁸¹⁰ Šimalčík, M. (2020, Czerwiec 14). COVID-19 and China’s changing propaganda tactics in Slovakia. *Medium*. <https://digicomnet.medium.com/covid-19-and-chinas-changing-propaganda-tactics-in-slovakia-cf-03fadafc34>

⁸¹¹ Slovakia receives medical supplies from China. (2020, Marzec 20). *The Slovak Spectator*. <https://spectator.sme.sk/c/22363564/slovakia-receives-medical-supplies-from-china-news-digest.html>

⁸¹² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). *State Councilor and Foreign Minister Wang Yi Speaks by Phone with Minister of Foreign and European Affairs Ivan Korčok of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/202005/t20200507_579064.html

⁸¹³ Šnidl, V. (2020, Kwiecień 2). Fakty vs. dojmy: Ako Slovensku reálne pomáhajú Rusko, Čína a Európska únia. *Denník N*. <https://dennikn.sk/1830536/fakty-vs-dojmy-ako-slovensku-realne-pomahaju-rusko-cina-a-europska-unia/>

⁸¹⁴ Čína konečne povolí dovoz ovčieho a kozieho mäsa zo Slovenska. (2021, Luty 9). *Pravda*. <https://ekonomika.pravda.sk/krajina/clanok/577445-cina-konecne-povoli-dovoz-ovcieho-a-kozieho-masa-zo-slovenska/>

Kauffmann Chiny w tej sprawie uciekły się do szantażu grożąc wstrzymaniem dostaw szczepionki przeciwko Covid-19⁸¹⁵.

W październiku 2021 r. doszło do poważnego chińsko-słowackiego kryzysu dyplomatycznego. Zapowiedź przyjęcia tajwańskiej delegacji na Słowacji i wizyty słowackiego wiceministra gospodarki na Tajwanie wywołała gwałtowną reakcję władz chińskich, które uciekły się do gróźb pod adresem Słowacji. 22 października 2021 r. podczas regularnej konferencji prasowej rzecznik chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych, Wang Wenbin zapytany, czy Chiny podejmą środki zaradcze wobec Czech i Słowacji w związku z wizytą tajwańskich oficjeli w tych krajach odpowiedział:

Na świecie są Chiny są tylko jedne Chiny, a Tajwan jest niezbywalną częścią terytorium Chin, które są zdecydowane stać na straży suwerenności narodowej i integralności terytorialnej. Stanowczo sprzeciwiamy się wszelkim formom oficjalnych kontaktów między regionem Tajwanu a krajami mającymi stosunki dyplomatyczne z Chinami. Uważnie obserwujemy wizytę odpowiedniego personelu w regionie Tajwanu i podejmiemy uzasadnione i niezbędne środki, aby zdecydowanie stać na straży suwerenności narodowej i integralności. Nikt nie powinien mieć co do tego złudzeń. terytorialnej⁸¹⁶.

Tajwański minister spraw zagranicznych Joseph Wu przybył do Bratysławy, gdzie podczas przemówienia na Forum Tajwańskim zorganizowanym przez think tank GLOBSEC stwierdził między innymi: „aksamitna rewolucja w 1989 r. pokazała całemu światu, że Słowacy i Czesi są równie chętni do przyjęcia demokracji i wolności, a świat patrzył z podziwem, jak oba narody pokojowo rozwiązują swój kraj”⁸¹⁷. Jednym z efektów wizyty było podpisanie szeregu umów słowacko-tajwańskich dotyczących wymiany gospodarczej i handlowej. Pomimo pogroźek strony chińskiej tajwańska wizyta nie spowodowała znaczącego obniżenia wolumenu wymiany handlowej pomiędzy Słowacją a ChRL.

Lobbing prowadzony przez Fico nie przyniósł spodziewanych rezultatów w okresie pełnienia przez niego funkcji premiera w latach 2012–2018. Pomimo wielu zapowiedzi nie zrealizowano chińskich inwestycji na Słowacji, takich jak: bezpośrednie połączenie lotnicze Bratysława–Pekin, budowa regionalnego centrum koordynacji turystycznej w Bratysławie, otwarcie chińskiego banku

---

⁸¹⁵ Kauffmann, S. (2021, Luty 10.) After the interview, Bratislava came under intense pressure from Beijing to rescind its decision. *Twitter*. <https://twitter.com/SylvieKauffmann/status/1359593305265299461>

⁸¹⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2021). *Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin’s Regular Press Conference on October 22, 2021*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202110/t20211022_9613029.html

⁸¹⁷ Lin, C. (2021, Październik 27). Taiwan, Slovakia to gain from enhanced cooperation. *Taipei Times*. <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2021/10/27/2003766848>

na Słowacji oraz budowa elektrowni wodnej na Ipli.⁸¹⁸ Potwierdzałyby to tezę o drugorzędnej roli jaką w planach Chin pełni Słowacja. Pomimo braku znaczących rezultatów chińskiej polityki Fico chińska retoryka oparta na Czterech Zasadach Polityki Zagranicznej nie uległa zmianie. Zarówno premier Li Keqiang podczas spotkania z premierem Peterem Pellegrinim w 2019 r., jak i minister spraw zagranicznych Wang Yi, podczas rozmowy ze swoim słowackim odpowiednikiem stwierdzili, że powiązanie rozwoju gospodarczego Słowacji z Inicjatywą „Pasa i Szlaku” stanowić będzie „nową erę” wzajemnych stosunków.

3.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna wobec Słowacji

3.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi

Badanie ankietowe przeprowadzone przez CEIAS wśród 23 uniwersytetów publicznych, 2 uniwersytetów państwowych oraz 26 instytutów badawczych Słowackiej Akademii Nauk instytucji naukowych na Słowacji wykazało 113 powiązań z chińskimi instytucjami naukowymi, z których tylko 57 ma charakter formalnych umów⁸¹⁹.

Na Słowacji w kontaktach z instytucjami naukowymi przodują trzy chińskie firmy: Huawei, ZTE⁸²⁰ oraz Dahua⁸²¹. Uniwersytet w Żylinie nawiązał współpracę z Huawei w 2016 r. w takich dziedzinach jak: inteligentny transport, sieci komunikacyjne oraz przetwarzanie danych. Według Shi Yi, dyrektora Huawei w Słowacji:

Dla Huawei wsparcie badawczo-rozwojowe to jeden z kluczowych obszarów współpracy z uczelniami. Oprócz rozwoju innowacyjnych rozwiązań i usług nasza firma stawia także na edukację i szkolenie talentów poprzez różnorodne programy dla studentów m.in. *Seeds for the future* umożliwia studentom dostęp do najnowszych trendów w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Jesteśmy bardzo zadowoleni z partnerstwa z Uniwersytetem w Żylinie i możliwości wzajemnej współpracy. W najbliższym czasie wspólnie wdrożymy w praktyce kilka innowacyjnych rozwiązań, które powinny ułatwić mieszkańcom korzystanie z nowoczesnych technologii w naszych miastach⁸²².

---

⁸¹⁸ Turcsányi, R. (2016, Listopad). Fico pre rozvoj vzťahov s Čínou neurobil prakticky nič. *Dennik N*. <https://dennikn.sk/602336/fico-pre-rozvoj-vztahov-s-cinou-neurobil-prakticky-nic/>

⁸¹⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *President Zuzana Caputova of Slovakia Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201907/t20190712_579052.html

⁸²⁰ ZTE Corporation (Zhong Xing Telecommunication Equipments Company Limited, jedna z największych chińskich firm telekomunikacyjnych, wiodący światowy producent smartfonów, modemów oraz łączy USB.

⁸²¹ Zhejiang Dahua Technology Co., Ltd. to wiodący, globalny dostawca rozwiązań w sektorze nadzoru wideo (monitoringu). Dahua posiada drugi co do wielkości udział na świecie w zakresie monitoringu CCTV.

⁸²² Žilinská Univerzita. (2017). *Žilinská univerzita a Huawei – výnimočné partnerstvo budúcnosti*. <https://www.uniza.sk/index.php/verejnost/uniza-a-media/tlacove-spravy/1869-zilinska-univerzita-a-huawei-vynimocne-partnerstvo-buducnosti>

Oprócz Uniwersytetu w Żylinie z Huawei współpracują także Uniwersytet Techniczny w Koszycach oraz tamtejszy Instytut Badań Materiałowych jednak umowy chińskiej firmy z tymi instytucjami są utajnione.

W 2015 r. Słowacki Uniwersytet Technologiczny oraz Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie podpisały z ZTE oraz z firmą Sinocon list intencyjny zakładający utworzenie Centrum Badań i Rozwoju ZTE, którego personel badawczy i infrastrukturę miały zapewnić oba uniwersytety a finansowanie chiński kontrahent⁸²³. W 2018 r. Uniwersytet Alexandra Dubčeka w Trenczynie podpisał z Dahua memorandum dotyczące wzajemnej współpracy w takich dziedzinach jak: materiałoznawstwo, konstrukcja dronów, energia odnawialna, technologia informacyjna i sztuczna inteligencja⁸²⁴.

Według raportu CEIAS 4 słowackie placówki naukowe nawiązały kontakt z instytucjami określanymi przez ASPI China Defence University Tracker jako powiązane z chińskim przemysłem obronnym i dopuszczające się szpiegostwa:

- Słowacka Akademia Nauk współpracująca z Północno-Zachodnim Uniwersytetem Politechnicznym,
- Uniwersytet Techniczny w Zwoleniu współpracujący z Uniwersytetem Nauki i Technologii w Nanjing,
- Uniwersytet w Żylinie współpracujący z Pekińskim Instytutem Technologii,
- Uniwersytet Techniczny w Koszycach współpracujący z Pekińskim Instytutem Technologii oraz Instytutem Inżynierii Cyfrowej Wuhan⁸²⁵.

Podobnie jak w Czechach na Słowacji interakcje ze stroną chińską dotyczące współpracy naukowej i technologicznej charakteryzują się nieprzejrzystością o czym świadczy fakt, że tylko połowa z nich ma charakter formalnych umów. Brak transparentności w znacznej ogranicza możliwość kontrolowania tej sfery przez władze państwowe. Większość przypadków współpracy chińskich i słowackich instytucji naukowych dotyczy nauk ścisłych i technologii. Złożyły się na to dwie przyczyny. Przed rozpadem Czechosłowacji, która była znaczącym producentem broni w świecie, wiele zakładów zbrojeniowych i instytucji działających na ich potrzeby znajdowało się na terenie Słowacji. Dlatego też strona chińska chętnie nawiązuje kontakty ze słowackimi uczelniami, których badania mogą być przydatne dla potrzeb kompleksu militarno-przemysłowego.

---

⁸²³ ZTE Service, Research & Development Centre in Slovakia. (2020). *Letter of intent*. https://crz.gov.sk/data/att/2196905_dokument1.pdf

⁸²⁴ Centrálny Register Zmlúv. (2022). *Trencianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne*. <https://crz.gov.sk/118693-sk/trencianska-univerzita-alexandra-dubceka-v-trencine/>

⁸²⁵ Ibidem.

Ze strony słowackiej współpraca z Chinami jest atrakcyjna ze względu na wysoki poziom naukowy niektórych chińskich instytucji naukowych.

O zagrożeniach jakie niesie wpływ Chin na słowackie instytucje mówi „Raport o bezpieczeństwie Republiki Słowackiej 2019” w którym czytamy:

W 2019 r., oprócz Federacji Rosyjskiej, wpływ wywierały również Chiny, które kontynuowały wysiłki na rzecz zwiększenia własnej wiarygodności jako partnera gospodarczego i wzmocnienia swoich wpływów, w szczególności poprzez tworzenie powiązań w kluczowych instytucjach państwowych. Republika Słowacka była krajem zainteresowania chińskich służb wywiadowczych, których zainteresowanie koncentrowało się w szczególności na przemyśle obronnym i technologii informacyjnej. Szczególnym problemem pozostawało dążenie chińskich podmiotów do uzyskania dostępu do sektorów będących źródłem informacji dla dalszego rozwoju gospodarczego i naukowo-technologicznego Chin⁸²⁶.

3.2.2. Instytuty Konfucjusza na Słowacji

Na Słowacji działają trzy Instytuty Konfucjusza. Największy z nich to założony w 2015 r. Instytut Konfucjusza Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie w wyniku umowy pomiędzy Uniwersytetem Komeńskiego, Szanghajskim Uniwersytetem Międzynarodowego Biznesu i Ekonomii⁸²⁷ oraz Dyrektorem Wykonawczym *Hanbanu* Panią Xu Lin. Na stronie Instytutu czytamy, że „Jego misją jest zapewnienie studentom i ogółowi społeczeństwa wiedzy na temat języka i kultury chińskiej poprzez kursy i szeroką gamę wydarzeń, a także stanie się platformą wymiany kulturalnej między Chinami a Słowacją”⁸²⁸. Zgodnie z przyjętą na całym świecie praktyką Instytut ma dwóch dyrektorów: mianowanego przez Uniwersytet Komeńskiego oraz przez stronę chińską. Instytut Konfucjusza Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie prowadzi zajęcia z języka chińskiego oraz kaligrafii i ćwiczeń *Tai Chi* oraz *Wu-szu*. Najbardziej rozbudowane są ogólnouniwersyteckie zajęcia dotyczące chińskiej gospodarki. O ich zakresie świadczą tematy oferowanych kursów:

- Chińska gospodarka – mity i rzeczywistość
- Transformacja chińskiej gospodarki – od planów do rynku
- Chiński system polityczno-gospodarczy i administracyjny – kto jest kim?

---

⁸²⁶ Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2019. (2019). *MepoForum.sk*. <http://mepoforum.sk/wp-content/uploads/2020/09/Spr%C3%A1va-o-bezpe%C4%8Dnosti-SR-2019.pdf>

⁸²⁷ Szanghajski Uniwersytet Międzynarodowego Biznesu i Ekonomii (Shanghai University of International Business and Economics, SUIBE; 上海对外经贸大学) do 2013 r. funkcjonował pod nazwą Szanghajski Instytut Handlu Zagranicznego przed 2013 r. SUIBE to publiczny uniwersytet podległy Ministerstwu Handlu Zagranicznego i Współpracy Gospodarczej oraz zarządowi władz miejskich w Szanghaju.

⁸²⁸ Univerzita Komenského v Bratislave. (2022). *Konfuciov inštitút*. <https://uniba.sk/konfuciov-institut/>

- Ludność i rynek pracy
- Ubóstwo, nierówności i dysproporcje społeczne – ekonomiczne przyczyny niestabilności Chin
- Zasoby naturalne i kwestie środowiskowe
- Chiny w gospodarce światowej – integracja i regionalizacja
- Trendy w chińskich inwestycjach na świecie
- Handel zagraniczny Chin – trendy, strategie i wyzwania
- Dyplomacja gospodarcza. Stosunki gospodarcze UE–Chiny
- Słowacja i Chiny – spojrzenie na przeszłość, teraźniejszość i przyszłość współpracy gospodarczej⁸²⁹.

Instytut Konfucjusza Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie odpowiada również za lektoraty języka chińskiego na Uniwersytecie Alexandra Dubčeka w Trenczynie, Akademii Sztuk Pięknych i Projektowania w Bratysławie oraz na Uniwersytecie Technicznym w Zwoleniu.

W Bratysławie funkcjonuje również powstały w 2007 r. w wyniku umowy zawartej pod egidą *Hanbanu* przez Uniwersytet Studiów Zagranicznych w Tianjin i Politechnikę Słowacką w Bratysławie Instytut Konfucjusza w Bratysławie (CIB). Partnerami tej instytucji są: Uniwersytet Ekonomiczny w Bratysławie, Uniwersytet Rolniczy w Nitrze i Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy. Na stronie CIB czytamy, że jego „celem jest umożliwienie słowackim studentom i obywatelom poznania podstaw języka chińskiego, poznania chińskiej kultury i zwyczajów. Chcemy zbudować wirtualny most, który połączy oba narody”⁸³⁰. CIB organizuje kursy języka chińskiego na 5 poziomach począwszy od podstawowej wiedzy na jego temat a na czytaniu i analizowaniu dłuższych tekstów skończywszy⁸³¹. Celem ostatniego poziomu jest zdanie egzaminu HSK5 organizowanego przez CIB. Słuchacze, którzy już znają język chiński mogą uczestniczyć w kursie kaligrafii.

Na Uniwersytecie Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy (MBU) będącym kuźnią kadr słowackiej dyplomacji od 2018 roku działa Instytut Konfucjusza dla Biznesu we współpracy z Uniwersytetem Finansów i Ekonomii Dongbei w Dalian⁸³², i wsparciem Centrali Instytutu Konfucjusza. Na stronie internetowej uczelni czytamy, że „Instytut Konfucjusza dla Biznesu (CIB) na Uniwersytecie Mateja Bela (MBU) oferuje kursy języka chińskiego mandaryńskiego na wszystkich poziomach, a także kursy TaiChi i kursy o tematyce kulturowo-biznesowej dla

---

⁸²⁹ Univerzita Komenského v Bratislave. (2022). *Čínska ekonomika*. <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/konfuciov-institut/kurzy-a-seminare/cinska-ekonomika/>

⁸³⁰ Confucius institute in Bratislava. (2022). *Home*. <http://konfucius.sk/en/home/>

⁸³¹ Confucius institute in Bratislava. (2022). *Courses*. <http://konfucius.sk/en/courses/>

⁸³² Uniwersytet Finansów i Ekonomii Dongbei (Dongbei University of Finance & Economics, DUFE; 东北财经大学; *Dōngběi Cáijīng Dàxué*) to uniwersytet publiczny w Dalian, w prowincji Liaoning. DUFE prowadzi sieć współpracy międzynarodowej biorąc udział w 13 programach wymiany naukowej z sześcioma uniwersytetami w dziewięciu państwach.

wszystkich dorosłych uczniów, w tym studentów, pracowników, firm pracowników i firm, a także ogółu społeczeństwa”⁸³³. Instytut Konfucjusza dla Biznesu oferuje słuchaczom stypendia rządu chińskiego oraz Instytutu Konfucjusza oraz wymianę studentów i wyjazdy na obozy letnie. Obok Instytutów Konfucjusza założonych na uczelniach na Słowacji funkcjonują także inne formy współpracy z *Hanbanem*. W 2015 roku na Słowackim Uniwersytecie Medycznym powstała Sala Konfucjusza, gdzie prowadzi się kurs tradycyjnej medycyny chińskiej.

Aby zbadać chińsko-słowacką współpracę w sferze nauki i dydaktyki, Central European Institute of Asian Studies (CEIAS) wysłała ankietę do słowackich instytucji naukowych z której wynikało, że „23 uniwersytety publiczne i Słowacka Akademia Nauk utrzymują aż 113 formalnych i nieformalnych powiązań z chińskimi uniwersytetami i innymi chińskimi podmiotami”⁸³⁴. Analizując wyniki ankiety Matej Šimalčík i Adam Kalivoda stwierdzili, że:

Na Słowacji współpraca z podmiotami chińskimi charakteryzuje się niskim poziomem przejrzystości. [...] Pomimo potencjalnego transferu technologii z instytucji finansowanych ze środków publicznych, obecne przepisy nie wymagają od chińskich podmiotów (zwłaszcza korporacji) ujawniania beneficjentów rzeczywistych, jak ma to miejsce w przypadku innych rodzajów relacji, w których podmioty finansowane ze środków publicznych zapewniają wynagrodzenie podmiotom prywatnym”⁸³⁵.

Opublikowanie wyników ankiety tak zbulwersowało słowackiego dyrektora Chińskiego Instytutu Konfucjusza w Bratysławie Ľuboslava Štora, że ten wysłał do dyrektora wykonawczego CEIAS, Šimalčíka pogróżkę następującej treści: „Czy dobrze śpisz? Idąc ulicą, powinieneś odczuwać duży stres...”⁸³⁶. Šimalčík w wywiadzie udzielonym portalowi *Euroactiv* odpowiedział, że „Z pewnością niepokojące jest to, że takiego ataku dokonał człowiek zajmujący stanowisko kierownicze w chińskiej organizacji quasi-państwowej, która twierdzi, że jest jedynie instytucją edukacyjną i kulturalną”⁸³⁷. Po nagłośnieniu całej sprawy przez słowackie media Štora publicznie przeprosił Šimalčík twierdząc, że „swoją absurdalną reakcją” zamierzał „zwrócić uwagę na absurdalność publikowanych wypowiedzi”⁸³⁸.

---

⁸³³ Confucius Institute for Business (CIB) at Matej Bel University. (2022). *Courses*. <https://www.cib.umb.sk/en/courses/mbu-students/>

⁸³⁴ Šimalčík, M., Kalivoda, A. (2020, Grudzień 10). China's inroads into Slovak universities. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://ceias.eu/chinas-inroads-into-slovak-universities/>

⁸³⁵ Ibidem.

⁸³⁶ Yar, L. (2021, Kwiecień 27). Head of Chinese institute threatens Slovak expert. *Euroactiv*. https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/head-of-chinese-institute-threatens-slovak-expert/

⁸³⁷ Ibidem.

⁸³⁸ Ibidem.

Instytuty Konfucjusza na Słowacji podobnie jak ich odpowiedniki w Czechach prowadzą zajęcia z języka i kultury chińskiej, organizują egzaminy i oferują stypendia. Jednak w przypadku Słowacji można mówić o pewnym ukierunkowaniu ich działalności. Wszystkie trzy Instytuty Konfucjusza na Słowacji oferują swoim słuchaczom w różnej formie zarówno ogólnej jak i bardziej wyspecjalizowanej zajęcia dotyczące gospodarki Chin. W opinii ekspertów cechuje je wysoki poziom merytoryczny a równocześnie kładzie się na nich nacisk na chińskie osiągnięcia oraz profity wynikające z wymiany gospodarczej i handlowej z Państwem Środka. Pomimo że umowy *Hanbanu* ze słowackimi uczelniami nie są transparentne, słowackie media nie odnotowały skandali związanych z działalnością IK.

4. Chiński *soft power* wobec Węgier

4.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Węgier

4.1.1. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Węgier w latach 2002–2009

Węgry już 3 października 1949 r. uznały proklamację Chińskiej Republiki Ludowej, a 3 dni później nawiązały z nią stosunki dyplomatyczne. Podobnie jak inne państwa „demokracji ludowej” Węgry utrzymywały ścisłe relacje z Chinami w latach 50-tych przerwane w wyniku konfliktu ZSRR z ChRL w latach 60-tych i 70-tych. Sytuacja zmieniła się w latach 80-tych, natomiast przełom w relacjach węgiersko-chińskich nastąpił po wizycie w Chinach prezydenta Węgier Árpáda Göncza w 1994 r. i rewizycie rok później na Węgrzech prezydenta Chin Jiang Zemina.

Ożywienie relacji z Chinami nastąpiło na Węgrzech w okresie rządów postkomunistycznej Węgierskiej Partii Socjalistycznej (*Magyar Szocialista Párt*, MSZP) w koalicji z liberalnym Związkiem Wolnych Demokratów (*Szabad Demokraták Szövetsége*, SzDSz) w latach 2002–2009. Dotyczy to zarówno okresu sprawowania funkcji premiera z ramienia Węgierskiej Partii Socjalistycznej w latach 2002–2004 przez Petera Medgyessy’ego, jak i przez jego następcę Ferenc Gyurcsány w latach 2004–2009. Specjalne relacje węgierskiej lewicy z Chinami wynikały z przesłanek ekonomicznych, jednak niewątpliwie czynnikiem sprzyjającym dobrym kontaktom ze stroną chińską była komunistyczna przeszłość wielu działaczy Węgierskiej Partii Socjalistycznej z jej liderem, Gyurcsányim na czele⁸³⁹.

---

⁸³⁹ Gyurcsány swoją karierę polityczną rozpoczął w czasie studiów na Uniwersytecie Janusa Pannoniusa w Peczu działając w KISZ-u, młodzieżowej przybudówce komunistycznej Węgierskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej (*Magyar Szocialista Munkáspárt*). W 1988 roku został przewodniczącym rady uniwersyteckiej przy Komitecie centralnym. W latach 1992–2002 zrobił karierę w biznesie stając się jednym z najbogatszych Węgrów.

Nowy rozdział w relacjach z Chinami zapoczątkował węgierski premier Peter Medgyessy 28 sierpnia 2003 r., gdy udał się do Pekinu. Spotkał się tam z chińskim premierem Wen Jiabao, który według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że przyjazne relacje obu krajów rozpoczęte 59 lat temu nawiązaniem stosunków dyplomatycznych w ostatnich latach pogłębiły się. Obie strony darzą się zaufaniem w sferze polityki, a wymiana handlowa węgiersko-chińska ciągle rośnie, osiągając wartość 1,7 mld dolarów amerykańskich, co stanowi rekord w porównaniu do innych państw Europy Środkowo-Wschodniej. Dlatego też Bank of China otworzył swój pierwszy oddział w tym regionie właśnie na Węgrzech. Rozwija się także współpraca w sferze nauki, technologii oraz kultury, a Węgry stały się ulubioną destynacją chińskich turystów. Wen dodał także, że Chiny doceniają poparcie strony węgierskiej dla polityki „Jednych Chin” wobec Tajwanu na forum międzynarodowym. Według Wena „chiński rząd przywiązuje dużą wagę do rozwoju stosunków z Węgrami, pozdrawia Węgry jako niezawodnego przyjaciela i ważnego partnera, z którym chętnie współpracuje w celu podniesienia na wyższy poziom przyjaznych i opartych na współpracy stosunków między obydwojoma krajami”⁸⁴⁰. W odpowiedzi Medgyessy zapewnił, że Chiny są dla Węgier najważniejszym partnerem w Azji i że jego rząd ma nadzieję na długoterminową współpracę w wielu dziedzinach. Dodał, że Węgry nadal konsekwentnie będą popierać politykę „Jednych Chin”. W trakcie spotkania podpisano szereg umów dotyczących edukacji i kultury.

Z kolei rok później chiński prezydent Hu Jintao przybył do Budapesztu, gdzie 10 czerwca 2004 r. podpisał z prezydentem Węgier, Ferencem Madlem wspólne oświadczenie o „przyjaznym i opartym na współpracy partnerstwie” między Chińską Republiką Ludową a Republiką Węgierską. W oświadczeniu czytamy m.in., że: „wspólną inspiracją narodów chińskiego i węgierskiego jest ciągłe wzbogacanie i pogłębianie wzajemnie korzystnej współpracy w różnych dziedzinach, co jest również zgodne z podstawowymi interesami obu krajów i sprzyja regionalnemu i międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu”⁸⁴¹. W trakcie rozmów Madl stwierdził, że: „Pomimo odmiennych uwarunkowań narodowych obu krajów, obie strony są zdeterminowane do ustanowienia nowego typu stosunków kooperacyjnych między Chinami a Węgrami”⁸⁴². Z kolei Hu przedstawił cztery propozycje współpracy:

---

⁸⁴⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2003). *Chinese Premier Wen Jiabao Held Talks With His Hungarian Counterpart Medgyessy Peter*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200308/t20030828_576599.html

⁸⁴¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2004). *President Hu Jintao Holds Talks with Hungarian President Madl Ferenc*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200406/t20040611_576608.html

⁸⁴² Ibidem.

- kontynuację relacji na najwyższym szczeblu,
- zwiększenie wymiany handlowej i gospodarczej,
- zwiększenie zakresu współpracy w sferze kulturalnej i edukacyjnej,
- rozszerzenie form współpracy naukowej i technologicznej.

W trakcie spotkania podpisano umowy dotyczące wymiany gospodarczej oraz o współpracy pomiędzy Hainan Airlines oraz węgierskimi liniami lotniczymi Malev. Podpisano także protokoły ustaleń w sprawie ochrony środowiska oraz utworzenia dwujęzycznej szkoły języka chińskiego i węgierskiego⁸⁴³. Umowy podpisane w trakcie wizyty Medgyessy'ego w Pekinie oraz Hu w Budapeszcie szybko dały wymierne efekty, roku 2004 wolumen obrotów handlowych potroił się w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2005 roku następcą Pétera Medgyessy'ego na stanowisku premiera Węgier Ferenc Gyurcsány złożył roboczą wizytę w Chinach w dniach 8–9 września na zaproszenie swojego chińskiego odpowiednika Wen Jiabao. 8 września Gyurcsány spotkał się w Pekinie z wiceprezydentem Chin Zeng Qinghongiem. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Zeng nawiązując do podpisanego rok wcześniej „Wspólnego oświadczenia o podniesieniu stosunków dwustronnych do poziomu przyjaznego partnerstwa opartego na współpracy”⁸⁴⁴ stwierdził, że: „Chiny doceniają węgierski rząd i pana premiera za ich stanowisko w kwestii przestrzegania zasady jednych Chin i wspierania wielkiej sprawy zjednoczenia Chin oraz mają nadzieję na dalsze zdobywanie zrozumienia i poparcia Węgier w tej kwestii związanej z centralnym interesem Chin”⁸⁴⁵. Gyurcsány zauważył dynamiczny rozwój relacji chińsko-węgierskich zarówno gospodarczych i handlowych, jak i turystycznych. Zapewnił także o poparciu swojego rządu dla polityki „Jednych Chin”. Następnie Gyurcsány został przyjęty przez Wen Jiabao, rozmowa obu premierów dotyczyła przede wszystkim kwestii gospodarczych, z których najważniejszą był wprowadzony przez stronę chińską w 1977 r. zakaz importu węgierskiego zboża. Jiabao zapewnił swojego rozmówcę o szybkim załatwieniu tego problemu po przybyciu na Węgry chińskich ekspertów. Przedmiotem rozmów była także konieczność redukcji zbyt wysokiego deficytu Węgier w handlu z Chinami. Na zakończenie spotkania Gyurcsány stwierdził, że „jestem tu po to, aby Chiny były na Węgrzech, kiedy chcą wejść do Europy”⁸⁴⁶.

⁸⁴³ Ibidem.

⁸⁴⁴ Ibidem.

⁸⁴⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2005). *Zeng Qinghong Meets with Hungarian Prime Minister Gyurcsany*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200509/t20050908_576610.html

⁸⁴⁶ Kína iállami vezetőkkel találkozott Gyurcsány Ferenc. (2005, 8 wrzesień). *HVG.hu*. <https://hvg.hu/vilag/20050908kinagyurcsany2>

We wrześniu 2006 r. doszło na Węgrzech do poważnego kryzysu politycznego, który zachwiał pozycją Gyurcsány'ego. Przyczyniła się do tego przemowa premiera Węgier wygłoszona w maju 2006 roku do aktywu partyjnego na kongresie Węgierskiej Partii Socjalistycznej (MSZP) w Balatonőszöd⁸⁴⁷. Gyurcsány stwierdził w niej między innymi: „Prawie zginąłem, bo przez 18 miesięcy musiałem udawać, że rządzymy. Zamiast tego kłamaliśmy rano, w południe i wieczorem”⁸⁴⁸. Przemowę okraszoną całą serią wulgaryzmów wyemitowało 17 września 2006 r. Magyar Rádió, a następnego dnia doszło na Węgrzech do serii antyrządowych demonstracji, zarówno w Budapeszcie, jak i w innych miastach. Uczestnicy demonstracji domagający się ustąpienia Gyurcsány'ego w dniu 18 września 2006 r. protestowali przed parlamentem i zaatakowali gmach Telewizji Węgierskiej. Jesień 2006 r. upłynęły na Węgrzech pod znakiem masowych wystąpień. Upubliczniony przeciek z Balatonőszöd spowodował gwałtowny spadek popularności Gyurcsány'ego, który bronił się twierdząc, że jego wypowiedź jest efektem „poetyckiej przesady”, a „słowa te były słowami sprzeciwu, namiętności i miłości”.

Przywódca opozycyjnego ówczesnie, prawicowego Fideszu (*Fiatal Demokraták Szövetsége*) Victor Orban nazwał Gyurcsány'ego „chorym kłamcą” i stwierdził: „dla Fideszu jest on premierem Węgier tylko w sensie prawnym, uważamy go za nieudacznika w sensie moralnym i politycznym, nie mamy z nim o czym rozmawiać”⁸⁴⁹. W wyborach samorządowych, które odbyły się 1 października 2006 roku. Fidesz odniósł miażdżące zwycięstwo uzyskując łącznie z innymi partiami opozycyjnymi 52,62% głosów, podczas gdy strona rządowa 37,73%. Pomimo problemów związanych z polityką wewnętrzną Gyurcsány utrzymał się na stanowisku premiera i z powodzeniem kontynuował swoją politykę zagraniczną.

W dniach 1–6 września 2007 roku. Gyurcsány powtórnie odwiedził Chiny. Został przyjęty 3 września 2007 r. przez chińskiego premiera Wen Jiabao, który według komunikatu ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że „ciągły rozwój chińsko-węgierskiej przyjaznej współpracy partnerskiej, jako ważnej umowy między obiema stronami, służy fundamentalnym

---

⁸⁴⁷ A Fidesz nem áll többé szóba Gyurcsánnyal. (2006, Wrzesień 11). *Index*. https://index.hu/belfold/ov0821/A_teljes_balatonoszodi_szoveg <http://nol.hu/cikk/417593/>

⁸⁴⁸ W swoim przemówieniu Gyurcsány osiem razy w różnych kontekstach użył słowa *szar* (g.no), siedem razy słowa *kurva* między innymi określając Węgry jako *kurvaország* (kraj) a swoich słuchaczy wysłał w *picsaba*. Jako człowiek kulturalny frazę o kłamaniu rano, w południe i wieczorem zaczerpnął z wypowiedzi węgierskiego pisarza Istvána Örkény'ego, który powiedział 30 października 1956 r. w Szabad Kossuth Radio: „Kłamaliśmy w nocy, kłamaliśmy w ciągu dnia, na wszystkich długościach fal”. Zöldi, L. (2017, Październik 23). *Médianapló – Gyurcsány monda-e először, hogy hazudtunk reggel, éjjelmegeste? Médianapló*. https://medianaplo.blog.hu/2017/10/23/medianaplo_gyurcsany_monda-e_eloszor_hogy_hazudtunk_reggel_ejjel_meg_este

⁸⁴⁹ A Fidesz nem áll többé szóba Gyurcsánnyal. (2006, Wrzesień 11). *Index*. https://index.hu/belfold/ov0821/A_teljes_balatonoszodi_szoveg <http://nol.hu/cikk/417593/>

i długoterminowym interesom obu krajów”⁸⁵⁰. Gyurcsány tradycyjnie zapewnił swojego rozmówcę o poparciu jego rządu dla polityki „Jednych Chin” oraz wyraził nadzieję na owocną współpracę w wielu dziedzinach. Premier Węgier obiecał także wsparcie dla promocji Chin w Unii Europejskiej. Na spotkaniu postanowiono także o zorganizowaniu w Chinach „Węgierskiego Festiwalu” współsponsorowanego przez stronę chińską.

O stosunku Gyurcsány’go do Chin świadczy wpis na jego blogu z 2009 r. Były premier pisze w nim, że „Chiny są niesamowite”⁸⁵¹ i bez nich nie da się zrozumieć świata w najbliższych dziesięcioleciach, a kluczem do ich sukcesu jest fakt, że Chińczycy lubią pracować. Z entuzjazmem opisuje swoją trzecią wizytę w Chinach już po ustąpieniu ze stanowiska premiera, ponieważ może poruszać się bez ograniczeń protokołu. Zachwyty Gyurcsány’go budzi nie tylko błyskawiczny rozwój gospodarczy Chin, ale także tamtejszy ustrój społeczny i ekonomiczny, w którym zauważa elementy gospodarki rynkowej. Zwiedzając chińską wieś węgierski lewicowy polityk dostrzega ogromne dysproporcje w rozwoju gospodarczym Chin, co jednak nie tylko nie studzi jego entuzjazmu, ale wręcz przeciwnie napawa optymizmem.

O skali zaangażowania ministrów lewicowego rządu Gyurcsány’go w relacje węgiersko-chińskie świadczą ich liczne wizyty w Chinach, gdzie przebywali między innymi⁸⁵²:

- Ferenc Somogyi: 23–25 października 2005 r.,
- Kinga Göncz: 14–19 kwietnia 2007 r.,
- Mónika Lamperth: 22–27 czerwca 2004 r.,
- János Veres: 25–28 czerwca 2005, w towarzystwie premiera Ferenc Gyurcsány’ego, 1–6 września 2007 r.
- István Csillag: 16–17 lutego 2004 r.,
- János Kóka w towarzystwie premiera Ferenc Gyurcsány’ego 8–10 września 2005 r. w towarzystwie premiera Ferenc Gyurcsány’ego 1–6 września 2007 r.,
- József Petrétei: 4–6 czerwca 2005 r.,
- József Gráf: 12–18 listopada 2007 r.,
- Kálmán Kovács: 23–30 stycznia 2005, w towarzystwie premiera Ferenc Gyurcsány’ego, 8–10 września 2005 r.,

---

⁸⁵⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2007). *Wen Jiabao Holds Talks with Hungarian Prime Minister*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200709/t20070903_576628.html

⁸⁵¹ Kínának szurkol Gyurcsány. (2009, Październik 11). *Origo*. <https://www.origo.hu/itthon/2009/11/gyurcsany-blog-kinat-dicseri-a-korabbi-miniszterelnok>

⁸⁵² Hat akkor most nagyokosok. (2021, Czerwiec 8). *Civilek.info*. <https://civilek.info/2021/06/08/hat-akkor-most-nagyokosok/>

- Ferenc Juhász 9–17 lipca 2005 r.,
- Imre Szekeres 20–29 sierpnia 2007 r.,
- András Bozóki w towarzystwie premiera Ferenc Gyurcsány’ego: 8–10 września 2005 r.,
- István Hiller: 19–25 listopada 2006 r., 12–18 listopada 2007 r.,
- Mihály Kökény niezależnie: 19–23 lipca 2004 r.,
- István Kolber w towarzystwie premiera Ferenc Gyurcsány’ego w dniach 8–10 września 2005 r.

Viktor Orban w latach 2006–2010 wielokrotnie krytykował posunięcia rządu węgierskiego na arenie międzynarodowej. Ograniczał się on głównie do relacji węgiersko-rosyjskich, natomiast raczej nie poruszał tematu stosunków z Chinami. Skrytykował między innymi umowę z Gazpromem na przeprowadzenie przez Węgry nitki gazociągu, którą zawarto pod patronatem premiera Węgier i Władimira Putina. Rosyjski gazociąg stanowił konkurencję wobec projektu Nabucco, który był alternatywą wobec rosyjskiego monopolu w tej dziedzinie. Pomimo krytyki polityki gospodarczej rządu ze strony opozycji Gyurcsány utrzymał się u władzy aż do kwietnia 2009 r., nowym premierem został Gordon Bajnai, który dzięki koalicji lewicowo-liberalnej rządził Węgrami aż do wyborów w 2010 r.

Polityczne przesilenie na Węgrzech zostało zauważone przez stronę chińską, co skutkowało zaproszeniem delegacji opozycyjnego Fideszu do Chin. W trakcie tej wizyty Viktor Orban spotkał się 1 grudnia 2009 r. z chińskim wiceministrem spraw zagranicznych Zhang Zhijunem, który stwierdził, że: „Chiny są gotowe do aktywnego prowadzenia wymiany, w tym kontaktów między stronami, z Węgrami, w oparciu o zasady wzajemnego szacunku, równości i wzajemnych korzyści oraz nieingerencji w sprawy wewnętrzne drugiej strony, dążąc do prawidłowego i szybkiego rozwoju przyjaznego partnerstwa chińsko-węgierskiego”⁸⁵³. Orban wyraził gotowość do rozwijania stosunków dwustronnych zarówno w dziedzinie gospodarki i handlu, jak i edukacji i kultury.

4.1.2. Chińska dyplomacja gospodarcza wobec Węgier w latach 2010–2022

W wyborach parlamentarnych w kwietniu 2010 roku Fidesz oraz koalicyjna Chrześcijańsko-Demokratyczna Partia Ludowa (*Kereszténydemokrata Néppárt*, KDNP) uzyskały 2/3 mandatów w węgierskim Zgromadzeniu Narodowym. Umożliwiło to im zmianę konstytucji Węgier oraz polityki wewnętrznej i zagranicznej. Premierem nowego rządu został Orban, prezydentem Pal Schmitt, a po jego ustąpieniu w 2012 r., po aferze związanej z plagiatem pracy doktorskiej, János Áder. Na miażdżące zwycięstwo opozycji złożyło się kilka czynników:

---

⁸⁵³ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2009). *Vice Foreign Minister Zhang Zhijun Meets with Fidesz Chairman Orbán*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjh-dq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200912/t20091203_576642.html

- kompromitacja Gyurscany’ego po słynnej mowie z 2006 r.,
- seria afer korupcyjnych z udziałem polityków z partii rządzącej,
- fatalny stan węgierskiej gospodarki.

Po objęciu stanowiska premiera Orban zaczął propagować strategię *keletynitás* – „otwarcia na Wschód”, polegającą na zacieśnianiu stosunków politycznych i gospodarczych z takimi państwami jak: Chiny, Turcja, Iran, Azerbejdżan, Arabia Saudyjska. Nieco później do tego grona została zaliczona także Rosja. Ideologicznym uzasadnieniem „otwarcia na Wschód” było azjatyckie, ugro-fińskie pochodzenie Węgrów, natomiast pragmatycznym rezygnacja Węgier z kredytu Międzynarodowego Funduszu Walutowego, co spowodowało konieczność uzyskania środków finansowych z innych źródeł. Według Ágnes Bernek⁸⁵⁴ najważniejsze cele strategii *keletynitás* to:

- dywersyfikacja eksportu,
- wejście na wschodzące rynki azjatyckie,
- adaptacja do wielobiegunowego świata wymiany gospodarczej i handlowej.

Z kolei Géza Salamin, Zoltán Megyesi i Péter Klemensits na podstawie modelu rozumowania geopolitycznego Gearóida Ó Tuathaila analizują *keletynitás* jako przykład geopolitycznej narracji budowanej wokół pojęcia Eurazji⁸⁵⁵.

Wobec braku spodziewanych rezultatów wymiany handlowej z państwami Azji Środkowej i Arabii Saudyjskiej, głównym elementem „otwarcia na Wschód” okazało się otwarcie na Chiny. Ze strony chińskiej w relacjach z Węgrami ważną rolę pełnił Dai Bingguo, Dyrektor Biura Centralnej Grupy Kierowniczej Ministerstwa Spraw Zagranicznych i były ambasador Chin na Węgrzech od 1989 do 1991 r. Dai spotkał się w Zhongnanhai z węgierskim ministrem rozwoju narodowego i komisarzem rządu ds. węgiersko-chińskich stosunków gospodarczych Tamasem Fellegim 18 kwietnia 2011. Fellegi w imieniu rządu Fideszu wyraził nadzieję na „skokowy rozwój wzajemnych stosunków”⁸⁵⁶ w wielu dziedzinach. Dai stwierdził, że Chiny doceniają poparcie Węgier dla polityki „Jednych Chin” przyjaźń węgiersko-chińska pomimo zmian sytuacji międzynarodowej pozostaje niezmienna.

⁸⁵⁴ Ágnes, B. (2018). Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. Századi geopolitikaI stratégiák összefüggései. *Külügyi Szemle*, 17(2), 122–144.

⁸⁵⁵ Salamin, G., Megyesi, Z., Klemensits, P. (2021). Az Eurázsia-narratíva kibontakozásának vizsgálata a magyar kormányzati nyilatkozatok és fejlesztéspolitikai dokumentumok tükrében = the Evolution of the Eurasian Narrative in Hungary in the Light of Government Statements Examining and Development Policy Documents. *KülügyiSzemle*, 20(3), 171–198.

⁸⁵⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2011). *Dai Bingguo Meets with Hungarian Minister of National Development*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201104/t20110420_576649.html

13 maja 2011 r. Dai Bingguo został przyjęty w Budapeszcie przez prezydenta Węgier Pal Schmitta i premiera Viktora Orbana. W trakcie rozmowy Schmitt zapewnił o tradycyjnej przyjaźni węgiersko-chińskiej oraz o wysiłkach Węgier mających na celu promowanie relacji Chiny–Unia Europejska. Z kolei Orban określił Chiny jako „jeden z najbardziej energicznych krajów na świecie”⁸⁵⁷ oraz stwierdził, że „przyszłość świata jest nierozzerwalnie związana z Chinami”⁸⁵⁸. Obie strony stwierdziły konieczność rozszerzania relacji politycznych, gospodarczych, handlowych i kulturalnych.

W dniach 24–28 czerwca 2011 r. chiński premier Wen Jiabao złożył oficjalną wizytę w trzech państwach europejskich na zaproszenie premiera Republiki Węgier Viktora Orbana, premiera Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej Davida Camerona oraz kanclerz Republiki Federalnej Niemiec Angeli Merkel. Jego przybycie na Węgry 24 czerwca 2011 r. było efektem węgierskiego „otwarcia na Chiny”. Spotkanie premierów obu państw przebiegło w niezwykle przyjaznej atmosferze, podczas spaceru nad brzegiem Dunaju Wen zauważył: „piękny Dunaj płynie dokładnie tak samo, jak dwadzieścia cztery lata temu, kiedy po raz pierwszy odwiedziłem Węgry, chociaż zaszły wielkie zmiany. Ale przyjaźń między tymi dwoma krajami pozostała taka sama”⁸⁵⁹. Wen obiecał swojemu rozmówcy zakup dużej partii węgierskich obligacji państwowych oraz udzielenie kredytu wysokości 1 miliarda dolarów na wspólne chińsko-węgierskie inwestycje⁸⁶⁰.

Podczas wspólnej konferencji prasowej Orban, stwierdził, że:

Węgry cieszą się, że mogły powitać premiera państwa, które nie tylko przyczyniło się tak bardzo do rozwoju własnego kraju, ale także wspaniale przysłużyło się globalnemu dobrobytowi świata. Nie znamy drugiego takiego przypadku w historii, kiedy w tak krótkim czasie tak wielu ludzi zostało wydzwigniętych z biedy i doprowadzonych do poziomu godnego człowieka⁸⁶¹.

Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych następnego dnia podczas spotkania z prezydentem Węgier Wen powiedział, że zarówno Chiny, jak i Węgry, są zakorzenione w Azji, dlatego też tak doskonale się rozumieją. Stwierdził także, że: „wybrał Węgry

---

⁸⁵⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2011). *Hungarian President, Prime Minister Meet with Chinese State Councilor Dai Bingguo*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201105/t20110516_576651.html

⁸⁵⁸ Ibidem.

⁸⁵⁹ Hungarium Spectrum. (2011). *Viktor Orban in the limelight: Wen Jiabao in Budapest*. <https://hungarianspectrum.org/2011/06/25/viktor-orban-in-the-limelight-wen-jiabao-in-budapest/>

⁸⁶⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2011). *Premier Wen Jiabao Holds Talks with Hungarian Counterpart Orban*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201106/t20110627_576660.html

⁸⁶¹ Ibidem.

jako pierwszy przystanek swojej wizyty w Europie, aby poprzez konkretne działania wyrazić zaufanie Chin do węgierskiej gospodarki, rozszerzyć chińsko-węgierską wymianę i współpracę w różnych dziedzinach oraz przyspieszyć rozwój stosunków Chin z krajami Europy Środkowej i Wschodniej”⁸⁶². Z kolei Schmitt wyraził nadzieję, że wizyta Wena stanie się początkiem nowego etapu korzystnej współpracy obu państw. Podczas swojej wizyty na Węgrzech Wen spotkał się także z przewodniczącym węgierskiego parlamentu László Kövérem, oraz z młodymi węgierskimi studentami, którym przedstawił ofertę wymiany naukowej.

Tamás Fellegi, główny doradca polityczny Orbana a w latach 2010–2011 minister rozwoju narodowego podczas wizyty Wena na Węgrzech podpisał ze stroną chińską szereg umów o współpracy⁸⁶³:

- z chińskim ministrem handlu w sprawie ogólnych zasad prowadzenia wymiany handlowej,
- z ministrem spraw zagranicznych Yang Jiechi w sprawie transportu wodnego i lotniczego,
- z ambasadorem Chin na Węgrzech Gao Jianem w sprawie transportu kolejowego,
- z wiceprezesem Huawei, Peng Zhipingem w sprawie utworzenia Europejskiego Centrum Dostaw Huawei.

Zawarte zostały także porozumienia dotyczące utworzenia na Węgrzech chińskiego centrum logistycznego do handlu w Europie Środkowo-Wschodniej. Obok porozumień dotyczących kwestii gospodarczych została przez ministra zasobów narodowych Miklósa Réthelyi i ambasadora Gao Jiana podpisana umowa o wzajemnym zakładaniu ośrodków kultury⁸⁶⁴.

Do następnej wizyty na wysokim szczeblu doszło 30 kwietnia 2012 r. Na Węgry przybył wicepremier Chin Li Keqiang, który przemawiając na lotnisku stwierdził, że: „wraz z rosnącą wymianą wizyt na wysokim szczeblu, chińsko-węgierskie wzajemne zaufanie polityczne jest stale promowane, a współpraca gospodarcza i handlowa robi niezwykle postępy”⁸⁶⁵. Pochwalił także Węgry za starania w pogłębianiu relacji Chin z Unią Europejską. Tego samego dnia Li spotkał się z pełniącym obowiązki prezydenta przewodniczącym parlamentu Węgier László Koverem, któremu przekazał pozdrowienia od prezydenta Hu Jintao i przewodniczącego Stałego Komitetu Chińskiego Narodowego Kongresu Ludowego (NPC) Wu Bangguo. Li stwierdził, że „Węgry stały

---

⁸⁶² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2011). *Wen Jiabao Meets with Hungarian President Schmit*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201106/t20110627_576666.html

⁸⁶³ Hungarum Spectrum. (2011). *Viktor Orban in the limelight: Wen Jiabao in Budapest*. <https://hungarianspectrum.org/2011/06/25/viktor-orban-in-the-limelight-wen-jiabao-in-budapest/>

⁸⁶⁴ Ibidem.

⁸⁶⁵ Chinese Embassy in Sierra Leone. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Arrives in Hungary for Official Visit*. http://sl.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201205/t20120503_5855032.htm

się największym celem inwestycji Chin w Europie Środkowej i Wschodniej”⁸⁶⁶. Wyraził także nadzieję, że strona węgierska stworzy korzystne warunki dla chińskich firm chcących inwestować na Węgrzech i w Europie Środkowo-Wschodniej. Kover w rozmowie z Li określił Chiny jako strategicznego partnera Węgier, który wywiera pozytywny wpływ na sytuację międzynarodową. Dodał także, że Węgry chcą rozszerzyć relacje gospodarcze i handlowe z Chinami poprzez stworzenie korzystnych warunków dla chińskich inwestycji.

Następnie Li wraz z wicepremierem Węgier Tiborem Navracsicsem złożył wizytę w założonej w 2004 r. i liczącej 220 uczniów chińsko-węgierskiej szkole w Budapeszcie. Chiński wicepremier obejrzał tam występy uczniów, takie jak recytacja wierszy z okresu dynastii Tang oraz pokazy tradycyjnej chińskiej kaligrafii i sztuk walki *wu shu*, co tak mu się spodobało, że zaprosił wykonawców do odwiedzenia klasztoru Shaolin. W wygłoszonym w szkole przemówieniu Li stwierdził, że „wymiana międzyludzka między Chinami a Węgrami ma solidne podstawy i obiecujące perspektywy a dwujęzyczna szkoła i wychodzący z niej uczniowie przyczynią się do otwarcia nowego rozdziału w historii relacji między Chinami a Węgrami”⁸⁶⁷.

Najważniejszym punktem programu wizyty Li na Węgrzech były rozmowy z premierem Węgier Viktorem Orbanem w budynku parlamentu w Budapeszcie 1 maja 2012 r., podczas których według komunikatu ministerstwa spraw zagranicznych chiński wicepremier powiedział, że: „Wymiany na wysokim szczeblu i pragmatyczna współpraca we wszystkich dziedzinach między Chinami a Węgrami energicznie wzmocnią wzajemne zrozumienie i przyjaźń między narodami obu krajów”⁸⁶⁸, aby to nastąpiło według Li należy:

- skoordynować strategię rozwoju gospodarczego obu państw,
- zintensyfikować bilateralne relacje gospodarcze i handlowe,
- rozszerzyć współpracę finansową,
- rozwinąć już istniejącą wymianę kulturową, naukową i turystyczną.

Z kolei Orban stwierdził, że:

Stosunki węgiersko-chińskie oparte na wzajemnym szacunku osiągnęły nowy poziom rozwoju w ostatnich latach, a stosunki węgiersko-chińskie przeżywają swój najlepszy okres. Węgry będą nadal

---

⁸⁶⁶ Consulate General Of The Peoples Republic Of China in Toronto. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Meets with Hungarian Acting President Laszlo Kover*. http://toronto.china-consulate.gov.cn/eng/zgxw/201205/t20120503_7083130.htm

⁸⁶⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Visits the Chinese-Hungarian Bilingual School*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201205/t20120503_576680.html

⁸⁶⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Holds Talks with Hungarian Prime Minister Orban*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201205/t20120503_576681.html

realizować strategię otwierania się na Wschód, dalszego wykorzystywania potencjału dwustronnej współpracy gospodarczej i handlowej oraz rozwijania współpracy w kluczowych projektach. Węgry doceniają wsparcie Chin dla ich wysiłków na rzecz rozwiązania europejskiego kryzysu zadłużenia i mają nadzieję na pogłębienie współpracy finansowej z Chinami⁸⁶⁹.

5 września 2012 r. w kuluarach Konferencji Inauguracyjnej i Pierwszego Krajowego Spotkania Koordynatorów Sekretariatu ds. Krajów Europy Środkowej i Wschodniej doszło do spotkania wiceministra spraw zagranicznych Song Tao z zastępcą sekretarza stanu węgierskiego MSZ Szabolscem Takacsem. Tematem rozmów był udział Węgier w promowaniu współpracy Chiny–Unia Europejska⁸⁷⁰. W trakcie rozmowy Pröhle stwierdził, że: „tradycyjna przyjaźń między oboma krajami ma głębokie podstawy, a Węgry przywiązują dużą wagę do rozwoju stosunków z Chinami i aktywnie uczestniczą we współpracy Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia”⁸⁷¹.

„Otwarcie na Wschód” spowodowało zmiany zarówno personalne, jak i instytucjonalne w węgierskiej polityce. Od maja 2010 do grudnia 2011 roku za całokształt relacji węgiersko-chińskich odpowiadał Tamás Fellegi pełniący w rządzie Orbana funkcję ministra rozwoju narodowego. W 2011 roku Fellegi objął stanowisko ministra bez teki odpowiedzialnego za kontakty z międzynarodowymi organizacjami finansowymi a w czerwcu 2012 roku ustąpił ze stanowiska. Po zwycięstwie w wyborach w 2010 roku Orban nie zreorganizował węgierskiego ministerstwa spraw zagranicznych, ale stworzył w swojej kancelarii całkowicie podległy sobie ośrodek, który przejął prerogatywy prowadzenia polityki zagranicznej⁸⁷². Od 2012 roku za politykę „otwarcia na Wschód” odpowiada Péter Szijjártó, sekretarz stanu ds. stosunków zagranicznych i gospodarczych w Kancelarii Premiera. Po kolejnym zwycięstwie wyborczym Fideszu w 2014 r. Szijjártó objął Ministerstwo Spraw Zagranicznych przemianowane na Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Handlu. Nowy minister zrestrukturyzował podległy sobie urząd skupiając w swojej gestii całokształt działań politycznych i gospodarczych związanych z „otwarcieniem na Wschód”.

---

⁸⁶⁹ Ibidem.

⁸⁷⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2012). *Vice Foreign Minister Song Tao Meets with Deputy State Secretary of the Hungarian Foreign Ministry Takacs*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201209/t20120914_576683.html

⁸⁷¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2013). *Vice Foreign Minister Song Tao Meets with Gergely Pröhle, Deputy State Secretary of Hungarian Ministry of Foreign Affairs*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201301/t20130115_576685.html

⁸⁷² Visnovitz, P., Jenne, E. K. (2021). Populist argumentation in foreign policy: the case of Hungary under Viktor Orbán, 2010–2020. *Comparative European Politics*, 19, 683–702.

Na początku 2014 r. Szijjártó jeszcze jako sekretarz stanu w Kancelarii Premiera Węgier i komisarz rządu ds. węgiersko-chińskich ustalił z chińskim wiceministrem spraw zagranicznych Wang Chao szczegóły oficjalnej wizyty Orbana w Chinach⁸⁷³. 12 lutego 2014 r. Orban spotkał się w Pekinie z premierem Li Keqiangem, który zaproponował rozszerzenie obustronnej współpracy poprzez:

- realizację dużych projektów infrastrukturalnych takich jak kolejowa magistrala łącząca Serbię z Węgrami czy energetyka jądrowa,
- ułatwienie współpracy inwestycyjnej poprzez umowę swapową i uniknięcie podwójnego opodatkowania,
- rozwój współpracy naukowo-technicznej i rolniczej,
- wymianę kulturalną obejmującą tworzenie ośrodków kultury, dwujęzycznych szkół oraz Instytutów Konfucjusza.

Według komunikatu chińskiej ambasady Li stwierdził także, że „Węgry są ważnym członkiem UE, a także pozytywnym orędownikiem, promotorem i uczestnikiem współpracy między Chinami a krajami Europy Środkowo-Wschodniej (CEEC). Współpraca Chiny-CEEC zapewnia nową platformę rozwoju stosunków dwustronnych Chiny–Węgry, a także pomaga promować wszechstronny i zrównoważony rozwój stosunków Chiny–UE”⁸⁷⁴. Orban potwierdził dążenie swojego rządu do zacieśniania gospodarczych, handlowych i kulturalnych relacji chińsko-węgierskich. Zapowiedział także ułatwienia dla chińskich instytucji finansowych oraz przedsiębiorstw chcących otworzyć swoje oddziały na Węgrzech. Po zakończeniu rozmów obaj premierzy uczestniczyli w podpisaniu pakietu umów. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych podczas spotkania z Orbanem 13 lutego 2014 r. Xi powiedział, że „Chiny i Węgry cieszą się głęboką, tradycyjną przyjaźnią a Chińczycy nie zapomną cennej pomocy udzielonej przez Węgry we wczesnym rozwoju i budowie Nowych Chin”⁸⁷⁵. Wyraził także gotowość do podjęcia współpracy zarówno w sferze finansów, jak i nowoczesnych technologii. Z kolei Orban stwierdził, że „że strona węgierska jest wdzięczna za wsparcie Chin dla Europy

---

⁸⁷³ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *Vice Foreign Minister Wang Chao Meets with State Secretary of Hungarian Prime Minister’s Office Péter Szijjártó*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201402/t20140220_576689.html

⁸⁷⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *Li Keqiang Holds Talks with Hungarian Prime Minister Orban Viktor, Stressing to Deepen China-Hungary Friendly Cooperative Partnership and to Promote China-CEEC Cooperation*. http://nl.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201402/t20140214_2654960.htm

⁸⁷⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *Xi Jinping Meets with Prime Minister Orban Viktor of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201402/t20140219_576691.html

i chce odgrywać aktywną rolę w promowaniu współpracy między Europą i Chinami, zwłaszcza między krajami Europy Środkowo-Wschodniej (CEEC) a Chinami”⁸⁷⁶.

Jednym z efektów rozmów Orbana w Pekinie było podpisanie 17 grudnia 2014 r. w Belgradzie przez Chiny, Węgry i Serbię protokołu ustaleń w sprawie wspólnej budowy kolei węgiersko-serbskiej⁸⁷⁷. Państwa te oraz Macedonia podpisały także porozumienie o ułatwieniach w odprawach celnych. Następnie na konferencji prasowej spotkali się premier Serbii Aleksandar Vučić, premier Węgier Viktor Orbán, premier Macedonii Nikola Gruevski oraz premier Chin Li Keqiang, który stwierdził, że „dzięki wspólnym wysiłkom wszystkich stron ekspresowe przejście lądowo-morskie między Chinami a Europą powinno zostać ukończone w najbliższym czasie, co połączy Morze Śródziemne i Dunaj bliżej i szybciej, lepiej połączy Chiny i Europę Środkowo i Wschodnią oraz Chiny i Europę, przynosząc więcej korzyści zarówno Chinom, jak i Europie”⁸⁷⁸.

W sprawie realizacji ustaleń z Belgradu do Budapesztu przybył chiński minister spraw zagranicznych Wang Yi, który 6 czerwca 2015 r. w trakcie rozmowy z Victorem Orbánem zaproponował przyspieszenie budowy ekspresowej magistrali Węgry-Serbia tak aby mogło ona być integralną częścią projektu „Pasa i Szlaku”. Orbán odpowiedział, że „Chiny są głównym kierunkiem polityki Węgier” oraz że „strona węgierska jest chętna do współpracy z Chinami na rzecz budowy „Pasa i Szlaku” oraz zacieśnienia współpracy w zakresie infrastruktury, finansów i innych sektorów”⁸⁷⁹. Podobne zapewnienia o połączeniu Inicjatywy „Pasa i Szlaku” z węgierską strategią „Otwarcia na Wschód” Yi także usłyszał w trakcie oficjalnych rozmów z prezydentem Węgier Jánosem Áderem⁸⁸⁰.

---

⁸⁷⁶ Ibidem.

⁸⁷⁷ The Ministry of Foreign Affairs and Trade of Hungary. (2014, Grudzień 16). *Memorandum of understanding on cooperation of the Hungarian – Serbian railway project between the national development and reform commission of the People’s Republic of China and the Ministry of Foreign Affairs and Trade of Hungary and the Ministry of Construction, Transport and Infrastructure of the Republic of Serbia, Belgrade, on 16 December 2014*. http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2015_01/ENG_2015_01_001.htm

⁸⁷⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *Li Keqiang, Prime Minister Aleksandar Vučić of Serbia, Prime Minister Viktor Orbán of Hungary and Prime Minister Nikola Gruevski of Macedonia Jointly Meet the Press*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3200_664650/3202_664654/201412/t20141219_577725.html

⁸⁷⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2015). *Prime Minister Viktor Orbán of Hungary Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201506/t20150610_576712.html

⁸⁸⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2014). *President János Áder of Hungary Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201506/t20150610_576716.html

Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych podczas rozmów z Péterem Szijjártó, ministrem spraw zagranicznych i handlu Węgier Wang powiedział, że „choć geograficznie daleko od siebie, Chiny i Węgry mają liczne podobieństwa i wspólne interesy. Cieszące się dobrym rozwojem stosunki chińsko-węgierskie w coraz większym stopniu wykraczały poza zakres dwustronny i nabierały ważnego znaczenia strategicznego”⁸⁸¹. Wang zaproponował między innymi:

- „stale wzmocnianie dwustronnego wzajemnego zaufania politycznego”⁸⁸²,
- wspólne promowanie budowy „Pasa i Szlaku”,
- dalszy rozwój wzajemnej współpracy we wszystkich dziedzinach,
- skoordynowanie działań na arenie międzynarodowej.

Szijjártó odpowiedział, że współpraca chińsko-węgierska „nigdy nie była tak dobra ani tak skuteczna jak teraz” oraz że Inicjatywa „Pasa i Szlaku” jest „jedną z najważniejszych koncepcji w światowym handlu”⁸⁸³. Rozmowy zakończyły się podpisaniem dokumentu o współpracy w sprawie „Pasa i Szlaku”.

Pierwsze spotkanie chińsko-węgierskiej grupy roboczej „Pasa i Szlaku” miało miejsce 30 listopada 2016 r. w Pekinie. Podczas ceremonii otwarcia przemawiali chiński minister spraw zagranicznych Wang Yi oraz węgierski minister spraw zagranicznych i handlu Péter Szijjártó. Wang stwierdził, że budowa „Pasa i Szlaku” „pomoże krajom znajdującym się na trasie w pełnym wykorzystaniu ich przewag komparatywnych, pobudzeniu zróżnicowanego, autonomicznego i zrównoważonego rozwoju oraz zapewni ogromną i trwałą pozytywną energię światowej gospodarce, zwłaszcza rozwoju i rewitalizacji kontynentu euroazjatyckiego, które skutecznie poprawiają dobrobyt wszystkich narodów”⁸⁸⁴. Szijjártó zapewnił, że głównym elementem węgierskiej polityki „otwarcia na Wschód” jest udział w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”. Dodał także, że Węgry dokładają starań, aby promować współpracę Chin z Unią Europejską i państwami Europy Środkowo-Wschodniej.

13 maja 2017 r. Orban, który wziął udział w Forum Współpracy Międzynarodowej „Pasa i Szlaku”, spotkał się w Pekinie z Xi który stwierdził, że „Chiny dążą do współpracy ze stroną

---

⁸⁸¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2015). *Wang Yi Holds Talks with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201506/t20150610_576718.html

⁸⁸² Ibidem.

⁸⁸³ Hungary and China to create new Silk Road trade network. (2015, Czerwiec 6). *CTVNews*. <https://www.ctvnews.ca/business/hungary-and-china-to-create-new-silk-road-trade-network-1.2409659>

⁸⁸⁴ Permanent Mission of the People’s Republic of China to the UN. (2016). *The First China-Hungary „Belt and Road” Working Group Meeting Held in Beijing*. http://un.china-mission.gov.cn/eng/zgyw/201612/t20161202_8393832.htm

węgierską w celu ciągłego rozwijania współpracy między Chinami a Europą Środkowo-Wschodnią oraz rozwoju wszechstronnego partnerstwa strategicznego między Chinami a UE”⁸⁸⁵. Orban powiedział, że Inicjatywa „Pasa i Szlaku” stanowi ogromną szansę na intensyfikację rozwoju gospodarczego Węgier oraz innych państw zaangażowanych w ten projekt. Po rozmowach oficjalnie ogłoszono ustanowienie kompleksowego partnerstwa strategicznego między krajami.

W trakcie tej wizyty Orban rozmawiał także z premierem Li Keqiangem, który według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych stwierdził, że pomimo światowego kryzysu bilans wymiany handlowej pomiędzy zaprzyjaźnionymi państwami osiągnął wynik dwucyfrowy. Świadczy to o ogromnym potencjale wzajemnej współpracy przede wszystkim w ramach formatu „16+1” oraz przy realizacji strategicznych inwestycji takich jak magistrała kolejowa Serbia–Węgry. Li podkreślił, że:

Węgry są ważnym państwem członkowskim Unii Europejskiej (UE) i zawsze aktywnie uczestniczyły i wspierały „współpracę 16+1”. „Współpraca 16+1” uzupełnia i promuje rozwój relacji Chiny–UE i vice versa. Chiny wspierają Węgry w organizacji 6. szczytu Chiny–CEEC i są gotowe do podjęcia wspólnych wysiłków z różnymi stronami w celu nadania nowego impetu pogłębieniu współpracy „16+1” i rozwojowi stosunków Chiny–UE⁸⁸⁶.

Orban odpowiedział, że tradycyjna przyjaźń narodu chińskiego i węgierskiego przejawia się współpracą zarówno gospodarczą i handlową, jak i kulturalną, technologiczną i naukową. Rozmowy premierów zakończyły się podpisaniem pakietu umów dotyczących małych i średnich przedsiębiorstw oraz współpracy naukowej i technologicznej⁸⁸⁷. Następnie węgierska delegacja z Orbanem na czele udała się pod Pomnik Bohaterów Ludu, gdzie złożono wieniec. Bardziej szczegółowe ustalenia dotyczące współpracy w ramach formatu „16+1” były tematem rozmów Li z Szijjártó.

Miesiąc później Węgry odwiedziła Liu Yandong, członek Biura Politycznego KPCh oraz Rady Państwa a w latach 2013–2018 jedna z czterech wicepremierów w rządzie Li. Oficjalnym celem wizyty Liu był udział w ceremonii otwarcia trzeciego forum ministrów zdrowia między Chinami a krajami Europy Środkowej i Wschodniej (CEEC), zaplanowanego na 18–21 czerwca 2017 r.

---

⁸⁸⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2017). *Xi Jinping Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201705/t20170522_576755.html

⁸⁸⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2017). *Li Keqiang Holds Talks with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201705/t20170522_576757.html

⁸⁸⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2017). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201705/t20170522_1165059.htm

na Węgrzech oraz „intensyfikacja wzajemnego zrozumienia i umocnienie więzi między dwoma narodami, zwłaszcza w dziedzinie kultury, zdrowia publicznego i wymiany międzyludzkiej”⁸⁸⁸. 18 czerwca 2017 r. Liu wzięła udział w ceremonii wmurowania kamienia węgielnego pod nowy budynek Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Semmelweisa w Budapeszcie, gdzie zaplanowano umieszczenie Centrum Tradycyjnej Medycyny Chińskiej. W wygłoszonym tam przemówieniu stwierdziła, że „Tradycyjna medycyna chińska jest skarbem narodu chińskiego, należy nie tylko do Chin, ale i do świata” oraz że: „Węgry przejmują wiodącą rolę w stanowieniu prawa i wprowadzaniu w życie zasad praktykowania medycyny chińskiej w Europie, uznając i akceptując medycynę chińską do służby narodowej”. Wyraziła także nadzieję, że: „Centrum Medycyny Chińskiej nie tylko przekaże wiedzę o Tradycyjnej Medycynie Chińskiej, ale także pokaże tradycyjną chińską kulturę i mądrość filozoficzną oraz będzie promować współpracę w Tradycyjnej Medycynie Chińskiej między Chinami a Węgrami, aby stać się „wizytówką” dla pogłębienia współpracy zdrowotnej między dwoma krajami i promowania wymiany kulturalnej między nimi”⁸⁸⁹.

19 czerwca 2017 r. Liu odwiedziła w towarzystwie węgierskich i chińskich oficjeli założoną w 2004 r. jedyną szkołą publiczną w regionie Europy Środkowo-Wschodniej oferującą 12-letnią edukację w języku węgierskim i chińskim mandaryńskim, Węgiersko-Chińską Szkołę Dwujęzyczną w Budapeszcie. Po występach uczniów na które złożyły się: recytacja wierszy i kaligrafia w języku mandaryńskim Liu zakomunikowała o nadaniu placówce statusu Confucius Classroom i stwierdziła, że: „Szkoła dwujęzyczna jest wyjątkowa i niezbędna, zarówno pod względem metody nauczania, jak i roli, jaką odegrała w zaspokajaniu zapotrzebowania węgierskiej młodzieży na naukę i poznawania języka i kultury chińskiej”⁸⁹⁰. Tego samego dnia Liu odbyła rozmowę z wicepremierem Węgier Zsoltem Semjénem podczas której stwierdziła, że węgierska strategia „Otwarcia na Wschód” oraz Inicjatywa Pasa i Szlaku „bardzo do siebie pasują”⁸⁹¹. Semjén powiedział, że gospodarczy sukces Chin jest wzorem dla Węgier i innych państw Europy Środkowo-Wschodniej.

---

⁸⁸⁸ Xiaoxun, L. (2017, Czerwiec 21). Vice-Premier meets Hungarian elites. *China Daily*. http://www.chinadaily.com.cn/world/cn_eu/2017-06/21/content_29831598.htm

⁸⁸⁹ Chinese Vice Premier attends groundbreaking ceremony for traditional Chinese medicine center in Budapest. (2017, Czerwiec 19). *Xinhuanet*. http://www.xinhuanet.com/english/2017-06/19/c_136375746.htm

⁸⁹⁰ The State Council Information Office of China. (2017). *Hungarian-Chinese school opens doors to language and culture*. http://english.scio.gov.cn/2017-06/21/content_41069029.htm

⁸⁹¹ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Liu Yandong Meets with Deputy Prime Minister Zsolt Semjén of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201706/t20170623_576762.html

20 czerwca 2017 r. Liu spotkała się w chińskiej ambasadzie w Budapeszcie z przedstawicielami węgierskiej elity naukowej. W spotkaniu z chińską wicepremier uczestniczyli między innymi: prezes Węgierskiej Akademii Nauk László Lovász, rektor Uniwersytetu Pácea József Bodis, rektor Narodowego Uniwersytetu Służby Publicznej András Patyi, rektor Uniwersytetu Semmelweis Ágoston Szél, były rektor Uniwersytetu Eötvös Loránd Ferenc Hudecz, zastępca dyrektora Antall József Knowledge Centre na Węgrzech Ádám Kéglér, były ambasador Węgier w Chinach Sandor Kusai oraz przewodnicząca Węgiersko-Chińskiego Stowarzyszenia Przyjaźni Zombory Klára⁸⁹². W swoim przemówieniu Liu stwierdziła, że wizyta Orbana w Pekinie w maju 2017 r. stanowi „wejście w najlepszy okres w stosunkach chińsko-węgierskich w historii” oraz wezwała do współpracy w zakresie nowych technologii, nauki i medycyny oraz kultury, co: „powinno nadać nowy impuls bliskiej więzi na szczeblu krajowym oraz przynieść korzyści ogólnemu dobrobytowi obu narodów”.⁸⁹³ W odpowiedzi prezes Węgierskiej Akademii Nauk László Lovász przedstawił wizję rozwoju badań naukowych wynikających z węgierskiego „Otwarcia na wschód” i udziału w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”. Natomiast rektor Uniwersytetu Semmelweis Ágoston Szél opowiedział o wspaniałych rezultatach współpracy w dziedzinie chińskiej medycyny tradycyjnej z Uniwersytetem Medycyny Chińskiej w Heilongjiang. Były ambasador Węgier w Chinach Juhasz Otto przedstawił działalność Węgierskiego Instytutu Kultury Balassiego w Pekinie oraz wyraził nadzieję, że podobnie efektywnie będzie działać planowane chińskie centrum kultury na Węgrzech⁸⁹⁴.

Podczas spotkania z Orbanem w gmachu węgierskiego parlamentu 21 czerwca 2017 r. Liu stwierdziła, że:

stosunki chińsko-węgierskie weszły w nowy historyczny etap. Podążając ścieżką rozwoju odpowiednią do warunków krajowych, Chiny i Węgry powinny, w oparciu o wyniki Forum Współpracy Międzynarodowej Pasa i Szlaku, wzmocnić wzajemną zgodność strategii rozwojowych, aktywnie rozwijać współpracę w ramach dużych projektów oraz wzmocniać wymianę i współpracę w dziedzinie edukacji, nauki, technologii, kultury, opieki zdrowotnej, think tanków, mediów, młodzieży, sportu i innych dziedzin, w dążeniu do pchnięcia kompleksowego partnerstwa strategicznego między Chinami a Węgrami w celu stałego rozwoju⁸⁹⁵.

---

⁸⁹² Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Liu Yandong: Well Tell Story of „Belt and Road”, and Open up Bright Future for China-Hungary Relations*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201707/t20170713_576768.html

⁸⁹³ Ibidem.

⁸⁹⁴ Xiaoxun, L. (2017, Czerwiec 21). Vice-Premier meets Hungarian elites. *China Daily*. http://www.chinadaily.com.cn/world/cn_eu/2017-06/21/content_29831598.htm

⁸⁹⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Liu Yandong Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201706/t20170626_576770.html

Orban stwierdził, że „stosunki dwustronne przeżywają najlepszy okres w historii”⁸⁹⁶ i wyraził zadowolenie z wizyty w Chinach, gdzie podpisano umowę o partnerstwie strategicznym. Dodał także, że chińskie metody zarządzania państwem i gospodarką mogą stanowić wzór dla Węgier.

Pół roku później miała miejsce kolejna chińska wizyta na wysokim szczeblu na Węgrzech. 26 listopada 2017 r. do Budapesztu na oficjalne zaproszenie Orbana przybył premier Li, który wziął także udział w 7. Szczycie Chin i krajów Europy Środkowej i Wschodniej (CEEC)⁸⁹⁷. Wybór Budapesztu jako miejsca szczytu nie był przypadkowy, ale podyktowany faktem, że spośród wszystkich państw „16+1” Chiny nawiązały najbliższe relacje z Węgrami realizującymi strategię „otwarcia na Wschód”. To Węgry stały się główną bazą finansową Chin w regionie Europy Środkowo-Wschodniej, ponieważ powstał tam pierwszy bank rozliczeniowy w juanach. Istotny był także fakt, że po pięciu latach istnienia formatu „16+1” jedynym dużym realizowanym projektem była budowa magistrali kolejowej Budapeszt-Belgrad. Wygłaszając 27 listopada 2017 r. do ponad 1000 przedsiębiorców z Chin i Europy Środkowo-Wschodniej przemówienie podczas ceremonii otwarcia siódmego Szczytu Gospodarczego i Handlowego Chin i krajów Europy Środkowej i Wschodniej (CEEC) w Budapeszcie Li zaproponował następujące inicjatywy:

- rozszerzenie wymiany handlowej i gospodarczej poprzez liberalizację przepisów prawnych i finansowych obowiązujących państwach należących do formatu „16+1”,
- zwiększenie importu produktów rolnych na rynek chiński z państw Europy Środkowo-Wschodniej,
- uruchomienie magistrali kolejowej i utworzenie centrum logistycznego na region Europy Środkowo-Wschodniej,
- utworzenie parków przemysłowych w dziedzinie nowoczesnych technologii w ramach strategii „Made in China 2025”,
- powołanie China-CEEC Inter-Bank Association,
- zwiększenie wymiany kulturalnej i rozwój turystyki⁸⁹⁸.

Szczyt zakończył się podpisaniem szeregu umów oraz konferencją prasową z udziałem premierów Chin, Węgier i Bułgarii. W ramach oficjalnej wizyty Li spotkał się z premierem Viktorem Orbanem, prezydentem Janosem Aderem. przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego László Koverem oraz przedstawicielami węgierskich elit biznesowych. Po rozmowie Orbana z Li 28 listopada 2017 obaj premierzy wystąpili na konferencji prasowej w budynku węgierskiego parlamentu w Budapeszcie. Li stwierdził, że jego wizyta ma na celu dalsze rozwijanie współpracy

---

⁸⁹⁶ Ibidem.

⁸⁹⁷ The State Council Information Office of China. (2017, Listopad 28). *Premier Li proposes 5 initiatives to advance cooperation with CEE countries*. http://english.scio.gov.cn/topnews/2017-11/28/content_50073002.htm

⁸⁹⁸ Ibidem.

z państwami Europy Środkowo-Wschodniej, wśród których najważniejszym kontrahentem są Węgry w ramach formatu 16+1. Dodał także, że Węgry ze względu na swoje tempo wzrostu mogą jeszcze zwiększyć wymianę gospodarczą i handlową z Chinami. Orban powiedział, że „strona węgierska ma nadzieję wykorzystać szansę rozwoju Chin do wzmocnienia wymiany i współpracy w różnych dziedzinach z Chinami”⁸⁹⁹. 29 listopada 2017 r. Li udał się z Budapesztu do Soczi, aby wziąć udział w 16. posiedzeniu Rady Szefów Rządów (Premierów) Szanghajskiej Organizacji Współpracy.

Do kolejnego spotkania Li z Orbanem doszło na 6 lipca 2018 r. w Sofii na siódmym spotkaniu przywódców Chin i 16 krajów Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie obaj premierzy wydali komunikat o dalszym rozwoju wzajemnych relacji⁹⁰⁰. 5 listopada 2018 r. na pierwszych targach China International Import Expo w Szanghaju Orban spotkał się z Xi, który stwierdził, że „Chiny i Węgry powinny pogłębiać wzajemne wsparcie polityczne i zaufanie, nadal rozumieć i wspierać się nawzajem w kwestiach dotyczących ich głównych interesów i głównych obaw oraz zwiększać koordynację i współpracę w sprawach międzynarodowych”⁹⁰¹. Orban stwierdził natomiast, że jego rząd jest gotów rozwijać współpracę z Chinami w wielu dziedzinach szczególnie tych, które są związane z Inicjatywą „Pasa i Szlaku”.

12 kwietnia 2019 r. Orban spotkał się z Li w Dubrowniku, gdzie obaj premierzy stwierdzili, że należy wprowadzić szereg zmian, takich jak powołanie wspólnego komitetu ekonomicznego, aby przyspieszyć budowę magistrali kolejowej Belgrad-Budapeszt. Li zaznaczył, że „Chiny chętnie wprowadzają na rynek chiński produkty wysokiej jakości, w tym węgierskie produkty rolne i zachęcają kompetentne chińskie przedsiębiorstwa do inwestowania i zakładania działalności na Węgrzech w drodze otwartych przetargów”⁹⁰². 25 kwietnia 2019 r. Xi spotkał się z Orbanem w Wielkiej Hali Ludowej podczas Drugiego Forum „Pasa i Szlaku” na rzecz Współpracy Międzynarodowej. We wspólnym oświadczeniu obu przywódców czytamy, że zamierzają:

---

⁸⁹⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2017). *Li Keqiang and Prime Minister Viktor Orban of Hungary Jointly Meet the Press*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2017zt/lkqcxzgzdoldrhfwxylcxsh/201712/t20171201_703821.html

⁹⁰⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2018). *Li Keqiang Meets with Hungarian Prime Minister Viktor Orban*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201807/t20180709_576808.html

⁹⁰¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2018). *Xi meets Hungarian prime minister*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201811/t20181106_576812.html

⁹⁰² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201904/t20190416_576815.html

- utrzymywać współpracę na wysokim szczeblu i koordynować cele w polityce międzynarodowej,
- rozwijać kontakty kulturalne i naukowe,
- „wdrożyć kolej Budapeszt–Belgrad i inne projekty współpracy w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku (BRI), aby uzyskać bardziej znaczące wyniki”⁹⁰³.

Następne spotkanie obu premierów miało miejsce 25 kwietnia 2019 r. w Pekinie. Przedmiotem rozmów była współpraca gospodarcza, podczas których Li zapewnił swojego rozmówcę, że Chiny po konsultacjach mogą dostosować działania Inicjatywy „Pasa i Szlaku” do węgierskiej strategii „otwarcia na Wschód”. Wyraził także satysfakcję z wygrania przez chińsko-węgierską spółkę przetargu na budowę magistrali kolejowej Budapeszt–Belgrad. Według Li Chiny poprzez bliskie relacje z Węgrami dążą do „wzmocnienia stosunków między Chinami a CEEC, a także relacji Chiny–UE”⁹⁰⁴. Z kolei Orban odpowiedział, że „współpraca 16+1 przetarła nowe szlaki dla rozwoju stosunków Europy Środkowo-Wschodniej i Chin”⁹⁰⁵. Następnie w obecności obydwu premierów podpisano szereg umów dotyczących współpracy gospodarczej.

12 lipca 2019 r. chiński minister spraw zagranicznych Wang Yi przybył do Budapesztu, gdzie spotkał się z Orbanem i Szijjártó. według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych głównym tematem rozmów Wanga z Orbanem była współpraca chińsko-węgierska w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku” oraz formatu 16+1 ze szczególnym uwzględnieniem projektu magistrali Budapeszt–Belgrad. Wang stwierdził, że: „w kontekście międzynarodowym pełnym wyzwań oba kraje powinny nadal zdecydowanie wspierać się nawzajem w kwestiach dotyczących ich podstawowych interesów i głównych problemów”⁹⁰⁶. Tego samego dnia Wang przeprowadził rozmowy z węgierskim ministrem spraw zagranicznych i handlu Péterem Szijjártó, po których zorganizowano konferencję prasową, na której chiński minister określił Węgry jako „godnego zaufania i wiarygodnego partnera”⁹⁰⁷, którego strona chińska nadal będzie wspierać. Natomiast

---

⁹⁰³ Belt and Road Forum for International Cooperation. (2019). *Xi Jinping Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. <http://www.beltandroadforum.org/english/n101/2023/1017/c130-1126.html>

⁹⁰⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201904/t20190428_576818.html

⁹⁰⁵ Ibidem.

⁹⁰⁶ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Prime Minister Viktor Orban of Hungary Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201907/t20190716_576828.html

⁹⁰⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Wang Yi Holds Talks with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201907/t20190716_576824.html

Szjijártó stwierdził, że „stosunki węgiersko-chińskie znajdują się obecnie w najlepszym okresie w historii”⁹⁰⁸.

Sporą część swojego wystąpienia w Budapeszcie Wang poświęcił krytyce decyzji USA w sprawie sprzedaży broni Tajwanowi. Chiński minister stwierdził między innymi, że zjednoczenie Tajwanu i Chin kontynentalnych jest wewnętrzną sprawą ChRL i nieuniknionym procesem historycznym, którego nie zdołają powstrzymać knowania separatystów „niepodległości Tajwanu” inspirowane przez USA. Swoje wystąpienie Wang zakończył pogroźką pod adresem USA stwierdzając, że „Jeśli strona amerykańska będzie próbowała przysporzyć nowych trudności lub kłopotów stosunkom chińsko-amerykańskim, z pewnością podniesie kamień, by w końcu rzucić go na własne nogi”⁹⁰⁹.

23 września 2019 r. Wang i Szjijártó spotkali się w kuluarach Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku. Według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych podczas rozmowy Wang stwierdził, że „strona chińska jest gotowa wspólnie ze stroną węgierską pogłębiać wymianę i wzajemne uczenie się, stale pogłębiać wzajemne zaufanie i wzmocnić wszechstronną współpracę”, czego przykładem jest projekt budowy magistrali kolejowej Budapeszt–Belgrad⁹¹⁰. Natomiast Szjijártó potwierdził zaangażowanie Węgier w prace formatu „17+1” oraz współpracę węgiersko-chińską w wielu dziedzinach.

Telefoniczna rozmowa Xi z Orbanem z 15 maja 2020 r. stanowi przykład chińskiej „diplomacji maseczkowej”. Według chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych na wstępie Xi stwierdził, że: „w tym szczególnym momencie wspólnej walki z Covid-19 naród chiński i węgierski stoją ramię w ramię i wyciągają do siebie ręce”⁹¹¹ oraz że strona chińska udzieli swoim węgierskim przyjaciołom wszelkiej możliwej pomocy. Wyraził także przekonanie, że: „pod silnym przywództwem premiera Viktora Orbána odważny i nieugięty naród węgierski szybko pokona wirusa”⁹¹². Z kolei Orban pogratulował swojemu rozmówcy sukcesów w walce z groźną epidemią

---

⁹⁰⁸ Ibidem.

⁹⁰⁹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Wang Yi: Those Who Play with Fire on the Taiwan-related Issues Will Lift a Rock only to Drop it on Their Own Feet*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201907/t20190716_576822.html

⁹¹⁰ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2016). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szjijártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201909/t20190925_576830.html

⁹¹¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). *President Xi Jinping Speaks with Hungarian Prime Minister Viktor Orbán on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202005/t20200516_576839.html

⁹¹² Ibidem.

oraz zapewnił o swojej wdzięczności za dostarczenie środków medycznych. Nie omieszkał także wyrazić poparcia dla polityki „Jednych Chin”.

Od sierpnia 2020 r. do grudnia 2022 r. podstawą dyplomatycznych relacji węgiersko-chińskich na szczeblu państwowym są spotkania Wang-Szjijártó. Obaj ministrowie prowadzili rozmowy 24 sierpnia 2020 r. w Beihai w prowincji Guangxi a następnie wzięli udział w konferencji prasowej. Wang oświadczył, że „Chociaż oba kraje są od siebie daleko, oba narody są sobie bliskie”⁹¹³, a wizyta jego węgierskiego odpowiednika w Chinach jest świadectwem powrotu do normalności we wzajemnych relacjach mimo pandemii Covid-19. Wyraził także zadowolenie z powodu postępów w budowie magistrali kolejowej Belgrad–Budapeszt oraz stanowiska strony węgierskiej w kwestii 5G. W swoim wystąpieniu Wang nie omieszkał skrytykować „unilateralizmu” zakłócającego stosunki międzynarodowe oraz „protekcjonizmu” dezorganizującego gospodarkę światową. Zapytany przez dziennikarza, co sądzi o amerykańskich sankcjach nałożonych na niektóre chińskie firmy oraz czy stanowi to wstęp do gospodarczego oddzielenia Chin i USA, Wang odpowiedział, że: „Przymusowe oddzielenie istniejącej współpracy pomiędzy krajami jest całkowicie sprzeczne z zasadami gospodarki rynkowej i wolą przedsiębiorstw. Zaszkozi tym, którzy to proponują, jak bumerang”⁹¹⁴.

20 sierpnia 2020 r. węgierski i chiński minister spraw zagranicznych odbyli rozmowę telefoniczną, podczas której według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Wang powiedział, że: „gdy sytuacja międzynarodowa wchodzi w okres burzliwych zmian, Chiny i Węgry powinny wzmocnić strategiczną komunikację i koordynację, chronić uzasadnione prawa i interesy obu krajów oraz przyczyniać się do pokoju i stabilności na świecie”⁹¹⁵. Według Wanga współpraca chińsko-węgierska rozwija się pomimo problemów jakie stwarza pandemia Covid-19, czego przykładem jest korytarz powietrzny, w którym odbywają się loty towarowe pomiędzy Zhengzhou a Budapesztem oraz coraz bardziej zaawansowane prace nad budową magistrali kolejowej Budapeszt–Belgrad. Szjijártó wyraził wdzięczność za medykamenty i sprzęt dostarczane na Węgry z Chin oraz zapewnił swojego rozmówcę, że: „Węgry sprzeciwiają się

---

⁹¹³ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). *Wang Yi: Hungarian Foreign Minister’s Visit to China Carries Momentous Significance*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202008/t20200826_576843.html

⁹¹⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). *Wang Yi: Forced Decoupling Will Harm Those Who Propose it Like a Boomerang*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202008/t20200826_576841.html

⁹¹⁵ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2020). *Wang Yi Speaks with Hungarian Foreign Minister Peter Szijjártó on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202011/t20201123_576850.html

ingerencji sił zewnętrznych w wewnętrzne sprawy Chin”⁹¹⁶. Kolejna rozmowa telefoniczna obu ministrów miała miejsce 29 stycznia 2021 r. Szijjártó poinformował w niej, że osiągnięto porozumienie z chińskimi firmami w sprawie dopuszczenia na Węgrzech wyprodukowanych w Chinach szczepionek przeciwko Covid-19 co Wang przyjął z dużym uznaniem. dodał także, że: „obustronnie korzystna współpraca między Chinami i Węgrami utrzymała dobrą dynamikę, a jednocześnie przezwyciężyła skutki pandemii”⁹¹⁷.

Następna rozmowa chińskiego i węgierskiego premiera miała miejsce w Guiyang 31 maja 2021 r., podczas której według komunikatu chińskiego ministerstwa spraw zagranicznych Wang określił Węgry jako pierwszy kraj, który:

- „podpisał protokoły ustaleń w sprawie współpracy w zakresie „Pasa i Szlaku” z Chinami,
- utworzył bank rozliczeniowy w RMB w Europie Środkowo-Wschodniej,
- otworzył szkoły dwujęzyczne, w których można uczyć zarówno w języku węgierskim, jak i chińskim,
- uznał i zastosował chińską szczepionkę”⁹¹⁸.

Podsumowując dotychczasową współpracę chińsko-węgierską Wang zwrócił uwagę na:

- wzrost wymiany handlowej w pierwszym kwartale 2021 r. o 64,7%,
- wysoki poziom chińskich inwestycji na Węgrzech, co czyni je głównym kierunkiem inwestycyjnym Chin w Europie Środkowo-Wschodniej,
- uruchomienie korytarza powietrznego z Zhengzhou i Ningbo do Budapesztu, co umożliwi skuteczną wymianę towarową w dobie pandemii Covid-19.

W związku z tym chiński minister zaproponował trzecie spotkanie grupy roboczej ds. Pasa i Szlaku z Węgrami w celu zacieśnienia dotychczasowej współpracy. Szijjártó odpowiedział, że owocna współpraca chińsko-węgierska jest między innymi efektem 12 spotkań, które odbył z Wangiem w ciągu ostatnich 7 lat. Zapewnił o uczciwej polityce inwestycyjnej swojego rządu, w wyniku której: „Węgry witają Huawei i inne chińskie przedsiębiorstwa w celu zwiększenia inwestycji na Węgrzech i zwiększenia wkładu w badania i rozwój”⁹¹⁹. Podziękował także za dostarczenie chińskiej szczepionki, co umożliwiło „ochronę życia milionów Węgrów”⁹²⁰. Podczas

---

⁹¹⁶ Ibidem.

⁹¹⁷ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2021). *Wang Yi Speaks with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202102/t20210202_576852.html

⁹¹⁸ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2019). *Wang Yi Holds Talks with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202106/t20210601_9169321.html

⁹¹⁹ Ibidem.

⁹²⁰ Ibidem.

konferencji prasowej przedstawiono cztery cele strategicznego partnerstwa chińsko-węgierskiego ustalone przez obu ministrów, tj.:

- wzajemne wspieranie działań na arenie międzynarodowej,
- koordynacja działań w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku” z węgierską strategią „otwarcia na Wschód”,
- rozwijanie wymiany w dziedzinie nauki, nowoczesnej technologii, edukacji i turystyki,
- „zaprzestanie mówienia lub robienia czegokolwiek, co mogłoby podważyć współpracę Chiny– Europa oraz udaremnianie wszelkich prób podziału świata”⁹²¹.

Wojna na Ukrainie była tematem rozmowy telefonicznej Wanga z Szijjártó 17 lipca 2022 r., podczas której według komunikatu ministerstwa spraw zagranicznych chiński minister stwierdził, że: „Chiny nie są stroną kryzysu ukraińskiego, ale nie stoimy z boku i nie dolewamy oliwy do ognia”⁹²². Obaj rozmówcy zgodzili się co do konieczności prowadzenia rozmów pokojowych i unikania przez państwa Unii Europejskiej zaangażowania się w konflikt ukraiński. Osobiście obaj ministrowie spotkali się w kuluarach Zgromadzenia Ogólnego ONZ w Nowym Jorku 21 września 2022 r. W trakcie rozmowy Wang powiedział, że: „Strona chińska docenia stronę węgierską za zdecydowane zaangażowanie w przyjazną politykę wobec Chin i zasadę jednych Chin oraz utrzymywanie sprawiedliwego stanowiska w kwestiach dotyczących podstawowych interesów Chin”⁹²³. W odpowiedzi Szijjártó potwierdził poparcie swojego rządu dla polityki „Jednych Chin” oraz dla działań ChRL na arenie międzynarodowej.

13 grudnia 2022 r. Wang podczas wideokonferencji z Szijjártó stwierdził, że: „Chiny zawsze wspierały integrację europejską i wspierały wysiłki krajów UE na rzecz wzmocnienia solidarności i współpracy oraz zwiększenia strategicznej autonomii” oraz wyraził nadzieję, że „UE i jej państwa członkowskie będą patrzeć na rozwój i rewitalizację Chin z obiektywnej i przyjaznej perspektywy, tak jak Węgry”⁹²⁴. Z kolei węgierski minister pogratulował swojemu chińskiemu odpowiednikowi ogromnego sukcesu, jakim było przyjęcie planu rozwoju Chin na XX Krajowym Kongresie KPCh.

---

⁹²¹ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2021). *Chinese and Hungarian Foreign Ministers Agree on „Four Goals” in Guiyang Talks*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202106/t20210601_9169322.html

⁹²² Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2022). *Wang Yi Speaks with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202207/t20220718_10722733.html

⁹²³ Permanent Mission of the People’s Republic of China to the UN. (2022). *Wang Yi Meets with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó*. http://un.china-mission.gov.cn/eng/zgyw/202209/t20220923_10770472.htm

⁹²⁴ Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. (2022). *Wang Yi Holds Video Meeting with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/wshd_665389/202212/t20221215_10990944.htm

Chińska retoryka wynikająca z Pięciu Zasad Pokojowego Współistnienia trafiła na Węgrzech na wyjątkowo podatny grunt. Chińscy komuniści postrzegali rządzącą na Węgrzech w latach 2002–2010 postkomunistyczną Węgierską Partię Socjalistyczną jako bliską ideowo a jej przywódca Gyurcsány okazał się bezkrytycznym fanem Chin wypisującym na swoim blogu peany na cześć chińskich osiągnięć pod rządami komunistów. W tym okresie w chińskiej retoryce skierowanej pod adresem Węgier traktowanych jako „niezawodny przyjaciel” występują zwroty o „historycznej przyjaźni” oraz wspólnocie interesów polegającej na promowaniu bezpieczeństwa i pokoju w relacjach międzynarodowych. Zapewnieniom o przyjaźni w okresie rządów Gyurcsány’ego towarzyszy kilkukrotny wzrost wolumenu chińsko-węgierskiej wymiany gospodarczej i handlowej.

Jednak to w okresie rządów Orbana początkowo negatywnie nastawionego do współpracy węgiersko-chińskiej nastąpiło przejście na postulowany przez stronę chińską „wyższy poziom wzajemnych relacji” z wiązanych z projektem „Pasa i Szlaku”. W przeciwieństwie od swego poprzednika Orban w relacjach z Chinami wykazuje skrajny pragmatyzm. Propagowana przez Orbana koncepcja *keletynitás* – „otwarcia na Wschód” nie jest wyznacznikiem węgierskiej polityki zagranicznej, ale raczej elementem skutecznej strategii rozgrywania relacji z liczącymi się graczami na arenie międzynarodowej: Stanami Zjednoczonymi, Unią Europejską, Rosją i Chinami. Po ostatecznym odsunięciu od władzy prochińskiej ekipy Gyurcsány’ego gospodarcze i handlowe relacje Węgier z Chinami nadal rozwijały się a w chińskiej retoryce obok „historycznej przyjaźni” pojawił się zwrot o wspólnym azjatyckim „zakorzenieniu” obu państw. Podpisanie w 2012 r. porozumienia o utworzeniu na Węgrzech chińskiego centrum logistycznego do handlu w Europie Środkowo-Wschodniej jest przykładem chińskiej strategii włączania lokalnej gospodarki do realizacji strategicznych łańcuchów dostaw do Europy. Od 2012 r. w chińskiej retoryce zaczyna pojawiać się fraza o „skoordynowaniu strategii rozwoju gospodarczego obu państw”. Podczas wizyty Orbana w Chinach w 2014 r. padł szereg konkretnych propozycji z których najważniejsza dotyczyła budowy kolejowej magistrali łączącej Serbię z Węgrami.

Węgry są jedynym państwem Grupy Wyszehradzkiej w którym chińska retoryka postulująca połączenie lokalnej strategii rozwoju gospodarczego z Inicjatywą „Pasa i Szlaku” przyniosła wymierne rezultaty. Plany rozbudowy i modernizacji magistrali kolejowej Budapeszt–Belgrad został ogłoszony w listopadzie 2013 r. przez premierów: Chin Li Keqiang, Serbii Ivice Dačića i Węgier Viktora Orbána. W 2014 r. na szczycie formatu 16+1 (17+1) zawarto porozumienie w tej sprawie. Projekt został skrytykowany zarówno przez Stany Zjednoczone jak i Unię Europejską. W 2017 r. Komisja Europejska stwierdziła, że modernizacja i rozbudowa magistrali Belgrad–Budapeszt na jej węgierskim odcinku jest niezgodna z unijnymi przepisami przetargowymi

skutecznie blokując projekt do 2019 r.⁹²⁵ Dlatego też dopiero w 2020 r. rząd Orbana podpisał ze stroną chińską utajnioną umowę dotyczącą pożyczki na tę inwestycję. Projektowana dwutorowa i zelektryfikowana linia kolejowa obejmuje 160 km po stronie węgierskiej i 210 km po stronie serbskiej i zakłada zarówno położenie nowej trakcji jak i modernizację dotychczasowej. Koszt całości ma wynieść 3,8 miliarda euro z czego na odcinek węgierski przypada 2 mld euro. 85% inwestycji pokryje chińska pożyczka państwowa, którą Węgry mają spłacać przez 20 lat.⁹²⁶ Według węgierskiego ministra spraw zagranicznych Pétera Szijjártó magistrala kolejowa Budapeszt–Belgrad dzięki której chińskie towary dotrą z Grecji do Zachodniej zostanie zmodernizowana do 2025 r. a jej znaczenie wzrośnie ze względu na konflikt na Ukrainie⁹²⁷. 19 marca 2022 r. prezydent Serbii Aleksandar Vucic oraz premier Węgier Viktor Orban wzięli udział w inauguracji budowy magistrali po przejechaniu zmodernizowanego przez China Communications Construction oraz China Railway International 80 kilometrowego odcinka łączącego Belgrad z Nowym Sadem⁹²⁸.

Przetarg na węgierski kontrakt stulecia wygrała spółka należąca do bliskiego przyjaciela Orbana Lórinca Mészárosa, RM International Zrt. Najważniejsi kontrahenci ze strony chińskiej to: China Tiejiju Engineering & Construction Kft. i China Railway Electrification Engineering Group⁹²⁹. Obok firm węgierskich i chińskich zaangażowane są także przedsiębiorstwa z Rosji a głównym wykonawcą taboru kolejowego ma być spółka ze Szwajcarii. Pomimo początkowej krytyki projektu ze strony Unii Europejskiej po udzieleniu Węgrom pożyczki przez Chiny Komisja Europejska zmieniła zdanie w tej sprawie. Jeden z odcinków magistrali po stronie serbskiej z Belgradu do Niszu jest finansowany przez UE, a kontrakty na osprzęt elektroniczny otrzymały firmy niemieckie.

Realizacja rozbudowy i modernizacji magistrali kolejowej Budapeszt–Belgrad jest ogromną szansą dla wszystkich dla zainteresowanych państw. Chiny zyskają połączenie kontrolowanego przez siebie greckiego portu w Pireusie z Europą Zachodnią co umożliwi przepływ chińskich towarów na niespotykaną dotąd skalę. Z punktu widzenia strony chińskiej rozbudowa tego odcinka

---

⁹²⁵ Rencz, F. (2019). The BRI in Europe and the Budapest-Belgrade railway link. *Briefing Paper*. <https://www.eias.org/wp-content/uploads/2019/07/EIAS-Briefing-Paper-The-BRI-in-Europe-and-the-Budapest-Belgrade-Railway-Link-Final.pdf> 10/2019

⁹²⁶ Curic, A. Kalman, A. (2021). From Budapest to Belgrade: a railway line increases Chinese influence in the Balkans. *Investigate Europe*. <https://www.investigate-europe.eu/en/2021/from-budapest-to-belgrade-a-railway-line-increases-chinese-influence-in-the-balkans/>

⁹²⁷ Minister: the Budapest-Belgrade railway will have been renewed by 2025! (2022, Kwiecień 26). *Daily News Hungary*. <https://dailynewshungary.com/minister-the-budapest-belgrade-railway-will-have-been-renewed-by-2025/>

⁹²⁸ Officials inaugurate section of Belgrade-Budapest railway, a flagship BRI project. (2022, Marzec 20). *Global Times*. <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1255355.shtml>

⁹²⁹ Ibidem.

„Pasa i Szlaku” daje także szereg innych korzyści: dostęp do bałkańskich rynków oraz możliwość stworzenia alternatywnych łańcuchów dostaw na wypadek przedłużenia się wojny na Ukrainie. Zyski dla Węgier i Serbii płynące z magistrali kolejowej Budapeszt–Belgrad spowodują, że stanie się ona dla Chin projektem pokazowym Inicjatywy „Pasa i Szlaku” legitymizującym chińską retorykę w innych częściach świata. Z kolei dla Węgier projekt ten stanowi szansę na stanie się głównym chińskim hubem logistycznym w Europie co w przypadku powodzenia całego przedsięwzięcia może stanowić istotny impuls rozwojowy dla węgierskiej gospodarki. W wielu oficjalnych wypowiedziach oraz publikacjach krytykujących chińsko-serbsko-węgierską inwestycję infrastrukturalną wyrażano przypuszczenie, że Chiny dając miliardowy kredyt Węgrom na jej realizację wpędzają swojego kontrahenta w pułapkę zadłużenia⁹³⁰. Podobnym zarzutem sprzyjał fakt, że doprowadzenie kontrahenta do przyjęcia zobowiązań finansowych przekraczających jego możliwości spłaty jest stałym elementem chińskiej polityki wobec wielu państw Azji i Afryki. Nic jednak nie wskazuje na to, że tak jest w przypadku Węgier, nawet gdyby w przyszłości miały one problemy ze spłaceniem ogromnego chińskiego kredytu. Dla Chin profity płynące z łańcucha dostaw z Pireusu do Europy Zachodniej będą zawsze nieporównanie większe od zysków wynikających z wpędzenia Węgier w pułapkę zadłużenia. Korzyści ze wspólnej z Chinami i Węgrami inwestycji odniesie także Serbia, która otrzymała na rozbudowę i modernizację swojego odcinka magistrali Budapeszt–Belgrad 297 milionów dolarów od chińskiego Export-Import Bank. Serbskie plany obejmują także unowocześnienie całej swojej sieci kolejowej począwszy od odcina Novy Sad–Subotica⁹³¹.

4.2. Chińska polityka naukowa i edukacyjna na Węgrzech

4.2.1. Współpraca z instytucjami naukowymi oraz firmami technologicznymi

W analizie CEIAS dotyczącej Węgier uwzględniono 63 instytucje naukowe z których zebrano dane dotyczące 40. Badanie ankietowe wykazało 116 powiązań z instytucjami chińskimi z czego 41 miało charakter formalnych umów i w większości dotyczyło wymiany studentów i pracowników dydaktycznych oraz wspólnych przedsięwzięć naukowych głównie dotyczących medycyny, inżynierii i technologii⁹³².

---

⁹³⁰ Takie przypuszczenie pojawiło się m.in. w 2019 r. na koncie facebookowym Amerykańskiej Ambasady w Budapeszcie. Adossagcsapdatol feltik az amerikaiak a magyarokat. (2019, 29 Kwiecień). *hvg.hu*. https://hvg.hu/kkv/20190429_Adossagcsapdatol_feltik_az_amerikaiak_a_magyarokat.

⁹³¹ Vuksanovic, V. (2021, Lipiec 19). The Dragon Lands in Belgrade: The Drivers of Sino-Serbian Partnership. *Medium*. <https://lsideas.medium.com/the-dragon-lands-in-belgrade-the-drivers-of-sino-serbian-partnership-1fe94503f94>

⁹³² Berkes, R. (2022). Hungary: Welcomed and unchecked Chinese presence in academia. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://ceias.eu/hungary-welcomed-and-unchecked-chinese-presence-in-academia/>

Przykładem akademickiej współpracy chińsko-węgierskiej jest ogłoszony przez rząd Orbana projekt wybudowania w Budapeszcie kampusu uniwersytetu w Fudan kosztem 1,8 mld dolarów, z czego 1,5 mld ma pokryć chińska pożyczka. Tak ambitny plan spowodował masowe protesty węgierskiej opozycji, w wyniku których Orban obiecał rozpisanie referendum w tej sprawie, a następnie wycofał się ze swojej obietnicy⁹³³. Według Akosa Keller–Alanta oraz Reida Standisha pomimo protestów i problemów organizacyjnych związanych z kontrowersyjnym projektem dojdzie on do skutku zarówno ze względów politycznych jak i prestiżowych⁹³⁴.

Bliskie kontakty węgierskich i chińskich oficjeli umożliwiają działalność mającego swoją siedzibę w Budapeszcie China-CEE Institute, kontrolowanego przez Chińską Akademię Nauk Społecznych (CASS), którego działalność ekspercka i naukowa sprowadza się do rozpowszechniania w państwach Europy Środkowo-Wschodniej oficjalnej, chińskiej wykładni sytuacji międzynarodowej. Instytut China-CEE jest nie tylko tubą propagandową ChRL, ale według czeskiego think tanku Association for International Affairs (AMO) prowadzi także działalność szpiegowską⁹³⁵.

Najważniejszym chińskim partnerem jest dla węgierskiego rządu Huawei, dzięki któremu jak stwierdził na swoim koncie na facebooku minister Shijjarto „do 2050 r. 90% węgierskich gospodarstw domowych będzie miało dostęp do internetu”⁹³⁶. Nawiązując do amerykańskich sankcji Shijjarto stwierdził, że żadna firma nie może być wykluczana ze względu na kraj swojego pochodzenia. Jako przykład owocnej współpracy z Huawei węgierski minister przedstawił program stypendialny tej firmy na Narodowym Uniwersytecie Służby Publicznej. Według Shijjarto Huawei jest jednym z filarów współpracy węgiersko-chińskiej, który stwarza nowe miejsca pracy, stymuluje rozwój technologii oraz wspiera rozwój szkolnictwa wyższego na Węgrzech⁹³⁷.

W 2022 r. pojawiły się informacje o dwóch strategicznych, chińskich inwestycjach na Węgrzech z dziedziny *high tech*. Chińska spółka CATL⁹³⁸ w sierpniu 2022 r. poinformowała o planach budowy na Węgrzech największej w Europie fabryki akumulatorów. Inwestycja

---

⁹³³ Standish, R., Keller-Alant, A. (2022, Czerwiec 8). What’s Next For China’s Fudan University Campus In Hungary? *Radio Free Europe*. <https://www.rferl.org/a/hungary-orban-china-fudan-budapest/31888800.html>

⁹³⁴ Ibidem.

⁹³⁵ Ibidem.

⁹³⁶ Szijjarto: Hungary leader in digitalisation, with Huawei playing decisive role. (2023, Maj 15). *The Budapest Times*. <https://www.budapesttimes.hu/economy/Szizjártó-hungary-leader-in-digitalisation-with-huawei-playing-decisive-role>

⁹³⁷ Ibidem.

⁹³⁸ Contemporary Amperex Technology Co., Ltd., CATL – chińskie przedsiębiorstwo projektowo-wytwórcze, specjalizujące się w produkcji technologii akumulatorów litowo-jonowych do pojazdów elektrycznych. W 2016 roku CATL było trzecim największym na świecie dostawcą akumulatorów do samochodów hybrydowych, hybrydowych plug-in oraz elektrycznych po firmach Sanyo i BYD.

o wartości i 7,6 mld dolarów ma powstać w ciągu 64 miesięcy, a głównymi odbiorcami jej produkcji mają być Mercedes-Benz, Volkswagen, BMW i Tesla⁹³⁹. W tym samym roku węgierskie media opozycyjne poinformowały o kontrowersyjnym projekcie „Europe-China Chemical Trade and Dual HUB System”, który ma być największym europejskim hubem handlu chemikaliami dostarczany drogą kolejową z Chin. Za realizację projektu odpowiadają: grupa robocza APEC-ECBA ds. chińsko-węgierskiej współpracy w zakresie handlu cyfrowego podległa chińskiemu Ministerstwu Handlu oraz firmy węgierskie: Rail Cargo Hungaria Ltd. i Acemil Plc posiadające wsparcie rządowe⁹⁴⁰.

Oceniając stopień ryzyka wynikający z kontaktów ze stroną chińską Rudolf Berkesa, który korzystał z bazy danych ASPI China Defence University Tracker stwierdza, że: „spośród 116 połączeń jedenaście zostało nawiązanych z chińskimi odpowiednikami o bardzo wysokim ryzyku, dziewięć z organizacjami wysokiego ryzyka, 16 z organizacjami średniego ryzyka i osiem z organizacjami niskiego ryzyka”⁹⁴¹.

Chińska polityka naukowa i edukacyjna wobec Węgier jest przykładem optymalnego wykorzystania swoich możliwości przez obydwu kontrahentów. Na poziomie akademickim współpraca chińsko-węgierska opiera się głównie na wymianie kadry naukowej i studentów, która wykazuje tendencję wzrostową. Równocześnie ekipa Orbana preferuje finansowane przez Chiny gigantyczne przedsięwzięcia, takie jak budowa kampusu uniwersytetu w Fudan w Budapeszcie czy inwestycje *high tech* takich firm jak Huawei i CATL. Zapewnia to nie tylko rozwój węgierskiej infrastruktury technicznej, ale także transfer nowoczesnych technologii. W przeciwieństwie do Czech i Słowacji na Węgrzech zagrożenie chińskim szpiegostwem ma charakter marginalny przede wszystkim dlatego, że państwo to nie dysponuje technologią atrakcyjną dla Chin. Działania chińskich służb dotyczą głównie amerykańskich firm i instytucji działających na Węgrzech.

4.2.2. Instytuty Konfucjusza na Węgrzech

Najstarszy i największy na Węgrzech Instytut Konfucjusza powstał w 2006 r. w wyniku porozumienia Uniwersytet Loránda Eötvösa (*Eötvös Loránd Tudományegyetem*, ELTE) w Budapeszcie z Pekinśkim Uniwersytet Języków Obcych oraz *Hanbanem*. W trakcie swojej

---

⁹³⁹ China’s CATL to build \$7.6 bln Hungary battery plant to supply Mercedes, BMW. (2022, Sierpień 12). *Reuters*. <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/chinas-catl-build-new-756-bln-battery-plant-hungary-2022-08-12/>

⁹⁴⁰ Szabolcs, P. Marton, K. (2023, Czerwiec 27). Hungary could become a European hub for Chinese chemicals, leaked documents reveal. *Telex*. <https://telex.hu/direkt36/2023/06/27/hungary-could-become-a-european-hub-for-chinese-chemicals-leaked-documents-reveal>

⁹⁴¹ Berkes, R. (2022). Hungary: Welcomed and unchecked Chinese presence in academia. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://ceias.eu/hungary-welcomed-and-unchecked-chinese-presence-in-academia/>

działalności Instytut Konfucjusza ELTE, którego oficjalnym celem jest „udostępnienie języka chińskiego i chińskiej kultury jak największej liczbie osób”⁹⁴²:

- prowadził zajęcia w 76 szkołach dla 25 tysięcy słuchaczy z czego 4804 zdało egzaminy językowe⁹⁴³,
- zorganizował 157 wykładów, 24 konferencje i 800 programów kulturalnych,⁹⁴⁴
- utworzył regionalne centrum kształcenia nauczycieli,
- założył na zlecenie *Hanbanu* w 2013 r. Stowarzyszenie Nauczania Języka Chińskiego w Europie Środkowo-Wschodniej⁹⁴⁵,
- założył w 2020 centrum egzaminacyjne języka chińskiego,
- zorganizował 3 Konferencja Europejskich Instytutów Konfucjusza, 2011 r.
- organizuje około 50 wydarzeń kulturalnych rocznie,
- wydał własny podręcznik w języku węgierskim.

Instytut Konfucjusza ELTE szczyli się także osiągnięciami naukowymi i edytorskimi: opublikowano 21 numerów *Journal of East Asian Cultures*, 5 monografii naukowych w Bibliotece Konfucjusza i 18 Kronik Konfucjusza od 2007. Jego prestiż podnosi pozytywna ocena *Hanbanu* w latach 2007, 2009, 2011, 2013 i uznanie w 2015 r. za modelowy Instytut Konfucjusza, wizyta premiera Wen Jiabao w 2011 r. oraz mianowanie w 2007 r. byłego rektora ELTE Ferencza Hudecza członkiem zarządu *Hanbanu*. Działalność Instytutu Konfucjusza ELTE, którego głównym sponsorem jest firma Huawei⁹⁴⁶ obejmuje:

- bezpłatne kursy języka chińskiego dla wszystkich chętnych od poziomu podstawowego do zaawansowanego,
- bezpłatne kursy języka chińskiego dla studentów organizowane także poza ELTE,
- specjalistyczne kursy biznesowe dla firm i instytucji,
- bezpłatną nauką języka chińskiego dla uczniów szkół średnich,
- organizację egzaminów HSK oraz YCT,
- kursy dla nauczycieli szkół podstawowych i średnich,
- wykłady dotyczące zarówno tradycyjnej kultury chińskiej jak i współczesnych Chin,
- organizację eventów kulturalnych takich jak koncerty i wystawy,
- opracowanie i publikacja programów nauczania przeznaczonych dla szkół średnich i wyższych.

---

⁹⁴² Konfuciusz Intézet. (2022). *ELTE Modell Konfuciusz Intézet*. <http://www.konfuciuszintezet.hu/index.php?menu=main>

⁹⁴³ Ibidem.

⁹⁴⁴ Ibidem.

⁹⁴⁵ Ibidem.

⁹⁴⁶ Ibidem.

W 2019 roku powstał Instytut Konfucjusza na Uniwersytecie w Debreczynie dzięki współpracy z Uniwersytet Studiów Zagranicznych w Tianjin⁹⁴⁷ i Rady ds. Edukacji Języka Chińskiego (*Hanban*). Na stronie Instytutu czytamy: „Naszą główną działalnością jest nauczanie języka chińskiego oraz przekazywanie i przybliżanie kultury chińskiej obywatelom uczelni i mieszkańcom regionu. Dlatego oprócz nauczania języka chińskiego jako obcego oferta instytutu obejmuje również wydarzenia kulturalne, wykłady, pokazy filmowe i spotkania związane z chińskimi świętami”⁹⁴⁸ Instytut Konfucjusza na Uniwersytecie w Debreczynie oferuje:

- kursy języka chińskiego: początkujący i zaawansowany,
- naukę chińskiej kaligrafii i ideogramów,
- kurs chińskiej komunikacji biznesowej,
- wykłady o chińskiej kulturze i kinematografii,
- treningi sportów walki: Kung fu i Wing tsun⁹⁴⁹.

W 2012 r. na mocy umowy z Szanghajskim Uniwersytetem Studiów Międzynarodowych⁹⁵⁰ oraz Rady ds. Edukacji Języka Chińskiego (*Hanban*) został otwarty Instytut Konfucjusza na Uniwersytecie w Szegedzie, który oferuje:

- bezpłatny dwutygodniowy kurs języka chińskiego,
- kurs języka chińskiego na kilku poziomach zaawansowania,
- internetowy kurs języka chińskiego,
- kursy przygotowujące do egzaminów językowych na poziomie podstawowym, średniozaawansowanym i zaawansowanym,
- bezpłatne zajęcia z języka chińskiego w przedszkolu oraz szkołach podstawowej i średniej na terenie Szegedu⁹⁵¹.

Instytut oferuje także stypendia na uniwersytetach w Szanghaju i Fudan.

---

⁹⁴⁷ Uniwersytet Studiów Zagranicznych w Tianjin (Tianjin Foreign Studies University, TFSU ; 天津外国语大学 jedna z najlepszych chińskich zajmujących się językami europejskimi oraz arabskim, koreańskim i suahili. Posiada rozbudowaną sieć kontaktów międzynarodowych z uczelniami i placówkami naukowymi.

⁹⁴⁸ Debreceni Egyetem Konfuciusz Intézet. (2022). *Rólunk – Köszöntő*. <https://konfuciusz.unideb.hu/rolunk-koszonto>

⁹⁴⁹ Ibidem.

⁹⁵⁰ Szanghajski Uniwersytet Studiów Międzynarodowych w Szanghaju (Shanghai International Studies University; 上海外国语大学) jest uniwersytetem publicznym Ministerstwu Edukacji i Miejskiemu Rządowi Ludowemu Szanghaju. SISU rozpoczął swoją działalność w 1949 r. jako Szanghajskiej Szkoły Języka Rosyjskiego przy Wschodniochińskim Uniwersytecie Rewolucji Ludowej. W 1994 r. został przemianowany na Szanghajski Uniwersytet Studiów Międzynarodowych i rozwinął sieć międzynarodowej współpracy z 286 uniwersytetami i instytucjami w 55 krajach i regionach.

⁹⁵¹ Szegedi Tudományegyetem Konfuciusz Intézet. (2022). *Nyelvoktatás*. <https://konfuciuszintezet.u-szeged.hu/nyelvoktatás>

Trzeci Instytut Konfucjusza powstał w 2013 r. na Uniwersytecie w Miskolcu w wyniku współpracy oraz Rady ds. Edukacji Języka Chińskiego (*Hanban*) z Pekińskim Uniwersytetem Technologii Chemicznej⁹⁵² przy wsparciu finansowym węgiersko-chińskiej grupy przemysłu chemicznego Jentaji-Kazincbarcika Wanhua-BorsodChem.⁹⁵³ Instytut oferuje kursy i szkolenia na terenie uczelni, firmy założycielskiej oraz w instytucjach kontraktowych. Uniwersytet w Miskolcu prowadzi kursy języka chińskiego dla początkujących, średniozaawansowanych, zaawansowanych oraz kursy zaliczeniowe⁹⁵⁴. Obok kursów uniwersyteckich prowadzone są zarówno zajęcia nieformalne, jak i planowe kursy języka chińskiego w szkołach podstawowych i średnich w czterech miejscowościach powiatu Borsod-Abaúj-Zemplén: Edelény, Kazincbarcika, Mezőkövésd i Miskolc⁹⁵⁵.

W marcu 2015 r. powstał Instytut Konfucjusza na Uniwersytecie w Pecu (HKO) dzięki współpracy z Północnochińskim Uniwersytetem Nauki i Technologii⁹⁵⁶ oraz wsparciu Rady Edukacji Języka Chińskiego (*Hanban*). Na stronie internetowej HKO, jednego z siedmiu istniejących na świecie Instytutów Konfucjusza Tradycyjnej Medycyny Chińskiej czytamy, że „Celem naszego instytutu jest przybliżenie języka i kultury chińskiej, a także tradycyjnej medycyny chińskiej jak największej liczbie osób w mieście Pecs i jego okolicach”⁹⁵⁷. Oferta HKO obejmuje:

- kursy języka chińskiego dla studentów na różnych poziomach począwszy od początkującego,
- tradycyjne ćwiczenia Qigong oraz Yi-Jin-Jing,
- przygotowanie i organizację egzaminów HSK, HSKK, Youth Chinese Test (YCT) oraz Business Chinese Test (BCT),
- zajęcia z języka chińskiego oparte na systemie szkolnym dla uczniów szkół podstawowych i średnich⁹⁵⁸,
- cykliczne wykłady edukacyjne dotyczące materialnej i niematerialnej kultury chińskiej,

---

⁹⁵² Pekiński Uniwersytet Technologii Chemicznej (Beijing University of Chemical Technology, BUCT; 北京化工大学;), publiczny uniwersytet podległy Ministerstwu Edukacji. BUCT znajduje się na 6 miejscu Akademickim Rankingu Światowych Uniwersytetów (ARWU) w kategorii „Inżynieria chemiczna”. <https://www.buct.edu.cn/main.htm>

⁹⁵³ University of Miskolc Confucius Institute. (2022). *Kuldetes*. <https://konfuciusz.uni-miskolc.hu/kuldetes>

⁹⁵⁴ Ibidem.

⁹⁵⁵ Ibidem.

⁹⁵⁶ Północnochiński Uniwersytet Nauki i Technologii (North China University of Science and Technology, NCST; 华北理工大学(英语)) to publiczny uniwersytet w mieście Tangshan, w prowincji Hebei specjalizujący się w inżynierii i medycynie. NCST rozwinął sieć współpracy międzynarodowej z ponad 20 uniwersytetami.

⁹⁵⁷ Konfuciusz Intézet a Pécsi Tudományegyetem. (2022). *Intézetéről*. <https://konfuciusz.etk.pte.hu/>

⁹⁵⁸ Ibidem.

- organizowanie wydarzeń kulturalnych takich jak festiwale muzyczne i obchody tradycyjnych chińskich świąt⁹⁵⁹,
- organizowanie konkursów na stypendium i wyjazdy do Chin.

Instytuty Konfucjusza są placówkami, które stosunkowo szybko rozwinęły się na Węgrzech (pierwszy IK na terenie tego państwa powstał już w 2006 r.). Oferują one całą gamę form kształcenia od bezpłatnych zajęć dla dzieci po wyspecjalizowane kursy biznesowe oraz co bardzo istotne stypendia dla studentów. Ich sukces wynika w znacznej mierze z pozytywnego stosunku węgierskich władz państwowych zarówno w czasach, gdy rządzili socjaldemokraci jak i po zwycięstwie Fideszu. Jest to czynnik bardzo istotny, ponieważ część węgierskich uniwersytetów jest podporządkowanych „publicznym funduszom powierniczym” kontrolowanym przez rząd. Analitycy z CEIAS zwracają uwagę na fakt, że na Węgrzech nie istnieją szczegółowe regulacje prawne dotyczące zagranicznej współpracy na szczeblu uczelni co powoduje, że umowy zawierane przez węgierskie uczelnie z *Hanbanem* w ramach Instytutów Konfucjusza nie są transparentne.

5. Analiza porównawcza chińskiego *soft power* wobec państw Grupy Wyszehradzkiej

5.1. Analiza porównawcza chińskiej retoryki stosowanej wobec państw Grupy Wyszehradzkiej

Analiza chińskiej dyplomacji gospodarczej wobec państw Grupy Wyszehradzkiej wykazuje, że są one traktowane *en bloc*. Oferta Chin wobec Polski, Węgier, Czech i Słowacji jest prawie identyczna i sprowadza się do propozycji udziału w Inicjatywie „Pasa i Szlaku”. Równocześnie działania chińskich dyplomatów cechuje zróżnicowanie metod i środków w zależności od państwa. Dzięki analizie oficjalnych, chińskich komunikatów dotyczących relacji z państwami V4 zamieszczanych na stronach Ministerstwa Spraw Zagranicznych i ambasad oraz w mediach i prasie można określić jak Polska, Węgry, Czechy i Słowacja są postrzegane z chińskiej perspektywy. Komunikaty te dotyczące różnych państw wykazują podobieństwo w warstwie semantycznej co świadczy o identycznej polityce wobec nich a tym samym postrzeganiu jako jeden region. Z kolei silne zróżnicowanie komunikatów byłoby podstawą do wyciągnięcia przeciwnego wniosku.

Badanie teksty w języku angielskim zostały podzielone na cztery zbiory dokumentów:

- D1 obejmuje 25 oficjalnych komunikatów dotyczących relacji polsko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2004–2022,

---

⁹⁵⁹ Ibidem.

- D2 obejmuje 38 oficjalnych komunikatów dotyczących relacji czesko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2004–2022,
- D3 obejmuje 21 oficjalnych komunikatów dotyczących relacji słowacko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2003–2022,
- D4 obejmuje 43 oficjalne komunikaty dotyczące relacji węgiersko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2003–2022.

Analiza zależności pomiędzy tymi zbiorami dokumentów została dokonana w oparciu o występujący w nich zasób słów kluczowych. Przyjęto w niej wstępne założenie, że dokumenty o podobnej tematyce powinny charakteryzować się podobną częstością występowania identycznych słów kluczowych. Zasób słów kluczowych został utworzony poprzez automatyczną ekstrakcję wyrazów występujących w poszczególnych zbiorach dokumentów przy pomocy aplikacji Word Count. Ze zbiorów D1, D2, D3, D4 zostały wyselekcjonowane rzeczowniki z wyjątkiem:

- nazw własnych takich jak: China, Poland, Czech, Slovakia, Hungary, Europe oraz imion i nazwisk oficjeli,
- nazw funkcji takich jak: president, minister.

Uzyskana w ten sposób macierz w badanych zbiorach wskazuje w większości przypadków na niemal identyczny procent częstości występowania słów kluczowych w poszczególnych zbiorach dokumentów, co potwierdza wstępne założenia.

Tabela 8. Procent częstości występowania słów kluczowych

	cooperation	relations	development	exchanges	trade
D1	221/1,7%	92/0,7%	98/0,7%	55/0,4%	48/0,3%
D2	219/1,6%	144/1,1%	99/0,7%	58/0,4%	40/0,3%
D3	127/1,6%	75/0,9%	39/0,4%	37/0,4%	44/0,5%
D4	276/1,4%	169/0,9%	132/0,7%	62/0,3%	66/0,3%

Źródło: Opracowanie własne

Wyżej wymienione słowa-klucze mają jednak niską wartość dyskryminacyjną, ponieważ występują z mniejszą lub większą częstotliwością we wszystkich chińskich komunikatach dotyczących kontaktów dyplomatycznych na całym świecie. Określenie dokładnego podobieństwa czterech badanych zbiorów dokumentów wymaga zastosowania wyrażen, które głównie występują tylko w nich, a tym samym posiadających większą siłę dyskryminacyjną. W tym celu w każdym ze zbiorów przy pomocy aplikacji Word Count dokonano ekstrakcji najczęściej występujących fraz składających się z trzech wyrazów. Podobnie jak w przypadku ekstrakcji z badanych tekstów pojedynczych słów odrzucono wszystkie trzywyrazowe frazy zawierające nazwy własne.

W przypadku zbioru D1 zawierającego komunikaty dotyczące relacji polsko-chińskich zostały wyselekcjonowane pod względem częstotliwości występowania następujące frazy:

Tabela 9. Częstotliwość występowania fraz

Fraza	Ilość wystąpień w zbiorze
comprehensive strategic partnership	17
political mutual trust	10
people-to-people cultural exchanges	8
mutually beneficial cooperation	6
benefit win-win results	5
intergovernmental cooperation committee	5
friendly cooperative partnership	5
enjoy traditional friendship	4

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku zbioru D2 zawierającego komunikaty dotyczące relacji czesko-chińskich zostały wyselekcjonowane pod względem częstotliwości występowania następujące frazy:

Tabela 10. Frazy wyselekcjonowane pod względem częstotliwości występowania w komunikatach dotyczących relacji czesko-chińskich

Fraza	Ilość wystąpień w zbiorze
people-to-people cultural exchanges	10
political mutual trust	9
comprehensive strategic partnership	5
mutual understanding friendship	5

Fraza	Ilość wystąpień w zbiorze
issues common concern	4
international regional issues	4
understanding friendship peoples	4
enjoy traditional friendship	3

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku zbioru D3 zawierającego komunikaty dotyczące relacji słowacko-chińskich pod względem częstotliwości występowania wyróżniono następujące frazy:

Tabela 11. Frazy wyselekcjonowane pod względem częstotliwości występowania ze zbioru zawierającego komunikaty dotyczące relacji słowacko-chińskich

Fraza	Ilość wystąpień w zbiorze
economic trade cooperation	16
bilateral economic trade	6
political mutual trust	6
mutual benefit win-win	5
mutually beneficial cooperation	4
comprehensive strategic partnership	1
enjoy traditional friendship	1

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku zbioru D4 zawierającego komunikaty dotyczące relacji węgiersko-chińskich zostały wyselekcjonowane pod względem częstotliwości występowania następujące frazy:

Tabela 12. Frazy wyselekcjonowane pod względem częstotliwości występowania ze zbioru zawierającego komunikaty dotyczące relacji węgiersko-chińskich

Fraza	Ilość wystąpień w zbiorze
comprehensive strategic partnership	19
foreign affairs trade	18
friendly cooperative partnership	16
cooperation various fields	11
mutually beneficial cooperation	11
political mutual trust	10
development bilateral relations	9
economic trade cooperation	9
people-to-people cultural exchanges	8
attaches importance developing	6
actively participate cooperation	4
enjoy traditional friendship	2

Źródło: Opracowanie własne

Poszczególne frazy występujące w czterech zbiorach zostały oznaczone w następująco:

- t1 – comprehensive strategic partnership
- t2 – political mutual trust
- t3 – people-to-people cultural exchanges
- t4 – benefit win-win results
- t5 – intergovernmental cooperation committee
- t6 – enjoy traditional friendship
- t7 – issues common concern
- t8 – mutual understanding friendship
- t9 – international regional issues
- t10 – understanding friendship peoples
- t11 – economic trade cooperation
- t12 – mutual benefit win-win
- t13 – foreign affairs trade
- t14 – friendly cooperative partnership
- t15 – cooperation various fields
- t16 – mutually beneficial cooperation
- t17 – development bilateral relations
- t18 – attaches importance developing
- t19 – actively participate cooperation

Na tej podstawie została stworzona macierz częstości występowania fraz kluczowych w badanych zbiorach:

Tabela 13. Macierz częstości występowania fraz kluczowych

	t1	t2	t3	t4	t5	t6	t7	t8	t9	t10	t11	t12	t13	t14	t15	t16	t17	t18	t19
D1	17	10	8	5	5	4	0	0	0	0	0	0	0	5	0	6	0	0	0
D2	5	9	10	0	0	3	4	5	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D3	1	6	0	0	0	1	0	0	0	0	16	6	5	0	0	0	4	0	0
D4	19	10	8	0	0	2	0	0	0	0	9	0	18	16	11	11	9	6	4

Źródło: Opracowanie własne

Frazy: „comprehensive strategic partnership”, „political mutual trust” oraz „enjoy traditional friendship” występują w oficjalnych, chińskich komunikatach skierowanych do wszystkich państw Grupy Wyszehradzkiej. Fraza „people-to-people cultural exchanges” występuje w komunikatach dotyczących państw Grupy Wyszehradzkiej z wyjątkiem Słowacji, gdzie dwukrotnie pojawia się zbliżony, dwuwyrzowy zwrot „cultural exchanges”. Świadczy to o dużym podobieństwie chińskiej retoryki skierowanej pod adresem Polski, Węgier, Czech i Słowacji co stanowi mocną przesłankę do tezy o podobnym postrzeganiu tych państw przez Chiny.

Występowanie fraz: „issues common concern”, „mutual understanding friendship”, „international regional issues” oraz „understanding friendship peoples” jedynie w chińskich komunikatach dotyczących Czech wynika ze specyfiki relacji czesko-chińskich w okresie prezydentury Milosa Zemana, cechującej się współpracą na forum międzynarodowym w stopniu znacznie większym niż miało to miejsce w przypadku innych państw Grupy Wyszehradzkiej. Frazy: „cooperation various fields”, „attaches importance developing” oraz „actively participate cooperation” występujące jedynie w komunikatach dotyczących Węgier wynikają z faktu, że jest to państwo Grupy Wyszehradzkiej, w którym chińskie zaangażowanie polityczne i gospodarcze jest największe.

5.2. Analiza podstawowych danych dotyczących chińskiego *soft power* wobec państw Grupy Wyszehradzkiej

Zestawienie podstawowych danych dotyczących chińskiego *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej przedstawia następująca tabela:

Tabela 14. Zestawienie podstawowych danych dotyczących chińskiego soft power

Lp.	Państwo	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
1.	Liczba kontaktów dyplomatycznych z państwem kontrahenta w latach 2004–2022	139	106	58	160
2.	Liczba wizyt przywódców ChRL w państwie kontrahenta w latach 2004–2022	2	1	1	2
3.	Liczba wizyt Premierów ChRL w państwie kontrahenta w latach 2004–2022	1	3	3	7
4.	Liczba wizyt ministrów ChRL w państwie kontrahenta w latach 2004–2022	2	5	6	5
5.	Ilość powiązań chińskich instytucji naukowych z podmiotami w państwie kontrahenta (stan na rok 2022) ⁹⁶⁰	600	–	113	116
6.	Ilość powiązań chińskich instytucji naukowych z podmiotami w państwie kontrahenta na podstawie formalnych umów (stan na rok 2022) ⁹⁶¹	–	–	57	41
7.	Ilość powiązań chińskich instytucji naukowych o wysokim ryzyku z podmiotami w państwie kontrahenta (stan na rok 2022) ⁹⁶²	10	21	4	11
8.	Liczba Instytutów Konfucjusza w państwie kontrahenta (stan na rok 2022)	6	2	3	4
9.	Miejsce w rankingu relacji sygnatariuszy protokołów ustaleń w sprawie współpracy BRI z Chinami (stan na rok 2021) ⁹⁶³	50	49	125	33
10.	Stopień akceptacji polityki Chin przez elity państwa kontrahenta (stan na rok 2022)	niski	wysoki	wysoki	wysoki

Opracowanie własne na podstawie:

- 25 oficjalnych komunikatów dotyczących relacji polsko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2004–2022,
- 38 oficjalnych komunikatów dotyczących relacji czesko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2004–2022,

⁹⁶⁰ China-Europe Academic Engagement Tracker. (2022). *Central European Institute of Asian Studies*. <https://academytracker.ceias.eu>

⁹⁶¹ Ibidem.

⁹⁶² Ibidem.

⁹⁶³ Sano, J. (2021). The Reality of China’s Belt and Road Initiative (BRI) from a Numerical Perspective —Promote BRI for the Purpose of Increasing “pro-China” Countries. *Sage Journals*. <https://www.jri.co.jp/MediaLibrary/file/english/periodical/rim/2021/79.pdf>

- 20 oficjalnych komunikatów dotyczących relacji słowacko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2004–2022,
- 42 oficjalnych komunikatów dotyczących relacji węgiersko-chińskich wydanych przez chiński MSZ w latach 2004–2022.
- China-Europe Academic Engagement Tracker. (2022). *Central European Institute of Asian Studies*. <https://academytracker.ceias.eu>
- Sano, J. (2021). The Reality of China's Belt and Road Initiative (BRI) from a Numerical Perspective — Promote BRI for the Purpose of Increasing “pro-China” Countries. <https://www.jri.co.jp/MediaLibrary/file/english/periodical/rim/2021/79.pdf>

Jak wykazano w poprzednim podrozdziale, retoryka stosowana przez Chiny w poszczególnych państwach Grupy Wyszehradzkiej jest bardzo zbliżona nawet na poziomie konkretnych fraz i wyrazów. Podobne są także chińskie metody i środki stosowane wobec tych państw w ramach dyplomacji gospodarczej. Jednak efekty ich dotychczasowego działania są zróżnicowane co przedstawia powyższa tabela. Rubryki 1.–4. tabeli 14. wskazują na dynamikę kontaktów dyplomatycznych Chin z poszczególnymi państwami. Przewodzą w nich Węgry co jest zrozumiałe wzięwszy pod uwagę, że odnotowano tam najwyższy poziom chińskich inwestycji spośród państw Grupy Wyszehradzkiej. Stosunkowo duża liczba wizyt chińskich premierów na Węgrzech spowodowana jest osobistym zaangażowaniem we wzajemne kontakty premiera Orbana. Nieproporcjonalnie niska w porównaniu z innymi państwami Grupy Wyszehradzkiej liczba wizyt chińskich oficjeli na szczeblu rządowym w Polsce wynika z zastoju w relacjach Państwa Środka z Polską po 2016 r.

Rubryki 5.–8. dotyczą ilości powiązań chińskich instytucji naukowych z podmiotami w państwach Grupy Wyszehradzkiej i zostały oparte na danych zawartych w artykułach CEIAS. Mają one jednak charakter fragmentaryczny, gdyż zostały skompletowane przez autorów artykułów na podstawie ankiet, na które tylko część uczelni i instytucji naukowych zgodziło się udzielić odpowiedzi. Dane te, pomimo, że są niekompletne, dają pewien wgląd w rozwój wymiany naukowej Chin z państwami Grupy Wyszehradzkiej. Wysoka liczba ilości powiązań chińskich instytucji naukowych z polskimi podmiotami oraz powstanie aż sześciu Instytutów Konfucjusza w Polsce wskazuje, że zastój w relacjach polsko-chińskich po 2016 roku nie dotyczy współpracy naukowej i dydaktycznej. Chińska oferta w tej sferze znajduje pozytywną odpowiedź w polskich samorządach lokalnych oraz instytucjach naukowych. Istotną część współpracy naukowej Chin z państwami Grupy Wyszehradzkiej stanowią działania podmiotów powiązanych z chińskim kompleksem militarno-przemysłowym. Rekordową ilość takich niebezpiecznych związków odnotowano w Czechach ze względu na wysoki poziom rozwoju czeskiego przemysłu zbrojeniowego oraz bliskie kontakty biznesowe w okresie prezydentury Zemana.

Dane zamieszczone w rubryce 9. zostały zaczerpnięte z opracowanego przez Junya Sano na podstawie ocen: ogólnej, gospodarczej i politycznej rankingu relacji państw współpracujących z Chinami w ramach Inicjatywy „Pasa i Szlaku”⁹⁶⁴. Najwyższe miejsce Węgier w tym zestawieniu jest efektem chińskiego zaangażowania się w budowę magistrali kolejowej Belgrad–Budapeszt. Wyrównane pozycje w Polsce i Czech świadczą o zainteresowaniu Chin współpracą z tymi państwami przy inwestycjach mających związek z Inicjatywą „Pasa i Szlaku”. Stosunkowo daleka pozycja na liście rankingowej Słowacji wynika z faktu, że leży ona na uboczu głównych szlaków handlowych będących w sferze zainteresowania strony chińskiej.

Wyniki badania stosunku do Chin opinii publicznej w poszczególnych państwach Grupy Wyszehradzkiej przedstawia poniższa tabela:

Tabela 15. Wyniki badania stosunku do Chin opinii publicznej w poszczególnych państwach Grupy Wyszehradzkiej

Lp.	Państwo	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
1.	Procent respondentów wykazujących w 2020 r. neutralny lub negatywny stosunek do Chin	70%	80%	70%	75%
2.	Procent respondentów uważających w 2020 r. współpracę handlową i inwestycyjną z Chinami za zjawisko pozytywne	60%	50%	55%	55%
3.	Procent respondentów uważających w 2020 r., że ich państwo powinno współpracować z Chinami przy budowie sieci 5G	30%	20%	30%	35%
4.	Procent respondentów uważających w 2020 r., że wizerunek Chin polepszył się w ciągu ostatnich trzech lat w 2020 r.	10%	10%	15%	10%
5.	Procent respondentów uważających w 2020 r., że wizerunek Chin pogorszył się w ciągu ostatnich trzech lat ⁹⁶⁵	35%	10%	25%	40%

Źródło: Opracowanie własne.

⁹⁶⁴ Sano, J. (2021). The Reality of China’s Belt and Road Initiative (BRI) from a Numerical Perspective —Promote BRI for the Purpose of Increasing “pro-China” Countries. *Sage Journals*. <https://www.jri.co.jp/MediaLibrary/file/english/periodical/rim/2021/79.pdf>

⁹⁶⁵ European public opinion on China in the age of COVID-19. (2020). *Real Instituto Elcano*. <https://media.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2021/11/european-public-opinion-on-china-in-the-age-of-covid-19.pdf>

Dane zaczerpnięte z *Pew Research Center (PEW)*⁹⁶⁶ dotyczące korzystnych i niekorzystnych zmian opinii o Chinach jakie dokonały się w latach 2001–2021 potwierdzają wzrost antychińskich postaw na całym świecie. Państwa Grupy Wyszehradzkiej nie stanowią wyjątku. Badania PEW w Polsce i na Węgrzech (nie objęły one Słowacji i Czech) wykazują silny spadek korzystnych opinii zarówno w Polsce (z 37 do 28%) jak i na Węgrzech (z 45 do 38%) oraz dużą różnicę pomiędzy obydwojma państwami wynoszącą w 2001 r. 12% a w 2021 10%. Pomimo poziomu spadku korzystnych opinii o Chinach na Węgrzech w 2021 r. jest on i tak o 1% wyższy niż był w tym roku w Polsce. Trend ten potwierdza zmiana niekorzystnych opinii o Chinach w latach 2001–2021 w Polsce, gdzie nastąpił ich wzrost z 34 do 55% i na Węgrzech z 44 do 52%. Ten ewidentny spadek poziomu korzystnych i równoczesny wzrost negatywnych opinii odnotowany przez PEW także w innych państwach na świecie jest z jednej strony wynikiem trendu globalnego, a z drugiej czynników wewnętrznych. Pogorszenie się opinii Chin na świecie wynika głównie z trzech czynników:

- bardziej asertywnej a w niektórych przypadkach agresywnej polityki międzynarodowej Chin po konsolidacji władzy przez Xi Jinpinga,
- epidemii Covid-19 i związanych z nią oskarżeń o wyhodowanie zmutowanego wirusa grypy w laboratorium w Wuhan,
- informacji o łamaniu praw człowieka w Tybecie i Sinkiangu.

Różnice w spadku korzystnych opinii o Chinach w Polsce i na Węgrzech wynikają z dwóch podstawowych czynników:

- większego zaangażowania Węgier we współpracę z Chinami i związanych z tym oczekiwań społecznych,
- wprowadzania do przestrzeni publicznej w Polsce na znacznie większą skalę niż na Węgrzech narracji amerykańskiej o ChRL.

Rubryki 1.–5. tabeli 14. dotyczą postrzegania Chin przez społeczeństwa państw Grupy Wyszehradzkiej na podstawie danych zamieszczonych w *European public opinion on China in the age of Covid-19. Differences and common ground across the continent* przygotowanym przez *The Central European Institute of Asian Studies (CEIAS)*. Polska, Czechy, Słowacja i Węgry mieszczą się w połowie rankingu innych państw pod względem nastawienia do Chin.

Dane zawarte w rubryce 4. i 5. dotyczące procentu respondentów uważających, że wizerunek Chin pogorszył się w ciągu ostatnich trzech lat oraz procentu respondentów mających wręcz przeciwne zdanie, potwierdzają przedstawione ustalenia PEW dotyczące Polski i Węgier. Procent

---

⁹⁶⁶ Views of China. (2023). *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/global/2023/07/27/views-of-china/>

respondentów wykazujących neutralny lub negatywny stosunek do Chin jest w państwach Grupy Wyszehradzkiej zbliżony z wyjątkiem Czech, gdzie sięga aż 80%, co jest wynikiem serii afer i bankructw w tym państwie z udziałem chińskich kontrahentów. Pomimo tak wysokiego stopnia neutralnego lub negatywnego stosunku do Chin procent respondentów uważających współpracę handlową i inwestycyjną z Chinami za zjawisko pozytywne jest stosunkowo wysoki i oscyluje od 55% na Węgrzech do 60% w Polsce. Ten zaskakujący w świetle poprzednio przytoczonych danych wynik można wyjaśnić dwoma czynnikami:

- podejściem opinii publicznej, dla której negatywna opinia o kontrahencie nie stanowi przeszkody dla współpracy z nim,
- nadal istniejącymi, rozbudzonymi w połowie poprzedniej dekady nadziejami na zyski wynikające z chińskich inwestycji.

Procent respondentów uważających, że ich państwo powinno współpracować z Chinami przy budowie sieci 5G odzwierciedla nastawienie do tej inwestycji: najwyższy na Węgrzech, gdzie dopuszczono budowę tej sieci, niższy w państwach, gdzie z tego zrezygnowano.

Podstawowym kryterium dla określenia stopnia akceptacji polityki Chin miejscowych elit jest odpowiedź na pytanie, czy w danym państwie istnieją liczące się siły polityczne, które otwarcie demonstrują swoje poparcie dla Państwa Środka. Przez określenie „liczące się siły polityczne” należy rozumieć te partie i ugrupowania, które posiadają bądź posiadały swoją reprezentację parlamentarną. W Polsce takich sił nie ma a jedyne prochińskie medium jakim jest internetowy „Dziennik Trybuna”⁹⁶⁷ ma charakter niszowy o niewielkim zasięgu. W związku z tym stopień kooptacji polskich elit w wyniku działania chińskiego *soft power* należy określić jako niski. Zupełnie inaczej przedstawia się sytuacja w pozostałych państwach Grupy Wyszehradzkiej. Czeska Partia Socjaldemokratyczna w wyborach w 2021 r. nie przekroczyła progu wyborczego, ale w okresie prezydentury Zemana, gdy stanowiła dominującą siłę polityczną w Czechach zapewniła swoim członkom dostęp do liczących się pozycji w wielu dziedzinach co pozwala na określenie stopnia kooptacji w tym państwie jako wysokiego. Słowacka partia SMER kierowana przez prochińsko nastawionego Roberta Fico w wyborach parlamentarnych w 2020 zajęła drugie miejsce, dlatego też stopień kooptacji słowackich elit należy określić jako wysoki. Podobnie wygląda sytuacja na Węgrzech, gdzie pomimo przegranej Węgierskiej Partii Socjalistycznej, kierowanej przez prochińskiego polityka, Ferenc Gyurcsány’go ekipa Victora Orbana zawarła z Chinami „kontrakt stulecia” na budowę magistrali kolejowej Belgrad–Budapeszt.

Określenie efektów działań typu *soft power* jest niezwykle trudne a w niektórych przypadkach wręcz niemożliwe. Dzieje się tak dlatego, że są one widoczne dopiero w dłuższym przedziale

---

⁹⁶⁷ Dziennik Trybuna. (2023). *Strona główna*. <https://trybuna.info/>

czasowym a środki w nie zaangażowane nie mają bezpośredniego przełożenia na ich skutki. Ponieważ w grę wchodzi wiele zmieniających się dynamicznie czynników dotyczących zarówno polityki wewnętrznej państwa jak i sytuacji międzynarodowej zdarza się, że efekty *soft power* są odwrotne od zamierzonych. Dotychczasowe efekty chińskiego *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej można pośrednio określić poprzez analizę takich czynników jak stopień kooptacji elit oraz nastawienia opinii społecznej wobec Chin. Gdyby wpływy chińskie w Polsce, Czechach, Słowacji i Węgrzech mierzyć jedynie poziomem korzystnych i niekorzystnych opinii to można by wyciągnąć wniosek, że są one niewielkie. W rzeczywistości tak nie jest, jeśli wziąć pod uwagę stopień kooptacji elit oraz poziom poparcia opinii publicznej dla ewentualnej współpracy gospodarczej z Chinami, który we wszystkich państwach Grupy Wyszehradzkiej przekracza 50%. Wskaźnik ten należy uznać za spory sukces strony chińskiej biorąc pod uwagę, że jedynie na Węgrzech mają miejsce inwestycje Państwa Środka na rzeczywiście dużą skalę podczas gdy w pozostałych państwach Grupy Wyszehradzkiej nie doszły one do skutku, jak w Polsce, bądź zakończyły się serią afer, jak w Czechach i na Słowacji. Poziom pozytywnego nastawienia do Chin elit w tych państwach to kolejny duży sukces chińskiego *soft power*. Wyjątkiem jest Polska, gdzie pomimo niewielkiej skali tego zjawiska aż 60% ma pozytywne nastawienie dla chińskich inwestycji. Chiny zrealizowały swój strategiczny cel jakim było włączenie państw Grupy Wyszehradzkiej do realizacji globalnego projektu „Pasa i Szlaku” jedynie w przypadku Węgier. Jednak niezależnie od tego jak rozwinie się sytuacja w przyszłości na co mogą mieć wpływ bardzo różne i trudne do przewidzenia czynniki, aktualne efekty chińskiego *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej mogą stanowić podstawę dla dalszych działań Państwa Środka w tym regionie Europy.

ZAKOŃCZENIE

Autor postawił hipotezę H(G), że celem chińskiego *soft power* wobec państw Grupy Wyszehradzkiej w latach 2012–2022 było pozyskanie partnerów do realizacji globalnego projektu „Pasa i Szlaku”. Głównymi instrumentami w ramach chińskiego *soft power* są dyplomacja, w tym głównie dyplomacja gospodarcza oraz wymiana edukacyjna i naukowa. Dyplomacja gospodarcza polega na dostosowaniu chińskich inwestycji do dynamiki lokalnego rozwoju tak aby była ona maksymalnie dopasowana do priorytetów „Pasa i Szlaku”. Służy temu przede wszystkim stworzenie pozytywnego wizerunku współpracy handlowej, gospodarczej, kulturowej i naukowej z Chinami. Zarówno warstwa konceptualna, jak i realizacyjna chińskiej dyplomacji gospodarczej nie zaistniała w próżni. Wynika ona z modelu *soft power* opracowanego pod względem teoretycznym w paradygmacie realistycznym, którego wprowadzanie w życie nadzorują najwyższe czynniki partyjne i państwowe.

Przeprowadzone badania doprowadziły do pozytywnej weryfikacji hipotezy H (G) a przemawia za tym kilka zasadniczych czynników przedstawionych w hipotezach szczegółowych. Uzyskane wyniki badań pozwoliły zweryfikować pozytywnie pierwszą hipotezę szczegółową H (1), według której chiński *soft power* funkcjonujący w paradygmacie realistycznym ma znacznie szerszy zakres od swojego amerykańskiego odpowiednika funkcjonującego w paradygmacie idealistycznym, gdyż obok oddziaływania kulturowego i dyplomatycznego obejmuje również wykorzystywanie w celu wywierania wpływu siły politycznej i ekonomicznej. Koncepcja *soft power* nie jest jedynie domeną refleksji i praktyki politycznej w USA i Europie, ponieważ w Chinach wypracowano oryginalny model *soft power* znacznie różniący się od swojego amerykańskiego pierwowzoru. Chińscy politolodzy nawiązują zarówno do koncepcji Josepha Nye, jak i do klasycznej myśli konfucjańskiej. Najbardziej znanym przykładem takiego połączenia jest specyficzny, chiński model *soft power* opracowany przez Yan Xuetonga. Koncepcje *soft power* nie funkcjonują jedynie w paradygmacie idealistycznym, ale także, jak pokazują koncepcje chińskich autorów, w paradygmacie realistycznym. *Soft power* nie jest jedynie domeną państw demokracji liberalnej, równie często posługują się nią reżimy autorytarne, jak rosyjski i chiński, a nawet totalitarne, jak północnokoreański. Christopher Walker i Jessica Ludwig⁹⁶⁸ wprowadzili pojęcie *sharp power* charakteryzujące działania państw autorytarnych na arenie międzynarodowej różniące się od *hard power* i mające na celu zdyskredytowanie państw uznanych za przeciwników. Według Walkera i Ludwig typowym przykładem *sharp power* mogą być metody stosowane

---

⁹⁶⁸ Walker, C., Ludwig, J. (2017). The meaning of sharp power: How authoritarian states project influence. *Foreign affairs*, 16(11).

w polityce zagranicznej przez Rosję i Chiny. Z tym poglądem polemizuje Joseph Nye, który słusznie zauważa w swoim artykule⁹⁶⁹, że to, co Walker i Ludwig nazywają *sharp power*, jest od dawna stosowane przez państwa demokratyczne. Zdaniem autora Walker i Ludwig ukuli termin *sharp power* ponieważ założyli, że termin *soft power* może być zastrzeżony jedynie dla państw demokratycznych. Tymczasem analizowany przez autora chiński model *soft power* ma znacznie szerszy zakres od amerykańskiego i obejmuje także szantaż ekonomiczny oraz działania informacyjne.

Pozytywnie zweryfikowano drugą hipotezę szczegółową H (2): ze względu na położenie geograficzne państwa Grupy Wyszehradzkiej mają kluczowe znaczenie w budowie połączeń Nowego Jedwabnego Szlaku do Europy Zachodniej. Geopolityczna i gospodarcza specyfika regionu Europy Środkowo-Wschodniej, której centralną część stanowią państwa Grupy Wyszehradzkiej powoduje, że mają one istotne znaczenie w kontekście strategicznych celów chińskiej polityki zagranicznej. Położenie Polski, Węgier, Czech i Słowacji jest kluczowe dla rozwoju najważniejszego chińskiego projektu *soft power* jakim jest Inicjatywa „Pasa i Szlaku”. Zbudowanie efektywnych połączeń Nowego Jedwabnego Szlaku z Chin do Europy Zachodniej wymaga współpracy państw Grupy Wyszehradzkiej z chińskim kontrahentem. Specyfika gospodarcza Polski, Węgier, Czech i Słowacji polegająca na ograniczonych zasobach kapitałowych koniecznych dla rozwoju infrastruktury umożliwiła Chinom w latach 2012–2022 na stosowanie wobec tych państw całej gamy środków dyplomacji gospodarczej.

Równocześnie chińską politykę w tym regionie należy rozpatrywać w kontekście relacji z Unią Europejską, Rosją i USA. Stosunki Chin z Unią Europejską mają charakter wielostronny i skomplikowany. Z jednej strony gospodarka największych państw unijnych: Niemiec i Francji jest uzależniona od dostaw prefabrykatów z Chin. Z drugiej strony od 2016 roku Unia Europejska stara się prowadzić wobec Chin bardziej asertywną politykę ze względu na działania chińskiego biznesu, takie jak dumping, które są niezgodne unijnymi normami. W tej sytuacji Polska, Węgry, Czechy i Słowacja niezależnie od swoich bilateralnych relacji z Chinami muszą brać pod uwagę uregulowania unijne.

Relacje Chin z Rosją i USA zostały przez autora przedstawione z punktu widzenia koncepcji „wielu porządków” Trine Flockhart⁹⁷⁰. Jednak w przeciwieństwie do Flockhart, która w swoich pracach pisze o jednym, światowym „porządku liberalnym” autor wyróżnił w swojej dysertacji dwa takie porządki: europejski i amerykański. Zdaniem autora jednym z wyróżników obu porządków są ich relacje z Chinami.

---

⁹⁶⁹ Nye, J. (2018). How sharp power threatens soft power. *Foreign affairs*, 24.

⁹⁷⁰ Flockhart, T. (2016). The coming multi-order world. *Contemporary Security Policy*, 37(1), 3–30.

Autor wykazuje, że na stosunki Państwa Środka z państwami Grupy Wyszehradzkiej istotny wpływ wywierają:

- polityczna i gospodarcza współpraca porządku „Pasa i Szlaku” z porządkiem euroazjatyckim, który pomimo dobrych relacji Węgier i Słowacji z Rosją postrzegany jest przez opinię publiczną i elity państw Grupy Wyszehradzkiej jako zagrożenie, szczególnie po zaatakowaniu Ukrainy przez Rosję,
- gospodarcza współpraca porządku „Pasa i Szlaku” z europejskim porządkiem liberalnym, która dla niektórych państw Unii Europejskiej przybrała formę uzależnienia gospodarczego,
- polityczny i gospodarczy konflikt porządku „Pasa i Szlaku” z amerykańskim porządkiem liberalnym, który w Europie Środkowo-Wschodniej przybiera formę ostrej rywalizacji połączonej ze stosowaniem wobec państw tego regionu zarówno nacisków politycznych, jak i gospodarczych. Przykładem może być ultimatum ogłoszone przez Mike’a Pompeo podczas wizyty w Polsce w 2016 r. uzależniająca dalszą współpracę militarną z USA od rezygnacji z kontraktów z niektórymi firmami chińskimi.

Wyniki przeprowadzonych badań, które przedstawiono w rozdziale trzecim, pozwoliły pozytywnie zweryfikować trzecią hipotezę szczegółową H (3), która brzmiała: głównym decydem odpowiedzialnym za formułowanie chińskiego *soft power* jest czwarta osoba w państwie, Wang Huning, którego koncepcje wprowadzane są w życie przede wszystkim za pośrednictwem nieformalnych struktur poziomych, Małych Grup Wiodących (LSG) łączących oficjalne instytucje na różnych szczeblach władzy. W chińskiej polityce zagranicznej metody z zakresu *soft power* są traktowane coraz bardziej priorytetowo w miarę konsolidacji władzy przez administrację Xi Jinpinga. Kluczową rolę w procesie decyzyjnym dotyczącym sfery chińskiego *soft power* odgrywa jeden z czołowych przywódców Komunistycznej Partii Chin, członek Stałego Komitetu Biura Politycznego KPCh Wang Huning. będący „szarą eminencją” w chińskiej strukturze władzy. Wang będący profesorem nauk politycznych i głównym ideologiem KPCh jest nie tylko teoretykiem, ale także praktykiem chińskiego *soft power*.

Ranga i pozycja instytucji posługujących się metodami *soft power* świadczy o ich wiodącej roli w chińskiej polityce zagranicznej. Dla wyjaśnienia struktury organizacyjnej oraz sposobu działania tych instytucji niezbędne jest zrozumienie funkcjonowania zarówno aparatu państwowego, jak i partyjnego ChRL. Obie te struktury wzajemnie się przenikają niekiedy dublując swoje zadania, co stanowi poważny problem dla analizy politologicznej. W warunkach chińskich realna władza nie zawsze należy do oficjalnych urzędów, obok których funkcjonują nieformalne struktury poziome określane jako Małe Grupy Wiodące, powoływane do konkretnych zadań. Większość decyzji dotyczących chińskiej polityki międzynarodowej zapada właśnie tam. To LSG, w skład których

wchodzą najwyżsi funkcjonariusze partyjni i państwowi, kierują najważniejszymi chińskimi projektami ze sfery *soft power*, takim jak Inicjatywa „Pasa i Szlaku”. W miarę konsolidacji władzy przez administrację Xi Jinpinga w chińskiej polityce zagranicznej wzrasta rola nieformalnych powiązań poziomych kosztem oficjalnych instytucji.

Pozytywnie zweryfikowana została także ostatnia hipoteza szczegółowa, w myśl której: instrumenty chińskiego *soft power* skuteczne w uzyskiwaniu wpływów w państwach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2012–2022 to dyplomacja gospodarcza oraz wymiana naukowa i edukacyjna. Analiza relacji Chin z państwami Grupy Wyszehradzkiej wskazuje, że główną rolę odgrywały w nich działania dyplomatyczne zmierzające do przekonania elit politycznych i gospodarczych Polski, Węgier, Czech i Słowacji, aby przystosowały swoje koncepcje rozwoju do globalnych projektów chińskich, takich jak Inicjatywa „Pasa i Szlaku”. W tym celu chińska dyplomacja posługiwała się typowymi metodami wchodzącymi w skład chińskiego *soft power*, takimi jak dyplomacja gospodarcza, wymiana naukowa, kulturalna i edukacyjna. Kluczowym zjawiskiem dla zrozumienia specyfiki chińskiego modelu *soft power* jest dyplomacja gospodarcza. Określenie to występuje zarówno w oficjalnych dokumentach ChRL, jak również jako kategoria badawcza stosowana przez politologów zajmujących się problematyką polityki zagranicznej Państwa Środka.

Chińska dyplomacja gospodarcza traktuje państwa Grupy Wyszehradzkiej *en bloc* pomimo indywidualnych różnic w podejściu. Podstawową przesłanką dla autora jest konstrukcja dyskursu oparta na analizie oficjalnych chińskich dokumentów i komunikatów dotyczących Polski, Węgier, Czech i Słowacji, które wykazują daleko idące podobieństwo w warstwie semantycznej. Świadczy to o postrzeganiu przez Chiny państw zajmujących centralne miejsce Europy Środkowo-Wschodniej jako jednego regionu.

Określenie efektów działania *soft power* jest niezwykle utrudnione a niekiedy wręcz niemożliwe, ponieważ nie zachodzi tutaj bezpośrednia zależność pomiędzy użytymi środkami a uzyskanymi efektami, które są widoczne dopiero z dłuższej perspektywy czasowej. Strategiczny cel chińskiego *soft power* w latach 2012–2022 polegający na pozyskaniu państw Grupy Wyszehradzkiej do realizacji globalnego projektu „Pasa i szlaku” udał się jedynie w przypadku Węgier. Jednak w ocenie efektów 10 letniego oddziaływania chińskiego *soft power* na państwa Grupy Wyszehradzkiej należy wziąć pod uwagę cały szereg czynników:

- negatywne postrzeganie przez państwa Grupy Wyszehradzkiej bliskiej współpracy Chin z Rosją,
- brak zakładanych efektów współpracy gospodarczej,
- postrzeganie Chin przez opinię publiczną Polski, Węgier, Czech i Słowacji jako państwa opresyjnego, w którym łamane są prawa człowieka,

- nieetyczne praktyki chińskiego biznesu, których efektem są afery korupcyjne.

Wziąwszy pod uwagę powyższe czynniki należy odnotować przykłady skuteczności chińskiego modelu *soft power* w państwach Grupy Wyszehradzkiej takie jak:

- przekraczające poziom 50% poparcie opinii publicznej dla ewentualnej współpracy gospodarczej z Chinami,
- pozytywne nastawienie części elit politycznych i gospodarczych do współpracy gospodarczej z Chinami zwłaszcza w Czechach i na Słowacji,
- ponowne ożywienie kontaktów dyplomatycznych, gospodarczych i handlowych pomiędzy państwami Grupy Wyszehradzkiej i Chinami w latach 2021–2022 mogące stanowić dobry prognostyk na przyszłość.

BIBLIOGRAFIA

1. Oficjalne dokumenty

- KGHM Polska Miedź S.A. (2011 Grudzień 20). *Umowa na sprzedaż katod miedzianych w latach 2012–2016 dla China Minmetals Corporation, Warszawa, 20 grudnia 2011*. <https://kghm.com/pl/umowa-na-sprzedaz-katod-miedzianych-w-latach-2012-2016-dla-china-minmetals-corporation>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. (2005, Grudzień 8). *Dohoda o spolupráci v zemědělství a potravinářském průmyslu mezi Ministerstvem zemědělství České republiky a Ministerstvem zemědělství Čínské lidové republiky, 8. prosince. 2005*. <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2006-38?text=%C4%8C%C3%8DNSK%C3%89+LIDOV%C3%89+REPUBLIKY>
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. (2004, Kwiecień 22). *Dohoda o hospodářské spolupráci mezi vládou České republiky a vládou Čínské lidové republiky, 22. dubna 2004*, <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2005-17?text=%C4%8C%C3%8DNSK%C3%89+LIDOV%C3%89+REPUBLIKY>
- Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky. (2005, Grudzień 7). *Dodatkový protokol medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Čínskej ľudovej republiky k Dohode medzi vládou Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a vládou Čínskej ľudovej republiky o podpore a vzájomnej ochrane investícií, Bratislava, 7 decembra 2005*. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2007/259/20070614>
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. (2016, Lipiec 11). *Oświadczenie rządowe z dnia 11 lipca 2016 r. w sprawie związania Rzeczypospolitej Polskiej Protokołem o współpracy kulturalnej między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Chińskiej Republiki Ludowej na lata 2016–2019, podpisanym w Warszawie dnia 20 czerwca 2016 r.* <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20160000713>
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. (2012, Kwiecień 25). *Protokół o współpracy kulturalnej między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Chińskiej Republiki Ludowej na lata 2012–2015, podpisany w Warszawie dnia 25 kwietnia 2012 r.* <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20120000351>
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015, Styczeń 25). *China's Twelve Measures for Promoting Friendly Cooperation with Central and Eastern European Countries [online], Beijing, 25 January 2015*. http://www.china-ceec.org/eng/ldrhw_1/2012hs/hdxw/201610/t20161020_6828798.htm
- National Development and Reform Commission of the People's Republic of China. (2015, Marzec 28). *Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road, Beijing, 28 March*

2015. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2015zt/xjpcxbayzlt2015nnh/201503/t20150328_705553.html
- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. (1992, Grudzień 21). *Środkowoeuropejska umowa o wolnym handlu (CEFTA) zawarta przez Republikę Czeską, Republikę Węgierską, Republikę Słowacką i Rzeczpospolitą Polską, sporządzona w Krakowie dnia 21 grudnia 1992 r.* <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/srodkowoeuropejska-umowa-o-wolnym-handlu-cefta-16796341>
- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. (2004, Czerwiec 9). *Wspólne oświadczenie Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 9 czerwca 2004.* <http://polish.cri.cn/1/2004/06/09/2@12766.htm>
- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. (2016, Czerwiec 20). *Wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową, Warszawa 20 czerwca 2016.* https://www.prezydent.pl/storage/file/core_files/2021/8/5/dd7eb4341c771ad4823274303896926e/20_06_16_wspolne_oswiadczenie_pl_polski.pdf
- Rząd Rzeczypospolitej Polskiej. (1995, Kwiecień 13). *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 13 kwietnia 1995 r. o współpracy naukowo-technicznej.* <https://www.gov.pl/web/chiny/wsp-naukowa>
- Rząd Rzeczypospolitej Polskiej. (2016, Czerwiec 20). *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej o wzajemnym uznawaniu dyplomów ukończenia studiów i tytułów zawodowych w szkolnictwie wyższym, Warszawa, 20 czerwca 2016 r.* <https://www.gov.pl/web/nauka/umowy-dwustronne-dotyczace-uznawalnosci-wykształcenia>
- Rząd Rzeczypospolitej Polskiej. (2016, Czerwiec 20). *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej w sprawie wzajemnego zwolnienia usług międzynarodowego transportu lotniczego z opodatkowania podatkiem od wartości dodanej lub podatkiem o podobnym charakterze, zawarta w Warszawie dnia 20 czerwca 2016 r.* <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20160000798>
- Rząd Rzeczypospolitej Polskiej. (2017, Maj 12). *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Chińskiej Republiki Ludowej o współpracy w dziedzinie turystyki, sporządzona w Pekinie dnia 12 maja 2017 r.* <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20180000465>
- Service, Research & Development Centre in Slovakia. (2020). *Letter of intent.* https://crz.gov.sk/data/att/2196905_dokument1.pdf
- The 17th National Congress of the Communist Party of China. (2007, Październik 21). *The Constitution of the Communist Party of China (CPC) was amended and adopted at the Seventeenth CPC National Congress on October 21, 2007. "Full Text of Party Constitution."* China Daily. http://www.chinadaily.com.cn/china/2007-10/26/content_6209120.htm

- The Ministry of Foreign Affairs and Trade of Hungary. (2014, Grudzień 16). *Memorandum of understanding on cooperation of the Hungarian – Serbian railway project between the national development and reform commission of the People’s Republic of China and the Ministry of Foreign Affairs and Trade of Hungary and the Ministry of Construction, Transport and Infrastructure of the Republic of Serbia, Belgrade, on 16 December 2014*. http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2015_01/ENG_2015_01_001.htm
- The White House. (2022, Luty). „*Indo-Pacific Strategy of the United States.*” Washington, February 2022. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/02/U.S.-Indo-Pacific-Strategy.pdf>.
- United States Department of State. (2021, Lipiec 21). *Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals, Washington, 21 July 2021*. <https://www.state.gov/joint-statement-of-the-united-states-and-germany-on-support-for-ukraine-european-energy-security-and-our-climate-goals/>
- Visegrad Group. (1991, Luty 15). *Deklaracja o współpracy Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej, Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Węgierskiej w dążeniu do integracji europejskiej, Wyszehrad, 15 lutego 1991 r.* <http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=940> – 26.01.2022
- Visegrad Group. (1999, Maj 14). *Statute of the International Visegrad Fund (PDF), Bratislava, May 14 1999*. https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/visegradfund.org/uploads/2018/12/IVF_statute.pdf
- Visegrad Group. (2004, Maj 12). *Declaration of Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic On cooperation of the Visegrad Group countries after their accession to the European Union, Kroměříž, 12 May 2004*. <https://www.visegradgroup.eu/2004/declaration-of-prime>
- Wilson, W. (1918, Styczeń 8). Wilson’s Fourteen Points. Woodrow Wilson Presidential Library Retrieved, 12(05), 2007. https://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.aspZTE

2. Oficjalne materiały

- Belt and Road General Chamber of Commerce. (2023). *About this association*. <https://www.brgcc.hk/page.php?p=intro&c=brgcc>
- Centrálny Register Zmlúv.(2022). *Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne*. <https://crz.gov.sk/118693-sk/trencianska-univerzita-alexandra-dubceka-v-trencine/>
- China Center for Contemporary World Studies. (2013). *About ACCWS*. <http://www.accws.cn/about-us/sample-page/>
- China Council for the Promotion of International Trade. (2021). *About CCPIT Beijing*. <https://www.ccpit.org/a/20210104/20210104ixi6.html>
- Chinese Embassy in Sierra Leone. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Arrives in Hungary for Official Visit*. http://sl.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201205/t20120503_5855032.htm

- Chinese Embassy in the Commonwealth of Dominica. (2005). *Wen Jiabao Meets with Slovak National Assembly Speaker Hrusovsky*. http://dm.china-embassy.gov.cn/eng/zdgx/200512/t20051209_3533395.htm
- Chinese Embassy in the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. (2009). *Assistant Foreign Minister Wu Hongbo Visits Slovakia*. http://lk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/200902/t20090226_1398944.htm
- Chinese Embassy in the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. (2004). *President Hu Jintao Meets with Polish Prime Minister and Speakers of the Parliament*. http://lk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/200406/t20040610_1383065.htm
- Chinese Embassy in Papua New Guinea. (2003). *President Jiang Zemin Held Talks With Slovak President Rudolf Schuster*. http://pg.china-embassy.gov.cn/eng/xwdt/200311/t20031125_889952.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Lithuania. (2006). *Li Zhaoxing Holds Talks with Slovakian Foreign Minister Kubis*. http://lt.china-office.gov.cn/eng/xwdt/200612/t20061220_2686706.htm
- Chinese Embassy in the Royaume de Belgique. (2009). *Wu Bangguo Meets with Speaker of the Slovak National Council*. http://be.china-embassy.gov.cn/eng/zbjl/200811/t20081121_2088856.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Maldives. (2014). *Li Keqiang Holds Telephone Talks with Polish Prime Minister Donald Tusk at Request*. http://mv.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201403/t20140317_1623111.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2022). *Xi Jinping Speaks with President of Poland Andrzej Duda on the Phone*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbgx/202208/t20220801_10731539.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2022). *Wang Yi Meets with Foreign Minister of Poland Zbigniew Rau*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbgx/202210/t20221001_10776040.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2021). *Wang Yi Speaks with Polish Foreign Minister Zbigniew Rau on the Phone*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zgyw/202101/t20210125_2211350.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Cyprus. (2003). *China's EU policy paper*. http://cy.china-embassy.gov.cn/eng/zgyom/200310/t20031013_3122851.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Poland. (1997, Listopad 17). *Wspólny Komunikat Chińskiej Republiki Ludowej i Rzeczypospolitej Polskiej, Beijing, 17 listopada 1997*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbgx/199711/t19971117_2211448.htm
- Chinese Embassy in the Republic of Poland. (2011). *China, Poland establish strategic partnership*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zt/zfvisit/201112/t20111220_2370719.htm
- Chinese Embassy in the Republic of the Philippines. (2016). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Bohuslav Sobotka of the Czech Republic*. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201606/t20160621_1161129.htm

Chinese Embassy in the Republic of the Philippines. (2016). *Xi Jinping and President Andrzej Duda of Poland Jointly Attend Ceremony on the First China-Europe Block Train under the Family Brand China Railway Express Arriving in Poland/Europe*. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201606/t20160623_1161219.htm

Chinese Embassy in the Republic of Zambia. (2015). *Wang Yi's Comments on Some Topics in China's Current Diplomacy*. http://zm.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/201510/t20151020_5833672.htm

Chinese International Education Foundation. (2023). *About us*. <http://www.cief.org.cn/sy>

Confucius Institute. (2023). *About us*. <https://www.cief.org.cn/zjkzxy>

Confucius Institute for Business (CIB) at Matej Bel University. (2022). *Courses*. <https://www.cib.umb.sk/en/courses/mbu-students/>

Confucius institute in Bratislava. (2022). *Home*. <http://konfucius.sk/en/home>

Consulate General of the People's Republic of China in New York. (2019). *President Andrzej Duda of Poland Meets with Wang Yi*. http://newyork.china-consulate.gov.cn/eng/xw/201907/t20190715_4716005.htm

Consulate General Of The Peoples Republic Of Chinain Toronto. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Meets with Hungarian Acting President Laszlo Kover*. http://toronto.china-consulate.gov.cn/eng/zgxw/201205/t20120503_7083130.htm

Cooperation between China and Central and Eastern European Countries. (2017). *Director-General of Department of Treaty and Law of Ministry of Foreign Affairs Xu Hong Meets with Deputy to the Supreme Public Prosecutor of the Czech Republic*. http://www.china-ceec.org/eng/hzjl_1/gyhz/tpxw1/201703/t20170331_6829455.htm

Embassy of the Czech Republic in Beijing. (2016). *State visit of the President of the Czech Republic in China*. https://www.mzv.cz/beijing/en/political_affairs/news_archive/statevisit_of_the_president_of_the.html

Gov. Pl. (2017). *Prof. Liu Gonghui, rektor Politechniki Pekińskiej został trzecim honorowym profesorem Politechniki Opolskiej*. <http://archiwumwww.opole.uw.gov.pl/prof-liu-gonghui-rektor-politechniki-pekińskiej-zostal-trzecim-honorowym-profesorem-politechniki-opolskiej>

International Department of the Chinese Communist Party. (2023). *Department profile*. <https://www.idcpc.org.cn/english/Profile/features/index.html>

Instytut Konfucjusza Politechniki Warszawskiej. (2022). *O nas*. <https://www.confucius.pw.edu.pl/O-nas>

Instytut Konfucjusza Politechniki Warszawskiej. (2023). *Zamknięcie Instytutu Konfucjusza*. <https://www.confucius.pw.edu.pl/Aktualnosci/Zamkniecie-Instytutu-Konfucjusza>

Instytut Konfucjusza Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. (2022). *O Instytucie*. <http://konfucjusz.amu.edu.pl/>

Instytut Konfucjusza w Krakowie. (2023). *Historia Instytutu Konfucjusza w Krakowie*. <https://instytutkonfucjusza.uj.edu.pl/historia>

Instytut Konfucjusza w Krakowie. (2022). *Oferta*. <https://instytutkonfucjusza.uj.edu.pl/oferta>

- Instytut Konfucjusza w Opolu. (2022). *O nas*. https://ik.po.opole.pl/?page_id=19
- Instytut Konfucjusza w Uniwersytecie Wrocławskim. (2019). *Studium Języka i Kultury Chin*. <https://ik.uni.wroc.pl/pl/page/5/studium-jezyka-i-kultury-chin>
- Komunikat. (2011). Polsko-chińskie partnerstwo strategiczne. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/archiwum-bronislawa-komorowskiego/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/polsko-chinskie-partnerstwo-strategiczne,16390>
- Komunikat. (2004). Wizyta oficjalna Przewodniczącego Chińskiej Republiki Ludowej z Małżonką. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2004/wizyta-oficjalna-przewodniczacego-chinskiej-republiki-ludowej-z-malzonka,29615,archive>
- Komunikat. (2000). Wizyta oficjalna w Chinach – dzień pierwszy. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/archiwalne-aktualnosci/aktualnosci-rok-2000-i-starsze/wizyta-oficjalna-w-chinach-dzien-pierwszy,32353,archive>
- Komunikat. (2000). Wizyta oficjalna w Chinach. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/aleksandra-kwasniewskiego/aktualnosci/rok-2000-i-starsze/art,158,220,wizyta-oficjalna-w-chinach-komunikat.html>
- Konfuciušv institut. (2022). *Co je Konfuciušv institut*. <https://www.konfucius-vsfs.cz/o-nas/co-je-konfuciušv-institut/>
- Konfuciusz Intézet a Pécsi Tudományegyetem.(2022). *Intézetről*. <https://konfuciusz.etk.pte.hu/>
- Konfuciusz Intézet.(2022). *ELTE Modell Konfuciusz Intézet*. <http://www.konfuciuszintezet.hu/index.php?menu=main>
- Ministry of Commerce People's Republic of China. (2022). *Opinions on supporting the development of high-quality foreign cultural trade*. https://www.gov.cn/zhengce/zhengce-ku/2022-07/30/content_5703621.htm
- Ministry of Finance of the People's Republic of China. (2015). *China's new international development initiative—Asian Infrastructure Investment Bank: Opportunities and challenges*. <https://devpolicy.org/2015-Australasian-aid-conference/abstracts/Plenary-3/Zhou-Qiangwu.pdf>
- Ministry of Finance of the People's Republic of China. (2023). *Duties and Functions of the Ministry of Finance*. <http://www.mof.gov.cn/en/>
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2008). *Chinese President Hu Jintao Meets with Polish Prime Minister Donald Tusk*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/200810/t20081027_578234.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Li Keqiang and Prime Minister Viktor Orban of Hungary Jointly Meet the Press*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2017zt/lkqcxzgzdoldrhfwxylcxsh/201712/t20171201_703821.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2018). *Li Keqiang Meets with Hungarian Prime Minister Viktor Orban*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201807/t20180709_576808.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2018). *Xi meets Hungarian prime minister*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201811/t20181106_576812.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201904/t20190416_576815.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201904/t20190428_576818.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Prime Minister Viktor Orban of Hungary Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201907/t20190716_576828.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Yi Holds Talks with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201907/t20190716_576824.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Yi: Those Who Play with Fire on the Taiwan-related Issues Will Lift a Rock only to Drop it on Their Own Feet*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201907/t20190716_576822.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201909/t20190925_576830.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *President Xi Jinping Speaks with Hungarian Prime Minister Viktor Orbán on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202005/t20200516_576839.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *Wang Yi: Hungarian Foreign Minister's Visit to China Carries Momentous Significance*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202008/t20200826_576843.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *Wang Yi: Forced Decoupling Will Harm Those Who Propose it Like a Boomerang*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202008/t20200826_576841.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *Wang Yi Speaks with Hungarian Foreign Minister Peter Szijjártó on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202011/t20201123_576850.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *Wang Yi Speaks with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202102/t20210202_576852.html

- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *Wang Yi Holds Talks with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202106/t20210601_9169321.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *Chinese and Hungarian Foreign Ministers Agree on „Four Goals” in Guiyang Talks*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/202106/t20210601_9169322.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2022). *Wang Yi Speaks with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202207/t20220718_10722733.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2022). *Wang Yi Holds Video Meeting with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt_665385/wshd_665389/202212/t2022121510990944.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Liu Yandong Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201706/t20170626_576770.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Liu Yandong Meets with Deputy Prime Minister Zsolt Semjén of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201706/t20170623_576762.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Liu Yandong: Well Tell Story of „Belt and Road” and Open up Bright Future for China-Hungary Relations*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201707/t20170713_576768.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Xi Jinping Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201705/t20170522_576755.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Li Keqiang Holds Talks with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201705/t20170522_576757.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201705/t20170522_1165059.htm
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Visits the Chinese-Hungarian Bilingual School*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201205/t20120503_576680.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Vice Premier Li Keqiang Holds Talks with Hungarian Prime Minister Orban*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201205/t20120503_576681.html

- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Vice Foreign Minister Song Tao Meets with Deputy State Secretary of the Hungarian Foreign Ministry Takacs*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201209/t20120914_576683.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *Vice Foreign Minister Song Tao Meets with Gergely Pröhle, Deputy State Secretary of Hungarian Ministry of Foreign Affairs*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201301/t20130115_576685.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Vice Foreign Minister Wang Chao Meets with State Secretary of Hungarian Prime Minister's Office Péter Szijjártó*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201402/t20140220_576689.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Li Keqiang Holds Talks with Hungarian Prime Minister Orban Viktor, Stressing to Deepen China-Hungary Friendly Cooperative Partnership and to Promote China-CEEC Cooperation*. http://nl.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201402/t20140214_2654960.htm
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Xi Jinping Meets with Prime Minister Orban Viktor of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201402/t20140219_576691.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Li Keqiang, Prime Minister Aleksandar Vučić of Serbia, Prime Minister Viktor Orbán of Hungary and Prime Minister Nikola Gruevski of Macedonia Jointly Meet the Press*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3200_664650/3202_664654/201412/t20141219_577725.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *Prime Minister Viktor Orban of Hungary Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201506/t20150610_576712.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *President János Áder of Hungary Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201506/t20150610_576716.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *Wang Yi Holds Talks with Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó of Hungary*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201506/t20150610_576718.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *Premier Wen Jiabao Holds Talks with Hungarian Counterpart Orban*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201106/t20110627_576660.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *Wen Jiabao Meets with Hungarian President Schmit*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201106/t20110627_576666.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *Dai Bingguo Meets with Hungarian Minister of National Development*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201104/t20110420_576649.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *Hungarian President, Prime Minister Meet with Chinese State Councilor Dai Bingguo*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/201105/t20110516_576651.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Vice Foreign Minister Zhang Zhijun Meets with Fidesz Chairman Orbán*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200912/t20091203_576642.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Wen Jiabao Holds Talks with Hungarian Prime Minister*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200709/t20070903_576628.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2005). *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China Zeng Qinghong Meets with Hungarian Prime Minister Gyurcsany*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200509/t20050908_576610.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2003). *Chinese Premier Wen Jiabao Held Talks With His Hungarian Counterpart Medgyessy Peter*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200308/t20030828_576599.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2004). *President Hu Jintao Holds Talks with Hungarian President Madl Ferenc*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3175_664570/3177_664574/200406/t20040611_576608.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin's Regular Press Conference on October 22, 2021*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202110/t20211022_9613029.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Chinese President Hu Jintao Meets with Slovak Prime Minister Fico*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200906/t20090623_579008.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Chinese President Hu Jintao Meets with Slovak Parliament Speaker Paska*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200906/t20090624_579007.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Chinese President Hu Jintao and Slovakian President Ivan Gasparovic Attend a Breakfast Meeting for Entrepreneurs*. http://rs.china-embassy.gov.cn/eng/xwtd/200907/t20090713_3343383.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2023). *Main Responsibilities of the Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zyzz_663306/

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2010). *Vice Foreign Minister Zhang Zhijun Visits Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201002/t20100209_579012.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *Vice Premier Hui Liangyu Meets with Slovak President Gasparovic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201302/t20130218_579014.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *Vice Premier Hui Liangyu Meets with Slovak Prime Minister Fico*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201302/t20130218_579015.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *NPC Chairman Zhang Dejiang Pays Official Goodwill Visit to Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201309/t20130924_579018.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Robert Fico of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201412/t20141218_579024.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign and European Affairs Miroslav Lajčák of Slovakia, Rotating Presidency of EU*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201607/t20160728_579036.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2018). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Peter Pellegrini of Slovakia*. http://mk.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201807/t20180710_2563636.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (201). Li Keqiang Meets with Prime Minister Peter Pellegrini of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201904/t20190415_579048.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign and European Affairs Miroslav of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201904/t20190426_579050.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *President Zuzana Caputova of Slovakia Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201907/t20190712_579052.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Yi Meets with Minister of Foreign and European Affairs Miroslav Lajčák of Slovakia*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/201904/t20190426_579050.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *State Councilor and Foreign Minister Wang Yi Speaks by Phone with Minister of Foreign and Eu-*

ropean Affairs Ivan Korčok of Slovakia. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/202005/t20200507_579064.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2005). *Premier Wen Jiabao Holds Talks with Slovak Prime Minister Dzurinda*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200512/t20051208_578984.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2006). *Tang Jiaxuan Meets with Slovakian Minister of Foreign Affairs Kubis*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200612/t20061220_578989.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Foreign Minister Yang Jiechi Meets with State Secretary of Slovakian Foreign Ministry*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200706/t20070615_578993.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Assistant Foreign Minister Kong Quan Holds Consultation with State Secretary of Slovakian Foreign Ministry Strofova*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200706/t20070615_578991.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Assistant Foreign Minister Kong Quan Meets with Delegation of Slovak Parliament's Foreign Affairs Committee*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200711/t20071106_578995.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *President Hu Jintao Holds Talks with Slovak Counterpart Gasparovic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3225_664752/3227_664756/200906/t20090622_579010.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *Vice Foreign Minister Qin Gang Meets with Vratislav Mynar, Special Envoy of President of the Czech Republic and Head of the Presidential Office of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/202003/t20200303_573597.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *President Xi Jinping Speaks with Czech President Miloš Zeman on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/202005/t20200501_573599.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *Xi Jinping Speaks with Czech President Miloš Zeman on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/202107/t20210708_9169295.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2018). *Xi meets Czech president*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201811/t20181106_573576.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2018). *Wang Yi Meets with Foreign Minister Tomáš Petříček of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201811/t20181107_573574.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Andrej Babis of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201904/t20190415_573584.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Xi Jinping Meets with President Milos Zeman of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201904/t20190430_573588.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Huning Meets with President Milos Zeman of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201904/t20190430_573586.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Xi Jinping Meets with President Milos Zeman of the Czech Republic*. http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chi-new/201705/t20170522_1165036.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2018). *Li Keqiang Meets with Czech Republic Prime Minister Andrej Babis*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201807/t20180709_573564.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2004). *Czech Prime Minister Zeman Meets Foreign Minister Tang Jiaxuan*. http://zw.china-embassy.gov.cn/eng//zt/zgd-wzc/200408/t20040816_6849977.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2004). *President Hu Jintao Holds Talks with President of the Czech Republic*. http://lk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/200404/t20040422_1382765.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2005). *Premier Wen Jiabao Arrives in Czech Kicking Off Official Visit*. http://lk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/200512/t20051208_1387465.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2005). *Premier Wen Jiabao Meets with Czech President Klaus*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200512/t20051209_573426.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2005). *Wen Jiabao Holds Talks with Czech Prime Minister Paroubek*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200512/t20051209_573423.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2006). *Vice Foreign Minister Zhang Yesui Holds Talks with Czech Deputy Foreign Minister Basta*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200602/t20060214_573430.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Assistant Foreign Minister Kong Quan Meets with Delegation of Czech Dignitaries*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200709/t20070925_573432.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2007). *Assistant Foreign Minister Kong Quan Meets with Director General of the EU Section of the Czech Fore-*

- ign Ministry Sečka*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200710/t20071029_573434.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2008). *Foreign Minister Yang Jiechi Meets with Czech Deputy Prime Minister Vondra*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200810/t20081029_573435.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Foreign Minister Yang Jiechi Holds Phone Talks with His Czech Counterpart Schwarzenberg*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200901/t20090109_573437.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Wen Jiabao Meets with Prime Minister Mirek Topolánek of the Czech Republic, Which Holds the Rotating EU Presidency*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200902/t20090202_573439.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2009). *Assistant Foreign Minister Wu Hongbo Visits the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/200902/t20090219_573441.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *Vice Foreign Minister Fu Ying Meets with Czech Deputy Minister of Foreign Affairs Dub*. http://lv.china-embassy.gov.cn/eng/zgyw/201102/t20110221_2615866.htm
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Vice Foreign Minister Song Tao Meets with the Delegation of Czech Friendly Personnel*. http://pk.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/201203/t20120329_1214097.htm
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2013). *Vice Foreign Minister Song Tao Attends China Investment Forum in Czech Republic*. http://bs.china-embassy.gov.cn/eng/zgxw/201311/t20131120_3811554.htm
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *President Milos Zeman of the Czech Republic Meets with Zhang Gaoli*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201409/t20140902_573464.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Li Keqiang Meets with President Milos Zeman of Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201410/t20141029_573467.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2014). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Bohuslav Sobotka of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201412/t20141218_573473.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *Xi Jinping Meets with President Miloš Zeman of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2015zt/jnkzsl70zn/201509/t20150908_705269.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *President Milos Zeman of the Czech Republic Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3160_664490/3162_664494/201510/t20151016_573491.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Full text of Chinese President Xi Jinping's article on Czech newspaper*. http://surabaya.china-consulate.gov.cn/eng/jrzg_2/201603/t20160329_5331704.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Xi Jinping Holds Talks with President Milos Zeman of the Czech Republic Both Heads of State Announce the Establishment of China-Czech Strategic Partnership*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdjkjxgsfwbmgcxdsjhaqfh/201603/t20160331_703871.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Xi Jinping Meets with Prime Minister Bohuslav Sobotka of the Czech Republic*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdjkjxgsfwbmgcxdsjhaqfh/201603/t20160331_703879.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *Foreign Minister Yang Jiechi's Written Interview with Polish Press*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zbqx/201108/t20110810_2211493.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *China, Poland establish strategic partnership*. http://pl.china-embassy.gov.cn/pol/zt/zfvisit/201112/t20111220_2370719.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2011). *Li Keqiang and Polish President Attend the China-Poland Economic Forum and Deliver Speeches*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201112/t20111223_578262.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Arrives in Warsaw for Official Visit to Poland*. http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201204/t20120427_578269.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Wen Jiabao Holds Talks with Polish Prime Minister Tusk*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201204/t20120427_578268.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Meets with Polish President Komorowski*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201204/t20120427_578271.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Meets with Polish Parliament Speaker Kopacz and Senate Speaker Borusewicz*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201205/t20120502_578273.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2012). *Premier Wen Jiabao Delivers a Televised Speech in Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201205/t20120524_578277.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *Li Keqiang Meets with President Andrzej Duda of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2015zt/lzlcxzdoggjldrhw/201511/t20151126_704728.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *Xi Jinping Holds Talks with President Andrzej Duda of Poland, Two Heads of State Decide to Promote Development Level of China-Poland Strategic Partnership*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201511/t20151127_578329.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2015). *Zhang Dejiang Meets with President Andrzej Duda of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201511/t20151130_578331.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Wang Yi Holds Talks with Foreign Minister Witold Waszczykowski of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/nanghai/eng/wjbxw_1/201604/t20160428_8523256.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Li Yuanchao Meets with Foreign Minister Witold Waszczykowski of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201604/t20160429_578337.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Wang Yi Meets with Foreign Minister Witold Waszczykowski of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201606/t20160607_578346.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Xi Jinping Holds Meeting with President Andrzej Duda of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdsrwyblwzwbkstjxgswbcxshzzygyslshdschy/201606/t20160622_703969.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Xi Jinping Holds Talks with President Andrzej Duda of Poland Both Heads of State Agree to Establish China-Poland Comprehensive Strategic Partnership*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdsrwyblwzwbkstjxgswbcxshzzygyslshdschy/201606/t20160622_703959.htm

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Xi Jinping Attends Opening Ceremony of Silk Road Forum and China-Poland Regional Cooperation and Business Forum with President Andrzej Duda of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2016zt/xjpdsrwyblwzwbkstjxgswbcxshzzygyslshdschy/201606/t20160623_703971.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Xi Jinping Attends Welcoming Banquet Held by President Andrzej Duda of Poland*. https://www.mfa.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2016zt/xjpdsrwyblwzwbkstjxgswbcxshzzygyslshdschy/201606/t20160623_703975.html

Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2016). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Beata Szydło of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2016zt/lkqfwjajssthsstlwtwyelsbcxxlgjhy/201611/t20161108_704326.html

- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2017). *Li Keqiang Meets with Prime Minister Beata Szydlo of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2017zt/lkqcxzgzdoldrhfwxylcxsh/201711/t20171130_703801.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Prime Minister Mateusz Morawiecki of Poland Meets with Wang Yi*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201907/t20190711_578412.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2019). *Wang Yi Holds Talks with Minister of Foreign Affairs Jacek Czaputowicz of Poland and Attends the 2nd Meeting of China-Poland Intergovernmental Committee*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/201907/t20190710_578408.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2020). *Premier Li Keqiang Speaks by Phone with Prime Minister Mateusz Morawiecki of Poland*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/202004/t20200417_578428.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2021). *Xi Jinping Speaks with Polish President Andrzej Duda on the Phone*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/gjhdq_665435/3265_665445/3210_664710/3212_664714/202103/t20210302_10409775.html
- Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2022). *Xi Jinping Meets with Polish President Andrzej Duda*. https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202202/t20220206_10639505.html
- Ministry of Science and Technology of the People's Republic of China. (2023). *Missions of the Ministry of Science and Technology*. <https://en.most.gov.cn/organization/Mission/>
- Ministry of the Interior of the Czech Republic Security Policy Department Centre Against Terrorism and Hybrid Threats. (2019). *Counter Foreign Interference Manual for the Czech Academic Sector. CFI_Manual_for_the_Czech_Academic_Sector.pdf* https://cuni.cz/UK-11805-version1-cfi_manual_for_the_czech_academic_sector.pdf
- National Development and Reform Commission. (2023). *Main Functions of the NDRC*. <https://en.ndrc.gov.cn/aboutndrc/mainfunctions>.
- National Development and Reform Commission. (2017). *Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*. http://en.ndrc.gov.cn/newsrelease/201503/t20150330_669367.html
- NATO Strategic Communications Centre of Excellence. (2023). *Confucius Institute*. https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/confucius_institutes.pdf
- OBOReurope. (2023). *About us*. <https://www.oboreurope.com/en/about-us/our-activities/>
- Permanent Mission of the People's Republic of China to the UN. (2022). *Wang Yi Meets with Hungarian Minister of Foreign Affairs and Trade Peter Szijjártó*. http://un.china-mission.gov.cn/eng/zgyw/202209/t20220923_10770472.htm
- Permanent Mission of China to UN in Vienna. (2020). *President Xi Jinping Speaks by Phone with Polish President Andrzej Duda*. http://vienna.china-mission.gov.cn/eng/zt/kjx-gyqlen/202003/t20200326_8878722.htm

- Politechnika Opolska. (2019). *Spotkanie z władzami Beijing University of Technology*. <https://wu.po.opole.pl/spotkanie-z-wladzami-beijing-university-of-technology/>
- Pražský hrad. (2017). *Miloš Zeman prezident České republiky*. <https://web.archive.org/web/20170720014751/https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr>
- Szegedi Tudományegyetem Konfuciusz Intézetéhez. (2022). *Nyelvoktatás*. <https://konfuciuszintezet.u-szeged.hu/nyelvoktatás>
- Silk Road Chamber of International Commerce. (2023). *About SRCIC*. <https://srcic.org/srcic-profile/>
- Silk Road Think Tank Network. (2022). *About us*. <https://my.southsouth-galaxy.org/en/data/silk-road-think-tank-network-silks>
- The Commissioner's Office of China's Foreign Ministry in Hong Kong. (2022). *Wang Yi and Polish Foreign Minister Zbigniew Rau Hold the Third Plenary Session of the China-Poland Intergovernmental Cooperation Committee*. http://hk.ocmfa.gov.cn/eng/xjpzxywshd/202206/t20220611_10701937.htm
- The People's Bank of China. (2023). *About PBC*. <http://www.pbc.gov.cn/english/130712/index.html>
- The State Council of the People's Republic of China. (2023). *State Oceanic Administration*. http://english.www.gov.cn/state_council/2014/10/06/content_281474992889983.htm
- The State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council. (2023). *What we do*. http://en.sasac.gov.cn/2018/07/17/c_9258.htm
- University of Miskolc Confucius Institute. (2022). *Kuldetes*. <https://konfuciusz.uni-miskolc.hu/kuldetes>
- Uniwersytet Jagielloński. (2016). *Delegacja Uniwersytetu Jagiellońskiego w Chinach*. https://www.uj.edu.pl/wiadomosci/wizyty/-/journal_content/56_INSTANCE_YEros3d-NqFHn/10172/135150915
- Univerzita Komenského v Bratislave. (2022). *Konfuciov inštitút*. <https://uniba.sk/konfuciov-institut/>

3. Monografie i publikacje zwarte

- Bäcker, R., Winclawska, M., Rak, J., Czechowska, L., Gadomska, G., Gajda, J., ... & Wojciechowska, J. (2016). *Metodologia badań politologicznych*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych.
- Biberaj, E. (1986). *Albania and China: A Study of an Unequal Alliance*. Boulder and London: Westview Press.
- Bloom, A. (2008). *Closing of the American mind*. Simon and Schuster.
- Brzezinski, Z. (2016). *The grand chessboard: American primacy and its geostrategic imperatives*. Basic books.
- Carr, E. H., & Cox, M. (1939). *The Twenty Years' Crisis, 1919–1939: Reissued with a New Preface from Michael Cox*. London: Palgrave Macmillan.

- Cua, A. S. (2005). *Human Nature, Ritual, and History: Studies in Xunzi and Chinese Philosophy (Studies in Philosophy and the History of Philosophy, Volume 43)* (Vol. 43). CUA Press.
- de Pierrebourg, F., & Juneau-Katsuya, M. (2009). *Nest of Spies: the starting truth about foreign agents at work within Canada's borders*. Harper Collins Canada,
- De Tocqueville, A. (2015). *Democracy in America-Vol. I. and II.* Read Books Ltd.
- Dogan, M., Pelassy, D. (1990). *How to compare nations: strategies in comparative politics*. 2nd edition Chatham, NJ: Chatham House.
- Dugin, A. (2012). *The fourth political theory*. Arktos.
- Dugin, A. (2018). *Foundations of Geopolitics*. Book On Demang Limited.
- Eberhardt, P. (2005). *Geneza niemieckiej koncepcji "Mitteleuropy"*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Fornes, G., & Mendez, A. (2018). *The China-Latin America axis: Emerging markets and their role in an increasingly globalised world*. Springer. London: Palgrave Macmillan.
- Fukuyama, F. (1989). *Have we reached the end of history?* RAND CORP SANTA MONICA CA.
- Fukuyama, F. (2006). *The end of history and the last man*. Simon and Schuster.
- Gacek, Ł. (2009). *Chińskie elity polityczne w XX wieku*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Góralczyk, B. (2018). *Wielki Renesans: chińska transformacja i jej konsekwencje*. Wydawnictwo Akademickie Dialog.
- Groot, G. (2004). *Managing Transitions: The Chinese Communist Party, United Front Work, Corporatism and Hegemony*. Routledge.
- Hannas, W. C., Mulvenon, J., & Puglisi, A. B. (2013). *Chinese industrial espionage: Technology acquisition and military modernisation*. Routledge.
- Hartig, F. (2015). *Chinese public diplomacy: The rise of the Confucius Institute*. Routledge.
- Heilmann, S., Schmidt, D. (2014). *China's Foreign Political and Economic Relations: An Unconventional Global Power*. Lanham, Rowman & Littlefield.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations, 2nd ed.* Thousand Oaks: Sage.
- Hofstede, G. H., Hofstede, G., & Arrindell, W. A. (1998). *Masculinity and Femininity: The Taboo Dimension of National Cultures*. Thousand Oaks: Sage.
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Minkov, M. (2005). *Cultures and Organizations: Software of the Mind. Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: McGraw Hill
- Hsu, S. C., & Cole, J. M. (Eds.). (2020). *Insidious Power: How China Undermines Global Democracy*. Eastbridge Books.
- Huning, W. (1991). *Village Family Culture in Modern China*. Shanghai: Shanghai People's Press.
- Jiang, S., Yaqing, Q. (2019). *A Relational Theory of World Politics*. New York: Cambridge University Press.
- Kant, I. (2001). *Wieczny pokój*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kaplan, R. (2010). *Monsoon: The Indian Ocean and The Future of American Power*. Random House.

- Keith, R. C. (2017). *Deng Xiaoping and China's Foreign Policy*. Routledge.
- Kelles-Krauz, K. (1878). Prawo retrospekcji rewolucyjnej jako wynik materializmu ekonomicznego. *Myśl socjalistyczna i marksistowska w Polsce 1878–1939*. Warszawa: PWN.
- Kelles-Krauz, K. (2014). *Marksizm a socjologia. Wybór pism*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kennan, G. F. (2012). *American diplomacy*. University of Chicago Press.
- Kondrakiewicz, D. (2021). *Prognozowanie i symulacje międzynarodowe*. Lublin.
- Kurlantzick, J. (2022). *Beijing's Global Media Offensive: China's Uneven Campaign to Influence Asia and the World*. Oxford University Press.
- Lakatos, I., & Feyerabend, P. (2019). *For and against method: including Lakatos's lectures on scientific method and the Lakatos-Feyerabend correspondence*. University of Chicago Press.
- Lakatos, I., Worrall, J., & Currie, G. (1979). *The methodology of scientific research programmes: philosophical papers*. Cambridge University Press.
- Lee, H. Y. (2020). The politics of the Chinese cultural revolution. In *The Politics of the Chinese Cultural Revolution*. University of California Press.
- Li, Mingjiang (ed.). (2009). *Soft Power: China's Emerging Strategy in International Politics*. Lanham: Lexington Books.
- Lieberthal, K., & Oksenberg, M. (1988). *Policy making in China: Leaders, structures, and processes*. Princeton University Press.
- MacFarquhar, R. (1966). *The hundred flowers campaign and the Chinese intellectuals*. New York: Praeger.
- Mackinder, H. J. (1962). *Democratic ideals and reality* (No. 184). Diane Publishing.
- McGregor, R. (2012). *The party: The secret world of China's communist rulers*. Harper.
- Mearsheimer, J. J., & Alterman, G. (2001). *The tragedy of great power politics*. WW Norton & Company
- Mierzejewski, D. J. (2011). *Bezpieczeństwo europejskie w warunkach globalizacyjnych*. Toruń. Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Morgenthau, H. J. (1947). *Scientific man vs. power politics*. Latimer House Limited.
- Nye Jr, J. S. (2008). *The powers to lead*. Oxford University Press.
- Nye Jr, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public affairs.
- Nye Jr, J. S. (2003). *The paradox of American power: Why the world's only superpower can't go it alone*. Oxford University Press.
- Nye, J. S. (2011). *The future of power*. Public Affairs.
- Nye, J. S., & Welch, D. A. (2014). *Understanding global conflict & cooperation: intro to theory & history*. Pearson Education.
- Pajewski, J. (1959). „Mittleuropa”: studia z dziejów imperializmu niemieckiego w dobie pierwszej wojny światowej (No. 27). Instytut Zachodni.
- Pronińska, K. L. (2012). *Bezpieczeństwo energetyczne w stosunkach UE-Rosja*. Elipsa.
- Ramo, J. C. (2004). *The Beijing consensus*. London: Foreign Policy Centre.

- Romer, E. (1989). *Pamiętnik paryski, 1918–1919*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Shambaugh, D. L. (2013). *China goes global: The partial power* (Vol. 111, p. 120). Oxford: Oxford University Press.
- Stambach, A. (2014). *Confucius and crisis in American universities: Culture, capital, and diplomacy in US public higher education*. Routledge.
- Studnicki, W. (2019). *O przymierze z Niemcami*. Kraków. Wydawnictwo Universitas.
- Swedberg, R., & Weber, M. (1999). *Essays in economic sociology*. Princeton: Princeton University Press.
- Waltz, K. N. (2010). *Theory of international politics*. Waveland Press.
- Wang, Y. (2016). *Inicjatywa „Jeden Pas i Jedna Droga”*. Co rozwój Chin oznacza dla świata, Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Wang, H. (1990). *Corruption and Anti-corruption: Foreign Research on Contemporary Corruption*. Shanghai: Shanghai People's Press.
- Wang, H. (1991). *America against America*. Shanghai: Shanghai People's Publishing House.
- Weber, M. (1920). *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie* (Vol. 1). Mohr.
- Weber, M. (2004). *Racjonalność, władza, odczarowanie*. M. Holona (wybór, wstęp, przekład). Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Weber, M. (2009). *The theory of social and economic organization*. Simon and Schuster.
- Weber, M., & Lachowska, D. (2002). *Gospodarka i społeczeństwo: zarys socjologii rozumiejącej*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Weber, M., & Kalberg, S. (2013). *The Protestant ethic and the spirit of capitalism*. Routledge.
- Xunzi, A. (2016). *Translation and Study of the Complete Works*. Vol. I, II, III. Transl. John Knoblock. Stanford: Stanford University Press, 1988, 1990, 1994. Xunzi. Xunzi: The Complete Text. Trans. Eric Hutton. Princeton: Princeton University Press.
- Yan, X. (2013). *Ancient Chinese thought, modern Chinese power*. Princeton University Press.
- Yang, G. (2016). The red guard generation and political activism in China. In *The Red Guard Generation and Political Activism in China*. Columbia University Press.

4. Artykuły naukowe

- Ágnes, B. (2018). Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. Századi geopolitikai stratégiák összefüggései. *Külgügyi Szemle*, 17(2), 122–144.
- Barnett, M., & Duvall, R. (2005). Power in international politics. *International organization*, 59(1), 39–75.
- Bernatowicz, G. (2000). Inicjatywa Środkowoeuropejska. W: *Europejskie struktury współpracy, Informator*, red. S. Parzymies, 215–232. Warszawa.
- Blanchard, J. M. F. (2021). Belt and Road Initiative (BRI) blues: Powering BRI research back on track to avoid choppy seas. *Journal of Chinese Political Science*, 26, 235–255.
- Благодар, Ю. Г. (2021). СОВРЕМЕННЫЕ РОССИЙСКИЕ НАУЧНЫЕ ЖУРНАЛЫ КАК КАНАЛ ТРАНСЛЯЦИИ И ИНФОРМАЦИИ В ГОСУДАРСТВАХ ВОСТОКА

- (ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЗОР). *Современные тенденции кросс-культурных коммуникаций*, 32–38. <https://kubstu.ru/data/celist/CEM2157.pdf>
- Bo, Z. (2004). Hu Jintao and the CCP's ideology: A historical perspective. *Journal of Chinese Political Science*, 9(2), 27–45. https://www.researchgate.net/publication/225733571_Hu_Jintao_and_the_CCP's_ideology_A_historical_perspective
- Brown, K. (2018). The anti-corruption struggle in Xi Jinping's China: an alternative political narrative. *Asian Affairs*, 49 (1), 1–10. https://kclpure.kcl.ac.uk/ws/portalfiles/portal/87344339/The_Anti_Corruption_Struggle_BROWN_Publishedonline15February2018_GREEN_AAM.pdf
- Cabestan, J. P. (2009). China's foreign-and security-policy decision-making processes under Hu Jintao. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(3), 63–97.
- Cabestan, J. P. (2021). China's foreign and security policy institutions and decision-making under Xi Jinping. *The British Journal of Politics and International Relations*, 23(2), 319–336.
- Cerami, J. R., Harber, M. (2011). Power Rules: How Common Sense Can Rescue American Foreign Policy. *Parameters*, 41(2), 95–97.
- Chan, H. K., Dai, J., Wang X., & Lacka, E. (2019). Logistics and supply chain innovation in the context of the Belt and Road Initiative (BRI). *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 132, 51–56.
- Chang Li, H., Mirmirani, S., & Ilacqua, J. A. (2009). Confucius Institutes: Distributed leadership and knowledge sharing in a worldwide network. *The Learning Organization*, 16(6), 469–482.
- Chang, C. Y. (1980). Overseas Chinese in China's policy. *The China Quarterly*, 82, 281–303.
- Chang, Y. Y. (2019). Understanding the Belt and Road Initiative (BRI): An Initiative to Make China Great Again? *European Journal of East Asian Studies*, 18(1), 7–35.
- Chee-Beng, T. (2022). *China and Chinese Overseas: A Softer Soft power Policy Needed?* <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2022-22-china-and-chinese-overseas-a-softer-soft-policy-needed-by-tan-chee-beng/>
- Chen, C. C., Colapinto, C., & Luo, Q. (2010). China Radio International in the digital age: Propagating China on the global scenario. *Global Media Journal*, 9(16), 1–15.
- Chen, X. P., Chen, C. C. (2004). On the intricacies of the Chinese guanxi: A process model of guanxi development. *Asia Pacific Journal of Management*, 21(3), 305–324.
- Cheng, J. Y. S., Zhang, F. W. (1999). Chinese foreign relation strategies under Mao and Deng: a systematic and comparative analysis. *Kasarinlan: Philippine Journal of Third World Studies*, 14(3), 91–114.
- Cheung, T. M. (2015). 3. The Riddle in the Middle: China's Central Military Commission in the Twenty-first Century. *PLA Influence on China's National Security Policymaking* (pp. 84–119). Stanford University Press.
- Chey, J. (2008). Chinese 'Soft power' – Cultural Diplomacy and the Confucius Institutes. *Sydney Papers*, 20(1), 32–46.

- Choonara, J. (2022). „The devastation of Ukraine: NATO, Russia and imperialism.” *International Socialism* 2 (174), 3–30.
- Chung, C. P. (2022). China’s Buddhist diplomacy under Xi Jinping: A preliminary investigation. *East Asia*, 1–20.
- Creutzfeldt, B. (2012). ‘Theory Talk #51: Yan Xuetong on Chinese Realism, the Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, Theory Talks, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html> (28-11-2012).
- Cunningham-Cross, L., Callahan, W. A. (2011). Ancient Chinese power, modern Chinese thought. *Chinese Journal of International Politics*, 4(4), 349–374.
- d’Encausse, H. C. (1978). Party and Federation in the USSR: The Problem of the Nationalities and Power in the USSR. *Government and Opposition*, 13(2), 133–150.
- Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioral science*, 2, 201–215.
- Dillon, M. (2013). Hunger and hoarders. *TLS. Times Literary Supplement*, (5747), 27–28.
- Doolin, D. J., Golas, P. J. (1964). On Contradiction in the Light of Mao Tse-tung’s Essay on “Dialectical Materialism”. *The China Quarterly*, 19, 38–46.
- Dorn, J. A. (2007). Adam Smith in China. *FREEMAN-NEW SERIES-FOUNDATION FOR ECONOMIC EDUCATION-*, 57(4), 11. <https://fee.org/articles/adam-smith-in-china/>
- Dotson, J. (2019). The United Front Work Department goes global: the worldwide expansion of the Council for the Promotion of the Peaceful Reunification of China. *China Brief Jamestown Foundation*, 19(9), 14–20.
- Егоров, В. Г., Штоль, В. В. (2019). Историко-культурные основания российско-китайского сотрудничества. *Международная жизнь*, (12), 118–129.
- Fang, D. R., & Tian M. (2023, October). Comparing the Ideology of Wang Huning and Mikhail Andreyevich Suslov to Understand the Current Circumstance of Chinese Ideology. *PSA Annual Conference*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4282807
- Fewsmith, J. (2004). Promoting the scientific development concept. *China Leadership Monitor*, 11(30), 1–10.
- Fiskesjö, M. (2015). Stockholm University terminating its Confucius Institute. *Humanities and Social Sciences Online*. <https://networks.h-net.org/node/22055/discussions/56521/stockholm-university-terminating-its-confucius-institute>
- Fiszer, J. M. (2022). „Will China take over the world in the middle of the 21st century?” *Studia Polityczne*. 50 (1), 11–34. <https://doi.org/10.35757/STP.2022.50.1.01>.
- Flockhart, T. (2010). Europeanization or EUroization? The transfer of European norms across time and space. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 48(4), 787–810.
- Flockhart, T. (2016). The coming multi-order world. *Contemporary Security Policy*, 37(1), 3–30.
- Flockhart, T. (2018). A multi-order world? *RSA Journal*, 164(3 (5575)), 26–31.
- Flockhart, T., & Korosteleva, E. A. (2022). War in Ukraine: Putin and the multi-order world. *Contemporary Security Policy*, 43(3), 466–481.

- Fravel, M. T. (2015). China's New Military Strategy: 'Winning Informationized Local Wars'. *China Brief*, 15(13), 3–7.
- Fukuyama, F. (2015). *The end of history?* Routledge. 16–27.
- Fulda, A. (2021). Für einen Paradigmenwechsel in der deutschen Chinapolitik. *China. Table*. <https://bit.ly/3B3qiID>.
- Fulda, A., Missal, D. (2022). Mitigating threats to academic freedom in Germany: the role of the state, universities, learned societies and China. *The International Journal of Human Rights*, 26(10), 1803–1821.
- Gacek, Ł. (2017). Odbudowa i stabilizacja sytuacji w Afganistanie przez Chiny w ramach inicjatywy Nowego Jedwabnego Szlaku. W: Gacek, Ł. Kwieciński R. & Trojnar, E. (red.), *Blżej Azji. Współczesne wyzwania dla bezpieczeństwa* (s. 89–103). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR.
- Gacek, Ł. (2022). Polityka Unii Europejskiej wobec Chin: priorytety, wartości i wyzwania. *Rocznik Strategiczny* (27), 440–461.
- Gawlikowski, K. (2006). *Kluczowy moment wpływu Chin na losy Polski – przyczynek do historii stosunków polsko-chińskich, 1956 – Polski Październik w polityce światowej, pod red. Jana Rowińskiego, przy współpracy Tytusa Jaskułowskiego, PISM*, w: „Azja-Pacyfik”, t. 11/2008, 280–291.
- Gill, B., Huang, Y. (2006). Sources and limits of Chinese 'soft power'. *Survival*. Vol. 48, Iss. 2. pp. 17–36.
- Glaser, B. S., Murphy, M. E. (2009). *Soft power with Chinese characteristics. Chinese soft power and its implications for the United States*, 10–26.
- Glenn, J. (2009). Realism versus strategic culture: Competition and collaboration? *International Studies Review*, 11(3), 523–551.
- Grajewski, A. (1996). Grupa Wyszehradzka– narodziny i zmierzch.”. *Przełąd Polityczny*, (32), 12–14.
- Groot, G. (2018). The rise and rise of the United Front Work Department under Xi, *China Brief*, 14–17.
- Groot, G. (2021). The CCP's united front work department: Roles and influence at home and abroad. In *The Routledge Handbook of Chinese Studies*, Routledge, 41–55.
- Guan, G. (2022). Thirty years of China–Russia strategic relations: achievements, characteristics and prospects. *China International Strategy Review*, 4(1), 21–38.
- Guzzini, S. (1993). Structural power: the limits of neorealist power analysis. *International Organization*, 47(3), 443–478.
- Habowski, M. (2016). Elementy zmiany i kontynuacji w polityce Rzeczypospolitej Polskiej wobec Chińskiej Republiki Ludowej po 2015 r. *Dyplomacja i Bezpieczeństwo*, 165–181.
- Hala, M. (2019). United Front Work by Other Means: China's "Economic Diplomacy" in Central and Eastern Europe. *China Brief Volume 19(9)*. <https://jamestown.org/program/united-front-work-by-other-means-chinas-economic-diplomacy-in-central-and-eastern-europe/>

- Hála, M., Lulu, J. (2019). Lost in translation: ‘Economic diplomacy’ with Chinese characteristics. *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/en/lost-intranslation-economic-diplomacy-with-chinese-characteristics>.
- Halecki, O. (1944). The Historical Role of Central-Eastern Europe. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 232(1), 9–18.
- Hartig, F. (2012). Cultural diplomacy with Chinese characteristics: The case of Confucius Institutes in Australia. *Communication, politics & culture*, 45(2), 256–276.
- He, K., Li, M. (2020). Understanding the dynamics of the Indo-Pacific: US–China strategic competition, regional actors, and beyond. *International Affairs*, 96(1), 1–7.
- Hilz, W. (2007). Hans J. Morgenthau, Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace, New York 1948. In *Schlüsselwerke der Politikwissenschaft*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, 310–314.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 2–26. DOI: <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
- Hofstede, G. H., Hofstede, G., Arrindell, W. A. (1998). *Masculinity and Femininity: The Taboo Dimension of National Cultures*. Thousand Oaks: Sage.
- Hofstede, G., Minkov, M. (2010). Long-versus short-term orientation: new perspectives. *Asia Pacific Business Review*, 16(4), 493–504. DOI: <https://doi.org/10.1080/13602381003637609>
- Hongbiao, Y. (1996). Ideological and political tendencies of factions in the red guard movement. *Journal of Contemporary China*, 5(13), 269–280.
- Hooijmaaijers, B. (2019). Blackening skies for Chinese investment in the EU? *Journal of Chinese Political Science*, 24, 451–470.
- Horsley, J. (2021). It’s time for a new policy on Confucius institutes. *Brookings Institute*. <https://www.brookings.edu/articles/its-time-fora-new-policy-on-confucius-institutes>
- Hu, W. (2016). Xi Jinping’s ‘Big Power Diplomacy’ and China’s Central National Security Commission (CNSC). *Journal of Contemporary China*, 25(98), 163–177.
- Hu, W. (2019). Xi Jinping’s ‘major country diplomacy’: The role of leadership in foreign policy transformation. *Journal of Contemporary China*, 28(115), 1–14.
- Hughes, C. R. (2014). Confucius Institutes and the university: distinguishing the political mission from the cultural. *Issues and Studies*, 50(4), 45–83.
- Huntington, S. P. (2000). The clash of civilizations? *Culture and politics*. New York: Palgrave Macmillan, 99–118.
- Jakimów, M. (2019). Desecuritisation as a *soft power* strategy: the Belt and Road Initiative, European fragmentation and China’s normative influence in Central-Eastern Europe. *Asia Europe Journal*, 17(4), 369–385.
- Jerdén, B., Bohman, V. (2019). China’s propaganda campaign in Sweden, 2018–2019. *UI brief* <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2019/ui-brief-no.-4-2019.pdf>

- Jie, Y., Ridout, L. (2021). Who decides China's foreign policy. *The role of central government, provincial-level authorities and state-owned enterprises. Chatham House, Briefing Paper, Asia-Pacific Programme*. <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-10/2021-11-01-who-decides-chinas-foreign-policy-jie-et-al.pdf.pdf>
- Joffe, J. (1982). Europe and America: The Politics of Resentment (Cont'd). *Foreign Affairs.*, 61. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1983-02-01/europe-and-america-politics-resentment-contd>
- Johnson, C. K., Kennedy S., Qiu, M. (2017). Xi's signature governance innovation: the rise of Leading Small Groups. *Center for Strategic and International Studies*, 211–258.
- Johnston, A. I. (1995). Thinking about strategic culture. *International security*, 19(4), 32–64.
- Joske, A. (2022). Secret police: The Ministry of Public Security's clandestine foreign operations, *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2022/01/mps0.pdf>
- Jureńczyk, Ł. (2018). Chińska Republika Ludowa wobec programu nuklearnego Iranu po zimnej wojnie. *Humanities and Social Sciences*, 25(1), 33–47.
- Jureńczyk, Ł. (2018). Polityczno-wojskowy wymiar rywalizacji między Chińską Republiką Ludową a Stanami Zjednoczonymi Ameryki w XX i XXI wieku. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K–Politologia*, 24(2), 9–27.
- Jureńczyk, Ł. (2019). The Attitude of the People's Republic of China towards the Annexation of Crimea by the Russian Federation in the Context of Attachment to the Principles of Foreign Policy. *Humanities and Social Sciences*, 26(1), 30–38.
- Jureńczyk, Ł. (2020). Analysing China's "Angola Model": A Pattern for Chinese Involvement in Africa? *The Strategic Review for Southern Africa*, 42(2), 43–61.
- Jureńczyk, Ł. (2023). The importance of the United States in Poland's military security policy in the context of the war in Ukraine. *Nowa Polityka Wschodnia*, 36 (1), 56–68. <https://czasopisma.marszalek.com.pl/images/pliki/npw/36/npw3603.pdf>
- Kaczmarek, M., Jakóbcowski, J. (2015). Chiny–Europa Środkowo-Wschodnia: "16+ 1" widziane z Pekinu. *Komentarze Ośrodka Studiów Wschodnich*, 166. <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-14/chiny-europa-srodkowo-wschodnia-161-widziane-z-pekinu>
- Karásková, I. (2019). How China influences media in Central and Eastern Europe. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2019/11/how-china-influences-media-in-central-and-eastern-europe/>
- Kącka, K. (2012). Anna Wojciuk, Dylemat potęgi. Praktyczna teoria stosunków międzynarodowych, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010, pp. 2861. *Przegląd Strategiczny*, (2), 194–199.
- Kennedy, S. (2010). The myth of the Beijing Consensus. *Journal of contemporary China*, 19(65), 461–477.
- Kołąkowski, A. (1996). Wykłady z filozofii dziejów Georga Wilhelma Friedricha Hegla. *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, 20(4), 111–127.

- Kozłowski, K. (2018). The New Silk Road and Central Europe: Eurasian Integration with Chinese Characteristics. *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, 16(3), 131–146.
- Kurlantzick, J. (2006). *China's charm: Implications of Chinese soft power*. https://carnegieendowment.org/files/PB_47_FINAL.pdf
- Lai, K. P., Lin, S., Sidaway, J. D. (2020). Financing the Belt and Road Initiative (BRI): Research agendas beyond the “debt-trap” discourse. *Eurasian Geography and Economics*, 61(2), 109–124.
- Lampton, D. M. (2015). Xi Jinping and the National Security Commission: policy coordination and political power. *Journal of Contemporary China*, 24(95), 759–777.
- Le Corre, P. (2018). China's rise as a geoeconomic influencer: Four European case studies. *Carnegie Endowment for International Peace*. <https://carnegieendowment.org/2018/10/15/china-s-rise-as-geoeconomic-influencer-four-european-case-studies-pub-77462>
- Li, C. (2006). Think national, blame local: central-provincial dynamics in the Hu era. *China Leadership Monitor*, 17(1), 1–24.
- Li, C. (2009). The Chinese Communist Party: recruiting and controlling the new elites. *Journal of Current Chinese Affairs*, 38(3), 13–33.
- Li, H. (2022). „The ‚Indo-Pacific‘: Intellectual Origins and International Visions in Global Contexts.” *Modern Intellectual History* 19(3): 807–833. <https://doi.org/10.1017/S1479244321000214>.)
- Li, L. (2018). China's manufacturing locus in 2025: With a comparison of “Made-in-China 2025” and “Industry 4.0”. *Technological Forecasting and Social Change*, 135, 66–74.
- Li, X., Worm, V. (2011). Building China's *soft power* for a peaceful rise. *Journal of Chinese Political Science*, 16, 69–89.
- Liu, S. X. (2016). Innovation design: made in China 2025. *Design Management Review*, 27(1), 52–58
- Liu, X. (2019). So similar, so different, so Chinese: Analytical comparisons of the Confucius institute with its western counterparts. *Asian Studies Review*, 43(2), 256–275.
- Lizhi, Q. (2022). The geopolitical origins of Russian strategic culture and its enlightenment in China. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Международные отношения*, 15(4), 367–389.
- Lovering, J., Leyshon, A., Johnson, L. C. (1990). Reviews: Planned to Death: The Annihilation of a Place Called Howdendyke, Scientific Realism and Socialist Thought, Labour, Environment and Industrial Change, Accommodating Inequality: Gender and Housing. *Sage Journals*. 241–248.
- Lower Farnham Road, Aldershot, Hants. GU12 4DY. *The China Quarterly*, 114, 301–301.
- Lulu, J. (2022) Propaganda and beyond: A note on the 2020 Confucius Institute reform. *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/en/propaganda-and-beyond-a-note-on-the-2020-confucius-institute-reform/>
- Lulu, J., Jirouš, F. (2022). Back to the Cheka The Ministry of Public Security's political protection work. *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2022/02/mps1.pdf>

- Luo, Y. (1997). Guanxi: Principles, philosophies, and implications. *Human systems management*, 16, 43–52.
- Lyons, N. S. (2021). The Triumph and Terror of Wang Huning. *Palladium*. <https://www.palladiummag.com/2021/10/11/the-triumph-and-terror-of-wang-huning/>
- Łoś-Nowak, T. (2015). Edward Haliżak, Jacek Czaputowicz (red.), Teoria realizmu w nauce o stosunkach międzynarodowych. Założenia i zastosowanie badawcze. *Stosunki Międzynarodowe*, 51(1), 241–246.
- Mackinder, H. J. (2014). The geographical pivot of history. *Geopolitics: An introductory reader*, 32–36.
- Magocsi, P. R. (2005). Eastern, East-Central, or Central Europe: Where is it and What is it. *Calendar-Almanac National Slovak Society of the USA*, 113, 128–140.
- Mako, W. P., Chunlin, Z. (2004). State equity ownership and management in China: Issues and lessons from international experience. *Conference Policy Dialogue on Corporate Governance in China, Shanghai, February 25–26, 2004*. <https://www.oecd.org/daf/ca/corporate-governanceofstate-ownedenterprises/31226002.pdf>
- Matura, T. (2012). The Pattern of Chinese Investments in Central Europe. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/281208674_The_Pattern_of_Chinese_Investment_in_Central_Europe
- Mearsheimer, J. J. (1990). Back to the future: Instability in Europe after the Cold War. *International Security*, 107–158.
- Morgenthau, H. J. (1951). In Defense of the National Interest: A Critical Examination of American. *Foreign Policy*, 261–284.
- Morgenthau, H. J., Thompson, K. W., Clinton W. D. (1985). Politics among nations: The struggle for power and peace. *PBworks*. <http://saldanha.pbworks.com/f/Morgenthau.Politics+Among+Nations.pdf>
- Mulvenon, J. (2009). Chairman Hu and the PLA's 'new historic missions'. *China Leadership Monitor*, 27(Winter), 1–11.
- Mulvenon, J. (2018). And then there were seven: The new, slimmed-down central military commission. *China Leadership Monitor*, 56. <https://www.hoover.org/research/and-then-there-were-seven-new-slimmed-down-central-military-commission>
- Nedelka, A. F. T. M. E., Pogátsa, Z. (2014). Hungarian–chinese relations: foreign trade and investments. *Faculty of International Relations*, 96. https://www.academia.edu/85936153/Hungarian_Chinese_Relations_Foreign_Trade_and_Investments
- Ni, A. J. (2023). The Chinese Economy at The Crossroads and The Uncertain Future of the “China Model”. *Advances in Social Sciences Research Journal*, 10(2). https://www.researchgate.net/publication/368364808_The_Chinese_Economy_at_The_Crossroads_and_The_Uncertain_Future_of_the_China_Model
- Niall, F. (2003). Think Again: Power. *Foreign Policy*, (134), 18–24.

- Nye Jr, J. S. (2008). Public diplomacy and *soft power*. *The annals of the American academy of political and social science*, 616(1), 94–109.
- Nye Jr, J. S. (2010). The futures of American power-dominance and decline in perspective. *Foreign Aff.*, 89, 2–12.
- Nye, J. S. (2012). China and soft power. *South African Journal of International Affairs*, 19(2), 151–155.
- Nye, J. S. (2023). *Soft power*. In *Soft Power and Great-Power Competition: Shifting Sands in the Balance of Power Between the United States and China*. Singapore: Springer Nature Singapore, 3–15.
- Patapan, H., Wang, Y. (2018). The hidden ruler: Wang Huning and the making of contemporary China. *Journal of Contemporary China*, 27(109), 47–60.
- Peters, M. A. (2017). The Chinese Dream: Xi Jinping thought on Socialism with Chinese characteristics for a new era. *Educational Philosophy and Theory*, 49(14), 1299–1304.
- Pezzutto, S. (2019). Confucianism and capitalist development: from max Weber and orientalism to Lee Kuan Yew and new confucianism. *Asian Studies Review*, 43(2), 224–238.
- Pleschova, G., Fuerst, R. (2015). Mobilizing overseas Chinese to back up Chinese diplomacy: the case of president Hu Jintao's visit to Slovakia in 2009. *Problems of Post-Communism*, 62(1). <https://www.iir.cz/mobilizing-overseas-chinese-to-back-up-chinese-diplomacy>
- Potulski, J. (2016). Inicjatywa” Jeden Pas i Jedna Droga”. Co Rozwój Chin oznacza dla świata. *Nowa Polityka Wschodnia*, 257–261.
- Radov, S. (2018). China's Confucius Institutes: Promoting Language or Reputation? *Sino-Platonic Papers*, 83–98.
- Rea, K. W. (1975). Peking and the Brezhnev doctrine. *Asian Affairs: An American Review*, 3(1), 22–30.
- Rogoża, J. (2021). *Żniwo pandemii, kryzys demograficzny w Rosji*. <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2021-02-16/zniwo-pandemii-kryzys-demograficzny-w-rosji>
- Rolland, N. (2019). Mapping the footprint of Belt and Road influence operations. Présentation au colloque «Mapping China's footprint in the world II», organisé par Sinopsis et l'Institut oriental de l'Académie tchèque des sciences (Vol. 12). *Sinopsis*. <https://sinopsis.cz/wp-content/uploads/2019/08/rollandbri.pdf>
- Romeo, F. (2019). The Hard Side of CCP's *Soft power*: Confucius Institute. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations*, 5(2), 793–798.
- Russo, A. (2005). The conclusive scene: Mao and the Red Guards in July 1968. *Positions: east asia cultures critique*, 13(3), 535–574.
- Sahlins, M. (2013). China U. *The Nation*. <https://www.thenation.com/article/archive/china-u/>
- Salamin, G., Megyesi, Z., Klemensits, P. (2021). Az Eurázsia-narratíva kibontakozásának vizsgálata a magyar kormányzati nyilatkozatok és fejlesztéspolitikai dokumentumok tükrében = the Evolution of the Eurasian Narrative in Hungary in the Light of Government Statements Examining and Development Policy Documents. *Külügyi Szemle*, 20(3), 171–198.

- Sano, J. (2021). The Reality of China's Belt and Road Initiative (BRI) from a Numerical Perspective —Promote BRI for the Purpose of Increasing “pro-China” Countries. *Sage Journals*. <https://www.jri.co.jp/MediaLibrary/file/english/periodical/rim/2021/79.pdf>
- Schluchter, W. (2014). ‚How Ideas become Effective in History’ Max Weber on Confucianism and Beyond. *Max Weber Studies*, 14(1), 11–31.
- Selezneva, N. (2021). Restructuring of the Office of Chinese Language Council International (Hanban): The Fate of the Confucius Institutes. *Problemy Dalnego Vostoka*, (2), 166–176.
- Servoise, R. (1992). Joseph S. Nye. Bound to Lead. The Changing Nature of American Power. *Politiqueétrangère*, 57(1), 188–189.
- Shambaugh, D. (2015). China's soft-power push: The search for respect. *Foreign Affairs*, 94(4), 99–107.
- Shambaugh, D. (2017). China's propaganda system: Institutions, processes and efficacy. *Critical readings on the communist party of China (4 Vols. Set)* (pp. 713–751). Brill.
- Sharma, Y. (2021) New row over Confucius Institutes' role on campuses. *University World News*. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20211029094715105>
- Shek, C. (2019). Aiming for the Top: Can China Escape the Middle Income Trap? *CKGSB Knowledge Magazine*. <http://knowledge.ckgsb.edu.cn/2019/05/23/chinese-economy/china-middle-income-trap/>
- Shukuralieva, N. (2015). Official Memory and Legitimization in Kyrgyzstan. The Revolutionary Past in the Public Statements of President Kurmanbek Bakiyev after 2005. *The Centre For European Studies at Lund University*. 131–149.
- Snyder, J. L. (1977). *The Soviet Strategic Culture. Implications for Limited Nuclear Operations*. Rand Corp Santa Monica Calif. <https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R2154.pdf>
- Starr, D. (2009). Chinese language education in Europe: the Confucius Institutes. *European Journal of Education*, 44(1), 65–82.
- Stiglitz, J. E. (2005). More instruments and broader goals: moving toward the post-Washington consensus. In *Wider perspectives on global development* (pp. 16–48). London: Palgrave Macmillan.
- Stokes, J. (2015). China's Road Rules. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2015-04-19/chinas-road-rules>
- Sun, L. (2018). Developments and New Approaches of Internationalizing China's Media: A Case Study of China Global Television Network (CGTN) in Witness Perspective. *Global Media Journal*, 16(31), 1–5.
- Svensson, C. (2019). Frames, Discursive Practices, and Bilateral Relations: The Gui Minhai Case in Chinese and Swedish Media. *LUP Students Papers*. <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/9032774>
- Szczepaniak, M. (1995). Problemy transformacji wewnętrznej i integracji ekonomicznej państw Grupy Wyszehradzkiej, [w:] *Zeszyty Naukowe AE w Poznaniu*, seria I, z. 232. s. 130–132.

- Szczepaniak, M. (1996). Współpraca gospodarcza państw Grupy Wyszehradzkiej. Trzy lata funkcjonowania CEFTA, *Przegląd Zachodni*, 45–76.
- Szczudlik-Tatar, J. (2010). Stosunki polsko-chińskie (2004–2009) – główne problemy. *Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej* (01), 333–348.
- Tertais, B. (2022). *Why Ukraine Matters to Russia: The Demographic Factor*. <https://www.institutmontaigne.org/en/blog/why-ukraine-matters-russia-demographic-factor>
- Throntveit, T. (2011). The fable of the fourteen points: Woodrow Wilson and national self-determination. *Diplomatic History*, 35(3), 445–481.
- Troxler, K. Y. M. (2022). Small yet influential: China’s Leading Small Groups. *SIGA Blokpost*. <https://www.globalaffairs.ch/2022/02/01/small-yet-influential-china-s-leading-small-groups/>
- Tsai, W. H., Zhou, W. (2019). Integrated fragmentation and the role of leading small groups in Chinese politics. *The China Journal*, 82(1), 1–22.
- Tsinghua School of International Relations, and the Impossibility of Harmony’, *Theory Talks*, <http://www.theory-talks.org/2012/11/theory-talk-51.html>
- Tsou, T., Halperin, M. H. (1965). Mao Tse-tung’s revolutionary strategy and Peking’s international behavior. *American Political Science Review*, 59(1), 80–99.
- Tsymburskiy, V. L. (1999). Geopolitika dlia evraziiskoi Atlantidy. *Pro et Contra*, 4(4). 151–186.
- Tsymburskiy, V. L. (1993). Ostrov Rossiya: Perspektivy rossiyskoy geopolitiki (Island Russia: Perspectives on Russian Geopolitics). *Polis*, 5. 6–24.
- Turcsányi, R. Q., Sedláková, R., Šimalčík, M., Kironská, M. (2020). Czech public opinion on China in the age of COVID-19. *Olomouc: Palacký University Olomouc*. <https://sinofon.cz/wp-content/uploads/2020/12/CZ-poll-report-1-1.pdf>
- Turcsányi, R., Qiaoan, R. (2020). Friends or foes? How diverging views of communist past undermine the China-CEE ‘16+ 1 platform’. *Asia Europe Journal*, 18(3), 397–412.
- Van Slyke, L. P. (1970). The United Front in China. *Journal of Contemporary History*, 5(3), 119–135.
- Vangeli, A. (2015). China’s New Silk Road and its impact on Sino-European relations, *EU-China Observer*, 20–26.
- Vasquez, J. A. (1997). The realist paradigm and degenerative versus progressive research programs: An appraisal of neotraditional research on Waltz’s balancing proposition. *American Political Science Review*, 91(4), 899–912.
- Venaik, S., Brewer, P. (2010). Avoiding uncertainty in Hofstede and GLOBE. *Journal of International Business Studies*, 41(8), 1294–1315. DOI: <https://doi.org/10.1057/jibs.2009.96>
- Visnovitz, P., Jenne, E. K. (2021). Populist argumentation in foreign policy: the case of Hungary under Viktor Orbán, 2010–2020. *Comparative European Politics*, 19, 683–702.
- Waltz, K. N. (2014). Anarchic orders and balances of power. *Realism Reader*. Routledge. 113–123.
- Wang, H. (1988). An Economic Analysis of the Reform of China’s Political-Administrative System’. *Shehui Kexue Zhanxian (Social Sciences Frontline)*, 2, 107–115.

- Wang, H. (1988). The Changing Structure of Chinese POLITICAL Culture. *Fudan Journal (Social Sciences Edition)*, 54(03), 55–64.
- Wang, H. (1989). China: Social quality and new political order. *Chinese.] Social Sciences*, 6, 20–25.
- Wang, H. (1993). Culture as national soft power: soft power. *Journal of Fudan University (Social Science Edition)*, 3, 91–96.
- Wang, Y. (2008). Public Diplomacy and the Rise of Chinese Soft power. *The Annals of the American Academy*. Vol. 616, 257–273.
- Wang, Y. (2018). Meet The Mastermind Behind Xi Jinping’s Power. *New Perspectives Quarterly*, 35(1), 15–18.
- Wang, Z. (2010). An Analysis of China’s ‘Small Group’ Political Model. *Yunnan Social Science*, 4, 14–8.
- Wendt, A. (1991). Bridging the theory/meta-theory gap in international relations. *Review of International Studies*, 17(4), 383–392.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics. *International organization*, 46(2), 391–425.
- Wilbur, S. (2007). *Jiang Zemin’s Three Represents: The Importance of the Important Thoughts*. American Association for Chinese Studies. https://www.google.com/search?q=Jiang%27s+%27Three+Represents%27+American+Association+for+Chinese+Studies&rlz=1C1FKPE_plPL975PL975&oq=Jiang%27s+%27Three+Represent-s%27++American+Association+for+Chinese+Studies&aqs=chrome..69i57.1272j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8
- Williamson, J. (2012). Is the “Beijing Consensus” now dominant? *Asia Policy*, (13), 1–16.
- Wolff, G. B. (2021). Germany’s foreign economic policy: four essential steps. *Bruegel-Blogs*. <https://www.bruegel.org/blog-post/germanys-foreign-economic-policy-four-essential-steps>
- Wu, T. (2017). Canadians’ Perception of Confucius Institutes: Culture Experience or Political Propaganda? 2017 3rd International Conference on Social Science and Higher Education. *Atlantis Press*. 404–407.
- Wuthnow, J. (2017). China’s New “Black Box”: Problems and Prospects for the Central National Security Commission. *The China Quarterly*, 232, 886–903.
- Xing, G. (2009). Hu Jintao’s Political Thinking and Legitimacy Building: A Post-Marxist Perspective. *Asian Affairs: An American Review*, 36(4), 213–226.
- Yan, X. (2006). The Path for China to Increase its “Soft power”. *China and World Affairs*, 2(1), <http://www.thinkinchina.asia/wp-content/uploads/3-ThePathforChinatoIncreaseitsSoftPower.pdf>
- Yan, X. (2008). Xun Zi’s thoughts on international politics and their implications. *Chinese Journal of International Politics*, 2(1), 135–165.
- Yan, X. (2011). How China Can Defeat America. *New York Times*, 20. <https://www.nytimes.com/2011/11/21/opinion/how-china-can-defeat-america>.

- Yan, X. (2020). Xunzi's and Kautilya's Thoughts on Inter-state Politics. *Strategic Analysis*, 44(4), 299–311.
- Yan, X., Jin, X. (2008). Sino-US Comparisons of *Soft power*". *Contemporary International Relations*, 18(2). http://www.tuiir.tsinghua.edu.cn/_local/D/8E/B9/B841802889BD6663E-4AB51B8799_14D75093_43C36.pdf?e=.pdf
- Yue, Z., Xinyi, W. (2018). Construction of China's *Soft power*: Comparing News Coverage of the Confucius Institute Project in China and US Media. *Global Media Journal*, 16(31), 1–9.
- Zaharna, R. S. (2011). Strategic Stakeholder Engagement in Public Diplomacy, paper presented at the International Studies Association Conference, Montreal, 15–19 March. *International Studies Association*. <https://ssrn.com/abstract=2194113> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2194113>
- Zaharna, R. S. (2011). The public diplomacy challenges of strategic stakeholder engagement. In *Trials of Engagement*, Brill Nijhoff, 201–229.
- Zanardi, C. (2016). China's *soft power* with Chinese characteristics: the cases of Confucius Institutes and Chinese naval diplomacy. *Journal of Political Power*, 9(3), 431–447.
- Zeng, J. (2019). Narrating China's belt and road initiative. *Global Policy*, 10 (2), 207–216.
- Zhang, D., Smith, G. (2017). China's foreign aid system: structure, agencies, and identities. *Third World Quarterly*, 38(10), 2330–2346.
- Zhang, F. (2012). The Tsinghua approach and the inception of Chinese theories of international relations. *Chinese Journal of International Politics*, 5(1), 73–102.
- Zhang, K. H. (2023). US-China Economic Links and Technological Decoupling. *The Chinese Economy*, 1–13.
- Zhao, J., Jing, Y. (2019). The governance of China's foreign aid system: Evolution and path dependence. *Public Administration and Development*, 39(4–5), 182–192.
- Zhao, T., Leibold, J. (2020). Ethnic Governance under Xi Jinping: The Centrality of the United Front Work Department & Its Implications. *Journal of Contemporary China*, 29(124), 487–502.
- Zhao, Y. (2014). Toward International Harmony: The Role of Confucius Institutes in China's *Soft power* Effort. *China Media Research*, 10(1). <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3A-gcd%3A3%3A20914019/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3A-gcd%3A94426339&crl=c>
- Zhihua, S., Danhui, L. (2006). Kryzys w Polsce 1956 r. i stosunki polsko chińskie- widziane z Pekinu, [w:] *Polski Październik 1956 w polityce światowej*, red. J. Rowiński, Warszawa. 455–462.
- Zhong, Y. (2016), *The Importance of the Malacca Dilemma in the Belt and Road Initiative*, „Journal of Policy Science” 10. 85–109.
- Zhu, Y. (2022). China's 'new cultural diplomacy' in international broadcasting: branding the nation through CGTN Documentary. *International Journal of Cultural Policy*, 28(6), 671–683.

Zweig, D. (2016). Modeling „resource diplomacy” under hegemony. The triangular nature of Sino-US energy relations [w:] *Sino-U.S. Energy Triangles: Resource Diplomacy Under Hegemony*, Zweig D., Hao Yufan (red.), Routledge, 38–54.

5. Raporty i analizy

Armitage, R. L., Nye, J. S. (2007). CSIS Commission on Smart Power: A smarter, more secure America. *CSIS*. <https://carnegieendowment.org/files/csissmartpowerreport.pdf>

Bachulska, A. (2022). Poland: Extensive ties, little results. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://academytracker.ceias.eu/articles/6yquKSFOjr8qAyMnRBKWck>

Berkes, R. (2022). Hungary: Welcomed and unchecked Chinese presence in academia. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://ceias.eu/hungary-welcomed-and-unchecked-chinese-presence-in-academia/>

Chen, Z. (2018). *Governing through the market: SASAC and the resurgence of central state-owned enterprises in China* (Doctoral dissertation, University of Birmingham). https://etheses.bham.ac.uk/id/eprint/8381/3/Chen_Zhiting18PhD.pdf

China Africa Research Initiative. (2018). *Chinese loans do Africa*. <http://www.sais-cari.org/research-chinese-loans-to-africa>

China’s Engagement with Latin America and the Caribbean. (2023). *Congressional Research Service*. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10982>

China’s Impact on the U.S. Education System. (2019). *U.S. Senate Permanent Subcommittee on Investigations*. [www.hsgac.senate.gov/imo/media/doc/PSI Report China’s Impact on the US Education System.pdf](http://www.hsgac.senate.gov/imo/media/doc/PSI%20Report%20China’s%20Impact%20on%20the%20US%20Education%20System.pdf).

China-Europe Academic Engagement Tracker. (2022). *Central European Institute of Asian Studies*. <https://academytracker.ceias.eu>

China’s Confucius Institutes: An Inquiry by the Conservative Party Human Rights Commission. (2019). *Conservative Party Human Rights Commission*. https://web.archive.org/web/20191016144832/http://www.conservativehumanrights.com/news/2019/CPHRC_Confucius_Institutes_report_FEBRUARY_2019.pdf

Chinese FDI in Europe: 2019 Update. (2019). *Mercator Institute for China Studies*. <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2019-update>

Congressional Research Service. (2020). *China’s Engagement with Latin America and the Caribbean*. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10982/17>

Cox, C. (1999). *The Cox Report: US National Security and Military/Commercial Concerns With the People’s Republic of China* (Vol. 105, No. 851). Regnery Publishing <https://www.govinfo.gov/content/pkg/GPO-CRPT-105hrpt851/pdf/GPO-CRPT-105hrpt851-1-2.pdf>

Curic, A. Kalman, A. (2021). From Budapest to Belgrade: a railway line increases Chinese influence in the Balkans. *Investigate Europe*. <https://www.investigate-europe.eu/en/2021/from-budapest-to-belgrade-a-railway-line-increases-chinese-influence-in-the-balkans/>

- Das, N. (1976). A Fresh Look at China's Hundred Flowers Period. *China Report*, 12(5–6), 45–53. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/000944557601200507>
- de Weck, J. (2020). The Swiss Model vs. Swedish Model in Dealing with China. *Foreign Policy Research Institute*. <https://www.fpri.org/article/2020/05/the-swiss-model-vs-swedish-model-in-dealing-with-china/>
- Department of Defense. (2021). *Military and security developments involving the People's Republic of China 2021*. <https://media.defense.gov/2021/Nov/03/2002885874/-1/-1/0/2021-CM-PR-FINAL.PDF>.
- Drinhausen, K., Legarda, H. (2022). Comprehensive National Security» unleashed: How Xi's approach shapes China's policies at home and abroad. *Merics*. https://merics.org/sites/default/files/2022-09/Merics%20China%20Monitor%2075%20National%20Security_final.pdf
- European Commission. (2019). *EU-China – A strategic outlook*. <https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>
- European public opinion on China in the age of COVID-19. (2020). *Real Instituto Elcano*. <https://media.realinstitutoelcano.org/wp-content/uploads/2021/11/european-public-opinion-on-china-in-the-age-of-covid-19.pdf>
- Graham, E. J. (2014). Confucius institutes threaten academic freedom. *Academe*, 100(5), 4–5 <https://www.aaup.org/article/confucius-institutes-threaten-academic-freedom>
- Gruszczyński, B. (2016). *Chiński multilateralizm, studium porównawcze współpracy Chin z Afryką i Europą Środkowo-Wschodnią*. [Chinese multilateralism. Comparative study of Chinese cooperation with Africa and Central and Eastern Europe, M.A. Thesis, University of Lodz, 2016.]
- Hanemann, T., Huotari, M., Kratz, A. (2019). Chinese FDI in Europe: 2018 trends and impact of new screening policies. *Merics Papers on China*. Berlin: Merics and Rhodium Group. <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2018-trends-and-impact-new-screening-policies>
- Hussain, S. (2018). Politic-economic significance of Gwadar Port: Implications for regional integration. *Department of Political Science*. https://pr.hec.gov.pk/jspui/bitstream/123456789/9190/1/Sajid_Hussain_Political_Science_HSR_2018_HU_Mansehra_07.06.2018.pdf
- Institut on Mergers, Acquisitions and Aliances. (2010). *World class aspirations: The perceptions and the reality of China outbound investment*. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2010/10/china-outbound-investment-201010.pdf>
- Jin, Q. (1991). *Fall of Lin Biao: A Reappraisal*. University of Hawai'i at Manoa. <https://www.proquest.com/openview/694d9cfe81f5d01b2e30903b3e63e77c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Jintao, H. (2012). Full text of Hu Jintao's report at 17th Party Congress. *Xinhua News*. *Consultado el, 20, 2007-10* http://np.china-embassy.gov.cn/eng/Features/200711/t20071104_1579245.htm

- Joske, A. (2020, Czerwiec 9). The party speaks for you: Foreign interference and the Chinese Communist Party's united front system. *Australian Strategic Policy Institute*. https://s3-ap-southeast-2.amazonaws.com/ad-aspi/2020-06/The%20party%20speaks%20for%20you_0.pdf?gFHuXyYMR0XuDQOs_6JSmrdyk7MralcN=
- Klomfass, D. (2020). *Discourse on the 'Made in China 2025' Strategy in Germany*. https://projekter.aau.dk/projekter/files/333642593/Thesis_Dana_Klomfass_2020.pdf
- Leonard, M. (2002). *Public diplomacy*. Foreign Policy Centre. https://www.files.ethz.ch/isn/20958/Public_Diplomacy.pdf
- Michałek, M. (2018). *Polityka dobrosąsiedzkich stosunków Chińskiej Republiki Ludowej w latach 1990–2015: analiza w kategoriach systemu trybutarnego*. [nieopublikowana rozprawa doktorska]. Uniwersytet Warszawski.
- Mierzejewski, D., Kowalski, B., Ciborek, P. (2018). *Aktywność gospodarcza i polityczna Chińskiej Republiki Ludowej w regionie Europy Środkowej i Wschodniej*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. https://wydawnictwo.uni.lodz.pl/wp-content/uploads/2019/01/Mierzejewski_I_in_Aktywnosc-.pdf
- Ministerstvo průmyslu a obchodu. (2018). *Zahraniční obchod 1-12/2018 – předběžné údaje r. 2018*. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/statistiky-zahranicniho-obchodu/zahranicni-obchod-1-12-2018---predbezne-udaje-r--2018--243494/>
- Ministry of the Interior of the Czech Republic Security Policy Department Centre Against Terrorism and Hybrid Threats. (2019). *Counter Foreign Interference Manual for the Czech Academic Sector*. CFI_Manual_for_the_Czech_Academic_Sector.pdf https://cuni.cz/UK-11805-version1-cfi_manual_for_the_czech_academic_sector.pdf
- Perspektywy dla inwestycji infrastrukturalnych w Trójmorzu. Raport specjalny. (2016). *Spotdata*. <https://spotdata.pl/research/download/73>
- Peterson, R. (2017). *Outsourced to China: Confucius Institutes and Soft Power in American Higher Education. A Report by the National Association of Scholars*. National Association of Scholars. 221 Witherspoon Street 2nd Floor, Princeton, NJ 08542-3215. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED580866.pdf>
- Radov, S. (2018). China's Confucius Institutes: Promoting Language or Reputation? *Sino-Platonic Papers*, s. 83.
- Ren, E. W. (2022). *China goes global: a history of Xinhua News Agency's international expansion from 1978 to 1989* (Doctoral dissertation, University of British Columbia). <https://open.library.ubc.ca/soa/cIRcle/collections/ubctheses/24/items/1.0412624>
- Správa o bezpečnosti Slovenskej republiky za rok 2019. (2019). *MepoForum.sk*. <http://mepoforum.sk/wp-content/uploads/2020/09/Spr%C3%A1va-o-bezpe%C4%8Dnosti-SR-2019.pdf>
- Statistisches Bundesamt. (2022). *Werte der Importenach Deutschland aus ausgewählten Ländern von 2006 bis 2018 (in Milliarden Euro)*. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/152111/umfrage/import-nach-deutschland-aus-ausgewaehltenlaendern>

- Transcript: Hillary Clinton Confirmation Hearing. (2019). *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/documents/transcript_clinton.html
- Turkish Industry and Business Association. (2023). *The Belt & Road Industrial and Commercial Alliance*. <https://tusiad.org/en/reports/item/9713-the-belt-and-road-industrial-and-commercial-alliance-brica>
- U.S. Chamber of Commerce. (2017). *Made in China 2025: Global Ambitions Built on Local Protections*, https://www.uschamber.com/assets/documents/final_made_in_china_2025_report_full.pdf
- Views of China. (2023). *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/global/2023/07/27/views-of-china/>
- Wernberg-Tougaard, E. (2020). *China's Industrial Policy Plan Made in China 2025*. [Doctoral dissertation, Masters Dissertation, Copenhagen Business School]. https://research-api.cbs.dk/ws/portalfiles/portal/60702089/884380_EWT_Final_Master_Thesis.pdf
- World Bank. (2010). *Washington Consensus*. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/848411468156560921/pdf/WPS5316.pdf>
- Wübbecke, J., Meissner, M., Zenglein, M. J., Ives, J., Conrad, B. (2016). *Made in China 2025. Mercator Institute for China Studies. Papers on China*, 2(74), 4. <https://merics.org/sites/default/files/2020-04/Made%20in%20China%202025.pdf>
- Zenglein, M. J., Holzmann, A. (2019). *Evolving made in China 2025. MERICS papers on China*, 8, 78. https://merics.org/sites/default/files/2020-04/MPOC_8_MadeinChina_2025_final_3.pdf
- Zhang, S. (2013). *The dragonomic diplomacy (De) code: a study on the causal relationship between Chinese economic diplomacy preference formation and the influence of multilateral economic regimes* [Doctoral dissertation, London School of Economics and Political Science]. <http://etheses.lse.ac.uk/747/>

6. Artykuły eksperckie, prasowe i publicystyczne

- 15 lat Instytutu Konfucjusza we Wrocławiu – rozmowa z dr hab. prof. UW r Gościwitem Malinowskim. *Chińskie Radio Międzynarodowe*. <https://polish.cri.cn/2023/07/12/ARTIwxY-CagguDfjvBihqsk3w230712.shtml>
- A Fidesz nem áll többé szóba Gyurcsánnyal. (2006, Wrzesień 11). *Index*. https://index.hu/belfold/ov0821/A_teljes_balatonoszodi_szoveg <http://nol.hu/cikk/417593/>
- About Andrej Babis. (2024, Marzec 21). *Forbes*. <https://www.forbes.com/profile/andrej=-babis/?sh-24588aba21ee>
- Adossagcsapdatol feltik az amerikaiak a magyarokat. (2019, Kwiecień 29). *hvg.hu*. https://hvg.hu/kkv/20190429_Adossagcsapdatol_feltik_az_amerikaiak_a_magyarokat
- Airbus sells 150 A320 family aircraft to China. (2005, Grudzień 5). *Avitrader*. <https://www.avitrader.com/2005/12/05/airbus-sells-150-a320-family-aircraft-to-china/>
- American Association of University Professors. (2014). *On Partnerships with Foreign Governments: The Case of Confucius Institutes*. https://www.aaup.org/file/Confucius_Institutes_0.pdf

- Andrzej Duda w Chinach. Podpisano ważne umowy gospodarcze. (2015, Listopad 25). *Polskie Radio.pl*. <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1548778,Andrzej-Duda-w-Chinach-Podpisano-wazne-umowygospodarcze>.
- Asia Explained. (2023). *Chinese influence at Czech universities-interview with Filip-Jirous*. <https://asiaexplained.org/wp-content/uploads/2023/01/Chinese-influence-at-Czech-universities-Asia-Explained-interview-with-Filip-Jirous.pdf>
- Bádal, M. (2022, Wrzesień 8). Prezydent potrzebuje psychiatra, řekla Stehlíková předsoudem se Zemanem. *Novinky.cz*. <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-prezident-potrebuje-psychiatra-řekla-stehlikova-pred-soudem-se-zemanem-40408075>
- Banasiak, C. (2015, Luty 23). Powody do obaw czy radości? *Polska Gazeta Transportowa*. <http://www.pgt.pl/chinskie-deja-vu>
- Beata Szydło w Pekinie: Polska wiąże duże oczekiwania z projektem Pasa i Szlaku. (2017, Grudzień 5). *Polska agencja Prasowa*. <https://pap-mediroom.pl/beata-szydlo-w-pekinie-polska-wiaze-duze-oczekiwania-z-projektem-pasa-i-szlaku>
- Belt and Road Forum for International Cooperation. (2019) *Xi Jinping Meets with Prime Minister Viktor Orban of Hungary*. <http://www.beltandroadforum.org/english/n101/2023/1017/c130-1126.html>
- Benken, P. (2019). Wojciech Jaruzelski „otwiera” Chiny. Wizyta I sekretarza Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Państwie Środka w 1986 roku. *Pamięć i Sprawiedliwość.*, 33(1), 103–132.
- Białkowski, R. (2020, Kwiecień 17). Polska i Chiny stoją przed wspólnymi wyzwaniami. *Polska agencja Prasowa*. <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C628132%2Cpremier-mateusz-morawiecki-rozmawial-w-czwartek-z-premierem-chin.html>
- Borowiak, A. (2016, Kwiecień 27). Polska otwiera się na Państwo Środka. Chiny wybudują Via Carpatia? *Forsal.pl*. <https://forsal.pl/artykuly/939368,chiny-duze-projekty-infrastrukturalne-w-polsce-via-carpatia.html>
- Brown, R. C. (2016). Made in China 2025: Implications of Robotization and Digitalization on MNC Labor Supply Chains and Workers’ Labor Rights in China. *Tsinghua China L. Rev.*, 9, 187–209.
- Brzeziński: The U.S. supports the Three Seas Initiative. (2020, Luty 23). *BiznesAlert*. <https://biznesalert.com/three-seas-initiative-brzezinski-interview/>
- Cerulusa, L. Wheaton, S. (2022, Październik 23). How Washington chased Huawei out of Europe. *Politico*. https://www.politico.eu/article/us-china-huawei-europe-market/?utm_source=Twitter&utm_medium=social
- Chaloupská, M. (2020, Lipiec 27). Spolupráce s čínskými univerzitami je riziková, tvrdí výzkum. 12 Studenti mohou být nastřčenými špiony. *iRozhlas*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/univerzita-vysoka-skola-cina-cesko-spionaz-spolupracestudenti_2007270600_onz.
- Chazan, G. (2016, Sierpień 9). German angst over Chinese M&A. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/e0897e24-598e-11e6-8d05-4eaa66292c32>

- China media: Sochi diplomacy. (2014, Luty 7). *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-26079430.amp>
- China to strengthen media cooperation along Silk Road Economic Belt (2014, Lipiec 3). *China Daily*. https://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2014-07/03/content_17640690.htm
- China verfolgt eigene Interessen „global beinhart“. (2019, Marzec 24). *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. <https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/mehr-wirtschaft/neue-seidenstrasse-maas-warnt-italien-wegen-obor-16105324.html>.
- China, M. O. F. (2015). *China's new international development initiative—Asian Infrastructure Investment Bank: Opportunities and challenges*. <https://devpolicy.org/2015-Australasian-aid-conference/abstracts/Plenary-3/Zhou-Qiangwu.pdf>
- China, Poland highlight cooperation under Belt and Road Initiative. (2017, Grudzień 5). *Xinhuanet*. http://www.xinhuanet.com/english/2017-05/12/c_136277463.htm
- China's 161 trillion yuan state-asset watchdog says more M&As to come. (2018, Kwiecień 12). *The Business Times*. <https://www.businesstimes.com.sg/international/chinas-161-trillion-yuan-state-asset-watchdog-says-more-mas-come>
- China's CATL to build \$7.6 bln Hungary battery plant to supply Mercedes, BMW. (2022, Sierpień 12). *Reuters*. <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/chinas-catl-build-new-756-bln-battery-plant-hungary-2022-08-12/>
- Chinese Vice Premier attends groundbreaking ceremony for traditional Chinese medicine center in Budapest. (2017 Czerwiec 19). *Xinhuanet*. http://www.xinhuanet.com//english/2017-06/19/c_136375746.htm
- Chiny: Waszczykowski spotkał się w Pekinie z naukowcami i studentami. (2016, Kwiecień 25). *Gazeta Prawna*. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/938820,chiny-waszczykowski-spotkal-sie-w-pekiniu-z-naukowcami-i-studentami.html>
- Čína konečne povolí dovoz ovčieho a kozieho mäsa zo Slovenska. (2021, Luty 9). *Pravda*. <https://ekonomika.pravda.sk/krajina/clanok/577445-cina-konecne-povoli-dovoz-ovcieho-a-kozieho-masa-zo-slovenska/>
- Cohen, H. (2016, Październik 14). Australian universities the latest battleground in Chinese *soft power* offensive. *ABC Australia*. <https://www.abc.net.au/news/2016-10-14/universities-latest-battleground-in-chinese-soft-power-offensive/7931958>
- Czech Republic delegation in Taiwan draws ire of China. (2020, Sierpień 8). *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/czech-china-taiwan/a-54764477>
- Czechs considering 'all options' regarding China's 16+1 group. (2022, Maj 20). *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/czechs-considering-all-options-regarding-chinas-161-group-2022-05-20/>
- Czechs summon Chinese envoy over threats made against politician visiting Taiwan. (2020, Sierpień 31). *Hong Kong Free Press*. <https://hongkongfp.com/2020/08/31/czechs-summon-chinese-envoy-over-threats-made-against-politician-visiting-taiwan/>

- Czego chiński premier życzy Polakom? (2012, Kwiecień 28). *Wyborcza.pl*. <https://wyborcza.pl/7,75398,11634563,czego-chinski-premier-zyczy-polakom-stenogram-wideo.html>
- Donald Tusk rozmawiał z premierem Chin Li Keqiangiem o sytuacji na Ukrainie. (2014, Marzec 13). *wiadomosci.wp.pl*. <https://wiadomosci.wp.pl/donald-tusk-rozmawial-z-premierem-chin-li-keqiangiem-o-sytuacji-na-ukrainie-6031311330398849a>
- Duda w Chinach: Mam nadzieję, że Polska stanie się podstawowym partnerem Chin. (2015, Listopad 24). *Wnp.pl*. <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/duda-w-chinach-mam-nadzieje-ze-polska-stanie-sie-podstawowym-partnerem-chin,2619.html>
- First Chinese cultural centre in Czech Republic opens in Olomouc. (2007, Wrzesień 27). *Radio Prague International*. <https://english.radio.cz/first-chinese-cultural-centre-czech-republic-opens-olomouc-8603704>
- Foreign Journalists Laud Belt and Road at International Media Cooperation Forum. (2017, Wrzesień 19). *People's Daily*. <https://web.archive.org/web/20190808002319/http://en.people.cn/n3/2017/0919/c98649-9271081.html>
- Fraňková, R. (2016, Czerwiec 11). President Zeman says culture minister should leave government. *Radio Prague International*. <https://english.radio.cz/president-zeman-says-culture-minister-should-leave-government-8209495>
- Fried, D. Mosbacher, G. Brzezinski, I. (2021. Maj 1). Fried, Mosbacher, Brzezinski: What is -the Three Seas Initiative? From Vision to Action. *Trimarium.pl*. <https://trimarium.pl/en/fried-mosbacher-brzezinski-what-is-the-three-seas-initiative-from-vision-to-action/>
- Fukuyama, F. (2019, Marzec 8). Fukuyama: Putin is a kleptocrat who has no doctrine. *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.net/rubric-politics/2655841-fukuyama-putin-is-a-kleptocrat-with-no-doctrine.html>
- Gao, M. H. (2020). Frames and facilitators by China in promoting the Belt and Road Initiative (BRI). *Thunderbird International Business Review*, 62(2), 125–134.
- Gaspers, J. (2016, Grudzień 17). Germany wants Europe to help shape China's Belt and Road Initiative. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2016/12/germany-wants-europeto-help-shape-chinas-belt-and-road-initiative/>
- Gosling, T. (2022, Czerwiec 8). *Aljazeera*. Czech Republic eyes exit from China's 16+1 investment club. <https://www.aljazeera.com/features/2022/6/8/czech-republic-eyes-exit-from-chinas-161-investment-club>
- Gotev, G. (2022, Luty 4). Leaders of non-democracies gather at Beijing Olympics opening. *Euroactiv*. <https://www.euractiv.com/section/china/news/leaders-of-non-democracies-gather-at-beijing-olympics-opening/>
- Hat akkor most nagyokosok. (2021, Czerwiec 8). *Civilek.info*. <https://civilek.info/2021/06/08/hat-akkor-most-nagyokosok/>
- How Russia is dying from within. (2022, Kwiecień 10). *RNZ*. <https://www.rnz.co.nz/national/programmes/sunday/audio/2018837666/how-russia-is-dying-from-within>

- Hsu, S. (2019, Marzec 30). Prague mayor condemns treatment of diplomat. *Taipei Times*. <https://www.taipetimes.com/News/taiwan/archives/2019/03/30/2003712463>
- Huawei stawia na polskie uczelnie. Inwestuje w sprzęt i szkolenia. (2020, Wrzesień 30). *Businessinsider*. <https://businessinsider.com.pl/firmy/strategie/huawei-stawia-na-polskie-uczelnie/8x7js45>
- Hungarium Spectrum. (2011). *Viktor Orban in the limelight: Wen Jiabao in Budapest* <https://hungarianspectrum.org/2011/06/25/viktor-orban-in-the-limelight-wen-jiabao-in-budapest/>
- Hungary and China to create new Silk Road trade network. (2015, Czerwiec 6). *CTVNews*. <https://www.ctvnews.ca/business/hungary-and-china-to-create-new-silk-road-trade-network-1.2409659>
- Hutt, D. (2020, Styczeń 28). Prospects for China money in central and eastern Europe chill. *Asia Nikkei*. <https://asia.nikkei.com/Politics/International-relations/Prospects-for-China-money-in-central-and-eastern-Europe-chill>
- I am Taiwanese’: Top Czech official angers China in Taipei. (2020, Wrzesień 1). *Deutsche Welle*. <https://www.dw.com/en/i-am-taiwanese-czech-official-angers-china-after-taipei-speech/a-54781326>
- Interview with Czech President Miloš Zeman. (2014, Październik 29). *China Central Television*. [环球视线]专访捷克总统米洛什·泽曼 <http://tv.cctv.com/2014/10/29/VIDE1414595398290721.shtml>
- Janoušek, A. (2022, Marzec 16). Český expert na výbušniny spolupracuje s čínskými specialisty na zbraně. Před ‚verbováním‘ Pekingu varuje BIS. *iRozhlas*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/profesor-svatopluk-zeman-vybusniny-spoluprace-cina-zbrane-univerzita-pardubice_2203160600_sam
- Jiri Smejce speech at a Prague business forum. (2016, Kwiecień 22). *You Tube*. <https://www.youtube.com/watch?v=mmRLdWGD-e8>
- Ji Tianqin 季天琴. (2018, Marzec 29), 叶简明被调查中国华信命运如何, *Caixin*; translation by Andrew Chubb, “Ye Jianming under investigation, what fate will befall CEFC?”, *South China Sea Conversations*. <https://southseaconversations.wordpress.com/2018/03/29/caixins-investigation-of-cefc-and-chairman-ye-jianming/>
- Karášková, I. (2019, Listopad 19). How China influences media in Central and Eastern Europe. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2019/11/how-china-influences-media-in-central-and-eastern-europe/>
- Kauffmann, S. (2021, Luty 10). After the interview, Bratislava came under intense pressure from Beijing to rescind its decision. *Twitter*. <https://twitter.com/SylvieKauffmann/status/1359593305265299461>
- Kdo je JieTien-ming? ‚Nejtajemnější čínský boháč‘ má údajně vazby i na čínskou vojenskou rozvědku. (2018, Marzec 20). *iRozhlas*. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/jie-tien-ming-cefc-profil-zivot-kariera_1803200711_jak
- Kína iállami vezetőkkel találkozott Gyurcsány Ferenc. (2005, Wrzesień 8). *HVG.hu*. <https://hvg.hu/vilag/20050908kinagyurcsany2>

- Kínának szurkol Gyurcsány. (2009, Październik 11). *Origo*. <https://www.origo.hu/itthon/2009/11/gyurcsany-blog-kinat-dicseri-a-korabbi-miniszterelnok>
- Koutantou, A. Goh, B. (2016, Luty 5). After Piraeus Port, China's COSCO eyes Greek trains to build Europe hub – sources, February 2016. *Reuters*. <http://www.reuters.com/article/greece-china-port-idUSL8N14X17R>.
- Kovanda, L. (2018, Marzec 29). Tchaj-wan je 14krát významnějším investorem v českém průmyslu než Čína. Bereme to nazřetel? *Lukáš Kovanda*. <https://www.lukaskovanda.cz/tchaj-wan-je-14krat-vyznamnejsim-investorem-v-ceskem-prumyslu-nez-cina-bereme-to-na-zretel/>
- Kowalczyk, K. (2020, Marzec 26). Prezydent o transporcie z Chin: Pierwszy samolot wylądował; bariery usunięte. *Forsal.pl*. <https://forsal.pl/artykuly/1464102,prezydent-o-transporcie-z-chin-artykulow-ochronnych-pierwszy-samolot-wyladowal-bariery-usuniete.html>
- Krishnan, A. (2017, Listopad 5). Meet Wang Huning, the brain behind Xi Jinping's Chinese Dream and OBOR. *India Today*. <https://www.indiatoday.in/magazine/up-front/story/20171113-china-wang-huning-brains-behind-xi-jinping-campaign-communist-party-1077216-2017-11-05>
- Kundera, M. (1984). The tragedy of central Europe. *Quadrant*, 28(10), 45–51.
- Kuo, K. (2021, Październik 4). Who is real Wang Huning? *The China Project*. <https://thechina-project.com/2021/11/04/who-is-the-real-wang-huning/>
- Kynge, J., Peel, M. (2017, Październik 27). Brussel rattled as China reaches out to Eastern Europe. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/16abf2a-cf9b-11e7-9dbb-291a884dd8c6>.
- Le Corre, P. (2016, Grudzień 5). What China's checkbook diplomacy means for Europe. *Politico*. <http://www.politico.eu/article/what-chinas-checkbook-diplomacy-means-for-europe>
- Legarda, H. (2018, Sierpień 1). In Xi's China, the center takes control of foreign affairs. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2018/08/in-xis-china-the-center-takes-control-of-foreign-affairs/>
- Lelyveld, M. (2020, Styczeń 1). China's Investment in Belt and Road Initiative Cools. *Radio Free Asia*. https://www.rfa.org/english/commentaries/energy_watch/investment-01172020105105.html
- Lin, C. (2021, Październik 27). Taiwan, Slovakia to gain from enhanced cooperation. *Taipei Times*. <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2021/10/27/2003766848>
- Lipavsky: Czech Republic Supports Romania's Entry Into Schengen Area. (2022, Sierpień 19). *Brno Daily*. <https://brnodaily.com/2022/08/19/news/politics/lipavsky-czech-republic-supports-romanas-entry-into-schengen-area/>
- Maslen, G. (2007, Grudzień 2). Australia: Warning—be wary of Confucius Institutes. *University World News*. <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20071130094503100>
- Media Cooperation Forums on the Belt and Road held In Heinan. (2018, Październik 31). *Beijing Review*. http://www.bjreview.com/Latest_Headlines/201810/t20181031_800145690.html
- Minister: the Budapest-Belgrade railway will have been renewed by 2025! (2022, Kwiecień 26). *Daily News Hungary*. <https://dailynewshungary.com/minister-the-budapest-belgrade-railway-will-have-been-renewed-by-2025/>

- Montgomery, M. (2014, Wrzesień 9). *Radio Canada International*. University teachers call for an end to Confucius Institutes <https://www.rcinet.ca/en/2014/09/09/university-teachers-call-for-an-end-to-confucius-institutes/>
- Na Uniwersytecie Gdańskim otwarto Instytut Konfucjusza. (2015, Wrzesień 2015). *Nauka w Polsce*. <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C406556%2Cna-uniwersytecie-gdanskim-otwarto-instytut-konfucjusza.html>
- Nye, J. S. (2012, Styczeń 17). Why China is weak on *soft power*. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2012/01/18/opinion/why-china-is-weak-on-soft-power.html>
- Officials inaugurate section of Belgrade-Budapest railway, a flagship BRI project. (2022, Marzec 20). *Global Times*. <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1255355.shtml>
- Ornelas, M. T. A. (2022, Wrzesień 20). Chinese Communist Party Influence Operations. *Marine Corps Gazette*. <https://www.mca-marines.org/wp-content/uploads/Chinese-Communist-Party-Influence-Operations.pdf>
- Palacky University in Olomouc To End Cooperation With Confucius Institute. (2022, Grudzień 4). *Brno Daily*. <https://brnodaily.com/2022/12/04/news/palacky-university-in-olomouc-to-end-cooperation-with-confucius-institute/>
- Pasławski, K. (2022, Listopad 28). Huawei może ograniczyć działalność w Europie. *CRN Polska*. <https://crn.pl/aktualnosci/huawei-moze-ograniczyc-dzialalnosc-w-europie/>
- Permanent Mission of the People’s Republic of China to the UN. (2016). *The First China-Hungary „Belt and Road” Working Group Meeting Held in Beijing*. http://un.china-mission.gov.cn/eng/zgyw/201612/t20161202_8393832.htm
- Poggetti, L. (2017, Wrzesień 9). One China – One Europe? German Foreign Minister’s Remarks Irk Beijing. *The Diplomat*. <https://thediplomat.com/2017/09/one-china-one-europe-german-foreign-ministers-remarks-irk-beijing/>
- Poland becoming a US accomplice. (2019, Styczeń 13). *Global Times*. <https://www.globaltimes.cn/content/1135612.shtml>.
- Politechnika Opolska. (2018). *Sino-Polish University Consortium*. <https://dwm.po.opole.pl/index.php/pl/uczelnie-i-instytucje-partnerskie/sino-polish-university-consortium>
- Polityka Chin w pigułce – ostatni tydzień kwietnia. (2016, Maj 1). *Obserwator Międzynarodowy.pl*. <https://obserwatormiedzynarodowy.pl/2016/05/01/polityka-chin-w-pigulce-ostatni-tydzien-kwietnia/>
- Pompeo w Warszawie: nigdy nie umieścimy sprzętu w kraju, gdzie Chiny mogą hakować. (2019, Luty 12). *Defence 24 pl*. <https://defence24.pl/geopolityka/pompeo-w-warszawie-nigdy-nie-umiescimy-sprzetu-w-kraju-gdzie-chiny-moga-hakowac>
- Powstało polsko-chińskie konsorcjum akademickie „One Belt One Road”. (2017, Marzec 29). *Perspektywy.pl*. https://perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=3447:powstalo-polsko-chinskie-konsorcjum-akademickie-one-belt-one-road&catid=24&Itemid=119

- Premier Tusk pojechał na szczyt Azja-Europa. (2008, Październik 21). *Forsal.pl*. <https://forsal.pl/artykuly/91020,premiertusk-pojechal-na-szczyt-azja-europa.html>
- Prezydenci Polski i Chin podpisali oświadczenie o strategicznym partnerstwie. (2016, Czerwiec 20). *Dziennik Gazeta Prawna*. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/953332,prezydenci-polski-i-chin-podpisali-oswiadczenie-o-strategicznym-partnerstwie.html>
- Komunikat. (2019). *Spotkanie Prezydenta z Ministrem Spraw Zagranicznych Chińskiej Republiki Ludowej*. *Prezydent.pl*. <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/spotkanie-prezydenta-z-ministrem-spraw-zagranicznych-chińskiej-republiki-ludowej,1439>
- Procházková, A, Valášek, L. (2019, Październik 28). Za odměnu s Univerzitou Karlovou zdarma do Číny. *Respekt*. <https://www.respekt.cz/politika/za-odmenu-s-karlovou-univerzitou-z-darma-do-ciny>.
- Путин: Москва и Пекин с Российско-китайские отношения достигли беспрецедентного уровня. (2022, Październik 27). *РИАМО*. <https://riamo.ru/article/593971/rossijsko-kitajskie-otnosheniya-dostigli-bespretsedentnogo-urovnya-otkrytosti-putin-xl>
- Российско-китайские отношения проходят все испытания на прочность, заявил сенатор Карасиноткрытости — Путинтроят справедливый миропорядок. (2022, Październik 15). *Vmeste*. <https://vmeste-rf.tv/news/rossiysko-kitajskie-otnosheniya-prokhodyat-vse-i-spytaniya-na-prochnost-zayavil-senator-karasin/>
- Qi, S. Z., Peng, H. R., Zhang, Y. J. (2019, Grudzień 1). Energy intensity convergence in Belt and Road Initiative (BRI) countries: what role does China-BRI trade play? *Journal of cleaner production*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652619328926?via%3Dihub>
- Rencz, F. (2019). The BRI in Europe and the Budapest-Belgrade railway link. *Briefing Paper*. <https://www.eias.org/wp-content/uploads/2019/07/EIAS-Briefing-Paper-The-BRI-in-Europe-and-the-Budapest-Belgrade-Railway-Link-Final.pdf> 10/2019
- Romik, K. (2023, Kwiecień 2). Instytut Konfucjusza we Wrocławiu poza kontrolą Chin. „Narzędzie chińskiej propagandy”. *Gazeta.pl*. <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,29623502,instytut-konfucjusza-we-wroclawiu-pozza-kontrola-chin.html>
- Rozmowa korespondenta Polskiego Radia w Białym Domu Marka Wałkuskiego z Ministrem Spraw Zagranicznych Zbigniewem Rauem. (2022). *twitter*. <https://twitter.com/Marekwal-kuski/status/1490107872570654720>
- Schnieder, S. (2021, Lipiec 3). Gegen demokratische Regeln: JU-Stadtverband Göttingen kritisiert Konfuzius-Institute. *HNA*. <https://www.hna.de/lokales/goettingen/goettingen-ort28741/gegen-demokratische-regeln-ju-stadtverband-goettingen-kritisiert-konfuzius-institute-90839088.html>
- Šebok, F., Blablová, V. (2021, Listopad 4). Navigating the Nexus of Business and Politics in Sino-Czech Relations. *China Observers*. <https://chinaobservers.eu/navigating-the-nexus-of-business-and-politics-in-sino-czech-relations/>

- Šimalčík, M., Kalivoda, A. (2020, Grudzień 10). China's inroads into Slovak universities. *Central European Institute of Asian Studies*. <https://ceias.eu/chinas-inroads-into-slovak-universities/>
- Sinolog Hála: Portfolio, které si v ČR vybuodovala CEFC, není jak z vlášť rozsáhlé. (2018, Marzec 8). *You Tube*. https://www.youtube.com/watch?v=44BGSIZk_rQ
- Slovakia receives medical supplies from China. (2020, Marzec 20). *The Slovak Spectator*. <https://spectator.sme.sk/c/22363564/slovakia-receives-medical-supplies-from-china-news-digest.html>
- Šnidl, V. (2020, Kwiecień 2). Fakty vs. dojmy: Ako Slovensku reálne pomáhajú Rusko, Čína a Európska únia. *Dennik N*. <https://dennikn.sk/1830536/fakty-vs-dojmy-ako-slovensku-realne-pomahaju-rusko-cina-a-europska-unia/>
- Standish, R., Keller-Alant, A. (2022, Czerwiec 8). What's Next For China's Fudan University Campus In Hungary? *Radio Free Europe*. <https://www.rferl.org/a/hungary-orban-china-fudan-budapest/31888800.html>
- Stec, G. (2013). „Tradycyjna przyjaźń polsko-chińska” czy „niezłe perspektywy”? Stosunki polsko---chińskie od 1989 roku. *Poliarchia* (1 (01)), 73–88.
- Stevenson, A., Barboza, D., Goldstein M., Mozur, P. (2018, Grudzień 12). A Chinese Tycoon Sought Power and Influence Washington Responded. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2018/12/12/business/cefc-biden-china-washington-ye-jianming.html>
- Szabolcs, P., Marton, K. (2023, Czerwiec 27). Hungary could become a European hub for Chinese chemicals, leaked documents reveal. *Telex*. <https://telex.hu/direkt36/2023/06/27/hungary-could-become-a-european-hub-for-chinese-chemicals-leaked-documents-reveal>
- Szijarto: Hungary leader in digitalisation, with Huawei playing decisive role. (2023, Maj 15). *The Budapest Times*. <https://www.budapesttimes.hu/economy/Szijjártó-hungary-leader-in-digitalisation-with-huawei-playing-decisive-role>
- The Canadian Press. (2007, Maj 28). 'CSIS say: Confucius part of Chinese bid to win over western hearts'. *The Monitor*. <http://www.themonitor.ca/article-cp69319033-CSIS-say-Confucius-part-of-Chinese-bid-to-win-over-western-hearts.html>,
- The National People's Congress. (2013). *Let's follow the trend of the times and promote world peace and development*. http://en.npc.gov.cn.cdurl.cn/2021-12/11/c_688412.htm
- The State Council Information Office of China. (2017). *Hungarian-Chinese school opens doors to language and culture*. http://english.scio.gov.cn/2017-06/21/content_41069029.htm
- The State Council Information Office of China. (2017, Listopad 28). *Premier Li proposes 5 initiatives to advance cooperation with CEE countries*. http://english.scio.gov.cn/top-news/2017-11/28/content_50073002.htm
- Tibetan Community in Germany. (2015). *First China-backed Confucius Institute shutdown in Germany*. <https://studentsforafreetibet.org/media-center/press-releases/press-releases/first-china-backed-confucius-institute-shutdown-in-germany>
- Turcsányi, R. (2016, Listopad). Fico pre rozvoj vzťahov s Čínou neurobil prakticky nič. *Dennik N*. <https://dennikn.sk/602336/fico-pre-rozvoj-vztahov-s-cinou-neurobil-prakticky-nic/>

- Tusk spotkał się z prezydentem i premierem Chin. (2008, Październik 29). *Dziennik Gazeta Prawna*. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/91481,tusk-spotkal-sie-z-prezydentem-i-premierem-chin.html.amp>
- UWr nie przedłużył umowy na współprowadzenie Instytutu Konfucjusza. (2023, Marzec 30). *TVP3 Wrocław*. <https://wroclaw.tvp.pl/68862532/uwr-nie-przedluzyl-umowy-na-wspolprowadzenie-instytutu-konfucjusza>
- Valášek, L., Horak, J. (2019, Grudzień 10). Kellnerův Home Credit platil kampaň na podporu rudé Číny. Využil experty i novináře. *Aktuálně.cz*. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/home-credit-ppf-kampan-cina-pr-agentura-cb/r~5f0774e01a6111ea8d520cc47ab5f122/>
- Valášek, L., Horák, J. (2019, Październik 25). Konferencja, které pořádá rektor UK Zima, platila ukrytě statisíci čínská ambasáda. *Aktuálně.cz*. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/konferenci-uk-platila-cina-stredisko-bezpecnostni-politiky/r~79c2b80ef4b311e9858fac1f6b220ee8/>
- Visegrad Fund. (2014). *Chinese investments and financial engagement in Visegrad countries: myth or reality*. <https://mek.oszk.hu/18300/18374/18374.pdf>
- Vuksanovic, V. (2021, Lipiec 19). The Dragon Lands in Belgrade: The Drivers of Sino-Serbian Partnership. *Medium*. <https://lseideas.medium.com/the-dragon-lands-in-belgrade-the-drivers-of-sino-serbian-partnership-1fe94503f94>
- Waško-Owsiejczuk, E. (2017). Hard power versus soft power—zmiana polityki zagranicznej USA z ofensywnej na defensywną za rządów Baracka Obamy. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K—Politologia*, 24(2).
- Wawryszuk, B. (2017, Maj 12). Szydło podpisała dwie umowy z Chińczykami. Chodzi m.in. o wodę. *Money.pl*. <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artykul/beata-szydlo-wizyta-w-chinach-umowy-turystyka,182,0,2316726.html>
- Weiwei, Z. (2006, Listopad 1). The allure of the Chinese model. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2006/11/01/opinion/01iht-edafrica.3357752.html>
- Wen, Y. (2021). Branding and Legitimation. *China Review*, 21(1), 55–90. <https://www.proquest.com/docview/2499453978?sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Xi Jinping's Letter to the 2016 'Belt and Road' Media Cooperation Forum. (2016, Lipiec 26). *People's Daily*. <http://en.people.cn/n3/2016/0726/c98649-9091126.html>
- Xiaoxun, L. (2017, Czerwiec 21). Vice-Premier meets Hungarian elites. *China Daily*. http://www.chinadaily.com.cn/world/cn_eu/2017-06/21/content_29831598.htm
- Yar, L. (2021, Kwiecień 27). Head of Chinese institute threatens Slovak expert. *Euroactiv*. https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/head-of-chinese-institute-threatens-slovak-expert/
- Yusupov, A. (2022, Październik 1). Путин: Москва и Пекин строят справедливый миропорядок. *Anadolu Ajansi*. <https://www.aa.com.tr/ru/мир/путин-москва-и-пекин-строят-справедливый-миропорядок/2699758>
- Zbigniew Rau spotkał się z szefem MSZ Chin. „Relacje oparte są na merytorycznych podstawach”. (2022, Wrzesień 22). *Polskie Radio 24*. <https://polskieradio24.pl/5/1223/>

artykul/3040633,zbigniew-rau-spotkal-sie-z-szefem-msz-chin-relacje-oparte-sa-na-mery-
torycznych-podstawach

Zelenka, J. (2019, Listopad 15). Číňané chtěli otevřít institut na VŠE i Univerzitě Karlově, tam je odmítli. O politiku nemáme zájem, říká Zima. *Deník N*. <https://denikn.cz/234318/cinsky-konfuciuv-institut-odmitla-vse-i-univerzita-karlova-nejde-jen-o-jazyk-a-kulturu-vadilo-zimovi/>

Zhao, X. (2017, Marzec 21). Sino-Polish University Consortium Launches. *China Daily*. www.chinadaily.com.cn/world/cn_eu/2017-03/21/content_28629073.htm?from=timeline&i-sappinstalled=0.

Žilinská Univerzita. (2017). *Žilinská univerzita a Huawei – výnimočné partnerstvo budúcnosti*. <https://www.uniza.sk/index.php/verejnost/uniza-a-media/tlacove-spravy/1869-zilinska-univerzita-a-huawei-vynimocne-partnerstvo-buducnosti>

Zimmerman, J. (2006, Wrzesień 6). Beware China's Role in US Chinese Classes. *Christian Science Monitor*. <https://www.csmonitor.com/2006/0906/p09s02-coop.html>

Zöldi, L. (2017, Październik 23). Médianapló – Gyurcsány mondta-e először, hogy hazudtunk reggel, éjjel megeste? *Médianapló*. https://medianaplo.blog.hu/2017/10/23/medianaplo_gyurcsany_mondta-e_eloszor_hogy_hazudtunk_reggel_ejjel_meg_este

WYKAZ TABEL I SCHEMATÓW

Tabela 1. Trzy poziomy polityki międzynarodowej wg Nye	35
Tabela 2. Tradycje amerykańskiej polityki zagranicznej	37
Tabela 3. Strategia smart power wg Josepha Nye	41
Tabela 4. Różnice pomiędzy amerykańskim a chińskim modelem <i>soft power</i>	63
Tabela 5. Różnice pomiędzy amerykańskim a chińskim modelem <i>soft power</i>	63
Tabela 6. Wskaźniki państw Grupy Wyszehradzkiej według Hofstede	71
Tabela 7. Płaszczyzny działania chińskiego <i>soft power</i>	161
Tabela 8. Procent częstości występowania słów kluczowych	325
Tabela 9. Częstość występowania fraz	326
Tabela 10. Frazy wyselekcjonowane pod względem częstości występowania w komunikatach dotyczących relacji czesko-chińskich	326
Tabela 11. Frazy wyselekcjonowane pod względem częstości występowania ze zbioru zawierającego komunikaty dotyczące relacji słowacko-chińskich	327
Tabela 12. Frazy wyselekcjonowane pod względem częstości występowania ze zbioru zawierającego komunikaty dotyczące relacji węgiersko-chińskich ...	327
Tabela 13. Macierz częstości występowania fraz kluczowych	328
Tabela 14. Zestawienie podstawowych danych dotyczących chińskiego soft power	330
Tabela 15. Wyniki badania stosunku do Chin opinii publicznej w poszczególnych państwach Grupy Wyszehradzkiej	332
Mapa 1. Nowy Jedwabny Szlak	100
Schemat 1. Oficjalne instytucje odpowiedzialne za politykę zagraniczną Chin	119
Schemat 2. Struktura Komunistycznej Partii Chin	120

INDEKS NAZWISK

A

Áder János 297, 304
Aurescu Bogdan 273
Aust Stefan 197

B

Babiš Andrej 265, 268
Balabán Miloš 278
Belka Marek 208
Bieły Andriej 91
Błok Aleksander 91
Bodis Jozsef 308
Borusewicz Bogdan 216, 250
Bozóki András 297
Breźniew Leonid 90
Bucharin Nikołaj 135

C

Cai Qi 120
Cameron David 299
Chen Yun 138, 217
Chruszczow Nikita 90
Churchill Winston 123
Ciang Cing 258
Clinton Bill 38, 39
Constantinescu Emil 102
Csillag István 296
Czang Kai-szek 136, 204
Czaputowicz Jacek 232, 233

D

Dačić Ivica 316
Dai Bingguo 281, 298
Ding Xuexian 120
Dubček Alexander 252, 288
Dub Tomáš 256
Duda Andrzej 219, 220, 221, 222, 224, 225, 226,
232, 233, 235, 236, 238, 239

E

Enlai Zhou 116

F

Fellegi Tamás 298, 300, 302
Feng Haiyang 197
Fico Robert 281, 283, 284, 286, 287, 334
Fitzgerald Stephen 194, 195
Füle Štefan 259

Fu Ying 256

G

Gabriel Sigmar 111
Gao Jian 174, 175, 300
Gardiner Barry 145
Geiges Adrian 197
Göncz Árpád 292
Göncz Kinga 296
Grabarczyk Cezary 211
Gráf József 296
Gruevski Nikola 304
Gyurcsány Ferenc 292, 294, 295, 296, 316, 334

H

Han Xinzhong 245
Han Zheng 48, 51, 121
Hao Ping 245
Hašek Michal 256, 257
Havel Vaclav 73
Havrlant Egon 277
Herman Daniel 263
Hiller István 297
Hitler Adolf 67
Ho Patrick 266, 267
Hřib Zdeněk 269
Huang Xiangmo 158
Hudecz Ferenc 308
Hui Liangyu 259, 283
Hu Jintao 99, 103, 122, 134, 145, 149, 150, 151,
152, 153, 156, 207, 208, 210, 211, 213, 215,
218, 228, 250, 253, 254, 281, 282, 293, 294,
300, 344, 346

J

Jaruzelski Wojciech 205
Jelonek Adam 245
Jiang Zemin 102, 103, 134, 145, 146, 147, 149,
162, 205, 282, 292
Jie Jianming 258, 259
Juhász Ferenc 297
Juncker Jean-Claude 86

K

Kalinin Michał 135
Kamieniew Lew 135
Kang Szeng 126, 138
Karasin Grigorij 92
Kégler Ádám 308

Kellner Petr 260
Kennedy John F. 33, 62, 134, 270
Kim Ir Sen 192
Kissinger Henry 51, 145
Klaus Vaclav 253, 254
Kökény Mihály 297
Kolber István 297
Komárek Karel 260
Komorowski Bronisław 213, 214, 215, 228
Kong Quan 254
Kopacz Ewa 216
Kovács Kálmán 296
Kover Laszlo 301, 309
Kóka János 296
Kučera Ondřej 277
Kudrycka Barbara 214
Kwaśniewski Aleksander 102, 206, 207

L

Lajčák Miroslav 284
Lamperth Monika 296
Lee Christine 144, 145
Lenin Władimir 135, 136
Li Dianxun 107
Li Keqiang 121, 230, 231, 234, 241, 258, 266,
284, 285, 287, 300, 301, 303, 304, 306, 309,
311, 316
Lin Piao 138, 139, 180, 198
Lipavsky Jan 272, 273
Li Peng 101, 102, 107, 121, 148, 158, 159, 161,
162, 177, 205, 214, 215, 217, 220, 223, 229,
231, 234, 239, 258, 263, 283, 303, 306, 309
Li Quiang 120
Liu Gonghui 187, 247, 306, 307, 308
Liu Yandong 277
Li Xi 121
Li Zhaoxing 268
Lovász László 308

M

Maas Heiko 86
Mach Zdzisław 245
Madl Ferenc 293
Ma Kai 180, 200
Malinowski Gościwit 248
Marcol Michael 278
Masaryk Tomasz 67
McFaul Michael 84
Medgyessy Peter 292, 293, 294
Merkel Angela 86, 111, 299
Metternich Klemens von 146
Mołotow Wiaczesław 136
Morawiecki Mateusz 231, 234, 239

Mosbacher Georgette 86
Musioł Karol 245
Mussolini Benito 188
Mynar Vratislav 271

N

Navracsics Tibor 301
Nečas Petr 254
Nixon Richard 90
Nowak S³awomir 217
Nowak Wojciech 245

O

Obodowski Janusz 205
Oleksy Józef 208
Olkiewicz Robert 249
Omilanowska Małgorzata 250
Orban Victor 295, 297, 299, 301, 302, 303, 304,
305, 306, 309, 310, 311, 312, 316, 317, 319
Otto Juhasz 308
Ovčáček Jiří 258

P

Pastusiak Longin 208
Patyi András 308
Pawlak Waldemar 205, 217
Pekarova Marketa 273
Pellegrini Peter 284
Peng Zhiping 102, 162, 224, 300
Petrétei József 296
Petrick Tomas 270
Pomianowski Jerzy 214
Pompeo Mike 240, 338
Putin Władimir 84, 90, 91, 217

Q

Qin Gang 47, 49, 50, 51, 93, 271

R

Rau Zbigniew 234, 237, 238, 239
Réthelyi Miklós 300
Ribbentrop Joachim von 136
Rudzutak Jan 135
Rusnok Jiří 257
Russell Terence 195
Rykwon Alieksiej 135

S

Schetyna Grzegorz 211
Schmitt Pal 297, 299, 300
Schnepf Ryszard 211
Schuster Rudolf 358

Schwarzenberg Karel 255
Semjén Zsoltem 307
Shi Yi 287
Sierdiukow Anatolij 69
Sikorski Radosław 212
Šimalčík Matej 291
Škromach Zdeněk 256
Šmejč Jiří 260
Šnidl Vladimír 285
Sobotka Bohuslav 258, 263, 265
Sołowiow Władimir 91
Somogyi Ferenc 296
Song Tao 256, 257, 302
Stalin Józef 135
Štor Luboslav 291
Sun Yatsen 136, 162, 180, 217
Susłow Michał 145
Szczerski Krzysztof 221, 231, 233
Szejnfeld Adam 211
Szekeres Imre 297
Szél Ágoston 308
Szijjártó Péter 302, 305, 306, 311, 312, 313, 314,
315, 317, 319
Szojgu Siergiej 69
Szydło Beata 226, 229, 230, 231, 239, 241

T

Tang Jiaxuan 301
Titulescu Nicolae 68
Tomski Michał 135
Topolanek Mirek 255
Trocki Lew 135
Trump Donald 85, 94
Tsai Ingwen 270
Tusk Donald 211, 212, 215, 217
Tvrđík Jaroslav 259

U

Uhera David 276

V

Veres János 296
Villepin Dominique de 103
Vučić Aleksandar 304
Vystřil Milos 269, 270

W

Wang Chao 305, 311, 312, 313, 314, 315
Wang Chungyi 268, 269
Wang Huning 120, 121, 133, 145, 146, 147, 149,
152, 154, 155, 156, 157, 158, 165, 185, 223,
224, 232, 237, 269, 281, 338

Wang Li 231, 232
Wang Wenbing 286
Wang Xingting 250
Wang Yi 231, 232, 234, 238, 239, 250, 260, 268,
270, 283, 284, 285, 287, 304, 305, 311, 312,
314, 315
Wardęga Joanna 245
Waszczykowski Witold 222, 223
Wen Jiabao 103, 104, 105, 107, 108, 109, 113,
153, 156, 211, 215, 216, 218, 254, 255, 283,
293, 294, 295, 299, 300, 321
Wilson Woodrow 68
Wu Bangguo 300
Wu Hongbo 51, 152, 164, 255, 256, 259
Wu Josepf 286

X

Xiaoping Deng 101, 205
Xiao Yaquing 127
Xi Jinping 87, 90, 91, 113, 115, 116, 117, 120,
121, 122, 126, 132, 134, 141, 145, 152, 153,
154, 156, 159, 161, 166, 173, 175, 177, 197,
217, 220, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230,
232, 233, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 242,
244, 257, 260, 261, 263, 264, 266, 268, 271,
272, 273, 274, 303, 310, 312, 333, 338, 339
Xi Zhongxun 121
Xu Hong 264
Xu Lin 198, 250, 289

Y

Yang Jieichi 121, 161, 212, 213, 255, 300
Ye Jianming 260, 266, 267

Z

Zaleski Janusz 211
Zaoralek Lubomir 256
Zdrojewski Bogdan 217
Zeman Miloš 253, 256, 257, 261, 262, 263, 264,
265, 268, 269, 271, 272, 274
Zeman Świętopełk 274
Zeng Qinghong 152, 175, 294
Zhang Dejiang 62, 177, 222, 229, 269, 282, 283,
297
Zhang Gaoli 257
Zhang Yesui 254
Zhao Leiji 50, 120, 186, 253, 270
Zheng Jichun 121, 180, 186, 242
Zhou Qi 48, 49, 116, 133, 146, 200
Zima Tomáš 277
Zinowiew Grigorij 135